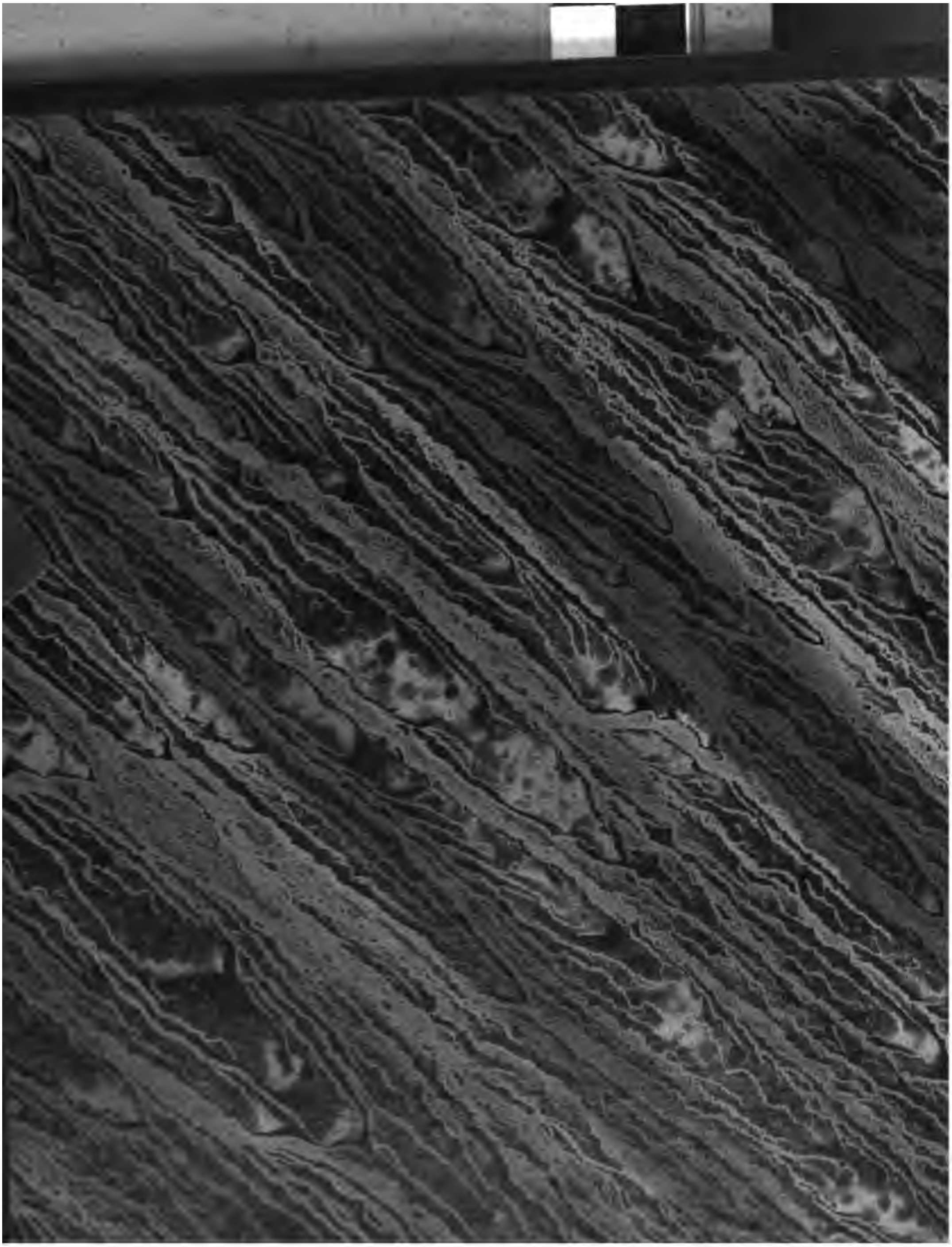
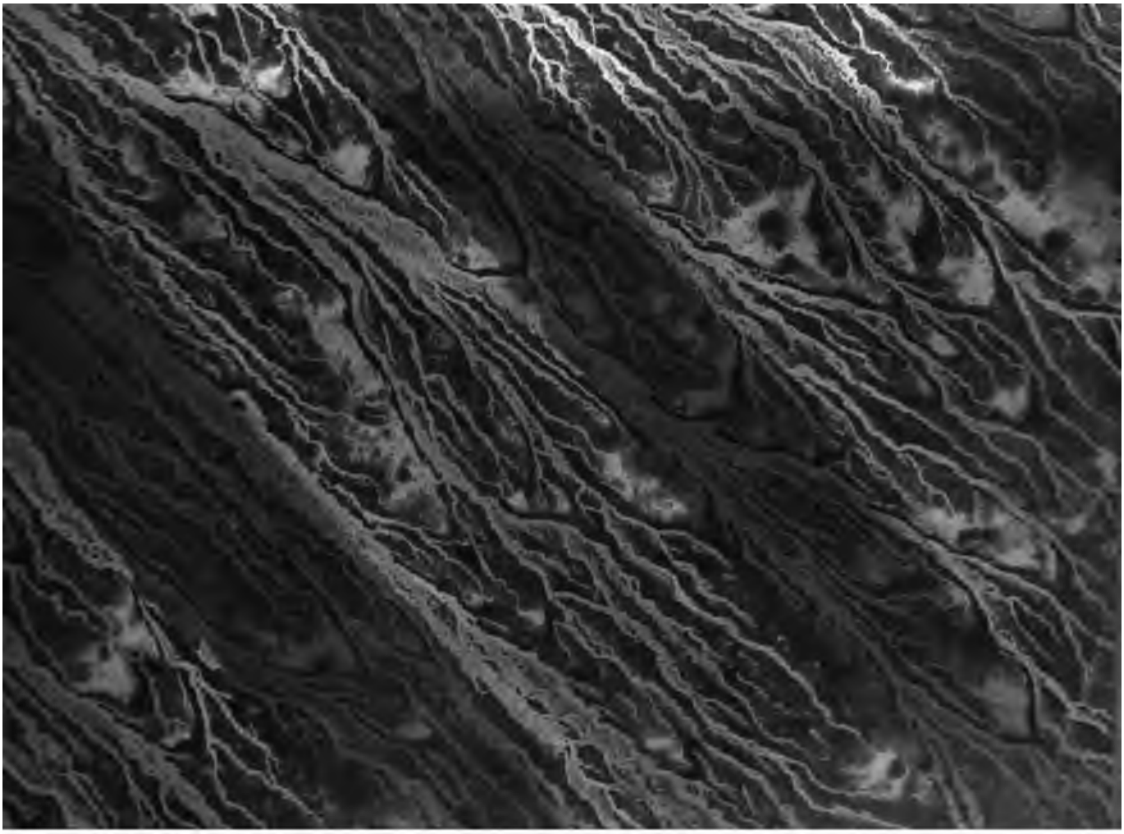

FINNI JOHANNÆI

EPISCOPI DIOECESEOS SKALHOLTINÆ
IN ISLANDIA,

ISTORIA ECCLESIASTICA ISLANDIÆ,

EX

ORIIS, ANNALIBUS, LEGIBUS ECCLESIASTICIS, ALIISQVE RERUM PTENTRIONALIUM MONUMENTIS CONGESTA, ET CONSTITUTIONIBUS EGUM, BULLIS PONTIFICUM ROMANORUM, STATUTIS CONCILIORUM ATIONALIUM ET SYNODORUM PROVINCIALIUM, NEC NON RCHIEPISCOPORUM ET EPISCOPORUM EPISTOLIS, EDICTIS ET DECRETIS MAGISTRATUUM, MULTISQVE PRIVATORUM LITTERIS ET INSTRUMENTIS MAXIMAM PARTEM HACTENUS INEDITIS, ILLUSTRATA.

TOMUS II.

HAVNIÆ,
TYPIS ORPHANOTROPHII REGII
EXCUDIT GERHARDUS GIESE SALICATH,
MDCCLXXIV.

PRINCIPI
HÆREDITARIO.

Qvemadmodum altero abhinc anno primam historiæ hujus ecclesiasticæ partem REGI AUGUSTISSIMO inscribere sustinui, ita hanc secundam, TIBI, CELSISSIME PRINCEPS! dicare jam sustineo. Cui enim operis, REGIS auspiciis cæpti, continuatio majori jure inscriberetur, qvam TIBI, cui, post REGEM, res publica & ecclesia plurima debent.

Fateor eqvidem, TE, qva reipublicæ bene gerendæ scientia vales, & qvo veræ religionis ac virtutis studio teneris, dum, qvod jam præ oculis est, historiæ ecclesiasticæ Islandicæ intervallum, animo perpendis,

nimis

nimis multa offenſurum eſſe, ex qvibus maxime deplorandam his temporibus, reipublicæ, eccleſiæ, omnisqve publici & privati moris conditionem, non ſine dolore agnoſces. Attamen viciſſim augurari liceat, TE, qvi divinæ circa univerſum, resqve humanas, providentiæ vias, pernoſcis, non ſine omni voluptatis ſenſu iſta conſideraturum eſſe, qvatenus exoptatam illam religionis & regiminis publici reformationem, ita præpararunt, ut affirmari jure poſſe videatur, vix ac ne vix qvidem locum huic eſſe potuiſſe, niſi iſta præceſſiſſent.

Cumqve eandem cogitandi & agendi rationem, qva, divino adſpirante favore, Auguſtiſſimi Majores TUI

inſigne

insigne illud opus, innumerorum in subditos beneficiorum utiqve maximum, olim peregerunt, rebusqve reipublicæ & ecclesiæ desperatis medelam adtulerunt, in TE redivivam ipsis rerum experimentis pridem comprobaveris, & indefessis, qvas publicis commodis continuo impendis, curis & laboribus qvotidie comprobes, singulari etiam jure hanc historiæ partem TIBI ut propriam vere asseruisti. Unde spem foveo certissimam, eadem eam benignitate a TE susceptum iri, qva omnium bonorum in res publice utiles conatus amplecti & promovere soles.

Qvod superest, ardentissime voveo, placeat Deo Ter Optimo Maximo TE qvam diutissime servare, ut

REGI

REGI nostro AUGUSTISSIMO, TUIS consiliis suffulto, verum religionis & virtutis studium, publicamqve, hoc auspice, salutem penitus statuminare, nobis vero tanto pietatis virtutisqve exemplo perfrui, detur.

Scribebam Skalholti, die 4 Sept. 1773.

FINNUS JOHANNÆUS.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO III

Continens gesta Episcoporum Skalholtensium.

Cap. I.

De Arna Thorlaci filio.

§. I.

Arnas Thorlaci filius, natus Anno 1237 (a), primos adolescentiæ annos, cum amicis & cognatis, nunc literis, nunc operibus mechanicis operam navans, (ingenio enim ad omnia docili præditus fuit) sæpissime autem cum Brando Abbate Thyckvabajensi transegit, cujus se informationi, literarum dulcedine captus, totum tradidit. Deinde a Sigurdo Episcopo sacro Diaconi officio inauguratus, tum artium mechani-

(a) Ex celeberrima Oddensium gente oriundus, qvippe Jonæ Lopti ex filia pronepos. Conf. *Vitam Arnæ* satis prolixam, nec inepte, sed ut videtur, a viro qvodam Ecclesiastici Ordinis, non multo post ipsius tempora conscriptam, ex qva hæc mutuati sumus.

§. 5.

Primam deinde per Qvartam Auſtralem eodem autumno viſitationem adornans, minora & pauperiora pleraqve templa ſuæ poteſtatis fecit, ſed qvi majora aut ditiora tenebant, de jure ſuo haudqvaqvam cedere, & ne poſſeſſionum aut redituum qvidem rationem Præſuli reddere, voluerunt.

Anno 1270 litem de præbendarum eccleſiaſticarum jure renovare cœpit, primumqve Ketillum Lopti filium feudi Hytdalenſis injuſte detenti, accuſavit, qvi, etſi initio deditionem abnueret, tandem tamen Epiſcopi minis, qvem ad anathematis fulmen ſibi impingendum in procinctu ſtare cernebat, permotus, ad conſvetum domicilia mutandi terminum, ceſſurum ſe promiſit, ea tamen conditione, ſi Regi id juſtum æqvumqve videretur, cujus etiam judicio, modo ab Archiepiſcopi ſententia non diſcreparet, ſtaturum ſe Præſul pollicitus eſt. Hoc Ketilli exemplum plures imitati ſunt. Præfinito tempore Præſul Abbates Olaum Hiorleifi Helgſellenſem, & Runolfum Olai Videjenſem, cumqve illis Presbyterum qvendam Thorgrimum Magni filium ad prædium Hytdalenſe ſuo nomine recipiendum miſit; Qvi, cum re infecta rediiſſent, Ketillum, ipſo Thorlaci feſto anathematis fulmine perculſit; Qvo anno ſeqvente, qvorundam interceſſu, ſibi ſuisqve poſteris omne fundi jus & dominium, ni Regi & Archiepiſcopo aliud rectius viſum foret, abjurante, proqve promiſſi violatione ſatisfactionem, ex ipſius Epiſcopi ſententia, ſtipulante, tandemqve prædium cum univerſis poſſeſſionibus & pertinentibus tradente, lis inpræſentiarum ſedata fuit. Pari, aut non diſſimili omnino ratione, controverſia de nobili prædio Odda hac vice ſopita eſt.

§. 6.

Cum autem Satrapa Regius Rafnus Oddi & has Epiſcopi exactiones, & civium nullius criminis convictorum excommunicationes injuſtas eſſe, citraqve Regis conſenſum & voluntatem fieri conteſtaretur, reliqvi templorum patroni Archiepiſcopo, qvibus conditionibus præbendæ hæ primo legatæ fuiſſent, ignotum eſſe; ſi vero de re tota recte informatus fuerit, ab incepto omnino deſtiturum, contendentes, in ſententia perſiſtebant. Præſul autem & hæc verba, non ex Regis, ſed mendacis

Rafni

Rafni ore fata esse; Et præterea Legibus Canonicis cautum esse, ne laicis possessionum sacris usibus destinatarum dispensatio concrederetur, eaqve tantum in qvovis contractu, qvæ legibus & honestati non inconvenientia reperirentur, servanda & implenda, reliqva autem, ut nullius pretii abroganda & rejicienda esse, dixit; qvæ tamen pleriqve, ut minus grata, surdis auribus excipiebant. Eodem anno, Orientalem Qvartam visitans, omnia hujus generis latifundia, (præter Thvottaënse & Hallormstadense, qvæ Thorlacus Sanctus Episcopis qvondam subjecerat) suæ potestatis fecit. Sub hyemem domum reversus, templum ædesqve prædii episcopalis ruinam minitantes, refici curavit, qvo, alioqve sumtu, ingentem æris alieni summam conflavit, qvam sero aut nunqvam solvit.

§. 7.

Hinc multa priorum Episcoporum statuta, ut nimis rigida, mitigare cœpit, ex. gr. Infantes, qvi sine baptismo decesserant, ut profani & proscripti a Sanctorum reqvietorio, huc usqve procul sepulti fuerunt: Ille autem de eorum salute non omnino desperans, proxime cœmiterium eos jussit recondi. Mulierum, qvæ aut in partu, aut ante solennem in Ecclesiam introductionem exspiraverant, funera non templo inferri, sed in sepulcreto condi licuit; Ille autem, modo mulier cereum tenens, funus præcederet, templo inferri permisit. Puerperas moribundas, clericis invisere, earum confessiones audire, absolutionem impertiri, extremæqve unctionis participes facere, concessit, qvod antea, ut illicitum, ab Episcopis prohibitum fuerat (a).

§. 8.

Anno 1271 novus Legum Codex, jussu Magni Regis per Sturlam Thordi & Thorvardum Thorarini conscriptus, ab iisdem, qvibus Indridus Boggull adjunctus erat, Islandis fuit commendatus, qvi tamen non totus statim obtinuit, sed tantum Liber primus de fori judicialis constitutione tractans, & secundus, qvi mutuam Regis & subditorum obligationem continet, cum duobus Capitibus Tituli de hæreditatibus agentis, ab incolis hac vice recepti sunt.

(a) Hæ Constitutiones in *Juris Ecclesiastici Recentioris* cap. 44. leguntur.

Eodem anno Præſul Regi & Archiepiſcopo præſentem controverſiæ de præbendis ſtatum, per literas ſignificavit, Regis in ea re favorem & auxilium expetens. Cui Rex Anno 1272, additis epiſtolæ pretioſis donis, humaniſſime reſpondit, expetitum favorem & auxilium promittens, modo Præſul leges, qvas Rex Islandis miſerat, ab iis recipi curaret; Perſvaſum enim ſibi eſſe, ipſum hac in re plurimum poſſe; tandemqve, ut ad ſe venire non gravaretur, oravit. His ille literis acceptis, ut Regiæ voluntati ſatisfieret, omnem movit lapidem, effecitqve, ut totus codex, præter reliqvum de hæreditatibus titulum hoc anno communibus ſuffragiis approbaretur, qvo facto in Norvegiam extemplo tranſiit, a Rege perhonoriſice exceptus

§. 9.

Hac tempeſtate, Sighvatus Lande, Canonicus Nidaroſienſis Arnæ Epiſcopo in paucis amiciſſimus, Romæ egit, qvi ipſi a Gregorio X. triginta cauſarum, ante ad Epiſcopi diſpenſationem non pertinentium, ſolutionem expetivit. Hic in Norvegiam rediens, Bullam Pontificis, qva Generale Concilium Lugduni ad Cal. Maji Anni 1274 habendum, indicebatur, ſecum attulit, ad qvod totius chriſtianiſmi Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliiqve Proceres Eccleſiaſtici evocabantur. Arnas vero, qvi tantum commeatuum ex Islandia, ut ad tam longæ profectionis ſumtus tolerandos ſufficeret, ſecum non attulerat, cui nec temporis iſta anguſtia in Islandiam, ad hæc, aliaqve negotia qvæ ipſius præſentiam omnino exigebant expedienda, reverti permiſit; Sighvatum, conſentiente Archiepiſcopo, ſuas in Concilio vices acturum, ſubſtituit, (a) patriam data occaſione reviſurus.

§. 10.

(a) Anno 1274 Gregorius X. Concilium Lugdunenſe 2 celebravit, cui interfuerunt Cardinales Metropolitani & Epiſcopi 500. Abbates & Prælati 1000 fere, Jacobus Arragonum Rex & complures Regum & Principum Oratores. Inchoata Synodo, expoſitis concilii convocandi cauſis, actum fuit: de Decimis redituum Eccleſiaſticorum in ſubſidium belli ſacri concedendis; de Concordia inter Eccleſiam Græcam & Latinam, præcipue in Articulo de Proceſſione Spiritus Sancti; de Diſciplina eccleſiaſtica, de loco & modo eligendi Pontificem Romanum; de pace inter Chriſtianos Principes conſtituenda. In hoc Concilio Arnæ Schalholtenſis Epiſcopi vices egit Sighvatus Lande Canonicus

§. 10.

Anno 1273. 3 Cal. Julii, qvæstionibus Islandorum de præbendis litigantium audiendis, Rex, Archiepiscopus, aliiqve Proceres magno numero Bergis convenerunt; Aderant etiam complures Islandorum, suam, suorumqve causam dicturi, Actoris partes sustinente Arna Episcopo; Rex, etsi suum esse, hac in causa judicis munus obire, contenderet, aliud tamen qvam gregarii cujusdam Assessoris vicibus fungi, aut auscultantis auditoris instar adesse, ab imperiosissimo Archiepiscopo obtinere non potuit, qvam conditionem ut sua Majestate indignam, Rex, qvi miti & placido præditus fuit ingenio, respuens, ex suis, Audinum Hesta korn & Haconem Thoreri Archiepiscopi filium, illum Juris Civilis, hunc Ecclesiastici, peritissimos, præmonitos, ut qvantum in iis esset, caverent ne laici graviore actione aut censura premerentur, suo loco adesse jussit, qvi tamen, ut eventus docuit, parum vel nihil efficere potuerunt.

§. 11.

Archiepiscopo itaqve pro tribunali sedente, controversia de prædio Odda, ut omnium nobilissima & maximi momenti, prima in arenam producitur, hac enim pro arbitrio expedita, reliqvas sua sponte aut minore negotio casuras rebantur. Prodiens itaqve Arnas Episcopus, *Sighvatum Halfdani, ejusqve fratres, coram Deo & Archiepiscopo, qvod templum Oddense, Divo Nicolao sacrum, ejusqve bonorum usum fructum, contra leges divinas, in sua potestate teneat, sibiqve lucro usurpet*, accusat, postulatqve ab Archiepiscopo, *ut sibi suisqve successoribus, legitimis Skalholtensibus Episcopis, hujusce templi & prædii patronatum, ejusqve bonorum dispensationem adjudicet.* Idem etiam Einaro Vatnsfiordensi, aliisqve

Canonicus Nidarosiensis, vir primariæ dignitatis & non vulgaris eruditionis. Scripsimus eqvidem supra Tom. I. pag. 444. Eilifum Korti has vices Arnæ Episcopi egisse, qvod qvædam exemplaria Manusc. *Vitæ Arnaeanæ* innuunt, sed cum Arnas in Norvegia 1273 egens Sighvatum absentem, tunc enim Romæ fuit, ad hoc mandato instruxerit, haud est vero dissimile Archiepiscopum secum duxisse Eilifum Korti, ut si Sighvatus ab itinere qvocunqve modo impediretur, Eilifus præsto foret, qvi vicibus Skalholtensis non deesset.

aliisqve laicis, crimini dedit. Adhæc Sighvatus & Einarus responderunt: *Prædia qvidem hæc de qvibus jam disceptabatur, a suis majoribus, templis donata & attributa fuisse, sed ea conditione, & cautione adhibita, ut eorum posteri, ipsius templi ejusqve bonorum mobilium & immobilium patronatus jure semper gauderent, & usum fructum sibi haberent, modo templa, eorum utensilia & ornamenta sarta tecta servarent, personas ecclesiasticas, sacris in templis peragendis destinatas debito modo sustentarent, unumqve aut alterum pauperum, gratis alerent; cum itaqve hæc jura legitima hæreditate ad se sint devoluta, prædictæqve conditiones a sua parte inviolatæ serventur, ab Episcopis minime rescindendas, sed illis, firmiter standum esse.* Regessit Præsul: *Leges divinas* (sic enim Jus Canonicum nominabant) *propriæ Laicorum interpretationis non esse, sed genuinum earum intellectum esse, omnia templa cum qvibusvis suis bonis Episcopi dispensationi unice subesse, a Laicis autem, sine præsenti animæ periculo non posse contrectari.* His utrinqve dictis, Archiepiscopus Arnæ Præsuli ejusqve successoribus horum templorum patronatus jus, plenumqve dominium adjudicavit, Laicis autem omnem eorum dispensationem, additis gravissimi anathematis minis interdixit, Factum hoc fuit, Bergis, 9. Cal. Aug. 1273. (a) Qvæ sententia in Oddenses & Vatnsfiordenses lata, aliorum ita animos & audaciam fregit, ut jure, qvod in talia prædia habere sibi visi sunt, in præsentiarum decederent. Sighvatus autem, ne oleum & operam omnino perderet, Cathedram Skalholtensem rei pecuniariæ 240. Joachimicorum valorem æqvantis, qvam ipsius avus Sæmundus, fratri Paulo anno 1194. mutuo dederat, postulavit; sed cum Paulus fratri decimas qvasdam ex villis in parœcia Oddensi sitis, ex qvibus usuram caperet, usqve dum ipsa sors solveretur, oppignorasset, Archiepiscopus ducto accurate calculo mutuatitiam pecuniam primi decennii decimis repensam fuisse, jam vero Sighvatum ejusqve cohæredes sexaginta annorum decimas, qvæ 1440. Imperialium pretium æqvarent, Skalholtinæ Cathedræ debere, pronuntiavit, qvod debitum Præsul ex liberalitate, ut videri volebat, Sighvato totum remisit.

§. 12.

In patriam redux, freqventem Skalholti conventum habuit, in qvo, ipso, ut & Rafno Oddi & Sturla Thordi adstipulantibus, Liber supra

(a) Totam hanc sententiam ad calcem hujus capitis sub Litr. A. exhibebimus. p. 40.

ſupra memoratarum legum de hæreditatibus agens, qvi hactenus in Islandia non obtinuerat, receptus tandem fuit. Hinc ineunte hyeme, viſitationem per Tractum Borgfiordenſem inſtituens, ab Egillo Sölmundi filio, qvi prædium Reykhollt tenuit, ſplendido excipitur convivio. Hunc, cum ſubdiaconus eſſet, ad eam, qvam injuſſu Sigurdi Epiſcopi duxerat, & ex qva numeroſam prolem ſuſceperat, uxorem repudiandam, adhibitis anathematis minis, invitum coëgit. Cum hinc diſcederet, accidit, ut Gudlaugus qvidam, Martinum Mauri filium, Abbatis Helgafellenſis Procuratorem, in ultionem paternæ necis graviter vulneraret, cumqve ſangvinis qvædam guttulæ ex vulnere ebullientes in Præſulis veſtimenta deferrentur, in Gudlaugum, qvod dignitatis ſuæ præſentia penitus neglecta, tantum facinus auſus eſſet, tantopere excanduit, ut eum ſæviſſima exantlata pœna, longo poſt tempore, vix tandem in gratiam reciperet.

§. 13.

Anno 1274. Jonas Nidaroſienſis Archiepiſcopus, Andreas Osloënſis & Aſkatinus Bergenſis, Epiſcopi, concilium Lugdunenſe freqventarunt, annoqve ſeqvente Archiepiſcopus inde reverſus, ſtatuta & concluſa qvædam Concilii in Islandiam miſit, qvorum præcipua fuerunt: *α) Ut Clerici omnes, decimam redituum partem per integrum ſexennium in liberationem Palæſtinæ contribuerent. β) Laici ſacræ militiæ nomen darent, ſeu ad liberandum Hieroſolymas, & ſi Diis placeret, totam Palæſtinam a poteſtate Saracenorum, crucem aſſumerent. γ) Omnibus qvi propriis ſumtibus & impenſis hanc militiam ſuſciperent, cruceqve ſignarentur, Pontifex plenariam & perfectam peccatorum, qvæ corde vere contrito confeſſi fuerint, remiſſionem, deindeqve meritum mercedis æternæ promitteret. δ) Omnes Cruce ſignatos, eorumqve omnia, Pontifex in ſuam & Petri Apoſtoli tutelam & patrocinium ſuſciperet. ε) Epiſcopis injungitur, ut hos præ reliqvis omnibus ſibi commendatos habeant, eosqve in omnibus juſtis & licitis rebus adjuvent.* Additæ etiam præterea aliæ non parvi pendendæ indulgentiæ. His acceptis, Præſul primariæ ſortis ſacerdotibus, ut crucem prædicarent, plebemqve ad dandas eleemoſynas inſtigarent, injunxit: Miniſtris Eccleſiaſticis certum cenſum impoſuit, Ruſticis autem, ut aliqvid etiam pro modulo facultatum penderent, perſvaſit: Ex templorum reditibus decimas ſolvi juſſit: Certum præterea cujusvis ſeptimanæ

manæ diem, ſacris celebrandis, ad qvæ populus felicem bellô eventum a Deo exoraturus, ſpontaneamqve oblationem viritim erogaturus, confflueret, conſtituit; Qvorum nihil fruſtra fuit, nam qvidam crucem aſſumſerunt, qvidam vero pecuniam in medium contulerunt, qvæ, per ad id delegatos congregata, ingentem tandem ſummam effecit, eaqve demum Anno 1279. in Norvegiam transmiſſa fuit.

§. 14.

Anno 1274 novum *Jus Eccleſiaſticum* juſſu & conſilio Jonæ Archiepiſcopi adornavit, qvi in ſeqventis anni generalibus Comitiis, paucis tantum capitibus exceptis, ſeu ad Regis & Archiepiſcopi confirmationem rejectis ſeu comperendinatis, approbatus fuit; De qvo a Magnatibus Rex Anno 1275. per literas certior factus, (a) anno proxime ſubſeqvente reſcripſit, monens rogansqve, ne Jus Eccleſiaſticum, nec ullæ aliæ Conſtitutiones, ſe inconſulto in leges referrentur; eas enim condere ſuum & Archiepiſcopi, non vero cujusvis alius opus eſſe, ſevere ſimul prohibens, ne a ſubditis vel obolum qvidem præter conſtitutum cenſum exigi paterentur; Spontaneas autem eleemoſynas cujusvis arbitrio interim permiſit; Epiſcopos

(a) Harum literarum initium exſtat in Codice membraneo Bibliothecæ Magnæanæ in Qvarto No. 175. reliqva forte periere. Sed cum initium illud nomina Procerum tunc degentium ſiſtat, operæ pretium erit illud hic legiſſe. Ita vero ſonat: " Virdulig-
" um herra ſínum magnúſi kóngi hinum kórúnada ſenda árne biſkup í ſkálahollti
" oc hrafn bóndi. þórvardr bóndi. áſgrímr bónde. ſturlla laugmadr. ſiguatr bónde.
" ellindr bónde. oc aull hirdin ſú ſem í ſkálaholltz biſkupsdæmi er. qvediu gudz oc
" ſína ſkylldugа þiónuztu. Vier uilium ydr kunnigt giora at kriſtinsdóms bálk
" þann ſem ſem ydr (*lego* ſamidr) var til íſlands med rádi virduligx herra ións erki-
" biſkups. hauſum vier med samþykt alþýdu í ſkálaholltz biſkupsdæmi laugtekid á
" almennelegu þingi í langriettu. oc ſá ſkal ſtanda þar til Þer og herra erkibiſkup
" í nidaróſe hafid honum andruvíſ ſkipad. ef ydr . . . . . " Id eſt: *Domino ſuo illuſtriſſimo Regi Magno coronato, Arnas Epiſcopus Skalboltenſis, Hrafn Bondo, Thorvardus Bondo, Aſgrimus Bondo, Sturla Legifer Sighvatus Bondo, Erlendus Bondo, & omnes aulici in diœceſi Skalboltina conſtituti, ſalutem Dei & ſuam ac officium debitum mittunt Notum vobis facere volumus qvod nos Titulum illum* Juris Eccleſiaſtici, *qvi in Islandia conſcriptus fuit, e conſilio Reverendi Domini Jonæ Archiepiſcopi cum plebis in diœceſi Skalholtenſi conſenſu, in comitiis univerſalibus intra dicaſterium in leges referri fecerimus, qvod* (jus) *eo uſqve valebit, qvo Vos & Dominus Archiepiſcopus Nidaroſienſis illud aliter conſtitueritis, ſi Vobis . . . . . .*

Episcopos enim non tantum domesticos, aliosqve suorum a censu & pensionibus, qvas hactenus solvere consveverant, immunes esse velle, sed etiam plebi nova tributa & exactiones imponere, Satrapæ ad Regem perscripserant (a). Archiepiscopus autem contra, Episcopis, ne vel minima qvidem in re Regiis cederent, aut de suo & Ecclesiæ jure remitterent, per literas severe mandavit.

§. 15.

Utræqve literæ, Regis & Archiepiscopi, Episcopis nostratibus, nuptias qvasdam Modruvallis in tractu Ejafiordensi una cum reliqvis Magnatibus sua præsentia cohonestantibus, redditæ fuerunt. Qvibus Arnas extemplo ad Regem rescribens, respondit: *Jus Ecclesiasticum a se compositum in leges relatum esse, & deinde in Norvegiam ad Regis & Archiepiscopi confirmationem acqvirendam transmissum fuisse, factum infectum fieri non posse, subinnuens* (b). Adjecit deinde qvædam de regimine & statu Reipublicæ, ajens: *etsi unius in reliqvos omnes imperium populo minus expedire videretur, Rafnum tamen Oddi aptissimum & dignissimum esse, cui Summa rerum deferatur, Jonam Nomophylacem prudenter se gerere, Sturlam autem, minore, qvam præsentis status ratio posceret, auctoritate uti, aut præditum esse: Hos, licet inter se non satis concordes essent, Regi tamen omnes debitam fidem servare; se qvidem cum omnibus illis, excepto Thorvardo Thorarini satis hactenus concordare, cujus tamen discordiæ invidiam a se removere velle visus* est; Thorvardus contra, *de Episcopi rigore & de rerum ad eum nihil pertinentium curiositate conqvestus, plerisqve pro-*

(a) Nova illa tributa, qvæ Rex hic indigitat, fuerunt non tantum decimæ Saladinæ, sed etiam tributa seu pensiones, qvæ jam ultra qvam antea moris fuerat, in sustentationem pauperum a plebe poscebantur: Qvondam enim ex præscripto *antiqvi Juris Ecclesiastici* qvivis paterfamilias trium tantum dierum, qvorum jejunium sanctissime observandum fuit, totius familiæ cibaria egenis pendebat, qvales fuerunt: festum omnium Sanctorum & bini dies qvatuor temporum, qvæ hyeme, sc. tempore Adventus & Qvadragesimæ, incidunt. Vid. *Juris Ecclesiast. Antiq.* cap. 15. Sed alios tres Arnas prioribus adjecerat, qvi fuerunt festum Soteriorum, Divi Olai, & Sanctæ Virginis; qvibus tandem Denarius Petri accessit.

(b) Ea qvæ seqvuntur qvædam exemplaria *Vitæ Arnæ Episcopi* ad Annum 1277 referunt. vid. §. seqv.

vinciarum administrationem, ni omnia ad Episcopi nutum fierent, qvi omnia solus ex sua libidine dirigere vellet, arduam fore, dixit. Hac enim tempestate Thorvardi & Præsulis dissensiones maxime viguerunt, qvarum causa & origo fuit Episcopi polypragmosyne, qvi rusticos qvosdam, in qvos Thorvardus animadvertere statuerat, defendendos suscepit, tandemqve, ut Thorvardi vires frangeret, perfamiliari excommunicationis gladio pugnare cœpit (a).

§. 16.

Anno 1277 Regii Legati, Indridus Boggull & Nicolaus Oddi Islandiam intrarunt, qvi provinciam peragrantes maximo verborum pondere, minisqve, qvam unqvam antea factum fuit, gravioribus, Regia negotia proseqvebantur. Illos qvi a Nomarchis & Præfectis Regiis in causis civilibus ad Episcopos provocaverant, ut seditiosos & contumaces Regiorum mandatorum transgressores plectendos pronuntiantes. In *recentiore* autem *Jure Ecclesiastico* victualium pensionem plebi injunctam severe prohibebant, solam sacrorum festorum, jejuniorum & disciplinæ ecclesiasticæ curam & dispensationem pro Regia concessione Episcopis relinqventes. Licet autem Rex & Episcopus hanc de Jure Ecclesiastico controversiæ serram animose inter se reciprocarent, non tamen obstitit, qvin optimus Princeps pervicacem Præsulem donis, ab Indrido perlatis, demulceret; Qvæ hic, remisso eqvo generoso, compensasse sibi visus est (b). Seqvente anno Indridus & Nicolaus reliqvum Insulæ eodem modo percurrentes, in contentionem qvandam cum Clerico qvodam inqvieti ingenii & incautæ lingvæ, sed magni roboris, ad trajectum fluminis Olvisa inciderunt, qvi ad Episcopum pervolans, sarcinas suas in profundum fluvii projectas fuisse deplorat, deqve illata injuria acerbe qveritur. Præsul

---

(a) Regis & Archiepiscopi literas huc pertulit Adalbrandus Presbyter, vir doctus & magni semper æstimatus, qvem Arnas secum subseqventem hyemem perhonorifice habuit.

(b) Huc qvædam exemplaria *Vitæ Arnæ Episcopi* referunt, ejusdem epistolæ partem posteriorem, §. præced. commemoratam; tunc etiam Episcopus inter alia scripsit: " Lögþáttum þeim sem lögtekner voru fyrir tveimr vetrum ætla ec hvörgi meir fram at " hallda enn hófi gegner. " Id est: *Titulos juris ante duos abhinc annos in leges relatos, ultra qvam fas est, non urgebo.*

ſul autem, ne ſacri Ordinis viro deeſſe videretur, utqve ſuam etiam in Regios animoſitatem & auctoritatem omnibus monſtraret, Legatis acutisſimum excommunicationis telum intentat, ni juramento præſtito abſolutionem ſupplices peterent, qvam illis conditionem reſpuentibus, juſtamqve ſubfuiſſe cauſam regerentibus, cum Sacerdos ſcrinia Regia, Diplomata, aliaqve magni momenti continentia in fluvium immittere conatus fuiſſet; Hoc tandem pacto lis ſedata fuit, ut Sacerdoti ſex unciis ſatisfacerent, & injurati abſolverentur (a).

§. 17.

Status Regni Norvegici hac tempeſtate etſi ab inteſtinis ſeditionibus & bellis civilibus liber fuit, valde tamen turbulentus ob Ordinum diſſenſiones. Rex Magnus, qvi tunc temporis Norvegis imperitavit, fuit Princeps moderatus, juſtus, pius, pacificus, Juris Civilis inſtaurator diligentiſſimus, cœnobiorum, templorum, monachorum, clericorum patronus indulgentiſſimus: Qvæ Regiæ virtutes, ſuperciliosæ Monachorum & Clericorum turbæ, qvorum Archiepiſcopus Nidaroſienſis Jonas coryphæus & antesignanus fuit, ſtimulos adeo addiderunt, ut qvo majora Rex ipſis concederet, eo majora expeterent, ſibiqve aſſumerent; In qvibus modeſtiſſimus Rex connivit, qvoad ſalva Majeſtate potuit: Tandem vero, cum non ſolum leges politicas pro arbitrio condendi, aut a Rege conditas rejiciendi, ſed & ipſos Reges eligendi & creandi, auctoritatem ſibi arrogarent, Rex eorum faſtum non ultra tolerandum ratus, ſævamqve diſcordiarum & ſeditionum, qvæ impendere videbatur, tempeſtatem averſurus, anno 1277. poſtqvam multum temporis in litibus & controverſiis ſedandis triverat, Ordinum Regni Tunsbergæ freqventem habuit conventum, in qvo, de jure Regem eligendi, ut & leges Canonicas ferendi poteſtate, inter ipſum & Archiepiſcopum qvadamtenus transactum fuit; cujus idcirco *Transactionis* hic mentio facienda videtur,

(a) Hinc patet, non tantum faſtus Clericalis, qvod vulgaris qvidam Sacrificulus Regiis Legatis in tantillo cedere nollet, ſed etiam Epiſcopi ambitio & contumacia, qvi ex *Juris Eccleſiaſtici* cap. 38, excommunicationis pœnam Regiis intentavit: Ibidem enim qvibusvis, Clerico aut Canonico moleſtiam creantibus, anathematis pœna injungitur.

videtur, qvod ea deinde Islandi pro lege usi fuerint, adqve eam sæpius suas controversias revocaverint (a). Hinc Novum illud ab Arna Episcopo conditum *Jus Ecclesiasticum*, qvamdiu Rex Magnus superfuit, in Islandia sine controversia obtinuit.

§. 18.

Eodem hoc anno, Archiepiscopus ad utrumqve nostratium Præsulem literas dederat, qvibus præter alia continebatur, ut Bergis Norvegorum, Concilio Nationali, qvod ibidem celebraturus foret, interfuturi post biennium se sistant, antea tamen ossa Oddi Thorarini absolvant: Qva de re, Episcopi anno 1278 in tractu Skagafiord collocuti qvidem sunt, & licet Arnas ad exseqvendum statim mandata paratum se ostenderet, Jörundi tamen tergiversationibus factum est, ut res hac vice dilata fuerit, qvæ anno seqventi tandem perfecta est (b).

§. 19.

Anno 1279 Rafnus Oddi, qvi biennium abfuerat, Vexillarii interea dignitate auctus, ad totius Islandiæ Præfecturam; Thorvardus vero Thorarini filius, & Lodinus de Bakka ad Nomothesiam Islandiæ redierunt. Hi Arnæ Episcopo literas Regis tradiderunt, per qvas ipsi significabat, Jonam Archiepiscopum centum dierum indulgentias, omnibus, qvi pro anima Magni Regis, Reginæ, eorumqve liberorum qvotidie orarent, dedisse; id enim ipse Pontifex omnibus Regni Episcopis antea injunxerat, Literis Rex binas vini amphoras, aliaqve sacris celebrandis necessaria addiderat. Alteras ab Archiepiscopo etiam accipit literas, qvi severe monuit mandavitqve, ne Regiis latum qvidem ungvem cedat, sed templorum & Cleri Privilegia, qvæ sub statu Aristocratiæ habuissent, ut

---

(a) Transactionem istam vid. supra Tom. 1. pag. 386 sqq.

(b) De Oddi Thorarini filii morte & causis, ob qvas anathematibus percussus fuerat, vid. supra Tom. 1. pag. 365 sqq. Sed de ejusdem absolutione infra Sect. 4. cap. 1. §. 5. 6. 7.

ut sulphuris (a), falconum (b), taliumqve capturam, sarta tecta eis conservanda curet.

§. 20.

(a) Islandia & nunc & qvondam sulphure abundavit, unde tam incolæ qvam peregrini mercatores, præsertim post inventum pyrii pulveris & machinarum usum, haud contemnendum lucrum perceperunt. Hinc anno 1561 Regis Friderici Secundi interdictum, ne sulphur exportetur, sed Stephano Lossio monopolium concessum, qvi & juramento se obstringeret illud Havniam deportandi, ut ibi defæcaretur; qvod interdictum cum Hamburgenses susqve deqve habuissent, eorum naves ob hanc & alias causas in freto Öresundico anno seqventi detinebantur. Magnus qvidam Jonæ filius de sulphuris fodinis litem movit, qvam tandem ad Regem & Senatum detulit, de qva exstat Rescriptum Regium, datum 17 Julii, 1592. Anno 1598 portus Eyafiordensis centum imperialium mercede elocabatur, qvi sulphure expendendi erant, aut argento numerato. Exstat etiam Christiani 4. edictum de 27 Aprilis 1605, qvo Enevoldus Kruse qvindecim sulphuris lastas Hafnarfiordo exportare jubetur, & Privilegium, datum 1 Maji, 1606 qvo Gregorio Brochenhusio & consortibus 15 annorum monopolium sulphuris Islandici conceditur, modo sesqvi lastam defæcati sulphuris Regi qvotannis tributi loco pendant. Simile qvid etiam Fridericus 3. patri & filio Magno Nomophylaci & Gislao Magni diplomate Anno 1647. (Vid. *WORM. Epistol.* Tom. 2. pag. 853.) & 1665. 9 Februarii Gabrieli Marselio concessit, modo Regi qvotannis 200 Imperiales solveret. Fridericus 4. duobus Fridericis Holzmanno & Sechmanno, anno 1724. 28 Junii idem renovavit, non tantum gratis, sed & certis adjectis Privilegiis. Et nostra tandem ætate Rex Fridericus Qvintus privilegium hoc Societati Islandicæ clementissime concessit, cujus sulphuris depuratio & exportatio cum lucro haud spernendo adhuc exercetur. Conf. **Udtog af** Poel Widalins **Afhandling om Islands Opkomst**: *Deo Regi & Patriæ* pag. 223 sqq.

(b) Falconum captura olim Archiepiscopo Nidarosiensi in Islandia competiisse videtur, illi ad minimum jus falcones capiendi in fundis templorum sibi vindicabant, cum Codex Legum anno 1280 in Islandiam missus, falcones istos generosos inter Regalia per totam insulam soli Regi competentia numeravit, qvæ lex & exinde valuit, qva de re multæ Regum constitutiones agunt, ex. gr. Friderici Secundi de falconibus albis a Bucholtio conqvirendis die 19 Maji 1579. Christiani Qvarti de falconariis Anglorum die 16 Aprilis 1606. De falconariis Principis Auraniæ die 2 Januarii, & Regis Angliæ die 16 Maji 1624. Rescriptum ad Prosmundtium de falconibus albis die 22 Martii 1634. Constitutio contra falconariorum in Islandia mercationem die 19 Apr. 1636. De captura falconum Mumio concessa die 13 Octobr. 1641. Friderici Tertii constitutio de sustentatione falconariorum die 28 Februarii, & interdictum, ne falcones exteris vendantur die 17 Maji 1662. Christiani Qvinti constitutio de falconibus Islandia exportandis die 19 Maji 1671, ut multas alias Regum & antiqviores & recentiores constitutiones taceam.

§. 20.

Eodem anno uterqve Episcopus in Norvegiam transiit. Arnam Rex humanissime excepit, præterqve munera vere Regia in eum collata, convivii honore non raro dignatus est. Anno 1280. Jonam Archiepiscopum prædictum Nationale Concilium celebraturum, Bergas venientem, Arnas sibi valde offensum invenit; Nam præterqvam qvod tantum ei honorem a Rege haberi, obliqvis aspexit oculis, Ecclesiæ eum jura & privilegia in Regis gratiam prodidisse, calumniatus est; Tanta enim erat viri superbia, ut Episcopo Regis amicitiam omnino indecoram, eamqve cum debito Archiepiscopo honore & obseqvio nullo modo consistere posse judicaret. Sed cum Arnas ei se de objectis purgaret & persancte asseveraret, nihil hac in re a se peccatum esse, tandem ei reconciliatus est (a). Cumqve hoc eodem anno Rex Magnus fatis concessisset, filiorum natu major Ericus, patri, ut in universo Norvegiæ Regno, ita etiam in Islandiæ dominio, successit, qvi præstito prius juramento, a Jona Archiepiscopo & octo aliis Episcopis (b), durante concilio coronatus fuit; qva peracta solennitate nostrates in patriam reversi sunt.

§. 21.

Hoc anno novi Regis nomine Lodinus Leppus & Jonas Islandiæ Nomophylax homagium ab Islandis exigebant. Novum etiam *Legum Codicem* (nam Rex Magnus, rogatu Islandorum, ut ipse in proœmio fatetur, Islandorum leges denuo emendari curaverat, aut emendationi a se prius susceptæ ultimam limam adhibuerat) (c) secum adferebant, cujus

---

(a) Acta hujus Concilii vid. supra Tom. 1. pag. 455 — 471.

(b) Hos tali ordine recenset Biographus Arnæ Thorlaci: Andreas Osloënsis, Jörundus Holensis, Erlendus Færoënsis, Arnas Skalholtensis, Arnas Stafangrensis, Narfus Bergensis, Thorfinnus Hamarensis, Marcus Hæbudensis, jusjurandum autem, qvod mitrata hæc capita Regi extorserunt, vid. supra Tom. 1. pag. 399.

(c) Susceperat qvidem antea Rex Magnus emendationem Legum Islandicarum, Codicemqve ad normam Juris Norvegici a se emendatum ipsis Anno 1271 ut supra relatum est, transmiserat, qvi, cum incolis minus grata qvædam contineret, Regem rogarunt, ut qvædam ejus capita mitigari, qvædam mutari aut expungi permittere vellet. Denuo

cujus qvædam capita, præsertim ea, qvæ de criminalibus agunt, qvidam ut intoleranda & utilitati publicæ adversantia reprehendebant; Præsules, præsertim Arnas, hunc Codicem haut pauca legibus divinis ex diametro opposita continere contendens, plebi auctor fuit, ut aut totum, aut saltem ex parte rejicerent. Adpropinqvantibus itaqve anni 1281 ordinariis comitiis, multitudo in partes discissa est: Primam factionem Episcopi & Clerus cum suis amicis & asseclis, alteram Regii, tertiam Plebs effecit, qvarum unaqvæqve, qvod sibi minus placeret, scripto protulit. Qvæ cum omnia publice recitata fuissent, Lodinus, cui bilis moveri cœpit, inauditam & nefandam fere esse Islandorum superbiam & temeritatem, qvod potestatem legislatoriam solis Regibus competentem, sibi arrogare auderent, pronuntiavit, poposcitqve ut sine exceptione totum Codicem adprobarent; Deinceps vero a Rege & Senatu mutationem humillime orandam. Prælecto postea publice Regio Diplomate, qvo dictus Codex Islandis injungebatur, Regis iram contradicentibus minatus est.

§. 22.

Huic Præsul statuta & conclusa Concilii Bergensis opposuit, adjiciens qvædam de honore & audientia Archiepiscopo ut spirituali patri debita: de Privilegiis, qvæ Rex Magnus Ordini Ecclesiastico, severe interdicens omnibus suis successoribus ne ea invaderent, concesserat; tandemqve antiqvam illam Constitutionem memorans, qvæ leges humanas divinis in omnibus cedere jubet, palam professus est, nunqvam se ita ab ephippiis ad asinos descensurum, ut avitam & qvasi per manus traditam libertatem tam turpiter prodat. In hanc sententiam ab adstante multitudine pedibus manibusqve itum est, dicentibus, cunctis intolerandum

---

Denuo itaqve ejus emendationem ad tenorem antiqvarum Legum Islandicarum suscipiens, ante mortem supremam qvidem manum operi adhibuit, sed non publicavit: Qvod sibi relictum ejus filius & successor agendum suscepit, Codicemqve hoc anno per ipsorum Nomophylacem Jonam, cui etiam suum ad ipsos Legatum Lodinum Lepp, homagii exigendi causa adjunxerat, transmisit.

randum omnino fore, simul novis hisce, divinis legibus (a) qvæ 35 anathemata, & juri humano, qvod 40 crimina, qvorum qvodvis capite constet, contineant, obedientiam præstare. Leppus itaqve, ut multitudinem ab Episcopo distraheret, nec in Archiepiscopi potestate situm, ut leges universales omnibus præscriberet, nec has leges justas & bonas esse, dictitavit, aut si tales sint, non tamen ab Episcopis recte usurpari, illos enim fœnerationes ut gravissimum peccatum, qvales etiam revera sint, taxare & prohibere, interim perfricta fronte easdem exercere, dum decimas ex virorum & mulierum ornamentis, domesticisqve vilissimis qvibusvis utensilibus exigerent, & sane se plebis in talibus injuriis tolerandis patientiam non satis posse demirari; Cui Præsul verbis Innocentii Papæ respondit; Decimarum solutionem non esse fœnerationem, nec unqvam animarum saluti posse nocere (b).

§. 23.

Post longam tandem altercationem Codex ab omnibus receptus & approbatus fuit, novem tantum Episcopi asseclis exceptis, qvorum coryphæus fuit Loptus Helgonis, Præsulis sobrinus, qvos omnes Leppus perduellionis reos publice proclamavit Loptum vero præprimis, cui, ut bis perjuro, custodiam & carcerem Regis nomine indixit; Qvod susqve deqve habens Præsul, Loptum in suo satellitio abduxit (c). Lodinus autem itineri Norvegico se accingens, omnibus, qvi in leges jurare noluerant,

---

(a) Vel ex hoc solum capite discitur, *Jus Ecclesiasticum Jonæ Archiepiscopi*, qvod Norvegis obtrusit, diversum fuisse ab illo, qvod Arnas Islandis præscripsit, nam Jonæum illud 35 anathemata continuit, Arnæum vero cap. 38. tantum 12 enumerat, qvæ tamen ab *Antiqvi Juris Ecclesiastici* Patronis, suæ subservientibus hypothesi vulgo confunduntur.

(b) Sine dubio hic Innocentius est, ejus nominis 3, qvi scripta duobus comprehensa tomis reliqvit, in qvorum posteriore Constitutiones & Decretalia continentur, qvæ publicam mox auctoritatem acceperunt, qvæqve Jonas Nidarosiensis Arnæ olim, ut supra retulimus, dono dederat.

(c) Loptus una cum aliis Anno 1272 in leges Magni Regis juraverat; Deinde 1277, qvasi de Rege contumeliose verba fecisset, apud Indridum Boggul delatus, non tantum jure jurando semet purgare coactus est, sed etiam fidem suam Regi & Principi juramento obligavit: qvorum jam oblitus a Præsulis partibus contra Regem stetit.

noluerant, ut coram Regis Tribunali ſeſe purgaturi comparerent, dicam ſcripſit; Loptum vero compedibus conſtringi & avehi juſſit, qvod etiam factum fuiſſet, ni Rafnus Oddi, aliiqve Magnates ſemet interjeciſſent, qvorum interceſſione factum eſt, ut Lodinus Præſulem ad convivium invitaret, in qvo tandem convenit, ut qvatuor refractariorum iter Norvegicum ſe ſuſcepturos, reliqvi vero Regis judicio ſe ſtaturos, jure jurando promitterent. De mulctis autem, de qvibus Rex & Præſul contendebant, ut inter eos æqve dividerentur, pactum eſt. Reliqvi vero Primates de qvibusdam Codicis capitibus mutandis aut mitigandis ſupplices libellos ad Regem ſcripſerunt, atqve ita inpræſentiarum, verbo amice diſceſſum eſt.

§. 24.

Loptus autem Helgonis in umbra potentiæ Epiſcopalis deliteſcens, Regia monita contempſit usqve in annum 1283, qvo demum in Norvegiam tranſiit, Epiſcopo multum prolixeqve pro eo deprecante, ejusqve profectionem non ex contumacia, ſed per accidens qvoddam dilatam tamdiu & retardatam fuiſſe, obtendente; Qvo id tantum obtinuit, ut non pro merito plecteretur; Non tamen Regem alloqvi, multo minus in aulam venire permiſſum fuit, donec tandem Lodini Leppi & Thorvardi Thorarini interceſſione factum eſt, ut Rex, remiſſa ira, exacto ante ab eo fidelitatis juramento anno 1287 ad ſuos revertendi veniam daret, qvod Epiſcopo pergratum fuit.

§. 25.

Hac tempeſtate diſſidia Præſulis & Asgrimi Thorſteini filii maxime flagrarunt; Hunc Præſul, qvantum in ipſo erat, ad ſumma qvæqve evexerat, & ut præturas Arneſenſem & deinde etiam Rangarvallenſem adipiſceretur, commendaverat; Asgrimus vero, ut gratum ſe ob tot tantaqve accepta beneficia Epiſcopo oſtenderet, cognato ipſius Lopto Helgonis neptim ex fratre nuptum dederat (a). Qvamdiu autem eorum

 amicitia

(a) Asgrimus hic fuit frater Ejulfi Thorſteini filii, qvi in prælio Thveraënſi Anno 1265 occubuit, ejusqve filia; ſed Sturlæ Sighvatidæ e filia neptis fuit Borghilda, qvam Asgrimus Lopto nuptum locavit.

amicitia duravit, reliqvis graves & vix tolerandi videbantur. Sed tandem Asgrimus Episcopi imperiosum dominium non amplius ferens, acerbissimo ipsum odio cœpit proseqvi, primoqve ipsius carissimum cognatum, suum vero affinem Loptum Helgonis apud Indridum Boggul, tanqvam de Rege contumeliose locutum, detulit. Deinde anno 1282 jussu Regis ipsi dicam scripsit, tandemqve, ut perduellionis convicti, omnia bona proscripsit, & Regio fisco adjudicavit. Præterea ab Episcopi domesticis, qvos hic ab omnibus civilibus oneribus immunes esse voluit, tributa aliasqve ordinarias pensiones, ut a reliqvis laicis poposcit, qvæ illi, reluctante qvidem Episcopo, inviti pependerunt. Idcirco Præsul anno 1283 eum, non tantum repetundarum accusavit, sed etiam ob falconum capturam, & qvod e mandato Regis jurisdictionem ecclesiasticam contra novum illud *Jus Ecclesiasticum* sibi sumeret, qvo impediret legum divinarum progressum & valorem, qvibus, ut contendebat Præsul, Regiæ sive humanæ semper & ubiqve cedere deberent. Qvæ ille surdis auribus excipiens, adversus Episcopum eo magis exasperabatur, ab ipso deniqve anathematis fulmine percussus.

§. 26.

Tandem Asgrimus 1285 prope Skalholtum in lethalem repente incidens morbum, absolutionem supplex petiit, qvam non tantum, sed etiam honestam in sepulcreto Skalholtensi, ipso Præsule, ab Ejulfo Asgrimi filio pretiosis donis delinito, exeqvias magnifice faciente, sepulturam nactus est In eorum numero, qvi funus Asgrimi Skalholtum deducebant, fuit Ormus Klangi Haukdalensis, cui Præsul cathedralis sedis appropinqvatione interdixit, ipsi enim hac de causa infensus fuit: Klango Ormi patre Haukdalo Videyiam discedente, cucullumqve accepturo, Ormus non tantum latifundium Haukdalense, ut indubium suum patrimonium occupaverat, sed & 6 vaccas & 60 agnas a Klango, Divo Martino Haukdalensium Tutelari dono datas, consveto domestico charactere signaverat; Oddo Præposito, cui Præsul præbendam Haukdalensem attribuerat, invito & prohibente, qvi ab Ormianis verbis, & tantum non verberibus male mulctatus, Præsulem injurias qvestum adit; Ille vero, ne suo muneri deesset, Ormo extemplo sacris interdixit. Qvod Episcopi interdictum, virum pium & sacris assidue libenterqve auscultantem, atqve

animum

animum advertentem, summopere afflixit Similem autem fortunam subire omnes Ormi sodales & amici coacti sunt, sed iste exinde Episcopo minus grata negotia facessere non destitit.

§. 27.

Anno 1282 Rex Ericus Jonæ Archiepiscopi fastum & arrogantiam amplius non ferens, Senatus Procerumqve impulsu, non tantum Privilegia qværdam Clero a majoribus concessa revocare, sed etiam Patris & Archiepiscopi pactionem annihilare aggressus est, qvod in universo regno maximarum turbarum causa exstitit; Nam Archiepiscopus anathematis fulminum alioqvin sat largus, iis jam non parcendum ratus, Regios, unum post alterum, diris devovit, qvæ illi non tantum susqve deqve habuerunt, sed qvantum in illis erat, par pari referentes, varias ipsi molestias exhibere non intermiserunt, qvo tantum ei tædium crearunt, ut unacum Asloënsi & Hamarensi Episcopis in Gothiam exulatum iret, ubi sub anni finem vitæ etiam finem fecit; Ejus autem asseclæ Regi tributa & censum solvere contumaciter detrectantes, perpetuo exilio damnati sunt (a).

§. 28.

Anno 1283 Rafnus Oddi, qvi anno priore Norvegiam petierat, & Erlendus qvidam . ad Præfecturam Islandiæ revertentes, Regia Edicta attulerunt, qvibus mandabatur, ut Præbendæ Ecclesiasticæ, qvarum jus & dominium justa hæreditate aut diutina usucapione penes laicos fuerit, jam vero ab illis injuste in Clericos translatum sit, veris dominis & possessoribus restituantur, idemqve hosthac foret Jus Ecclesiasticum, qvod Rege Hacone & Archiepiscopo Sigurdo ad gubernacula sedentibus viguisset; obnitentes autem ut perduelles plecti jubebantur (b). Qvæ

 ubi

(a) Vid. supra Tom. 1. pag. 401 404.

(b) Vid. supra Tom. 1. pag. 402. In codice qvodam pergameno admodum lacero & mutilo in Bibliotheca A. Magnæi in Qvarto No. 174 initium cujusdam edicti occurrit, qvod ad hunc annum referendum esse videtur: En illud: " Eirekr kóngr med " guds

ubi divulgari cœperunt, laici novum induerunt animum, dictasqve præbendas, ductu Rafni, cui id negotii Rex dederat, repetiverunt. Ingrato hoc atqve insperato nuntio Episcopus primum haud leviter permotus, recollecto mox animo, Runolfum Abbatem Verensem, qvid sibi agendum, per literas interrogat. Qvi, ne ex pristina virtute & ardore animi, vel minimum remitteret, consuluit. Idem etiam eadem super re Jörundum Holensem consuluisse fertur.

§. 29.

„ guds miskun oc hákon hertugi syner magnús kóngs senda sýslumönnum sínum
„ oc handgeingnum mönnum oc aullum guds vinum oc sínum á íslandi qvediu
„ gudz oc sína: Lof sie uorum herra iesu christo er aullum hlutum rædr ok stýrer
„ at uer spyrium þau ein tídindi til ydar um hríd er oss þicker harlla sæmilig vera
„ at mestur þorri af almúganum er dyggr ok oruggr kongdóminum hlýdinn oc
„ góduiliadur vorum umbodsmönnum sátter ok samþycker sín í millum. sem gud
„ hafi lof fyrir. þó at nockrer menn dragizt meir til epter biskupum enn tilheyrer
„ edur audrum þeim lærdum maunnum er lánga stund hafa gagnstædiliger verit bædi
„ kóngdóminum og suo ydr í margfalldri áleitni ok margri óvidrkuæmiligri pint-
„ íngu bæde í stórum fiárpínum oc mörgum audrum óheyriligum hlutum. svo
„ sem heyrazt mun er fyrir retta dómara kann fram at koma. einkanliga í þeim
„ nefndum hlutum. þó at marger sie adrer til. sem sýnizt opinbert. at rángliga er
„ aftekit þeim gódum mönnum er sannliga hafa í setid epter logligri hefd þeirra ok
„ þeirra forelldra ok medr fögru skilordi gefit suo mörgum lærdum mönnum á huer-
„ ium tólf mánudum slíkann kost sem forn er sidvenia á oc þeir játudu er í aund-
„ verdu hansfdu þessar giafer til sæmdar heilagri kirkio og sier til sálubótar suo sem
„ her má sià at slíker hluter fylgia meir fullkominne yfergirnd enn nauckurom rett-
„ indum oc því er þat..... " Id est: *Ericus Dei clementia Rex, & Hacon Dux, filii Regis Magni, præfectis suis & juratis, & omnibus Dei & suis in Islandia amicis, Dei & suam salutem mittunt. Domino nostro Jesu Christo omnium rerum moderatori & gubernatori laus sit, qvod ea de vobis pridem inaudiverimus, qvæ nobis honestissima videntur, qvod maxima pars vulgi fidelis, constans, imperio regio obseqvens, in nostros præfectos benevola, & invicem concors inveniatur, qvare Deo laus sit, qvamvis qvidam plusqvam fas est, inclinent in Episcopos & alios clericorum, qvi tam imperii regii, qvam vestrum, adversarios, multis vexationibus, multisqve indignis tam ingentis multæ pecuniariæ, qvam aliarum rerum inauditarum irrogationibus, se diu commonstravere, ita ut palam fiet, si res coram judice competente ventilata fuerit; nominatæ res præprimis tales sunt, qvamvis multæ aliæ adsint, ita in propatulo est, qvod bonis illis viris,* (prædia) *injuste ademere, qvi vi justæ eorum & parentum usucapionis illa tenuere, & tot clericis qvovis anno talem conditionem ex pacto laudabili & antiqvo more præstiterunt, qvalem polliciti fuerant illi, qvi hæc dona in honorem sanctæ ecclesiæ & propriam sibi salutem contulerant; hinc igitur patet talia meram potius avaritiam qvam vel juris speciem seqvi, qvare.....*

§. 29.

Ineunte vere anni 1284 in conventu, qvi Brautarholti Kialnesensium institutus fuit, inter Præsulem & Rafnum de hac controversia disceptatum fuit. Ille se Regis sententiam & animum ita intelligere affirmavit, qvod eas saltim præbendas laicis injuste abstractas esse dicat, qvas ipsi ipsorumqve majores continua serie a primo constitutore, adhibita conditione, ne unqvam abalienarentur, ad tempora Regis Haconis & Sigurdi retinuerint & incoluerint; earum autem, qvæ sine hac conditione legatæ fuerint, jamqve ex donatoris familia, venditione, dote, aut alia permutatione transierint, qvæve a legitimis dominis, Episcopis sponte traditæ, aut qvæ cœnobiis qvondam legatæ fuerint, licet ea alio jam transvecta sint: Tandem etiam earum, qvæ Episcopi juris ante tempora Haconis & Sigurdi fuerint, longe aliam esse rationem, neqve talium ullam in Edicto Regio mentionem fieri. Ad qvæ Rafnus: Si Regis mandato reniti perseveraret, eodem cum ipso ac cum Norvegis modo sibi agendum esse, sine ambagibus respondit. His debilitata Præsulis mens adeo concidit, ut, qvantum Deo debitæ obedientiæ non obsit, ne publica patriæ pax turbaretur, se in gratiam Regis, usqvedum legitimus Archiepiscopus cathedram Nidarosiensem ascenderit, hæc toleraturum promitteret. Rafnus contra, decimas ex omnibus Regis & Regni jam factis futurisqve possessionibus intra limites diœceseos Skalholtensis sitis, Præsuli & templis solvendas, omniaqve cathedræ jura, qvæ ante Arnæ adventum habuisset, sartatecta conservanda spospondit. Qvod sigillis & subscriptionibus utrinqve confirmarunt. Sed minus diutina pax fuit, nam Præsul dictorum pænitens, circumcirca emisit literas, qvibus non tantum pacta dissimulavit, sed & Clericos, ne præbendas ullave earum bona laicis traderent, serio monuit & prohibuit (a). Nihilo autem secius laici, Clericis invitis & prohibentibus, plurimas, de qvibus controvertebatur, præbendas, receperunt; Præsul vero cavillatoria pacti expositione utens, se eo minime teneri jactabat, in vocabulo tolerationis, qvod adhibuerat, frivolos qværens mæandros.

§. 30.

(a) Vid. infra ad finem capitis Litr. B. p. 44.

§. 30.

Confveto tempore Rafnus cum Regiis Comitia adiit, certiorqve de Præfulis tricis & ambagibus factus, Diploma Regium & Pactum Brautarholtenfe publice prælecta, communi omnium confenfu in leges referri curavit; Qvod audiens Præful, novas eos & Privilegiis Ecclefiæ perniciofas leges introduxiffe clamavit, ideoqve in Comitiis a Magnatibus invitatus adeffe recufavit; verebatur enim, ne fi compareret, eadem fata fubire cogeretur ac Jonas Archiepifcopus Nidarofienfis, decimisqve & reditibus privaretur, ni omnino in leges Regias juraret. Sed cum ipfi affeclisqve de falvo conductu a Rafno ampliffime cautum effet, tandem femet ftitit, iraqve inflammatus, *ipfos, Statutis Concilii Bergenfis ex diametro oppofita in leges referendo, majorem excommunicationem meruiffe* dixit, addens *præterea ipfos limites in Regio Edicto præfcriptos non parum excedere, Cathedram Skalholtenfem fuosqe domefticos antiqvis Privilegiis privare, novis vero oneribus aggravare, decimis de Regiis poffeffionibus folvendis, ut & falconum captura in templorum fundis fpoliare; Recens Jus Ecclefiafticum in novis Decretis fundatum impedire, cum tamen dudum ut leges divinæ humanis in omnibus cederent, receptum fuerit: Regios jurisdictionem Ecclefiafticam contra jus & fas fibi fumere; Navigio cathedræ Skalholtenfis liberum in Norvegiam tranfitum & mercaturam non concedi; Nidarofienfi etiam Archi-cathedræ, antiqvum Privilegium. fulphur falconesqve, farina, aliisqve rebus commutandi, interdici* (a). *Præterea de vadimoniis pro templis eorumqve poffeffionibus, qvæ laici Clericis invitis receperant, aliisqve rebus controverfis non pauca adjecit:* Qvæ, dum fummo animi ardore & verborum pondere intonuit, Rafnus & reliqvi conticuere, intentiqve ora tenebant.

§. 31.

(a) Noftrates qvondam agriculturæ operam dediffe, non tantum Hiftoriæ & Annales, fed & hodienum exftantia figna abunde teftantur. Non tamen qvotannis tantum frugum proventum terra tulit, ut externæ opis indigi non effent. Hinc Haraldus Sigurdi filius iis gratificaturus, qvatuor naves farre onuftas mifit, qvi Regi Norvego fefe dedituri, ut copia farris eis qvotannis profpiceret, ftipulati funt. Cum ergo talis mercatura lucrofa valde effet, Archiepifcopi Nidarofienfes, qvibus odor lucri ex qvalibet re dulcis fuit, fibi relinqvi voluerunt, ut farinam Iflandis adveherent, falcones autem & fulphur rurfus afportarent, qvæ alibi magna fœneratione tandem divendiderunt.

§. 31.

Ipso autem dicendi finem faciente, regessit Rafnus: *Perverse & irreverenter agere Præsulem, qvi alios accuset, cum ipse reus sit: Laicos pactis non stetisse asserat, cum ipse ea prior ruperit; limites in Regio Edicto præscriptos excessisse, cum mandatis nondum satis fecerint, multas enim præbendas adhuc restare, qvæ non sint receptæ; Tantum abesse, ut Ecclesiæ Privilegia imminuerint, ut sua sarta tecta retinere non valeant: Clericos qvidem jam in qvorumvis possessiones impune involare prohiberi; sed id ex Edicto Regis fieri, cui soli leges & jura dare competat, ideoqve excommunicationis minas aut patienter tolerandas aut nihili pendendas. Se itaqve, neqvis in talibus Præsuli pareat, Regis nomine severe edicere, ipsi autem ut debitam audientiam præstent, omnibus mandare, ni commeritam pœnam exantlare velint. Qvod de domesticorum immunitatibus, decimis, Privilegiis cathedræ Nidarosiensis & falconum captura in templorum fundis Præsul qvestus sit, qvandam veri speciem habere, Regios etiam pariter ac alios, Antiqvo Jure Canonico stare, consentaneum sibi videri: Interim, cum hæc jura ad Regis potestatem devoluta sint, omnia ad ipsum referenda & ab ipsius clementia expetenda esse* dixit. Tandem post longam altercationem, datis a Rafno pro præbendis earumqve possessionibus, qvas laïci receperant, idoneis vadibus, & sufficiente præstita satisfactione, Pactum Brautarholtense renovari & confirmari placuit. Et ut Præsuli gratificarentur, ipse Præfectus Rafnus & Nomophylaces Sturla & Jonas cum eo, Regi supplicabant, ut decimas de suis possessionibus in Islandia solvi, Cathedras a tributis immunes esse, Navigio Cathedræ Skalholtensis liberum in Norvegiam navigationem permittere, tandemqve, ut Lopto Helgonis in patriam redeundi veniam dare vellet. Ignis autem semel accensus non potuit exstingvi, præsertim cum multæ, qvamvis leviores, controversiæ qvotidie nascentes eundem alerent; Qvæ, ut hic referantur indignæ qvidem videntur. Omnes tamen de Præsulis ardore & pervicacia, luculentum præbent testimonium.

§. 32.

Anno 1285. Præsul pariter ac antea pænitentia pactorum ductus, laicis, qvi præbendis manus injecerant, sacris interdixit, qvæ unacum

aliis incidentibus irritamentis Rafno ita ſtomachum moverunt, ut literas, minis & qverelis plenas Præſuli mitteret, qvas ille timens, in templo Sancti Thorlaci, tanqvam ſummæ ſanctitatis aſylo, diu ſe continuit; Rafno objiciens, qvod promiſſum vadimonium non obiiſſet. Approqinqvante autem ſtato Comitiorum tempore, domi hærebat, neqve ullo modo, ut forum adiret, exorari potuit. Qvocirca Rafnus cum Regiis, Skalholtum revolans, cum ipſo, in cella templo adfixa (alibi enim ſe non tutum putabat) colloqvitur. Ubi, cum multum diuqve altercati eſſent, tandem, ne recentia aut majora mala periculave prioribus accumularent, priſtina Pacta renovari viſum eſt. Et præterea, ſi forte præbendæ unqvam Clericis reſtituendæ forent, laici etiam uſum fructum reddere tenerentur, prout Rex & futurus Archiepiſcopus æqvum judicarent, ſin minus, Clerici a redituum, qvos inde perceperant, reſtitutione liberi eſſent, niſi Regi & Metropolitano aliud viſum foret. Laicis etiam ad ſacra acceſſus permiſſus fuit. Qvo facto, verbo in præſentiarum reconciliati ab invicem diſceſſerunt. Sed paulo poſt Præſul Sæmundum Sturlæum, partim perſvaſionibus, partim minis adegit, ut præbendam Gardenſem, adjecto juramento, ne unqvam invito Præſule eam repeteret, ſibi reſignaret, qvam ſtatim ſuo ſobrino Biarno Helgonis conceſſit, majora ſine dubio auſurus, ni e Norvegia audiſſet, nec ullum adhuc conſtitutum eſſe Archiepiſcopum, nec Regem, ſuas Magnatumve ſupplicationes priori anno emiſſas exaudiviſſe, qvibus ei nihil acerbius accidere potuit. Thorvaldum autem Helgonis, Præpoſitum Provinciæ Occidentalis conſtitutum, etiam præbendæ Holtenſi præpoſuit, qvod Rafnum peſſime uſſit (a), qvi par qvodam modo pari relaturus, Clericis qvibusdam,

---

(a) Rafnus inter alia hæc Epiſcopo ſcripſit: " Vitit þat til viſs. medan ek hefer ſýſlu af " Noregs konóngs hende í Veſtfiördum. ſkal Þórvalldr eigi hafa prófaſtsdæmi. ok " eigi helldr ſtadin í Hollti nema hann verdi ríkari enn ek —— Vilie þer eigi " hallda vorn ſamning. þá vitit fyrir víſt. at ver ſkulum fylgia konóngs bodſkap " med öllum þeim ſtyrk ſem ver megum. ſva at hanns vilie gángi fram. ef ek er " heill. hvat ſem þer kennemenn ſegit. " Id eſt: *Pro certo ſcitote, qvod qvamdiu ego Regis Norvegiæ nomine Præfectura qvartæ occidentalis fungar, Thorvalldus nec Præpoſitus erit, nec præbenda Holltenſi fruetur, niſi potentior ſit qvam ego.* Et paucis interjectis: *Si pactis noſtris ſtare nolueritis, certo ſcitote nos mandata Regia, omnibus, qva potes erimus, viribus nos exſecuturos, ita ut Regis voluntas fiat, modo ſalvus perduravero, qvicqvid vos ſacrificuli dixeritis.*

dam, ut coram Magiſtratu Civili cauſam dicerent, dicam ſcripſit, id enim Præſulem ægerrime laturum ſcivit. Convenerunt qvidem ſub autumnum Stafholti in tractu Borgarfiord, ſed id colloqvium mox, ut alias, in rixas abiit.

§. 33.

Anno 1286 cum Præſul nondum in Comitiis ſui copiam facere vellet, Rafnus Jonam Nomophylacem cum qvibusdam aliis Skalholtum, de concordia cum eo acturos, ablegavit. Qvibus poſt longum colloqvium re infecta reverſis, alteram denuo adornavit legationem, cui præfuit Erlendus & Thorſteinus Vendeli filius, natione Norvegus, vir animi præſentis. Qvos cum Præſul nec aſpectu, nec colloqvio dignaretur, Erlendus ira accenſus, ipſi, & Biarno Helgonis, ut coram Rafno, aliisqve Regiis, eodem die in Comitiis cauſam dicturi comparerent, dicam ſcripſit, qvam ille ſusqve deqve habuit. Rafnus itaqve cum hæc omnia fruſtra eſſe cerneret, *ſe, non tantum ſervitia ab Epiſcopo abacturum, & ſedi Epiſcopali laicos impoſiturum, ſed præterea etiam Epiſcopi viſitationem impediturum, Clericos vero, qvos contra expreſſum Regis mandatum præbendis præpoſuiſſet, proſcripturum eſſe* dixit, *ni Præſul de tam contumaci contentione remittere vellet.* Nomophylaces itaqve denuo litteris a Thorſteino Skeggio & Magno Petræo perferendis, Epiſcopo ſignificarunt *velle populum unanimi conſenſu, ut Reſcriptum Regium & Pactum Brautarholtenſe de præbendis rata habeantur, Epiſcopus, qvæ ceperit, inter qvæ ſit præbenda Gardenſis, reſtituat, excommunicatis acceſſus ad ſacra permittatur; omnesqve tandem orare, ut id conſilii, qvod pro re & tempore optimum ſit, capere velit.* Qvibus ille reſpondit: *ut cernat Rex, Regina & Dux hæreditarius, qvantum ipſorum honori & voluntati tribuat, ſe, hac vice omnes has contentiones Regis & Archiepiſcopi arbitrio permiſſurum, ea tamen conditione, ut ſibi ab Erlendo Craſſo ſatisfactionem adjudicent, qvod ſibi contra leges divinas, ut coram laicis compareret, dicam dixerit. De laicorum autem abſolutione idem ſe qvod proximo anno toleraturum*; qvas conditiones Rafnus lubenter accepit (a).

(a) Verba Iſlandica hæc ſunt: " Næſt verdugre heilſan. Til þeſs at herra Eyrikr kóngr. " oc herra Hákon hertuge. oc frú Ingibiörg ſkilie at ec vil giarna þola. oc til þeſs " vægia.

§. 34.

Hac æſtate Presbyter qvidam Islandus, Gudmundus Halli edicta & reſcripta Regia ſecum attulit, qvibus mandabatur, ut Rafnus cum 120 armatis, ad reſiſtendum Svecis, qvi in Norvegiam irruptionem facturi timebantur, qvam primum in Norvegiam transfretaret. Ille autem inanem (qvod & revera fuit) tumultuationem eſſe conjectans, ſenium & valetudinem prætexens, diu hæſitabundus, tandem itineri ſeſe accingit. Sed anteqvam enavigandum eſſet, in morbum incidit, qvi eum in multum usqve autumnum lecto affixum detinuit. Præſul autem, cui Rex idem hoc negotium commendaverat, & ut ſuis viaticum & mercimonia, modo indigerent, mutuo daret, rogaverat (a), ſumma alacritate imperata fecit, qvod ipſi poſtea Regis gratiam conciliavit.

§. 35.

" vægia. at þeirra virding oc ſæmd være ſem meſt heil oc halldin. giaure ek þat til-
" læte at ſinne. at um þau mál er Rafn frír á. at ec hafe eigi halldit þann ſama.
" ſem ec giaurda í fyrra ſumar. oc vær ſöindum. þótt mer ſýniz at hann megi eigi
" miök at ſinne átelia. þá legg ek þat under dóin Eyriks konóngs. oc þeſs erki-
" biſkups ſem gud lætr verda til Nidaróſs kyrkiu. ſlík ſem þau prófaz. at því til-
" ſkildu. at þeir dæme heilagre kyrkiu oc mer ſæmd fyrir þat er Erlendr Digre
" ſteſnde mer oc preſtum mínum til leikmannadóms móte guds lögum. oc fyrir þat
" annat. er til brygda heſr giört verit af leikmanna hende í móte þeim ſamninge
" ſem giaurdiz med oſs í Skálahollte. enn um þiónuſtutaukr þeirra ſem kyrkiur hafa
" tekit ſem konóngsbref ſýniz áviſa. þolc ec ſlíkt ſem hit fyrra ſumar." Id eſt: *Digna in anteceſſum ſalutatio. Ut Dominus Ericus Rex, & Dominus Hakon Dux, & Domina Ingibiörga, comperiantur, me toleraturum & conceſſurum, ut eorum dignitas & bonor ſartus tectus conſervetur, in præſenti in bis cedo, qvod cauſas, de qvibus ego & Rafn æſtate præcedenti pactum iniimus, qvod pactum violaſſe Rafn me incuſat, qvamvis illa incuſatio huc uſqve ſine fundamento eſſe mibi videatur; ſententiæ Regis Erici, & Archiepiſcopi, qvem Deus Eccleſiæ Nidroſienſi dabit, tales, qvales tunc probatæ fuerint, ſubjicio, hac tamen conditione, ut ſanctæ eccleſiæ & mihi condignam reparationem adjudicent, pro eo qvod Erlendus Craſſus me, meosqve ſacerdotes, contra leges divinas, in jus laïcorum vocavit, & pro ſecundo de violatione pacti, qvod Skalholti inivimus, a laïcis commiſſo. Sed de illorum ad ſacra admisſione, qvi præbendas, prout literæ regiæ indicare videntur, capeſſiverunt, idem, ac præcedenti æſtate, tolero.*

(a) Rex hæc inter alia ſcripſit: " þer hafit heyrt at ver höfum kallat til vor fólk af Iſlande
" med miklum ſkunda. bidium ver oc at þer látit oſs heimila vera ydra menn.
" neſndar-

§. 35.

Nondum suum Norvegia Archiepiscopum acceperat; Electus qvidem fuerat Narfus Bergensis; sed cum officio impar esse videretur, ab incepto destitum fuit. Deinde in Indridum qvendam, qvi qvondam fuerat Canonicus Nidarosiensis, sed in dissidio Jonæ Archiepiscopi & Erici Regis, exilio mulctatus, Bononiæ jam litteris operam navabat, omnium Canonicorum vota consentiebant, Rex autem cum Senatu, electionem viri turbidi & inqvieti, inflatiqve ingenii, summopere improbabat, & omnibus modis impediebat, qvod ubi cognovit Indridus; has partes suscipere recusavit. Hujus electionem Arnas gestiens audivit, idqve qvod tantopere cupiebat, omnino futurum confidit.

§. 36.

Sub autumnum visitationem Qvartæ occidentalis ingreditur, in qva Ericum Mördi filium, qvi invito Episcopo, præbendas Holtensem & Selardalensem sui juris fecerat, cum Holtensem sub Episcopi patrocinio a diebus Thorlaci Sancti fuisse, qvatuor Clerici jure jurando confirmarent, cetum etiam in littora templi Eyrensis ejectum, suo lucro verterat, & prætera edicta Rafni per Qvartam occidentalem publicari curaverat, cum Præsulis arbitrio omnia concredere jureqve jurando judicio se staturum promittere nollet, ut & Clementem qvendam, qvi ipso inconsulto præbendam Nupensem repetiverat, in templo Holtensi, ingenti solennitate, accensis cereis & sonantibus campanis, ipso B. Virginis Nativitatis Festo diris devovit. Deinde etiam Einarum Vatnsfiordensem, qvi præbendam, spreto Jonæ Archiepiscopi judicio occupaverat, excommunicatus sacra freqventarat & corpus Domini acceperat, incestiqve insimulatus, jure jurando se purgare noluerat, unacum Thorgrimo Einaride,

" nefndarmannum til búnadar. enn þer takit adra jafnmikla. þegar útgreidiz.
" reynum ver oc nokkurn gódvilia af ydar tillögum. þá skal ydr audvelldare ydar
" bænastadr til vor." Id est: *Audiistis qvod nos copias de Islandia, subito colligendas, evocaverimus,* (qvare) *& vos rogamus, ut vestros homines, qvo prius conscripti isti instructi sint, nobis concedatis, & vos tot invicem qvando instructi fuerint, recipietis. Si vestram qvandam benevolentiam & procurationem* (hac in re) *experiemur, precibus exinde vestris apud nos facilior erit exoratio.*

ride, qvi Stadum Steingrimsfiordensem invaserat, ceteqve in templi littora ejectum divenderat, pari ac priores modo exsecratus est.

§. 37.

De his Præsulis gestis Rafnus ab Erico certior factus, valida stipatus manu obviam ire parat, Thorvaldumqve Helgonis, qvem, ut supra diximus, templo Stadensi Episcopus præfecerat, cui non tantum ob recentes offensas & Præsulis gratiam, sed etiam ob antiqvam de re pecuniaria controversiam infensus fuit, intercipere cogitat. Sed Præsul nutu cujusdam, Rafni consilia subolens, Thorvaldum captivitatem fuga prævertere jussit; Rafnus itaqve spe dejectus, Episcopo primum in tractu Kollafiordensi occurrit, qvi eum, post aliqvantulum colloqvii, abire jussit; Nam in septimana qvatuor temporum, qvæ autumno incidit, Præsul ordinationibus Clericorum & officio missatico intentus fuit, qvæ in Rafni præsentia, sui & ecclesiæ hostis, ut ajebat, peragere noluit. Paruit qvidem ille hac vice, sed invitus; Episcopo denuo ad villam Hvolum occursurus, ubi non multum abfuit, qvin in gratiam redirent, ni Præsul, ut omnia qvæ de rebus controversis ipse pronuntiaturus esset, rata se habiturum, Rafnus jure jurando promitteret, inflexibilis exigere perseverasset, qvæ conditio, pacta & concordiæ spem abrupit.

§. 38.

Anno 1287 Præsul jam tandem prædictum Indridum aut qvendam alium Archi-cathedram ascendisse confidens, prioris anni pacta rescidit, & præbendarumqve occupatores denuo excommunicavit. Qvod cognoscens Rafnus, ne nihil facere, &, qvantum in se esset, laïcis deesse videretur, profligato Biarno Helgonis, ipsiusqve bonis fisco adjudicatis, Sturlam Sæmundi latifundio Gardensi denuo præposuit. Deinde in publicis Comitiis, omnes, qvotqvot Episcopus præbendis de qvibus controvertebatur, Clericos, invitis laïcis præposuerat, proscripsit; Ab eo vero excommunicatos insontes & injuste mulctatos esse, proclamavit, cumqve iis non tantum ipse communicavit, sed & aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Se autem Præsulem decimis privaturum & visitationem ejus impediturum minatus est. Sed res non ultra minas venit; Nunqvam enim a

suis,

ſuis, qvi eum ut exempla Norvegica imitans, Epiſcopo manus injiceret, inſtigare non deſtiterunt, induci potuit, majorem enim miniſterio Eccleſiaſtico reverentiam deberi dixit. Sed neqve Præſul ſurdis hæc auribus prætermiſit, neqve ad ea omnino ſiluit; Nam Rafni aſſeclas & qvotqvot Comitiorum decreto conſenſerunt, ſimiliter & Clericos, qvi non per fas nefasqve laïcis reſtiterant, excommunicavit, ipſum autem Rafnum anathematis telo aggredi, conſilio Runolfi Abbatis Verenſis, diſtulit, aut non auſus eſt; verebantur qvippe, ne hoc modo exaſperatus, nulli parciturus omnia miſceret. Eodem anno Jorundus Holenſis Norvegiam petiturus, Arnæ ſuæ diœeeſeôs curam commendavit (a).

§. 39.

Anno 1288 Rafnus ex improviſo Thorvaldo Helgonis ſuperveniens, eum, ut ſe, ſuaqve omnia ſibi, ſalva tamen, qvam Eccleſiæ & Præſuli debebat, reverentia, committeret, prædiumqve Holtenſe, reſtitueret, adegit. Qvi paulo poſt a Rafno dimiſſus Præſulem convenit, cujus animum, non tantum ob initam cum Rafno pactionem, ſed & ob liberam nimis templorum Holtenſis & Vatnsfiordenſis redituum diſpenſationem & dilapidationem, ut & pecuniam, qvam Thorvaldus Nialo cuidam debebat, a ſe alieniorem offendit. Qvem ut reconciliaret, prioribus pactis reſciſſis, ipſi ſe ſuaqve omnia ſubjicere coactus eſt, itaqve facultatum ejus inter creditores diviſorem agens Præſul, Nialo dentem balænæ qvatuor cum dimidia ulnas longum (b), inter alia addixit, qvod Thorvaldum

(a) Scilicet, ut Clericos ordinaret, majora templa purgaret, ſi profanari contingeret, & graviores cauſas aut caſus judicaret, reliqva vero ſuis officialibus concrediderat.

(b) Hos dentes veteres maximi fecerunt, Reges enim & Magnates capulorum loco illis uſi ſunt, teſtibus; inter alios *SOLINO* cap. 22. *Qvi ſtudent cultui*, (inqvit,) *dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos, candicant enim ad eburneam claritatem.* Et *STURLÆO* in *Vita Magni Nudipedis Norvegiæ Regis*, de cujus enſe ille ita: *Cinctus acutiſſimo gladio, cui nomen* Leggbitr; *ejus capulus ex dente urſi marini fuit, aureis limbis exornatus.* Ex talibus dentibus Paulus Præſul Skalholtenſis circa annum 1210 lituum affabrefactum Thorero Archiepiſcopo transmiſit; Et Ögmundus Skalholtenſis ex duobus magnis dentibus binas tubas fieri curavit, qvas Regi Chriſtiano II. 1521 dono dedit, ut infra monebitur. Ad noſtram usqve ætatem Skalholti talis lituus exqviſite factus viſebatur. Hodie ejus modi dentes rariores ſunt, & qvi

Thorvaldum male habuit, Nialum enim, cui tantum cimelium obtingeret, omnino indignum putavit, qvod ut ipse Episcopus dono a se accipiat, rogans, veniamqve sibi ad exteros abeundi concederet, flagitans, repulsam tulit, qvam ægre ferens, ut Episcopo vicissim aliqvid molestiæ adferret, dentem Regi Erico a se assignatum fuisse, professus est. Paulo post Præsul, Rafno, ipsum majoris excommunicationis hoc facto jam denuo reum a se festo Thorlaci diris devovendum fore, nunciari curat, qvi se ejus maledictiones susqve deqve ferre, ipsum autem non leve in Regiam Majestatem crimen commisisse, cum ejus cimelia vulgari cuidam rustico adjudicasset, regessit.

§. 40.

Sub ipsa Comitia appulerunt Regii Legati, Olaus Ragneidæ filius Regis Aulæ Magister, & Sighvatus Halfdani filius Islandus, qvi sub autumnum e Norvegia solventes in Hetlandia hybernaverant. Hos statim convenit Rafnus, qvi de controversia præbendaria Olaum certiorem factum, præoccupare, & in suas partes trahere sategit. Qvod audiens Loptus Helgonis, Præsuli, qvi ineunte hoc vere visitationem qvartæ orientalis susceperat, obviam volat, qvid facto opus sit moniturus. Hic accepto nuntio, tanta celeritate usus est, ut septem diebus longum & arduum iter ad Comitia emensus sit, qvod alii qvatuordecim vix possent conficere. Acceptis deinde Regiis literis, gratiarum actionem pro præstita prioribus Legatis benevolentia & horum commendationem continentibus, antiqva de præbendis controversia disceptari cœpta est, qvam hac vice sua intercessione & auctoritate ex Regii Edicti tenore pronuncians, ita sopivit Olaus, ut absolutis, qvos excommunicaverat Præsul, datis acceptisqve mutuo vadibus, utriqve sua jura, usqve dum Rex & Archiepiscopus litem dirimerent, sarta tecta manerent (a).

§. 41.

qvi jam conspiciuntur, unius aut sesqvi ulnæ longitudinem raro excedunt. Hic, de qvo jam agimus, dicitur *nábvalstönn*, cujus longitudo fidem fere superat. Hippopotamorum dentium mentionem facit *OTHERI Periplus* §. 5. qvibus magni pretii ossa inesse, & postea Biarmiorum & Finnorum Regum censum in balænarum ossibus, id est, hisce dentibus consistere, ait. De dentibus balænarum erudite agit *WORM.* in *Epistolis* passim.

(a) Formam hujus *Transactionis* vid. ad finem hujus capitis Litr. C. ex *Vita Arnæ* Manuscr. desumtam.

§. 41.

Exactis autem Comitiis, Jörundus Holensis & Thorvardus Thorarini in Islandiam revertentes, literas Jörundi, qvondam Hamarensis, sed jam electi Archiepiscopi Nidarosiensis adtulerunt, qvibus Arnæ, ut præbendas a laïcis, sive eas hæreditate, emtione, donatione, dotis nomine, aut qvocunqve tandem jure teneant, reposcat, tergiversantes autem anathematis fulmine feriat. Idemqve illud Jus Ecclesiasticum, qvod ipse qvondam instinctu Jonæ Archiepiscopi Islandis præscripserit, urgeat, mandabatur (a). Alteras autem Archielectus laïcis misit, qvibus acta & judicia Jonæ Archiepiscopi de præbendis confirmavit: Regium autem Diploma, qvod Rafnus anno 1283 attulerat, rescidit & nullius valoris pronuntiavit: Omnibusqve præbendarum occupatoribus pro injusta earundem invasione & tractatione, ad Præsulis nutum satisfactionem præstare mandavit; obnitentibus autem, ut Dei Ecclesiæqve contemtoribus justissimam exsecrationis pœnam minatus est. His acceptis literis Præsul ad ingrediendum iter Norvegicum in procinctu stans dubitare cœpit, an propositum mutaret, & mandata prius exsecutioni daret, sed consilium Olai seqvens, in incepto perstitit. Vicario sibi dum abesset substituto Runolfo Abbate Verensi; Minime tamen eodem ac Rafnus navigio avehi voluit, qvem etiam ante abitum non semel a convictu suo arcuerat; Rafnus enim ab ipso absolutionem accipere, utpote sibi insons visus, dedignatus fuerat. De supra memorato balænæ dente etiam ante eorum abitum litem recrudescere incipientem Olaus ita ad tempus sedavit, ut is Præsulis inter navigandum arculis inclusus, Regi in Norvegiam transvectus traderetur.

§. 42.

Præsul felici satis navigatione usus, Nidarosiam eodem fere tempore pervenit, qvo ipsius, cujus ante injecimus mentionem, in paucis carissimus, Sighvatus Lande Canonicus Nidarosiensis Roma Pallium attulit, qvo Dominica post festum Trinitatis 20, Eyvindus Osloënsis & Arnas

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 471.

nas Stafangrensis Episcopi, Arna Skalholtensi & Thorsteino Hamarensi adstantibus, Jorundum Archiepiscopum induerunt. Hic Arnam qvod Rafnum ejusqve asseclam Erlendum, aliosqve sacrilegos non dudum devovisset, acriter increpavit; summam enim sibi totiqve ecclesiæ infamiam hac indulgentia contraxisse dixit: Objiciens inter alia Jorundi Holensis acta & exempla, qvi omnia ex voto perfecerit, suæqve, qvotqvot in ipsius dioecesi sitæ essent, præbendas potestati subjecerit; (id enim Holensis superiori anno in Norvegia manens Archiepiscopo persvaserat) Arnas autem rem aliter se habere asseverans, fidem non invenit.

§. 43.

Anno 1289 Jorundus Archiepiscopus Rafno Bergæ in Regis satellitio commoranti, ut coram se causam dicturus, præsertim qvod anno 1282 in Norvegia constitutus Jonæ Archiepiscopi persecutioni consensisset; Nidarosiæ compareret, diem dixit: Arnas etiam eidem, ob commissa in Islandia crimina, dicam scripsit. Sed has evocationes contemnens, a Narfo Præsule Bergensi diris devovetur, qvibus tandem Tunsbergæ ab Archiepiscopo absolvitur, edita ante liberrima confessione, & se laïcorum in occupatione præbendarum coryphæum fuisse, & ipsos hac in re haudqvaqvam tantundem processuros fuisse, ni ipse Regia fultus jussione, præscriptis a Majoribus conditionibus omnino manendum dictitasset, etsi Archiepiscopi Pontificis auctoritatem prætendentes summa injuria eas evertere conarentur, præstitoqve demum solenni juramento in gratiam & communionem recipitur. Præsul autem Arnas, ineunte vere Nidarosia Bergam veniens a Rege perhumaniter excipitur, a qvo etiam eadem æstate domum revertendi veniam eblanditur. Qvod ubi cognovit Rafnus, laïcorum rationibus haud conducibile putans, si Episcopus se absente solus omnia dirigeret, per Audinum Hestakorn Regis intimum Consiliarium, non tantum ut concessa abeundi venia revocaretur, sed & ipse Præsul expeditionis Danicæ, qvam jam parabat Rex, socius esse juberetur, effecit. Paruit qvidem Præsul, sed valde invitus; missisqve cum sacerdotibus Jona Ormi & Ormo Dagi literis & mandatis ad Runolfum Abbatem, Regem seqvitur.

§. 44.

§. 44.

Adulta æſtate Archiepiſcopus & reliqvi Præſules, qvi hactenus itidem expeditioni interfuerant, reverti cogitabant, qvod ſentiens Arnas, conſcenſa ſcapha ad Metropolitani triremem tendens, cum eo diſcedere parabat. Qvod ubi Regi nuntiatum eſt, qvosdam ſuorum, ut diſceſſum ejus prohibeant, miſit. Qvi ſive fortuito ſcapha Præſulis depreſſa, ipſum pæne ſubmerſum, in lembum, qvo vehebantur, adtractum, Regi ſtiterunt, qvi ipſum humaniter exceptum ſecum detinuit, honeſteqve & liberaliter tractatum, non modo ſæpe ſanctioribus conſiliis adhibuit, ſed & ejus opera in legationibus ad Daniæ Regem uſus eſt. Nihilo tamen ſecius militiam, cui invitus nomen dederat, graviter tulit, nam raptu conqviſitis veſci abnuens, domo tantum avectis eſculentis, ut pane, butyro, talibusqve, qvæ tamen ſitu corrumpi cœperant, uti voluit, unde ſcorbutum & dentium qvorundam maxillarium jacturam contraxit. Huic etiam expeditioni (a) interfuit Rafnus Oddi, qvi ſtrenuum prudentemqve virum ſemet præſtans, Regi in multis operam ſuam probavit, ipſiusqve & Præſulis animi concordia jam coaleſcere viſi ſunt; Sed vergente æſtate minimo digito, ictu ſagittæ vulnus accepit, haudqvaqam initio lethale: Qvod cum homo militaris negligeret & parvi faceret, nihil, qvantum vires permittebant, conſvetis muniis intermiſſis, primo digitus, deinde manus & brachium tabuerunt, tandemqve vi mali latius ſerpente, & omnem prorſus medicinam reſpuente, Tunsbergæ, Anno ætatis 65. 10 Calend. Decembris obdormivit.

§. 45.

Rex Ericus ex hac expeditione redux Tunsbergæ aliqvantiſper ſubſtitit. Tandem vero ineunte hyeme religioſam ad Sanctum Olaum Nidaroſienſem profectionem una cum Duce Hacone ſuſcipiens, Præſulem noſtrum ſecum habuit. Qvem, cum Provinciæ, cui nomen Rings-

 akur

(a) Bellum hoc Ericus Norvegiæ Rex, Erico VII. Danorum Regi, alias dicto Menved, indixit ob maternum hæredium ſibi denegatum, additis non nullis de Jacobo Comite Hallandiæ, qvi inter Regis Erici VI. parricidas habebatur. Conf. *PONTANI Rer. Dan. Hiſt.* lib. 7.

akur appropinqvaret, cum universo satellitio Jonas Brynjolfi (a) Regionis Præfectus splendido convivio excipere voluit, ipse etiam festivitati non tantum interfuturus, sed etiam Rege sic jubente, cui Præsul alterum latus clausit, ab altero proximus sessurus; (Dux enim Hacon cum suis in altero cænaculo convivabatur) qvod conspiciens Præsul, Regi satis imperiose in os dicere ausus est; aut Jonam mensa arcendum, aut se discessurum alibiqve cœnaturum. Ad qvæ Rex rubore suffusus, Jonam discedere jussit: Qvæ Regis humanitas & Præsulis arrogantia omnibus admirationi fuit. Nihilo minus Rex ipsi omnem benevolentiam præbere & necessaria subministrare, non tantum in itinere, sed etiam qvamdiu Nidarosiæ mansit, perseveravit (b). Eo autem discedente, Archiepiscopalis mensæ particeps factus est, usqvedum pecuniam ad sumtus sustinendos ex Islandia reciperet (c).

§. 46.

A proposito in Islandiam remeandi, ut, supra diximus, retractus Præsul noster, Sacerdotes Jonam Ormi & Ormum Dagi f. ad Runolfum Abbatem,

(a) Hunc Jonam, ob consentionem profligationis Jonæ Archiepiscopi factæ 1282, & qvod cum uxore sua aliqvando in ipsius Archiepiscopi lecto dormire ausus fuisset, excommunicaverat. Et sane Rex Ericus Arnæ Skalholtensi cognominis sui rationem non probavit; ipsi enim & nunc & alias non Misoclerum, sed tanqvam indulgentissimum Patrem se præbuit, vid. supra Sect. 1. cap. 3. §. 3. Tom. 1. pag. 401.

(b) Tunc etiam in prima jejunii qvadragesimalis hebdomade anno 1290 testimonium edidit, a nobis supra Tom. I. pag. 569 commemoratum.

(c) Doctissimus *ARNGRIMUS Crymog.* lib. 3. cap. 5. ut & Auctor appendicis *Vitæ Arnæ Episcopi*, (qvæ non unum agnoscit Authorem, nam Partem priorem, usqve ad annum 1291 antiqvitus conscriptam esse, Appendicem vero a recentiore manu adjectam res ipsa clamat) Arnam dum hac vice per aliqvot annos aulam secutus, id gratiæ apud Regem meruisse, ut præbendarum jura in clericos a laïcis transferrentur; Decretumqve Regium, qvo id declaratum est, datum fuisse anno 1295 asserunt, sed utrumqve perperam; Nam 1) ipsum Decretum seu Diploma Regium qvod ad calcem perantiqvi *codicis legum Islandicarum* membranacei exaratum exstat, plenis literis dicit hoc factum esse anno regiminis Erici 17 qvod non in 1295, sed 1297 optime qvadrat. 2) Dictum Diploma mentionem facit Arnæ Præsulis ut præsentis, qvi cum sex Clericis interposito juramento pactioni una cum Archiepiscopo subscripsit & sigillum affixit; sed Arnas ab anno 1291 ad 1297 in Norvegiam non venit, ut testantur *Annales Flateyenses, Skalholtensis*, & *Vita Laurentii Episcopi Holensis*.

Abbatem, suum in Islandia vicarium, suas & Metropolitani literas & mandata perferentes, ablegaverat. Qvibus acceptis Abbas, ut mandatum erat, Erlendo Olai filio tunc temporis Nomophylaci, dicam scripsit, injunxitqve, ut qvam primum ab ipso Archiepiscopo, anathematis, in qvod consentiendo persecutioni Jonæ Archiepiscopi inciderat, absolutionem accepturus Nidarosiæ se sistat. Qvi periculum in mora putans, extemplo enavigat, absolviturqve, anteqvam Arnas ex Dania Nidarosiam reversus est. Qvi adveniens Erlendo denuo dicam scripsit, non tantum qvod una cum Rafno laïcos ad occupandum præbendas instimulasset, sed etiam jurisdictionem ecclesiasticam sibi arrogasset, gloriæ divinæ & Ecclesiæ emolumento non parum obsuisset, aliaqve ejusdem furfuris objiciens. Erlendus vero consilium ab occasione mutuans, & a Rafno, si convalesceret, aliqvid subsidii sperans, ut actionem hac vice eluderet, omnia qvæ sibi præsidio aut excusationi esse possent, jam ad manus non esse obtendens, causæ comperendinationem postulavit, qvæ ei ad subseqventem 18 Cal. Septembr. concessa est, ad qvem ille non comparuit, sed anno 1290 a Rege Qvartæ occidentalis Præfecturam adeptus, insalutato Archiepiscopo Islandiam petiit. Runolfumqve Abbatem primo Stafholti, ubi amice collocuti sunt, & deinde ad transitum amnis Hvita, qvi Feriubacke vocatur, convenit, unde discordes discesserunt. Erlendus enim se pœnis & disciplinæ qvam Abbas ei dictabat, submittere recusavit.

§. 47.

Paulo post, acceptis, qvorum supra mentionem fecimus, Archiepiscopi & Arnæ Skalholtensis edictis & epistolis, Abbas conventum Clericorum Gunnarsholti coëgit, in qvo eadem publice prælegit, qvæ Jorundo Holensi præbendas a laïcis intra diœcesin Skalholtensem reposcere, severissime injunxerunt. Qvod cum ille jam in qvarta orientali aggressus esse nuntiaretur, Abbas in occursum ejus volat, qvi ambo conjunctis viribus, talia agendo, æstatem consumserunt. Shalholtum pervenientes, qvi se habeant reditus cathedrales perscrutabantur, reperiebantqve hoc anno ex decimis & prædiorum pensionibus, redituum summam esse 1600 Imperialium valorem. Hinc visitationem ultra perseqventes, laïcis ubiqve expulsis, Clericos rursus præbendis præfecerunt,

usqve dum Hiardarholtum ventum esset. Illic Biornus Dugfusi ab Arna Episcopo ob præbendarum invasionem excommunicatus in templo, jussu Rafni sepultus qvievit; Sed cum jam qvidam coram Jörundo Juramenti fide interposita, Biornum sub mortem pœnitentia ductum absolutionem petiisse confirmarent, cadaver effodi & ab Abbate absolvi curavit. Ipse autem templum ob sepulturam excommunicati profanatum lustravit. Qvo facto, hac vice domum qvisqve suam revertentes discesserunt.

§. 48.

Præsul, cujus reditus in Patriam etiamnum differebatur, Abbati denuo Anno 1290 mandata dederat de præbendis a laïcis extorqvendis, similiter de judiciis & pœnis, refractariis infligendis, statuta qvædam, a se, jussu Archiepiscopi, sed consilio Sighvati Landi & Magistri Oblaudi concinnata, transmiserat, ex qvorum præscripto Abbas execrationibus debacchando plurimis laïcorum præbendas extorsit. Nam audita morte Rafni animos demiserunt. Anno autem 1291 Arnas Episcopus ex Norvegia rediens, paucas qvæ restabant præbendas a laïcis in Clericos transtulit, haudqvaqvam ita volente aut jubente Rege, sed ex Archiepiscopi mandato & auctoritate (a).

§. 49.

Anno 1292 Thordus Halli & Christophorus Vilhelmi nova Regis Edicta adtulerunt, qvibus laïcis præbendas, qvotqvot sub Aristocratia eorum juris fuissent, a Clericis reposcerent, mandabatur. Illi itaqve cristas erigentes (b) hoc & seqvente Anno 1293, signa præferente Thorvardo

(a) Hoc, & superioribus annis, dissensiones Jörundi Archiepiscopi & Canonicorum Nidarosiensium, qvorum coryphæi fuerunt Sighvatus Lande, Eilifus Korti, qvi Jörundo tandem successit, & Audinus Ruffus, postmodum Episcopus Holensis, viguerunt, qvæ tandem in plusqvam vatinianum odium eruperunt. Qvam in suam & laicorum rem vertens occasionem, Rex litem de præbendis ultro movit, qvod etiam, præter supra allata, probat ante annum 1295 inter ipsum & Præsules de præbendis transactum non fuisse. Conf. supra Tom. 1. pag. 448.

(b) Ex hoc Pacto inter alia patet, fracto jam & submisso plane animo fuisse Jörundum Archiepiscopum; Non enim fecit, ut antea ejus antecessor Jonas anno 1273, qvi Regi gregarii

vardo Thorarini, Clericos ejicere & præbendas sibi vindicare aggressi sunt. Qvos Præsul, anathematum haud parcus diribitor anno 1294 diris devovit. Sed Thorvardo anno 1295 ad exteros proficiscente, Præsul pactum qvoddam cum laïcis de præbendis iniit; Qvorum duodecim anno 1295 præbendarum jura & dominium sibi abjurarunt. Qvod ubi in Norvegiam relatum est, duodecim illi anno 1297 a Rege evocantur. Eodemqve anno ipse Præsul, qvinta vice a qvo electus fuerat, nunqvam reversurus Norvegiam petiit, ubi tandem, longa illa de præbendis controversia, unacum ipso, qvodam modo sepulta fuit, ut patet ex Edicto Erici Regis, dato Augvaldsnesiæ, in festo exaltatæ St. Crucis, anno 1297, qvo laïcis templorum, qvorum ipsi fundos dimidios vel ultra possiderent, jura confirmabantur, reliqvis omnibus Episcoporum potestati relictis aut traditis (a). Ipse autem Præsul Anno 1298. 15 Cal. Maji. ætat. 61 officii 29 Bergæ in Monasterio St. Michaelis sepeliendus, vitam cum morte commutavit (b).

§. 50.

[illegible]dam assessoris in simili causa locum implere, obtulerat; Decidendi autem & decernendi potestatem penitus pernegaverat; sed ipse jam tali conditione contentus, fasces Regi submittere coactus est. In causa autem fuit qvod supra notavimus, inter ipsum & Capitulum Nidarosiense ortum dissidium, in qvo ille Regis sibi patrocinium emendicare conducibile ratus est. Vid. supra Tom. 1. pag. 449. Si Rafnus laïcorum Patronus indefessus, Regisqve semper flagrantissima gratia fruens, vitam hactenus produxisset, forte tot tamqve amplarum præbendarum jure & fruitione laïci non spoliati fuissent. Sed agnoscenda hic ut alias divina providentia, qvæ actiones etiam in se & per se malas ad bonum finem dirigere & potest & solet. Nam hoc modo Ministerio in Islandia in hunc usqve diem qvadantenus provisum esse voluit. Huncqve tandem, longa & injuriosa de præbendis controversia finem sortita est, qvæ a Thorlaco sancto primum mota, cum ipso obdormivit, sed ab Arna cathedram Skalholtensem ascendente resuscitata, cum ipso etiam sepulta fuit. Ille autem hinc cognomen sortitus est. Nam a posteris non immerito *Stada-Arne* vocatus fuit, qvo etiamnum nomine in nostratium Annalibus insignitur.

(a) Regium illud Diploma exhibuimus supra Tom. 1. pag. 412.

(b) Huic Sancti Michaëlis Monasterio anno 1280 cum Bergis esset, Ecclesiam *Kirkiubæ* in Insulis Vestmannicis sitam legaverat, diuqve deinde hoc Monasterium donum obtinuit; nam 1414, decimas inde accepit; & hæc (ni fallor) causa est, qvod Vestmanneyenses, non Islandico sed Norvegico more, decimas solvunt. Literæ donationis e tabulario A. Magnæi exscriptæ ita se habent: *Universis Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis, tam Prelatis qvam subditis, presentes literas inspecturis, vel audituris Arnisius Dei gratia*

§. 50.

Talis in vita & morte fuit famosissimus ille Skalholtensis Episcopus Arnas Thorlaci, de qvo vere dici potest, ingentes viri virtutes ingentia vitia æqvasse, sed qvæ temporis, qvo vixit, magis qvam personæ aut ipsius naturæ fuerunt. Qvænam, præter allata, de ecclesia sibi concredita, merita habuerit, Statuta ab illo sancita uberius commonstrant (*). De eo Author *vitæ Árnæanæ*, qvæ satis prolixe & non inconcinne scripta exstat, tale fert judicium: *Convivia, & freqventia & splendida instituit, dator & exactor seu acceptor fere immodicus fuit; Causis Civilibus & Politicis multum sæpe temporis impendit dijudicandis, plurimiqve ei causas discernendas sua sponte subjecerunt, qvod ei plebis qvidem favorem, sed Optimatum odium & rei domesticæ dispendium contraxit; inter Clericos & laïcos judicem agens, illis sæpe iniqvior videbatur, qvod ideo fecit: primo ut nocentibus omnem impunitatis spem præcideret; deinde ut laicos hoc modo sibi devinciret; tandemqve ut eos in Ecclesiæ jura peccantes, gravius puniendi, eo speciosiorem prætextum haberet.*

Litr. A. Pag. 8

(a) Vier Bróder Ogmundr under gudz þolinmædi. ábóti í Videy giôrum godum mónnum kunnugt med þessu voru opnu brefi, ad vier hofum yferlesit ok sed gamallt registrum heilagrar Skálholts kirkiu so látande

---

gratia Skalhothensis Episcopus; Salutem in Domino sempiternam! Caritatem vestram nolumus ignorare Nos Ecclesiam Beati Nicolai Archiepiscopi & Confessoris, in loco qvi dicitur Kirkiubör *in Vestmannaöy fundatam, auctoritate & consensu Venerabilis Patris, Johannis Dei gratia Nidarosiensis Archiepiscopi, Monasterio Sancti Michaëlis circa Bergensem Civitatem constituto, cum omnibus pertinentiis canonice contulisse perpetuis temporibus possidendam, salvo Pontificiali jure in omnibus & parochiali. In cujus rei testimonium, Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum. Datum Bergis; anno gratiæ 1280. Pridie Calend. Augusti.*

(*) Vid. mox infra Litr. D. E. F. p. 47. 48. 49.

(a) Id est: *Nos Frater Ögmundus divina tolerantia Abbas Videyensis, per has nostras patentes omnibus bonis notum facimus, qvod perlegerimus & viderimus registrum antiqvum sancti templi Skalholtensis, verbotenus tale, qvale hic subnectitur:* Con[illegible]uto die Idus

de ord epter ord sem her stendr skrifad. At tilsettum degi Idus Julii, voru fyrir oss virduligr bróder vor Arni biskup at Skálhollti af helft kyrkiu sinnar, ok sá leikmadr er Sighvatr heiter Hálfdánarson af sinne hálfu ok brædra sinna, ok Einar Þórvalldsson fyrir sína brædur. Þá bar fram þessi biskup í dóm fyrir oss sína beidslu med þessum hætti sem her seger:

Virduligum herra Jóni Erkibiskupi. Ek Arni biskup ad Skálhollti kiæri þat fyrir gudi ok ydr uppá Sighvat Hálfdánarson, at hann helldr ok kallar ser kyrkiu hins Helga Nicolai í Odda til forráds ok allrar aftöku ok sinum brædrum. Nú af þvi at Sighvatr á at hafa svar fyrir alla her um, þá beidunst ver at þer dæmet Heilagri Kirkiu aull þau rettindi sem hún á at hafa, enn mer ok minum lögligum epterkomendum friálst valld ok forrád kirkiunnar slíkt sem til Skálhollts biskups heyrer epter lögum.

Þesse andsvör hafdi Sighvatr á móti Arna biskupi, at hann hyggr at þat skilord megi standa, sem Sæmundr Sigfússon giördi fyrir Oddastad at hann skilldi ser forrád ok vardveitslu ok sínum erfingium æfinliga. Sídan var Sighvatr spurdr: Hvört Oddastadr væri kyrkiu eign kalladr? Hann svaradi: Hann mundi eigi á móti því mæla; so þó ad Oddveriar skylldu vardveita. Svo ok gekk Sighvatr vid fyrir Erkibiskup-

Idus Julii coram nobis comparuere Reverendus frater noster Arnas Episcopus Skalholtensis, suæ ecclesiæ vice, & laïcus qvidam nomine Sighvatus filius Halfdanis, sua & fratrum vice, & Einar filius Thorvalldi sui ipsius vice. Deinde iste Episcopus petitionem suam coram judice hoc modo protulit: Reverendo Domino Jonæ Archiepiscopo: Ego Arnas Episcopus Skalholtensis Sighvatum filium Halfdanis coram Deo & Vobis postulo, qvod templum Sancti Nicolai Oddense sibi suisqve fratribus, qvoad curatelam & omnium proventuum interceptionem detinet, ac jure competere urget. Cum igitur Sighvatus unus omnium vice hac de re respondere debeat, nostra est petitio, ut Vos Sanctæ Ecclesiæ omnia, qvæ ei competunt, jura, mihi autem meisqve successoribus legitimis liberam templi dispositionem & curatelam, prout ex præscripto legum Episcopus Skalholtensis habere debet, adjudicetis. Hæc responsa Sighvatus contra Arnam Episcopum regessit, se reputare, conditiones illas stare debere, qvas Sæmundus Sigfusius prædio Oddensi imposuerat, dum sibi, suisqve in perpetuum hæredibus, dispositionem & curatelam reservavit. Sighvatus exinde interrogabatur: Num prædium Oddense possessio templi audiret? Ille se haud inficiaturum, respondit, si modo Oddenses curatores essent. Sighvatus qvoqve coram Archiepiscopo confitebatur,

biſkupinum, at Steinun móder hanns keypti Oddaſtad af Birni Sæmundsſyne ok Sæmunde Halisſyni; ok ſídan tóku þeir Sighvatr ok brædr hanns i erfd epter hana, ok hann átti ſvörum uppi at hallda fyrir brædr ſína uppá þetta mál, ok þeir hafa þetta ſamþykt. Med ſama hætti beiddiſt Arni biſkup af Jóni Erkibiſkupi at hann dæmdi honum valld ok forrád ſlíkt ſem Skálholltsbiſkupi heyrer at guds lögum fyrer kyrkiunni í Vatnsfirdi undan Einari Þorvalldsſyni er ſer kalladi kirkiuna til forráda.

Þá voru ſvör Einars at Þórdr födrfader hanns let giöra kirkiu í Vatnsfirdi, ok let vígia med þeim ſkilmála, at hann ok hanns retter erfingiar hvör epter annan, ſkylldu eiga forrædi ok vardveitſlu. Arne biſkup ſeger ſvo þeim bádum Sighvati ok Einari, at honum ſýndiſt, at þeir megi ei at rettindum þær hallda eiga ne hafa; baud ok virduligr Herra Jon Erkibiſkup hann ſvo í ſkylldugа hlýdni vid Gud ok ſig med valldi ſins biſkupsligs embættis leidretta, ok einkanliga ſlíka hluti med ödrum þeim ſem hann ſer umbóta þurfa á Islandi í Skálhollts biſkups umdæmi. Hann ſegir ok at biſkup egi valld yfir kirkium ok þeirra eignum öllum, enn leikmenn edr ólærder menn megi þær med engu móti eignaſt. Nu af þvi at Heilög Kirkiulög votta at liótligr kaupmáli ok at rettindum ónáttúrligr á ekki at fullkomna bóndans rettu, ok þat ſem í fyrſtu er einkisverdt, þá

tur, qvod mater ſua Steinunna prædium Oddenſe de Biörno filio Sæmundi & Sæmundo filio Halli emerit, in qvod, illa defuncta, Sighvatus, ſuiqve fratres jure hæreditatis ſucceſſerint, & qvod ille hac de re, fratribus ſuis in id conſentientibus, illorum ſit mandatarius. Eodem modo Arnas Epiſcopus a Jona Archiepiſcopo poſtulavit, ut illi diſpoſitionem & curatelam templi Vatnsfiordenſis, qvales Epiſcopo Skalholtenſi e legibus divinis competunt, ab Einare filio Thorvalldi, qvi illas ſibi competere urgebat, adjudicaret. Reſpondit Einar, avum ſuum Thordum templum Vatnsfiordenſe exſtrui, & tali conditione adjecta conſecrari curaſſe, ut ille ipſe, ejusqve legitimi hæredes, unus poſt alterum ejus curatelam & diſpoſitionem poſſiderent. Arnas Epiſcopus utriqve, & Sighvato, & Einari reſpondet, ſibi videri, illis præbendas iſtas jure nec habere nec retinere licitum eſſe, Reverendum qvoqve Archiepiſcopum Jonam vi debitæ Deo & Sibi obedientiæ ſe juſſiſſe, ut poteſtate officii ſui epiſcopalis tales præſertim, ut & alios defectus, qvos in diœceſi Skalholtenſi in Iſlandia emendari debere videret, emendaret. Addit & ille: Templa, omniaqve illorum bona in Epiſcopi poteſtate eſſe, ſed laïcis, & illis, qvi non ſunt clerici, illa nullo modo poſſidere licitum eſſe. Cum igitur ſanctæ Eccleſiæ leges teſtentur, conditionem turpem & jure incongruam jus poſſeſſoris non perficere, & qvod primo nullum fuit, ſuccedente tempore

þá má þat ſídan eigi fyrir nockru ſtanda þá ſtunder lída; Ok vardveitſlu þeſſara ſtada mætti enginn biſkup undan ſínum epterkomendum gefa, ok einginn leikmadr mætti helldr eignaſt, ok mega þar ſkilmála tilleggia Enginn má* kirkiu kaupa ne ſelia vid verdi utan mikils ſálar háſka, ok því fær ſá ei rettiliga halldit er ſvo kemſt at. Af ſlíkum ſkynſemdum beiddiſt Herra Arni biſkup af Oſs, at Vier dæmdum af Sighvati ok brædrum hanns, ſvo ok af Einari Þorvalldsſyni forrædi ok alla aftekt ok vardveitſlu Oddaſtadar ok Olafskirkiu í Vatnsfirdi med öllu því ſem þar til liggr, at ónýtum þeirra vörnum, ſva alldri egi þeir ſídan ne þeirra erfingiar nockut tilkall til greindra kirkna. Nú af því at þetta mál er til vors dóms komit, þá giörum Vier þenna órſkurd á, í nafni Födur, Sonar ok Heilags Anda, at valld ok ſkipan forrædi ok vardveitſla Oddaſtadar ok Olafskirkiu í Vatnsfirdi med öllu því ſem þar til liggr hvört þat er tekit edr ótekit, nýtt edr ónýtt, nema þat eitt ſem til þarfenda heſt haft verit, ok þó ſkynſamliga tært verit, þá dæmum ver Arna biſkupi í Skálhollti ok hanns lögligum epterkomendum, hönum ok þeim eiliſliga at ráda; Ok fyrirbiódum Vier Sighvati ok brædrum hanns ok ſvo þeirra örſum, Einari ok hanns örſum, nockut ákall um þetta mál at veita. Var þetta bref giört í Biörgvin, þá lidit var frá hingatburd vors Herra Jeſú Chriſti

F 2

* tempore etiam nec valere poſſe, & nullum Epiſcopum harum præbendarum diſpoſitionem in ſuorum ſucceſſorum damnum abalienandi jus habuiſſe, aut ulli laïco illas poſſediſſe vel conditionem impoſuiſſe integrum eſſe; Nemini enim ſine ingenti animæ periculo templum pretio emere vel vendere licere, nec illum legitime retinere, qvi tali titulo acqviſiverit. Ob has rationes Dominus Arnas Epiſcopus a Nobis poſtulavit, ut Nos Sighvato ejusqve fratribus ut & Einari filio Thorvalldi diſpoſitionem, interceptionem proventuum & curatelam præbendæ Oddenſis & templi Olafi Vatnsfiördenſis unacum omnibus templorum pertinentiis, exceptionibus illorum annullatis, abjudicemus, ita, ut illi eorumqve hæredes dicta templa nunqvam exinde poſtulare qveant. Cum igitur hæc cauſa Noſtro judicio ſubmiſſa fuerit, hanc ſententiam in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti ferimus, qvod dominium & diſpoſitio, adminiſtratio & curatela præbendæ Oddenſis & templi Olafi Vatnsfiordenſis una cum omnibus eorum pertinentiis, ſive accepta fuerint ſive non, ſive utilia ſive inutilia, illis tantum exceptis, qvæ in uſus (templi) & qvidem prudenter erogata ſunt, Domino Arnæ Epiſcopo Skalholtenſi & ejus ſucceſſoribus legitimis, tam illi, qvam his, in perpetuam adjudicamus diſpoſitionem; ſed Sighvato, ejus fratribus & illorum hæredibus, & Einari ejusqve hæredibus, omnem hac de cauſa poſtulationem interdicimus. Hæc ſcripta ſunt Bergis anno a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti 1273 pridie

Christi 1273 á sancti Jacobs vöku aftan; Ok til sanninda her um, setium Vier Vort insigli fyrir þetta Transscriptarbref, skrifat í Videy Anno 1518.

Litr. B.

p. 23

(b) Ver trúum ydr kunnugt vera. at konóngsmenn kváduz stadfesta med lófataki í lögrettu í sumar. at oss fráverondum allt þat greinarlaust stód í brefum þeim sem í fyrra sumar komu til Islands under innsigle konóngs oc drottningar. oc hvörsu þeir öptrudu ser er ver komum á þíngit. svo sem Jón Lögmadr vottade í lögrettu. at þeir villdi þat eigi stadfest hafa. sem móti væri guds lögum oc retti. sýndiz oss fyrir þessa hanns framsögn oc þeirra samþycke. at þeir fordadiz banns áselli medan þat hellz er þeir hetu. enn ef þeir seilaz á guds rett oc heilagrar kyrkiu med framkvæmd verkanna. med framkvæmd á dómum yfer kristnum rette. edr lögsaugum. þá falle þeir í þat bann. sem lögbækr heilagrar kyrkiu votta. oc þar med opit bref mins herra erkibiskups oc hanns undirbiskupa. Nú af því leikmenn eiga eigi valld ne rett at segia lög edr skipa yfer kristnum rette. þótt nokkrer af þeim hafe annat flutt. þá vilium ver oc at allir þer vitit. at um almennilega (tru) oc helga skírn. um faust-ur

---

pridie Vigiliam Sancti Jacobi. *In qvorum testimonium nos Transscripto huic sigillum nostrum appendimus scripto Videyæ Anno 1518.*

(b) *Id est:* Vobis notum esse credimus, qvod Regii hac æstate Nobis absentibus stipulata manu in Comitiis omnia ea, qvæ æstate præterlapsa, sub sigillis Regis & Reginæ in Islandiam pervenere, sine ulla exceptione se confirmasse asseruerint, sed postqvam Nos Comitia adiimus, se ipsos cohibuerint; Jonas enim Nomophylax nihil, qvod juri & legibus divinis repugnaret, confirmare illos præsumsisse in Comitiis contestatus est. Ex qva ejus contestatione & reliqvorum consensu concludebamus, eos excommunicationi, qvousqve his promissis starent, non esse obnoxios; sed qvam primum juri divino & sanctæ Ecclesiæ, sive opere, sive sententiis de jure Ecclesiastico latis, sive jurisdictione derogaverint, eos in excommunicationem incidere, qvod Sanctæ Ecclesiæ Decreta, & patentes præterea Domini mei Archiepiscopi & illius Suffraganeorum literæ (*) testantur. Cum igitur laïci de jure ecclesiastico leges sanciendi, vel sententias ferendi, nec jus habeant nec potestatem, qvamvis eorum qvidam aliud dictitent, tum omnibus vobis notum facere volumus, qvod de (fide) universali, de

(*) Vid. supra Tom. 1. pag. 455 sqq.

ar oc helgihölld. um biſkups forræde á kyrkium oc eignum þeirra valveidum oc tíundum. um kyrkiuþirmſl oc lærdra manna. um lýſingar fyrir brullaup oc um aull hiúſkaparmál. um gudſifiar. um ſkriftamál. oc okr er menn byggia daudt fe. oc allt þat annat ſem til biſkups heyrer at eins eftir guds lögum valld oc dóm yfir at ſegia. edr þeir ſem hann ſkipar til. þá ſkal ſvo ſtanda ſem ver hnufum ádr umbodit oc ſkipat. —— Nú er ſá vor bænaſtadr til allra ydar. at þer geymit vel oc forſiálliga ſkylldu hlýdni vid jardligann konóng enn variz allra meſt mótgiaurder oc hlýdnibrot vid himnakonóng. er valld hefr á líſe oc ſálu jardligs konóngs. oc allra vor. oc oſs veitir allt gott. þat ſem hvör vor hefr. hann dæmer ſína óvine í endalykt med eilífre pínu. oc aumbunar ſínum ſonum oc þiónuſtumaunnum ſtundligt ſtarf med eilífre dýrd oc glede.

Litr. C.

(c) I nafne faudur oc ſonar oc anda heilags. eftir brefe virduligs herra Eiriks konóngs þat ſem hann ſende til Iſlands med herra Olafe oc herra Sighvate. þá ſtuddu med ſer á alþinge þann ſamning ſem þar var ádr giaurr oc í Skálahollte. herra Arne biſkup. oc herra Rafn. herra Runólfr

de ſancto baptiſmo, de jejuniis & feſtorum celebratione, de templorum eorumqve bonorum adminiſtratione, aucupio falconum & decimis ad Epiſcopum pertinentibus, de ſanctitate templorum & clericorum non violanda, de banno nuptiarum, de omnibus cauſis matrimonialibus, de cognatione ſpirituali, de abſolutionibus, de fœnore rerum inanimatarum elocatarum, & de omnibus, de qvibus ſententiam ex lege divina ferendi jus & poteſtas ſoli Epiſcopo, aut ejus mandatario competit, illa adhuc valent, qvæ vobis antea injunximus & præcepimus —— Vos omnes nunc rogatos volumus, ut debitam Regi terreſtri obedientiam probe & circumſpecte ſervetis, ſed ante omnia caveatis a delictis & violatione obedientiæ in Regem cæleſtem, qvi vitam & animam Regis terreſtris & omnium noſtrum in ſua habet poteſtate, & omnia bona, qvæcunqve unus qvisqve noſtrum habet, largitur; ille ſuos hoſtes æterna pœna tandem damnabit, filiis autem ſuis & miniſtris laborem temporarium æterna gloria & jucunditate remunerabitur.

(c) *Id eſt:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ex præſcripto literarum Illuſtris Domini Erici Regis, qvas in Iſlandiam cum Domino Olafo & Domino Sighvato miſit, pactum in Comitiis & Skalholti antea initum, Dominus Arnas Epiſcopus, & Dominus Rafn, Dominus Runolfus Abbas de Videya, Dominus Olafus filius Ragnaris,

ólſr ábóte í Videy. herra Olafr Ragnarſon. lögmennerner báder. herra Þórdr. Nikulás. oc Grímr preſtr. ok marger adrer góder menn lærder ok ólærder. ſo feſtiz ok med handtake í dóm virdugligs herra Eiriks konóngs oc andligs faudurs Jörundar erkebiſkups af Nidaroſe um aull þau mál ok afbrot ſem ſídan hafa giaurz mille lærdra manna ok leikmanna. nema þat ſem þeir ſkilia at Skálaholltsbiſkup á um at dæma. oc voru þeſſer vörſlumenn. herra Olafr Ragnarſun fyrir herra Arna biſkup. ef nok.ut være konónginum þægt ok erkibiſkupe af hanns medferdum. enn vördſlumenn fyrir herra Rafn var herra Jón Lögmadr. ok herra Þórdr á Maudruvöllum. þar ſem hanns giaurder ſkorter fyrir ſlíkt allt ſem á hann dæmdiz fyrir ſín afbrot. ſídan konóngs bref kom til Islands um ſtada mál. ſvo gengu ok ſkilríker menn í vördſlur fyrir ſtadaſe. at þat eigi eyddiz þar til dómr felle á. efter þat leyſte herra Arne biſkup alla þá menn ór banne ok forbodum ſem fyrir þeſſe mál hafde hann þeim yferlýſt. eftir því ſem hann hafde valld til. at fyrirfarande þeſſum eidſtaf. til þeſſ leggr þú hond á helga bók. ok því ſkýtr þú til guds. at þú ſkallt á dóme virdugligs herra Eiriks konóngs ok erkibiſkups um allt þat. ſem þú hefr brotit vid gud ok heilaga kyrkiu ok Skálahollts biſkup. hann ſkal ok aptr á mót bæta þat ſem hann hefr þer móte brotit. ok audrum leikmaunnum. ſvo ſe þer gud hollr.

Litr.

---

ris, Nomophylax uterqve, Dominus Thordus, Nicolaus, & Grimus ſacerdos, & multi alii viri boni clerici & laïci in Comitiis confirmabant. Ita etiam Illuſtris Domini Erici Regis, & Patris ſpiritualis Jörundi Archiepiſcopi Nidaroſienſis judicio, omnes cauſæ & læſiones ex illo tempore inter clericos & laïcos, iis exceptis, qvæ Epiſcopi Skalholtenſis juriſdictioni ſubſunt, enatæ, ſtipulata manu ſubmittuntur. Hi prædes dati erant: Dominus Olafus filius Ragnaris a parte Domini Arnæ Epiſcopi, ſiqvid ille in Regem vel Archiepiſcopum deliqverit, ſed pro Domino Rafno Dominus Jonas Nomophylax, & ſi qvid ille non præſtiterit, Dominus Thordus de Mödruvallis, pro omnibus, qvas illi infligi contigerit mulctis, ob ejus, a tempore, qvo literæ regiæ de præbendis in Iſlandiam allatæ ſunt, delicta, ſpondebant; Viri præterea integri pro bonis præbendarum, uſqve qvo ſententia lata eſſet, non profundendis, ſuam fidem interpoſuere. His factis Dominus Arnas Epiſcopus omnes ob has cauſas a ſe excommunicatione majori vel minori poteſtate ſibi competente perſtrictos, prævio hoc juramento abſolvit: *Ideo manum ſacro libro imponis, Deumqve anteſtaris, qvod illuſtris Domini Erici Regis & Archiepiſcopi, omnia, qvæ in Deum & ſanctam Eccleſiam & Epiſcopum Skalholtenſem deliqviſti, judicio ſubmittis. Ille viciſſim, qvæ in te & alios laïcos deliqvit, reparabit. Ita te Deus adjuvet.*

Litr. D. p. 40.

(d) Skipan Arna biſkups Þórláksſonar.

Enn á þerſum lutum gerdi árni biſkup nýia ſkipan med rádi wirdoligs herra iorundar erkibiſkups. at preſtar í ſkálhollts biſkupsdæmi ſkulu þau ein hión ſamanvígia ſem brúdrin war æi fyrr manni gipt. Sua baud hann ok at agnus dei þriú ſaman ſe ſúngin eda leſin í huerri meſſo þegar ſagt er *pax domini* &c. þuíat nú er ſua ſúngit at erkibiſkupsſtólinum í nidaróſi. (Credo in dominum ſkal hafva Olafsmeſſo hina fyrri ok ſvo hinn ſídazta dag in octavis beate virginis) Poſt octava natiuitatis dei ſkal hafa De domina miſſam. Salue ſancta parens. at ſöng. ok prefacio. Et te in ueneracione. Ewangelium. Erat ioſeph. ok annat. les þat ſem þar fylger fram til kyndilmeſſo. Eigi ſkal Credo in unum in feſto reliqviarum nema á drottinsdag beri. Mannakonur má leida í kirkiu páſkadag ef þær beidaz ok gefa þeim þiónoſtu. ef þriár vikur eru lidnar frá því er þær fæddu barn. af bónda ſínum getid. en at ödrum hátídum ef mánadr er frá lidinn. In vigilia natiuitatis domini ſkal cotidiana prefacio. ok ſua in vigilia aſſumpcionis beate Marie (*).

Litr.

(d) Statuta Arnæ Epiſcopi filii Thorlaci.

Has autem res Arnas Epiſcopus e conſilio Reverendi Domini Jörundi Archiepiſcopi primus præcepit: Sacerdotes diœceſeos Skalholtenſis illos tantum conjuges copulanto, ſi ſponſa alteri antea non nupſerit. Ita & præcepit, ut *Agnus Dei* ter ſimul canatur vel legatur in miſſa qvavis, dum intonatur: *Pax Domini* &c. ita enim nunc in archicathedra Nidaroſienſi canitur. (*Credo in Dominum* feſto Olai priore & feria ultima in Octavis beatæ Virginis canatur). Poſt octava nativitatis Dei adhibebitur miſſa de Domina: *Salve Sancta parens*, cantus & Præfatio: *Et te in veneratione*, Evangelium: *Erat Joſeph*, & alia qvæ legenda ſunt uſqve ad feſtum purificationis. In feſto Reliqviarum, niſi in dominicam inciderit, *Credo in unum* ne canitor. Uxores feria prima paſchatos, ſi petierint, introduci & ad ſacram cœnam admitti licitum eſto, ſi tres hebdomades tranſierint, a qvo infantem, a proprio marito ſuſceptum, enixæ ſunt, ſed in aliis feſtis poſtqvam menſis præteriit. In vigilia nativitatis Domini adhibebitur præfatio qvotidiana, ita & in vigilia Aſſumtionis Beatæ Mariæ.

(*) *Hæc & ſeqventia Statuta exſcripta ſunt e libro pergameno* No. 351 in Fol. *Biblioth. A. Magnæi, collata cum altero libro pergameno ejuſdem Bibliothecæ* No. 175 in Qvarto, *cujus lectiones variantes duobus ſemicirculis incluſæ hic leguntur*.

Litr. E. p. 70.

(e) Þessum lutum sem her fylgia. villdi herra árne biskup lýsa láta á prestastefnum. þat er hit fursta sem stendr í brefi þuí sem wirdulighr herra Jón erkibiskup skipadi med rádi biskupa sinna þeirra sem hann hafdi til síns fundar stefnt í berguín anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo at hverr prestr viti sik skylldugan at skipa til heilagrar kirkiu hinn tíunda part hit minnzsta af þuí gódzi sem hann hefer af henni aflat í landi edr lausum eyri. en huerr sem æi vill þess geyma hedan af. þá falli allt til kirkiunnar epter hanns andlát sua sem guds lög segia. Annarr lutr er sá er hann vill enn lýsa láta at prestar geymi þess at einginn þeirra hafi þá konu innan sína kirkiusókn sem hann hefer börn vid átt. eda hann hefer úfrægd af at hón se hanns frilla. Hit þridia mál er um opinbera frillumenn þó at leikmenn se. at herra biskup býdr enn sem fyrr at einginn prestr gefi þeim corpus domini edr veiti nockura gudliga þiónostu nema hann handsali fyrir vattum at binda saman lögliga edr skilia allar samuister. sua ok ef nockurr rýfr sídan þat handsal þá se utan kirkiu þar til er hann skilst vid löstin. ok vill bæta wid gud. Þat hit fiórda at prestr heimti saman Petrstoll af öllum sínum hwssföstum mönnum huerr í sínum þíngum ok leysi til sín. eda sá annarr sem

---

(e) Qvæ sequuntur Dominus Arnas Episcopus in synodis promulgari præcepit, qvorum primum est, qvod in literis a Reverendo Domino Jona Archiepiscopo e suorum Suffraganeorum consilio, qvos Bergas Anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo ad se convocaverat, conscriptis exstat, ut qvivis sacerdos decimam ad minimum omnium bonorum partem, qvæ de templo, sive illa mobilia fuerint sive immobilia, sanctæ ecclesiæ legandum, se obstrictum agnoscat, qvod si qvis ab hoc usqve tempore neglexerit, omnia post ipsorum obitum ex præscripto legum divinarum sanctæ ecclesiæ cedunto. Alterum qvod promulgari vult, est, ut sacerdotes observent, ne qvis horum intra parochiam secum habeat mulierem, ex qva liberos susceperit, vel qvæ diffamata fuerit, qvod ejus sit concubina. Tertium est de notoriis concubitoribus, qvamvis vel laïci sint, qvibus ab ullo pastore Corpus Domini, aut ullum aliud officium sacrum præberi, Episcopus interdicit, nisi illi coram testibus stipulata manu spondeant, se aut legitimum inituros conjugium, aut a tali convictu destituros; Ita & si qvis hanc sponsionem postea violaverit, a templo, usqve qvo a vitio illo destiterit, & Deo expiare voluerit, arcetor. Qvartum est, ut sacerdotes, in sua qvivis parœcia, ab omnibus domicilium fixum habentibus cathedraticum Petri colligant, & aut ipsi, aut

fem bifkups umbodsmadr fer fyrir. ok greidi í mót vadmál fua at nú fe-til reidu til fkips at flytia í fumar á eyrar. ok fe hit þridia huert ár þadan frá flíkt fem þá er vordit. fídan næft war famantekit. Þat hit fimta at huerr preftr hafi vitund yfer bifkups tíund í fínum þíngum huerfu mikil hón werdr. ok fe greind frá kirkiutíundum fídan faman eru teknar huar-artueggiu. af þeim fem kirkiuluta hefer. býdr hann ok at huerr preftr fe widbúinn at gera honum kunnigt þann tíma fem hann ferr í fýflu fína huerfu mikil ward ferhuert ár bifkupstíund í hanns þíngum. upp frá þerfum tíma.

Litr. F. p. 40.

(f) Þeffi bod vóru fett af herra Arna bifkupi oc í famþykt tekin af öllum lærdum mönnum á preftaftefnu at hallda þau fömu bod-ord öll fem ftanda ádr (*) ritud í fkipan herra Magnúfs bifkups. Fafta fkal tveggia poftula meffo ef ber á gagndaga. en hafa tvímællt kroffmeffo. nema beri á midvikudag firer afcenfionem domini. vinna eigi lengr en til midsaptans firer hvarutveggia meffodagin. Eigi fkulu preftar gefa leyfi rúmhelga dagha. þó at tída halld fe mikit þá daga fem (ádr er fkylldufafta) ei

aut ex Epifcopi mandatarii præfcripto, alius, fuis loculis inferant, fed pannis inqvilinis rependant, qvi jam hac æftate præfto fint ut Eyras devehantur, & tertia exinde qvavis æftate, ex qvo ultima vice collectum fuit, ita obtineat. Qvintum eft, ut qvivis facerdos in fua parœcia nofcat, qvantæ ibidem decimæ Epifcopo cedant, qvæ a decimis templi, ex qvo utræqve ab illo, ad qvem decimæ templi pertinent, collectæ funt, difcernantur. Præcipit etiam, ut qvivis facerdos paratus fit ad rationem reddendum Epifcopo, dum hic diœcefin vifitando peragraverit, qvantæ in ejus parœcia fingulis ab hinc annis decimæ Epifcopo cefferint.

(f) Hæcce præcepta a domino Arna Epifcopo lata fuerunt & ab omnibus clericis in Synodo approbata, ut ferventur omnia illa mandata, qvæ exftant antea fcripta in Conftitutione Domini Magni Epifcopi. Jejunandum eft fefto duorum Apoftolorum (Philippi & Jacobi) fi inciderit in hebdomadem Robigalium; at bis edendum fefto crucis nifi incidat in diem mercurii ante afcenfionem domini, Labor non eft continuandus diutius qvam usqve ad dimidium vefperæ feftum utrumqve antecedentis. Sacerdotes profeftis diebus, qvamvis plurima facra iis diebus peragantur, veniam ne danto,

(*) Vid. fupra Tom. I. pag. 309 fqq.

ei er alþydu fasta skylld. oc eigi föstunáttaleyfui nema lögtekna daga. (oc friádaga i Páskaviku). (Ef Andresmesso, Nicolásmesso, Máriumesso, Magnúsmesso, Thomasmesso, Thorláksmesso, ber á mánudag um iólafostu, þá se lofat at eta kiöt tvímælt) En ef Nicoláſsmesso eda Þórláksmesso berr á fostudagh. er lofat hvítt at eta einmælt. En ef Andresmesso edr Nicholáſsmesso Thómásmesso oc Thórláksmesso berr á midvikudag. þá er lofat hvítt at eta tuímællt. oc eigi slátr. (En ef þá ber á föstudag. þá se lofat at eta einmælt hvítan mat) Hverr sá prestr er hión skal saman vígia þá skal hann lýsa ádr þriá drottinsdaga hvern á bak ödrum. í sónghúsdyrum at sá madr vill fá þeirrar konu. oc ef nockur er sá þar vid. at vite á vera frændsemi edr sifskapi. þá beri hann þar vitni um ádr en festar eda brúdlaup se. prestr skal oc heyra iáyrdi konunnar naudúngarlaust. at hún samþyckir þann mann at eiga. A þat skulu oc prestar minna alþýdu oc bióda skylldugliga. at hverr madr falli á kne medr upphalldandi höndum. þann tíma í messo er prestr helldr upp holldi oc blódi várs drottins. oc bide ser miskunar. oc se klykt til þess iafnan. oc halldit upp logandi vaxkerti hiá prestinum. Eigi skal prestr sýngia tvær messor um dag at einu alltari naudsynialaust. skyllt er at þriár se ióladag. Eigi skal prestr bergia því vatni er hann þvær innan kalec med. ef hann skal

---

to, qvibus (alii jejunare deberent) universorum jejunium non est debitum, nec veniam jejuniorum nocturnorum nisi diebus lege statis (& diebus veneris hebdomade Paschatos). (Si festum Andreæ, Nicolai, Mariæ, Magni, Thomæ vel Thorlaci tempore jejunii Adventus in diem Lunæ inciderint, carnes bis illo die comedere licitum esto) si autem festum Nicolai vel Thorlaci inciderit in diem Veneris, permissum est lacticinia semel edere, si vero festum Andreæ vel Nicolai, Thomæ & Thorlaci inciderit in diem Mercurii, permissum est lacticiniis vesci, non autem carnibus (Si vero in diem Veneris inciderit, lacticinia semel comedi permittitur). Qvicunqve sacerdos conjuges copulare debuerit, publice indicabit in antecessum per tres dies dominicas continuas (stans) in ostio sacrarii, qvod vir hic vel ille matrimonio sibi jungere certam qvandam fœminam sibi proposuerit, & si qvis fuerit qvi propinqvitatem vel affinitatem obstare noverit, hac de re testimonium dicat anteqvam sponsalia vel nuptiæ contrahantur. Audiat & sacerdos fœminæ assensum non coactæ, qvod (scilicet) illi viro nubere affirmat. Hoc qvoqve sacerdotes in memoriam revocent plebi & imperent severe, ut qvilibet in genua procumbat elevatis manibus tempore missæ, qvo sacerdos elevat corpus & sangvinem domini nostri, & expetat sibi misericordiam, & semper simul fiat campanæ pulsatio, & apud sacerdotem candela cerea elevata teneatur. Sacerdos ne canat duas missas uno die ad idem altare sine necessitate, tres autem prima feria nativitatis

ſkal ſýngia adra meſſo ſídar þann ſama dag. láti diákn ſinn bergia því vat- ni. eda ſteypa í ſacrarium. þvíat eingi ſkal meſſo ſýngia nema faſtandi. *Credo in unum* ſkal hafva í meſſo Olafsmeſſodag hinn fyrra (oc ſva in octava nativitatis beate virginis). Ef eigi er vín oc vatn í kalec þá er upp er halldit fórninni. þá ſkal böta í hvarotueggia. oc taka adra oblátu. oc hefia upp *Te igitur* en leggia hina fyrri í brott í nock- urn ſæmiligan ſtad. oc bergi henni ſídan er hann hefuer neytt cor- pus (& ſangvinem) domini. Þat er faſtliga firerbodit at nockur láte ſem hann ſýngi meſſo ef hann má eigi ſýngia. edr hann veit at vantar nockur þau fong til ſem hann ueit at ſkyllda krefr at hafva. En ef opin- bert uerdr ſaurlífi preſts med barngetnadi. þá ſkal leggia meſſoſaung þar til hann finnr biſkup eda hans umbodsmann (profaſt) oc tekr af þeim ſkript oc iſerbót. (ſídan má biſkup edr prófaſtr diſpenſera med hönum at hann taki upp meſſoſóng á þeim tíma er hann vill ákveda). Preſtar eigu oc at minna á þat ſóknarmenn ſína at þeir kunne rett pater noſter. credo in deum. oc ave maria. (requiem eternam) ſva börn at ſkíra þá er naudſyn krefr. oc prófa þá þar (á) af. ecki eiga ólærdir menn vatn at víg- ia. Þat er oc faſtliga firerbodit at nockur ſkíre í ödru en í vatni edr ſiá. edr ſnió bræddum. því at eigi er ſkírn rett nema bædi ſe vidhaft vatn oc ord. oc því er ónýt hrákaſkirn þó at nockurer hafvi kallad hana retta.

 Ef

---

tatis chriſti celebrari oportet. Sacerdos (ne guſtet) aqvam illam qva calicem lavit, ſi eodem die alia miſſa ei canenda eſt. Diaconus illam aqvam guſtato, vel ſacrario infundat, nemo enim miſſam celebrare debet niſi jejunans. *Credo in unum* canendum in miſſa feſto priori Sancto Olafo conſecrato, & item in octava nativitatis beatæ virginis. Si vinum & aqva non ſint in calice dum elevatum fuerit ſacrificium, utrumqve (calici) infundatur, & ſubſtituenda qvoqve nova hoſtia & canendum *Te igitur*, prior autem hoſtia reponenda eſt in loco decenti, ipſe deinde illa veſcatur qvando comederit corpus (& ſangvinem) domini. Severe interdictum eſt, ne qvis ſimulet ſe miſſam canere, ſi id facere illi non licuerit, vel ſi noverit deeſſe aliqvid eorum, qvæ ad manum haberi debere noverit. Si vero ſacerdotis concubinatus nativitate infantis manifeſtus fiat, ſacra peragere ceſſet, donec convenerit epiſcopum vel ejus vicarium, & ab eo abſolutionem ceperit, & ſe emendaverit, (Epiſcopus vel Præpoſitus, ut tempore determinato ſacra celebrare ei liceat, diſpenſare poſſunt). Sacerdotes etiam revocare in memoriam cœtui ſuo parochiali, ut *pater noſter*, *credo in deum* & *ave maria* (*reqviem eternam*) & formulam infantes, ſi neceſſitas poſtulaverit, baptizandi probe ſciant & eos in his examinare debent. Laïci non debent aqvam conſecrare, ſevere etiam interdictum eſt ne qvis alio (liqvore) qvam aqva dulci vel ſalſa vel nive liqvefacta baptizet. Nam non recte peractus eſt baptiſmus, niſi ſimul adhibeantur & aqva & verbum,

Ef barn þat sem ſkemri ſkírn var ſkírt er lifanda fört preſti. þá ſkal hann ſigna þat oc gefa ſallt vígt oc leſa gudſpiall yfer. oc gera kroſs med hráka firer eyrum oc nöſum oc leida í kirkiu. ſmyria ſídan á brióſte oc millum herda med oléo ſancto oc ſídan med kriſma í höfdi. föra í ſkírnarklædi oc ſá kerti loganda í hönd. oc gera þeſſa alla hluti med tilſkipudum ordum en fella nidr allar ſæríngar oc þeſsháttar böner ſem firer ſkírn at eins eiga at vera. Þat er oc firerbodit at þeim mönnum ſe þiónoſta gefuin ſem opinberliga liggia í frillulífvi nema þeir handſali kennimanni firer váttum at ſkilia efter því ſem hann býdr. edr gángi ella lögliga ſaman. Ecki ſkulu þeir menn ſaman gánga er nánari ſe at frændſemi edr ſifium en at fimta manni hvart.. nema biſkup vile framar orlof tilgefua. Ef ſú kona andaz fyrr en hón ſe í kirkiu leidd er barn átte vid bónda ſínum. þá ſe leidd kona í kirkiu firer líkino med loganda kerti. (Þat er fyrerbodit at preſtar gefi nockurum þeim corpus domini ſem opinberliga ligr í höfudſyndalífvi ſva ſem hórkallar oc ſaurlífismenn oc ránsmenn oc þvíliker adrer. nema þeir. vili leidrettaz epter gudligri ſkipan) En ef þeir menn andaz er (rettar) ſettar ero útiſtaudr firer opinber brot ſín. þá ſkal hvers þeirra lík í kirkiu bera ef þeir fara ſva af heiminum

at

---

bum, inde irritus baptiſmus qvi fit ex ſputo, qvamvis qvidam illum legitimum cenſuerint, ſi infans ille, qvi baptizatus fuit baptiſmo compendiario vivus ad ſacerdotem deferatur; illum (cruce) ſignabit, & ſal conſecratum dabit & leget ſuper illo evangelium, & ſputo ſignum crucis faciet in auribus & naribus, & in templum introducat; ungat deinde tum in pectore tum inter ſcapulas oleo ſancto, & deinde chriſmate in capite, imbuat veſte (veſtibus) baptiſmali & candelam ardentem in manum dabit, & has omnes res conceptis verbis peragat, omnes autem exorciſmos & ejusmodi orationes qvæ ſolnmmodo ante baptiſmum recitari debent, omittat. Interdictum qvoqve eſt iis hominibus ſacram præberi ſynaxin, qvi manifeſto indulgent concubinatui, niſi ſtipulata manu promiſerint ſacerdoti coram teſtibus (hanc ſuam concubinam) ex ejus mandato deſerturos, vel alias legitimum inituros matrimonium. Matrimonium, qvi propinqviores ſunt conſangvinitate vel affinitate qvam in qvinto gradu, niſi epiſcopus veniam dederit, ne contrahunto. Si uxor illa, qvæ de marito ſuo peperit, deceſſerit, priusqvam in templum introducatur, tum introducatur alia mulier ante funus cum candela ardente. (Sacerdotibus, ut cuiqvam, qvi peccato capitali manifeſte indulget ex. gr. mœchis, concubitoribus, latronibus aut talibus corpus Domini præbere interdictum eſt, niſi illi ſecundum mandatum divinum emendari velint). Si moriantur illi homines, qvibus propter manifeſta eorum peccata introitus in templum interdictus fuit, tunc funus in templum introferatur, ſi ita mundo exiverint, ut

recon-

at þeir vóru í ſæti vid heilaga kirkiu. at fráteknum þeim ſem efter fornum landzſid ero eigi at kirkiu (græfver) grafner ſicut fures & latrones qvi pro ſceleribus ſuis morte condempnantur & hoc ad terrorem. Preſtar ſkulu eigi hafua raud klædi. gul edr græn. edr helmingum. edr röndóttum nema í váſi. fara eigi med mángi ne okri. Eingi preſtr ne klerkr ſkal ſueria leikmanne nockurn eid edr leggia ſig edr ſín mál under leikmanz dóm utan biſkups ſíns rád. Eigi ſkulu preſtar reka leikmenn ór kirkiu nema opinberar ſaker ſe til (oc geſinne þó glöggliga þrennrar áminningar gere preſtr ádr leikmanni til leidrettu af þeirre ſömu ſök. Rite ſídan ſökina ſkilvíſliga oc ſo forbodit kirkiu inngöngunnar. þat ſem hann leggr vit ef hann leidrettiz ei. oc hafe loglig vitne uit er hann giorer honum áminningar. Sídan leſe hann í kirkiu ſo ſem ritad er fyrir ſinnar kirkiu ſöknarmönnum. Ecke ſkiliazſt þau mál under þeſſa reglu ef nockur feller á ſig páfans bann edr forbod af ſiálfs ſíns verki) þær ſem þeir vita víſan vilia biſkups til edr hanns umbodsmanz. Ef bannſettr madr beidiz preſtsfundar í líſsháſka oc vill hann ſueria (at) oc böta vid gud oc heilaga kirkiu efter dómi biſkups ſíns þat ſem hann hefer brotid. þá ſkal preſtr láta hann ſueria þenna eid at bók at hiáverandum lögligum uitnum. ſídan ſkal preſtr leyſa hann ef hann er daudvona. oc veita hön-

 um

reconciliati ſint ſanctæ eccleſiæ, exceptis iis qvi ex more antiqvo non ſepeliuntur juxta templum, ſicut fures & latrones qvi pro ſceleribus ſuis morte condempnantur & hoc ad terrorem. Ne utantur ſacerdotes rubris veſtibus, flavis vel viridibus, vel dimidium vel ſtriatis, niſi pænulis. Nec mangonio nec fænerationi illi operam navanto. Nemo ſacerdotum juramentum aliqvod præſtet laïco, nec ſe ſuasve cauſas ſine Epiſcopi ſui venia ejus judicio ſubmittat. Sacerdotes laïcos e templis, niſi adſint cauſæ manifeſtæ, cum iis de certa epiſcopi voluntate vel ejus vicarii conſtiterit, ne ejiciunto. (Et tamen tribus admonitionibus clara voce prolatis a ſacerdote laïco iſti in emendationem datis. Cauſam deinde ut & interdictionem introitus, & pœnam, ſi emendatio non ſubſecuta fuerit infligendam, exqviſite deſcriptas mittat, & dum admonet, teſtes idoneos admittat. Poſtea, ita ut ſcriptum eſt, in templo coram ſuis parochianis iſta prælegat. Sub hac regula non comprehenduntur cauſæ per qvas qvis in excommunicationem Papæ, vel ex ipſo facto incidit) Si homo excommunicatus in periculo vitæ præſentiam ſacerdotis poſtulaverit, & ſe deo & ſanctæ eccleſiæ juxta ſententiam ſui epiſcopi, pro omni, qvod commiſit, peccato ſatisfacturum juramento aſſeruerit, tum ſacerdos tale ab eo juramentum fieri curet, libro (manibus impoſitis) præſentibus teſtibus idoneis, deinde ſacerdos illum, ſi moribundus fuerit, abſolvat, illiqve tale præſtet

um ſlíka þiónoſto alla ſem ödrum kriſtnum mönnum. Verdr hann fyrr ómáli en preſtr komi til. en löglig vitni beri þat at hann var búinn ſlíkt at ſueria ſem fyrr var ſkilt. þá má preſtr leyſa hann ef þeir ſueria at hann beiddi ſættar oc villdi allt tiluinna þat er hann var ſkylldr. Retter hann vid efter lauſnina. þá ſkal hann ſækia ſem fyrſt má hann á fund biſkups ſíns oc ſtanda á hanns dóme um allt þat ſem hann er ſakadr uid (hann) gud oc heilaga kirkiu. liggr hönum oc ſlíkt uid ef hann bregdr því ſem ſuarit uar firir hann. ſem þá at ſiálfr hann hefdi ſuarit. En ſá er fallit hefver í páfuabann af uerki ſínu ſiálfs ſkal ſueria ádr hann ſe leyſtr at fara á páfuafund edr erkibiſkups ef hann má nema biſkup vile annat ſæma. En ef bannſettr madr deyr óleyſtr þá má eingin leyſa hann nema ſá er ualld hafdi til at leyſa hann heilan oc óſiúkan. oc ſkulu erfingiar hanns allt aftur böta þat ſem hann hafdi brotit oc ſe þó ádr ſannpróſuat at ſiálfr hann villde ſæzt hafua ef hann hefdi nád. Eingi á ſá at uera halldinn firir leyſtan er ſá leyſir ſem ecki ualld hefuer. (*) (Hvert þat lík ſem at kirkiu á at grafva. þá lofvade hann í kirkiu at bera oc ſýngia þar yfver.

ſtet officium qvale aliis chriſtianis hominibus. Si loqvendi facultas illi præripiatur priusqvam ſacerdos eum convenerit, ſed teſtes idonei aſſeverent, illum iſtud, qvod nuper præcipiebatur, juraſſe, tum illum abſolvere ſacerdoti licet, ſi juraverint, illum reconciliationem expetiviſſe, & illum expiaturum fuiſſe pro viribus omne id cujus reus erat. Si poſt abſolutionem ad ſanitatem redierit, tam primum, qvam poterit, epiſcopum ſuum adeat, ejusqve judicio, qvod ad omne illud qvod debet, tum deo (ei) tum ſanctæ eccleſiæ, ſe committat, tantiqve illius intereſt, ſi migraverit, qvod ejus vice juratum fuerat, qvanti ſi ipſe juraſſet. Qvi vero in excommunicationem Papæ ipſo facto inciderit, juret priusqvam abſolvatur, ſe Papam ſi poterit, vel Archiepiſcopum aditurum eſſe, niſi epiſcopus in aliud qvidqvam conſenſerit. Qvod ſi qvis excommunicatus mortuus fuerit non abſolutus, tum nemini illum abſolvere licet, niſi ei, qvi poteſtatem habebat illum abſolvendi ſoſpitem & incolumem, ejusqve hæredes expient omne id qvod deliqvit, & tamen antea evictum eſſe debet, qvod ille ipſe, ſi potuerit, reconciliari voluerit. Nemo illorum pro abſoluto habeatur, qvem abſolvit, qvi abſolvendi poteſtatem non habet. (Omnia funera qvæ ad templum ſepelienda ſunt, templo

(*) *Hæc qvæ ſeqvuntur ſolum exemplar* No. 175 in qvarto *habet, qvæ corrigenda ſunt ad amuſſim eorum qvæ ſupra* pag. 10. *dicta ſunt. Sed ipſa hæc Conſtitutio exſcripta eſt e Codice pergameno* No. 354. in Fol. *Bibliothecæ A. Magnæi, collata cum Codicibus* No. 351. Fol. 175 in Qvarto *ejusdem Bibliothecæ membraneis, & noſtro exemplari bonæ notæ, ſed cartaceo, qvorum variantes caſis incluſæ leguntur.*

yfver. epter bodſkap oc yfverſýn virdoligs ſaudr Jóns erkibiſkups af Nidaróſi ſkipadi herra biſkup nýian kriſtinrett yfver ſkálaholltz biſkupsdæmi oc med rádi erkibiſkups let hann í lögrettu þann ſama kriſtinrett í laug leida med rettu þingtaki anno domini milleſimo ducenteſimo octogeſimo).

Cap. II.

De Arna Helgonis.

§. I.

Arnas Helgonis (a) ab avunculo Arna Thorlaci ſacris initiatus, ipſi a confeſſionibus diu fuit. Nam 1288 cum ipſo in Norvegiam, indeqve 1291 in Islandiam trajecit, illoqve ultima vice Anno 1297 Norvegiam petente, in Iſlandia relictus, usqve ad Annum 1299 dioeceſis Skalholtinæ Inſpectorem geſſit, qvo ipſe vicarium relinqvens Runolfum Abbatem Verenſem, ad conſecrationem accipiendam iter in Norvegiam ſuſcepit, qvam tandem anno 1303, aut ut qvidam volunt 1304. 8. Cal. Novembr. adeptus (b), ad dioeceſin anno 1305, cum Cathedra ab

templo etiam inferri permiſit. Ex mandato & ſub auſpiciis Reverendi patris Jonæ Archiepiſcopi Nidroſienſis Dominus Epiſcopus novum Jus Eccleſiaſticum per dioeceſin Skalholtenſem ſanxit, qvod idem Jus Eccleſiaſticum e conſilio Archiepiſcopi in leges, legitimo conſenſu Comitiorum, referri fecit anno domini milleſimo ducenteſimo octogeſimo).

(a) Qvem nonnulli imperite cum Arna Thorlaci confundunt, vocantqve *Stada-Arnam.* Fratres habuit Loptum (vid. ſupra pag. 18. 19.) & Biarnum Helgonis (ibid. pag. 26. 27. 39.); Sorores Agatham Antiſtitam Kirkiubajenſem, aliasqve.

(b) Qvidam *Annales* ordinationem Noſtri ad 1304, qvidam ad 1303 referunt; cæterum parum intereſſe videtur qvid in tantillo ſtatuatur; ſed qva de cauſa ejus ordinatio tamdiu dilata fuerit, non facile dixero, interim mihi veriſimile ſit, factum id ob abſentiam Archiepiſcopi Jörundi. Hunc & Canonicos Nidaroſienſes Rex Hacon anno 1299 in gratiam reduxerat, ſed brevi recruduit ſimultas, ut tandem Archiepiſcopus a Pontifice Romano exauctoratus fuerit. Qvi ideo ad Romanam curiam, qvæ hoc tempore

ab abitu deceſſoris octo circiter annos vacaverat, reverſus eſt. Pacata ſatis nactus eſt tempora & qvietum Eccleſiæ ſtatum; Nam ut ſupra relatum eſt, lis de præbendis inter Clericos & laicos Edicto Regio diremta fuit, in qvo omnes acqvieverunt (a), & novum illud, de qvo prius diſceptabatur *Jus Eccleſiaſticum*, Rex Hacon, qvi fratri Erico anno ſeculi 99 ſucceſſerat, approbaturus videbatur; Ipſe enim denarium Petri, Anno 1305 in Islandia colligi curavit (b).

§. 2.

Anno 1307 Jorundus Archiepiſcopus Laurentium Kalfi, natione Islandum, & Biornum Monachum Dominicanum ad viſitandum eccleſias in Islandiam miſit, qvi cum paululum Skalholti ſe refecerant, injunctum munus per Qvadrantes auſtralem & occidentalem proſeqventes, Monaſteria & majores Parœcias præſentes luſtrarunt, qvod ſine ſtrepitu & moleſtia in diœceſi Skalholtina proceſſit, paucos enim ſacrificulos inſcitiæ cauſa ab officio removerunt, qvod Arnas, vir manſvetus & pacatus aut patienter tulit, aut prudenter diſſimulavit (c).

§. 3.

---

pore Avenione in Gallia fuit, tendens, Lutetiæ in morbum incidit, ſed per Legatos Pontifice reconciliato, honori reſtitutus in patriam tandem tertio poſt anno reverſus eſſe videtur. Vid. ſupra Tom. 1. pag. 449.

(a) Certe poſt tempora Arnæ filii Thorlaci nulla majoris momenti lis de præbendis orta eſt, ſed tamen animi novi oneris impatientes aliqvid muſſitaſſe viſi ſunt, qvod tam ex ſententia de Vatnsfiordo lata, qvam infra Period. 4. Sect. 3. cap. ult. exhibebimus, qvam ex reſponſoriis Audfinni Epiſcopi Bergenſis literis ad noſtrum apparere videtur, niſi ſtatuendum ſit ſcrupulum illum Arnæ Epiſcopi viſitationem generalem § ſeq. memorandam concernere. Literæ iſtæ e Cartophylacio A. Magnæi exſcriptæ huic capiti ſubnectentur ſub Litr. A.

(b) Denarium Petri Iſlandos Cathedræ Romanæ ſolvere jubet *Jus Eccleſiaſticum Recentius* cap. 31. ſed novum hoc tributum ſubditis imponi Magnus & Ericus Reges ægre tulerunt. Hacon autem qvi fratri Erico 1299 ſucceſſit, id jam conceſſiſſe videtur, cum hic ipſe Denarium colligi curaverit.

(c) Inter alios qvos ab officio removerunt Viſitatores, fuerunt Paſtores Gufudalenſis & Flateyenſis, qvorum poſterior, ut refert Auctor *Vitæ Laurentii*, Canticum *Audite* recte canere neſcivit.

§. 3.

Anno 1309 templum Skalholtenſe de cælo tactum, unius aut ſesqvi horæ ſpatio penitus cum ornamentis & ſacris inſtrumentis, variisqve aliis utenſilibus & opibus, qvæ templi curæ & ſanctitati concredita fuerant, conflagravit, excepto tantum Sancti Thorlaci ſcrinio & calicibus qvibusdam (a). Mittuntur itaqve per totam regionem, qvi ſtipem a populo emendicarent, ingentemqve pecuniam congeſſerunt: Ipſe autem Præſul in Norvegiam tranſiit, unde Anno 1310 magnam materiei vim templi ſtructuræ deſtinatam, aliaqve cimelia, qvæ Rex, Regina & Regni Proceres templo Skalholtenſi dederant, ſecum adferens revertitur. Ex qva anno 1311 templum tantæ magnitudinis, ut (qvod ex fundamentis patet, qvæ hodienum viſuntur) par Islandia non habuerit, exſtrui cœptum eſt; cujus atrium nimiam ſuam molem non ferens, anno 1318 tempeſtate fuit dejectum.

§. 4.

Anno 1310 Bulla Clementis Papæ allata eſt, qva univerſale Concilium indicebatur, Epiſcopisqve, ut pecuniam in liberationem Palæſtinæ colligi curarent, mandabatur. Adjectæ his fuerunt tot tantæqve indulgentiæ, qvantæ nec ante nec poſt in Islandia auditæ ſunt (b), qvæ etiam denuo anno 1314 repetitæ fuerunt. Anno 1308 Præſul, conſilio Hauki Nomophylacis uſus, Noſocomium Clericorum in prædio Gaulveriabaj fundavit, qvod diu deinde, & ut conjicere licet, usqve ad annum

(a) In hoc omnes noſtratium Annales conſentiunt, ut fundamento careat relatio & chronologia *PONTOPPIDAN. Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 103.

(b) Hic eſt Clemens 5. qvi Concilium Viennenſe Anno 1311 celebravit, qvod tribus de cauſis congregatum, totidem ſeſſionibus abſolutum fuit. In prima ſeſſione 16 Octobris, de recuperatione Terræ Sanctæ actum eſt, utqve Crux per univerſum orbem prædicaretur, decretum. Secunda ſeſſione, 3 April 1312 ſententia adverſus Templarios lata. Tertia 6 Maji, conſtitutiones variæ circa fidem & mores, qvæ Clementinæ vocantur; ut de Feſto corporis Chriſti, feria qvinta poſt Octavam Pentecoſtes qvotannis celebrando, factæ fuerunt. Teſte *CAVEO Hiſt. Eccl.*

num 1618 duravit, sed postea exolevit (a). Sæpius Ecclesias invisum isse, documento sunt, visitationes Qvartæ occidentalis, qvam anno 1305. 1308. & 1317 peragrasse, certum est (b). In hujus perniciem omnia elementa conspirasse videntur: Ignis, qvi anno 1308 magnam pabuli copiam ad Cathedram pertinentem absumsit, & anno seqvente ipsum templum delevit. Aër, cujus inclementia ingens pecorum multitudo anno 1313 exstincta est. Ventus & aqva, qvæ navem onerariam Cathedræ anno 1314 perdiderunt; Et tandem ingens fames & pestis species, qvæ, ipso sedente, magnam mortalium catervam misere perdidit. Ab Eilifo Archiepiscopo evocatus, in Norvegiam Anno 1319 transiit, ubi anno 1320 die 21 Januarii vitam cum morte commutavit.

§. 5.

Huic, eodem anno sublegitur Ormus Thorsteini, ipsiqve in Norvegia ante ordinationem defuncto alter Ormus Steini filius invitus succenturiatur, qvi in peregrinatione Romana decedens, sedem Grimo vel Grimaro Skuti filio vacuam reliqvit, qvi ex Abbate Holmensi Episcopus tantum trimestris fuit; Tantillo autem temporis spatio 1440 imperialium pretium profudit, unde ei *Skurdgrimr* cognomen natum, (ɔ: Lanio seu dilapidator), vix dignus, qvi inter Episcopos Skalholtenses numeraretur, cum Cathedram nunqvam adierit, aut dioecesin rexerit (c).

Litr.

(a) Nosocomium hocce, usqve ad seculum 17 vel ultra duravisse, testantur *Annales* Domini *JONÆ EGILLI*, ut & literæ abavi mei *BÖDVARI JONÆ* filii, Pastoris Reykhöltensis & Præpositi Borgfiördensium, datæ ad Skalholtensem Episcopum Oddum Einari, circa annum 1618, qvibus parentem suum, pensionem, cum sacris initiaretur, huic Nosocomio ex antiqva lege debitam, solvisse asserit.

(b) Anno 1308 templum & Abbatem novum Helgfellensem eodem die ordinavit. Anno 1317 Templum Eyrense, in tractu qvi vocatur Bitra, consecravit, cui ipse 20 Imperialium pretium donavit, incolisqve persvasit, ut qvotannis lactis, casei & corii portionem eidem pendant, qvæ contributio usqve ad annum 1600 duravit, ut patet ex Epistola Oddi Episcopi, data 1599.

(c) Horum mentionem faciunt *Vita Laurentii* & *Annal. Flat.* & *Brev.* Grimus hic fuit Islandus natione, sed Abbas Holmensis in Norvegia. Formula homagii qvod Archiepiscopo Nidrosiensi præstitit, legitur in *MÖLLMANNI Spicileg. Ant. Patr.* Peric. 3. pag.

Litr. A.

(a) Virdulegom herra oc andalegom bródr sínum herra Arna med guds miskun Biskupe í Skálholte sendir A(udfinnr) med samre miskun Biskup í Biörgwin, qvediu guds oc sína bródorlega elsku. Gud þakke ydr herra fagra sending oc sömelega. er þer sendur til var med Pále svæini ydrum. kom þat alt hæilt oc haldet til var eftir því sem bref ydart sagde. kennumzst ver vid os skylduga vera fyrir þenna godvilia oc allan annan. er þer hafed os teet. ydr oc hæilagre kirkiu í Skálholte til hæillra ráda. eftir kunnostu oc viti. ero os þó þau mála emni. er þer gátod í brefi ydru. eigi so kunnigh. at ver megom nokor endileg ansvor tilgefa. þó at ver hafem þár oftt hoyrt omtalat. kann þat oc oft æinum manne þikkia lióst fyrer liggia er málit er kunnigt. þat sem odrum synist bæde vant oc vafvet, þeim sem málemninn ero ókunnigh. En þat synist os lióst fyrir liggia. at þeir æigi prófazst hver máldagi sem han hefir uppruna oc han gerezst. ydr se oc kunigt um þess ágæta manz fráfall. virdulegs herra gódrar minningar. Erlenns Biskups í Færöygum. er andadizst í Biorgwin idibus Junii. mege þer þá skrá láta hans ártídar dagh ef

---

pag. 91. Sed mandatum Archiepiscopi de Grimaro ab Audfinno Bergensi consecrando, vid. ad finem hujus Capitis Litr. B. Testimonium qvoddam de Monasterio Thingörensi edidit annó 1322, vid. infra Sect. 4. cap. 3. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. l. 9. cap. 1. pag. 455. *PONTOPPID. Annal. Eccl. Dan.* Tom. 2. pag. 128.

(a) *Id est:* Reverendo Domino & spirituali fratri suo Domino Arnæ Dei gratia Episcopo Skalholtensi mittit Audfinnus eadem gratia Episcopus Bergensis Dei salutem, suumqve amorem fraternum. Deus vobis Domine pulchrum & honorificum munus, qvod per famulum vestrum Paulum nobis misistis, remuneretur, venit id in omnibus sartum tectum ad nos, tale, qvale epistola vestra indigitabat; pro qva benevolentia & omnibus reliqvis in nos a vobis præstitis, pro modulo scientiæ & ingenii bona consilia vobis & sanctæ ecclesiæ Skalholtensi impertiendi obstrictos nos esse agnoscimus. Sed causa de qva in literis vestris scripsistis, nobis non ita nota est, ut certa dare responsa qveamus, qvamvis multoties de illa relatum audiverimus; sæpe etiam fit, ut omnia manifeste pateant illi qvi causam novit, qvamvis alii & difficilis & intricata videatur, qvi circumstantias ignorat. Id autem nobis evidens esse videtur, qvod examen institui debeat, qvænam sit conditionis origo & constitutio. Vobis qvoqve notum esto, de viri egregii Reverendi Domini bonæ memoriæ Erlendi Episcopi Færeyensium obitu, qvi idibus Junii Bergis decessit, ad qvem (diem) ejus anniversaria, si vobis

ef ydr ſynizſt. Tídendi ero þau í lande varo at þeir hæfer til mikillar óróar. uttan gud ſnúi á betri læid. Sendu ver ydr litla áminning. eit ſtykl i klædeſs. æina peteam af ſilki. þriú pund vax. oc hálfa leſt biórſs. bidiande at þer fyrerletid ei þeſſa ſending. þvíat annan tíma ſkal om bætra. þægar gud loſar. bidium ver ydr at þer ritid til vaar kunlegha um þá luti er ydr taka oc kirkiu ydra. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii anno domini milleſimo, treceteſimo, octavo.

Litr. B.

Venerabili in Chriſto Domino, Fratri Audſinno Dei gratia Epiſcopo Bergenſi, Haqvinus eadem gratia Epiſcopus Stavangrenſis ſalutem & fraternam in Domino caritatem. Noveritis nos anno Domini milleſimo tricenteſimo viceſimo primo, Dominica prima ante Aſcenſionem Domini, Veſtras literas per Arnulfum famulum Veſtrum Stavangriæ recepiſſe, tenorem, qvi ſeqvitur, continentes:

Venerabili in Chriſto Fratri Domino Haqvino, Dei gratia Epiſcopo Stavangrenſi, Audfinnus eadem gratia Epiſcopus Bergenſis ſalutem & fraternam in Domino charitatem. Noveritis nos anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo primo apud Lyghru in feſto Beati Hallvardi Martyris, cum iremus verſus Soghniam cauſa viſitandi, recepiſſe literas Venerabilis in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini Elavi Dei gratia Archiepiſcopi Nidroſenſis, mandatum, ſub forma qvæ ſeqvitur, continentes:

" Elavus miſeratione divina Nidroſenſis Archiepiſcopus, Venera-
" bili Fratri Domino Audfinno eadem gratia Epiſcopo Bergenſi, ſalutem
" in Domino ſempiternam. Laboribus & expenſis Veſtris, & aliorum
" Coepi-

ſi vobis videtur, adſcribi poſſunt. Res novæ in noſtra regione turbas minantur, niſi Deus illas in melius convertat. Mnemoſynon vobis mittimus unum volumen panni, unam peteam ſerici, tres libras ceræ, & dimidiam laſtam cereviſiæ, rogantes ut hoc munus, acceptare ne dedignemini, altera enim vice, Deo volente, largius erit. Rogamus ut de rebus Vos & veſtram eccleſiam concernentibus familiariter nobis reſcribatis. Scriptum Bergis decimo Calendas Julii, anno Domini milleſimo trecenteſimo octavo.

" Coëpiscoporum parcere volentes, fraternitati Vestræ tenore presentium committimus, & auctoritate Metropolica demandamus, qvatenus Venerabili filio Domino Grimaro Electo Scalotensi convocatis ad hoc Dominis Stavangrensi & Farensi Episcopis, munus episcopalis consecrationis ex parte nostra impendatis. Datum Nidrosiæ in Inventione Sanctæ Crucis, anno Domini millesimo tricentesimo vicesimo primo."

Nos igitur Episcopus memoratus fraternitatem vestram reqvirimus & rogamus auctoritate Metropolitica nobis concessa, nichilo minus vobis precipientes, qvatinus Dominica proxima post nativitatem beati Johannis Baptistæ proxime futuram in cathedrali ecclesia Bergis hora debita in dicto consecrationis officio Nobiscum assistatis, remittentes Nobis in signum hujus per nos recepti mandati Vestras patentes literas per presentium portitorem. Actum apud Kælastraum in crastino beati Hallvardi Martyris anno Domini supradicto. *In cujus mandati reqvisitionis & rogationis testimonium, sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Stavangriæ, anno & die supradictis.*

CAP. III.

De Jona Halthoris filio.

§. I.

Tot jam frustra electis, tandem Jonas Halthori filius, Monachus Prædicatorum (a) Ordinis, vir eloqvens, doctus (b) & probus, qvi

H 3 multum

(a) *Dominicus Gusmann* ex Humiliatorum ordine, novum alium ab Honorio Papa confirmatum anno 1216 fabricavit, qvi vel *Dominicanorum* ab Auctore, vel *Prædicatorum* ab officio prædicationis sibi vindicato, indifferenter vocari solet: Nam Romanæ Ecclesiæ contra qvosvis hæreticos, defensionem & doctrinæ prædicationem gratuitam professus est.

(b) Ille etiam libris scribendis vacavit; In Bibliotheca *A. MAGNÆI* No. 624. in Qvarto narrationes qvædam existunt, inter alias de obitu Absalonis, qvæ nostrum Authorem agnoscunt.

multum temporis Lutetiæ & Bononiæ ſtudiis impenderat, ſuccenturiatus, ipſisqve Auguſti Calendis anno 1322 ordinatus, Cathedram Skalholtenſem anno 1323 calcare cæpit (a). Hic primus Feſtum Corporis Chriſti (b) feria qvinta poſt feſtum Trinitatis celebrandum, Islandis obtrudit, inqve leges anno 1325 referri curavit. Anno 1326 Feſtum Magni Orcadenſium Comitis menſe Decembri celebrandum ſtatuitur, ſed rurſus feria qvinta Natalitiorum, & diebus Mercurii, qvi tempore Qvadrageſimali & Adventus incidunt, conſvetis laboribus operam dare conceditur. Cumqve nec hoc, nec ſuperiore anno naves mercatoriæ Islandiam adirent, vini penuria officium miſſæ intermiſſum fuit. Anno 1333 precum formulas de Paſſione Chriſti a Johanne 22 compoſitas, multis adjectis indulgentiis, Eccleſiæ obtruſit.

§. 2.

Anno 1326 Præſul Conſtitutionem fecit, qva caſus in qvibus qvis excommunicationem ipſo facto incurrit, enumerat, & vetat ne qvis ſponſalia aut nuptias privatim contrahat, ſed ad minimum in duorum teſtium præſentia factas, confeſſionario intra qvatuordecim dies ſignificari juſſit; ſecus facientibus, publicam abſolutionem, eamqve negligentibus, excommunicationem injungens (c). Alterum inſuper edidit ſtatutum de eleemoſynis

agnoſcunt. Præterea *Clarusſaga Keiſuraſonar* ex antiqva membrana ejusdem Bibliothecæ No. 589. in Qvarto in principio ſuum Tranſlatorem his verbis commonſtrat: " Her " byriun vær upp eina fráſaugu ſem ſagdi virduligr herra Jón biſkup Halldórsſon " ágiætrar minningar. enn hann fann hana ſkrifada med látinu í Franz í. þat form " er þeir kalla *ritmos* en vær kaullum hendingum. " Id eſt: *Hic narrationem inchoamus, qvam Venerabilis Dominus Jonas Epiſcopus filius Haltboris bonæ memoriæ retulit, illam vero Latine ſcriptam invenerat, ſub forma, qvam ii* rhytmos, *nos vero* hendingar *appellamus.*

(a) Anno qvarto regni Magni Smek noſter unus eorum fuit, qvi Dominica ante diem intercalarem Erlingum Vidkunni filium Pro-Regem Norvegiæ elegerunt.

(b) Feſtum Corporis Chriſti Urbanus IV. hortatu Thomæ Aqvinatis inſtituit: Bulla data eſt, d. 8 Septembris, Anno 1264, qvam Clemens V. in concilio Viennenſi confirmari fecit. vid. ſupra Tom. 1. pag. 565.

(c) Prolixam hanc Conſtitutionem ex Biblioth. A. Magnæi Codice pergameno No. 351. Fol. exſcriptam, & cum Codicibus No. 671. Qvarto & No. 59. in Octavo collatam vide ad hujus Cap. finem Litr. A.

eleemosynis ex balænis & piscibus, qvi festis diebus capiuntur, solvendis, qvod ex asse cum *Juris Ecclesiastici Recentioris* Cap. 26 concordat (a). Tribuuntur ei etiam constitutiones aliæ, qvarum una cuivis ordinando Nosocomio Gaulveriabajensi pensionem strenæ loco dare injungit (b). Præterea, habitum fuisse in Norvegia, ipso præsente Concilium Nationale, in qvo varia ad ceremonias Ecclesiasticas & mores Clericorum spectantia, sancita fuerunt, ex *Juris Ecclesiastici* cap. 39. patet (c).

§. 3.

Eodem anno controversiæ inter Laurentium Holensem & Monachos Modruvallenses arbiter, cum Thorlaco Abbate Verensi, ab Archiepiscopo constitutus, Monachis se faciliorem præbens, Collegæ offensam incurrit, qva de re infra agendum erit. Monasterio autem Modruvallensi inauratum calicem & bina superhumeralia ad expiationem peccatorum dono dedit. Cumqve anno 1329 templum Salvatori sacrum, qvod Nidarosiæ fuit, cum campanis aliisqve ornamentis igne absumtum esset, non tantum ipse munificum se præbuit, sed etiam aliis, ut idem facerent, auctor fuit. Similiter & anno 1330 Johanni, ejus nominis 22, ab Episcopis Islandiæ stipem & auxilium contra Romanos emendicanti, pro facultatibus large suppetias tulit (d).

§. 4.

(a) Hanc Constitutionem e Codice membraneo No. 354 manu, ut videtur, Magni filii Thorhalli exscriptam infra sub Litr. B. exhibebimus Vid. supra Tom. I. pag. 410. Collata est cum Codice membraneo sæpius a nobis laudato No. 351. fol. & apographo qvod penes nos est optimæ notæ, qvorum lectiones emendatiores cæsis inclusimus.

(b) Constitutiones illas, qvas qvidam Jonæ Sigurdi filio (vid. infr. cap. 5) adscribunt, vid. infra ad finem hujusce Capitis Litr. C. D. E. qvarum binæ priores ex nostris chartis exscriptæ sunt.

(c) Initium Constitutionis ita se habet: *Hæ sunt Constitutiones Reverendi Domini Eilifi, Dei gratia Archiepiscopi Nidarosiensis, Episcoporumqve Norvegiæ, & fratris Jonæ, eadem gratia, Episcopi Skalholtensis*; Vid. supra Tom. I. pag. 478. sqq. Qvi Jonas non potest alius esse qvam hic Halthorides, nam nullus ab hoc diversus Eilifo synchronus fuit; unde etiam seqvitur factas esse has Constitutiones anno 1322 vel 23, nam certus annus ipsis non est adscriptus.

(d) Hic Johannes Ludovicum Imperatorem excommunicavit, qvod ut & alia ejusdem acta Romani improbantes, Ludovicum in Italiam acciverunt, qvo ille profectus, novum constituit,

§. 4.

Qvotannis ipsum unum dioeceseos trientem ex præscripto legis Erici Regis visitasse, ejus per Qvartam occidentalem institutæ visitationes indicio sunt. Nam anno 1324 eandem peragrans, Theodorum Abbatem Helgafellensem ab officio removit, sed Thorsteinum qvendam eidem suffecit. Similemqve ignominiæ notam Andreæ Videjensi Anno 1325 inussit, cui Helgonem Sigurdi filium substituit. Et anno 1327 denuo ipsam transiens, in templo Reykholtensi sacris nonnullos initiavit, templumqve Sælingsdalstungense inauguravit (a). Tractum, zephyrum eorumqve spectantem, Præpositis distribuit, balænasqve oræ maritimæ ad Cathedram Skalholtensem pertinenti appulsuras, certis conditionibus elocavit (b). Anno 1330 tertia vice hunc tractum percurrens, Encænia templorum Selardalensis, Budardalensis & Stadensis in singula Reikianes celebravit. Anno 1333 hancce Qvartam qvarto invisens, templum Eyrense in tractu Skutulsfiord inauguravit, ipsiqve 20 dierum indulgentias in Dei gloriam & templum freqventantium salutem attribuit (c). Tandem & ultima vice anno 1336 eundem huncce tractum visitans, Vatnsfiordense templum consecravit. Qvæ non ideo annotanda duxi, ut Lectorem talibus delectari putem, sed ut ostendam, qvam laboriosus & officio sedulo imcumbens vir iste fuerit.

§. 5.

Anno 1334 Præsul, a Vigfuso Presbytero Nuntium Apostolicum in Norvegia agente, ad reddendam rationem Denarii Petrini evocatus, in Norvegiam transiit. Sed anno proximo Cathedræ restitutus, qvadrantem.

---

constituit Pontificem Joh. Portum Corbatiensem, Nicolaum V. nominatum, qvi a contraria factione captus & Avenionem perductus, in carcere periit. Johannes Papa nostro scripserat, & stipem postulaverat, ut testatur *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 458.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. M.

(b) Diploma ejus hac de re vid. ad finem hujus Cap. Litr. F.

(c) Diplomata hac occasione ab illo edita vid. ad finem hujus Capitis Litr. G. H. qvæ una cum præcedenti e nostris chartis exscripta sunt.

tem templi cujusvis reditu um, Sniolfo Presbytero, Nuntii Apostolici Emissario, tradi jussit (*). Altera autem vice, anno 1338, exactis in episcopatu annis 17 nunqvam reversurus enavigavit; Nam anno 1339 in ipso Purificationis Mariæ festo in Norvegia obiit, & honorifice in templo Monasterii Prædicatorum, cujus olim membrum fuerat, procurante exseqvias Hacone Episcopo Bergensi (**), sepultus est.

Litr. A.

(a) Bróder Jón med gudz myskun byskup í skálahollti. sender aullum maunnum í sínu byskupsdæmi qvediu gudz oc sína þat má aungvum skynsäumum maunnum undarligt þikia. þó at nockurer menn siái ei vid því at giöra sem þeir vita ei bannat vera. þar sem þat henter optliga at sá óttazt ei lausttin at fremia. þó at hann viti ádr bannadan vera. ef hann trúir ath litil pína skal á hann leggiazt þó at hann giöre. Enn saker þess at þat er skyllda byskupligrar (tignar ok áhyggia) sýslu. at vísa þeim rettan gudz veg ok kenna þeim at varazt alla villu stiga. (þar) sem þeir eru til andligra hluta yferskipader. þess krefr oss skyllda vors embættis

(*) Factum hoc, aut sub Johanne 22, qvi hoc anno decessit, aut ejus successore Benedicto 12, qvi antecessoris in Imperatorem confirmavit sententiam, & omni dignitate, Bavariæ qvoqve Ducatu, indignum pronuntiavit. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 462. dicit Bullam Papalem hac de re in Islandiam missam fuisse. Apocham nostro datam ab Haqvino Bergensi pro subsidio & censu Petri vid. supra Tom. 1. pag. 574.

(**) Amicitiæ inter nostrum & Haqvinum Episcopum Bergensem documentum sunt binæ hujus ad illum literæ, qvas ex tabulario A. Magnæi sub Litr. I. K. mox dabimus. In prioribus literas salvi conductus commemorat, qvarum forma Litr. L. ibidem conspicitur. Epistola Litr. K. videtur scripta esse postqvam Episcopus Jonas morbo lethali ægrotare cœpit.

(a) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus in sua diœcesi salutem Dei & suam mittit. Nemini sapienti mirum videbitur, qvamvis qvidam ab iis, qvæ vetita esse noverunt, patrandis non caveant, cum sæpe contingat illos crimina committere non vereri, qvi parvam tantum pœnam, factum subsecuturam, præsumunt. Cum vero curæ (& dignitatis) episcopalis sit, iis veram Dei viam monstrare, & ab omnibus tramitibus seductoribus cavere, eos docere, qvibus in rebus spiritualibus (episcopus)

embættis sem vier erum óverduger ískipader. at vara ydr vid stórglæpe. þá einkanliga sem vera má at sumum maunnum sýnizt (ecki) (litit vera edr ecki um) litils um verdt at vinna verkit. ok megi þat vera at sumer hyggizt veita í því gudi þiónustu. en sier sæmd ok sínum yfermaunnum hlýdni ok dygleik. Enn þeir felli á sik med óhlýdni vid gud ok heilaga kirkiu af siálfri giordinni banz pínu. ok skili sik (sva) vid allt (gott) gódz heilagrar kristni) kirkiu. þar til er gudz mýskunn lýsir þeirra hiörtu til idranar ok yferbótar. ok gefur at þeir þiggi aflausn sinna glæpa. því er þat ætlan vor. at sýna ydr med þessu voru brefi hverir þeir hluter eru sem menn falla í bann af siálfu verkinu. þvíat einginn, má illt varazt nema viti. Hinn fursti atburdr af þessum ef nockur madr fellur í fyrirdæmda villu. móti sidum ok kennidóme heilagrar trúar. Annar er sá ef nockur setr saman edr diktar nýia villu af siálfs síns brióste. hvört sem þat er opennbert edr leynt. eru þeir allir í þessu eilífu banne bundner sem audruvís skilia edr læra. en heilaug rómveria kirkia predikar ok vardveiter af heilagri skírn. af helgan holldz oc blóds drottins vors Jesú Chrsti. ok af skylldum skriptagángi. hióna sambande ok audrum helganum heilagrar kristni. Svo ok allir þeir menn er einnhver biskup hefer villumenn dæmda í sínu biskups dæmi. Sá hinn þridi ef nockr trúer villu

---

(episcopus) præfectus est, reqvirit ergo muneris nostri, qvod indigni gerimus, officium, ut a delictis gravissimis vos dehortemur, iis præsertim, qvæ commisisse qvibusdam (parvi vel) nihili referre videbitur, qvidam forte etiam Deo condignam operam se collocare, sibi ipsis honorem comparare, & superioribus suis obedientiam & fidelitatem præstare, reputabunt potius, qvam qvod, sua in Deum & sanctam Ecclesiam contumacia excommunicationem ipso facto incurrentes, omnibus sanctæ Ecclesiæ bonis se ipsos privent, usqve qvo divina misericordia eorum corda ad pœnitentiam & resipiscentiam illuminaverit, & scelerum absolutionem concesserit; qvare nobis est propositum his nostris literis vos erudire, qvænam delicta excommunicationem ipso facto adferant, nemo enim a malo, nisi id cognoscat, sibi cavere potest. Primus horum casuum est, si qvis in hæresin damnatam contra mores & doctrinam sanctæ fidei inciderit. Secundus est si qvis novam hæresin ex proprio suo pectore sive publice, sive privatim composuerit vel effinxerit; omnes in hoc æterno excommunicationis vinculo innodati sunt, qvi secus intelligunt & docent qvam sancta Romana Ecclesia prædicat & servat de sancto baptismo, de consecratione carnis & sangvinis Domini nostri Jesu Christi, & de confessionis necessitate, vinculo matrimoniali, & aliis sanctæ ecclesiæ sacris, ita & omnes illi qvi a suo qvisqve Episcopo in ejus diœcesi hæreseos damnati sunt. Tertius casus est, si qvis hæreticorum persvasionibus fidem habuerit, aut

villumanna fortaulum. edr tekr þá til sín veriandi ok fylgiande þeirra mále. þessir falla í þad sama bann. Ok ef nockr af þessum hafnar at leidrettazt. innann tólf mánada. sídan hann er bodadr bannsettr. þá fellr á hann æfinlig ófrægd. skal hann (sídan) í aungvum laugskilum hæfur ok med aungvu móti vitnisbær. frá er hann ok skilldr at þiggia þat sem nockur vill haunum gefit hafa. í sínu testamento Eingi madr má ok skipa hann sinn erfingia ok aungvan arf skal hann taka. ei skal hann ok mega giöra sitt testamentum. á aungvann (mann) skal hann ok kæra mega. enn naudgazt skal hann til at svara audrum rettu. oc ef hann hefer dómari verit. þá skal hanns dómur fyrir ecki standa eiga. oc eingin mál at koma undir hanns dóm. oc nú ef hann hefer klerkr verit. þá skal hann liggia undir saumum pínum. ok vera ádr affettr sínum vígslu paullum af sínum byskupi. Hinn fiórdi atburdr er sá ef nockur seiger þat ok fylgir því at rómaborgar kirkia sie ei haufut kristninnar. ok (henni) haunum se ei at aullu hlýdanda. Sá er hinn fimti atburdur ef nockur leggr haund med heipt ok illvilia a klerk edr klaustra mann. þá fellr hann af siálfs síns verki í páva bann. Býdr þat ok nockur audrum at giöra. þá eru báder í banne. sá er baud ok hinn er giördi. Sá fellur ok í bann (er) ef veita mátti vernd klerkinum í slíku tilferli ok veitti eigi. þat er af þeim manni

 rett

aut eos, eorum caussam defendens vel ei patrocinans, receperit; Hi in eandem excommunicationem incidunt. Qvod si qvis horum intra annum emendari recusaverit, ex qvo excommunicatus proclamatus est, æterna infamia notatur, & exinde ad actus forenses non admittetur, nec ullo modo testis idoneus habebitur. Non erit ei integrum accipere qvod qvis ei testamento legaverit, nec ullus eum hæredem scribere poterit, nec ei ipsi testamentum condendi facultas erit. Actionem contra alium instituere ei non licebit, sed ad jus aliis præstandum cogitor. Si judex fuerit, sententia ab illo dicta rata non habetor, nec ulla causa ejus judicio submittitor. Qvod si clericus fuerit, iisdem obnoxius pœnis omnibus antea ordinationis gradibus a suo Episcopo deponitor. Casus qvartus est si qvis asserit & contendit Ecclesiam Romanam non esse caput christianismi, nec ei in omnibus obedientiam deberi. Qvintus est casus si qvis violenter & malitiose clerico vel monacho manus immiserit, tunc ipso facto in excommunicationem Papæ incidit; & si qvis imperaverit alteri hoc faciendum, uterqve excommunicati sunto, tam qvi imperavit, qvam qvi exsecutus est. Ille & in excommunicationem incidit, qvi clerico hoc in casu auxilium ferre potuit, sed non tulit, qvod jure postulandum est a qvolibet qvi potestatem & jus habet alios gubernandi, qvi interdicendi (tuendi) facultate gaudens, ea non erat usus. Sola interdum vis hujus instar delicti æstimanda venit, qvamvis manus (clerico) non immittantur, verbi

rett ſkilit ſem valld edr yferſkipan hefer til at ſtiórna audrum. mátti hann (forſtöd) forbod veita ok villdi eigi. Eitt ſaman ofríke má ok ſtundum metazt ſlík ſama ſauk. þó at ei ſie hendr á menn lagdar. Svo ſem þá ef nockur ſetr klerk í baund edr læfir í myrkvaſtofu edr í audru vardhalldi. þvíat aungvum leikmanni gefzt ſvo mikit valld yfer nockurum klerk. þá fordazt ſá ei bannit ſem þat giörer. verdr ok fleira vega misþyrmt klerkum. enn ſkedia líkami þeirra ſiálfra. Sá er hinn ſietti atburdr. ef veralldliger valldzmenn. ſtiórnarmenn (rádamenn) hvat ſtiett edr ſtarf ſem hver hefer í borgum edr bæium giöra krafer edr óſkylldu-ligar pyndingar á klerka edr kirkiur edr þeirra eigner. fyrirkomandi ſvo valldi ok framqvæmd forſtióra heilagrar kirkiu. þeſſir ef þeir láta ei af. þá er þeir eru laugliga á minnter eru í banne. ok ſvo hver ſem þeim fulger til þeſſa. þvíat aungvar krafer edr (þúnga) þegnſkylldr mega leikmenn med rettu leggia á klerka edr kirkiur. mega þeir ok ei afleyſazt fyrr enn þeir hafa bætt þad ſem þeir brutu. hvört ſem þeir hallda ſtiettum edr ſtaurſum ſínum edr ei. Hver ok ſem tekr ſtiett edr ſtarf epter þann ſem í bann hefer fallit med ſaugdum hætti. ok vill ei aptr bæta innan mánadar. þá fellr hann í þat ſama bann. því hann ſamþycker því ſama ſem hinn giörde. ok má ei afleyſazt helldr enn hinn. þar til ſem bætt er. Sá er hinn ſiauundi atburdr ef menn giöra ſkipaner í móti

fride

verbi cauſa: ſi qvis clericum vinculis conſtringat, aut carceri aut cuivis alteri cuſtodiæ includat, cum nulli laïco tanta in clericum poteſtas ſit, ut, qvi talia facit, excommunicationem haudqvaqvam effugiat; clerici qvoqve pluribus modis qvam ipſorum corporum læſione violari poſſunt. Sextus caſus eſt ſi magiſtratus ſecularis, præfecti (qvæſtores) cujuſcunqve dignitatis vel muneris in civitatibus vel villis fuerint, irrogationes vel onera injuſta, clericis, templis, vel eorum poſſeſſionibus impoſuerint, qvibus poteſtati & exſecutioni Antiſtitum ſanctæ Eccleſiæ præjudicant; qvi niſi legitime admoniti deſiſtant, excommunicati ſunt, una cum omnibus qvi eos hac in re adjuvant, nullas enim irrogationes vel tributa (onera) laïci clericis vel templis jure imponere poſſunt, nec illos abſolvi oportet, priusqvam pro læſione ſatisfecerint, ſive illi dignitatem & officium retinuerint, ſive minus. Qviqve in excommunicati officio & munere ſucceſſerit, & dicto modo intra unius menſis ſpatium non ſatisfecerit, in eandem excommunicationem incidit, alterius enim illius factis conſentit, nec magis qvam ille, uſqve qvo ſatisfactio præſtita fuerit, abſolvi poteſt. Caſus ſeptimus eſt cum qvis conſtitutiones contra pacem & libertatem ſanctæ eccleſiæ ſancit, niſi intra bimeſtre ſpatium, ex qvo promulgatæ fuerunt, libris ſuis, qvibus inſcriptæ fuerunt, eximant; vel etiam qvi illas conſtitutiones (tanqvam libris inſcriptas vel non deraſas)

urget.

fride ok frelsi heilagrar kirkiu. nema þeir hafi innan tveggia mánada. síđan þeim var lýst tekit þær af sínum bókum ef þær eru ritadar. edr ef þeir hallda fram þessum skipunum (þviat þær væru ei afskafnar bókunum edr áritadar). Svo þeir ok sem þá dóma rita til stadfestningar. Slíkt hit sama ok þeir menn er rita ok vardveita slíkar skipaner. ok ei sídr valldzmenn rádzmenn ok rettarar stadanna ef þeir dirfazt at dæma eptir þess háttar skipanum. svo ok þeir menn sem vardveita ok vid láta hafa veniur þær sem helldr mega heita óveniur. ok upp hafa tekizt móte frelsi heilagrar kirkiu. þá bindazt þeir allir í banz atqvædi at gudz laugum. þat er ok vitanda at frelsi heilagrar kirkiu stendr saman í þeim privilegiis sem henne ero veitt yfer andligum hlutum edr stundligum audæfum. andliga edr likamliga (almenniliga edr einsliga). Nú eru sum privilegia heilagrar kirkiu veitt af siálfum gudi. Svo sem þad er vor lausnare Jesus Christus sagdi petro postula. hvat sem þú munt binda í iordu. þat mun bundit í himni. ok hvat sem þú munt leysa á iordu þat skal ok leyst á himnum. Svo ok þad at tíund ok frumfórn. ok allt þad gótz sem gude ok hans heilogum maunnum offrazt heyrer klerkum til. Þat privilegium er enn veitt heilagri kirkiu af gude at klerkar eiga valld yfer hennar eignum ok audæfum. ok hennar forstiórar eiga laug at skipa af andligum hlutum, ok hafa þar dóm yfer ok fleira annat þat sem

 stendr

---

urget. Ita & qvi tales sententias confirmandas exscribunt, easqve transscribunt & conservant, nec minus magistratus, qvæstores & judices civitatum, si secundum talium constitutionem sententias ferre ausi fuerint; ita & qvi consvetudines, qvæ potius cacoëthes appellari merentur, & contra libertates sanctæ Ecclesiæ invaluerunt, servandas approbant; omnes hi ex tenore legum divinarum sententiæ excommunicationis obnoxii sunt. Sciendum qvoqve est libertatem sanctæ Ecclesiæ in privilegiis ei in res spirituales & opes temporales, tam spiritualiter qvam seculariter (generaliter & specialiter) concessis, consistere. Qvædam vero sanctæ Ecclesiæ privilegia ab ipso Deo concessa sunt, exempli causa illud Salvatoris nostri Jesu Christi ad Petrum Apostolum effatum: *Qvodcunqve ligaveris in terra erit ligatum in cælo, & qvodcunqve solveris in terra, erit solutum in cælis.* Ita & qvod decimæ & primitiæ, omniaqve bona, qvæ Deo & Sanctis ejus offeruntur, ad clericos pertineant. Illud præterea a Deo sanctæ Ecclesiæ, concessum est privilegium, qvod ejus bona & facultates in clericorum sint potestate, ejusqve Antistitibus de rebus spiritualibus leges sanciendi & sententias ferendi jus, ut & alia qvæ in antiqvo & novo Jure occurrunt, competunt. A Domino Papa sancta qvoqve Ecclesia qvædam privilegia habet, qvale est illud, qvod qvi manus violentas clerico immiserit, ipso facto excommunicationem incurrit; similiter

ſtendr í hinu forna laugmáli ok nýia. af herra páfvanum eru ok privilegia veitt heilagri kirkiu. ſvo ſem þat at ſá er i banni af ſiálfu verkinu ſem heiptuga haund leggr á lærda menn. Svo þat at tveir vottar vinni þaurf um teſtamenta þau aull ſem ſálugiafer mega kallazt. ok mörg aunnr privilegia hafa páfvarner veitt heilagri kirkiu. Keiſararner hafa ok ſum privilegia veitt henni. þvíat þat mega þeir vel giöra af veralldligu valldi. Svo ſem þat er at hverium manne er lofat at leggia til heilagrar kirkiu ſaudurleifd ſína ſuma edr alla. hvört ſem hann vill at hún eignizt epter hans ſídazta dag edr fyrre. med hverium hætte er hann vill. ok ei þarf hann nockurn at ſpyria ordlofs um þá giöf. þvíat í þeirri giöf er madr gefr (gudi ok) heilagri kirkiu. fyrer ſál ſinne er þat hit bezta endamark. at ecki endimark ſie henni (manni) ſett. Nú hver ſem veiter mótgáng þeſſu frelſi almenniligrar kriſtne. þá fordazt hann ei banz áfelli. Sá er hinn áttande atburdr at þeir ſem brenna (med illvilia) heilaga ſtade edr kirkiur edr þau herbergi ſem ſtanda innan kirkiugardz. ok þeſſ vidernis ſem heilaug kirkia á vernd at veita umbergis (umhverfis) ſik. þá eru þeir bannſetter at laugum gudz. ok ſídan er þeir hafa bannſetter (bodadet) verit af heilagri kirkiu um þá ſauk. ſkulo þeir af aungvum lauſn taka utan ſiálfum páfvanum. nema í líſsháſka. Níunde er ſá atburdr ef nockr brýtr kirkiu edr (og) ræner hana (ſídan) edr giörer í henni nockut ódáda verk. ſem er at fara óþyrmiliga med gudz líkama. edr brióta alltare edr kroſſ.

---

liter & qvod duo tantum teſtes ad teſtamenta, qvæ pro ſalute animæ ſcripta dici poſſunt, reqvirantur, præter plura alia privilegia qvæ Pontifices Maximi ſanctæ Eccleſiæ conceſſerunt. Imperatores etiam qvædam ei privilegia, nam in rebus ſecularibus hoc penes illos eſt, impertiti ſunt. Tale eſt unicuiqve patrimonium ſuum, ex aſſe, aut ejus partem ſanctæ Eccleſiæ donandi facultas, ſive illa poſſeſſionem ex donatoris voluntate die ejus emortuali, ſive prius, qvocunqve modo libuerit, adeat, nec donator ullius conſenſum hac in re reqvirere tenetur; nam in illa donatione, qvam qvis pro anima ſua in (Deum &) ſanctam Eccleſiam confert, optimus is eſt limes, qvod limite careat. Qvicunqve ſe huic Eccleſiæ catholicæ libertati oppoſuerit, condemnationem excommunicationis non evitabit. Octavus caſus eſt ſi qvi loca ſancta & templa, ſive ædes intra cœmiterium & limites intra qvos templum circumcirca aſylo gaudet, conſtitutas, (malitioſe) combuſſerint, illi ex legibus divinis excommunicati ſunt, & ex qvo hanc ob cauſam a ſancta Eccleſia excommunicati pronuntiati ſunt, niſi ab ipſo Papa, excepto vitæ in periculo, a nemine abſolvi debent. Caſus nonus eſt ſi qvis templum effringat, & (deinde) deprædatus fuerit, aut ſcelus qvodqvam perpetraverit, exempli cauſa corpus Dei maletractaverit, altare vel crucem diffregerit,

kroff. edr annat slíkt. skulu þeir ei lausn fá. fyrr enn þeir hafa bætt sín ránginde ok skada ok taka lausn af pafvánum. Tíundi er sá ef nockur falsar brief páfvans. fyrer sik edr annan mann. þá er sá af siálfum laugunum bannsettr. med aullum þeim er hönum veita fullting til þess vitande. edr veria hanns mál. Svo ok sá sem sier nýter til nockurar frammqvæmdar falsat páfvans bref vitz vitande. þat sem annar feck haunum ok falsade. enn sá sem vardveiter at eins brefet skal innan tuttugu daga (sídan) hann veit (falsit) fyrerkoma því brefe. edr fá í þess valld sem vel má trúa vid at taka. ef hann vill fordazt banz pínu. þat er ok þeim til eidhiálpar er sier nýter óvitande falsat páfvans bref at hann hafe prófat þat sem bezt hann kunni. ok fái hann eigi svo seint aptur hvarfit at fyrer þat megi hann sýnazt sannsakadr. í ellifta atburd fella þeir á sik fullkomit bann sem Saracenis flytia til handa vopn. edr skip. vidu edr iárn. edr giörazt skipstiórnar menn þeirra. edr veita þeim nockurskonar fullting. til ágángs ok ófridar heilugu iórsalalande ok kristnu fólke. Tólfti er sá atburdr. ef nockurer ræna þá menn er skipbrot hafa þolt. þá falla þeir í bann af siálfum laugunum nema þeir bæte þat sem þeir (brutu. ok gialde aptr þat sem þeir) ræntu þá er þeir eru laugliga áminter. I þrettánda stad fellr bann á alla þá sem med nockru móte þraungva biskupa edr lærda menn til þess at leysa nockura af bannz pínu. edr atqvædum

---

rit, vel alia his similia commiserit, qvi nisi damno prius reparato, & satisfactione pro injustitia præstita, absolutionem, nisi a solo Papa, non accipient. Casus decimus est si qvis literas Papæ in suum vel alterius commodum falsaverit, is, una cum omnibus, qvi scientes, ejusqve causam tuentes, illi opem ferunt, ex ipsis legibus excommunicatus est. Ita & qvi vitiatas Papæ literas, qvas alter falsavit eiqve tradidit, in suos usus sciens converterit. Qvi vero tales literas tantummodo retinet, intra viginti dies (ex qvo falsas esse) novit, illas aboleto, vel tali viro, cui tuto concredi possunt, tradito, si excommunicationis pœnam effugere voluerit. Ei, qvi literas falsas ignorans in suos usus adhibuerit, beneficium juramenti adferet, si illas, pro posse qvam optime exploraverit, & pœnitentiam non tam sero fecerit, ut ideo revera reus reputandus sit. In casu undecimo plenam incurrunt excommunicationem qvi Saracenis arma, naves, ligna vel ferrum advehunt, eorum navium gubernatores agunt, aut qvalecunqve subsidium in impetum vel invasionem sanctæ Palæstinæ aut populi christiani, adferunt. Duodecimus casus est, si qvis naufragos spoliaverit, is ex ipsis legibus in excommunicationem incidit, nisi crimen expiet, & prædam restituat, ex qvo legitime admonitus fuerit. Loco decimo tertio in excommunicationem incidunt, qvi Episcopos vel clericos ad qvemcunqve excommunicatum absolvendum, clerico officium

um edr gefa lærdum maunnum aptr embætti: edr leyfa tídagiörd í þeim staudum sem hann er ádr af tekin. Sá er hinn fiórtánde ef leikmenn í hverre stiett sem þeir standa. edr hveria tign sem þeir hafa. neyda til þess forstióra heilagrar kirkiu. ok capitula. edr adra klerka at under leikmanna valld leggizt kirkiur. edr þeirra fasta gódz edr retter. Svo at formenn heilagrar kirkiu. prestar edr personur. kallizt þat lien af leikmaunnum hallda sem af sínum yfermaunnum. þá sie þeir bundner med bannz atqvæde nema þeir gefe allt aptur (med frelsi) í þeirra valld sem eigu sídan þeir eru laugliga áminter þat er þeir hafa ádr (med ofríke) under sik dregit. Fimtánde atburdr er sá er leikmenn krefia skatta edr tolla af klerkum edr kirkium edr þeirra gódze sem þeir flytia edr flytia láta. Eigi sem kaupskatt. utan helldr sakir sinna þarfinda. edr naudga þá til at lúka. hvört sem þeir giöra þat siálfer edr sá adra menn til. hvorrar tignar. starfs edr stiettar sem þeir eru. hvat vana sem þar se til. sem helldr er kallandi ósidr. hvört sem þeir giöra þat. í sínu nafne edr annara. ef þeir eru einsliger menn. þá falla þeir i bannz þinu af siálfu verkinu. Enn ef fielag edr almenningr nockurs kaupstadar. borgar edr annars stadar. verdr í þessu brotligur þá fellur hann i forbod. med sama hætte ok skulu ei aflausn sá banzins ne linan forbodsins. þar til sem aptur er feingit þat sem kraft var. ok tilheyriliga er bætt fyrer vanrettid. Hinn sextánde

---

cium restituendum, vel celebrationem sacrorum, ubi abrogata fuit, permittendum qvodammodo cogunt. Casus decimus qvartus est, si laïci, cujuscunqve gradus vel dignitatis fuerint, Antistites sanctæ Ecclesiæ, Capitula vel alios clericos vi coëgerint, ut templa, eorum prædia & jura potestati laïcorum subjiciantur, ita ut sanctæ Ecclesiæ Antistites, sacerdotes & personæ feudum illud a laïcis, tanqvam dominis directis tenere dicantur, sententiæ excommunicationis obstricti sunt, nisi, ex qvo legitime admoniti fuerint, ea omnia qvæ (violenter) antea sibi arripuerant, possessoribus (libera) restituant. Casus decimus qvintus est, si laïci de clericis & templis, eorumqve bonis, qvæ non mercium nomine, sed in proprios usus vehunt aut vehi faciunt, tributa vel vectigalia postulaverint, vel ad ea expendenda adegerint, sive illi ipsi hoc fecerint, sive per alios, cujuscunqve dignitatis, muneris, vel status fuerint, qvaliscunqve consvetudo, qvæ cacoëthes potius dicenda est, huc usqve obtinuerit, sive illi proprio, sive alieno nomine id fecerint, si personæ fuerint particulares, in pœnam excommunicationis ipso facto incidunt. Si vero societas aut universitas cujusvis civitatis aut loci in his deliqverit, interdictum eodem modo sibi attrahit, nec absolutio de excommunicatione, nec remissio interdicti, usqve qvo postulata restituta, & satisfactio pro injuria præstita fuerint, impetrentur. Casus decimus sextus est: si prætores

sextánde at rettarat. sýslumenn. dómarar ok adrer veralldliger dómarar ok haufdingiar ef þeir hindra edr tálma at þeir sem sín málaferle vilia kiæra fyrer rettaranum tilskipudum af Páfvanum. edr þeim sem til þess eru siálfskipader um þau mál sem kirkiunne heyra til at laugum, edr af vana at dæma, at þeir megi þar fyrer ei sínum málum fram koma. eda naudga þá til at láta af sínum málum. edr at hafa þau framme fyrer veralldligum dómendum. med því at annathvört fánga þeir kirkiunnar dómendr. edr þá sem páfva brefin (afla) efla til dómara. edr þá sem sín málaefne þreyta edr þreyta vilia. fyrer (fyrr) saugdum kirkiunnar dómarum. edr (naunga þeirra) naudgar þeim edr þeirra gódz kirkiur edr annat. edr hveriumm hætti audrum sem þeir meina at þeir megi ná sínum rettindum af heilagrar kirkiu dómandum. hvört sem þeir giöra siálfer edr láta adra giöra. Svo sá hver sem til þessa gefr rád. traust edr eptermæle. þá liggr hver þeirra under banne af siálfu verkinu. ok má ei afleysazt fyrr en hann hefer bætt dómara kirkiunnar. þat sem hann hefer hindrat málit fyrer þeim er kæra edr heyra. edr hvers stiett sem hann hefer til sín gripit; ok svo þeim sem rettindinn eru tálmud fyrer. ok þar er í bætt. bædi fyrer skada, kost ok skapraun med fullnade. Siautiánde atburdr er sá ef nockur sá sem veralldligt herradæme hefer fyrerbýdr sínum undirmaunnum at selia edr kaupa af formaunnum heilagrar kirkiu.

res, Toparchæ, judices & alii magistratus seculares impediverint aut obstiterint, ne ii qvi causas coram judice a Papa delegato, vel illo cui ex legibus vel consvetudine competit juris dictio causarum ecclesiasticarum, agendas habent, ideo actiones perseqvi neqveant, vel eos ad desistendum ab actione causarum, easve coram judice seculari instituendum coegerint, aut judices ecclesiæ, aut illos, qvos literæ Papales in judices evehunt, aut eos demum, qvi causas suas coram prædictis ecclesiæ judicibus persequvuntur vel persecuturi sunt, capiendo, sive eos ipsos, eorum (propinqvos) bona, templa vel res alias premendo, qvocunqve demum alio modo impediverint, ne jus suum coram sanctæ ecclesiæ judice persequi qveant, sive hoc per se, sive per alios fecerint. Ita & qvicunqve ad hanc rem consilio, præsidio vel defensione aliqvid contulerint, omnes & singuli ipso facto excommunicationi subjacent, nec nisi judici ecclesiæ, qvem a causa disceptanda & audienda prohibuit, cujusqve dignitatem sibi arripuit, ut & ei cujus jura impedivit, plena satisfactione, tam pro damno. qvam impensis & læsione, prius præstita absolvi possunt. Casus decimus septimus est, si qvis magistratus secularis suis subditis cum sanctæ ecclesiæ antistitibus, clericis vel aliis

kirkiu. klerkum edr audſum perſónum. edr at mala þeim korn. edr at baka þeim bráud. edr veita þeim adrar þiónuſtur. þá fellr hann í bann af ſiálfu verkinu. Sá er hinn átiándi atburdr at ef veralldligr haufdinge edr formadr heilagrar kirkiu. edr hvat manne ſem hann er lærdr edr leikr ſem dirfizt at ſenda flugumenn til þeſſ at láta drepa nockurn kriſtinn mann. þó at hann bíódi þat at eins. enn fylgi ei nockurs manz lát. edr hver ſem veiter vidurtauku flugumanne edr verndar hann. edr leyner haunum þá fellr hann í páfvans bann af ſiálfu verkinu. ok í affettning ſinnar tignar. heidrs ok vígſlu. ſtarfs ok ſtiettar ok beneficii ok ſkulu þeir ſem med hafa at giöra. þetta friálſliga allt ſaman ádr í hendr fá. Er hann ok med aullu ſínu veralldligur gódze ſvo ſem óvin heilagrar kriſtne af aullu fólke útlægr því ſem kriſtid er, at ſídan þat er bert (med) prófannligum ſkynſemdum at nockur hafe þenn ógurliga glæp giört. þurfi ei banz dóm annan edr affettningar edr útlegdar á hann at leggia. Hinn nítiánde er ſá atburdr ef nockur madr dirfizt fyrer þá ſauk. at banz dómr edr forbodz er dæmdr á kónga edr haufdingia. baróna, ſýſlumenn edr annars koſtar velborna menn edr þeirra þiónuſtumenn edr hvat maunnum ſem þeir (eru) ætti at gefa ordlof til nockurum manni. drepa, edr fánga. edr annars koſtar at þyngia þeim edr þeirra gódz edr manna þeirra. (ſem þeim tilheyra) ſem þá dóma hafa dæmt. edr medr hverra valldę

þeir

---

aliis perſonis emtiones vel venditiones, vel iisdem frumentum molere, panem coqvere, vel aliud miniſterium præſtare prohibuerit, ipſo facto excommunicationem incidit. Caſus decimus octavus eſt, ſi princeps ſecularis vel ſanctæ eccleſiæ Prælatus, cujuscunqve ordinis, ſive clericus ſive laïcus, ſicarium in necem hominis Chriſtiani, qvamvis tantummodo præcipiat, ſed mors hominis ſubſecuta non fuerit, ſubmiſerit, vel ſicarium receperit, tutatus fuerit, vel occultaverit, ipſo facto excommunicationem Papæ, & ſuæ dignitatis, honoris & ordinationis, officii & beneficii privationem, incurrunt, qvi vero his præditus eſt, illa omnia libera alteri in manus tradito. Ille præterea una cum omnibus ſuis bonis ſecularibus ſanctæ eccleſiæ hoſtis, ab omni univerſitate chriſtiana exulis, loco habendus eſt, ita ut ex qvo per rationes probabiles aliqvem nefandi hujus ſceleris reum eſſe innotuerit, nulla in eum ulterior excommunicationis, exauctorationis vel exilii ſententia reqviratur. Caſus decimus nonus eſt ſi qvis, eo qvod ſententia excommunicationis vel interdicti in Reges, Principes, Barones, Præfectos, vel viros alias nobiles vel eorum officiales, cujuscunqve ordinis fuerint, inflicta eſt, cuiqvam, judices, qvi ſententias illas dixere, aut qvorum authoritate ſententia lata eſt, vel eos tandem, qvi ſententias illas, communionem iſtorum tanqvam excommunicatorum fugientes, obſervant, interficere, capere, vel alio modo

illos,

þeir hafa dæmdir verit edr (þeir) þeirra ſem dóma þeirra geyma (edr) þeirra ſem ei vilia (ſam-) neyta ſvo bannſettum maunnum utan þeir taki aptur þat ordlof ef til er farit at gripa gódz epter ſvo lofat. ef þad gódz er gripit (hefer verit) ok ei apturfeingit med fullnadi edr (bætt) borit fyrer átta daga. þá falla þeir í banzins pínu af ſiálfu verkinu. I. þat ſama bann ſkulu falla allir þeir menn ſem þeſſ orlofs neyta ok ſvó þeir ſem af ſiálfra ſinna hræring giöra þetta ſem her er fyrerbodit at orlofa. hver ok ſem í þeſſu banne er um tveggia mánada tíma. þá má (hann) þadan af ei aflauſn taka ne þiggia. utan í páfva garde. Tuttugſti er ſá atburdr at ef í forbodz tíma iardar nockr lík í kirkiugardi. í þeim atferlum ſem eigi eru (at lögum) lóſut edr lík bannſettra manna. opinnberliga edr naſnliga forbodadra. edr okurkarla. ok giöra þetta vitande. þá fellur ſá hver í bann af ſiálfu verkinu ok megu eigi afleyſazt nema þeir hafi ádr bætt þeim ſem þeir hafa órett giört. eptir dómi þeſſ biſkups ſem þar á yfer at ſiá. Fyſti ok tuttugſti er ſá atburdr ef nockr bindr hiónalags band vid ſiórmenning ſinn. edr þadan af ſkylldara at frændſemi edr ſifſkap eda med (nunnum) meinum. Svo ok ef klauſtra menn nunnr klerkar ſem ſúbdiáknar eru at vígslu. edr þadan af meir vígdr. Ef þeſſir bindazt til hiónalags. ok þeir ſem þeſſi hion vígia ſaman. þá falla í bann af ſiálfu verkinu ef þeir vita þeſſi mein. ok mega ei afleyſazt fyrr en ſkillt er

 med

illos, vel illorum & aliorum (qvi ad hos pertinent) bona lædere, permittere auſus fuerit, niſi permiſſionem ex qvo bona illa ex permiſſo rapi cœpta ſunt, retractaverit, & rapta intra octiduum cum plena ſatisfactione reſtituta fuerint, pœnam excommunicationis ipſo facto incurrit. Eandem excommunicationem omnes hac permiſſione uſi, ut & qvi proprio inſtinctu, ea, qvæ hic permitti interdicitur, commiſerint, incurrunt. Qvicunqve in hac excommunicatione per bimeſtre ſpatium permanſerit, ex illo tempore, niſi in ſede Apoſtolica, abſolutionem impetrare vel accipere neqvit. Viceſimus eſt caſus, ſi qvis in caſibus (lege) prohibitis tempore interdicti, aut publice vel nominatim excommunicatorum, aut fœneratorum etiam funus in cœmeterio ſciens ſepeliverit, ipſo facto excommunicationem incurrit, & niſi præſtita læſo e ſententia epiſcopi, cui inſpectio competit, ſatisfactione, abſolvendus non eſt. Caſus viceſimus primus eſt ſi qvis conjugium cum nepote conſobrini vel cognatione aut affinitate propinqviore (cum monialibus) inceſtuoſum contraxerit. Ita & ſi monachi, moniales, clerici qvi ordinatione ſubdiaconi vel eminentiores ſunt, conjugio fuerint copulati, tam ipſi, qvam copulans, ſi impedimentum noverit, excommunicationem ex ipſo facto incurrunt, nec priusqvam conjugium fuerit diſſolutum, abſolvendi ſunt.

Caſus

med þeim. Annar ok tuttugſti er ſá atburdr ef ſtiórnarar almúgans. radz menn dómarar. rádgiafar ok adrer ſtarfsmenn hverir ſem einer ef þeir giöra þær ſkipaner ſem þeir lofa med at krefia okur edr giallda edr naudga þeim til al giallda þat. edr þola ei at okur þat ſem, út er lokit verdi aptur kraft. Svo ok þeir ſem þeſſar ſkipaner dikta ſkrifa edr dæma epter þeim vitande. Svo ok ef þeir ſkafa ei ór almennings bókum. þeſſar ſkipaner innan þriggia mánada ef þeir mega. edr þeir er geyma þær. edr þann vana nockurn er þeir krapt hafe. þá falla þeir í bann af ſiálfu verkinu. Sá atburdr er hinn þridi tuttugſti at hver ſem ſlær biſkup. edr fángar. leggur í útlegd. edr býdr at giöra eithvert af þeſſum. edr ſtadfeſter (epter) annars giörd edr er at verkinu. kompan þeſſ er giörde. edr leggr rád til edr ſamþyckt. edr hann verndar vitande þá ſem þetta giöra. þá er ſá í banne af ſiálfu verkinu. eptir nýium laugum í þeim tilfellum iafnvel ſem hann være ei í banne eptir fornum laugum. ok má hann af aungum leyſazt utan ſiálfum pávanum (nema hann ſe í lífsháſka). Fiórdi ok tuttugſti er ſá atburdr. at hver ſem veita lætr gudz embætti í forbodadum ſtad. edr naudgar nockurum til þeſſ. edr kallar bannſetta menn til edr forbodada at hlýda gudz embætti. edr fyrirbýdur at þeir ſem opinberliga eru bannſettir edr forbodader gángi út: þó at ſá minne (þá) á er embætti ſkal veita. Svo ok þeir ſem ſvo eru áminter, ef þeir eru inne ei ad ſidr. þá fella

Caſus viceſimus ſecundus eſt ſi moderatores plebis, ſenatores, judices, conſiliarii & qvivis alii miniſtri, conſtitutiones, fænus poſtulari aut ſolvi permittentes, ſanxerint, aut alios ad ſolvendum coëgerint, aut fœnus ſolutum reſtituendum poſtulari non toleraverint, ut & qvi tales conſtitutiones ſcientes componunt, exſcribunt, aut ad earum normam ſententiam ferunt, ſimiliter qvoqve qvi tales conſtitutiones e libris plebis intra ſpatium trimeſtre, ſi penes illos fuerit, non deradunt, aut conſvetudinem qvandam, qvæ inde robur mutuetur, obſervant, ipſo facto in excommunicationem incidunt. Caſus viceſimus tertius eſt, ſi qvis Epiſcopum verberaverit, captivum duxerit, exulem fecerit, aut aliqvid horum imperaverit, vel alterius factum (ex poſt facto) approbaverit, vel ſocium hoc committenti ſe adjunxerit, vel conſilio aut conſenſu adjuverit, vel ſciens illum tutatus fuerit, ille excommunicationem in his caſibus e novis legibus ipſo facto incurrit, qvamvis ex antiqvis legibus excommunicationi obnoxius non ſit, nec ab ullo alio (niſi in vitæ periculo) qvam Papa abſolvi poteſt. Caſus viceſimus qvartus eſt ſi qvis officium ſacrum in loco interdicto celebrari fecerit, aut qvenqvam, ad excommunicatos vel interdicto obnoxios officio divino interfuturos advocandum vi adegerit, vel prohibuerit, ut publice excommunicati, & ii, qvibus interdictum eſt, monente licet illo, qvi ſacra peragit, exeant; ſimiliter & admoniti,

fella þeir aller bann á sik. ok mega ei aflausn þiggia útan í páva garde. Marger hluter eru þeir adrer sem menn mega bann á sik fella af sealfu verkinu þeir sem eigi eru her skrifadir. þvíat ei er iafnhætt at menn falli í þersa her á lande voru. sem um þessa er nú eru taldir. Margt er þat ok sem laugin bióda biskupum at bannsetia menn fyrer. ok þarf þá ecki at skrifa. því skal iafnan áminning fyrer fara. ein edr fleiri, ok má þat mezt þriótzka ef þeir vilia ei bæta sik fyrer áminningar þær sem formenn giöra þeim. edr ef þeir forsmá at koma til ansvara um sín afbrot. þá er þeim er til þess laugliga stefnt. ok þeir menn skylldazt einkum til þess at banzspióti væri gegnum þá skotid. Nú sakir þess at ydr aullum er kunnigt hversu manzins sálu er þessi pína hin ógurliga miök háskalig. þá minnum vier ydr á alla iafnsaman ok sierhvern ydarn. at; þier varizt sem invirduligazt þá glæpe alla sem her eru ritader. ok þessa pínu leida inn med sier. ok til þess at þat (variz) megi at betr geymazt. þá bióđum vier aullum prófaustum vorum at taka transcriptum af þessu voru brefi. ok at þeir skylldi sídan framleidis alla sóknarpresta sína at hafa þat ok lesa fyrer sínum sóknarmaunnum hit minzta tvisvar á tolf mánadum at (menn) megi ei hedan af þat vid bera (því vidberia) at þeim. sie eigi sagt þat sem varazt er. Bióđum vier ok fyrr saugdum prófaustum. at þeir skripti aullum þeim hiedan af sem opennberer verda at tvífaulldum hór-

 dóme

moniti, si nihilominus in templo restiterint, omnes hi excommunicationem incurrunt, nisi ad limina ipsa Apostolorum, non absolvendi. Plures sunt casus in qvibus qvis excommunicationem ipso facto incurrit, qvorum hic non fit mentio, cum in hac insula ii, non æqve ac illi enumerati, obtinere præsumantur. Multæ qvoqve causæ excommunicationem ab Episcopo ex prædicto legum infligendam promerentur, qvas hic exscribere non refert, cum semper una aut altera admonitio prævia reqviratur, ut contumaciæ loco sit, si facta ab Antistitibus admonitione, satisfacere recusaverint, vel legitime vocati, de delictis suis responsa daturi venire neglexerint, hi, qvi hasta excommunicationis transfiguntur, specialiter obnoxii habentur. Cum igitur omnibus vobis notum sit in qvantum animæ humanæ terribilis hæcce pœna periculosa sit, vos omnes & singulos, ut ab omnibus ante memoratis sceleribus qvæ dictam pœnam simul conjunctam habent, accuratissime caveatis, monemus, qvod ut eo fidelius observetur, omnes nostros Præpositos, ut harum nostrarum literarum transcriptum fieri procurent, suosqve parochos, illud in posterum habere, & ad minimum bis qvotannis parochianis prælegere adigant, jubemus, ne excusationi isti exhinc locus sit, cavenda non inculcari. Prædictos qvoqve Præpositos jubemus, ut omnibus adulterii duplicis vel delicti gravioris convictis pœnam condignam imperent, Skalholtum die

Cinerum

dóme. edr þadan af meire glæpum. at koma til ſkálhollts at auſku deigi. ok ſkírdeige. ok leidazt þar (af biſkupi) í kirkiu ok ór ſem ſidr er til ſtórſkriptamanna. Þat ſama vilium vier um alla þá ſem útkaſta húſfreyum ſínum. ok halldá inne. edr fylgia opinnberum hórkonum. fyrerbiódum: vier ok ſterkliga (öllum leikmönnum) bædi körlum ok konum at giöra leyniligar feſtingar. edr hiónalags band. edr heit. ſvo at ei ſie vid hit minzta tvö vitne ok ſie þau ſkylld at lýſa fyrer ſóknar preſti ſínum innan hálfs mánadar. Enn ſá ſem móte giörer þeſſum vorum bodſkap. viti ſier fyrerbodin vera inngáng heilagrar kirkiu. Hlýdir hann ok tídum í heilagri kirkiu ſídan hann hefer þetta forbod á ſik fellt ádr hann er af því leyſtr. þá vite hann ſik vera í banne. ef þat verdr giört ſídan preſtr hefer ámint at bannſetter menn gánge (út) edr forbodader. Þeir ok allir. ſem ádr hafa leyniligri feſting edr hiónalage frammfarit edr þat mál eiga at kiæra þá ſie ſkylldugir at hafa þat frammi fyrer oſſ ſem ſkiótazt geta þeir. ſvo at þetta mál meigi ſem ſkiótazt ennt vera. innan tólf mánada hit ſeinazta. Því ſteſnum vier aullum þeim ſem þetta mál hafa at kæra. edr því hafa at ſvara til vor edr til vors próſaſtz. med aullu ſínu ſkilríki ok próſe þar. ok þann tima er þau mega (hógligaſt) laugliga tilkoma bæde ſaman. ſvo at þar ſie eingin (hindran) ſvik edr undandráttr af annars hvörs þeirra vegna. Enn hvört þeirra ſem ei kemur kallad af audru med ſaugdum.

Cinerum & Viridium ſe conferendi, ut ex more eorum, qvi pro deliſtis atrocioribus pœnitentiam agunt, (ab Epiſcopo) in templum introducantur. Ut idem de iis qvi uxores proprias abigunt, adulteras vero publicas vel retinent, vel iis adhærent, valeat, volumus. Ita & (omnes laicos) tam viros qvam mulieres, ſponſalia clandeſtina, & vinculum vel votum matrimonii contrahere ſtricte prohibemus, niſi duo ad minimum teſtes adſint, qvi intra dimidium menſem ſuo parocho id profiteri teneantur. Qvicunqve contra hoc noſtrum mandatum deliqverit, introitum ſancti templi ſibi interdictum ſciat; qvod ſi, ex qvo hoc ſibi interdictum attraxerat, uſqve qvo ab illo abſolutus fuerit, poſt qvam Parochus, ut excommunicati & ii qvibus interdictum eſt, exeant, mandaverat, ſacris interfuerit, is ſe excommunicatum eſſe ſciat. Omnes præterea qvi ſponſalia vel conjugium clandeſtina contraxerunt, vel talem cauſam agendam habent, qvam primum potuerint, coram nobis comparere tenentur; ut cauſa illa qvam citiſſime, & ad minimum intra ſpatium duodecim menſium, finiri qveat. Qvare & nos omnibus tales cauſas acturis vel defenſuris dicam ſcribimus, ut coram nobis vel noſtro Præpoſito probationes & rationes adferentes, tempore utrisqve (commodiſſimo) legitimo, compareant, ita ut a neutris dolus (impedimentum) vel dilatio interponatur. Qvicunqve vero ab altera parte dicto modo compellatus non venerit, introitum

um hætti. þá viti sier fyrerbodna vera inngaungu heilagrar kirkiu. þadan af. ok sídan falli í bann ef þat hlýder tídum at kirkiu ámint út at gánga. þar til sem þat er leyst. Enn (þat) fyrerbiódum vier sterkliga under bannz pínu at nockur sá sem veit von slíkrar ákæru fari undan í fiarlæga sveit edr dvelizt þar sídan er hann hefer frett af seingit þessu voru brefi. þó at hann hafi þat ei heyrt. Bióðum vier aullum sóknarprestum at þeir minne a hvern tíma er þeir skulu messu sýngia at forbodader menn ok bannsettir gángi ór kirkiu. Ok til sanz vitnisburdar setium vier vort insigli fyrer þetta bref er giört var í skálahollti. anno millesimo tricentesimo vicesimo sexto. (in Translacione Sancti Thorlaci).

Litr. B.

(b) Bróder Jón med guds miskunn biskup í skálhollti sender öllum mönnum þeim sem þetta bref seá edr heyra í sínu biskupsdömi qvediu guds oc sína. Marger menn bödi lörder oc leiker hafa spurt os at hversu skipta skylldi afgiof hvals þess sem fluttr verdr á helgum tídum edr annara heilagra daga veida. einkannligha ef hún verdr meiri enn hundrat. enn ver höfum frestad. at gefa her órskurd firer. þvíat ver villdum vita fyrr (hvílika) slíka skipan (hinir fyrri biskupar) hinnu fyrru biskupa. sem landzháttr var her kunnigri. hefdi á þessum gert. at eingi mötti

---

introitum sancti templi sibi ex illo tempore interdictum sciat, & si exeundi monitus, sacris in templo, usqve dum absolutionem impetret, interfuerit, excommunicatus esto. Sub pœna qvoqve excommunicationis severe prohibemus, ne qvis hanc actionem contra se instituendam subolens, in tribum longe dissitam, ex qvo famam de his nostris literis perceperit, qvamvis illas non audiverit, demigret, ibiqve commoretur. Omnes Parochos jubemus, ut qvoties missam celebraturi sunt, eos, qvibus interdictum est, & excommunicatos templo exeundi moneant. In qvorum testimonium sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Skalholti anno millesimo trecentesimo vicesimo sexto (in Translacione Sancti Thorlaci).

(b) *Id est:* Frater Jonas dei gratia episcopus Skalholtensis omnibus hanc epistolam visuris vel audituris in sua diœcesi salutem dei & suam mittit. Multi viri tam clerici qvam laïci nos consuluerunt, qvo modo dividenda sit expensio de balæna illa qvæ festis transportatur, vel de aliorum dierum sacrorum captura, imprimis si hundreda major sit. Nos vero nostram hac de re sententiam promulgare distulimus, prius enim voluimus scire, qvale statutum priores episcopi, qvibus natura loci accuratius perspecta fuit, hac

mötti þat med ſaunnu ſegia. at ver gerdim nockura nýbreitni á mönnum til ónáda. enn ei firir því at ver öttum einer þeſſu at ráda. ſva ſem ödrum tíundarſkiptum. þar ſem her er tuífallda tíund at lúka. en í odrum ſtodum einfallda. hugdum ver at þeſſi vor bidan. ſkylldi verda monnum til fridar oc náda. þvíat ver ötludum at menn mundu bída vors órſkurdar med þolinmödi. oc hallda þar til þá ſkipan ſem menn viſſu at hiner fyrri biſkupar hofdu gert. en ver hofum fregid þat ſem ver megum ei utan ſorg ſegia. at þat ſem ver hugdumz gera til fridar oc ſamþyckis med ſtundarþaugn. hefer mönnum ordid til greinar oc ſundrþyckis ófyrerſyniu med þeim hötti at ſumir hafa viliad þeſſi tíund ſkipta í fióra hluti. ſem annari ſkiptitíund. hafande fyrer ſer ſkipaner biſkupanna. en adrer hafa kallad hana eiga ad ſkiptaz fátökra manna í millum. oc ſegia þat vera vana oc forna hefd. en oſſ er ſagt her med at lítill verdi fátökra manna hluti. af því at ſva ſegiz. at ei ſe fátökir menn betr byrger í þeim hrepp ſem koma þrír hvalir edr fiórir. oc verdr þeirra fimtüngr (allr) allra þeim til handa tekinn af nafninu. en þar ſem engi kemr. Siá þeſſer ei edr vilia ei ſiá at leikmenn mega ei hefda þvílíka hluti undan kennimannavalldi. nú þar til at menn greini ei lengr á um þetta. oc at öllum mönnum ſe vor vili kunnigr. þá ſtadfeſtum ver oc endrnýum med þeſſu varu brefi gerd oc ſkipan hinna fyrri biſkupa. einkannligha

andligs

---

hac in re ediderint, ne qvis jure dicere poſſet, qvod nos innovationibus alios vexaremus. Sed non ideo, qvod penes nos ſolos hac in re uti & in reliqvis decimarum partitionibus, jus diſpenſandi eſſe neſciremus, cum hic duplices decimæ ſint ſolvendæ, alias ſimplices, cogitavimus hanc noſtram dilationem publicæ paci & qvieti inſervituram fore, cum putaremus noſtram ſententiam patienter exſpectandam iri, & eo usqve illam conſtitutionem obſervandam, qvam priores epiſcopos feciſſe notum eſt. Nos vero fama accepimus, id qvod ſine dolore eloqvi non poſſumus, illud (nempe) qvod in pacem & concordiam pauliſper tacendo intendimus, id diſſenſum & diſcordiam ex improviſo promoviſſe, eum qvidem in modum, qvod nonnulli has decimas qvadrifariam ut reliqvas decimas dividendas eſſe, ſecuti in hoc epiſcoporum conſtitutiones aſſeruerint; alii autem ſtatuerunt inter pauperes diſtribuendas, dixeruntqve eſſe conſvetudinem & antiqvam præſcriptionem, nobis vero inſimul refertur, partem pauperibus conceſſam admodum exiguam eſſe, cum fama ſit pauperes in illa tribu non plus habere, qvo tres vel qvatuor balænæ veniunt, ſi vel earum integra qvinta pars iis nomine tenus aſſignetur, qvam ubi nulla accedit balæna. Hi vel non vident, vel videre nolunt, qvod laicis non licet tales res clericorum ſubtrahere dominio. Jam ne ulterius hac de re litigetur, & ut omnibus noſtra voluntas nota ſit, confirmamus & renovamus hac noſtra epiſtola ſtatutum & conſtitutionem priorum epiſcoporum,

imprimis

andligs faudr vors herra Arna biskups Þórláksſonar. ſem hann gerdi med bodi oc yferſýn virduligs herra heilagrar áminningar. herra Jóns erkibiſk-ups í nidarósi. at hvar ſem afgiöf af hual edr annarri heilagra dagha veidi verdr meiri en hundrad. þá ſe henni ſkipt í fióra ſtadi ſem annarri ſkiptitíund. En hvar ſem er hundrat at eins edr þádan af minni. þá hafi fá-töker menn einer ſaman. hafa oc nockurer menn ödruvíſs ſkipt en nú er ſagt. ſídan nú er ver komum til biſkupsſtólſins. þá kollum ver alla þá ſkyllduga aptr at lúka þat ſem ver höfum þar ecki orlof til gefid. en engi hafdi annar valld til. ſkylldum ver til prófaſta vora under hlýdni. at þeir láti þeſſa vora ſkipan halldaz hverr í ſínu umbodi þar ſem þetta málefni kann til at bera. edr til hefer borid á nefndum tíma. Svo þó at þeir ſem her til hafa móti gengid. hafi enga pínu adra en at giallda aptr. þat ſem á þeirra hlut kemr af mótigerdum. utan þeir vili þriótzkaz vid. oc til ſannz vitnisburdar þeſſarar vorrar ſkipanar oc gerdar. ſettum ver vort innzigli firir þetta bref er gert var í ſkálhollti: Anno domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſexto in vigilia apoſtolorum Simonis & Jude.

Litr.

---

imprimis patris noſtri ſpiritualis domini Arnæ epiſcopi Thorlaci filii, qvam fecit ex mandato & ſub auſpiciis venerabilis domini, ſanctæ memoriæ domini Jonæ Archiepiſcopi Nidroſenſis, qvod ubicunqve expenſio de balæna vel alia qvacunqve ſacrorum dierum venatione hundreda major eſt, tum dividatur in qvatuor partes, ut cæteræ decimæ qvadripartitæ, verum ubi hundredæ æqvalis fuerit vel minor, tum pauperibus ſolum cedat, & ſi qvi ſecus, qvam nunc præceptum eſt, poſtqvam nos ſedem epiſcopalem acceſſimus, partiti fuerint, tum omnes illos obligatos edicimus ad reſtituendum, dum modo noſtram diſpenſationem non dederimus; nullo alio talem habente poteſtatem. Noſtros Præpoſitos ſub obedientia, jubemus, ut hanc conſtitutionem in ſua ſinguli dictione, ubi hic caſus accidet, vel diſinito tempore acciderit, obſervari curent, ita tamen, ut qvi hactenus contra hanc conſtitutionem deliqverunt, nullam aliam pœnam delicti ſuſtineant, qvam qvod reſtituant qvod iis ceſſit, niſi contumaces deprehendantur. Et in verum teſtimonium hujus noſtræ conſtitutionis atqve ſtatuti noſtro ſigillo has literas munimus, qvæ ſcriptæ ſunt Skalholti, anno domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſexto, in vigilia Apoſtolorum Simonis & Judæ.

Litr. C.

(c) In craſtino Jacobi í Synodo ſem virduligr Herra, Herra Jón Biſkup hafdi í Skálahollti, baud hann at katlar þeir ſem börn eru íſkírd edr kerölld ok heilagr kriſmi kemr vid, ſkal til einſkis annars hafa þadan af. Item ſkipadi hann at fyrir auſtan Lónsheidi ok fyrir veſtan Gilsfiörd ſkulu preſtar tekit hafa nýa kriſma hit ſeinazſta at Þórláksmeſſo. En fyrir auſtan Jökullsá á Sólheimaſandi ok fyrir veſtan Hvítá í Borgarfirdi, í millum ádrnefndra takmarka, hit ſeinaſta at Jonsmeſſo Baptiſte. Enn um allan Sunnlendingafiórdúng at Uppſtigningar degi. Item at aller kirkiuſóknarmenn þeir ſem at færer ero til, ſkulo koma til ſóknarkirkiu ſinnar alla þá daga ſem í ſextándagahalldi eru, ella lúki hálfa mörk fyrir hvörn dag ſem þeir miſſa tída viliandi. Item at bóndi fari hverr ok ſæki til ſinnar kirkiu hinn þridia hvörn ſunnudag ef hann er heima, edr einhvor ſkynſamr madr af þeim bæ hanns vegna, nema einhvör forföll komi til at ſækia tíder til ſóknarkirkiu ſinnar. Item vanrækir hann þriá ſunnudaga ſamfaſta án forfalla, gialldi Umbodzmanni biſkups þriá aura. Siti þeir ſvo um adrar þriár vikur med ſamri vanrækt lögliga áminnter, þá ſkulu þeir ſiálfſetter út af heilagri kirkiu ok af hennar ſacramenta, þar til ſem þeir taka ſkrift ſína ok ſættaz vid gud ok heilaga kirkiu, ok lúka þar

---

(c) *Id eſt:* In craſtino Jacobi in Synodo a Reverendo Domino, Domino Jona Epiſcopo, Skalholti habita, præcepit, ut lebetes in qvibus infantes baptizati ſunt, & vaſa qvæ ſanctum chriſma continuere, nulli alii uſui exinde adhibeantur. Præcepit etiam, ut ab oriente teſqvarum Lonsheidi & ab occidente ſinus Gilsfiordi, ſacerdotes ad minimum ante feſtum Thorlaci, ſed ab oriente amnis Jökullsa in Solheimaſando, & ab occidente amnis Hvita in Borgarfiördo, intra dictos terminos, ad minimum ante feſtum Johannis Baptiſtæ, & per totam qvartam auſtralem habitantes ante feſtum aſcenſionis novum chriſma accipiant. Item ut omnes parochiani, qvi infirmitate non præpediuntur, templum ſuum parochiale omnibus diebus ſolennitate ſedecim dierum celebrandis, freqventent, marcam alioqvin pro cujusvis diei ſacris voluntarie neglectis ſolvant. Item ut qvivis paterfamilias, ſi domi ſit, vel alius de eadem villa, vir ſanæ rationis uſu gaudens ejus vice, templum tertia qvavis die dominica adeat, niſi impedimenta illum a templo ſuo parochiali freqventando prohibuerint. Item ſi tribus diebus dominicis continuis, non impeditus, neglexerit, procuratori Epiſcopi tres oras ſolvito. Qvod ſi alias tres hebdomades ſimili incuria legitime admonitus neglexerit, ipſo facto ei ſancta eccleſia ejusqve ſacramenta interdicta ſunt, uſqve qvo pœnitentia peracta, Deo & ſanctæ Eccleſiæ ſatisfecerit, & Procuratori Epiſcopi dimidiam inſuper marcam

þar til í sekt hálfa mörk Umbodsmanni Biskups. Item at bænhús þau sem Biskup lofar at sýngia at, hafi þvílíkar þyrmslur sem adrar sóknarkirkiur. Svó ok hvörr sem þadan tekr annars mannz gódz med stuld, gripi eda ráni, edr nockurs konar ofvalldi, falli í bann af siálfu verkinu. Item at útlender menn ok svo aller adrer skulu þar lúka tíund sína retta sem þeir eru í vetrsetu stadder ok þeir eru nóttina helgu, nema þeir séu at heimbodum í ödrum stad, þá snúist þó tíund til vetrsetu.

Litr. D.

(d) Þessa articulos skipadi ok baud at hallda Virduligr Herra Jón med gudz miskunn Biskup í Skálahollti in crastina die Jacobi Apostoli. Inprimis at aunger katlar edr kerölld se til nockurs annars höfd þau sem börn eru ískírd. Item at aller sóknarmenn komi til kirkiu þeir sem færer eru alla þá daga sem í sextán daga halldi eru. Item at engi prestr sýngi á burt páskadag, enn fari annan dag í páskum ok gefi þá folki gudz líkama, þat sem ei má komaz í kirkiu. Item at engi prestr segi sva messo at færri menn seo vid enn tveir, ok kunni þó annar at svara presti. Item at aller prestar sýngi edr lesi tíder sínar í kirkiu forfallalaust, hafi medan

 slopp

---

marcam mulctæ loco expenderit. Item ut sacella, in qvibus Episcopus sacra celebrari permiserit, eodem jure asyli ac alia templa parochialia gaudeant. Ita &, ut qvicunqve alterius facultates, furto, rapina vel latrocinio, aut vi qvalicunqve inde abstulerit, ipso facto excommunicationem incurrat. Item ut peregrini, æqve ac omnes reliqvi, decimas ibi juste solvant, ubi hyemem transegerint, & nocte sancta (*nativitatis Christi*) præsto fuerint, nisi alibi convivio intersint, tum decimæ loco hyemationis cedant.

(d) *Id est:* Hos articulos Reverendus Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis in crastina die Jacobi Apostoli observandos injunxit & præcepit: Inprimis ne ullus lebes vel vasa, in qvibus infantes baptizati sunt, alii usui adhibeantur. Item ut omnes parochiani, viribus ad id sufficientibus gaudentes, omnibus diebus solennitate sedecim festorum celebrandis, templum freqventent. Item ne qvis sacerdos missam alibi prima feria paschatos celebret, sed feria secunda, iis, qvi ipso paschatis festo templum adire neqvibant, corpus Domini præbeat. Item neqvis sacerdos missam, nisi duobus ad minimum viris præsentibus celebret, qvorum alter sacerdoti respondere sciat. Item ut omnes sacerdotes officia in templo, cum nullum obfuerit impedimentum,

ſlopp edr kápu. Item at aller preſtar ſýngi heima at kirkiu ſinni óttuſaungva ok aptanſaungva hinar ſtærſtu hátíder, utan Biſkupa ſkipan ſtandi annan veg til. Item at preſtar gefi ei gudz líkama nockurum manni edr oléan þeim ſem ei eru ſkírder edr biſkupader ádr. Oléa ſkal alla þá menn ſem gudz líkama hafa tekit, taki ſkynſöm börn tíuvetra edr elldri gudz líkama, enn ei ýngri. Item at manna konur gángi í kirkiu ef þær vilia at páſkum, enn fylli ſídan útiſtödur epter tölu. Item at preſtar ſýngi ei á burt til bænhúſa alla þá daga ſem í ſextán daga halldi eru, enn ſýngia ſkulu þeir til kirkna (*).

Litr.

---

tum, albam interea vel togam induti canant vel recitent. Item ut omnes ſacerdotes domi in proprio ſuo templo feſtis maximis matutinas & veſpertinas dicant, niſi mandatum Epiſcopi aliud præcipiat. Item ne qvis ſacerdos corpus Dei & unctionem, ulli, niſi qvi antea baptizatus & confirmatus fuerit, præbeat. Extrema unctio omnibus impertienda eſt, qvi corporis Domini participes facti ſunt; Hoc præberi poterit adoleſcentulis decennibus vel natu majoribus, ſi ingenio perſpicaci fruantur, non vero natu minoribus. Item ut uxoribus templum, feſto paſchatis, ſi voluerint, intrare liceat, qvæ tamen tempus excluſionis exinde pro rata complento. Item ne ſacerdotes alibi in ſacellis, diebus ſolennitate ſedecim feſtorum celebrandis, ſed tantummodo in templis (parochialibus) ſacris operentur.

(*) Seqventia ſtatuta ſine dubio Epiſcopum Jonam Halthori authorem agnoſcunt, qvamvis nomen ejus in titulo, qvippe qvi abeſt, non gerant, ita vero illa e Codice pergameno Bibliothecæ A. Magnæi in Qvarto No. 671. " Feſtum Corporis Chriſti ſkal heilakt " hallda ſem uppſtigningardag midsaptans helgur. ok faſta fyrir vid þurt. Enn ef " ber á fardaga ſkal vid verki varna ſem drottinsdaga. Magnúsmeſſu á jóla föſtu " ſkal heilagt hallda ſem drottinsdag. Þar eykr ekki föſtu fyrir. eta tvímællt ok kiöt " ſva ſem nikuláſmeſſu. Setta dag í jólum lofum ver at vinna ok eta hvítan mat " einmællt ef á föſtudag berr. Frá átta degi til hins þrettánda lofum ver alla " daga at vinna nema á drottinsdag beri. ok faſta vidr þurt ef á freádag ber. Midvikudaga frá Marteinsmeſſu til jólaföſtu lofum ver tvímællt at eta ok tva í níuvikna " föſtu. " Id eſt: *Feſtum corporis Chriſti inſtar feſti Aſcenſionis* (inde ab) *bora ſexta pomeridiana* (diei præcedentis) *ſanctum celebretur, quod jejunium ſiccum præcedat. Si in tempus mutandi habitaculi inciderit, a laboribus, æqve ac die dominica, abſtinetor. Feſtum Magni tempore Adventus diei inſtar dominicæ ſanctum celebrator, ante illud jejunium non augetur, bis enim, qvid? quod carnibus, æqve ac ante feſtum Nicolai, veſci licet. Feſti natalitiorum feria ſexta labores & comeſtionem lacticiniorum, ſemel, ſi dies fuerit Veneris, permittimus. A feria octava uſqve ad decimam tertiam qvovis die, præter dominicam, labores, ſed die Veneris jejunio ſicco obſervato, permittimus. Omnibus diebus Mercurii a feſto Martini uſqve ad tempus Adventus, ut & duobus per tempus quadrageſimale, bis cibo veſci permittimus.*

Litr. E.

(e) Þessa articulos baud virduligr herra Jón biskup in synodo. en herra Gyrdr gódrar áminningar stadfesti hanns efterkomandi med sambykt lærdra manna á prestastefnu. Inprimis at hverr prestr skal láta brott ór sínum þíngum sína frillu innan fyrsta hálfs mánadar sem hann kemr heim. Item at einger kirkiuvider leggiz í önnur hús utan biskups orlof. Item at yfer einskis andads manz leidi gioriz edr pentiz krossar á iordu edr steinum til at þeir fóttrodiz. Item at sóknarmenn giore gard um kirkiu innan mánadar sídan þeir verda áminnter. ella setiz þeir út af kirkiu. þar til sem þeir giora at. Item at hverr prestr leggi til heilagrar kirkiu decimam partem omnium acqvisitorum. Item til þeirrar kirkiu leggiz tíund af allri fastaeign sem hón liggr í sókninni. Item at þeir menn sem eigi ero heima faster lúki lýsitoll þar sem þair taka guds líkama at páskum ella missi þiónostu. Item at þeir aller er ei koma til prests (í lángafostu) neittiz at taka guds líkama á páskadag. Item skipade hann firer sann (laun) festing slíka skript oc sepínu sem firer opinberan hórdóm. Item at hverr prestr eigi ser allar tídabökur oc messoklædi oc kalec innan fimm ára sídan hann var vígdr. Item at aller klerkar leggi (af) fiolgeirúnga innan mánadar. Item at eingi bóndi taki

 meiri

(e) Hos articulos injunxit venerabilis dominus Jonas episcopus in synodo Sacerdotali, verum dominus Gyrdus, bonæ memoriæ, ejus succeſſor confirmavit, e consilio clericorum in synodo, in primis ut qvicunqve sacerdos concubinam, ex qvo domum venerit, intra primum dimidium mensem ex sua parochia dimittat. Item ut nulla ligna templorum ad alias domus (*exstruendas vel reparandas*) sine venia episcopi adhibeantur, item qvod super nullius demortui tumulo fiant vel pingantur cruces in terra vel lapidibus, qvominus pedibus conculcentur. Item parochiani templum intra mensem, postqvam admoniti fuerunt, aggere circumdanto, alias templo, donec emendaverint, excluduntor. Item qvicunqve sacerdos sancto templo decimam partem omnium acqvisitorum donato. Item templo a prædiis, qvæ intra parœciam jacent, decimæ adjiciuntor. Item homines, qvi fixum non habent domicilium, tributum pro candelis in eo loco, ubi corpus dei sumunt, festo Paschatos solvunto, secus iis sacra synaxis denegetur. Item qvi ad sacerdotem (tempore qvadragesimali) non veniunt, iis corpus dei primo die paschatos denegetur. Item pro sponsalibus clandestinis talem pœnam condignam & pecuniæ multam, qvalem pro manifesto adulterio, imperavit. Item ut qvilibet sacerdos habeat omnes libros officiorum & vestes sacras & calicem intra qvinqve annos ex qvo fuit ordinatus. Item omnes clerici pompoſam (vestium) variationem intra (unum) mensem

meiri tíund at kirkiu en af þeirri faſtaeign oc lauſagózi. oc þeirra manna tíund oc lýſitoll er hann helldr á ſinn koſt þá tólf mánadi. Item at hverr preſtr ſkal eiga kerti þat er konor offra í kirkiugöngu ſinne. Item at eigi ſkulu konur leidaz í kirkiu at bönhúſum. edr börn ſkíraz. ne hión ſamanvígiaz. oc hvergi nema at ſoknarkirkiu ſinne. Item at aller preſtar officere einn veg oc neyti guds líkama af patenu. Item at aller preſtar eige ſer ſlopp oc kórkápu innan tólf mánada ſídan hann vígiz. Item at eingi preſtr oléadi optar hinn ſama mann en um ſinn á tólf mánadum oc öngan framar en einn tíma med ſama kriſma. (Item at in prefacione ſancte Marie *Et te in veneratione* ſegiz eigi *Huic*) item at *Credo in unum* ſegiz cotidie in natali domini uſqve ad ultimam diem octavarum epiphanie incluſive excepto uno feſto innocencium. Item infra octavam aſſumpcionis beate virginis. & infra octavam aſcenſionis. & infra octavam feſtum corporis Chriſti. Item at hverr preſtr leggi mörk til ſpítals. Item at *dominus vobiscum* ſegiz lágt í hverri meſſo ante ſecretam. Item bannadi hann at eta kiot á páſkatíma fyrr en þeir töki ádr várs herra líkama. Item bannadi hann at eta kiot mánadag oc þridia dag firer öſkudag. Item at mannakonur ef þær ſtanda af ſængarför firer páſka gange

---

ſeni deponunto. Item ut nemo colonus plus decimarum a templo, qvam ab illius bonis immobilibus & mobilibus, & illorum virorum decimis & tributo pro candelis, qvos per duodecim illos menſas ſuo cibo ſuſtentat, ſibi ſumat. Item ut qvilibet ſacerdos poſſideat candelam illam, qvam uxores obferunt in ſua in templum introductione. Item ut uxores in templa, qvæ ſacella ſunt, non introducantur, nec infantes baptizentur, nec conjuges copulentur, & nullibi niſi in templo cujuslibet parochiali. Item ut omnes ſacerdotes uno modo officiant & veſcantur corpore dei e patina. Item ut omnes ſacerdotes habeant albam vel cappam choralem intra duodecim menſes, ex qvo ordinati ſunt. Item ne qvis ſacerdos hominem eundem ſæpius, qvam (una) vice per duodecim menſes, nec ullum ſæpius qvam ſemel eodem chriſmate ungat. (Item ne in Præfatione Sanctæ Mariæ *Et te in veneratione* dicatur *Huic*). Item ut *credo in unum* recitetur qvotidie in natali domini uſqve ad ultimam diem octavarum epiphaniæ incluſive, excepto uno feſto innocencium. Item infra octavam aſſumpcionis beate virginis & infra octavam aſcenſionis & infra octavam feſti corporis Chriſti. Item ut qvilibet ſacerdos noſocomio unam marcam pendat. Item ut *Dominus vobiscum* pronuntietur ſubmiſſe in qvacunqve miſſa ante ſecretam. Prohibuit item eſum carnis tempore paſchatos, priusqvam antea domini noſtri corpus ſumſerint. Item prohibuit eſum carnis die lunæ & die martis (proxime) ante diem cinerum. Item ut fæminæ maritatæ, ſi e puerperio ante feſtum paſcatos ſurrexerint, templum introëant ſine candela

gánge í kirkiu án kertis oc taki guds líkama á páſkadag. oc ſe í kirkiu um alla páſka. en ſtandi ſídan utan kirkiu efter rettri tiltaulu (*).

Litr. F.

(f) Þenna máldaga giörum vær Bróder Jón med guds miſkunn biſkup í Skálhollti á eign kirkiunnar í Arneſi, ok umbodi kirkiunnar í Skálhollti, at biſkups tíunder ſkulu takaſt heim í Skálhollt úr Arneſshrepp. Skal hann hafa helming ſpiks úr þeim hvölum ſem í Arnes rekamarke kunna á land at koma. Svo hit ſama af tíundarhvölum ſem þángat eigu at greidaſt, enn ſallta nidr vorn hluta óſkaddan ok flytia í Hrútafiardarbotn, ok ábyrgiſt vid handvömmum þeirra ſem medfara, ok ſenda ſkír ord í Skálhollt nær vitia ſkal. Trekylley leigir hann hundradi, ok Avíkr land hálft fyrir mörk. Her med tekſt umbod á öllum þeim rekum ſem Skálholltzſtadr á á Ströndum med þeim hætti, at ſá ſem umbod hefr ſkal þá hvali til ſín flytia, ok fara med at öllu ſem fyrr er ſkrifat, ok hafa þar af þridiúng ſpiks, enn Skálholltsſtadr tvo hluti.

Skálhollts-

---

dela & ſumant corpus dei (primo) die paſchatos, & templum freqventent qvavis feria paſcatos, deinde vero extra templum pro rata permaneant.

(*) *Hæc ſtatuta exſcripta ſunt e Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ* No. 354 Fol. *collata cum apographo, qvod penes nos eſt, optimæ notæ, cujus lectiones emendatiores ſemicirculis incluſas inſeruimus.*

(f) Hoc diploma daticum Nos Frater Jonas Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis de bonis Eccleſiæ in Arneſo, & templi Skalholtenſis bonis per procuratorem ibidem adminiſtrandis, conſtituimus, qvod decimæ epiſcopales de tribu Arneſenſi domum vehantur. Lardi balænarum, qvas in terram intra limites maris ejectaneorum Arneſenſes, in terram ejici contigerit, dimidietas procuratori cedat. Idem & de decimis balænarum eodem expendendis valeat; pars autem nobis ceſſura integra ſalietur, & in intimam ſinus Hrutafiördi regionem, devehetur, cum a procuratore, vectorum, ſi qvæ acciderit, culpa præſtanda eſt, & Skalholtum nuntius ſecurus mittendus, qvi tempus (lardum advehendi) moneat. Inſulam Trekilley hundreda, ſed fundum Avikenſem dimidia marca locabit. Præterea maris ejectaneorum in Strandis ad cathedram Skalholtenſem pertinentium adminiſtratio eo pacto conceditur, ut procurator balænas illas ad ſe vehat, & ſecundum jam dicta adminiſtret, lardi vero trientem retineat, ſed cathedræ Skalholtenſi bes reliqva cedat.

Tractus

Skálholltsrekar fyrir veſtan:

Þeſſa reka á ſtadrinn. Fiórdúng reka í Trekyllisey, ok áttúng úr helmingi þeim er Reykhylltingar hafa átt. Fiórdung úr hvalreka á Rúteyarſtröndu, at úrteknum enum ſextánda lut þeim er Jón Sighvatsſon átti. Gudmundr Skálld gallt ſvo mikid ſem hann átti í Arneſi í hvalreka, Avíkrland hálft hit eyſtra, ok hálfan hvalreka ok vidreka á milli Rúteyar ok Knararneſs. gulldu þat ſyner Einars Audmanns Brandr ok Bergþór. Þórgrímr Einarsſon gallt ſtadnum fiórdúng vidreka ok hvalreka millum fyrrnefndra takmarka. Gudlaugr Oddzſon greiddi fiórdúng í hvalreka milli Gils ok Melslækiar, áttúng hvalreka í Nordfirdi milli Melslækiar ok Dránga. Fiórdúng hvalreka í Rúteyarſtröndu milli Hvalár ok Merkihamars. Enn ef þá hvali rekr á at eigi eru ſalltandi, þá ſkal Umbodsmadr ſtadarins hafa fullt valld til med ſkilríkra manna vitordi at ſelia þá hvali, ok kaupa þar med adra betri hvali. Var þeſſi máldagi giör í Vatnsfirdi Anno Domini 1327 in octava aſſumtionis beatæ Virginis.

Litr. G.

(g) Anno Domini 1333 vígdi Herra Jón biſkup kirkiu á Kirkiubóli í Skutulsfirdi, gudi til dýrdar ok Mariu Drottningu ok Helgum Jóni

---

Tractus in qvarta occidentali in qvibus ejectamenta maris Skalholto cedunt.

Hæc jura ad ejectamenta maris ad cathedram pertinent: Qvadrans ejectamentorum in Trekyllisey, & octans ſemiſſis, qvam Reykholtenſes poſſederunt. Triunx balænarum ejectitiarum in Ruteyarſtrönda, demta parte decima ſexta, qvam Jonas filius Sighvati poſſedit. Gudmundus Poëta tantum balænarum in Arneſo ejectitiarum expendit, qvantum poſſedit. Semiſſem territorii Avikenſis orientalis, & balænarum ac lignorum inter Ruteyam & Knararneſum, ejectitiorum ſemiſſem, Brandus & Bergthor filii Einaris Audmanni expenderunt. Thorgrimus filius Einaris triuncem lignorum & balænarum intra prædictos terminos ejectitiarum cathedræ exſolvit. Gudlaugus filius Oddi balænarum inter Gilum & Melslækum ejectitiarum qvadrantem & partem octavam balænarum in Nordfiordo inter Melslækum ac Drangos ejectitiarum erogavit. Qvadrans balænarum in Ruteyarſtrönda inter amnem Hvala & Merkishamar ejectitiarum.

Qvod ſi balænas ejici contigerit, qvæ ſale conſervari neqveunt, illas, conſciis viris integris, vendere, & alias meliores iterum emere, procuratori cathedræ integrum eſto. Scriptum fuit hoc diploma daticum in Vatnsfiordo, anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſeptimo, in Octava Aſſumtionis Beatæ Virginis.

(g) Anno Domini milleſimo tricenteſimo trigeſimo tertio, Dominus Jonas Epiſcopus templum Kirkiuboli in Skutulsfiordo in gloriam Dei & Mariæ Reginæ, & Sancti Johannis

Jóni gudſpiallamanni med þeim ſkilmála, at þar ſkal ſyngia annanhvern dag helgan meſſu, ok hinn fiórda hvern óttuſaung, greida preſti tvær merkr í tída offur. Þar er kirkiumeſſudagr Olafsmeſſa ſídari, ſkal þar þá hallda heilagt ok á Foſſum ok Engidal. Herra Jón biſkup gaf þar til kirkiunnar gudi ok henni til heidurs ok þeim til ſyndalauſnar er þángat ſækia, ok í ſkilum væri vid gud ok heilaga kirkiu, tuttugu daga afgift æfinliga á kirkiudagin, Mariumeſſr fiórar, ok báda meſſudaga Jóns poſtula. Þar ſkal grafa lík heimamanna ok frá Foſſum, ok þeir ſem þar andaz heima edr þar í landeigninni. Þar tekſt heima tíund ok lýſitollr heimamanna ok ſvo frá Foſſum, ok tíund úr Engidal, enn eigi lýſitollr. Kyrkian á land at Foſſum ok tvö kúgillde. Þeir menn eru ei ſkylldir at hallda kirkiudag á Eiri ſem hallda hann á Kirkiubóli ok á fyrrnefndum bæum á þángat lúka tíund. Þángat liggr tíund þeirra manna er ei giöra ſkiftitíund af ſögdum bæum.

Litr. H.

(h) Þeim öllum gódum mönnum ſem þetta bref ſiá edr heyra, ſender Bróder Jón med gudz miſkunn Biſkup í Skálhollti kvediu gudz ok

nis Evangeliſtæ, ea conditione, ut ibi feſtis diebus alternatim miſſa, ſed qvarto qvovis matutinæ celebrentur, ſacerdoti vero pro officiis duæ marcæ oblationis loco cedant. Natalis templi eſt feſtum Olai poſterius, qvi ibi, Foſſis & Engedali celebrandus eſt. Dominus Jonas Epiſcopus templo in Dei & templi honorem, & iis, qvi contra Deum & ſanctam Eccleſiam contumaciter non deliqverunt, peccatorum abſolutionem, & natali templi, feſtis Mariæ qvatuor, & utroqve Johannis Apoſtoli feſto illud freqventaturi ſunt, in æternum viginti dierum indulgentias conceſſit. Ibi domicilium Foſſis habentes, & in ipſo templi prædio ejusqve fundo demortui, ſepeliendi ſunt. Decimæ & penſio pro candela a domeſticis fundi & de Foſſis, ut & decimæ de Engidalo, non vero penſio pro candelis, pendantur. Templum fundum Foſſenſem & duo vaccæ æqvamenta poſſidet. Natalem templi in Eira celebrare non tenentur, qvi illum in Kirkiubole celebrant, & de prædictis villis decimas eodem ſolvere debent. Decimæ illorum, qvi decimas qvadripartitas erogare non tenentur, dictis de villis illuc expendendæ ſunt.

(h) Omnibus bonis viris has literas viſuris vel audituris Frater Jonas Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis Dei & ſuam ſalutem mittit. Notum facimus nos pactum approbaviſſe, qvod

ok ſína. Vier kunnúgt giörum at ver hôfum ſamþykt ſkilmála þann ſem ſira Marteirn Þórarinsſon giördi fyrer ſik ok ſína epterkomendr milli kyrkiunnar á Eyri í Skutulsfirdi ok Jóns bónda Þórvalldzſonar á Kirkiubóli í fyrrnefndum firdi, ok þeirra er epter hann koma lögliga. Samdi þeim at þar væri ſaungr ſem at fornu hefr verit, enn lúkiz tvær merkr í tída offr, tíunder ok lýſitollar allra þeirra manna ſem þar eru heimilisfaſtir ſkulu heim takazt. Her í mót gaf fyrrnefndr Jón í faſteign kirkiunnar átián ær, tvær kýr, hundrad frídt. Nú af því þeir tóku höndum ſaman her um fyrir Oſs, þá ſtadfeſtum ver þeſſa þeirra giörd ok vilium at halldiſt hedan af. Ok til ſannz vitnisburdar her um, ſetium Ver Vort innſigli fyrir þetta bref, er giört var í Selárdal anno Domini 1333 tertio Calendas Septembris.

Litr. I.

(i) Ad dominum Johannem epiſcopum ſcaloholtenſem.

Salutacionem ut prius. ydrum kærleika gerom ver kunnight at nokot ſo vanmætte ok kránkleika hofum ver haft frá oſkodens deghi ok híngat til. ſnýzt þat nú þó faſt til bata ſem ver gudi þokkum oc þi vurdum ver ſeinazſt varer um bunad þeirra gódra manna ſem nú fara til Iſlandz aat þeſſo

---

qvod Dominus Martinus filius Thorarini ſua ſuorumqve ſucceſſorum vice inter templum Eyræ in (ſinu) Skutulsfiordo, & Jonam Colonum, filium Thorvalldi, de Kirkiubolo ad dictum ſinum, ejusqve legitimos ſucceſſores, iniit. Conſenſerunt in id, ut ſacra juxta antiqvam conſvetudinem celebrentur, ſed pro his officiis, oblationis loco duæ marcæ perſolvantur, decimæ vero & penſio in candelas de omnibus ibi domicilium habentibus erogentur. Dictus vero Jonas in horum compenſationem octodecim oves lactarias, duas vaccas & unam hundredam pecoribus conſtantem, ſortem templo permanſuram donavit. Cum igitur ſtipulata manu hæc coram Nobis declaraverint, Nos hoc eorum pactum confirmamus, qvod ut exhinc valeat, volumus. In qvorum teſtimonium Noſtrum ſigillum his literis appendimus, ſcriptis Selardali anno Domini milleſimo trecenteſimo triceſimo tertio, tertio Calendas Septembris.

(i) Ad Dominum Johannem epiſcopum Skaloholtenſem.

Salutationem ut prius. Veſtræ caritati notum facimus nos inde a die Cinerum huc uſqve infirmitate & valetudine qvadam laboraſſe, qvæ jam in melius vergit, cujus Deo gratias referimus, hinc & abitum bonorum virorum in Iſlandiam jam iter parantium

þesso sinni. enda maitte her hwarke vín sá ne adrá luti er vinum sínum væri sendandi. kom alldri af flaandr ne englande so mykit at æitt kær af nudu. hvítu ne soetu víni uttan slíkt sem kom af þýdesko lande vinum de Reno. oc þó þöyghi gott. sendom ver ydr bidiande at þer æi fyrer smaar ein hæidneskan væf skínande ok æin budk med gingibraad. er þetta æi uttan hin minzsta ok fátoekazsta áminningh til þess gódvilia er ver værem ydri godsko skylduger. skulum ver umboeta med þæim skipum er sýdare fara. ef gud vill at nokot meghi til manna koma af flaandr edr englande. sendom ver ydr ok æitt varnadarbref kóngs vaars undir þuílíkri forma sem þer meger seálfuer seá qve si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva nobis super hoc plene rescribatis & nouam vobis temptabimus procurare de qva fiduciam gerimus optinenda. Tídendi ero her enghin uttan at bródr peter Abo hæilsar ydr í hwæriu brefe sem hann oss ritar. inter cetera pro nobis retulit qvod dominus papa bononienses excomunicaverat publice in consistorio suo pro eo qvod legatum ibi volentem intrare irreverenter & violenter expulerunt & ecclesiam cathedralem una cum castro qvod noviter edificaverat funditus destruxerant bona usurparunt. spoliis saturati sed nunqvam absolventur nisi satisfactione condigna precedente. Þórare er nokot so kan penta

parantium admodum sero hac vice compertum habuimus; cæterum, nec vinum, nec aliæ res dignæ qvæ amicis mittantur, haberi potuerunt, cum nec de Flandria, nec Anglia, ne unum qvidem vasculum vini rubri, albi vel dulcis advectum fuerit, præter qvam tale qvale Germania nobis suppeditat, vinum de Reno, nec hoc satis bonum; Vobis mittimus, qvod ne accipere dedignemini, rogamus, volumen serici splendidi & unam pyxidem gingiberis, minimum tantum & vilissimum benevolentiæ, qvam favori vestro debemus, mnemosynon, sed reparabimus ista per naves postmodum abituras, si modo Deus voluerit ut aliqvid de Flandria vel Anglia huc advehatur. Similiter & literas tutelares Regis nostri mittimus, sub forma qvam ipsi videtis (*), qvæ si vobis videatur in articulo vel articulis defectiva, nobis super hoc plene rescribatis, & novam vobis tentabimus procurare, de qva fiduciam gerimus obtinenda. Nova hinc nulla referenda sunt, nisi qvod frater Petrus Abo in omnibus suis ad nos datis literis vos salutat. Inter cetera pro nobis retulit, qvod Dominus Papa Bononienses excommunicaverat publice in Consistorio suo, pro eo, qvod Legatum ibi volentem intrare, irreverenter & violenter expulerunt, & ecclesiam cathedralem unacum castro, qvod noviter ædificaverat, funditus destruxerant, bona usurparunt, spoliis saturati; sed nunqvam absolventur, nisi satisfactione condigna præcedente. Thorarinn, qvi

(*) *Vid. infra pag. 94. Litr. L.*

ok ſkrifua. er med oſſ. ſeghiande ſik aflöyſtan af ydr. væra fyrer þá violentiam er hann hefuer gortt preſti ydhrum nokorom. en ef æi er ſem hann ſeger. þá bidium ver qvod committatur nobis vices veſtras ipſum abſolvendi. qvod ſecure ſi placet poteſt. virtute priuilegii ſabinenſis. ſi tamen nullum ei membrum mutilaverit. bad hann oſſ ok ydhr bidia. at þeer hylpir honom ſo at hann mætte ſyt gódz fá. af herra æiriki. ok þeim odrom. er þeſſ ero handhafve. göymi &c. Skrifat í biörger in feſto baſilii epiſcopi & confeſſoris. Anno Domini milleſimo trecenteſimo triceſimo octavo.

Litr. K.

(k) Ydr ſe kunnight at vyrduleger herra bródr jón biſkup af íſlande vin vaar hinn kiærazſte kom í búſzu vaarre miok kránker ok módr. ſaker þeſſ at hann var kalladr af vaarom verduleghom herra erkibiſkupinum. hefer han þó í biörger dwalſt ſýdan bæde ſaker ſinnar mödo. ſem aadr ſoghdum ver ok þærs annars at hann hugdizſt mega ſunnit fá minn herra her med þuí at hans tilkoma veentizſt til biörger daghlegha. Sendir

---

qvi pingere & delineare aliqvantum novit, nobiscum agit, & ſe violentiæ, qvam ſacerdoti cuidam veſtro intulit, a Vobis abſolutum eſſe aſſerit; qvod ſi ſecus ſe habeat qvam ille refert, rogamus, qvod committatur Nobis vices Veſtras ipſum abſolvendi, qvod ſecure, ſi placet, poteſt virtute privilegii (**) Sabinenſis, ſi tamen nullum ei membrum mutilaverit. Ille etiam nos rogavit, ut preces noſtras apud Vos interponeremus, ut Vos ei Veſtrum concedatis auxilium, qvo ſua bona a Domino Erico & cæteris illa retinentibus recuperare qveat (***). Servet &c. Scriptum Bergis in feſto Baſilii Epiſcopi & Confeſſoris. Anno Domini milleſimo trecenteſimo triceſimo octavo.

(k) Vobis notum eſto Venerabilem Dominum Fratrem Johannem Epiſcopum de Iſlandia, amicum noſtrum cariſſimum oneraria noſtra admodum ægrotantem & delaſſatum adveniſſe, eo qvod a Venerabili noſtro Domino Archiepiſcopo evocatus erat; Bergis exinde commoratus eſt, tam commemoratæ laſſitudinis cauſa, qvam qvod Dominum meum, cujus ad Bergas adventus qvotidie exſpectatur, hic convenire ſperavit. Jam, ſacerdotem

(**) *Vid. ſupra Tom. I. pag. 596.*

(***) *Thorarens ille Pictor in Iſlandiam poſtea eodem anno, ad bona ſua recuperanda, iter fecit, literis Haqvini Epiſcopi ad noſtrum commendatoriis inſtructus. Sed fidem Haqvino interpoſuerat, ſe poſt annum reverſurum.*

Sendir han nú preſt ſíín. gódan dughande mann ſíra ronólf nordr til hans ſíina affakan at gæra med þuí er hann ſiálfuer ſkrifar ſem ver hygg-ium ok til mæirrar varýghdar til þeſs hefer hann fenghit honom fullt umbod. ef þeſs kann med at þurfwa. tröyſtum ver ok bidium at þer ſer hans hiálpsmadr ok bæinamadr í þuí ſem hann kann ydar med at þurfwa namfnlegha í þí at hann mætte ſkiótt ok væl afgræidazſt med ydarre tilhiólp þar þer komer henni vidr. Minnir oſſ at wer hafwem vanſwarat til æinhwers þeſſ er þer hafer oſ ſkrifwat. er þat þó víiſt ok ifuardarlauſt. at mín herra má ſem hwer annar biſkup med raade (*forte* korsbrœdra) brœdra ſinna ſer hallda fructus beneficiorum vacancium edr annat kirknagóz er hann þröngiſt af ſtoorſkuldum. miſfellum. edr odrum loghleghom naudhſynium. ſicut de hoc notant innocencius & hoſtienus de cenſibus. & idem in ſumma. ut eccleſiaſtica beneficia ſine diminucione conferantur. Vildum ok ver. at enghan lutt næittade þer honom. þan er hann á ok má med loghum krefwia. aat þeſſo hofum þó ei mæira gort her hiá oſſ ok hælldr minner. en forn ſiduenia er til. at nýir biſkupar ero vaner at taka. ſendo ver ydr tvo budka ghinghibraad. Göymi ydr gud. Skrifwat í biörger. nikulaas moſſo æftan. Anno domini qvo ſupra.

M 3 Litr.

ſacerdotem ſuum Dominum Ronolfum, virum probum & integrum ſeptentrionem verſus, ut ipſe ſcribit, ad ſe illi exculpandum mittit, qvod & nos tutius credimus, ei qvoqve plenum mandatum, ſi opus fuerit, commiſit; Nos confidimus & rogamus, ut Vos ejus adjutor & promotor, in omnibus, qvorum opus habuerit, præſertim autem ut cito & bene, veſtro, qvantum in Vobis eſt, auxilio mandata exeqvi qveat. Animum ſubit nos qvibusdam qvæ nobis ſcripſiſtis non plene reſpondiſſe; dubio tamen caret & certum eſt, Domino meo æqve ac alii cuivis Epiſcoporum fructus beneficiorum vacantium, vel qvævis alia eccleſiæ bona, e ſuorum canonicorum conſilio retinere licitum eſſe, ſi nominibus gravioribus, caſibus adverſis vel neceſſitate legitima adactus fuerit, ſicut de hoc notant Innocentius & Hoſtienus de cenſibus, & idem in Summa, ut eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. (Volumus & ut nullam ei rem, qvam illi jure poſtulare licet & incumbit, denegetis.) Hæc tamen nos, non magis, ſed minus qvam mos eſt novorum Epiſcoporum ſibi ſumendi, heic extendimus. Vobis duas pyxides gingiberis mittimus. Deus vos ſervet. Scriptum Bergis pridie feſti Nicolai, Anno Domini qvo ſupra.

Litr. L.

(l) Magnus med guds miſkun Noregs, Svía, ok Gota konnger ſendir allum monnum þæim ſem þetta bref ſea, edr hoyra qvediu guds ok ſína. Veer vilium at þer vitir, at ver höfum tekit verduleghan herra ok andaleghan fadur herra Jón med guds miſkun Biſkup í Skálaholte kirkiu hans ok gard. med iordum ok ſkóghum mylnum, fiſkivaidum, ſkip hans ok alla hans ſwæina ok villdarmenn ok allan annad varnad hans ok gódz, ſem han á ædr eighande verdr í lande ok lauſum öyri. í minna lutt, ok mæra. í guds valld. vaara værnd ok konngleght trauſt til allra rettra mála fyrerbiodande fullkomlegha hwerium manne hværrar ſtettar edr tighundar ſem hver er. nokorar rángleghar ágongur at væita herra Biſkupi hans varnade, ok godz í nokorum lutt afloglegha. nema hwer ſem aat þí værdr keendr. kunnur edr ſannur. vili ſæta af oſs ræidi reſſinghom ok hordum afvarkoſtum ok á ofvan ſvara oſs fullu brefwa brote ok herra Biſkupi fullrette epter loghum en hinir aller ſem til hans gera væl ok vinattoſamlegha ſkolu odlazſt af oſſ aaſt ok vinaatto med ſonnum godvilia. biódom ver allum monnum æinkanlegha ſyſlumonnum. loghmonnum handgengnom monnum ok umbodsmonnum vaarom allum at gera til herra Biſkups væl ok vinſamlegha ok hanns varnadar

---

(l) Magnus Dei gratia Norvegiæ, Svecorum Gothorumqve Rex, omnibus has literas viſuris vel audituris ſuam & Dei ſalutationem mittit. Volumus vos ſcire, Nos Venerabilem Dominum & patrem ſpiritualem Dominum Jonam Dei gratia Epiſcopum Skalholtenſem, ejus eccleſiam & prædium cum fundis & ſylvis, molendinis, piſcatu, naves ejus, famulos & omnes ejus neceſſarios, & omnes ejus facultates & bona qvæ poſſidet vel poſſidebit fundos & res mobiles, minora & majora in Dei poteſtatem, noſtram tutelam & regium præſidium in omnibus cauſis juſtis recepiſſe, plene omnibus, cujuscunqve conditionis vel dignitatis fuerint, prohibentes, neqvis ullam injuſtam violentiam Domino Epiſcopo, ejus facultatibus vel bonis in ulla re injuſte inferat, niſi qvicunqve hujus compertus, convictus vel deprehenſus fuerit, iram, pœnam, & duram reprehenſionem a nobis expectare, nobis etiam ob violationem mandati, & Domino Epiſcopo ob ejus dignitatis læſionem, plenam præterea mulctam expendere malit. Omnes autem cæteri qvi eum benigne & amice habent, a Nobis favorem & amicitiam unacum vera benevolentia adipiſcentur. Omnes homines, præprimis autem Prætores, Nomophylaces, Nobiles & Præfectos noſtros omnes jubemus, ut Dominum Epiſcopum ejusqve omnes neceſſarios, tam qvoad nomina legitima poſtulanda,

adar allz bæde um loghleghar ſkyllda hæimtingar hans ok adra luti. Þí ollu frammar at han hefver þetta vaart værndarbref ok later han ſva þeſſ niótande værda ſem þer vilir nokors goodvilia af oſſ niótande verda. Þetta bref var gort í Oſlo þórsdaghen neeſta æfter Marie möſſo á nítiunda aare rikiſſ vaarſs ok inſighlat oſs ſialfum hiaværandom Paall ſtyrkars ſon ritade.

Litr. M.

(m) Kirkian í Sælingsdals-Túngu í Hvammzſueit er vígd ad upphafi til heidurs allsvalldanda gudi og ſælli guds módur og hinum heilaga Johanne Baptiſta. Þángad liggr tíund öll af tvennum Skógum, Leyſingiaſtödum, Hólum, Laugum, Sælingsdal, gröftr ok lýſitollr, ok öll ſkyllda. Þángat gafſt á þann dag er kirkian var vígd. eyristollr af þeſſum bæium fiórum: Leyſingiaſtödum, Hólum, Laugum ok Sælingsdal, land at Saurum liggur til kirkiu ítölulauſt med öllum gögnum ok giædum, fimm kýr ok tólf ær enn hundrads heſtr. Vidreka ok hvalreka í Stikuvík, tólf manna íferd í Saurbæiarfiöru. Kirkian á ecki í heimalandi, þar á ad vera heimilispreſtr ok ſýngia til Asgards hvorn helgan dag,

---

poſtulanda, qvam res alias, benigne & amice habeant, & hoc tanto magis, qvantum ille his noſtris literis tutelaribus gaudet, qvarum uſum vos illi in tantum promovete, qvantum de nobis benevolentia qvadam frui deſideratis. Hæ literæ ſcriptæ ſunt in Oſlo feria qvinta proxime poſt feſtum Mariæ; anno regni noſtri decimo nono, & nobis ipſis præſentibus obſignatæ. Paulus filius Styrkaris ſcripſit.

(m) Templum in Sælingsdalstunga in tribu Hvammenſi, primitus in gloriam omnipotentis Dei & beatæ Virginis Deiparæ & Sancti Johannis Baptiſtæ conſecratum eſt. Pertinent ad illud decimæ de utroqve prædio Skogis, Leyſingiaſtadis, Holis, Laugis & Sælingsdalo, jus ſepulturæ, penſio in candelas, & omnia (ordinaria) tributa. Die qvo templum conſecratum fuit, datum ei fuit tributum unciale de qvatuor hiſce prædiis, Leyſingiaſtadis, Holis, Laugis & Sælingsdalo; Fundus Saurenſis cum omnibus bonis & emolumentis abſqve ſervitute, qvinqve vaccæ, duodecim oves lactariæ, & eqvus hundreda æſtimandus, jus balænarum & lignorum in Stikuvika ejectitiorum, & duodecim hominum collectio (fuci palmati) in littore Saurbaienſi ad templum pertinent. Templum nihil fundi domeſtici poſſidet. Ibi ſacerdos domicilium figet,

dag, ymbrudaga alla ok tvo daga um lángaföstu, midvikudaga ok föstudaga, utan á föstudaginn lánga heima. Skal prestr sá er sýngr í Túngu taka tvö hundrud í tída offur af þeim er býr í Asgardi ok fæda mann med presti á vetur. Biskupsgisting er ad hvörutveggiu kirkiu. Prestr í Túngu skal taka fióra merkur heima. Jón bóndi í Hvammi lagdi þar til kirkiu eyristoll æfinliga af hvöriu sínu landi er Skógar heita, á þann hátt ad í Túngu skulu skrifast ártíder födur hanns ok módur, ok hanns siálfs ok tveggia húsfreya hanns æfinliga, ok segiast sálumessa ártídardag hvors þeirra. Kirkian á smelltan kross, líkneski Johannis Baptistæ, Mariuskrift, glerglugg, elldbera, líkakrák, ein messolædi, tiölld um kirkiu. Kertistikur tvær, munnlaugar tvær ok glódarker, ok óttusaungssloppur. Artídardag hvorn födur ok módur Isleifs bónda úr Asgarde skal seigiast sálumessa í Túngu, ok so hanns þegar hann andast. Ok til sanns vitnisburdar hier um setium vær bróder Jón med gudz miskun biskup í Skálahollti vort innsigle fyrir þennan máldaga sem skrifadur var á þann sama dag er vier vígdum kirkiuna anno Domini millesimo vicesimo septimo.

---

figet, qvi in Asgardo qvovis die festo, omnibus qvatuor temporum diebus, & duobus per tempus qvadragesimale (qvavis hebdomade) diebus, diebus (scilicet) Mercurii & Veneris, excepto die passionis Domini qvo domi sacris operabitur, sacra celebrato. Sacerdos, qvi sacra in Tunga celebrat, salarium duas hundredas ab incola Asgardi, qvi & sacerdotem cum uno comite tempore hyberno alere tenetur, pro sacris celebrandis accipito. Ab utriusqve templi prædio hospitium Episcopi est præstandum. Sacerdos in Tunga (ex illo ipso prædio) domi qvatuor marcas recipiet. Jonas colonus Hvammensis templo isti tributum unciale de utroqve suo prædio, nomine Skogi, in æternum expendendum dedit, eo pacto, ut in Tunga anniversaria patris ejus & matris, ipsius & duarum ejus uxorum in æternum scriptæ existant, & in unius cujusqve eorum anniversaria inferiæ illis dicantur. Templum crucem encausto pictam, imaginem Johannis Baptistæ, effigiem depictam Mariæ, fenestram vitream, laternam, harpagonem sepulchralem, vestes sacras unicas, tapetes templum circumdantes, duo candelabra, pelves duas, thuribulum & albam ad matutinas possidet. Anniversaria qvavis patris & matris Isleifi coloni de Asgardo, ut & ejus, post ipsius fata, inferiæ in Tunga dicentur. In horum verum testimonium Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Skalholtensis sigillum nostrum Diplomati huic datico appendimus, scripto, die qvo templum inauguravimus, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo septimo.

CAP.

CAP. IV.

De Jona Indridi filio.

§. 1.

Eodem, qvo Jonas Halthoris mortuus est anno, in Norvegia, Norvegus ipse, Jonas Indridi, Abbas Sæloënsis 8 Cal. Augusti Episcopus Skalholtensis ordinatus, 10 Calend. Septembris Islandiam attigit; Skalholtum vero 3 Calend. Septembris venit (a). Anno 1340 visitationem Qvartæ occidentalis exorsus, ne dimidia qvidem parte absoluta, in tractu Saurbaj regredi cœpit. Templo Snoxdalensi argenteum calicem, ut & jus cædendi centum arbores seu stipites in sylva Sveinatungensi donavit. Sed alterum aureum Stafholtensi ablatum, Skalholtum secum reportavit. Eodem anno, 16 calend. Januarii, dimidium prædii Utskalensis cathedræ Skalholtensi acqvisivit. Post tantula in officio gesta 17 calend. Aprilis 1341 Skalholti supremum diem obiit, exacto in episcopatu minus biennio.

§. 2.

Interim de suorum temporum conditione qveri, opus non habuit, qvod nulla re memorabili insignirentur. Nam anno 1340 hyems tam mitis fuit, ut etiam aves sylvestres in Martio ova parerent, proxima autem, omnium post hominum memoriam, frigidissima & gravissima. Eodem, qvo Indridides, anno etiam Egillus Holensis obiit, unde generalis totius Islandiæ visitatio, qvam hoc anno, jussu Pauli Archiepiscopi Nidarosiensis, hujus Archicathedræ Canonicus, Aslacus qvidam instituebat, incassum ivit. Anno 1340 sententia lata est de decimis de mercibus

---

(a) Vid. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. libr. 9. cap. 4. pag. 463.

bus Islandicis Archiepiſcopo ſolvendis (a). Poſt hunc, dum cathedra Skalholtenſis vacavit, Inſpectorem ſeu officialem egit Sigmundus Enari, qvo

---

(a) Hæc ſententia, e tabulario A. Magnæi exſcripta, unicum habuit ſigillum appenſum, nec unqvam ibi plura adfuere; Illa talis eſt: " I namfne guds amen. Þá er lidner " voro fra burd vars herra Jeſu Kriſti M.CCC ok XL vættra in cathedra ſancti " Petri komu þeir á ſtömfnu fyrir okker Hakon Öyſtæinsſon ok Arna Halkiælsſon " Korsbrödr ok Commiſſarios virdulægs herra Pals Ærkibiſkops i Nidaroſi i Com- " muns ſtofuo Korsbrödra, Sira Thorer Aronſon Korsbroder i umbode Capituli ok " Sira Siugurdr Rædesmadr a Ærkibiſkopsgarde af æinni halfu, Nikulas i Löxo ok " Biærne Sælbygger af annare. Kiærdo fyrnæmder Thorer ok Sigurdr a Nikulas " ok Biærna adrnæmda Iſlandzfara um kaupöyris tiund af ſkræid lyſi ok brenna- " ſtæini. er þeir hafdu adr optlægha krapt ok æigi fengit. en þeir ſuarado ſua til " at þeir atto enga tíund af fyrnæmdom lutum gera adra en i vadmalom i þeirra ſtad " þí ollu mæira æfter rettre tiltalu marchatals ſua ſem aller adrer Iſlandzfarar hafdu " adr firer þæim gort at ſonnre ſidueniu. Var þæim ſua þar til ſuarat at firer " ſkommu fluttiz litil ſkræid af Iſlande, er þa var kallad *matſkræid* en i vadmalom " hinn meſte varnengr. en nu flytz af Iſlande hinn meſte ok bæzſti varnengr i " ſkræid ok lyſi. Varo þeir ok ſpurdir en þæir hæfdi nokkorskonar priuilegium af " Pauanom ædr adrum hæilagrar kirkiu formonnom um línan fyrſagdrar tíundar- " gerdar. En þæir quadozſt ækki annat hafua firer ſer utan ſagdu at ſua hafdu " adrer firer þæim gort. æfter þat krafdu þæir Sira Thorer ok Siugurdr laga orſkurd " af okker. Ok at ſkodadom tiltalum ok ſuarom huarartuæggia halfu, lagagræinum " ok ſkynſæmdum med godra manna raade, funnum mit at texter bokarennar bæde " i nyum kriſtnumrette ok fornom. ok ſættargiærd millom kirkiunnar ok kongdom- " ſens ok ſua hæilagrar kirkiu logh bioda at gera tiund af ollum rettom fongum ok " afla. Þí er þat okkar domer ok fullr lagha orſkurdr at þæir gere tiund ſina ſua af " ſkræid, lyſi ok brennaſtæini ok ollum adrom rettom fongum ok afla, ſlikt i huer- " iu ſæm fællr ſem af vadmalom. Ok til ſanz vithnisburdar ſettom mit officialatus " inſigli firer þetta domsbref er gort var i ſtad ok tima ſem fyr ſegir. " Id eſt: *In nomine Dei amen. Annis a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti 1340 transactis, in Cathedra Sancti Petri, coram nobis Haqvino filio Öyſteinis, & Arna filio Halkielis Canonicis & Commiſſariis Venerabilis Domini Pauli Archiepiſcopi, Nidaroſiæ in æde Communis Canonicorum, Dominus Thorer filius Aronis Canonicus vice Capituli, & Dominus Sigurdus Diſpenſator cathedræ archiepiſcopalis ab una parte, ab altera autem Nicolaus de Löxo & Biarnius Selboënſis. Prædicti Thorer & Sigurdus antea nominatos Nicolaum & Biarnium mercatores Islandiam frequentantes decimarum de mercibus piſcium areſactorum, olei piſcium & ſulphuris, non ſolutarum, qvas illi ſæpe, ſed fruſtra, expoſtulaverant, incuſarunt. Hi vero reſponderunt, ſe nullas alias de prædictis rebus decimas ſolvere debere, qvam harum mercium loco, pannos inqviliнos, ad computum marcarum pro rata æſtimatos, velut & omnes alii mercatores Islandiam*

qvo res moderante, ingens dissidium inter fratres & Thorlacum Abbatem Verensem incidebat, qvapropter Abbas iter in Norvegiam paravit, sed successu destitutus, svadente officiali, in monasterio Videyensi usqve ad adventum Episcopi delituit.

CAP. V.

De Jona Sigurdi.

§. I.

Jonæ Indridi filio suffectus est Monachus qvidam, Jonas Sigurdi, ut videtur natione Islandus, qvi anno 1340 in Norvegiam, infulam acqvisiturus transiit, qva tandem anno 1343 accepta, ad orientale Islandiæ latus in sinu Reidarfiord adpellens, ibiqve ordinariam visitationem incipiens, Skalholtum perrexit. Cænobium Kyrkubajense adpropinqvans, Jorunam Hauki Nomophylacis filiam Antistitam eligi curavit, qvam anno demum seqventi, sub Agnetæ nomine sacris initiavit, simulqve ejusdem

landiam frequentantes ante illos ex more antiqvo fecerant. Hæc in contrarium responsa iis data sunt: Usqve ad tempora pridem elapsa parum piscium aresactorum, qvi pisces comestioni destinati *apellabantur, plurimæ vero merces in pannis inqvilinis advehebantur, nunc vero plurimæ & optimæ merces in piscibus aresactis eorumqve oleo ex Islandia advehuntur. Interrogati etiam fuerunt, num a Papa vel aliis sanctæ ecclesiæ antistitibus de prædictarum decimarum remissione privilegium qvodqvam haberent? Illi vero nulli tali se inniti, sed ita sese, ac alii ante illos fecerant, gerere affirmabant. Deinde Dominus Thorer & Sigurdus sententiam judicialem a nobis expostularunt. Igitur ex utraqve parte qvæstionibus & responsis, articulis legum & rationibus ex bonorum virorum consilio perpensis, invenimus, qvod textus libri tam in novo qvam veteri Jure Ecclesiastico, & Transactio inter ecclesiam & imperium* (*) *ut & leges sanctæ ecclesiæ decimas ab omnibus justis subvectionibus & fructibus fieri præcipiant. Nostrum igitur judicium & plena sententia judicialis est, ut decimas pendant, tam de piscibus aresactis, oleo piscium & sulphure, qvam omnibus aliis justis subvectionibus & fructibus, in ipsa rerum specie, æqve ac in pannis inqvilinis (fieri consvevit). Et in verum testimonium sigillum officialatus his literis judicialibus appendimus, scriptis loco & tempore ut supra.*

(*) Vid. supra Tom. I. pag. 395.

Gynæcei ſororem, Catharinam, ſtupri & prophanationis corporis Chriſti convictam, & qvod ſe ſcripto ſathanæ mancipium dederat, flammis adjudicavit (a). Sunt & qvi ei crimen blasphemiæ in Papam intentatum fuiſſe ſcribunt. In Monaſterio autem Verenſi tres Monachos, Eyſteinum, Magnum & Arngrimum, qvi non tantum ſuperiore anno Abbatem Thorlacum per ſeditionem ejecerant, ſed etiam ſtupris & aliis flagitiis ſemet contaminaverant, captos compedibus ligavit.

§. 2.

Album qvoddam ſeu indicem qvorundam in parte orientali templorum cum eorundem univerſarum poſſeſſionum catalogo conſcripſiſſe, extra controverſiam poſitum eſſe videtur (b). Sunt, qvi ipſi duas tribuunt

(a) Incendia integrarum villarum cum patrefamilias, domeſticis qvibusdam & univerſis facultatibus, a furentibus hoſtibus excitata, qvalia fuerunt *Blundketilsbrenna*, *Niáls Brenna*, *Önnundar Brenna*, *Flugumýrar Brenna*, aliaqve, de qvibus *Hænſna Thoris Hiſt. Niala* & *Starlunga* conſulendæ ſunt, antiqvitus eqvidem memorantur. Sed hocce vivicomburium, a legitimo judice pœnæ loco inflictum, primum, qvantum recordari poſſum, in *Annalibus* noſtratibus occurrit, neqve immerito tantorum & tam enormium flagitiorum exercitium, tanto tamqve immani ſupplicio expiarunt; ſed poſterioribus ſeculis tali modo non pauci, ut Satanæ cultores & mancipia puniti leguntur, ex qvibus qvidam forte tales fuerunt, iiqve mercedem laboribus dignam accepiſſe cenſendi ſunt; ſed qvidam forte non revera tales. Cauſæ enim tum temporis non ſemper ex duorum vel trium teſtimoniis dijudicabantur, ſed ſufficere videbatur, ſi actor rationem qvandam, vero non omnino diſſimilem & ſuſpicioſam criminationem jurejurando confirmare auderet, & ſi reus ſeu incantationum & magiæ inſimulatus duodecim ad id denominatorum virorum teſtimonio, ſeu conſcientiæ dictamine jurejurando itidem corroborando, additoqve tandem proprio juramento exculpare ſe non poſſet, revera reus habebatur, qvales juramentorum ſocii noſtra lingva *Eidvætte*, Danica *Sandemænd* dicti fuerunt, qvorum in antiqvis legum codicibus crebra admodum mentio occurrit, ſed horum uſus dudum obſolevit, nomen tantum ſupereſt; Neqve jam per 60 retro annos qvisqvam talis abominationis inſimulatus, multo minus convictus fuit. Blenni autem & buccones, qvi tales videri volunt, naticidio qvam incendio digniores ſunt. Interim ceſſante pœna & inqviſitione ipſa, res & ſuperſtitio ceſſaſſe & in contemtum veniſſe videtur; Nam: *Nitimur in vetitum, ſemper cupimusqve vetata:* Et qvod contemnitur a cordatioribus, pauci cupiunt.

(b) Album hocce ſeu templorum Catalogus incipit ab Hofe in tractu Alftafiord, & ſic porro notum verſus. Sed id a noſtro confectum eſſe, probat annus 1343 viſitationi Thykkva-

unt ecclesiasticas constitutiones (a), sed illæ revera ad Johannem Halthori referendæ videntur.

§. 3.

Anno 1344, ipso Sancti Benedicti festo, seu 12 cal. Aprilis, in Cœnobio Videyensi Regulam Sancti Augustini abolevit, sed Sancti Benedicti introduxit, eaqve sex fratres initiavit, qvibus Sigmundum Einari, Skalholtinæ qvondam diœceseos officialem, Priorem præfecit; eodemqve anno primam Skalholti Synodum more Normannico celebravit (b). Litem etiam de decimis, templorumqve expensis ex reditibus, aliisqve, qvæ cum tempore in desvetudinem venisse causabatur, movere cœpit. Qvartam occidentalem visitans, sacellum Alvidrense consecravit. Thorkillum Einari Abbatem Helgfellensem officio deposuit. Gislum Philippi filium de Haga, diris devovit, cum qvo tamen anno 1345 in gratiam rediit (c). Anno 1347, eodem ac Ormus Holensis navigio, in Norvegiam transiit, non dissimilem clementiæ & justitiæ laudem a subditis reportans. Noster autem anno 1348. in patriam redux, unacum Erico Presbytero Thorsteini filio, literas ab Ormo apportavit, qvas, institu-

 to

Thykkvabajensi adscriptus, Iidem etiam Codicilli continent descriptionem templorum B. Virginis, qvæ qvondam ad Raudalæk & Breidamork fuerunt, qvæ unacum tota Provincia, qvondam *Litla herad* insignita, notabilis illa ex monte Hnappafellensi ignis eruptio desolavit anno 1350 ut testantur *Annales Flateyenses*.

(a) Vide supra pag. 83. 85. Lit. D. E. Mendum in Doctiss. *JOH. OLAVII Syntagma de Baptismo* Proleg. §. 14. irrepsit, ubi dicit nostrum anno officii duodecimo statutum ecclesiasticum sanxisse, cum post qvinqvennium tantum in officio exactum, obierit.

(b) Jonam huncce, cum *frater*, Monachis solito epitheto, nominetur, Ordinis Benedictini fratrem fuisse, mutatio illa Regulæ Augustinianæ in Benedictinam, in Cœnobio Videyensi ab ipso instituta, verosimile facit. Sed qvodnam fuerit discrimen inter antiqvum & receptum in Islandia Synodos celebrandi modum & Norvegicum illum morem, qvem ille primum introduxit, non facile probatur, nisi dicere liceat, ipsum omnino ad formam & normam in Juribus Canonicis Norvegicis præscriptam id fecisse.

(c) Tales mutationes, novitates & rigidæ exactiones, licet in se non malæ, sed qvodam modo, vel viderentur, vel revera necessariæ esse possent, ipsum tamen incolis exosum reddiderunt; Nam omnis repentina mutatio periculosa esse solet, pauciqve Reformatores gradum seu zelum in tempore & ad justam metam sistere sciunt, qvod multoties usum comprobasse novimus.

to Holis freqventissimo conventu publicarunt. Sed incolis Jonam judicem inter se & Ormum recusantibus, omnis eorum conatus frustra fuit (a). Hinc domum reversus, in lethalem incidit morbum, ex qvo tandem, exacto in episcopatu qvinqvennio, Cal. Jun. 1348 decessit; vir non qvidem tam malus ut subditi mussitabant, sed rigidus & pecuniæ corradendæ intentus (b).

CAP. VI.

De Gyrdero Ivari filio.

§. 1.

Anno 1349 Gyrder (c), Abbas Templi Sancti Johannis, qvod Bergæ fuit, a Salomone Episcopo Bergensi, nam Arnam Vadum Archiepiscopum, reliqvosqve Norvegiæ Episcopos, pestis, qvæ totam Evropam excepta sola Islandia tum temporis vastabat, absumserat, in Episcopum Skalholtensem consecratus, qvi tamen non prius qvam 1351 Cathedram adiit; Nam anno 1350 nullum navigium e Norvegia in Islandiam commigravit, qvo factum est, ut ob vini penuriam officium missæ in plerisqve minoris notæ templis cessaret.

§. 2.

Anno 1352 Qvartam australem visitavit, ut patet ex codicillis templorum qvæ Gardis & Reinevallis sunt. Nam hic primus Skalholtensium

---

(a) Vid. infra Sect. 4. cap. 5. §. 3.

(b) Qvod lucri faciendi cupidus fuerit, testantur *Annal. Flateyenses, Holenses* & *Antiqvi*. Comprobant id etiam ejus gesta, inter alia tot oræ maritimæ partes seu littora ad qvæ in mari natantia & fluitantia adpelluntur, qvæ cathedræ subjecit, qvalia fuerunt in Birgsvik triens excepto dodrante; in Knararnese & Thraungvabas, qvadrans; in Krossnesi & Munadarnesi, bessis; in Ofeigsfyrde, triens, ut & qvædam in littore Rutfiordensi.

(c) Si hic Gyrder idem statuatur cum Canonico Asloënsi hujus nominis, a *PONTOPPIDANO* nominato *Annal. Eccl. Dan. Diplom.* Tom. 2. pag. 170, Chronologiæ non repugnat, si ex Canonico Abbas factus esse statuatur.

tensium Episcoporum annum Christi omnibus templorum Rationariis adscripsit; eodemqve anno, Regula Benedicti, qvam in Videyense cænobium introduxerat Jonas Sigurdi, abrogata, Augustinianam restituit; Proximoqve anno Biornum Audini filium Videyensis & Asgrimum Helgafellensis Monasterii Abbates ordinavit. Anno 1353 visitationem Rangarvallensium ecclesiarum suscepit. Anno 1354 occidentalem Qvadrantem invisens, Eisteinum Monachum secum habuit, eaqve æstate Catalogos possessionum qvorundam templorum, conscribi curavit (a), Constitutionemqve edidit; qva, ne posthac coloni fundorum decimas eorum possessoribus extra parœciam habitantibus traderent, vetuit, sed ut Patrono templi in cujus parœcia fundi essent, prout jubet Jus Ecclesiasticum, solveretur, mandavit, talem enim confusionem & legum transgressionem se posthac minime passurum profitetur (b). Eodemqve anno Statutum de variis ad rem ecclesiasticam pertinentibus sanxit (c). Anno 1355 Catalogum littorum seu orarum maritimarum rejectaneis oceani excipiendis aptarum ad Cœnobium Helgafellense pertinentium. in commentarios regeri curavit, pauloqve post, cura & inspectione diœceseos Snorroni Thorleifi filio, cognomento Klinger, commissa, in Norvegiam enavigavit.

§. 3.

Anno 1356, in Vigilia Epiphanias, Clerici Skalholtenses Acolytum qvendam Sigurdum Asgrimi omni supplicio affectum necarunt, cujus facinoris & illatæ necis author, Sockus qvidam, officio subdiaconus, qvamvis ut factionis primipilus potissimum insimularetur, nunqvam tamen de vero homicida certo constitit. Sed eapropter templum Cathedrale,

(a) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. A. B. Conf. & antiqvos codicillos templorum Prestbackensis & Selardalensis, in qvibus prima vice occurrit mentio lucrosissimi reditus qvo templo Selardensi tribuuntur decimus qvisqve teretum piscium, (nam plani, ut rajæ, soleæ &c. excipi videntur) qvos in Kopavik capi contingit. Qvæ conditio, ut templo est lucrosa, ita Rusticis seu piscatoribus onerosa, iisqve, plus vice simplici murmurandi occasionem præbuit. Tunc etiam constitutio de tributo in candelas erogando & aliis emolumentis templo Akrensi cedentibus a Gyrdero facta esse videtur, qvæ a Snorrio (§. 8.) & pluribus postea confirmata fuit. Vid. infra Period. 4. Sect. 3. cap. 1.

(b) Vide infra ad finem Capitis Litr. C.

(c) Vid. ibid. Litr. D.

thedrale, ut innocenti pollutum ſangvine a cantu & ſacris ceremoniis vacavit, usqvedum Præſul hac æſtate Cathedræ reſtitutus conſveto more idem luſtraret.

§. 7.

Anno 1357 Ejulſus Brandi Canonicus Nidaroſienſis, & frater Eiſteinus Asgrimi ab Olao Archiepiſcopo totius Inſulæ conſtituti viſitatores, Islandiam ingrediuntur, qvi utramqve diœceſin pervagantes, variis indictionibus & exactionibus, Eccleſiæ commodum & emolumentum prætexentes, clericos pariter ac laïcos vexabant; unde brevi inter eos & Epiſcopum diſcordia oriri cæpit. Eodem etiam anno Andreas Gislavi filius & Arnas Thordi, orientalis & meridionalis Qvandrantum, borealis vero & occidentalis Thorſteinus Ejulfi & Jonas Gutthormi Skraveifa Satrapæ in triennium a Rege conſtituuntur, qvi, ne ab Archiepiſcopi emiſſariis ſuperari viderentur, plebi varia genera tributorum onerumqve imponebant; unde accidit, ut Provincia non parum exinaniretur (a).

§. 5.

Anno 1358 Gyrderus Provinciam Borgarfiord viſitando peragravit, qvod patet ex Codicillis templi Reykholtenſis, qvos tum confici curavit. Hoc anno Præſulis & Viſitatoris Eyſteini diſcordia in apertum odium erupit, ita ut Eyſteinus, qvi inſignis erat poëta, Epiſcopum probroſis carminibus proſcinderet, & in Norvegiam reverſurus, ad dicendum coram Archiepiſcopo cauſam, dicam impingeret. Præſul vero tandem ad ſacram illam anathematis anchoram confugiens, Eyſteinum diris devovit, qvi, prius qvam ad ſupremum ventum eſſet, ſuppliciter veniam poſcens in gratiam recipitur.

§. 6.

Anno 1359. feria 3 Paſchatos, freqventem Cleri ſynodum Skalholti habuit, in qva de termino peremtorio ſolvendi penſionem pro candelis in uſum ſacrarum ædium, pro agnorum paſtione, Præpoſitorum reditibus;

(a) Vid. ſupra Tom. I. pag. 426. 453.

reditibus; de sacerdotum vestibus sacris; sustentatione pauperum & ejusdem farinæ constitutum (a). Deinde Eysteino per Qvartam occidentalem, sibi, dum abesset, constituto Vicario (b), naviculam Andreæ Gislavi filii, unacum pluribus aliis, conscendit. Qvæ prope e terræ conspectu in altum provecta cum universo onere undis absorpta fuit, exceptis solum hominibus, qvi in scapham se conjecerunt, qvæ cum alias vix viginti qvinqve virorum capax esset, tunc qvadraginta vehens, terræ omnes incolumes restituit. Qvod divinum plane miraculum illi Sancto Thorlaco acceptum retulerunt. Scrinium qvod Præsulis argenteam supellectilem, cimelia & Pontificalia continebat, post modum etiam intermaris rejectamenta inveniri contigit.

§. 7.

Anno 1360 (c) Gyrderus Skalholtensis & Jonas Erici Skalle, seu Calvus, Holensis, Skalholti 13 Cal. Aug. de nominibus & versuris, qvas invicem fecerant ipsorum antecessores, rationes amice computantes, eo modo illas expediebant; ut aureum Calicem, Skalholtensis Holano restitueret, cujus pondus erat 24 unciarum, hic vero Skalholtensi 152 imperiales numeraret. Qvo facto, Gyrderus & Helgo Abbas Sancti Johannis Bergensis, aliiqve, numero 90. inter qvos non pauci melioris notæ viri fuerunt, navigium Ormi Longi, qvi priore anno e Norvegia in Islandiam venerat, conscendunt, qvod cum universo onere virisqve omnibus, circa Insulas Færeyenses periisse creditur. Nunqvam enim ejus nec vola nec vestigium deinde apparuit.

§. 8.

(a) Vide ad finem Capitis Litr. E.

(b) Gyrderum fuisse in curandis officii partibus non indiligentem, documento sunt tot ab eo factæ Visitationes; sed de viri tolerantia & æqvanimitate testatur humanitas & amicitia, qvam petulantis lingvæ viro Eysteino, toties fœdifrago, probavit.

(c) Doctissimus *OLAVIUS* in *Syntagmate de Baptismo* Proleg. §. 15. vult nostrum periisse anno 1356, qvod tamen anno 1360 factum esse liqvido constat.

§. 8.

Post discessum Gyrderi, qvi diœcesi Skalholtensi decem anni præfuerat, Vicarium denuo egit Snorro Klinger, qvi 18. Cal. Maji Holis cum pluribus Primorum, Jonam Calvum & Eyafiordenses invicem conciliare voluit, sed frustra. Et 15. Cal. Septembris, ejusdem anni Videyæ, de tributo casceario, Cœnobio Videyensi solvendo, anathemati pænam & trium marcarum mulctam tergiversantibus minitans, sententiam dixit (*). Ille etiam hoc anno in profesto Simonis & Judæ sententiam edixit de ove lactaria ab incola insulæ Ædey templo Vatnsfiordensi persolyenda (**).

Litr. A.

(a) Vier Gyrdr med gudz' miskun biskup í Skálhollti heilsar öllum gódum mönnum þeim sem þetta bref siá edur heyra medur gudz kvediu ok vorri. kunnigt giörandi at vier höfum stadfest medur samþycki Arnolfs Jónssonar svo fallin máldaga kirkiunnar unnder Stadarfelli sem hier fylger. Inprimis á kirkian tíu hundrud í heimalandi. tuttugu kúgylldi. tólf hundrud vöruvirdt. enn fyrir innan sig kalek og tiölld um kirkiu. smelltan kross skrín ok brík yfer alltare. messoklædi ein ok hökull til annara messoklæda. kluckur siö. Mariuskrift. Petursskrift. Þórláks skrift. tvo krossa fornna. alltarisklædi tvö med pell. ok dúka.

ok

(*) Caseariam hanc contributionem primus instituit Magnus Gissuri, ut supra memoratum est, Tom. I. pag. 308.

(**) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. F.

(a) Nos Gyrderus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Notum facientes nos consentiente Arnulfo filio Jonæ tale rationarium templi ad Stadarfell, qvale seqvitur, confirmasse. Inprimis templum possidet decem hundredas fundi domestici, viginti vaccarum æqvamentum, & duodecim hundredas ad pretium mercium æstimatas. Sed intra se possidet caliçem & aulæa per (totum) templum, crucem encausto pictam, scrinium & tabulam erectam super altare, vestes missaticas ad unum omnes, & præterea humerale, septem campanas, effigies Mariæ, Petri, & Thorlaci depictas, duas cruces anti-

qvas,

ok tvö alltarisklædi forn. munlaug. glódarker ok elldbere. kertahiálmur. ok kertastikur tvær: kantarakápa med pell. ok onnur of salúni ok flopp. Þángat liggia unnder tuttugu bæer at tíundum ok lýsistollum. sex bænhús ok sex aurar af hveriu. Þar skal vera heimilisprestur: Aller þeir menn sem hafa málnytu í Stadarfellsþíngum eiga at lúka þángat máls miólk á Petursmessudag:

Nú sídan þessi máldagi var gior hefur gefist til kirkiu under Stadarfelli. Inprimis gaf Aurnolfur Jonsson Andreas líkneski enn Guttormur játti at lúka þat elligar þriár merkur vöruvirdar: Item hefur gefist átta kýr ok eitt ásaudar kuilldi. fiórer hestar ok tvö hundrud í vadmálum: kertastikur tvær med kopar. sloppur ok patinur tvær. sextán hundrud vöruvird er fallid hafa í porcionem á millum þess er Ornolfur giördi fyrir Herra Oddgeire reikningskap ok hinns er Guttormur son hanns giordi fyrir Herra Vilkin hit fyrsta sinni at hann visceteradi Vestfiordu.

Litr. B.

(b) Ver Gyrdr med Guds miskunn biskup i Skálhollte sendum öllum þeim sem þetta bref siá edr heyra kvediu guds ok vora. ydr se

O 2 kunnigt

---

qvas, perištromata altaris duo textilia & mappas, duo peristromata altaris vetera, pelvim, thuribulum & laternam, coronam & duo candelabra, cappam cantorum intertextam, alteram qvinqvelicem, & albam. Illi, qvoad decimas & pensiones in candelas, viginti mansa subsunt, sex itidem sacella, qvorum qvodvis sex uncias expendere debet. Ibi sacerdos domicilium habeto. Omnes qvi in parœcia Stadarfellensi pecora lactaria habent, dimidium lactis festo Sancti Petri eodem expendere tenentur.

Ex qvo hoc rationarium confectum fuit, templo Stadarfellensi seqventia accessere: Inprimis Aurnulfus filius Jonæ imaginem Andreæ dedit, Guttormus autem, aut illam, aut tres marcas, ad pretium mercium æstimatas, expendere pollicitus est. Præterea templum dono nactum est octo vaccas, oves uni vaccæ æqvivalentes, qvatuor eqvos, & duas pannorum inqvilinorum hundredas; Duo candelabra ænea, albam & duas patinas. Ex qvo Örnulfus Domino Oddgeiro, usqve qvo filius ejus Guttormus Domino Vilchino prima vice qvartam occidentalem visitanti, rationem reddidit, portio sedecim hundredis ad pretium mercium æstimatis aucta est.

(b) Nos Gyrdus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnibus has literas visuris vel audituris, salutem Dei & nostram mittimus. Vobis notum esto, nos sub anno Domini millesimo

kunnigt at ſub anno Domini milleſimo trecenteſimo qvinqvageſim
qvarto 12 kalend: Auguſti ſvo ſem ver vorum í vorre viſitacione unde
Felli í Kollafirdi ſkipudum ver ſvo fallinn máldaga med ſamþycke Ve
mundar Gudlaugsſonar er þá átti iördina under Felli. ſvo ſem hann ba
ſig under med handabande hiáverande Bródur Eyſteine. Sirá Þórſtei
Pálsſyne. Síra Hálfdáne Guthormsſyne. Gudmundi Snorraſyne. Þórgil
Steinólfsſyni. ok mörgum audrum gódum mönnum at nefndri kyrkiu ſe
her ſeger. Inprimis ſkal þar vera heimilispreſtr. ſkal bóndi lúka honu
fiórar merkr hvört ár í tídarentu. Kirkian á hvert ár ſaud vetrgamlan
Steinum. annan frá Liúfuſtödum. þridia úr Fiardarhorni. fiórda á Brodd
neſi. fimta úr Þrúdudal. lambaellde af öllum bæum millum Hrauns o
Deildar. Hálf vætt ſkreidar af hvörium bæ millum Deildar ok Kárhafr
ar. Tíund á millum Hornshöfda ok Kárhafnar ok lýſetollr. Þadan
ſöngr til fimm bænhúſa. ok takaſt ſex aurar af hveriu. Kyrkian á þri
kýr. fimm hundrad vöru. Kyrkian á innan ſig kroſſ ok Olafsſkrift. o
tiölld felítil um alla kirkiu. Alltarisklædi tvö ok einn hökul. kluck
þriár. elldbera ok munnlaug. Þángat er at lúka ſex álner vadmáls
Hlíd hvert ár. Ok til ſannenda her um ſettum ver vort incigle fyr
þenna máldaga ſkrifadan dag ok ſtad ſem fyrr ſeger.

Litr.

---

milleſimo trecenteſimo qvinqvageſimo qvarto, XII kalend. Auguſti, in viſitatio
noſtra Felli in Kollafiordo conſtitutos, e conſenſu Vermundi filii Gudlaugi, qvi fu
dum Fellenſem tum poſſedit, prævia ejus ſtipulatione, in præſentia Fratris Eyſteini
Domini Thorſteini filii Pauli, Domini Halfdani filii Guttormi, Gudmundi filii Sno
rii, Thorgilſis filii Steinolfi, & multorum aliorum virorum integrorum, in dic
templo tale rationarium conſtituiſſe, qvale hic ſeqvitur: Inprimis ſacerdos ibi dom
cilium habebit, cui colonus qvatuor marcas, ſalarium pro officiis, qvotannis expend
Templum vervecem anniculum de Steinis, alterum de Liufuſtadis, tertium de Fia
darhorno, qvartum de Broddaneſo, qvintum de Thrududalo, qvotannis expende
dos, ſaginationem agni de qvacunqve villa inter Hraunum & Deildam, qvadragepo
dium piſcium areſactorum de qvacunqve villa inter Deildam & Karhöfnam, decim
& penſiones in candelas (de qvavis villa) inter Hornshöfdum & Karhöfnam poſſide
Inde ſacra celebranda in qvinqve ſacellis procurantur, qvorum ſingula ſex uncia
expendunt. Templum tres vaccas & qvinqve hundredas ad pretium mercium æſt
matas poſſidet. Templum intra ſe crucem & effigiem Sancti Olai depictam, ut
aulæa totum templum circumdantia vilis pretii, periſtromata altaris duo, humeral
unum, campanas tres, laternam & pelvim poſſidet. Eo ſex ulnæ pannorum inqvili
norum de Hlida qvotannis expendendæ ſunt. In qvorum teſtimonium nos ſigillun
noſtrum huic rationario appendimus, ſcripto die & loco ſupradictis.

Litr. C.

(c) Ver Gyrdr med guds nád Biſkup í Skálhollte heilſum aullum maunnum í kyrknaſóknum at Stad á Ollduhrygg ok á Kolbeinsſtödum med guds kvediu ok vorre. Saker þeſſ þat er bæde fornt lögmál ok nýtt at þar lúkeſt tíund af hverre jördu ſem hún liggr í ſóknenne ok kriſtinrettr ſeger ſvo *at þeim er rett tíundar heimta ſem á iördu býr*. ſá ſem ſamþyktr hefer verit um allt Skálholltsbiſkupsdæme ſvo af lærdum ſem leikum. Enn ver vilium med engu móte þola. at bændur úr audrum kyrkiuſóknum take til ſín þær tíunder ſem kyrkiurnar ega ok þeirra máldagar ſtanda til epter biſkupanna ſkipan. Því fyrerbiódum ver aullum ydr ok ſerhverium ſem á ádrnefndum iördum búa í fyrrnefndum kirkiuſóknum á Stad ok Kolbeinsſtödum at lúkiſt þángat árliga preſtstíund ok kirkiutíund. hvar þeir ſitia ſem iardernar eiga. enn þat er mögulegt at þeir lúke þeim leigu því minne ſem þeir lúka kirkiunum þetta gótz er under þeirra nafne. Ok til ſannenda her um er þetta bref ſkrifad á Kolbeinsſtodum anno Domini 1364 (*).

Litr. D.

(d) Anno domini 1354 (qvarto) tertio calendas Auguſti í Hollti í í Aunundarfirdi in ſynodo, ſkipadi herra Gyrdr biſkup med rádi

 próſaſta

(c) Nos Gyrderus Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis, omnibus parochianis de Stado in Ollduhrygg & Kolbeinsſtadis ſalutem Dei & noſtram mittimus. Cum leges tam antiqvæ, qvam recentiores ferant, ut decimæ de qvacunqve villa pendantur ad templum cujusvis parochiale, ſed jus eccleſiaſticum, qvod per totam diœceſin Skalholtenſem, tam a clericis, qvam laïcis, approbatum eſt, ita habet: *Incola prædii, decimarum juſte poſtulatur.* Nos autem decimas ad templa, ex eorum rationariis, epiſcopis ita jubentibus, pertinentes, a colonis in alias parœcias transferri haudqvaqvam paſſuri ſumus. Qvare omnibus & ſingulis prædictarum parœciarum de Stado & Kolbeinsſtadis incolis, decimas templo & ſacerdoti qvotannis expendendas, eo, ubi villarum poſſeſſores habitant, perſolvere prohibemus, fieri tamen poteſt, ut locarium pro rata diminuatur, cum ad iſtos hæc bona, templi penſioni obnoxia, pertineant. In qvorum teſtimonium hæ literæ ſcriptæ ſunt Kolbeinsſtadis anno Domini 1364.

(d) Anno domini 1354 tertio (qvarto) calendas Auguſti Holti in Aunundsfiordo in Synodo dominus

(*) *Ita qvidem exſcriptum qvod nobis eſt, aſt legi debet 1354, nam hoc anno Epiſcopus Gyrderus qvartam occidentalem viſitavit, ſed ad annum 1364 vitam non protraxit.*

prófafta finna oc annarra prefta þar nærverandi þeffi ftatuta oc articulos um allt Skálhollts bifkupsdæmi. oc baud at halldaz fkylldu fem her fylgia. Imprimis at hverr preftr í finne kyrkiufókn predike firer fínu fóknarfólke á funnodöghum oc á hátídisdöghum af heilagri trú almenniligri oc hennar articulis. af feptem facramentis. oc af fiau höfutfyndum. af himinríkis fagnadum. oc af helvítispíflum oc at þeir menn yferböte er ádr hafua vangeymt. *Credo in deum. pater nofter.* Máriuvers oc barnfkírnarord. bide oc opinberliga firir almenniligri guds kriftni. bædi firer lærdum oc leikum lifuöndum oc framlidnum. oc fynge *Deus mifereatur.* oc *De profundis* medr tilfkipadum verfum. oc collectum. Þeir fkulu oc merkiliga lýfa í kyrkium um heilagra daga halld oc föftutíder. Svo oc um ártíder merkiligra manna fem í hverium feau nóttum til berr. Item ef bóndi vanrökir þriá funnudaga famfaft ef hann er heima. ella fare hanns vegna einnhver af bæ hanns at fækia tíder til fóknarkirkiu finnar. lúki tva aura. Sitr hann fva um adrar þriár vikur med famri vanrökt. þá fkal hann fiálffettr vera út af heilagri kyrkiu þar til er hann tekr fkript fína oc laufn. oc fættiz vidr heilaga kirkiu. oc lúke þar til bifkups umbodsmanne hálfa mörk. Item at hver fú kona fem opinber hefer vordit at barngetnadi (barneign) med prefti. fe huergi til heimilis í hanns kirkiu fókn. oc ef hón

---

dominus Gyrder epifcopus confilio Præpofitorum fuorum aliorumqve facerdotum ibi præfentium hæc ftatuta & articulos per totam diœcefin Skalholtinam injunxit & obfervari mandavit, qvales hic feqvuntur: Imprimis qvod qvilibet facerdos intra fuam parochiam coram cœtu fuo parochiali diebus dominicis & feftis de fancta fide catholica & ejus articulis, de feptem facramentis & de feptem peccatis capitalibus, de cæleftis regni gaudiis & de inferni tormentis fermones habeat, & (hortetur) ut illi homines femet emendent, qvæ antea male fervarunt. *Credo in Deum, pater nofter* & hymnum Mariæ & verba in pædobaptifmo (doceant), orentqve pro catholica dei ecclefia, etiam pro clericis & laicis, vivis & mortuis publice, & canant *Deus mifereatur,* & *de profundis,* cum conftitutis hymnis & collectis; ii qvoqve clare in templis fanctorum dierum obfervationem, tempora jejuniorum, ita & anniverfaria hominum infignium, qvæ in qvamvis feptimanam incidunt, promulganto. Item fi colonus negligit (templum freqventare) per tres dies dominicos continuos, modo domi fit, nifi aliqvis ex ejus domicilio ejus nomine facris in templo parochiali interfuerit, folvat ille duas oras. Si eadem negligentia per tres hebdomadas neglexerit, tum (ipfo facto) exclufus fit a fancta ecclefia, donec pœna condigna & abfolutione accepta, fanctæ ecclefiæ reconciliatus fuerit, & infuper epifcopi vicario dimidiam marcam folverit. Item ut qvæcunqve fæmina qvæ convicta eft fufcepti (progeniti) cum facerdote infantis,

hón veit þat. ſkal hón eigi dueliaz á preſtzins heimile eina nótt lengr forſallalauſt. ella ſe hón ſiálfſett út af heilagri kyrkiu oc hennar ſacramentis utan í lífsháſka ſvo framt ſem hón trúloſar at böta vid heilaga kirkiu. En þær konor ſem ſer eiga iarder edr haſa rádit ſer heimili í þeirri kirkiu ſókn ſem þeirra barnfedrum verdr tilſkipat. ſkulu þær eigi flýia ſitt heimili þar firer. En þeir prófaſtar ſem vitande ſkipa ſvo preſtunum þeirra barnfedrum. ſkulu vera ſiálfſetter út af þeim heidri oc umbodi ſem þeir hafua af biſkupinum (í Skalhollti). þó þeim konum undanteknum ſem eigingiptar ero edr grunſemdarlauſar (af illum lifnadi) firer trúlofvan edr lánga frávero. Item at bönahús þau ſem biſkup leyfer ſóng at. hafvi þvílíkan rett oc þyrmſlir ſem ſóknarkirkia. ſva at hverr ſem þadan tekr annars mannz gódz med ſtuld. gripe. edr ráne edr nockurskonar ofvalldi falli ſá í bann af ſiálfu verkinu. Item at matgiof lúkiz firer þá menn at eins. ſem preſtar oc bændr hallda á ſinn koſt um tólf mánadi efter ſkylldu ſinne. oc ſá búnadr má eigi þarnazt. Item at í því prófaſtdömi leyſiz hvör oc taki ſkript firer brot ſín ſem hann braut þó at í annars umbodi kunni opinbert at verda (*).

Litr.

infantis, nuſpiam in ejus parochia habeat domicilium, et ſi noverit iſtud, ne in domicilio ſacerdotis amplius (ne qvidem) per unicam noctem, citra neceſſitatem commoretur, alias ipſo facto excluſa erit ab eccleſia ſancta ejusqve ſacramentis, niſi in periculo vitæ, & tum qvidem ſanctæ eccleſiæ ſe ſatisfacturam fidejuſſerit, illæ autem mulieres, qvæ prædia poſſident, vel ſibi in iſta parochia domicilium conduxerunt, qvæ iis demandata eſt qvibus cum infantem progignunt, non ideo ſuum deſerant domicilium, ii vero Præpoſiti qvi ſcientes (has parochias) ſacerdotibus eorum infantum patribus, demandant, ipſo facto illo honore & præfectura, qvem ab epiſcopo (Skalholtenſi) habent, decidant, exceptis tamen iis mulieribus, qvæ vel nupſere, vel ſine omni ſuſpicione (vitæ inhoneſtæ) ob deſponſationem vel longam abſentiam degunt. Item qvod ſacella illa, in qvibus ſacrorum celebrationem epiſcopus permiſit, talia habeant jura & jus aſyli, qvale templa parochialia, ita ut qvilibet alius hominis opes furto, præda, rapina, vel qvalicunqve violentia, inde auferens excommunicationem ex ipſo facto incidat. Item ut expenſio cibaria pro iis tantum viris ſolvatur, qvos ſacerdotes & coloni per duodecim menſes, neceſſitate adducti, vel ſine qvibus res eorum familiaris conſiſtere neqvit, ſuis impenſis alunt. Item ut in qvacunqve ditione Præpoſiti abſolvatur & pœnas condignas pro peccatis ſuis qvilibet exantlet, in qva qvis deliqvit, qvamvis peccata manifeſta fiant in alterius præfectura.

(*) *Hæc & ſeqventia ſtatuta exſcripta ſunt ex codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ* No. 354 in Folio, *collata cum* No. 351 in Folio, *& apographo noſtro cartaceo, qvorum lectiones variantes ſemicirculis incluſæ ſiſtuntur.*

Litr. E.

(e) In nomine domini amen. ſub anno domini milleſimo trecenteſimo qvinqvageſimo nono. þridia dag í páſkum (í Skálhollti) in ſynodo ſkipadi (virduligr) herra Gyrdr med guds nád biſkup í ſkálhollte þeſſa articulos ſem her fylgia med ſamþykt preſta þeirra ſem þar vóru tilkallader. Inprimis ef lýſitollr er eigi lokinn at páſkum. take ſá ei guds líkama oc ſtande utan kirkiu þar til er hann lýkr. oc lúki hálfa mörk hálft hvart þeim er kirkiu helldr oc prófaſte. Item at heytollr ſe lúkat at Máriomeſſo ſídarri. en ſá (preſtr) er eigi vill taka millum Mariumeſſna lögliga tilbedinn. hafvi eingan. oc ſe ſektaluſt á því áre. En ſá ſem eigi vill lúka í ſettan tíma. giallde preſti þeim ſem hann helldr firer þriá aura. Item at hverr preſtr ſá ſem prófaſtsdême helldr. kalle ſaman alla preſta í ſíno umbodi þá er hann kemr heim af ſynodo oc opinbere firer þeim greiniliga alla þá articulos ſem á preſtaſtefnu voru ſkipader. oc fái þeim öllum in ſcriptis. Item at hverr preſtr eige innan fyrſta árs ſíns preſtſkapar kórkápu. en ſlopp innan tveggia ára. ella lúke hálfa mörk firer hvert er miſſer. en meſſoklædi oc kalek. oc allar tídabæki innan fimm ára. ella lúki tólf álner firer hveria bók ſem hann miſſer. Svo oc firer hvert meſſoklædi. oc firer kalek. oc miſſe hann þó officium ſacerdotale

---

(e) In nomini domini amen. Sub anno domini milleſimo trecenteſimo qvinqvageſimo nono tertio die paſcatos (Skalholti) in Synodo injunxit dominus Gyrder dei gratia epiſcopus Skalholtinus hoſce articulos, qvi ſeqvuntur, cum conſenſu ſacerdotum illorum, qvi eo erant vocati. Inprimis ſiqvis expenſionem pro candelis ad tempus paſcale non ſolverit, ille ne ſumat corpus dei, & extra templum eſto donec ſolvat, & dimidiam marcam ex æqvo dividendam inter illum qvi templo præeſt, & præpoſitum, expendat. Item qvod expenſio de fæno ſoluta ſit ad feſtum Mariæ poſterius, qvi vero (ſacerdos) inter feſta Mariæ legitime poſtulatus (hanc expenſionem) accipere noluerit, nullam omnino habeat, eoqve anno nulla multa ideo irroganda eſt. Qvi vero legitimo tempore ſolvere non vult, ſacerdoti, cui ſolvere detrectat, tres oras numerato. Item ut qvilibet ſacerdos qvi præpoſiti officio fungitur, omnes ſacerdotes in ſua ditione, cum e ſynodo domum venerit, convocet, iisqve omnes illos articulos, qvi in ſynodo injuncti fuerunt, diſerte promulget, eosqve illis in ſcriptis communicet. Item ut qvilibet ſacerdos intra primum ſacerdotii annum ſibi cappam choralem, verum albam intra duos annos comparet, cæteroqvin dimidium marcæ pro utroqve, dum non habuerit, ſolvat, veſtes vero ſacras, & calices, & omnes libros officiorum intra qvinqve annos; Alias duodecim ulnas pro qvolibet libro qvem non habuerit, ita & pro qvicunqve

ſacerdotale ſvo leingi ſem hann á eigi. Item at preſtar oc diáknar ſýne öngua lauſúng edr leykaraſkap í klædabúnadi ſínum. beri hvarki tauſkur ne ſtikkníſva. oc eigi dreglahúfur opinberliga. hafvi eigi breidari (miórri) (meiri) hettuſtrúta en tveggia fíngra. oc eigi ſídare en álnar. ella ſe upptökt af biſkups umbodsmanne innán mánadar frá því er þeir ero áminnter. Item at eingin prófaſtr take nockurn preſt til reidar med ſer brott ór ſinne kirkiuſókn. oc at hver preſtr ſite heima at ſinne kirkiu. oc fare þvíat eins frá henne at full naudſyn ſe til. oc þó med formanz ſíns orlofui. oc ſe þá annar í hanns ſtad medan. Item at (preſtar ok) diáknar ríde hvergi med ſyſlomönnum í adrar ſueiter ne med böndum frá kirkium þeirra ſem þeir ero ſkipader til utan med orlofve ella miſſi þeir viſtar ſinnar. Item at eingi preſtr hafvi meſſoklædi ne kalek í þing utan med þeſs orlofui ſem kirkiu helldr (oc leggi fyrir hálfa mörk ef hann hefur). Item at hver prófaſtr taki út (kriſma) vín oc hveite af ſkálhollte. oc ſkipte hverr med ſínum preſtum. í ſíno umbodi (nema ödruvís fáiſt). Item at bónde ſe ſkylldr at fæda mann med preſti iafnvel þó at hann ſe rídande frá Mikialsmeſſo oc til kroſsmeſſo um var. en preſtr ſe ſkylldr at hafa þann mann ſem hönum er full fylgd at. oc hann ſe

cunqve veſte ſacra, & pro calice ſolvat, & officio ſacerdotali, qvamdiu ſibi non comparaverit, abſtineat. Item ut ſacerdotes & diaconi nullam levitatem vel luxuriem in veſtitu oſtendant, nec peras gerant, nec pugiones, nec pileos linteos palam, aut emblemata pilei duobus pollicibus latiora (majora) (anguſtiora), nec una ulna demiſſiora; ſecus confiſcationi procuratoris epiſcopi, intra menſem unum, ex qvo admoniti fuerunt, obnoxia ſunto. Item ut nemo præpoſitorum ſecum ullum ſacerdotem extra ejus parochiam comitatus ergo eqvitare faciat, & ut omnes ſacerdotes maneant juxta templum ſuum (domi), & inde ſolummodo proficiſcantur, ſi gravis urgeat neceſſitas, hoc tamen cum ſui antiſtitis venia, alius qvoqve aliqvis in ejus locum ſubſtituatur. Item ut (ſacerdotes &) Diaconi nuſpiam eqvitent cum Prætoribus in alias provincias, nec eum colonis a ſuis templis, qvæ iis ſunt demandata, niſi cum venia (proficiſcantur), alias loco manſionis privantor. Item ut nullus ſacerdos ſecum intra parochiam veſtes ſacras vel calicem, niſi ejus venia, qvi templi bona adminiſtrat, vehat, (cæteroqvin dimidium marcæ ſolvat). Item ut qvilibet præpoſitus Skalholti (chriſma) vinum & triticum ſumat, & deinde inter ſuæ ditionis ſacerdotes partiatur (niſi alio modo acqviri poſſit). Item ut colonus ei qvi ſacerdoti comes eſt, qvamvis & hic eqvo vehatur, inde a feſto Michaëlis usqve ad feſtum crucis vernale alimenta miniſtrare obligatus ſit, at ſacerdos talem ſecum habere debet virum, cujus comitatus ei ſit

ſe þá betr fórr en ádr. oc ſá þióne í meſſo. en heimabónde ſáe mann ti þá er madr fylger eighi preſti. (Item hvör bóndi ſvo preſtr ſem leik madr lúki matgiafer fyrir öll ſín hión þau ſem þeir hallda á ſínum koſt iafnvel á ſumar ſem á vetr. þá er ſkylldu vatnfaſta ſtendr yfer. epter þv ſem kriſtinrettr býdr. edr lúke ſlíka ſekt ſem þar liggr vid.) (*)

Litr. F.

(f) Ollum godum mannum þeim ſem þetta bref ſea eda heyra. ſende ſnorri preſtr þorleifsſon kirkiunnar i ſkalhollti commiſſarius gen eralis oc ſpecialis in ſpiritualibus. qvediu gudz oc ſyna. kunneght ger andi at ſub anno domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo in profeſt ſymonis oc iude. komo þeir a ſteſnu fyrir mik i vazfirdi. Einar bonde eireksſon. af annarre. halfu. oc vermundr Gudmundarsſon af annare teedi Einar bondi mer. maldagha. kirkiunnar i vazfirdi. i huerium ſkrif uat er. ad gefaz ſkal vr ædey. ær huert uar. til uatzfiardarkirkiu. oc med þi at alldri hafdi luckt uerid. medann vermundr bio i edey. oc enn lengur um daga fódur hanns. kierdi Einar bondi ſyRnefndur. epte ſyRſagdri

---

ſit utilis & cujus auxilio plus valeat, qvam ſine eodem, eiqve in miſſa miniſtret, cæ terum prædii colonus alium conducito, ſi nullus ſacerdotem comitetur. (Cæterum qvivis colonus, tam clericus qvam laicus penſionem cibariam pro omnibus ſuis do meſticis qvibus tam æſtate qvam hyeme victum præbet, temporibus jejunii ſicci e præſcripto Juris eccleſiaſtici ſolvito, alias mulctam indictam expendito).

(*) *Ad hanc etiam Conſtitutionem pertinere videtur ejusdem Epiſcopi Statutum, feria terti Paſchatos ſcriptum, qvo præcipit, ut terminus redemtionis ſepulturæ & mortalium ſi idem ac ſolutionis decimarum, multa vero ob tergiverſationem æqvalis ſit multæ o penſionem in candelas non ſolutam.*

(f) Omnibus viris bonis has literas viſuris vel audituris Snorrius ſacerdos, filius Thor leifi, eccleſiæ Skalholtenſis Commiſſarius generalis & ſpecialis in ſpiritualibus, ſuam & Dei ſalutem mittit, notum faciens, ſub anno Domini milleſimo trecenteſimo ſex ageſimo, in profeſto Simeonis & Judæ, in conventu Vatnsfiordi, Einarem Colonum filium Erici ab una parte, ab altera autem parte Vermundum filium Gudmundi co ram me comparuiſſe, Einar Colonus librum daticum templi Vatnsfiordenſis mihi mon ſtravit, in qvo ſcriptum exſtat: vere qvovis ovem templo Vatnsfiordenſi de Ædeya expendendam eſſe, qvæ cum tempore qvo Vermundus Ædeyæ habitavit, & tempore adhuc longiore diebus patris ejus, nunqvam ſoluta fuerit; prædictus Colonus Einar dictam

fyRfagdri aa. oc krafdi mig urrfkurdar. huert kirkian etti eda hefdi att þeſſa aa. eda ei. epter þui ſem kirkiunnar maldaghi uottar. nu af þui ad uermundur optnefndr. leiddi ekki prof. oc onghu vendiz hann. at nockud metti infirmera eda möriſtanda. optnefndum maldagha. kirkiunnar i uatzfirdi. þui lagda ec þenna urſkurd. a. ſem her fylger. in nomine domini amen. ſaker þeſs. vermundr Gudmundarſon. ad þu ſtefndr af mer her i dagh ſnorra. preſti. þorleifsſyni commiſſario generali ſkalholltz kirkiu in ſpiritualibus til anzſuara oc Reikninghs um aa þa ſem ſkrifuat er i maldagha uatzfiardarkirkiu. ad þangat ſkal giefaz ær. huert uar ur edey. Oc þu beiddr oc krafdur af mier profs oc ſkilrikis fyrir hueria ſok þu hefder ei luckt fyrrſagda aa. oc þu uillder ecki pröf ſyna. eda hafder ekki til. þui i gudz nafnne ſeghi ec. ſnorri. preſtr. þorleifsſon. fyrrnefndur. med. urſkurdi oc dome. med fullu doms atkuedi at maldaghi kirkiunnar i uatzfirdi ſkal ſtanda. oc hafuaz fyrir fullt i þeſſare grein. oc þu vermundr fyrrnefnndr hefr verid ſkylldur at luka. aa. til vatzfiardar kirkiu. ſo frammt ſem hon hefuer heimt verid. oc er ſkylldr ad luka hedan af. var þeſſi urſkurdr giór. oc frammborinn in ſkriptis i uatzfirde mer ſitianda i doms ſete. þer vermundur optnefndr ioghlegha. fyrerſtefndum morghum godum monnum. hiaverondum in profeſto ſymonis

dictam ovem poſtulavit, meqve ſententiam rogavit, an templum ex libri datici præſcripto ad dictam ovem jus habeat & habuerit, nec ne. Cum igitur ſæpe nominatus Vermundus nullam probationem attulerit, nec ullam ſe habere profeſſus ſit, qvæ dictum librum daticum templi Vatnsfiordenſis infirmare vel ei contrariari poſſit, hinc ego talem ſententiam, qvæ ſeqvitur, edico: In nomine Domini amen. Cum tu Vermunde fili Gudmundi a me Snorrio ſacerdote filio Thorleifi, Commiſſario generali eccleſiæ Skalholtenſis in ſpiritualibus, in hunc locum & diem citatus ſis, ut reſponſa & rationem redderes de ove, de qva liber daticus templi Vatnsfiordenſis præcipit, ut templo iſti ovis qvovis vere de Ædeya perſolvenda ſit, tu qvoqve rationis & probationis a me rogatus & poſtulatus, qvam ob cauſam prædictam ovem non perſolveris, talem probationem aut producere nolueris, aut producendam non habueris; hinc, in nomine Dei, ego Snorrius ſacerdos filius Thorleifi prædictus, deciſione, judicio, & plena ſententia judiciali, librum daticum templi Vatnsfiordenſis ratum, & in hoc articulo authenticum habendum eſſe, teqve Vermundum, antea nominatum, ovem templo Vatnsfiordenſi, ſi modo poſtulata fuerit, perſolvere debuiſſe, & abhinc debere, edico. Hæc ſententia lata, & in ſcriptis prolata fuit, in Vatnsfiordo, me pro tribunali ſedente, te Vermundo ſæpe nominato legitime citato, & multis bonis viris præſentibus, in profeſto Simeonis & Judæ, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo.

onis & inde. anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo. Oc til sanninda. setta ec min innsigle. fyrir þetta bref oc vrskurd er gert varr i greindum stad. deghi oc are sem fyrr seiger (*).

CAP. VII.

De Thorarino.

Mortuo Gyrdero, Thorarinus natione Norvegus, successit, qvi anno 1363 eodem in navigio ac Jonas Holensis in Islandiam transfretans, sub ipsum Michaëlis festum, terram cum collega appulit, qvo facto navis periit. Anno 1363 occidentalem Provinciam circumivit, ut ex templorum qvorundam schedis discimus; Et in octava Laurentii Constitutionem Jonæ Halthoris de conditionibus templorum Eyrensis & Kyrkebolensis in sinu Skutulsfiord confirmavit (a). Tum qvoqve Constitutionem Snorrii Klinger & rationarium templi Vatnsfiordensis datis patentibus confirmavit (b). Eodemqve anno, 3 Non. Aug. Olaus Svarthöfdi, Thorarini Episcopi vicarium agens, de limitibus littorum ad templa Holtense & Breidabolstadense pertinentium judicavit. Anno 1364. Festum conceptionis Mariæ 6 id. Decembris celebrandum, svasore Thorarino, in leges relatum esse refertur (c). Hoc anno tres Episcopi in

---

gesimo. Et in horum testimonium ego sigilla mea his literis & sententiæ appendo, scriptis in dicto loco, die & anno, ut supra.

(*) *Hæ literæ, ut & Litr. B. C. capitis seqventis, secundum transscriptum Skalholti anno 1605 factum, editæ, interpunctionem minus accuratam habent, qvam tamen interpunctionem in originali sententia ita etiam fuisse, vero haud est dissimile.*

(a) Vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B. C.

(c) *JOHANNES DUNS SCOTUS*, qvi circa annum 1307 claruit, inauditum antea in ecclesia dogma de immaculata B. Virginis conceptione propalare cœpit, idqve solenni habita disputatione, ducentis ordine prolatis argumentis, demonstratum ivit, tantumqve apud Academicos Parisienses potuit viri doctissimi fama, ut in sententiam ejus, pedibus manibusqve transirent, Festum immaculatæ conceptionis instituerent, neqvis,

in Islandia fuere. Nam Arnas Svæla Færeyensium Præsul huc delatus, hic etiam hyemavit, qvo ad finem vergente, Thorarinus, transacto in episcopatu biennio, in vivis esse desiit (a), Vicarium dioeceseos agente Snorrone Klinger (b).

Litr. A.

(c) Uær Þóraren med guds nád biskup í skálhollti heilsum aullum dugandi mönnum þeim sem þetta bref sia edur heyra medur guds kuediu oc vorri. Vær vilium at þer vitid at ver hofum sett oc skyniat maldaga kirkiunnar aa kirkiubóli þennan sama sem hier er med bundenn. oc medur þui at oss syndizt hann vel oc skynsamlega settur oc skipadur. því samþyckium ver hann oc stadfestum med þessu voru briefi i aullum sinum articulis oc sierhuerium. oc uiliom obrigdulega halldazt lata. Med samri grein samþyckium uær oc stadfestum þau bref herra jóns skálholltz biskups godrar minningar vors forverara sem eru hier med byndit oc uottar um saung til sagdrar kirkiu oc skilmala sem gior var þessum

---

neqvis, nisi ejusdem opinionis sectarius ad gradus scholasticos admitteretur, edicto caverent. Vid. *HEN. WHARTON. App. ad Hist. litter. Cavei.* Sixtus autem 4 anno 1476. id demum confirmavit.

(a) Thorarini mortem, ad annum 1364 refert *JONAS EGILLI* in *Annal. Episc. Skalholt.* cujus sententiæ nos lubenter subscribimus. Bonis an malis annumerandus sit, brevis officii administratio dubium facit.

(b) Hujus sententiam de Vatnsfiordo vid. ad finem Capitis Litr. D.

(c) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnes viros probos, has literas visuros vel audituros, salute Dei nostraqve salutamus. Volumus, ut sciatis, nos diploma daticum templi de Kyrkiubolo (*), idem qvod his nostris appenditur, vidisse & perspexisse; & cum illud egregie & sapienter factum & constitutum esse nobis videatur, ideo illud in omnibus & singulis suis articulis, his nostris literis confirmamus, & ut stricte observetur volumus. Similiter & literas Domini Jonæ, bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri, his appensas (**) de officiis sacris in dicto templo & pacto in hujus Episcopi præsentia inter templa Eyrense & Kyrkiubolense inito, agentes, approbamus & confirmamus; indulgentiæ etiam, de

(*) Vid. supra pag. 88. Lit. G.

(**) Vide supra pag. 89. Litr. H.

þessum biskupinum hiaveranda mille eyrarkirkiu oc kirkiubóls. oc afgipter þær sem þar standa i vilium vær ei sidur halldazt lata oc fyrirbiodum hverium manne þat at brigda sem kirkiuna um uardar. oc til sanninda hier um settum uier uort insigli fyrir þetta bref skrifad aa eyre i skvtilsfirdi in octava Laurencii anno domini millesimo sexagesimo tercio.

Litr. B.

(b) Ver Þorarin medur gudz nad biskup i skalhollte heilsum óllum dughandi monnum þeim sem þetta bref sea edur heyra. medur gudz qvediu oc uarre saker þers ad uær hofum seed oc skyniat. opid bref sira snorra. þann tyma officialis heilagrar skaalaholltz kirkiu. sem þetta bref. er her err med bundit uattar. ok medur þy. at oss litz þad uera. skynsamlight. oc skiluisliga. skipat i ollum sinum styckium. þy samþyckium uær oc stadfestum þat medur þessu varu brefue. alla þa articulos sem þar standa i. oc sierhueria. um sik. sva at einghinn kirkiunnar umbodzmadr skal þar megha. nockura kierü edr kallz uppaa giefua hedan af. utan þad skal sua standa um oss. oc uara epterkomendr. hedan af. sem þat er gort. i sierhuerium synum greinum. sua. ad uær fyrirbiodum huerium manne. huart sem er. lærdur eda leikür hedan af. þar

---

de qvibus ibidem scriptum est, ut ratæ habeantur, nihilominus volumus, & omnibus ac singulis ea, qvæ templi sunt, retractare prohibemus. In qvorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Eyræ in Skutulsfiordo, in octava Laurentii, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tertio.

(b) *Id est:* Nos Thorarinus Dei gratia Episcopus Skalholtensis omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris salutem Dei & nostram mittimus. Qvia nos literas patentes Domini Snorrii, tunc temporis officialis sanctæ Ecclesiæ Skalholtensis, his nostris appensas (*) vidimus & perspeximus, cumqve illæ rationabiles & in omnibus suis articulis sapienter constitutæ videantur, hinc illas his nostris literis, & omnes inibi ac singulos articulos confirmamus, ita ut nemini ecclesiæ procuratorum reqvisitionem vel actionem contra illas instituere liceat, sed firmum per nos, nostrosqve successores exhinc, qvodcunqve inibi in singulis articulis constitutum est, manebit; Prohibemus igitur omnibus, sive clericus sit, sive laïcus, ut postulationem vel actionem

(*) Vid. supra pag. 114.

þar kallz edr kiæru uppaa giefa. utan huerR sem þat gerer. uile þiliku tilsüara. sem heilagrar kirkiü logh bioda þeim aa hendr sem onaada edr aaganga heilagrar kirkiü eighner. stadfestum ver oc eigi sidur. oc styrkiüm medr þessu. uaru briefue þann maaldagha. uatzfiardar kirkiü sem her bindz med. oc biödüm skyllduglegha ad obrigdiliga halldiz sua lenghi sem uier eighum medur ad gorra. oc allir vorir epterkomendr vtann so mikid. sem hündradum gefz samann. þa aukiz kirkiunnar eign sua framt sem þat. legz eighí henne edur bónum til atbötar. edur þat. sem henne. edur hennar þynghum innann sik edur utann tilheyrer. Oc til sannenda her um. settüm uær. uart insighli fyrir þetta brief: skrifuat. i uatzfirdi duodecimo kalendas septembris anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

Litr. C.

(c) Þessa reka aa kirkia i vatzfirdi at haalfu vid heimaland; Settungh i ollum reka i Rekavik. aa bak latrum. allann Reka áá teigh. under huestu: or hälfum hual i fliote fimmta lut meira enn helmingh: Tua lute oskerda i kagadar vik. áa griötleite oc i sanduik. en grasnautnargiedi oll. i kiarRansvik. oc hloduuik sex vættir af hueriu hundradi uætta. j. hælaruik

nem in his instituant, nisi qvicunqve id fecerit, tantum luere malit, qvantum Leges Ecclesiasticæ violatoribus & aggressoribus bonorum sanctæ ecclesiæ minantur. Nec eo secius diploma daticum ecclesiæ Vatnsfiordensis his nostris literis (**) appensum stabilimus & confirmamus, qvod ut stricte, qvam diu nostræ omniumqve nostrorum successorum inspectioni subest, observetur, severe mandamus, nisi accessio fiat hundredæ æqvalis, illa bonis ecclesiæ addatur, excepto tamen si ista in templi, villæ, vel aliorum ad illud ejusve cimelia interius vel exterius pertinentium reparationem erogetur. In qvorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis in Vatnsfiordo, duodecimo kalendas Septembris, anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

(c) *Id est:* Hæc jura maris ejectamentorum ad templum Vatnsfiordense pertinent: Dimidium ejectamentorum in ipso prædii fundo; Pars sexta ejectamentorum in Rekavika intra Latras; Omnia ejectamenta in tractu apud Hvestam; In Flioto pars dimidia, prætereaqve pars qvinta, semissis balænarum; Duæ trientes integræ in Kagadarvika, Griotleito & Sandvika, sed omnes de gramine & fœno in Kiaransvika usus fructus; In

(**) Vid. mox infra.

hælaruik allann hualreka. oc oll giedi onnur. Sülnaftapa j hofn. fimtung oc fettung i hualreka i bardsuik hinum ejftra meghin. fiordungh i hualreka medur aagoda. enn attungur fyrer nordann. i Sæbolsreka i Reykiarfirdi fiordungr i hualreka. i fighluuik tolftunghi minna. enn þridiunghur i hualreka. enn þridiung i uidreka. kirkian i vatzfirdi aa fioratighi vetta. i hueriun hual er kemur aa almenningar. enn eyn ef minna kemür. i bolungharuik tolftünghür hualreka. medur aagoda. þagath fkal huerr madur bufaztur. ok fa er af landi hefuer ala lamb. ok abyrgiazt edur giefa ella i mille ifafiardarbots. og kleifua. i feydifs fyrdi. þangat fkal gefua aa ór ædey. huert uaar attfedming torfs. fkal giefa huert fumar gilldan. or Unadzdal ok fä eyke til ad færa til fiöfuar. þa er fottur. fkogarr hogg a tiarnanefe fua fem uill. fkogar hogg i ifafiardarbotne. fua fem uill. oc gielldfiarhagar þar ollo fe. fiörunytiar allar fra geruidals áa oc til megen äar i ifafiardarbotne. faadiord i Reykianefe fem uill. oc þaranytiar. torffkurdur i haalshüfaland fem uill. þriär uætter fifka fkarpra. huer miffere i fkalauik. fex Rüta hofn. i. Rutey til brundtidar: fker ad

In Hloduvika fex octogepondia de qvolibet octogepondiorum centenario; In Hælarvika omnes balænæ ejectitiæ & omnia alia emolumenta; In Sulnaftapo in Höfna; qvincunx & fextans balænarum ejectitiarum; Qvadrans balænarum ad latus Bardsvikæ orientale ejectitiarum, una cum reliqvis emolumentis, fed pars tantum octava ad latus feptentrionale; Qvadrans balenarum ad litora Sæbolenfia in Reykiarfiordo ejectitiarum; In Sigluvika demta uncia, triens balenarum ejectitiarum, fed lignorum integra triens. Templum Vatnsfiordenfe qvadraginta octogepondia cujusvis balenæ in oras communes ejectæ poffidet, qvæ fi tanta non fit, unicum faltem octogepondium poffidet; In Bolungarvika unciam balænarum ejectitiarum, cum cæteris emolumentis; In ejus (templi Vatnsfiordenfis) gratiam qvilibet paterfamilias, & qvi fundum qvendam incolit, inter intimam finus Ifafiordi partem & Kleifas in Seidisfiordo agnum alere, damnumqve, fi qvod acciderit, præftare, vel etiam (agnum faginatum) expendere tenetur. De Ædeya qvovis vere ovis illi expendenda eft. Octo orgyæ (cubicæ) turfæ foffilis de Unadsdalo qvavis æftate illi perfolvuntor, fimulqve jumenta, qvibus ad litus devehantur, fubminiftrantor, qvandocunqve reqvifitæ fuerint. Jus ligna cædendi in Tiarnarnefo qvantum libuerit; Jus ligna ad intimam finus Ifafiördi partem, qvantum libuerit, cædendi, & jus omnis generis pecora non lactaria ibidem pafcendi; Omnia emolumenta littoris inde ab amne Geiradalfaa, ufqve ad amnem primarium in intimam finus Ifafiordi partem delabentem; Fundi ad fementem faciendum in Reykianefo, qvantum libuerit, fimul cum alga in ufus vertenda; Jus turfam effodiendi in fundo Halshufienfi, qvantum libuerit; Tria octogepondia pifcium arefactorum qvotannis de Skalavika; Jus fex arietes in Ruteya ufqve

ad ollum nytium. reki under eyarhömrum. heimel selueidi i skersundi. kolgierd i iokuls kielldü sköghi. skogarhógg í skeidarmüla sem uill: stod Rossahagi i bersadal laxueidur hit þridia huert sumar i laughardals äa.

Litr. D.

(d) Ollum gódum maunnum þeim sem þetta bref siá edr heyra sendir Snorri prestr Þórleifsson Officialis í Skálhollti qvediu guds ok sína. Saker þess at Einar Eireksson kærdi fyrir mer at þeir fedgar í Ogri Þórdr ok Sigurdr. hefdi ei. viliat ala lamb. kirkiunni í Vazfirdi. á sínum búgardum. Enn so læter máldaghi kirkiunnar í Vazfirdi. *at huerr búfastr madr ok sá er af landi befuer millum Isafiardarár. ok Kleifua í Seydisfirdi. skal ala lamb Vazfiardarkirkiu eda gefua ella.* Þuí segher ek med fullum órskurdi. alla þá menn. sem búa. millum fyrrsagdra takmarka skylldugа at ala lamb. nefndri kirkiu í Vazfirdi edr gefua ella. ok so þá alla sem nockut hafua af landi. jamuel þá fedga Þórd kall. ok Sigurd af Oghri. ok odrum sínum útiördum þeim sem þeir hafua búnat á. sem adra menn í greindum takmorkum. Ok til sanninda setta ek officialatus innsighli fyrir

---

usqve ad tempus admissionis, pascendi, (simulqve) omnes de scopulis usus; Ejectamenta maris ad rupes insulæ; Jus phocas justo titulo in freto Skerssund capiendi; Jus carbones in sylva Jokulskelldensi adurendi; Jus ligna in Skeidarmulo, qvantum libuerit, cædendi; Pascua eqvariæ in Bersadalo; Jus salmones tertio qvovis anno in amne Laugardalsa capiendi.

(d) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris, Snorrius sacerdos filius Thorleifi, Officialis Skalholtensis, suam & Dei salutem mittit. Cum Einar filius Erici coram me conqvestus sit, qvod pater & filius (incolæ) in Ögur, Thordus & Sigurdus in eorum villis templo Vatnsfiordensi agnum alere recusaverint, rationarium autem templi Vatnsfiordensis ita habeat; *In templi Vatnsfiordensis gratiam qvilibet paterfamilias, & qvi fundum qvendam incolit, inter intimam sinus Isafiordi partem & Kleifas in Seidisfiordo, agnum alere, vel etiam expendere, tenetur,* hinc plena sententia edico, omnes intra prædictos terminos villicantes, ut & omnes fundi qvoddam inhabitantes, tam patrem simul ac filium Thordum illum senem & Sigurdum, de Ögur & aliis illorum villis minoris hominis, in qvibus villicationem habent, qvam alios intra dictos limites habitantes, in templi nominati Vatnsfiordensis gratiam agnum alere, vel etiam expendere debere. In qvorum testimonium sigillum officialatus

fyrir þetta bref er gert var í Reykiaholiti. pridie kalendas septembris Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

Cap. VIII.

De Oddgeiro Thorsteini.

§. 1.

Oddgeirus Thorsteini, natione, ut videtur, Norvegus (a), Skalholtensem cathedram anno 1366 calcare cœpit; Eodemqve anno Ivarus Holm litteras a Pontifice Romano adferens, qvibus ipsi ad colligendum Denarium Petri potestas concedebatur, Islandiam intravit. Hunc in officii administratione non incuriosum aut frigidum fuisse, paucula qvæ exstant ejus acta satis probant. Nam anno 1368, Qvartam occidentalem visitavit, eodemqve anno festo Botolphi testimonium edi fecit a Snorrio Klinger, Flosio Jonæ, & Thorlako Narfii, sacerdotibus, de hospitio Episcopi ad templa minora diœceseos Skalholtensis, tempore Episcoporum Jonæ Halthori, Jonæ Sigurdi, & Gyrderi. Anno 1370. 4 Id. Junii templum Hvalsnesense inauguravit, qvod in Qvarta australi situm est, eodemqve, Qvartam occidentalem iterum permeavit. Anno 1371. templum Lœkense in Provincia Fliotshlid constituit. Anno 1375. qvo tractum occidentalem visitavit, constitutionem fecit de decimis de prædiis, in qvibus sacella exstructa sunt, expendendis (b), & Olao Thorlaci filio, pensionem ex Præbenda Hytdalensi, pauperi cuidam solvendam, adjudicavit, codicillosqve de templi Krisevikensis possessionibus & reditibus confici curavit. Anno 1376 literas consecrationis templi Vallanesensis subsignavit, legavit etiam templo Kalfafellensi unam vaccam & sex

---

officialatus his literis apposui, scriptis Reykiahollti, pridie Kalendas Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo sexto.

(a) Idem ille, ut videtur, Canonicus Bergensis, qvi loco Capituli Bergensis synodo nationali Nidrosiensi 1351 interfuit. Vid. supra Per. 3, Sect. 1. cap. 9. Litr. O. pag. 536.

(b) Vid. infra ad finem Capitis Litr. A.

& sex agnas. Anno 1376, cum Nicolaus Thorsteini filius Presbyter ipso Divi Petri festo in templo Holtensi a sicariis occisus fuisset, Oddgeirus illico advolans, templum denuo purgavit, simulqve de peculio qvodam templi Vatnsfiordensis, litteras decretales edidit (a). Anno 1378 tractum occidentalem denuo visitans, templum Eyrense, in tractu Arnarfiord 19 Cal. Septembr. consecravit, & rationarium templi Hagensis conscripsit (b); anno 1379 templum Eingeyense, 4 Id. Maji, & mox postridie Laugarnesense consecravit.

§. 2.

Cum itaqve occidentalem Qvartam qvinqvies visitaverit, documento est, eum reliqvas etiam invisisse (c). Interim tamen non semper intra dioecesin hæsit; Nam anno 1371 in Norvegiam, per integrum biennium absfuturus, prima vice transiit; iterumqve anno 1379. Sed anno 1381 in festo Assumtionis B. Virginis, seu 18 Cal. Septembr. in Islandiam, ut videtur, reversurus, a navis operculo seu foris ad imam usqve carinam præceps datus, cervicem fregit. In templo Salvatoris qvod Bergis est, cum annis 15 Skalholtensium Præsul fuisset, sepultus.

§. 3.

Ab ipsius discessu ad successoris adventum negotia dioeceseos Paulus Presbyter administravit; qvo tempore memorabile qvidqvam accidisse aut gestum fuisse non legitur, præter inqvietudines, qvas Vigfusus qvidam Flosii filius suscitasse fertur, & testamentum Einari filii Erici, qvi templis munificum se præbuit (d).

(a) Vid. ibid. Litr. B. C.

(b) Vid. ibid. Litr. E.

(c) Exstat in Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ No. 175. Qvarto fragmentum Statuti, cui nullus certus annus adscriptus est, a nobis ad finem hujus Capitis Lit. D. subnectendum, qvod, præter cætera, vigilantiam nostri loqvitur.

(d) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. F.

Litr. A.

(a) Ollum gódum mönnum sem þetta bref siá edr heyra heilsum ver Ottgeir med guds nád Biskup i Skálhollti med guds qvediu ok vorri. af því Ormur bónde Snorrason kærde fyrer oss sem ver vorum í vorre visitacione næst at Skarde. at um nockr ár hefdi ei lokizt tíund af Svíney til Skards kirkiu ok hefer feingit offur presturinn ok ei bóndinn fyrer prestfæde. Svo ok ei sídr at bændr þar í sókninne vilia ei med skylldu taka rúmhelga daga saung til bænhúsa, epter því sem vort skipunar bref svo þar sem annarstadar um allt biskups dæmit stendr. ok iafnvel þar sem bænhús eru nidrfallin, vilia þeir sem ábúa hvörke lúka presti offur ne fyrer kostnad. því giörum ver þá skipun á um fyrsagdar greiner at tíund lúkizt af Svíney til Skards kirkiu árliga hedan af svo sem hennar máldage vottar ok se á þeim löglig heimta er á iördu byr hverr sem land á. en slíka skipan görum ver á, um allar iarder adrar þær sem í Skards þíngum ero, æfinliga. at þángat lúkizt aull kirkiu tíund svo sem kirkiunnar máldage vottar þeim iördum undanteknum sem annat tveggia ero klaustra edr kirkna eigner, þar giörum ver öngva sierliga skipan á at sinne. Under samre grein skipum ver at bændur take med skylldu rúmhelga

---

(a) *Id est*: Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris, nos Ottgeirus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, salutem Dei & nostram mittimus. Cum Ormus Colonus filius Snorrii coram nobis, in visitatione nostra Skardi pridem versantibus, conqvestus sit, decimas de Svineya per aliqvot retro annos templo Skardensi solutas non fuisse; & qvamvis sacerdos munus oblationis acceperit, Colonum tamen pensionem pro sacerdote alendo non recepisse; Nec minus patresfamilias parochiales sacra in sacellis diebus profestis ex (*) statuto nostro, tam hic qvam alibi per totam diœcesin observando, celebranda acceptare nolle; Qvid? qvod, incolas prædiorum, ubi sacella diruta sunt, nec sacerdoti oblationem dare,nec impensas rependere velle. Hinc constitutionem de prædictis articulis sancimus, ut decimæ de Svineya, templo Skardensi,prout ejus liber daticus fert, qvotannis exhinc solvantur, qvarum juste postulare incolam fundi licet qvisqvis demum fundi possessor fuerit. Sed de omnibus aliis prædiis intra parœciam Skardensem sitis, talem constitutionem in perpetuum observandam edimus, ut templo integræ decimæ illi cessuræ ex præscripto libri datici ejusdem templi solvantur, exceptis tamen prædiis, qvæ vel a cœnobiis vel templis possidentur, de qvibus nullam specialem decisionem hac vice statuimus. Similiter & præcipimus, ut patresfamilias diebus pro

(*) *Hinc patet Statutum infra sub* Litr. D. *adferendum, anno 1375 recentius non esse.*

rúmhelga daga saung þar sem prestr má ei löghelga daga sýngia at bænhúsum svo sem er í úteyum er ei má iafnan framkoma er menn villdu edr þar sem prestur hefur fleire kirkiur til saungs enn eina. en þar sem eigi er bænhúsum uppehalldit. segium ver þá skyllduga er á búa iördunum lúka sóknarpreste fullt offur svo framt sem hann seger á heimiles kirkiunne iafnmargar messur sem bænhúse til heyra. appá þess kostnad at lýsingu oc ordrum lutum sem á bænhús iördu býr. ok þó at þeir vili ei sem skylldunne eiga at svara þessar messur at sækia ok kostnad fyrer hafa. þá er prestur býdr sig til at segia. segium ver prestinum iafnfullt offur sem han hefdi sagt ádrgreindar messur. ok heimiliskirkiu bónda fullan kostnad fyrer prests fæde svo mikit sem því svarar ok vane er til gódra manna í millum. En þeir sem iarder eiga þar sem bænhús ero nidrfallin se til skylldader af kirkiunnar umbods mönnum aptur at giöra innan ánefnds tíma. finnez ok nockurer þeir er ei vilia þessar vorar skipaner giöra. biódum ver skylduliga prófostum vorum at þeir fare fram í móte þeim med maklegre strídu epter heilagrar kirkiu lögum. En saker þess at þat er ei heyrilegt at þar skere nockur sem hann sár ecki til. vilium ver at prestarner sege at heimilis kirkiunne átta messur fyrer hvert bænhús þar sem nidr er fallit ok fáe siálfer vax til þó at þeir vili

profestis sacra in sacellis celebranda acceptare jure teneantur, ubi sacerdotes diebus festis illa celebrare neqveunt, exempli causa in insulis procul dissitis, qvo non semper pro lubitu iter fieri potest, vel ubi sacerdos in pluribus templis sacris operari debet. Ubicunqve vero sacella integra non conservantur, incolas prædiorum curioni plenam oblationem solvendam debere edicimus, si modo ille in templo suo domestico, tot missas, qvot in sacello diei debuerant, incolæ prædii, in qvo sacellum situm est, tam qvoad candelas, qvam reliqva, sumtibus, dixerit, qvamvis & illi qvi expensas subministrare tenentur, nec missæ interesse, nec sumtus suppeditare, voluerint; si modo sacerdos missam se dicturum profiteatur, æqvale sacerdoti jus ad oblationem reqvirendam & Colono, fundum templi incolenti, redemtionem victus sacerdotis pro rata & consvetudine inter bonos recepta integram addicimus; ac si sacerdos dictas missas dixisset. Villarum autem, in qvibus sacella diruta sunt, possessores, ad illa intra certum tempus reædificanda a procuratoribus ecclesiæ adiguntor. Qvod si qvi hæc nostra statuta negligere præsumserint, Præpositos nostros, ut merito rigore secundum sanctæ ecclesiæ leges iis obviam erant, stricte jubemus. Cum vero absonum sit, ut qvis metat ubi non seminavit, volumus, ut sacerdotes in templo domestico octo missas pro qvocunqve sacello diruto dicant, & qvamvis incola prædii in qvo sacellum situm erat, nec missam freqventare, nec sumtus subministrare velit, ipsi

vili ei sem á bænhús iördu búa tilsækia edr sinn kost tilleggia, ok odlezt prestarner svo fullt offur epter því sem bænhús skylldinne svarar. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref skrifat at Skarde septem idus Augusti anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo qvinto.

Litr. B.

(b) Þeim gódum mönnum sem þetta bref seá edr heyra sender bróder Jón med gudz miskunn áboti í Videy qvediu guds ok sína. Saker þess at minn virdulighr herra, herra Othgeirr med guds nád biskup í Skálhollti skipadi mer umbod yfuir ollum heilagrar kirkiu málesnum þeim sem ei eru serligha prófostum skiput í Vestfirdingafiórdungi medan ek færi í hans erendum til Vestfiarda framm ok aptr. en Einarr bóndi Eireksson kierdi fyrer mer at honum þickir kirkian í Vatzfirde uanhalldin af hvalskiptum þeim sem gior hafa verit á huolum þeim er komit hafua á almenningar nú í vár ok fyrri. medr þí at bændr þeir sem fyrstir koma til huals taka fyrst sinn lut af óskiptu suo mikinn ok þar af hualnum sem þeim líkar. en setia kirkiuna í sídarzsta skipti þuert í móti þí sem logh vátta ok medr þí at suo er látandi kirkiu máldaghi í Vatzfirdi at hún

---

ipsi (sacerdotes) ceram suppeditanto, & integram oblationem pro rata sacelli accipiunto. In qvorum testimonium nos sigillum nostrum his litteris appendimus, scriptis Skardi septimo idus Augusti, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo qvinto.

(b) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel audituris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Videyensis salutem Dei & suam mittit. Cum Venerabilis meus Dominus, Dominus Othgeirus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, omnes sanctæ ecclesiæ causas, qvæ Præpositis per provinciam Vestfiordensem non sunt specialiter commissæ, mihi, dum ejus vice dictam provinciam eundo & retroeundo peragrarem, decidendas demandaverit, sed Einar Bondo filius Erici coram me conqvestus fuerit, templum Vatnsfiordense, sua ex sententia, divisione balænarum in litora universitatis hoc vere & antea ejectarum, defraudatum fuisse, cum coloni, qvi balænam primi deprehendunt, tantum sibi de balæna nondum divisa, & de qvacunqve ejus parte, qvantum, & unde illis placet, sumant, templo autem partem ultimam contra præscriptum legis relinqvant. Cum autem diploma daticum templi Vatnsfiordensis testetur, ad illud pertinere qvadraginta

hún á fióratighi vetta í hueriuṁ hual þeim sem kemr á almenníngar. enn ein samt ef minna er. þá seghir ek í míns herra biskupsins umbode med logha vrskurdi. at kirkian í Vatzfirdi á fyrst af ollum óskiptum hual þeim sem á almenningar komit hefuir edr koma kann hedan af fioratighi vetta. í sinn lut óskerdan. ok eingi má retligha nockurn part fyrri ser eigna. edr undanskióta rettu jafnadar skipti en vitath er at kirkian hefuir ádr sinn lut fullan. vtan huerr sem odru uiss gerer vili svara slíku sem heilagrar kirkiu logh seghia þeim á hendr er kirknanna gódzs grípa edr aflogligha vndir sik dragha. Ok til sannenda setta ek mitt inzsigli fyrer þetta bref skrifuat í Vatzfirdi in profesto sancti Basilii anno domini millesimo trècentesimo septuagesimo septimo.

Litr. C.

(c) Aullum gódum maunnum þeim sem þetta bref seá edr hæyra heilsum wer Othgeirr med guds nád biskup í Skálhollte med guds qvediu ok varre, Af þí at wer höfum glöggligha skyniat ok yfuerseed máldagha kirkiunnar í Vatzfirde, insighladan med herra Thorarins Skálholltz biskups gódrar minninghar várs forverara inzsighle. sua váttanda at kirkia

ginta octogepondia (*120 libras*) de qvacunqve balæna qvam in litora universitatis ejici contigerit, sed unum tamen (*ad minimum*) si minor fuerit; Ego igitur, Domini mei Episcopi vice, sententia judiciali edico, templum Vatnsfiordense primum de balæna in litora communitatis ejecta, vel abhinc ejicienda, & nondum divisa, partem suam integram, octogepondia qvadraginta, habere debere, nec ulli partem qvandam sibi appropriare, vel justæ divisioni subducere jure licitum esse, prius qvam compertum fuerit, templum integram suam sortem accepisse, nisi qvicunqve secus fecerit, tantum luere malit, qvantum Leges sanctæ ecclesiæ raptoribus & defraudatoribus bonorum ecclesiarum minantur. In qvorum testimonium ego meum sigillum his literis appendi, scriptis Vatnsfiordi, in profesto Sancti Basilii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

(c) *Id est:* Omnibus viris bonis has literas visuris vel audituris, nos Othgeirus Dei gratia Episcopus Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus. Cum diploma daticum (*) templi Vatnsfiordensis, sigillo Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis prædecessoris nostri obsignatum accurate perspexerimus & observaverimus, qvod templum

(*) *Vide supra pag. 119.*

kirkia í Vatzfirde á fióratíghe vetta af öllum huölum þeim ſem koma á almenninghar enn ein ef minna kemr. ok ſaker þeſs at oſs ſýnizt ei annat rett ne ſkynſamlight enn kirkian í Vatzfirde eighi fyrſt ſín part vſkerdan at hafua at öllu ödru úſkiptu medr þí at ei má vita fyrer víſt huart meira er enn hennar lutr er afreiddr. Þí ſtadfeſtum wer ok ſtyrkium med þeſſu váru brefui þat ſama herra Jóns ábótabref ſem hann hefuer í váru ſerlighu umbode wtgefuit ok her er þeſſu váru brefui med bunndit. biódannde ſkylldulegha at þat ſe vbrigdiligha halldit ok einkannliga ſakir þeſs at eptir gamalla manna fluttninghe hefuer ſua at fornu ſkipt verit. Ok til ſannenda her um ſettum wer várt inſighle fyrer þetta bref ſkrifuat í Vatzfirde tertiio idus Julii anno Domini millesimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Litr. D.

(d) Vær Oddgeir &c. af þvi at vín hefer ecki &c. því er þath vor ſkipan med gódra manna rádi, ath hver sóknarpreſtr, ſá ſem hefer tvær sóknarkirkiur at hallda ſýngi ſinn ſunnudag ath hverri, ok lög-helga daga, þá ſem ber ſunnudaga í millum, ſýngi til útkirkna þeirra ſem liggia í hvörum tveggium þíngunum at iafnadi epter tiltöldu, utar ſtærſtu

templum Vatnsfiordenſe qvadraginta octogepondia omnium balenarum qvas in littora communia ejici contigerit, ſi vero minor ejecta fuerit, unum octogepondium poſſidere, teſtatur, cumqve nobis aliud juſtum & rationabile non videatur, qvam ut templum Vatnsfiordenſe ſuam partem integram de tota balæna nondum diviſa ſortiatur, cum nec certo conſtare poſſit num balæna major ſit, prius qvam demta templi parte, qvare his noſtris literis eaſdem Domini Jonæ Abbatis literas (**), qvas ſpeciali noſtro mandato conſcripſit, & his noſtris literis appenſæ ſunt, approbamus & confirmamus, ſtricte jubentes, ut illæ inviolabiliter obſerventur, præprimis cum ex virorum ætate provectorum traditione diviſio ita olim obtinuerit. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis appendimus, ſcriptis Vatnsfiordi tertio idus Julii, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

(d) *Id eſt:* Nos Oddgeirus &c. Cum vini copia non &c. Hinc e bonorum virorum conſilio præcipimus, ut qvicunqve curio cui duo templa parochialia curæ ſunt, alternis diebus ſolis ſacra in iis celebret, ſed in templis minoribus, in utravis parochia

(**) *Vid. ſupra pag. 126.*

ſtærſtu hátíder þær ſem í ſextán daga halldi eru. þá ſkulu þeir ſýngia at ſóknar kirkiu, enn þeir ſem eina ſóknarkirkiu hafa. ſýngia hvern ſunnudag at ſóknarkirkiunne. en meſſodaga adra ok hátíder ſem fyrr greinir.

Litr. E.

(e) Þá er lidit var frá híngatburd vors Herra Jeſu Chriſti 1358 ár Petursmeſſu ad vincula þá er virduligr Herra Oddgeir med gudz nád Biſkup í Skálhollti viſiteradi um Veſtfiördu ok var á Haga á Bardaſtrönd. reiknadiſt ſva fallinn kyrkiunnar máldagi í Haga. Inprimis hún í Haga hinn minna. Múlaland allt. hálft Hollt. ok ſlíkt í rekum ok ſkógum ſem hún hefr at fornu haft. Skógr í Vatnzdal í ámótum &c. Kirkian í Haga á Bardaſtrönd á Sandeyar allar med hólmum ok útſkerium ſem til hafa legid at fornu ok nýiu ok ſvo heita: Heimey. Háey. Rif. Skarfey. Þóriseyar. Kidhólmar tveir. Flataſker er liggr í Drápsſkerium ſudr ok út frá Kidhólmum. Duratindr. Raudsdalshólmar tveir. Ædarſker þridiúngr. Item eigr kyrkian í Haga á Bardaſtrönd allan ſkóg í Laugarhvammi í Mórudal frá Olldugile ok fram at Hagagardi uppá fiall oc ofan at

---

chia ſitis, juſto ordine pro rata diebus feſtis cum die ſolis non coincidentibus, ſacris operetur, exceptis tamen feſtis maximæ obſervantiæ, qvæ ſanctitate ſedecim feſtorum celebranda ſunt, tum ſacra in templo parochiali peraguntor. Qvi vero unico templo parochiali præſunt, in illo qvovis die ſolis, aliis vero diebus feriatis & feſtis ex prædicto, ſacra celebranto.

(e) *Id eſt:* Annis a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti 1358 translapſis, feſto Petri ad vincula, cum Venerabilis Dominus Oddgeir, Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis qvartam occidentalem viſitaret, tale erat templi Hagenſis in Bardaſtrönda rationarium: Inprimis illud Hagium minorem poſſidet, totum fundum Mulenſem, Holltum dimidium, & tantum ejectamentorum maris & ſylvarum, qvantum olim habuit. Sylvam (ſcilicet) in Vatnsdalo ad confluvia &c. Templum Hagenſe in Bardaſtrönda omnes inſulas Sandeyas cum minoribus inſulis & ſcopulis maritimis, qvi illis & nunc & olim ſubjacebant, poſſidet, en illorum nomina: Heimey, Háey, Rif, Skarfey, inſulæ Thoriseyæ, binæ inſulæ Kidholmi, Flataſker inter Drapsſkeros a libanoto Kidholmorum ſitus, Duratindus, duæ inſulæ Raudsdalsholmi, triens Ædarſkeri. Templum præterea Hagenſe in Bardaſtrönda totam ſylvam Laugarhvammi in Morudalo, inde ab Ölldugilo uſqve ad Hagagardum, jugum montis & amnem inter; ſylvam

at á. Skóg í Arnarbýlesdaltúngu Múlamegin frá Algile ok fram í Geitarmúla sem skógr vex uppá fiall ok ofan at á. Skógarpart í Trostransfirdi í Otrárdals kirkiusókn í Surtdal.

Litr. F.

(f) In nomine Domini Amen. Gerum ver Skeggi Elldjárnsson, Helghi Einarsson Prestar. Þórvalldr Snartarson, Þórvardr Gudmundarson, leikmenn kunnikt. ath sub anno gratie MCCCLXXXII í Watzfirde fimta dagin næsta epter pháskaviku sám ver testamentum Einars bónda Eiriksfonar gódrar minningar med hanns secreto insigle ok sídan iserlássum sua uattanda ord efter ord sem her seger.

Ek Einarr Eiriksson gerir sua fellt testamentum sem her seger. kióssandi líkam mínum legstad at kirkiu heilaghs Olafs í Vatzfirde. gefande þar til jord á Hálshúsum, ok í Wágum, Miþhúsum, ok eyri hálfua í Mióuafirdi. ok þuílík hvalgiedi sem prófuaz at ek ok fader minn hafua átt í fióte. ok her til kalek gylldan er vegr tuær merkur, skal sá madr sem kirkiunnar góz helldr láta gefua her fyrer árliga á minn ártídardagh. fátekum mönnum hundrat í koste ok láta segia sálumessu fyrir minni sál.

---

sylvam in Arnarbylesdalstunga, inde ab Algilo, usqve ad Geitarmulium, supremam montis sylvam inter & amnem; partem sylvæ in Trostransfiordo intra parœciam Otrardalensem in Surtdalo, possidet.

(f) *Id est:* In nomine Domini Amen. Nos Skeggius filius Elldjarnis, Helgius filius Einaris, sacerdotes; Thorvalldus filius Snorti, Thorvardus filius Gudmundi, laïci; notum facimus, nos sub anno gratiæ millesimo trecentesimo octogesimo secundo, Vatnsfiordi; die Jovis proximo post hebdomadam Paschatos, Einari Bondonis filii Erici, bonæ memoriæ, testamentum cum ejus sigillo vidisse & perlegisse, ita verbotenus sonans, ac seqvitur.

Ego Einarus filius Erici tale testamentum scribo, ac seqvitur: Corpori meo conditorium ad templum Sancti Olai in Vatnsfiordo eligo, cui fundos Halshus, Vagos, Midhusa, & dimidium Eyræ in Miosafiördo, ut & tanta de balænis emolumenta, qvanta patrem meum in Fljoto possedisse probari poterit, calicem insuper deauratum duas marcas pendentem, dono. Qvi templi bona procurat, qvotannis in mea anniversaria inopibus victum hundredæ æqvivalentem erogabit, & pro anima mea

inferias

fil. Kirkiu Heilags Laurencii á Grund gefr ek. fimm hundraht. Hrafnagils kirkiu tvö hundrat. Til Múnkaþverár tvö hundrut. Til Hólastadar fimm hundrut. Til Reynisnes stadar hundrat. Til Þíngeyra tvö hundrut. Til Kirkiubeiar klausters þriú hundrut. Til Helgafellz hundrut. Til Gufudals kirkiu hundrat. Til Stadar kirkiu í Steingrímsfirdi hundrat. Til Skálholltz kirkiu tíu hundrut. Arness kirkiu tvö hundrut. Adalvíkr kirkiu settúng í hvalreka í Hofn. Til Grunnavíkr kirkiu fiórdúngh hvalreka í Hlöduvík. Kirkiunne at Sniófiöllum þriú hundrut. Kirkiubóls kirkiu í Lángadal hundrat. Kirkiu í Augre hundrat. Kirkiu á Eyre í Skutilsfirdi hundrat. Kirkiu á Hóle hundrat. Kirkiu á Stad í Súgandafirdi hundrat. Kirkiu í Holte í Onundarfirdi. tólftúngh í reka í Sigluvík. land á Draungum ok tvá hlute í reka ſkal taka Biörn son minn til eignar. ok ſkal hann feda þar fyrir einn ölmösu mann mer ſkylldan efinnliga ok á þuí góze odru sem ek hefer honum gefit. Presti þeim er mik ſýngr til molldar gefr ek tvö hundrut. Prestum til sálumessna tíu hundrut. Skal sira Eindridi Kópe taka þar af tvö hundrat. Fátækum mönnum fimm hundrut í koste. ok se gefit í siö náttum frá andláti mínu. Fátækum frendum gefr ek tuttugu hundrud. Skal

R 2 Valgerdr

inferias dici curabit. Templo Sancti Laurentii in Grunda qvinqve hundredas lego; templo Hrafnagilensi duas hundredas; (monasterio in) Munkathvera duas hundredas; cathedræ Holensi qvinqve hundredas, (monasterio) in Reynisnes hundredam; (monasterio) Thingeyrensi duas hundredas; monasterio Kirkiubæensi tres hundredas; (monasterio) Helgafellensi hundredam; templo Gufudalensi hundredam; templo Stadensi in Steingrimsfiordo hundredam; templo Skalholtensi decem hundredas; templo Arnessensi duas hundredas; templo Adalvikensi sextantem balænarum in Höfnam ejectitiarum; templo Grunnavikensi qvartam balænarum in Hlödwikam ejectitiarum partem; templo Snæfiallensi tres hundredas; templo Kirkiubolensi in Langadalo hundredam; templo Ögrensi hundredam; templo Eyrensi in Scidisfiördo hundredam; templo Eyrensi in Skutulsfiördo hundredam; templo Holensi hundredam; templo Stadensi in Sugandafiördo hundredam; templo Holtensi in Önundarfiördo unciam ejectamentorum in Sigluvika, fundum Drangensem, sed ejectamentorum bessem filius meus Biörn possidebit, eumqve & alia bona, qvæ illi dedi, ad sustentationem egeni unius cognatione me tangentis in perpetuum adhibebit. Sacerdoti, qvi mihi justa persolverit, duas hundredas lego; sacerdotibus ad inferias dicendum decem hundredas, qvarum duæ Domino Eindridio Kopio cedent; Pauperibus qvinqve hundredas edulium, qvæ intra septiduum a meo obitu erogantor. Cognatis meis egenis viginti hundredas lego, qvarum qvinqve Valgerdæ filiæ Nicolai, sorori ejus Ceciliæ tres, Ingigerdæ

duæ

Valgerdr Nicholasdótter eiga þar af fimm hundrut Cecilia syster hennar þriú hundrut. Ingigerdr tvö hundrut. ef Brigith módir þeirra erbir mik eige ella take þeir er meirr þurba af minum frendum. Ok til sannynda her um settum ver fyrr sagder menn vór insigle firer þetta utskriptum er gior var sunnudaginn næsta post festum Sancti Ambrosii Confessoris í sogdum stad ok are.

CAP. IX.

De Michaele.

§. 1.

Michaël, natione Danus, qvi Romæ Pænitentiarum egerat, ibidem Episcopus Skalholtensium ordinatus, anno 1383, in Islandiam venit (a. Sed ipso in continentem una cum decem aliis scapha delato, navis cum reliqvis & universo pondere in altum rejecta, inter Færejas & Hetlandiam periisse creditur, ut ex reliqviis seu rejectamentis ad utriusqve provinciæ littora compulsis, colligi potuit. Eadem etiam tempestas qvatuor alia navigia in Grönlandiam propulit, qvorum uno Biörnus Hierosolymipeta vehebatur, unde post biennium tandem reversa sunt.

§. 2.

Anno 1384 Michaël omnia mutare & miscere cæpit, multosqve melioris notæ Clericos ab officio removit, & anno seqventi in ordinaria per

---

duæ hundredæ, nisi Brigitha ejus mater in hæreditatem meam successerit, tum illis meorum consangvineorum cedunto, qvi magis indigebunt. In qvorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic Transscripto apposuimus, facto Dominica proxima post festum Sancti Ambrosii Confessoris, dicto loco & anno.

(a) *Annal. Breviores* adventum ejus anno 1383, ut & *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4 pag. 51. & *PONTOPPIDAN.* in *Annal. Eccles. Dipl.* Tom. 2. pag. 228. adscribunt *Flateyenses* vero eum in annum 1385 rejiciunt.

per Qvadrantem orientalem visitatione, Thorgerdam Antistitam Kirkiubajensem honore privavit, substituta in ejus locum Haldora Runolfi filia, qvæ & mox eandem pœnam subire coacta est. Hinc anno 1388 in Comitiis Generalibus, multæ gravesqve de eo qverelæ, multaqve indigna Episcopo vitia ipsi exprobrabantur, qvæ ut audivit, relicto vicario, Ario Gunnlogi filio sacerdote Reykholtensi, peregre abiit. Sed Ario, anno 1389 ad plures congregato, nemineqve negotia diœceseos curante, status & conditio Ecclesiæ valde tristis & turbata apparuit. Qvidam enim sacri ordinis viri in exilium acti, qvidam officio privati, qvidam etiam morte absumti fuerant: Nam his annis gravis provinciam morbus vexavit, magnamqve incolarum partem abstulit, sed pecora & jumenta, ex nivium & frigoris insveta & continua magnitudine orta fames consumsit: Præterea inundationes ex pluviarum assiduitate, multos, in qveis Rafnum Nomophylacem cum familia & habitatione Launguhlid Horgdalensium absorbserunt, adeo ut in nostram perniciem universa malorum Ilias conspirasse videretur.

§. 3.

Anno demum 1391, Thorsteinus Snorronis, qvi cum Michaële abierat, in Dania ab ipso Abbas Helgafellensis ordinatus & Skalholtinæ diœceseos officialis constitutus, in patriam revertitur, qvi, qvantum in ipso fuit, parœciis a sacerdotibus vacantibus de idoneis Ministris prospicere conatus est, qvos Petrus Holensium Præsul sacris initiavit. Eodem qvo Thorsteinus rediit anno, Roma etiam, qvam religionis ergo inviserant Haldorus Lopti, Thordus Runolfi sacerdotes, Biornus Einari & Thordus Sigmundi, reversi sunt. Nobilitavit etiam tempora Michaëlis Archiepiscopus Nidarosiensis, mittendo in Islandiam 1384 sacrificulum qvendam Thorkillum Sæl, seu *felicem*, & Hallum Magni, qvi pro ipso subsidium Pallii exorarent aut extorqverent. Qvando vitæ aut episcopatui Michaël renuntiaverit, incertum est. Ipsum autem omnium Skalholtensis curiæ, cui septennium circiter præfuit, Episcoporum inutilissimum fuisse, certum est. (a).

(a) *Annales Breviores* statuunt Michaëlem cathedram resignasse anno 1390, sed num eodem anno etiam mundo valedixerit, incertum est.

CAP. X.

De Vilchino, seu *Vilhelmo*.

§. 1.

Vilhelmus gente Danus, e Priore qvodam Episcopus Skalholtensis factus, cathedram anno 1394 adscendit (a). Hic, ubi more majorum non minus freqvens qvam sumtuosum convivium Skalholti celebraverat (b), primaqve vice, 18 Calend. Octobris, seu festo Exaltationis Sanctæ Crucis, sacra fecerat, sub autumnum, primam visitationem per tractum occidentalem instituit, alteram anno 1395, qvotannisqve inde eodem modo continuans, non tantum hominum mores correxit, & religionis usum exercitiumqve inculcavit & confirmavit, sed etiam dioecesi a doctis viris evacuatæ, qvosdam a Michaële extrusos restituit.

§. 2.

Codicem, qvi ab ipso *Vilchinianus* vocatur, omnes omnium totius dioeceseos templorum possessiones, ædificia, prædia, fundos, prata, sylvas, pascua, piscinas, littora oceani rejectamentorum exceptionibus apta, decimas, mercedes prædiorum, jumenta, agnas, vaccas, adhæc ornamenta, calices, patinas, vestes, libros, atqve id genus alia; deniqve etiam ad candelas sacras aliasqve annuas expensas rationes comprehendentem, primus confici curavit. Statutum etiam anno 1396 de bonorum templorum, ab eorum patronis, rationibus reddendis, & variis aliis

(a) Sunt, qvi eum Romæ ordinatum fuisse, sunt &, qvi a Vinaldo Norvegorum Archiepiscopo consecratum tradunt; sed parum refert utrum verius sit, & si lubet, conciliatio in promtu est; Nam si statuimus eum pro more seculi collationem seu confirmationem Episcopatus Roma attulisse, sed ab Archiepiscopo ordinatum fuisse, res in vado est.

(b) Ad hoc convivium, integram septimanam duraturum, Petrum Holensem & totius Insulæ Magnates convocavit, tantaqve fuisse Præsulis largitas & comitas dicitur, ut unumqvemqve vini & cerevisiæ nobilioris, qvantum liberet, promere jusserit.

aliis finxit (a), & alia etiam non silenda opera perfecit, ut reparationem templi Skalholtini, cujus anteriorem partem a fundamentis excitavit, qvod deinde pretiosis vestibus & nave oneraria donavit. Arculam ex argento defœcato ad condendum Sancti Thorlaci caput fabricari fecit: Simulacro B. Virginis & Divi Olai templum ornavit: Antiqva prædecessorum nomina penitus dissolvit: Pretiosissimos etiam tapetes templo Kyrkiubajensi donavit, & anteqvam in Islandiam venit, turriculum monasterii cujusdam in Norvegia ædificasse fertur (b).

§. 3.

Anno 1402, atrox Islandiam pestilentia pervagari cœpit, qva multi mortales ita subite exstincti sunt, ut qvidam dicto citius perirent, puerіqve, adulti, & senes, indifferenter animam efflarent, tantusqve fuit contagionis furor, ut sæpe ex 12 vel 15 qvi unum mortuum sepultum ibant, vix duo aut tres domum incolumes redirent. Qvod primo statim autumno partem australem ad solitudinem redegit, ita ut sub initium novi anni, Skalholti, præter Præsulem & duos laicos superstes nemo esset. Unde ad cæleste auxilium implorandum transitum est, Deoqve de tribus Missis, cum precatiunculis & crebris luminibus, præterea jejuniis, Psalteriorum recitationibus & B. Virginis salutationibus, tandemqve de 1280 Joachimicis in ornationem scrinii seu sandapilæ Divi Gudmundi erogandis, votum nuncupatur. Qvo facto, complures coram sacerdote peccata ante mortem confitendi facultatem nactos fuisse, creditum est.

§. 4.

Anno 1403, lues in occidentalem & orientalem Qvadrantes non minus furiose grassabatur, omnesqve Abbates, Canonicos, Clericos, Primates,

---

(a) Vid. ad finem hujus capitis Litr. A. Cui sub Litr. B. subjungimus sententiam ab Olao filio Svarthöfdii sub hujus auspiciis anno 1399 latum de balænis templo Vatnsfiordensi competentibus.

(b) Vid. *Annal. Recent.* unde colligitur, eum, anteqvam cathedram Skalholtensem adscenderit, fuisse Priorem Monasterii cujusdam in Norvegia, forte Nidarosiensis.

mates, & utriusqve sexus melioris notæ plurimos misere sustulit, tantaqve in parœcia Kyrkebajensi fuit mali labes, ut 1675 funera in rationem libitinæ venirent, in cœnobio autem Thyckvabajensi duo tantum monachi cum uno servulo in vivis essent. Anno 1404 pestis hæc maxime qvidem partem borealem vastavit, Skalholtum tamen non omnino reliqverat; nam hoc anno sedem episcopalem ita denuo vexavit, ut episcopus cum binis tantum sacerdotibus superesset; sed in universa diœcesi vix 50 residui presbyteri numerarentur.

§. 5.

Hanc humani generis insolitam cladem, tanta pecudum strages subsecuta est, ut vix decima pars relicta putaretur. Cujus mali causa, frigoris vis & nivium altitudo fuere, qvæ anno 1405 inciderunt. Hæc autem omnia Islandiam ita afflixerunt, ut nunqvam posthac pristinum splendorem aut vires recuperare potuerit. Non enim tantum integri Tractus & Parœciæ ad perpetuam solitudinem redactæ sunt, sed etiam studia & artes liberales, ut & opera & exercitia qvædam summe necessaria nunqvam posthac instaurata, ut agricultura salisqve fabrica & id genus alia, obsoleverunt.

§. 6.

Vilchinus vero tot tantisqve pressus malis, non tamen animum despondit, sed pro virili obviam eundo, rem ecclesiasticam erexit & sustentavit. Qvem in finem Vermundum Abbatem Helgafellensem & Biarnum Videyensem consecravit. Totius Skalholtinæ diœceseos tres in proximum triennium constituit officiales; Vermundum Abbatem occidentis usqve ad amnem Botnsa, Oddum Jonæ qvartæ australis, usqve ad Lomagnups sand, cui etiam rei œconomicæ ad sedem episcopalem pertinentis dispensationem concredidit; sed Thorarinum Andreæ orienti præposuit. Qvo facto, in Norvegiam enavigavit, ubi inseqvente hyeme, cum diœceseos Skalholtinæ moderatorem non sine laude, per 12 annos egisset, vitam cum morte commutavit. Exeqvias ipsi fecit Bergis, Biörnus Einari Hierosolymipeta sat splendidas, viro, nisi superis

aliter

aliter placuisset, longiore vita digno; Nam omnium alienigenarum qvi Skalholtinam dioecesin rexerunt, utilissimus & vigilantissimus fuisse videtur.

Litr. A.

(1) Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto. tueim nátt- um firér petrsmesso í Skálhollte in synodo vóru þessi bod sett af virduligum herra Vil'.in medr guds nád biskup í Skálhollte oc í sam- þykt tekin af öllum lærdum mönnum. Inprimis at þær constituciones er giort hafua gódrar áminningar Skálhollts biskupar. Magnús. Arne Þór- láksson. oc Jón Sigurdarson sýnaz oss skynsamligar oc vel halldandi. Serliga at prestar láti í brottu sínar opinberar barnamödur oc frillur af síno heimile oc þingum innan hálfs mánadar nesta. Item at prestar uande alla lute sem reinligaz til gudz þiónostu. vín oc bakstr oc adra lute. oc geymi heilaga krismu oc evcaristiam í hreinligri hirdzlu læstri. oc halldi hrein corporalia messoklædi oc sacrarium. handklædi. lesi dags- tíder heima forfallalaust í kirkiu dagliga. en sýngi helga dagha oc hátíd- is allar tíder. oc halldi hver prestr sinne vist tólf mánudi forfallalaust. Item at aller prestar predike alla þá daga sem í sextán daga halldi ero. oc

(1) *Id est:* Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto, duabus noctibus ante festum Petri, Skalholti in synodo, hæc mandata a reverendo domino Vilkino dei gratia episcopo Skalholtino lata, & ab omnibus clericis approbata, erant. Inprimis qvod illæ constitutiones, qvas bonæ memoriæ episcopi Skalholtini, Magnus, Arnas Thorlaci filius, & Jonas Sigurdi filius tulere, nobis videntur sapientes & probe ob- servandæ, imprimis qvod sacerdotes dimittant de suo domicilio & parochia mulieres, de qvibus liberos susceperunt, & concubinas, intra dimidium mensis. Item ut sacerdotes omnes res ad dei cultum (pertinentes), vinum & panem, aliasqve res, sollicite tractent, & sanctum chrisma & evcharistiam in mundo resecrato (qve) reposito- rio conservent, mundaqve servent corporalia, vestes sacras, & sacrarium, ac tersori- um. Diurna sacra in templo qvotidie legant, dum nulla prohibent impedimenta, sacris vero diebus & festis omnia sacra celebranto, nec suum domicilium ullus sacerdos qvolibet duodecim mensium spatio, sine urgente necessitate migrato. Item ut omnes sacerdotes omnibus illis diebus concionentur, qvi sanctitate sedecim dierum observandi sunt, & in priori parte jejunii Adventus atqve jejunio qvadragesimali & circa festum paschatos.

oc í öndverdri iólaföstu. oc lángaföstu. oc í móti páskum. Heyri innvirduliga skriptamál oc gódfúsliga oc kenni sínum sóknarmönnum hverso þeim berr at skriptaz innvirduliga med allri gódfýsi oc sannri einord med vidrkomningu hiartans oc fullum huga til vid at skiliaz syndirnar. segi til vikuhalldz hvern sunnodag. sva hátt oc skilit. at tída sóknarmenn heyre. Leggi prestar af alla lausúng oc leikaraskap bædi í klædabúnadi oc vapnaburdi. Taki prestar saman róma skatt oc geyme trûligha. oc afhendi prófastinum allan óskerdan. oc umskipte hann ecki oc fordiz sva þá píno er páfui leggr þar medr. Item at aller prestar þeir sem tuær sóknarkirkiur hafua sýngi rúmhelga daga at útkirkium oc bönhúsum. Item at aller prestar oc böndr þeir sem sóknarkirkiur hallda. taki med biskupstíundum oc afhendi sua prófastinum edr þeim sem hann tilskipar. halldi kirkiur oc bönhús sæmiligha oc vel geymd svo at eigi megi fenadr innkomaz. giörizt upp kirkiur oc bönhús innan tólf mánada. ella lúki þriár merkr firer hálfkirkiu en tólf aura firer bönhús. Item at böndr þeir sem kirkiur hallda se skylldugir at giöra reikning próföstum af öllum eignum þeim er þeirra kirkiur eiga. tíundum oc öllum ödrum þeirra eignum oc afhendi tíunder kirknanna þá er þeir medskiliaz oc sýni eigi sídr allt kirkiunnar gódz þá er þeir skiliaz med iörd. Sva ei sídr þeir sem-

pafchatos. Diligenter & benevole confessiones audiunto, & suos parochianos, qvomodo exqvisite cum omni animi bonitate & vera sinceritate resipiscentia cordis & pleno proposito a peccatis desistendi confiteri oporteat, docento, & die qvolibet solis observationem hebdomadis tam alte & distincte, ut parochiani intelligant, proclamanto. Sacerdotes omnem levitatem & futilitatem tum in vestitu, tum portatione armorum deponunto, sacerdotes qvoqve denarium Petri colligunto & fideliter custodiunto, & præposito integrum tradunto, nec eum commutanto, atqve ita pœnam qvam minatus est Papa evitanto. Item omnes sacerdotes qvi duo habent templa parochialia, diebus profestis in templis, juxta qvæ non habitant, & sacellis, sacra peragunto. Item omnes sacerdotes & coloni, qvi templa parochialia (administranda) tenent, decimas episcopales colligunto, & præposito dein, vel alteri, qvem in suum locum constituit (præpositus), tradunto. Templa & sacella decenter & bene conservari curanto, ne pecora illa introgredi possint. Templa & sacella intra duodecim menses exstruuntor, alias tres marcæ pro templo annexo, duodecim vero oræ pro sacellis eroganto. Item coloni qvi templa administrant, præposito omnium bonorum, qvæ eorum templa possident, ad decimarum & omnium reliqvarum illorum possessionum rationes reddendas obligati sint, tradantqve decimas templorum, cum illorum (administratione) decedunt, & nihilominus monstrent omnia templi bona cum prædium deserunt. Nec minus qvi

ſem útkirkiur hallda leggi efter kirkiutíunder. oc ſe ſýnt kirkiunnar umbodsmanne edr þeim ſem hann tilſkipar. Item at firer launfeſting ſetiz þviiik ſkript ſem firer opinberan hórdóm. Item at opinberum frillulífuismönnum gefuiz ei guds líkami utan þeir ſkiliz vid oc böti yfer. Item at þeir menn ſem hlaupaz prófaſtdöma í millum. ſtefnizt aftr af þeim prófaſti. í hvers umbodi þeir brutu oc retti ſá yfuer þeim.

Litr. B.

(b) Ollum monnum þeim ſem þetta bref ſea edr heyra ſender ſira Olí Suarthöfdaſon officialis heilagrar ſkálholz kirkiu (qvediu guds oc ſina. kunnigt giorandi) ath ſub anno gracie milleſimo trecenteſimo nonageſimo (*male* cx) nono i vazfirde næſta dagh epter natifitatem beati (beatę) virginis kom aa ſtefnnu fyrir mik biornn einarſſon af einne alfu ok kiærdi til Illhuga gudmundz ſonar ok marteins petursſonar ath þeir hefde ath ſer tekith hual kirkiunar i vazfirde ſem rekith hafdi aa almenningha en æfinligh eign er kirkiunar i uazfirde fiorer tiger vætta af ollum haulum (*rectius* huaulum) ſem rekur aa almennigha ein ef minne kemr kiærdi biorn ath einghi lagha ſkiipte hefde aa geingit ſagdann hual ok þeir ólagum brott fært ok eingi aa hanns vegna edr kirkiunar til lagha

 ſkipptis

---

qvi templa annexa tenent relinqvant templi decimas, monſtrenturqve vel templi curatori, vel ei qvem ille (ſui loco) conſtituit. Item pro ſponſaliis clandeſtinis talis conſtituatur pœna condigna, qvalis pro manifeſto adulterio. Item notoriis concubinis corpus dei non dator, niſi (concubinatum) relinqvant atqve expient. Item homines, ex unus præpoſiti ditione in alterius vagantes, ab eo præpoſito, in cujus ditione peccatum commiſerunt, citentur, illeqve de iis ſententiam dicat.

(b) *Id eſt:* Omnibus has literas viſuris vel audituris, Dominus Olaus filius Svarthöfdi officialis ſanctæ eccleſiæ Skalholltenſis, Dei & ſuam ſalutem mittit, notum faciens, qvod ſub anno gratiæ milleſimo trecenteſimo nonageſimo nono, Vatnsfiordi, poſtridie nativitatem beatæ Virginis, coram me comparuit Biörn filius Einaris ex una parte, qvi Illugium filium Gudmundi, & Martinum filium Petri inſimulavit, qvod balænam templi Vatnsfiordenſis in littora univerſitatis ejectam, arripuerint, ſed templum Vatnsfiordenſe perpetua poſſeſſione gaudet qvadraginta octogepondiorum de omnibus balænis, qvas in littora communia ejici contigerit, ſed unius octogepondii ſi minor fuerit balæna; Biörn actionem inſtituit, eo qvod nulla diviſio legitima dictæ balænæ, qvam illi aſportarunt, peracta fuerat, nec ullus ejus vel templi vice, qvi legitimam perageret

fkipptis verid. Hafdi oc laghligur umbodzmadr kirkiunar beitt ok kraft nefnda menn lagha fkipptis oc feingit eghi. Þy i guds nafnni amen fagda ek med fullum domi oc lagha urfkurde kirkiune i vazfirde fiora tighe vætta til eignar af adr greindum hual oc nefnda menn Illhuga oc martein eppter reittum reikninks fkap fkylldugha ath iuka apptr kirkiune i vazfirde greint huals uerd fiorar vætter til hundraz utan þeir profi med fullu fkilrike ath heim hafi komit til vazfiardar fyrir fardagha. oc her til i rett kirkiune i vazfirde firer vlaghligha medferd ok rangligha brottfærflu hualfins þrettan merckr fkal allt þetta goz lukazft aa næftum fardaugum heima i vazfirde eppter ifirfion þerra godra manna fem ek þar til nefnir. Ok til fannyda her vm fette ek officiolotor (*rectius* officialatus) inzfigli firir þetta mitt vrfkurdar bref fkrifad ftad oc ari deghi fidar en fyrer feger.

---

perageret divifionem, præfto fuerat, templi præterea procurator competens dictos viros divifionem legitimam expoftulaverat & rogaverat, fed fruftra; Hinc in nomine Dei amen. Ego plena fententia & legitima decifione edixi, templum Vatnsfiordenfe qvadraginta octogepondia prædictæ balænæ poffidere, & dictos viros Illhugium & Martinum ex jufta computatione templo Vatnsfiordenfi dictæ balænæ pretium, fingula qvatuor octogepondia una hundreda, rependere, nifi plena probatione, illa Vatnsfiördum ante tempus habitacula mutandi devecta fuiffe, evincere qveant; templo præterea, ob jus ejus, illegitima balænæ tractatione & injufta ablatione, violatum, tredecim marcas expendere debere; Qvæ omnia bona proximo habitacula mutandi tempore, domum in Vatnsfiordo, ex virorum integrorum, qvos ego ad hoc negotium denominabo, æftimatione perfolvuntor. In qvorum teftimonium ego figillum officialatus his literis decifionis appendo, fcriptis loco & anno, fed poftridie, ac fupra.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS III.

SECTIO IV.

Continens gesta Episcoporum Holensium.

CAP. I.

De Jorundo Thorsteini filio.

§. 1.

De natalibus Jörundi Thorsteinidæ, qvod tanqvam certum exploratumqve scribam, non habeo. Ambigi enim potest, cui Qvadrantum, boreali an meridionali ejus origo adscribenda sit. Nondum enim ephebis egresso, in consortium Brandi Abbatis Verensis, literis operam navatum adscisci contigit, unde talis evasit, ut Præceptor neminem tam tenacis egregiæqve memoriæ se unqvam expertum esse confiteretur. Paulo post sacerdotio initiatus, in familiam Sigurdi Episcopi Skalholtensis receptus est.

§. 2.

Anno 1258, relicto Episcopo, itinereqve in toparchiam Ejafiord, ubi se navigio (dicto Grábussa) commissurus erat, suscepto, in finibus Mælefellensibus seu Mælefellsdal, crus eqvi qvo vehebatur comminutum est. Qva propter mutato profectionis consilio, in ostio Kolbeinsárós

 navem

navem conſcendit, oportunamqve nactus tempeſtatem in Norvegiam fauſtis avibus transfretavit. Navis autem Grábuſſa, qva prius uti conſtituerat, itidem in altum provecta eſt, ſed pelagi fluctibus, ne uno qvidem ſuperſtite, abſorpta fuit.

§. 3.

Anno 1265, defuncto Brando Epiſcopo, iter in Norvegiam, epiſcopalem dignitatem ambiturus, denuo ingreditur, Holanæqve Cathedræ, in feſto Pentecoſtes anni 1267, miniſterio Haqvini Archiepiſcopi Nidaroſienſis, qvi paulo ante, ſc. die viridium Archihathedram adſcenderat, præficitur (a). Ex Norvegia diſcedens, ab Archiepiſcopo totius Inſulæ, ob Sigurdi Epiſcopi ſeneſcentis debilitatem Inſpector conſtitutus, eademqve æſtate in patriam redux, Arnam Thorlaci filium Skalholtenſi coadjutorem miſit, eundemqve anno 1268, Sigurdo e vivis ſublato, literis diœceſeos Skalholtinæ, ſuisqve præmunitum, ad exteros infulam accepturum ablegavit. Seqvente anno, acceptis Archiepiſcopi literis, ut qvæcunqve iisdem de ſtatu eccleſiaſtico emendando continebantur, publicaret, freqventes egit conventus (b).

§. 4.

Anno 1273, in Norvegiam tranſiit, conſumtaqve ibidem hyeme, ſeqvente æſtate 1274 a Jona Archiepiſcopo nuper e concilio Lugdunenſi, (vel, ut noſtri ſcribunt, Leontino) reverſo, Pontificis literas accepit, qvibus omnes ſignum crucis ſuscipere, ſacramqve militiam ſanctam terram ex poteſtate Saracenorum liberatum, jubebantur; Illisqve, qvi eandem propriis perficerent impenſis, plena delictorum prævia confeſſione, abſolutio a Pontifice, meritumqve æternæ compenſationis promittebatur, publico edicto addito, ut Epiſcopi, qva late pateret orbis chriſtianus, iisdem injuſte preſſis, ſine perſonarum reſpectu patrocinarentur, clerici

---

(a) Huc pertinet permiſſio Jörundo anno 1267 data, & *TORFÆO Hiſtor. Norveg.* Tom. 4. pag. 347 memorata, de Capitulo & ordine Canonicorum Holis inſtituendo, qvamvis talis ordinis mentionem actu fieri, priusqvam ſub ſeqventi Periodo, nobis non occurrerit.

(b) Conf. Sect. præced. cap. 1. §. 4. pag. 3.

clerici vero sexennii decimatione ex universis reditibus solvenda, sanctam expeditionem occupaturis subvenirent (a). Seqvente autem anno, Jörundus *Jus Ecclesiasticum* a Skalholtensi concinnatum, suæ dioeceseos incolis observandum obtulit, qva de re Regem mox certiorem fecit, penes qvem legum ferendarum potestatem esse scivit (b).

§. 5.

Anno 1277, uterqve Episcoporum literis Archiepiscopi definito ad comparendum biennio, Bergas, ubi Concilium Nationale habere statuerat, evocantur; simulqve iis in mandatis datur, ut reliqvias Oddi Thorarini, qvi duplici anathemate percussus, anno 1255 sublatus erat, absolverent. Ipse enim primum ab Henrico Episcopo ob pecuniæ in templis Liosavatnensi Grimseyensiqve depositæ ablationem, & publicationem bonorum Thorsteini Hvammensis, qvæ proscripserat, qvibus & accessit, qvod cete ejectitium, Episcopi alioqvin peculium, in suos usus convertisset, excommunicatus fuerat. Deinde, cum Episcopum vi arreptum, & munimento Flugumyrensi inclusum, priusqvam clerus Holanæ dioeceseos inde extractum secum abduxit, affligere non destitisset, eandem denuo pœnam promeruerat. Cum autem moriens, oblata satisfactione, promissaqve pœnitentia, absolutionem, sed frustra, petiisset, prout oculati & auriti testes juramento confirmarunt, Sighvatus Canonicus Nidarosiensis, rogatu Thorvardi fratris Oddi, ipsius reliqviis absolutionis veniam a Pontifice Romano impetraverat, ejusqve negotii exsecutionem Archiepiscopus utriqve Præsulum mandaverat. (c).

§. 6.

Proxima itaqve æstate hac de re Episcopi per literas consultantes, in diversa trahebantur. Arnas enim rei accelerandæ studiosus, Jörundum, ut causæ in ejus dioecesi enatæ decisorem, testium juramenta, qva

(a) Conf. qvæ supra scripsimus Per. 3. cap. 1. pag. 9.

(b) De literis Episcoporum, Magnatum & vulgi ad Regem datis 1275, deqve Regis ad eos responsis per Adalbrandum qvendam 1276 transmissis. Vide supra pag. 10. 11.

(c) Vid. supra Tom. 1. pag. 365. 366. 403. Tom. 2. pag. 14.

qvæ [illegible]erent, enuntiare oportere contendit. Jörundus vero differendi cupidus, Arnæ, ut gravioris qvæstionis arbitro, decisionem competere asseveravit. Deinde Reykiavallis in tractu Skagafiord convenerunt, ubi deliberatione ejusdem rei habita, non idem utriqve placuit. Timebat enim Jörundus, ut pecunia, qvæ cathedræ Holensi ex Oddi facultatibus debebatur, bona fide solveretur. Arnas autem talem ex Collegæ animo dubitationem eximere studens parum profecit. Præsules itaqve hac vice re infecta digrediuntur. Holensis provincias visitaturus domum, Arnas vero Skalholtum, indictamqve pecuniæ summam a vidua Oddi, reliqvisqve consangvineorum, non sine magna in Præsulem Holensem, ob acta Henrici Episcopi, offensa, coëgit. Vidua autem ab Arna Episcopo petebat, ut ossa defuncti mariti Skalholtinæ cathedræ advehenda curaret, qvam, etiam pecuniæ participem fieri præoptans, insigni donario pro concesso sepulturæ loco se ornaturam promisit. Anno 1279, circa initium veris, cum uterqve Episcoporum peregrinationi se accingeret, Arnas Jörundo per litteras significavit, velle se mandato Archiepiscopi de ossibus Oddi resecrandis prius satisfieri, qvam peregre abirent. Qvi nuntio accepto, protinus ordinariam visitationem ingreditur. Qvo Arnas cognito, alias denuo literas per Audunum cognomine Siole, Jörundo perferendas dedit, qvibus se Seilam, 8 id. Julii, voluntatem Archiepiscopi exseqvendi gratia venturum prædixit. Tabellarius repentino itinere Jörundo Skinnastadis obviam factus, epistolam ipsi tradidit, nihil vero literularum domino reportavit, qvi cum nobili comitatu profectus, priusqvam definito loco & tempore non substitit.

§. 7.

Hic duo sacerdotes ab Episcopo Holensi, qvi illum ad convivium invitarent, occurrebant; sed oblatam benevolentiam declinans, se ibidem Collegam exspectaturum dixit. Mane præstitutæ diei, ossa effodienda curavit, aqvaqve scrupulose diluta, & novo, qvem secum advexerat, capulo inclusa, in australi templi sepimento collocari præcepit. Hinc brevi, Episcopi non sine mutuæ humanitatis officiis convenientes, multum diei inter varia deliberandi consilia, neutro, qvod alter voluit, affirmante, consumserunt, usqvedum Arnas, Decreto Pontificiali publice recitato, consensum Jörundi impetravit. Qvo facto, clericorum grege

circum

circumfusi, templum intravere, & debita celebritate reliqvias Oddi anathemati olim addictas in pacem Ecclesiasticam revocarunt. Postqvam ita convenit, ambo Holas digressi, biduum epulis impendebant, mulctam autem 280 Joachimicorum ab Arna numeratam, proprio æri addere nolens, Cœnobiis Jorundus distribuit, Collegamqve donis ornatum honorifice dimisit (a).

§. 8.

Posthæc Præsul navigationi sese committens, proximam hyemem in Norvegia transegit, ibiqve seqventi anno, qvi fuit Magno Regi emortualis, in festo Vilhelmi, ɔ: 5 Calend. Junii, cum Ericus Magni filius, Regalis

(a) Anno 1255, sedente Holis Henrico, ut supra notavimus, occisus fuit Oddus Thorarini, plus una vice ab Henrico diris devotus. Thorvardus autem Oddi frater, per Sighvatum Landum Canonicum Nidarosiensem, Pontificis Diploma acqvisiverat, qvo Episcopis Islandiæ, auspiciis Archiepiscopi Nidarosiensis, ut Oddi reliqvias absolverent, & in templo aliqvo honeste sepeliendas curarent, injungebatur, ea tamen conditione, ut facultates & possessiones Oddi, qvas moriens habuerat, templo Holano, in qvod præcipue peccavisse videbatur, bona fide restituerentur, qvæ 240 imperialium valorem efficiebant. Jörundus itaqve, qvi Oddi viduam & cognatos, in Holanos, ob ipsi parum juste inflictam devotionis pœnam, iniqviore esse animo probe cognovit, de solutione dubitavit, qvam sine fraude futuram Arnas in se recepit. Interim hic etiam observandum, diversas Oddi causas diversis Episcopis commendatas fuisse, Jörundo, ut Holanæ diœceseos Præsuli, gravior illa de Antecessoris sui Henrici captivitate & templorum expilatione dijudicanda erat. Arnæ autem, qvanto qvævis expianda, & qvo loco Oddi morientis absolutionis petitio habenda esset. Hic etiam, qvasi ἐν παρόδῳ notandum, nostros omnes, qvotqvot inspicere licuit, & hac de re aliqvid scripserunt, multum a veritate aberrasse in denominatione Pontificis, qvi Diploma de Oddi absolutione edidisse perhibetur. Id enim tribuunt Innocentio 4, sed immerito; nam is 1254. 7 id. Decembr. æternitatem ingressus est; Oddus autem vita privatus fuit anno 1255 prid. id. Januarii, vel, ut alii volunt, biduo post, id est, integro plus mense post Innocentii fata. Referenda itaqve hæc constitutio, aut ad Innocentium 5 qvi anno 1276 qvinqve tantum menses sedit, aut ad alium aliqvem, qvi hoc temporis intervallo Romanæ præfuit Ecclesiæ. Siqvid conjectare valeo, ad Gregorium 10 istud referendum dixero, cujus tempore Sighvatus Lande, cui Thorvardus Oddi frater valde familiaris fuit, sæpius ad Curiam Romanam commeavit, qvi etiam in amici gratiam hocce de Oddi cinerum absolutione Diploma acqvisivisse fertur. Conf. supra pag. 14. & Tom. 1. pag. 365 sqq.

Regalis fastigii hæres a Jona Archiepiscopo publice est declaratus & coronatus, præsenti Episcoporum ogdoadi interfuit. Cumqve in Nationali Synodo, qvæ Bergis hoc anno celebrata fuit (a), comparuisset, in patriam reversus est, eademqve æstate, cum Lodinus, cognomento Leppr, & Jonas Nomophylax codicem legum in Islandiam adferrent, illis qvidem restitit, sed ita ut collegæ locum principem lubens concederet (b).

§. 9.

Anno 1283, Rafno Oddi & Erlendo Nomophylace cum edicto Regio e Norvegia revertentibus, controversiæ de præbendis Ecclesiasticis, qvas episcopi ad clericos jussu Archiepiscopi transtulerant, inprimis in diœcesi Skalholtina recruduere. Hoc enim anno Jonas Archiepiscopus (ut & plures Episcoporum e Norvegia) expulsus in fata concessit, qvod Proprietariis de novo ad amissa Patronatus jura reposcenda, animos addidisse videtur. Cum ergo Jörundus tantæ multitudini se imparem cerneret, Regia voluntate & impetu protestantium adactus, ex pristino ardore aliqvid remisit, in tantumqve cum Rafno, totius tunc Insulæ Præfecto, & sectæ adversantis Coryphæo consensit, ut citra apertas inimicitias res gereretur. Super his etiam Jörundus Regi scripsit, promittens se dictas Præbendas, qvæ in sua Provincia essent, & sub Episcopi potestate non fuissent priusqvam Insula Regi subjiciebatur, Rafno & Laïcis concessurum, idemqve Jus Ecclesiasticum fore, qvod Hacone Rege & Sigurdo Archiepiscopo ad regni gubernacula sedentibus viguerat, donec ipse Rex & Archiepiscopus has contentiones certum qvid statuendo sopiverint.

§. 10.

Hinc factum est, ut Episcopus Holensis ejusqve domestici libertatem, cathedris anteqvam insula Regiæ potestati cessit, usitatam obtinerent, & a censu comitiis tribuendo, publicaqve vectigalium lege immunes

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 455.

(b) De illis illorumqve in Islandia gestis, vide supra, pag. 16. sqq.

nes essent. Nec minus emolumentum inde ad templum Holense redundavit; Nam Margareta Alexandri Scotiæ Regis filia, prior Erici Magnæi Norvegiæ Regis Regina, pretiosam illi, qva utebatur, togam dono misit, unde Jörundus togam episcopalem confici curavit, " Drottningar naut ", ɔ: *Reginæ munus* postea appellatam.

§. 11.

In plerisqve præterea Jörundus parti adversæ cessit, ne in aperta odia dissidium erumperet, Theodoroqve Halli portionem fundi Mödruvallensis, qvam cathedra possidebat, concessit. Qvam ob rem, novennio post, cum laïci Regio edicto præbendas aliqva ex parte recuperarent; Sigurdus Hlidensis Mödruvallas Hörgadalensium hæreditatis titulo occupavit, cui, cum multoties discessum svadendo Præsul, nihil profecisset, Laurentium postea Holensem Episcopum Mödruvallas misit; Sigurdo redditionem detrectanti anathema dicturum. Id ut audiit Sigurdus, freqventi satellitio Holas processit, & licet hac de re initio acrior esset disceptatio, eo tamen res deducta est, ut Episcopus, qvod in fundo parti cathedrali supererat, pecunia numerata redimeret, id qvod Laïci ipsi laudi & æqvitati duxere, prædia Ecclesiastica a laica magis, qvam clerica manu regi, ut sibi persvaserunt, juste indignati. Sed Præsul tempori serviens, majori arte qvam crediderunt Proprietarii, rem tractabat, ut postea eventus docuit. Nihil enim de Privilegiis Ecclesiasticis nisi sub conditione, concordibus Regis & Archiepiscopi suffragiis, remisit. Qvidam vero Sacerdotum, imprimis qvi Arnæ favebant, cui ne latum qvidem ungvem cedenti, crebræ altercationes dissidiaqve cum Laïcis intercessere; Jörundo hoc, ut ecclesiasticæ juxta ac clericorum libertatis parum studioso, vitio dederunt.

§. 12.

Ipse autem Arnas, intentione collegæ perspecta, aliter explicans dixit: *Hac tam atroci tempestate cuiqve majus minore redimere licet: Bona mobilia, qvæ facile comparari qveunt, expendendo, latifundia, qvæ moveri neqveunt, obtinere, proinde acsi sicarius in qvendam innocuum incidens, ejusdem pedem manumve securi subjicit, ictumqve ni pecuniam pro arbitrio prædonis*

prædonis solvat, minatur. Si vero insons in sicarium temporis beneficio jure agere posset, lytron qvod illi prædator expresserat reposcere integrum, est. Pariter Jörundus, qvæ invitus nunc amittit bona, oportunitate ferente repetiturus erit. Rafnus hæc audiens, pedibus manibusqve in Episcopi sententiam ivit, addens, Arnam Skalholtinum & Jörundum Holensem, qvamvis pari essent affectu in retinendo jure Patronatus, eodemqve consilia dirigerent, diversa tamen ratione adniti. Arnam qvidem aperta qvadam simplicitate, nil indulgendo, leonis instar grassari, Jörundum autem astutia plusqvam vulpina, retrusis ambagum offuciis, qvo minore labore ad propositi finem attingat, eadem moliri.

§. 13.

Anno 1286, e Norvegia revertitur Gudmundus Halli Skridensis, cum literis Eirici Regis, qvosdam Islandorum ad expeditionem obeundam evocantibus, una afferens vestes holosericas, Dalmaticam (a) & templi Holensis materiem, qvæ Rex muneri Divo Jonæ Holensi qvondam Episcopo dederat, persvasu ejusdem Gudmundi impulsus, qvi in satellitio Erici ad Regum conventum accelerantis constitutus, dum vota Sanctis pro felicitate navigandi suscepta incassum caderent, Jonam ut votorum observantissimum in subsidium vocandum contendit; Regem animans, ut vestimenta, qvæ pretiosissima habebat, ipsi promitteret. Qvod ubi factum est, tranqvillitate protinus reddita, vela pandi jussit, flatuqve

---

(a) *Dalmadika* est vestimenti nomen, sæpius in antiqvis templorum codicillis occurrens, sed nostro ævo fere ignotum, & adeo insolitum, ut nobis unicum tantum inter antiqvitates templi Skalholtini videre contigerit, qvod undiqve nisi inferne clausum est, superne foramen habens, qvo caput exeritur, adstrictum & ad genua tantum aut paulo plus mediocris staturæ viro pertingit; manicas habens perbreves. Materia ex lino & lana mixta. Fuit autem *Dalmadica*, seu *Dalmata*, vestis candida cum clavis purpureis, qvæ primum in Dalmatia Græciæ Provincia texta & adornata fuit, fæminis primo in usu, crescente autem luxu, ad effæminatos Imperatores usus abiit. Hinc est, qvod scribit *LAMPRIDIUS* in *vita Commodi & Heliogabali*, qvod Dalmadicati non raro apparuerint. Et *JULIUS CAPITOLINUS* in *Vita Pertinacis* mentionem facit Chiridotæ Dalmatarum. Tandem vero hujus vestis usus etiam ad clericos pervenit, non tamen nisi ad episcopos, idqve in summis rerum sacrarum solennitatibus. Sed qvam dissimilis illa nostra fuerit, constat ex descriptione *ISIDORI*, qvi eam dicit esse tunicam candidam, clavis purpureis.

qve fecundiſſimo in optatum portum intra qvadriduum provehebatur, nomen Jonæ Holenſis exinde culturus (a).

§. 14.

Anno 1286, tertium ab accepta infula iter in Norvegiam Jörundus ingreſſurus, per literas Arnæ Skalholtenſi curam ſacerdotum ordinandorum, olei chriſmatisqve conſecrandi, templa majora luſtrandi, & caſus graviores dijudicandi, ad reditum usqve ſuum uſu poſtulante commiſit; Subſeqventemqve hyemem Thrundhiemi cum Jörundo Præſule qvondam Hamarenſi, jam vero Archiepiſcopo deſignato exegit, qvi tamen Sighvatum Landum Roma Pallium allaturum exſpectans, Archicathedram nondum calcare cæperat. Hinc proxima ſolventem æſtate, inter diverſas judicantium cenſuras, qvod Regem ne ſemel qvidem adiiſſet, patria recepit (b). Mödruvallas Hörgadalenſium delatus, Arnam Skalholtenſem Norvegico itineri accinctum obviam habuit. Anno autem 1289, literis Archiepiſcopi & Arnæ Skalholtenſis admonitus, Jörundus iter per diœceſin Skalholtinam, prædia eccleſiaſtica recuperaturus, ſuſcepit, eaqve in diœceſi Skalholtina geſſit, qvæ ſupra Sect. 3. cap. 1. pag. 37. ſq. notata ſunt.

(a) Si nusqvam aliunde patet, tamen hinc, Ericum Regem non fuiſſe *Miſocleron*; Et, ſi vera dicere licet, bona cum venia optimi Regis diffamatorum, fuit haud pœnitendus, & ſuo tempori, in qvod ſupremum numen eum incidere fecit, aptiſſimus, qvi Regium faſtigium clericorum veſtigiis conculcatum aut conſpurcatum videre non ſuſtinuit. Et, ſi non aliud, certe hocce & talia exempla ipſum ab imputato crimine vindicant. Hinc etiam Margareta Regis Erici conjux, ſed Alexandri 3 Scotorum Regis filia, togam ſuam pretioſiſſimam Cathedræ Holanæ donavit, qvam in ſpecioſiſſimum epiſcopalem habitum Epiſcopus transmutari curavit, qvod factum puto circa annum 1383. vid. ſupra pag. 147.

(b) Qvis credat Jörundum, ſui ſeculi Epiſcoporum humaniſſimum & manſvetiſſimum hoc in contemtum Regis feciſſe? Veriſimilius eſt illum ipſius congreſſum & arctiorem familiaritatem eo reſpectu vitaſſe, ne Archiepiſcopi offenſam incurreret, qvemadmodum tali facilitate qvondam fecerat ipſius collega Arnas Skalholtenſis. Vid. ſupra Sect. 3. cap. 1. pag. 16.

§. 15.

Anno 1290, in Norvegiam evocatus Jorundus, feqventem hyemem ibidem transacturus, Halthorum qvendam Grimi filium rebus ecclefiafticis, Haflidum vero Stenonis, qvi olim Regi Erico Reginæqve in Norvegia a concionibus fuerat, Oeconomicis, præfecit (a). Biennio autem extra patriam confumto revertens, literas Pontificis Archiepifcopiqve attulit, qvæ clericis, eodemqve fere tempore, Theodorus Halli, Chriftophorus Vilhelmi & Petrus Moënfis, mandatis Regiis inftructi, qvæ laïcis, eodem modo qvo priusqvam Regi Norvegiæ Islandia paruiffet, prædia ecclefiaftica adjudicarunt, unde controverfiæ de præbendis de novo retractari cœperunt. Eadem vice Jörundus fecum apportavit Bullam Pontificis & Acta Synodi Bergenfis (b) hoc anno celebratæ, de expeditione cruciata feu bello facro denuo fufcipiendo, qvæ pleriqve jam furdis prætermiferant auribus, pauci autem cruce fignari fibi perfvaderi paffi funt, nunqvam tamen militatum abierunt, nec hac vice multum in hanc militiam contribuerunt, ufu enim, qvid fibi vellent tales petitiones, difcere cœperunt.

§. 16.

Anno circiter 1295, Cænobio Reineftadenfi magnifice fundato, Jörundus ampliffimas poffeffiones & latifundia adjecit, qvorum catalogum Tabulæ, qvas fucceffor ejus Audinus in hujus rei confirmationem edidit, exhibent, redituumqve inde qvot annis provenientium fummam, fi prædium, ubi monafterium conftitutum fuit, exceperis, 144 Joachimicorum æqvamentum faciunt. Perfvafit præterea Halberæ Thorfteini filiæ (ejusdem poftea cœnobii Antiftitæ) nec non aliis mulieribus ab opibus paratiffimis, ut ad vitam monialem ibidem promovendam, pro re nata pecuniam erogarent. Prima autem hujus Cænobii Abbatiffa fuit Catharina, anno 1298, Veftalium focietati præpofita, qvæ Epifcopum Holenfem

(a) Hoc etiam anno teftimonium una cum Collega edidit nobis memoratum fupra Sect. 2. cap. 1. §. 17. not. pag. 36.

(b) Vide fupra Tom. 1. pag. 472.

Holensem pro Abbate agnoscerent (a). Exiguo tempore interjecto, Jörundus Cœnobium Mödruvallense, qvod a Priore regeretur, erigi curavit, eidemqve divitiis magnifice ornato, se cum successoribus Abbatis vices sustenturum promisit, qvi solus cultui monastico Priores, rebus vero Oeconomicis Procuratores præficeret. Huic Monasterio affixum egregiæ structuræ templum anno 1303 ejus opera sacris personare cœpit, qvo ipse Præsul, Runolfus Verensis, aliiqve utriusqve sortis homines peregre evocati sunt. Peregrinationem tamen ipse Episcopus nunqvam suscepit.

§. 17.

Anno 1302, in Islandiam missus est Alfus de Kroke, qvadrantum borealis & orientalis Præfectus, qvi proxima æstate, cum Norvegiam repetiisset, Regi promiscua sublesta fide de Islandis narravit. Qvare biennio post, eadem qva prius dignitate notabilis, Islandiam cum literis Regiis revisit, gravem adeo exactorem agens, ut unicuiqve laïcorum, unam ulnam Islandicam seu centesimam partem ex qvovis assis magni pretio Regi solvendam indiceret, plurimaqve supra fas postulans, multos popularium exules denunciavit. Id qvod diœceseos Holanæ cives ægre ferentes, Alfum in comitiis Hegranesensibus adoriebantur, ubi circulatorum qvorundam fremitu, clypeos tumultuose pulsantium, adeo perterritus est, ut qvo se verteret nescius, opera Theodori Halli Modruvallensis, clanculum discederet.

§. 18.

Eodem tempore Haqvinus Rex per literas declaravit Svenonem Thoreri, qvi se ad pauperum in territorio Skagafiordensi patrocinium contulerat, Jörundum repetundarum accusasse, qvippe qvi contra Jus Ecclesiasticum Antiqvum ex portione balænarum, festis diebus opera rusticorum continenti advectarum, qvæ pauperum sustentationi cederet, ad

56

(a) Literas de Cœnobio Reinestadensi, qvas edidit Jörundi successor anno 1315, vide infra ad finem cap. seqv. Litr. A. ex qvibus nostri pro seculi genio pietatem, & in sacros usus liberalitatem dignoscere licet.

56 Joachimicorum summam detraxerit, sibiqve qvintam partem balænæ, *Reidur* dictæ, cujus arvina circiter 50 imperialium pretium adæqvasset, vendicaverit. Factum ministerio ecclesiastico plane indignum. Horum restitutionem ei Rex injunxit ultra diem a publicatione Diplomatis decimum qvartum nullo modo differendam, si autem detrectaverit, Præfecti Regii tantum e facultatibus ejus auferrent, qvanto pauperes antea defraudaverat, observato itidem fænore ex communi temporis lege, justaqve æstimatione persolvendo (a).

§. 19.

Anno 1307 Archiepiscopus Jörundus in Islandiam legatos amandavit, Biornum qvendam ex ordine Prædicatorum Nidarosiensium, & Laurentium Kalfi filium Jörundi Holensis olim alumnum, qvem Norvegia, in mandatis Archiepiscopi non sine favore exseqvendis, per tredecim annos occupatum detinuerat. Hi utramqve diœcesin Holanam & Skalholtensem peragrare jussi, visitationem in Qvadrante australi ordiebantur, eandemqve cum continuis itineribus nulla re offensi per occidentalem peragrassent, Holas adventante hyeme concesserunt, qvam Biornus ab Episcopo summa qvidem humanitate exceptus ibidem transegit, sed Laurentius Mödruvallis apud Theodorum Halli hyemavit, cui cognati episcopi non sine irrisione pristinam fortunam exprobravere, qvod Præsul ipsum omnibus rebus egentem erudiendum suscepisset, jam vero sibi potestatem eundem Episcopatu deponendi, auctoritate Archiepiscopi suffultus, arrogaret.

§. 20.

Auxit dissidium mors & sepultura Solveigæ cujusdam Lopti filiæ, qvam maritus contra legis ecclesiasticæ morem, præterito templo Bajesaensi

(a) Ipsissimum Regiæ Majestatis rescriptum in nostra de *Jure Ecclesiast. Islandorum Dissert. Hist. Critic.* & supra Sect. 1. cap. 4. §. 2. Tom. 1. pag. 417 legi potest, Jörundum autem immerito apud Regem diffamatum fuisse, non tantum ipsius in egenos & sacros usus erogationes evincunt, sed & *Annalium* fides testatur, Alfum de Kroke, aliosqve, Regi multa ex Islandia falsa & meram spirantia calumniam retulisse. Vid. supra Tom. 1. pag. 544.

ensi in cœmiterio Munkathveraaënsi sepelivit, qvod Laurentius prohibuit, Episcopus autem permisit, tandemqve eam ob causam Visitator nomine Archiepiscopi Monasterio Thveraaënsi sacris interdixit. Qvod interdictum Præsul, assentiente Biörno Laurentii Collega contemsit & rescidit. Qvi etiam in Episcopi gratiam ulteriorem per Holensem diœcesin visitationem omisit. Laurentius autem imperata peragere volens, multa scandalosa, malos mores; incestus, adulteria, illicita connubia, taliaqve invenisse sibi visus est, qvæ senescentis Episcopi aut vigilantiam effugerant, aut in amicorum & cognatorum gratiam dissimulata fuerant, qvæ omnia, priusqvam abiret, eidem publice exprobravit. Præsul itaqve, Gudmundum qvendam, cum literis & ingenti pecunia, ut Laurentii acta traduceret, ipsumqve summopere diffamaret, sibi amicos pararet, illum vero everteret, in Norvegiam ablegavit. Qvi Laurentium antevertens, rem ex voto confecit. Nam qvam primum Laurentius Nidarosiam appulit, ferreis ligatus catenis, in teterrimum conjicitur carcerem, & ex vinculis causam dicere coactus, tandem ad ipsum Jörundum, qvem adeo offenderat, vinctus remittitur, ut ex ejus arbitrio pœnas daret. Qvi, tantum ab inimici adversa pressi fortuna, insultatione aut graviore ulla pœna abhorruit, ut eundem statim absolveret, offensasqve condonaret; & ubicunqve locorum, sive in sua sive in Skalholtina diœcesi manere placeret, liberum fecit, ex qvo ille litterario otio semet reficiens aliosqve informans, ab anno 1313. in Monasterio Thingörensi, suscepto cucullo ad annum 1322, plerumqve delituit.

§. 21.

Coenobio Thingörensi Jörundus, præsidente ibidem Vermundo Abbate decimas Episcopo debitas, qvas Monasterio Jonas Ogmundi addiderat, ademit, sed earum vice prædium Hialltabackam Monasterio adjecit, qvod postea Audinus Rufus revocavit, unde inter ipsum Abbatemqve Gudmundum dissensiones exortæ sunt. Erat Jörundus plerisqve id temporis conterraneorum sagacior, in rebus dignoscendis perspicacior, a dissidiis alienus, cujusvis sortis adversariis, cum res judicio esset experienda, palmam facile præripiens, qvem fortuna & communis mortalium favor constanter adjuverunt, munificentia vero & qvam in ædificia sacra fecerat impensarum magnitudo commendarunt. Disciplinam ecclesiasti-

cam ſub Gudmundo, Botolpho, & Henrico Epiſcopis collapſam in diœ ceſi Holana erexit (a). Cœnobia Reineſtadenſe & Mödruvallenſe ma gno ſumtu latifundiorumqve adjectione fundavit. Templum cathe drale ſumtuoſe magnificeqve Holis exſtruxit. Templo Skalholtenſi in cendio conſumto omnia veſtimenta Pontificalia dono miſit. Scholan præterea Holis aperuit, unde multi prodiere, Rectore Oblaudo Sacerdote qvi olim in Norvegia Archi Præſuli, nunc autem Jörundo cognationi jure in intimis fuit, Laurentio Kalfi filio, aliisqve.

§. 22.

Extremo ætatis tempore, cum Jörundus ob ingraveſcententen ſenectam viſitandæ diœceſi non ſufficeret, pluraqve creſcente licentia in deterius ruerent, Kodranus Sacerdos Rani filius illi ab Eilifo Archiepiſcopo coadjutor adjunctus fuit. Ipſe vero morti vicinus, Thorſteinum qvendam Illugonis, vulgo Skardenſem dictum, Officialem conſtituit. Tandemqve ipſis calend. Februarii anno 1313, cum 46 annos in epiſcopatu conſumſiſſet, vitam cum morte commutavit. Poſt cujus mortem maxima qvæqve Kodranus ſibi arrogans, gratia & favore Archiepiſcopi fretus, regimen eccleſiaſticum in diœceſi Holana, ſpreto Thorſteino & Jörundi conſtitutione arripuit. Cumqve Thorſteinus & Kodranus diverſa ſpirarent, & ex animorum & affectuum diverſitate nil boni evenire poſſet, Thorſteinus Norvegiam Archiepiſcopum conſulturus abiit, qvi anno ſeqvente rediens, Archipræſulis votum retulit, Holanæ diœceſeos Inſpectorem usqve ad ſubſeqventis Epiſcopi adventum acturus.

CAP. II.

De Audino Rufo, Thorbergi filio.

§. I.

Audinus Rufus, natione Norvegus, ex antiqviſſimæ nobilitatis familia ortus, inter Canonicos Nidaroſienſes principe loco ponendus, diu

(a) Ejus ſtatutum ad hanc rem pertinens, vid. infra cap. 3. ad finem.

diu Thrundhiemi Haconis Regis Magnæi Qvæstorem egit, ipsiqve semper fuit carissimus, patrocinio templi Thrundnesensis, qvod Matri Virgini dicatum erat, rerum affluentia, & communi Nobilium veneratione spectabilis. Anno 1291, inter Jörundum Archipræsulem cæterosqve Canonicos Nidarosienses discordiæ primum enasci cœperunt, qvæ sub auspiciis Coryphæorum, Eilifi postea Archiepiscopi, Sighvati Landi & Audini Rufi tandem in odium plusqvam vatinianum excrevere. Illi enim, jugi provocatione ad Papam facta, e Roma literas Archiepiscopo officientes accersiverunt, eo rem deducentes, ut Jörundus a Bonifacio Pontifice, ejus nominis 8 anno 1297 ab officio suspenderetur. Qvi iter ad Pontificem ingressus, Parisiis subitanea morbi vi ulteriorem profectionis facultatem præripiente subsistens, per Legatos ad Papam missos, pristina dignitate recuperata, post integri anni absentiam domum rediit.

§. 2.

Mutuas hasce dissensiones licet Hacon Magnæus in festo omnium sanctorum anni 1299, cum diademate ornaretur, ad pactionem perduxerit, ea tamen diuturnitatis impatiens, brevi exspiravit; nam cum Archiepiscopus admonitionibus & minis obseqvium illis extorqvere conatus frustra esset, tandem in eorum partes Abbas Holmensis & oppidani cum scholasticis abierunt, eo successu, ut, qvi mandata Archiepiscopi sectæ adversanti inimica exseqvi auderet, inter Laïcos Clericosve inventus esset nemo, eaqve propter Jörundus per Laurentium Islandum sibi amicissimum, solenni qvodam die in templo Nidarosiensi, dum sacra peragerentur, anathematismos in Canonicos profundi curavit, qvo sibi Laurentius ad futuras calamitates & infortunium viam stravit. Qvoniam autem summa gratia apud Regem fuit Jörundus, per literas ei simultates & injurias, qvibus se a turba monastica lacessi conqvestus est, declarat, ejus auctoritatem qva ipsorum furor coërceri posset, expetens. Rex votis annuens, cum ingenti utriusqve status satellitio profectus est, Thrundhiemiqve, qvo Archiepiscopum & Canonicos conciverat, conventum agitavit, optione illis delata, aut ultra, non solum Norvegiam, sed etiam totius regni limites, cum asseclis exulandi, aut Archiepiscopi se fidei committendi, qvem ductu & consilio Regis optimatumqve arbitrum

 agnosce-

agnoſcerent, qvod potius ducentes, ad pactas inducias aliqvantiſper qvieſcebant (a).

§. 3.

Anno 1308, cum Jörundum Archiepiſcopum gravior valetudo e lecto ſurgere prohiberet, ſectæ adverſariæ Coryphæi Eilifus & Audinus (nam interjectu temporis Sighvatus in fata conceſſerat) ſummam reginimis arripuere. Eilifus enim partam mox Officialis dignitatem, defuncto postea Jörundo, cum Archipræſulatu permutavit. Hic vero ab Eilifo & Canonicis in Jörundi Epiſcopi Holenſis locum delectus, 4 Calend. Decembr. anno 1313 infulam accepit. Proximo hinc anno Thorſtanus Skardenſis & Sniolfus, ſacerdotes, qvi procurationem diœceſeos Holanæ in adventum Audini, gererent, Decreta Pontificis ſecum adportarunt, qvibus decimas a bonis Eccleſiaſticis publice ſolvendas, redimendæ Palæſtinæ ergo, exegit. Ipſe vero Audinus eodem anno paulo poſt, vel ut alii (b) 1315 ad lingulam Seleyre in ſinu Borgarfiordenſi delatus, Islandiam ingreditur, unde per tesqva, vulgo Sand, recta ad Cathedram profectus eſt, qvo cum adventum eſſet, a Clero eminentioris notæ ibidem congregato, nulla pompa aut honore excipitur, ſed ob itineris moleſtiam gravis, dicteriis qvorundam, Kodrani præprimis & Sniolfi laceſſitur. Hic totius diœceſeos Clerum ad obſeqvii juramentum adegit (c).

§. 4.

Erant in eo multæ virtutes, præter magnificentiam ſumma liberalitas. Hic primus hypocauſtum, qvod fornace caleret, Holis exſtruendum

(a) Conf. ſupra Sect. 1. cap. 9. §. 9. not. Tom. 1. pag. 448.

(b) Secundum *Annales Flateyenſes* Audinus in Iſlandiam venit anno 1314. Sed ſecundum *Vitam Laurentii* & *Annal. Skalholtenſes* anno 1315, qvod etiam verum eſſe probat Diploma, Audini Nidaroſiæ anno 1315 agentis mentionem faciens, qvod invenitur in Celeberr. *SCHÖNINGS* Beſkrivelſe over Trondhiems Domkirke. Anhang pag. 59. No. 69.

(c) *Annal. Flateyenſes.* Tantus jam fuit faſtus clericalis, tantaqve Audini auctoritas, ut a clero juramentum fidelitatis ſeu homagium, non ſecus ac Reges, exigeret.

ctum curavit (a). Ille etiam ſaxa viva, in monte qvodam, dicto Rafta-hlid, ab Holis auſtrum verſus primus invenit, domumqve comportari fecit, ex qvibus officinæ lapidariæ, qvam ſecum advexerat, beneficio elaboratis, altare concavum, addita janua ferrea ædificari curavit, in qvo pretioſa Cathedræ & ornamenta templi, tutius ab incendiis, ſi forte graſſarentur, ſervari poſſent. Ex eadem materia, gradus circa altare contiguos, mænia templi & caminum hypocauſti confici juſſit. Supremum altare exqviſita pictoris arte decoravit, cujus ſigna hodiedum conſpici dicuntur. Superiorem ædium partem, ubi Epiſcopi ſedem haberent, tanta magnificentia exornari curabat, ut omnes ſtructuras in Islandia excellentiæ laude ſuperaret. Cathedram inſuper ſacris veſtibus & ſuperhumerali magni ſplendoris dotavit. Qvæ omnia, licet citra bonorum Cathedralium detrimentum acqviri non potuerint, ejus tamen generoſitatem & magnificentiam deprædicant. Qvibus acceſſit ſingularis hoſpitalitas; Nam non ſolum amicos, ſed etiam inimicos convictu dignatus eſt. Sæpe enim adverſarios ſuos Holis ob cauſas tractandas comparentes, cum prandendi aut cænandi tempus inſtaret, his verbis compellaſſe fertur: *Menſam accedamus, nec offenſionem mei in eſcas transferte.* Taliqve munificentia & hoſpitalitate multorum animos demulſit, ut arbitrium rei obtineret.

§. 5.

Cætera officio rite ſatisfecit, vir adeo religioſus, ut qvotidie tertiam partem Pſalterii Mariæ & Davidis perlegeret. Feſtis Mariæ & Apoſtolorum, & diebus qvibusdam Epiſcoporum memoriæ dicatis, ab omni ciborum genere, præter aqvam, abſtinuit. Tempore Qvadrageſimali, & Adventus jejunio, pariter ac in feſtis cardinalibus, ſacra freqventavit, tantaqve erat vocis majeſtas, ut auditorum ſenſus canendi dulcedine moveret. Primo epiſcopatus anno, ſvaſu Regis Haconis, ſepulchrum Gudmundi Epiſcopi inveſtigavit, ſed cum inqviſitio in interiore templi parte

 facta

(a) Hoc Cœnaculum, idem qvod ab initio accepit ſchema, hodie adhuc retinere perhibetur, præter trabem ferream, qvam noſtra ætate, circa annum 1710, cum mercatores ob bellum Dano-Svecicum Iſlandiam non freqventarent, Biörno Thorlevius ſuſtulit. Eſtqve ſine dubio omnium in Iſlandia ædificiorum vetuſtiſſimum.

facta incassum caderet, Kolli fabri opera, qvi ex relatione Jörundi, sepulturæ locum demonstrabat, ossa ejus in anteriore templo reperta sunt, tibiarum nodis & fracturis, qvas passus fuerat, veritatem indicantibus. Qvæ novo capulo inclusa, ante crucem, qvæ dicitur Major, collocari, clathrisqve circumdari curavit. Hinc postea Die Translocationis Gudmundi, 6. scil. Cal. Novembris, magnus mortalium confluxus Holis apparuit, ipsissimo Episcopo inferias celebrante, qvi Gudmundum semper exinde veneratus est. Hactenus autem memoria Gudmundi pari ac reliqvorum Episcoporum oblivione usqve ad neglectum tumuli exoleverat.

§. 6.

Audinus etiam, Divi Jonæ Diem e sepulchro subblati, qvi ante ejus tempora sacrorum tantum exercitio colebatur, inter majoris notæ festa numerari jussit. Anno 1320, magna incolas annonæ penuria cum affligeret, qvam hyems tempestatibus fœda & glacies Grönlandica, vulgo *Hafis* terræ nostræ advoluta exasperavit. Auctor erat Audinus, votis Jonæ Holensi Episcopo in ipso festo Paschatis nuncupandis, qvibus coloni tributarii per tractum Skagafiordensem ad pendendum pellem seu vellus ovile, unde simulacrum ejus conficeretur, se obstringerent. Qvo facto actutum in processione, dum scrinium Jonæ exportaretur, turbida aqvilonis rabies in commodam aëris temperationem transmutata est; exactaqve missa, zephyris blande adspirantibus, nix resolvi cœpit, tellusqve aggesta glacierum strue paulatim liberata, ver seqvens rara agrorum fertilitate nobilitavit.

§. 7.

Canit insuper Audini encomia ludus literarius qvem Holis habuit, Egillo Ejulfi & Jona Kodrani moderatoribus a multis freqventatus, unde inter complures alios Einarus Haflidinus, Thorsteinus Halli, Jonas Kodrani, Paulus Thorstanides, & Thormodus Ketilli, non sine eruditionis laude prodierunt (a). Ille qvoqve fundationem Monasterii Reinestadensis a Jörundo factam confirmavit (b).

§. 8.

(a) Vid supra Tom. I. pag. 591. sq.

(b) Hoc Diploma vid. ad finem Cap. Litr. A. De qvo non abs re esse putamus monere, illud

§. 8.

Qvanqvam Audinus multa probitate conſpicuus erat, tamen conſvetudinis provincialis ignarus, nimium ſermoni qvorundam indulſit, faces illi ad diſcordias adverſus alios ſuſcipiendas præferentium. Domum enim reverſus e viſitatione prima qvam fecit per occidentales dioeceſeos tractus, circa autumnum ejusdem, qvo cathedram adiit, anni, in qvo templum Thingeyrenſe conſecravit, ſacerdotem Skulonem Illugonis Procuratione depoſitum, non ſine bonorum jactura expulit; inſtantiqve mox hyeme, diſcordiæ illi cum Sniolfo & Kodrano ſacerdotibus intercedentes eo creverunt, ut Sniolfus eandem cum Kodrano exauctorationis poenam ſubiiſſet, niſi obſeqvii maturitate declinaſſet. Qvam tamen reconciliationem Præbenda Grenjadarſtadenſi ſtabilitam, diu Sniolfus non retinuit. Nam paucis poſt annis, Epiſcopus ob ſuſtentationem, qvam viro cuidam, e bonis iisdem eccleſiaſticis adſignaverat, denegatam ſtimulatus, non ſolum præbendæ beneficio Sniolfum privavit, ſed etiam cum jurejurando ſeptem Sacerdotes, e penu eccleſiaſtico Grenjadarſtadis gratis alendos eſſe probatum dediſſet, conſortio chriſtianorum excluſit, qva ille pæna haut multum commotus, anno 1319, ad exteros abiit.

§. 9.

Prima epiſcopatus hyeme, Clerus melioris notæ Holis, Die Gregorii comparuit, ab Epiſcopo in plerisqve alienus, excepto Haflido Sacerdote Breidabolſtadenſi ei amiciſſimo, ideoqve non ſine muneribus dimittendo. Simul his qvoqve adfuit Kodranus ſacerdos, cujus cauſa factum eſt, ut cum eam partem miſſæ abſolviſſet, qvam Evangelium exciperet, ſacris ulterius peragendis deſiſteret. Illum enim triplici crimine excommunicationis mulctam ſibi contraxiſſe judicabat. 1) Qvod Canonicis Monaſterii Mödruvallenſis, non ſine bonorum

---

illud omnium antiqviſſimum eſſe qvæ nobis videre contigit, qvod annum ſalutis, locum, & diem, adſcriptum habet. Unde ſuſpicati ſumus, Audinum hunc morem primum in Iſlandia uſurpaſſe & indigenas eundem docuiſſe. Et, ſi annus & dies hujus Documenti recte ſe habent, neceſſe eſt Audinum in Iſlandiam veniſſe anno 1314. Confer ſupra §. 3. pag. 156.

rum profuſione, adminiſtrationem civilem conceſſiſſet. 2) Officialis dignitatem poſt mortem Jörundi, præter fas, arripuiſſet. 3) In ſui contemtum conſpiraſſet. Hic igitur Audinus & Kodranus, nulla pacis conditione adhibita, ultima vice ſe invicem adſpiciebant. Nam Kodranus in Norvegiam delatus, anno 1319, ſupremum diem obiit, ſui ordinis, complurium teſtimonio, decus.

§. 10.

Anno 1319, qvo Audinus Thorerum Abbatem Munkathveraaënſem exauctoravit, templum & monaſterium Mödruvallenſe, una cum campanis & cultu religioſo, communi incendio deflagrarunt. In cauſa fuit incuria Canonicorum, qvi noctu domum e Gaſeyra reverſi, lumina, probe adpoti, incaute vibrabant, unde ſcrinium, qvo ornamenta templi ſervabantur, flammam primum avide excipiens, latius ignem diffudit. Epiſcopus tanta forte impulſus, ſodales monaſticos in diverſum expulit, alios parœciis præficiens, alios Holas deducens, Thorbiörnum nempe & Jörundum, qvos ad extrema ibi vitæ ſuſtentavit. Ingemundus autem in Norvegiam trajecit, canonicis Helgaſetrenſibus ad tempus adjungendus. Reditus autem univerſos e bonis Monaſterii in uſus cathedræ Præſul convertit.

§. 11.

Eodem anno prædium Hialtabacka, cui ſacerdotem Jongeirum præfecit, retractat (a), magna cum offenſione Abbatis Thingörenſis, reſtitutionem decimarum ex territoriis ultra amnem Vatnsdalsa ſitis, pendendarum fruſtra urgentis, qvas ex conſtitutione primi fundatoris Sancti Jonæ Holenſis Epiſcopi, cœnobio neqvaqvam adimendas contendit, omniaqve arbitrio Archiepiſcopi commiſſurus, iter ad exteros anno 1318 ingreditur; ſeqvens biennium in Norvegia conſumere coactus, ab Archi-

epiſcopo,

(a) Cauſa hujus retractationis mera erat avaritia, nam Jörundus Audini anteceſſor decimis monaſterium privaverat; & rationibus ſuis œconomicis proſpiciens, prædium Hialltabacka redhoſtimenti loco monaſterio dederat (Vid. ſupra pag. 153). Sed Audinus monaſterio; nec decimas ex primi fundatoris voluntate, nec redhoſtimentum ex anteceſſoris contractu, concedere voluit.

episcopo, qvi absente Audino, in paucis amicissimo, causarum transactionem differebat. Episcopus vero post discessum Gudmundi Abbatis, ordinariam per occidentales Qvartæ angulos visitationem exorsus, cum Thingeyras perveniret, nulla processione a Canonicis, januas templi monasteriiqve occludentibus, excipitur, nec colloqvio dignatur. Biornus id temporis Cœnobiarcha cum sociis turmam rusticorum congregaverat, qvæ illum a monasterio potiundo, si forte audacius aggrederetur, prohiberet. Sed tanti conatus indicia non fecit. Cibus tantum in promtu erat, potus vero negabatur.

§. 12.

Circa eundem annum, Episcopi & nomophylaces, una cum primatibus & popularibus qvibusdam, peregrinari jussi sunt, qvapropter Egillus Ejulfi, uno socio, qvi fuit Grimus Ofeigi, contentus, vices Episcopi Audini expeditum, patria egredi statuit, sed itineris prosperitate destitutus remansit. Idem temporis Audinus libellos daticos seu rationaria omnium in diœcesi Holana templorum conscribi curavit, qvæ Holis adhuc conspiciuntur (a). Anno 1319 magnum denuo strepitum in Qvarta boreali, exactiones Audini, svasu qvorundam decimas qvadripartitas ex qvovis asse postulantis excitaverunt. Qvibus effectum est, ut circulatorum turma, qvæ angusta viarum, vulgo Höfdahóla obsepserat, in Episcopum ferme irruisset, nisi Rafnus Glaumbajensis pacificorum opera adjutus supervenisset, efferatosqve animos sponsione demulsisset, Episcopum novitate pensionum eos neqvaqvam vexaturum. In Comitiis universalibus ejusdem anni, laici diœceseos Holanæ in reprobationem novitatum Audini consentiebant, Grimusqve Nomophylax cum Nobili Procerum satellitio Holas profectus, de eadem re coram disputavit, Episcopo nil prorsus concedente, qvi illum offenderant, pacem obseqvio redimentibus.

§. 13.

(a) Regia auctoritate confirmata. Vide Regis gloriosiss. *Christiani* VI *Instructionem* (ut loqvi amant) *Episcopis Islandiæ* anno 1746 d. 1 Julii datam, Art. 16, in qva tamen conscriptio hujus *rationarii* ad 1398 refertur, qvod ad nostrum calculum corrigendum esse nemo non videt.

§. 13.

Hac æſtate, Arnas Skalholtenſis, Ketillus & Snorro Nomophylaces, cum multis aliis, ſuperioris anni evocationi morem geſturi, patriam reliqvere. Audinus vero circa autumnum pari neceſſitate Norvegiam viſurus, adverſa tempeſtate rejicitur. Per hos, ut puto, literæ qvadrantis ſeptentrionalis civium, qvibus inſolentiam Audini conqveſti erant, Haconi Regi deferendæ fuerunt (a). Iisdem autem aſpectum Haqvini Regis, accelerans fatum, cui anno 1319 ad 8 idus Maji conceſſerat, interclusit, qvod etiam Magno Erici, ejus e filia nepoti Regiam dignitatem, qva qvatrimulus affectus eſt, detulit, Erlendo vero Vidkunni filio, ſvaſu Archiepiſcopi & concordi popularium ſuffragio, adminiſtrationem regni, donec Rex ad juſtam ætatem perveniret, acqviſivit. Seqvente autem anno, qvo Snorro Nomophylax & Ketillus Regi ab Inſulanis homagium exegerunt, alias ſub ejusdem nomine literas, diœceſeos Holanæ alumnos reſponſi loco accepiſſe, veroſimile eſt (b).

§. 14.

Circa hæc Egillus Sacerdos Audino Præſuli amiciſſimus, cum Epiſcopo probaſſet qvantum opera Laurentii, qvi tunc cucullum Thingeyris ſuſceperat, in ſuas partes deducti, auctoritati ejus adderet, eo Præſulem compulit, ut eadem hyeme Egillum Thingeyras mitteret, qvi Laurentium Holas ab Epiſcopo honorifice accipiendum ſecum adduxit. Cujus amicitiam obſeqvii ſponſione comparatam, ut Laurentius firmiorem efficeret, Eyſteinum Epiſcopi ex filia nepotem ſecum abduxit, literis probe imbuendum, qvæ poſtero tempore eum adeo nobilitarunt, ut præbenda templi Thrundneſenſis, qva avus qvondam fruitus fuerat, longo tempore gaviſus ſit.

§. 15.

(a) Norvegis ſuis Rex Hacon anno 1315 ad reprimendam Epiſcoporum inſolentiam & avaritiam edictum propoſuerat, qvod in Iſlandiam circa annum 1318 ſeu 1319 perlatum, Audinus rejecit, ut in hoc anno ad Regem datis literis Holanæ diœceſeos incolæ conqveruntur. Vide ad finem hujus Cap. Lit. B.

(b) Vide *Diſſert. de Jure Eccl. Island.* part. 1. cap. 4. & ſupra Tom. 1. pag. 545.

§. 15.

Anno 1320. Audinus Archiepiſcopi literis evocatus, eadem æſtate Egilli Sacerdotis, Ormiqve Thorſtanidæ ſodalitio ſtipatus, Norvegiam petiit, Thrundhiemumqve delatus, ab Archiepiſcopo ſumma cum hilaritate excipiebatur. Hic toto tempore Natalitiorum (a) Audinus magnificum celebravit convivium, in qvo Archiepiſcopus complures dies convivit. Qva ineunte feſtivitate, ipſe hoſpes dolorem circa poplitem ſenſit, qvi magis magisqve ingraveſcens, medicorum tandem opem omnino reſpuit, & per totum corpus diffuſus, ad remediorum uſum vehementius exarſit. Qvæ tamen ægritudo ne qvicqvam de ſingulari, qva pollebat, animi præſentia & in convivas lautitia, detrahere valuit. Ipſe enim qvotidie ſua præſentia eos exhilaravit, usqve dum tandem, epoto Beatæ Virginis ſcypho, gratiis Deo & Matri Virgini impenſe actis, præſentibus, ut preces pro ſe ad Deum funderent, expoſtulatis, ſe intra paucos dies e vivis exceſſurum prædixit. Cumqve optimates donis magnifice cumulaſſet, orans, ne a convivali feſtivitate ſua fata deterrere paterentur, lectum male firmus petiit, ſupremaqve conſtitutione exanime corpus, cum in templo Beatæ Matri ſacro, cui præfuerat, condi neqviret, ad ædem ejusdem nomini dicatam Thrundhiemi ſitam ſepeliendum flagitabat.

§. 16.

Hic, cum extremam unctionem accepiſſet ab Archiepiſcopo, qvem epiſcopali ſucceſſione digniſſimum cenſeat, interrogatus reſpondit: Islandiam qvidem penuria bonorum ſacerdotum non laborare, ſed coram Deo ſe teſtari, neminem æqve ac Laurentium Kalfi filium, muneri ſuſcipiendo eſſe idoneum, qvem, præter vitam monaſticam & religionis obſervationem, peritia Juris Eccleſiaſtici magnopere commendet. Pollere præterea ætatis judicii maturitate, non ſolum ad privilegia eccleſiaſtica tuenda, ſed & ad dioeceſeos Holanæ contumaces refrenandos

 aptiſſi-

(a) Hinc etiam noſtri divitiæ & magnificentia intelliguntur. Nam tempus Natalitiorum usqve ad feſtum Purificationis extendendum eſſe, inde colligitur, qvod ipſe nondum finito convivii tempore deceſſerit, qvod tamen 9 cal. Februarii accidit. Ipſo autem mortuo id in ejusdem parentalia mutarunt amici.

aptiſſimum, qvorum licentia Præſulem, qvi eis non minus ſcienter qvam ſevere imperet, reqvirat. Et qvanqvam Archipræſul priſtinam Laurentii adverſus ipſos pertinaciam, qvam in anathematiſmis declarandis exſeruerit, multum exagitaret, illam tamen offenſionem neceſſitati eccleſiæ cedere debere Audinus aſſeveravit, decereqve, ſiqvam ab illis injuriam expertus fuerit, eandem hac dignitate repenſam deprehendat, nec illi vitio vertendum, qvod ab obſeqvio domini non receſſerit. Hæc magno adſtantium applauſu, & largo utrinqve fletu elocutus, anno 1321, 6. Cal. Februarii, animam exhalavit, cum 7. aut ad ſummum 8. annos in epiſcopatu tranſegiſſet.

Litr. A.

(a) In nomine Domini Amen. Þat ſe öllum mönnum kunnigt, at þâ er lidit var frá hingatburdi vors herra Jeſu Chriſti 1315 ár prófudum ver Audun med guds miſkunn biſkup á Hólum fyrir ſiálfra vorra raun ok margra dugandis manna framſögn. hvörſu fagrliga ok heidrliga förſió virduligr herra gódrar minningar Jörundr er næſt var fyrir oſſ biſkup H. Hólakirkiu hefr henne veitt. ok ſiálfa hana ok hennar dætur margfalldliga prýdt med vitrligri fyrerhyggiu hvadan af er hann ſetti Syſtraklauſtr at Stad í Reinisneſi fyrr enn Mödruvallaklauſtr. gefande þar til þeſſar eigner medr fullu ſkilríki. Hálfan ſtadinn heima. Haffteinſtade. Grafer

(*) Mortem ejus ad annum 1322 referunt, *Vita Laurentii* Manuſcr. & *Annales Flateyenſes Annales* vero *Breviores* ad 1321. Unicam habuit Audinus filiam nomine Olufam, qvæ primum nupſit Thorſteino, ex qvo Eyſteinum & Thorſteinum, Rufos etiam cognominatos, filios habuit; deinde eam Clemens duxit, & ex ea Vigleikum ſuſcepit. Conf. *Laurentii Vita* Manuſcr.

(a) *Id eſt:* In nomine Domini, amen. Innoteſcat ſingulis nos Audinum divina miſericordia Holanæ cathedræ Præſidem, anno poſt Chriſtum natum 1315, non minus propria experientia qvam frugi hominum teſtimonio compertos fuiſſe; qvanta cum laude & ratione venerabilis noſter prædeceſſor, Jörundus, bonæ memoriæ, Holenſis Eccleſiæ Epiſcopus, curam ejus geſſerit, eandemqve æqve ac filias ejus proſpicienter ornaverit. Non enim tantum Cœnobium Sororibus dicatum Stadi Reeneneſenſium fundavit, ſed aliud Mödruvallis erigi fecit, cui, ſc. Reeneſtadenſi latifundia qvæ ſeqvens recenſet Catalogus, adjecit. Dimidium fundi monaſtici, *Haffſteinsſtade*, duo prædia communi

Grafer tvær. Pávaſtade. Vermſlaland hálft. Hiallsland. Skardſá. Hólſtöpul. Dadaſtade. Hóla. Foſs hálfan. Brókarlæk hálfan. Hundsnes. Selá hálfa. Hof. Feriuhamar. Káraſtade. Hróarsdal. Kelldudal. Backa. Skaurdugil ytra. gekk landsleiga af þeſſum iördum utan heima ok Haffteinsſtödum in ſumma þriátio ok ſex hundrud. So leiddi hann til. medr heilum fortölum ok fögrum kenningum Frú Hallberu er ſídan vard Abbadís ſagds klauſtrs oc margar adrar ríkar konur medr miklu götze at ſtyrkia ſtadinn ok heilaga reglu ok prýda medr fögrum lifnade. Nú af því at oſs ſýneſt þeſſe hanns ſkipan ſva hiálpſamlig ſem nytſamlig. bæde til ſálu ok ſæmdar honum ok oſs ok vorum lögligum epterkomendum. þó at í nokkrum greinum ſýniſt hann framarr geſit hafa af Hölaſtadargótzi enn heilagrar kirkiu lög votta. þá ſtadfeſtum ver þeſſa hanns ſkipan ok giöf æfinliga. úbrigdanliga halldnum rette ſæmd ok lögum heilagrar Hóla kirkiu um biſkupstíunder af eignum optnefnds klauſtrs. Vitit ok fyrir víſt at ver ſkulum vera þeirra formadr ok ábóte þeim ok ſtad þeirra ok götze til verndar ok hagenda. Bidium ver vora lögliga epterkomendr Hólabiſkupa at þer vendit gódvilia til klauſtrſins ok ſyſtranna medr áſtſemd ok födrligri umhyggiu. fyrirbiódandi hverium manni at kallſa þær edr únáda. hindra edr tálma yfer ſogdu götze af ſínum rettindum. Vænntum

X 3

muni nomine *Gröf*, *Pavaſtade*, *Vermſlaland* dimidiatum, *Fiallsland*, *Skardſá*, *Holſtöpul*, *Dadaſtade*, *Hola*, *Hundnes*, *Hof*, *Feriuhamar*, *Káraſtade*, *Hroarsdal*, *Kielldudal*, *Backa*, *Skordugil* ulterius, *Sela*, *Brokarlæk* & *Foſſ*, ſed tria poſtrema e parte dimidia, ex qvorum locatione 144 Joachimicorum ſumma redibat, ſi *Haffſteinsſtade* & portionem in prædio *Stadenſi* aſſignatam de ſerie expunxeris. Movit itidem ſpecioſis argumentis & pia exhortatione Halthoræ, ejusdem Cœnobii poſtea Antiſtitæ, aſſentionem, una cum aliis, qvas præmio propoſito allexerat, fœminis, ad vitam monaſticam ibidem ſuſcipiendam, qvæ ceremonias & cultum religioſum, honeſta morum integritate perornarent. Hanc igitur ejus tam neceſſariam qvam utilem diſpenſationem, qvoniam ipſius pariter ac noſtri, nobisqve legitime ſuccedentium famæ ac ſaluti profuturam videamus, qvamvis cathedræ, præter leges Eccleſiaſticas circumſcriptæ ſpeciem præbeat, perpetuo ratam & inviolabilem declaramus, ſalvo jure honore & privilegio Cathedræ Baſilicæ Holanæ, decimas ex univerſis facultatibus laudati Cœnobii Epiſcopo pendendas exigentis. Et pro certo habebitis nosmet eorundem prædiis poſſeſſionibusqve tutandis, Procuratorem & Abbatem fore, ſimul orantes vos, qvi juſto ordine nobis in Cathedram Holenſem ſucceſſuri eſtis Epiſcopi, ut Cœnobium cum monialibus benigno favore & paterna cura amplectemini, omnibus prohibentes earum qvietem interrumpere dicteriisve laceſſere, ſive a jure in conceſſa bona deterrere. Speramus

Væntum ver ok treyſtum ſaſtliga at aller þeir góder menn ſem til þeirra giöra vel ok vináttuſamliga, ödleſt af gude ſiálſum í himnaríke ſæmd ok ſáluhiálp. enn þeir ſkulu ſá af oſs þökk ok afuſo. Ok at aller menn verande ok epterkomande viti fyrir víſt ok trúi ſtadfaſtliga þeſſa vora ſkipan ſettum ver fyrir þetta bref vort inncigli. Datum anno domini prædicto. loco præfato. qvarto nonas Aprilis. ordinationis noſtræ anno tertio.

Litr. B. p. 162.

(b) Virdugligum herra ſínum Hákoni med guds nád Noregskóngi hinum kórónada ſenda bændr ok almúgi úr Hólabiſkupsdæmi á Islandi kvediu gudz ok vora med audmiúkri þiónuſtu.

Jeſus Chriſtus ambuni ydr fyrer margar ok fagrar rettarbætur ſem þer hafit oſs gefit ok einkannliga þær ſem í því brefi ſtódu ſem Gunnar Rádſveinn ydar hafde til Islands. þó ver hefdum þar minni letta af enn ydar góðvilld hafdi grundvallat. ſaker þeſs at virduligr herra Audun Biſkup vil þeim med aungu móte ſamþykkr verda. ſo ſem þat Lögmadr ſege lög um ſeſekter í Kriſtindómsbálki. ei vill hann ok at ſeſekternar mínnkeſt í Kriſtindómsrette ſem ydar bref býdr. Her med hefr hann nokkr nýmæli á oſs þegnum ydrum þau ſem ver vilium ei undergánga. Er þat fyrſta at hann ſeger

ramus & confidimus futurum, ut qvicunqve illis ſe fautores & amicos exhibuerint a Deo in regno cælorum compenſationem ſalutis & gloriæ accipiant, a nobis vero gratiam & commendationem; Deniqve qvo univerſi ſive in præſenti ſive in futuri ſeculis hanc noſtram conſtitutionem certam firmamqve retineant, ſigillum noſtrum appendimus. Datum anno Domini prædicto, loco præfato, qvarto nonas Aprilis ordinationis noſtræ anno tertio.

(b) *Id eſt:* Venerabili Domino ſuo Haconi, divina clementia Norvegiæ Regi coronato diœceſeos in Iſlandia Holanæ incolæ & populares; ſalutem & obſeqvium! compenſationem vobis a Jeſu Chriſto pro tot tantisqve in noſtram gratiam editis conſtitutionibus exoptamus. Illis ſpeciatim, qvæ literis per conſiliarium veſtrum Gunnarum in Iſlandiam allatis comprehenſæ ſunt, etiamſi noſtræ levationi benigna veſtra intentione minus ſervierint, eo qvod honorificus Epiſcopus Audinus iisdem adverſatur indignans mulctas in Jure Eccleſiaſtico definitas juxta mandatum veſtrum minui & ad ſententiam Nomophylacis diſtribui, qvi novis præterea indictionibus ſubditos veſtros onerat, qvas admittere nolumus. Prima enim ejus inſtantia eſt, qva bonorum eccleſia-

seger biſkupinn ráda ega öllu því götze sem til kirknanna er gefit eda golldit. ſvo ok tíundum ok ſálugiöfum ok offre. í móti fornum landſins vana. þvíat kirkiubóndinn hefer æfinliga haft allt þat offur ſem minna er enn hundrat. med biſkupanna ſamþykt. kirkiunum til upphelldes ok kennemönnum til koſtar. ok ſvo tíunder allar. Enn ver ſegium at tíundar offret ok ſálugiafernar hafe ſelft kirkiubændunum til matarverds preſtenum ok til tídakaups er bóndinn greider hvarttveggia. ok þat æfinliga haft ok halldit. ok því vilium ver eigi biſkupanna áform ſamþykkia. Sú er önnr grein at biſkupinn ſeger at kirkiubóndinn ege at ſýna med lögligum vitnum at kirkiunnar ſkullder hafe lagſt í lauſafe ok útiarder. elligar ſeger hann kirkiuna ega fimmtiger hundrud í þá iörd er hún áſtendr. enn ver vilium þat eigi ſamþykkia. Þegar ok at nokkut er kirkiu eignat ſem hún ſtendr á. hefer æfinliga kirkiubóndinn einn vardveitt. þat vill hann preſtum ſínum til hallds veita. Allar þær ſmátíunder adrar ſem at fornu hafa fátæker haft. ok minna er enn eyristíund. vill hann parta ſem adrar tíunder í fióra ſtade. verdr þat guds ölmuſum mikell ſkade ok bændum einnin ok þat vilium ver ei þola. Þer hafit fyrerbodit í ydrum brefum at prófaſtar uppdikte nokkrar feſekter med útſetningu af heilagre kirkiu edr ödrum forbodunum. enn vilia ei lögmanns úrſkurdi hlýda.

ecclesiaſticorum diſpenſationem ſibi arrogat, ſive decimæ ſive legata ſint, ſive oblationes, ſive deniqve qvocunqve titulo templis obtigerint. Contra atqve ex priſca conſvetudine & Epiſcoporum conſenſu fieri ſolebat, qvasvis oblationes infra 4 imperialium valorem Patrono templorum ad eadem reſtauranda & Perſonas Eccleſiaſticas ſuſtendandas cum univerſis decimis condonantium. Nos vero aſſeveramus decimas, legata, donariaqve Procuratoribus expenſæ loco ceſſiſſe, qvam in alimoniam ſacerdotum & mercedem pro ſacrorum operatione ſolvendam facerent, qvapropter Epiſcoporum decretum recuſamus. Altera eſt, qva beneficia nos oportere contendit, ut idoneis convincant teſtimoniis bona mobilia aut rura procul ſita, pecunia, qvam templa in nominibus habuerint, comparata fuiſſe, ſin minus, eadem in fundo cui affixa ſunt, L. portiones poſſidere. Similiter etiam, cum aliqva pars, ubi templa locata ſunt, ad eorundem uſum pertineat, qvæ curatorum tutelæ ſemper paruit, eandem ſacerdotibus contribuere ſtudet. Decimas minores, qvæ ſicilici pretium non æqviparant, pauperum ſuſtentationi ante hac deputatas, non ſine eleemoſynarum diſpendio qvadripartionis legi ſubjiciens, qvas novitates cum colonorum damno conjunctas nulli approbamus. Vos præterea literis prohibuiſtis, ne præpoſiti proſcriptione eccleſiaſtica aliarumve interdictionum titulo mulctas pecuniarias in nos contingant, qvi tamen decretum Nomophylacis ſusqve deqve habentes, pro lubitu in nos agere non verentur,

hlýda utan sekta ofs ok sækia epter sinne villd. eru slíkar sókner bæde í móti lögum ok landsins vana. þeim sem her hefer gengit í lande med ofs. Góde herra Hákon Kóngr! þat hefer her lítt ok óheiriliga ordit ok tiltekist þá útlender biskupar hafa her þreyngdir verit inn í landit í móti landsins vana sem at fornu hefer yferstadit. ok í þeirri samþykt ok ásetninge er skiput var þá heilagr Jón biskup var kosinn af lærdum ok leikum á Islandi. þat til teikns at biskupar skylldu svo æ kiósast her í landit sídan. bidium ver ydr miúkliga at þer siáit svo til med guds miskunn at ei se lengi saman ágiarn höfdinge ok heimskt fólk. því þar af hefer opt mikil óhæfa sket. Siáum ver ok fyrer at á fárra vetra freste hefr kóngdómrinn her ekki utan erfide ok kostnad. enn kirkian allt gótz í landinu med at giöra. Ok því biódum ver ofs ok öll vor málefne í guds valld ok ydvart. bidiande at þer hallder ofs vid fornan ok nýan rett þann sem her hefer verit samþyktr at rettu samtake. ok styrkia ofs til at ver hölldum voru frelse ok födrleifdum. skipande ofs öruggt traust svo at ver megum vandrædalaust vors rettar niótande verda.

Gefe þat vor herra Jesus Christus at þer siáet svo fyrer. at allsvalldande gud hafe lof ok dýrd. enn þer sæmd ok heidr. ver ydrer þenarar nád ok nytsemd bæde nú ok at eylífu. Amen.

---

tur, multisqve sanciendis tam consvetudinis huc usqve receptæ qvam legum terminos transiliunt. Rex optime Hacqvine! Extra ordinem & successu è republica alieno factum est; cum exteri Episcopi contra prisca instituta regioni nostræ obtrusi fuerunt, neglecta pactione jam olim confecta, cum Jonas Sanctissimus Præsul unanimi clericorum laïcorumqve calculo in Episcopum eligeretur, qva conclusum est, ne successio Episcopalis ab indigenis ad extraneos in posterum transiret. Rogamus igitur, qva par est veneratione, divina suffulti gratia providere dignemini, ne avarus princeps in rudem plebeculam diuturna obtineat imperia, ut qvo nefarium sæpiuscule irrepserit malum, probe scientes aliqvot hyemum decursu, bonis per universam regionem censu Ecclesiastico descriptis, nil præter laborem impensasqve Regiæ potestati reliqvum fore, qva de causa res nostras vestræ cum Deo prospicientiæ committimus, orantes, ut leges, tam recentioribus qvam antiqvis legitima approbatione receptas, sartas tectasqve nobis reservetis, & ad libertatem patrimoniumqve nostrum tuendum retinendumqve concurratis, nec non suppetias detis, ut jure concesso frui possimus.

Faxit Dominus Jesus Christus, ut omnia in laudem & gloriam Dei omnipotentis, vestri honorem & commendationem, subditorum vero temporalem & æternam gratiam & emolumentum dirigatis. Amen.

CAP.

CAP. III.

De Laurentio Kalfi filio.

§. 1.

Laurentius Kalfi, natus 1267 (a), usqve ad annum 1283 a Thorarino Sacerdote Vallensi educatus, annum ætatis 16 agens, a Jörundo Episcopo, ludi, qvem Holis aperuerat, literarii alumnis annumerari cœpit, in qvo brevi tantum fecit profectum, ut coætaneis doctrinæ & morum integritatis palmam facile præripiens, aliis informandis præficeretur. Anno 1289, sacerdotio cathedrali initiatus, ita volente Præsule, fasces scholasticos suscepit. Hinc triennio parœciæ Halsensi præponitur, sed rei œconomicæ insvetus, anno vertente Holas ad pristinum vitæ genus lubens remigravit.

§. 2.

Eadem tempestate Sigurdus Hlidensis, Modruvallis occupatis, a Præsule qvantumvis admonitus, renunciare tergiversans, tantam apud eum offensam incurrit, ut Laurentium anathematis in illum fulmen vibraturum, ni statim resipisceret, ad ipsum amandaret, qvi non sine magno labore, tempore hyemali Mödruvallas pedes delatus, Sigurdum post oblatam & ab ipso rejectam pacificationem solenniter nomine Episcopi excommunicavit. Qva de causa minaciter appellatus, vix illæsus

(a) *Laurentii Vitam* Islandice satis prolixam & non inconcinne a viro qvodam Ecclesiastici ordinis non indocto, neqve longe post Laurentii mortem conscriptam habemus, ex qva seqventia excerpere visum fuit: Natus est Laurentius, non sine miraculo, ut vult Auctor indigitatus ad 4 idus Augusti, qvi est dies Laurentio sacer, ideoqve infanti Laurentii nomen inditum fuit. Paternum genus ab Helga sorore Snorronis Sturlæsonii celeberrimi Historici, maternum autem ab Illugio, qvi primus Holas sedem episcopalem fecit, derivare videtur. Hicce autem Thorarinus est Kuggus ille cognominatus, qvi Henrico Episcopo fidum qvondam Achatem semet præstitit. Conf. *Sturlunga* lib. 2. cap. 2. *Hist. Jonæ Holens.* & *Arnæ Episc.* cap. 12.

ſus elabitur. Qvo facto Sigurdus via compendioſiori Laurentium ante vertens Holas advolat, apud Præſulem contendens, ex ipſius dignitate & officii haut eſſe, Regios ab ipſo taliter exagitari. Qvo Præſulis mentem ita vertit, ut culpa in Laurentium conjecta, qvi ſecus ac imperatum fuiſſet, feciſſet, Sigurdum reconciliatum domum dimiſit. Laurentius autem ſuſcepti itineris moleſtiam, Sigurdi conviciis & Præſulis indignatione compenſatam videns, accedente præterea Jörundi cognatorum & familiarium exagitatione, & indigna, qva qvotidie laceſcebatur invidia, ab ipſo mente alienior, Petri Heidenſis, qvi anno 1293 Holis hyemaverat, comitibus adſcriptus, bona cum Præſulis venia peregre abire cogitavit. Sed anteqvam ſolveret, Skalholtum ad ſalutandum Arnam Thorlaci proficiſcitur, a qvo perhonorifice accipitur, & ut ſemet Juris Eccleſiaſtici, tanqvam ſumme neceſſario ſtudio conſecraret, admonitus, addito de futuro vitæ curſu non vano præſagio, ſumma cum benevolentia dimittitur.

§. 3.

In Norvegiam delatus, per Heidenſem Regi innotuit, qvi doctrina viri captus, menſæ ſacris adhibitum Aulicorum numero inſerere voluit. Ipſe autem gratiis impenſe actis, oblatam benevolentiam, qvo minus hac vice amplecti poſſet, religioſæ peregrinationis neceſitate, qvam Sancto Olao Nidaroſienſi promiſiſſet, excuſavit (a). Hinc anno 1295. Nidaroſiam

(a) Haud minor ad ſalutandum Sanctum Olaum Nidaroſienſem a Norvegis, Iſlandis, aliisqve, concurſus fiebat, qvam ab aliis nationibus ad limina Apoſtolorum, Jacobum Compoſtellanum &c. Hinc illæ divitiæ ſuperbaqve templi cathedralis Nidroſienſis ædificatio, qvæ paſſim in Hiſtoriis ad ſidera usqve tollitur. Laurentius in aula Erici Regis verſans, amicitiam cum qvodam, natione Flandro, nomine *Fyſilier* contraxit, qvi in feſtivitate, qvam Rex in celebratione feſti Natalitiorum inſtituit, ſpecimen dedit ludi, qvem tum temporis *Herbreſt*, ɔ: Strepitum militarem vocabant, cujus nominis ratio ita exponitur: *Ludus ille ideo ſic nominatur, qvia in bello inimici eo territi, ſi ex improviſo edatur, late diffugiunt, tantum edit ſtrepitum, ut perpauci conſiſtere poſſint; Prægnantes ad ejusdem ſonitum abortum faciunt, ſed viri ex ſedilibus proni ſternuntur, aut ad minimum qvaſi attoniti deficiunt.* A Fyſiliero expiſcari Laurentius potuit, qvatuor rerum ſpecies tantum ſonitum efficere, ſcilicet, *ignem, ſulphur, ſtupam* & *membranam* ſeu chartaceum qvid, qvod noſtra lingva, *bókfell* inſignitur.

osiam veniens, exhibitis Archiepiscopo, qvas ab Holensi Præsule acceperat, literis commendatiis, datoqve scribendi peritiæ, eruditionis & poëseos studii specimine, cui magnopere deditus fuit (a), Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ut diligentem posthac operam daret, admonitus, inqve ejusdem domesticorum & satellitum album inscriptus, Johanni natione Flandro, celebri Juris studioso, informandus traditur. Eadem tempestate odia Archiepiscopi & Capituli Nidarosiensis adeo exardere cæperunt, ut ille tandem Laurentii ministerio usus, ipsos solenniter excommunicandos duceret. Qvo Laurentius plusqvam vatinianum sibi apud eos odium contraxit. Archiepiscopus autem præstiti officii memor, ipsum non tantum templo Divi Olai, qvod Nidarosiæ est, præfecit, sed etiam ejusdem Thesaurarium & isthic religiose peregrinantium Pœnitentiarium constituit.

§. 4.

Anno 1307, cum ab Archiepiscopo & Consistorio Nidarosiensi constitutum esset, ut Visitator Archiepiscopali præmunitus auctoritate in Islandiam mitteretur, Laurentius a consultantibus unanimiter,

gnitur. Hæc *Vita Laurentii* Manusc. refert, sed licet scriptor ejusdem ex ipsius Laurentii ore sua hauserit, statimqve post ejus mortem litteris mandaverit, ut ex ipsa historia concludi potest, in eo forte erravit, (nisi artificium qvoddam pyrotechnicum hic saltem intelligatur) qvod papyrum & stupam ad hunc *strepitum militarem* edendum reqviri dicat, cum altero tantum farturæ loco opus sit, sed nitrum omnino excludat, qvod ejus oblivioni & oscitantiæ adscribendum putamus. Nihilominus validum hinc sumi potest argumentum, pulverem pyrium in Europa, imo in Norvegia notum fuisse anno 1294, qvod haudqvaqvam mirandum, cum nunqvam nimis laudatus *GRAMMIUS* in *Act. Societat. Reg. Scient. Havn.* Tom. I. pag. 228. *FELICIS MALLEOLI*, qvi 1456 obiit, testimonium adferat, qvi dicit artem tormentariam infra spatium ducentorum (ut concludi potest) annorum primitus inventum, sive circa annum 1250. Huc etiam facit nomen *Fysilier*, qvod scriptor Vitæ Laurentii nomen proprii Flandri illius fuisse putat, cum revera sit appellativum sclopetarii, cum Gallico hodierno *Fusilier* sono & sensu conveniens.

(a) Tantus fuit versificator, ut ex tempore de qvovis objecto versus pro more seculi fundere posset; cujus specimen dedit cum Jörundo Archiepiscopo certans. Hic enim Laurentium a Poëseos ad Juris Ecclesiastici studium traducturus, talem protulit versiculum: Scisne, qvod *Versificatura nibil est nisi falsa figura?* Cui Laurentius alterum ejusdem farris ex tempore opposuit, dicens: Id qvidem non nego, sed scire puto vestram Excellentiam, qvod *Versificatura nibil est nisi maxima cura.*

iter, utpote ipſe Islandus, eruditione & auctoritate pollens, eidem mu-
neri deſtinatur. Qvi, licet omnem moveret lapidem, ut hoc onus in
alium devolveretur, fruſtra tamen fuit. Qvapropter Biörnum qvendam
ex ordine Prædicatorum, pari præditum auctoritate, Archiepiſcopo tan
tum non invito, & ex diviſo imperio, nil boni ſibi illive pollicente
reliqvis vero Canonicis odio magis qvam amore Laurentii inductis, ſtre
nue ſuffragantibus, comitem ſibi elegit. Qvos literis & mandatis Archi
epiſcopus inſtruxit. In Laurentium tamen multo pronior, ternas e
chartas ſeu membranas puras, ſuo munitas ſigillo, qvibus, prout caſu
aut neceſſitas exigeret, ex lubitu inſcriberet, modo ne id Archiepiſcop
ejusdemve officio & auctoritati officeret, ad qvod præſentibus tantum
binis ex intimo amicorum collegio jurejurando Laurentium obſtrinxerat
clam Biörno tradidit. Qvas ipſum aut adulteraſſe aut ementitum fuiſſe
inimici poſtea calumniati ſunt.

§. 5.

In Islandiam translati, Skalholtenſem diœceſin ſine inſigni ull
offenſa viſitarunt (a); Paucos enim indoctos ſacerdotes ab officio remo
verunt, qvod Arnas Helgonis, tum temporis diœceſeos Præſul, au
patienter tulit, aut omnino diſſimulavit. Sed Holanam ingredientes
non eodem modo accipiuntur. Biörnum qvidem Jörundus Epiſcopu
peramice, Laurentium vero obliqvo valde vultu aſpexit, qvaſi is Epi
ſcopi nuper cliens, ab ipſo educatus & e luto elevatus, eidem jam im
perare & inſultare geſtiret. Qvo factum eſt, ut Biörnus Holis apud
Epiſcopum, Laurentius vero Modruvallis apud Thordum Halli hyema
rent. Igniculum autem in favillis latentem, caſus Solveigæ Lopti filiæ
heræ Lönguhlidenſis maxime excitavit. Hanc & maritum Thorvaldum
Geiri filium invicem diſſentientes, ſacerdos tribuarius ut connubialem
amorem colerent, multoties, ſed fruſtra, monuerat. Hac vero hyem
Die Viridium Solveiga una ſui ſexus comitata in templo Bajesaënſi ſacri
auſculta-

(a) Hæc inter primas, ſi non omnino prima eccleſiaſtica viſitatio per Iſlandiam inſtituta
nil boni qvod recitari poſſit, protulit, & pleræqve eam ſubſeqventes eundem finem
ſortitæ eſſe videntur. Plurimi enim proprio magis emolumento qvam publicis nece
ſſitatibus velificarunt. Non tamen diffiteor, qvasdam ſuos habuiſſe haud contemnen
dos uſus, ſed rariores hæ ſunt, nigroqve cygno ſimiles.

auscultatura, inter iter faciendum in amne Hörga submergitur, cujus cadaver Thorvaldus Muncha-Thverá deportari curavit (a), qvo etiam magni pretii legata transtulit, non tamen neglecto tetradrachmæ æqvamento templo Bajesaënsi ex Juris Ecclesiastici præscripto, loco sepulturæ solvendo. Hoc Hildebrandus sacerdos primum Episcopo, sed frustra, & deinde Laurentio detulit, ad se munus pertinere, corpusqve in Bajesaënsi cœmiterio condendum esse contendens. Laurentius Thorvaldum multum de ea re hortatus, Cadaver Bajesa remittendum asseruit, nisi a curione sepulturam in cœmiterio Munka-Thveraaënsi pacisceretur. Ille autem ejus decisionem respuens, Jörundum arbitrum appellavit. Hildebrandus itaqve, cum omnia frustra esse cerneret, Laurentium ut Archiepiscopi vicarium eo sua sollicitatione impulit, ut postqvam admonitione Thorero Abbati, cætuiqve monachorum de corpore restituendo vel parocho placando facta nihil effici vidisset, festo qvodam die in Munka-Thvera præsens, sententiam, qva cadaver Bajesai terræ mandandum affirmavit, publice pronuntiaret, templumqve Munka-Thveraaënse sacris indignum, qvamdiu tale corpus ibidem qviesceret, judicavit. Abbas confestim nil interera de cæremoniis remittens, Jörundo per literas litem exposuit. Qvi misso Sniolfo sacerdote veniam missas, in adventum sui causam cognituri, celebrandi concessit. Cum vero Sniolfus Thveraa pervenisset, Laurentium protinus accersit, libellumqve, qvo decisio perscripta fuisset, poposcit, qvem Laurentius cum nondum recitare absolvisset, Abbas aliiqve eundem e manibus ejus ereptum, rupto sigillo discerpserunt. Ipsum autem cum comitibus e templo limitibusqve sacris exturbarunt. Theodorus vero Mödruvallensis, graviori qvod imminere videbatur periculo, eum eripuit.

(a) Qvid Thorvaldum ad hanc legis transgressionem, ut uxoris corpus in alieno & legibus vetito sepulcreto conderet, inconsultis Magistratibus Ecclesiasticis, non facile dicitur. Non improbabilis conjectura est, cogitasse eum, animam defunctæ, qvæ in notorio & scandaloso dissidio conjugali, morte repentina perierat, ob sanctitatem monasterii & assiduas inferias, qvas ab Abbate & Monachis, ingenti illa pecunia stipulatus fuerat, mitiorem purgatorii cruciatum habituram, qvam si ad vulgare illud templum Bajesaënse sepulta fuisset. Sed factum ejus contra *Jus Ecclesiasticum* fuisse, patet ex ejusdem Cap. 11.

§. 6.

Ineunte vere, Jörundus Biörno comitatus Mödruvallas profic tur, ubi inter Thordum Abbatem & Hildebrandum sacerdotem exi pecuniæ summa delinitum de cineribus Solveigæ eadem, qva recepti si tellure qviete continendis fœdus feriendum curavit. Tanta enim au ritate erat Jörundus, ut universi diœceseos incolæ ipsius arbitrio lul tissime semet submitterent. Laurentii autem ibidem præsentis nec tentia hac de re reqvirebatur, nec Collega Biörnus jam ipsi, sed l scopo assentiebatur, in cujus gratiam visitationem per Provinciam rundi continuaturum se pernegavit. Consilio itaqve Episcopi, æ nondum adulta, ab eodem donis mactatus, Norvegiam revisurus disc & Nidarosiam 6 id. Septembr. delatus, cum literas, qvas illi Præsul lensis Archiepiscopo cæterisqve Canonicis perferendas credidit, tr disset, acta Laurentii non leviter exagitavit, multa eum in Islandia non Archiepiscopi promulgasse referens, qvorum authorem nesciverit. ipsa æstate, Gudmundum qvendam sacerdotali dignitate in Norveg Jörundus amandat, qvi grandi nummorum pondere ad Archiepiscoj & Canonicos Nidarosienses deferendo instructus, literas de Laure acerbe loqventes secum adportat, qvæ fidem minus suspectam fecen utpote ab ipso Episcopo profectæ.

§. 7.

Post discessum Biorni, majoribus difficultatibus Laurentius se implicitum sentiens, qvod ea qvæ in mandatis intra diœcesin Hola peragenda habuerat, nondum expedita cerneret. Culpam autem in rundum transferre optans, cui nil gratius accidere posse cognovit, q ut visitatores ejus Provincia inexplorata redirent, dubius hæsit. N nulli amicorum, inter qvos fuit Haflidus Steini, vir spectatissimæ fi authores ei fuerunt, ut Biornum socio itinere in Norvegiam comitar caveretqve ne qvicqvam is Archiepiscopo, ipso insciente aut abs referret, neqve ipse, qvamvis nulli Palliatorum secundus esset, Jo dum Holensem vel in minimis læderet. Qvam admonitionem, ut a trariæ partis studio promanantem, mandata Archiepiscopi deserere r ratus, eorum consiliis postposuit, qvi ipsum ad omnia ex præscr

exseqven

exseqvenda concitarunt. Qvare visitationem exorsus, cum nihil commode efficere posset, plerisqve Episcopum appellentibus, ejus vero dispensationem respuentibus, Holas se contulit, ab Episcopo flagitans, ut publico Edicto jus hospitii sibi decerneret, ad qvod præstandum se Jörundus nulla officii ratione teneri respondit, cum in discessu Biörni auctoritas ejus exspiraverit.

§. 8.

His talibus utrinqve peractis, festo qvodam die Laurentius templum Cathedrale intrans, ex pulpito, fervido dicendi genere, in perversos Episcopi domesticorum mores, libidine & incestu impurissimum pecus invehitur, consangvineos præsertim Episcopi, qvi ejusdem turpitudinis labem animadversione ecclesiastica non expiaverant, haud obliqve pungens, orationemqve obsecratione conclusit, ut singuli turpi & flagitiosa consvetudine rejecta, honestoris vitæ tenorem ordirentur. Qvam, cum vix absoluta esset, tumultus adstantium excepit, cognatiqve Præsulis eum fœdissimis conviciis protelarunt. Complures præterea inter ipsum Episcopumqve lites hostilis in posterum odii materies accesserunt. Qvibus impulsus, cum sibi nullum amplius successum polliceretur; Norvegiam cogitans, priusqvam solvit, Holas denuo profectus, Episcopum, qvi jam senio langvescens visitandi laborem domestica permutarat qviete, convenit, coram qvo libellum, vitiorum ab incuria & illegitima Episcopi in matrimoniis contrahendis dispensatione profectorum iliadem prolixe exponentem, recitavit, addens, se eosdem Holanæ diœceseos nævos Archiepiscopo detecturum. Qvibus Jörundus perceptis, amice rogavit, positis discordiis, libellum discindat, literasqve mutuæ benevolentiæ indices a se Archiepiscopo perferendas accipiat. Qvæ cum Laurentium majorem jurisjurandi, qvo Archiepiscopo vera de Islandiæ Episcoporum officii administratione relaturum firmaverat, qvam ipsius opum & auctoritatis rationem habentem, nil movere cerneret, confestim prosiliens, occasionem de his ulterius disqvirendi abrupit. Laurentius itaqve destinatum iter exorsus, post longam tandem navigationem, pelagi insvetus, prope festum Michaëlis in Norvegiam venit.

§. 9.

§. 9.

Qvæ dum in Islandia geruntur, Jörundus Archiepiſcopus adeo gravi correptus eſt morbo, ut lecto affixus, omnem rei tam eccleſiaſticæ qvam politicæ adminiſtrationem in Canonicos Nidaroſienſes, Eiliſum ſcilicet Kortum poſtea Archiepiſcopum, & Audinum Ruſum Holenſis diœceſeos olim Præſulem, nolens volens devolutam cerneret. Hi rerum potiti, omnibus Archipræſulis amicis ſerviſqve expulſis, unius tantum coqvi & duorum ſervorum famulitio ægrotanti gratificabantur; priſtinæ Laurentii Archiepiſcopo in anathematiſmis ſibi denunciandis præſtitæ operæ indignabundi, illum ex Islandia in Norvegiam transvectum, ſcaphaqve egredientem, actutum comprehendendum curant, miſerrimeqve exagitatum, ad infamem urbis cuſtodiam, vulgo *Gulſkitne* dictam, tenebris, algore & graveolentia abominabilem, inter verbera abripiunt, eademqve foribus ferrea janua munitis includunt, bona autem publicata fiſco eccleſiaſtico Nidaroſienſi adjudicarunt. Nec qvicqvam præter libros, prætextu qvorundam ex Clero Islando, eosdem ſibi vendicantium ſervatos, ultorum manus effugit. Cuncta etiam teſtimonia, & literarum qvas habuit ſubſidia ad ſe tranſtulerunt. Biduo in carcere abſumto, ad ſe Laurentium in conclave qvoddam compedibus vinctum & ſqvalore obſitum deduci jubent, dupliciqve crimine accuſant; Primo qvod oblationes Divi Olai Regis, qvas olim procurandas ſuſceperit, turpiter profudiſſet; Deinde, qvod literis Jörundi Archiepiſcopi nomine & ſigillo adulteratis uſus fuiſſet, qvibus additi ſunt Codicilli Jörundi Holenſis eum non leviter diffamantes. Qvam vitiorum ſeriem ut citra tormenta libenter confiteatur, cum fruſtra tentaſſent, aut in Norvegia ab Officiali indictum cenſuræ genus ſufferendi, aut in Islandiam revertendi, Præſule Holano agenda dictitante, optionem illi permittunt. Poſterius autem amplexus, in cuſtodiam reducitur.

§. 10.

Seqventi æſtate, catenis onuſtus cum literis Jörundo Holenſi adferendis, in Islandiam remittitur. Qvi ut primum Holas devenit, Epiſcopum adiens, in genua procubuit. Præſul vero totius tragediæ ex literis præmiſſis gnarus, illi confeſtim aſſurgens, proxima ſibi ſede receptum,

tum, ut illic triduum recreationi impenderet, amicissime invitabat. Qvo transacto, Laurentium & qvosdam sacerdotes publicationi mandatorum, qvæ ab Eilifo & Nidarosiensibus acceperat, interfuturos, in Vestiarium templi convocavit, illiqve, qvid sibi sperandum esset, sciscitanti respondit, dispensationem Collegii monastici obstare, qvo minus sacerdotii functionem ei concredere auderet, utrum vero in suo comitatu morari, an alibi in dioecesi Holana Skalholtensive domicilium sibi constituere vellet, eruditione, qva haud vulgari pollebat, multis profuturo, libenter permisit.

A qvo tempore, seu anno 1309 usqve ad 1313, qvi fuit Jörundo emortualis, partim in Skalholtensi, partim vero Holensi dioecesi, variorum, præsertim monachorum Thyckvabæjensium informationi operam impendens, tempus trivit. Tandem anno 1313 Thingeyris sedem fixit, scholæqve, auspiciis Gudmundi Abbatis apertæ præficitur (a), ubi non Abbatem tantum, sed & totum monachorum gregem, multosqve alios egregios viros, ad studia excitavit. Anno 1316. in Ordinis Benedictini, qvi Thingeyris fuit, fratrum numerum cooptatus, ejus Regulas tanto obseqvio & honore coluit, ut ne in minimo qvidem deficeret (b).

§. 11.

(a) Abbas Thingeyrensis Gudmundus fuit eqvidem vir non malus, & licet indoctus, literarum tamen cupidus & amans, ideoqve Laurentium virum doctum, qvi timore chori Nidarosiensis nusqvam tutus agebat, ambabus ulnis accepit; Neqve spes eum de illo concepta omnino fefellit; Nam non solum ipsum Abbatem & monasterii alumnos multo doctiores reliqvit, sed plurimos etiam alios, qvi literarum dulcedine capti, hinc inde ad eum confluebant, iisdem probe imbuit. Qvorum celebriores fuerunt Thordus, Gudmundi Nomophylacis filius, Olaus Hialti, Egillus Ejulfi, Bergus Sokki, aliiqve, de qvibus suo loco dicendum. Conf. supra Tom. I. pag. 590.

(b) Thingeyrensis monasterii alumnus factus Laurentius Regulæ a Sancto Benedicto suis asseclis præscriptæ semet præbuit observantissimum, nunqvam sine Abbatis venia ex monasterio exiens; nunqvam, ne ipsi qvidem Abbati, tempore summi silentii interpellanti respondit, omnibusqve numeris absolutum monachum præstitit; tantumqve hoc vitæ instituto delectatus fuit, ut filium Arnam duodecennem ad se accersitum, eidem mancipandum curaverit.

§. 11.

Circa hæc tempora Egillus Ejulfi, Laurentii qvondam discipulus Pastor Cathedralis & Rector scholæ Holanæ factus, Audino Episcopo in paucis carus, ipsi Laurentium reconciliavit. Qvo factum fuit, ut moriens Laurentium successorem nominaret. Qvam Præsulis electionem, prisca seponentis dissidia, Archiepiscopus Chorusqve Nidarosiensis ægre tandem persvasi, ratam esse jusserunt (a), Egillumqve Ejulfi, qvi tum in Norvegia agebat, binas ab Archiepiscopo adferentem literas in Islandiam ad Laurentium miserunt, unas, qvibus ipsi & culpa & pæna antiqvarum offensionum penitus remittebatur; Alteras, qvibus ut rite electo Holanæ dioecefeos Episcopo, qvam primum ad sacram ordinationem accipiendam in Norvegiam se conferret, injungebatur. His acceptis, gratiisqve Deo amplissime actis, Ketillum Satrapam Regium, & Thorsteinum tum temporis dioecefeos Officialem ad se accersivit, qvibus stipatus, Holas advolat, inqve ipso Laurentii festo electionem solenniter proclamari curat. Rebus deinde Oeconomicis maxime ad methodum & modum qvem tenuerat Jorundus ordinatis, visitationem borealis dioecefeos partis auspicatur, & sub autumnum Holas revertens, scholam ibidem aperuit, cui Olaum Hialti filium præfecit. Ineunte autem vere anni 1323 versus occidentem visitationem instituens, omnia qvæcunqve ei a recto aberrare visa sunt, emendare cœpit. Vergente tandem æstate, navigium ingreditur. Sed ad Halogalandiam appellens, naufragium qvidem passus est, sociis tamen & magna parte impedimentorum salvis, unde se Nidarosiam ab Archiepiscopo peramanter excipiendus contulit, hyemeqve ibidem in convictu Archiepiscopi transacta 8. Calend. Julii, seu ad festum nativitatis Baptistæ, adstantibus Audfinno Bergensi & Vilhelmo Orcadensi Episcopis af Eilifo ordinatus, eadem æstate domum revertitur, demandatumqve sibi munus summa diligentia administrare aggreditur.

§. 12.

Reliqverat Audinus moriens varias, easqve magni momenti tricas & controversias, ad ipsius enodationem seu jurisdictionem pertinentes, aut

(a) Vid. supra pag. 164.

sunt semisopitas, aut omnino intactas, qvas Laurentius sibi in patriam reduci decidendas prævidens, omnia ex Archiepiscopi sententia acturus, de his consuluit. Præcipua harum videbatur incendium cœnobii Mödruvallensis, qvod cum Episcopus monachorum incuriæ imputaret, monasteriiqve restaurationem detractaret, Archiepiscopus vero ne hilum qvidem in prima fundatione mutare volens, monasterium ab Holano, modo inventarium Cathedræ cessisset, reædificandum esse censuit. Sed de hac controversia delegatos judices daturum se promisit, qvod tandem anno 1326 perfecit. Tunc enim Ingemundus Skuti filius, monachus qvondam Mödruvallensis, Norvegia in Islandiam transiens, Archiepiscopi literas adtulit, qvæ Jonæ Halthori filio, Episcopo Skalholtino & Thorlaco Abbati Verensi causam Mödruvallensem, aut legitimo judicio aut pactione terminandi potestatem demandarunt. Qvi extemplo partes litigantes Mödruvallas convocarunt, & post causæ in utramqve partem disceptationem, tandem in conditiones, qvas Fratribus obtulit Laurentius, pactionem literis & sigillis munitam fieri curarunt (a). Cujus præcipua erant contenta, ut exstructo & pro re nata ornato monasterio, additisqve omnibus ad victum & amictum necessariis, Præsul tot fratres ibidem sustendandos curaret, qvot Jörundi primi Fundatoris Constitutio alendos præscriberet. Prioreqve imposito, ipse Abbatem ageret. Qvæ omnia Laurentius magna cura neqve minoribus impendiis sine mora exsecutioni dedit.

§. 13.

Sed non diu duravit hæc pactio, nam anno 1327 fratres acceptæ conditionis pœnitentes, per Ingemundum Skuti filium Shalholtum ablegatum, Jonæ Episcopo Laurentium pactis non stetisse persvaserunt. Qvi Collegam confestim hac de re certiorem faciens, proxima æstate Mödruvallis præsens, controversiam sententia judiciali discreturum minabatur. Qvo accepto, Laurentius, nuntio, mittit cum epistolio excusationis pleno Legatum, qvi semet amicissime purgaret. Capita autem excusationis talia fuisse accepimus: Collegam plus nimis credulum alteri parti aures dedisse. Prius utramqve audiendam, qvam sententiam definitivam pro-

 nuntiandam.

(a) Vid. supra pag. 63.

nuntiandam. Archiepiscopalem illi Collegæqve concessam auctoritatem cum prima causæ transactione exspirasse. Præterea a pactis nihil a bon & honesto aberrantibus semel unanimiter initis minime resiliendum ess His Jonas auditis, tantum a gradu sistendo abfuit, ut paullo commotio venturum se nec officio hac in re defuturum minaretur, minarumqve no immemor, binos e Clero Skalholtino rei perficiendæ aptissimos Diacono qvorum primas tulit Thordus Gudmundi Nomophylacis filius, Laurer tii, cum Thingeyris ageret, discipulus, Holas misit. Qvi ipsissimo Tr nitatis festo, dum Laurentius sacrorum operatione absoluta Pontificali vestes exuit, sanctum ingrediens vestiarium, codicillos a Jona Skalholten scriptos ipsi exhibendos habere se confessus est. Præsul vero, tanti mo menti negotio in aliud talibus tantisqve rebus aptius audiendis tempu rejecto, legatos blanditiis mensæ aliisqve honoribus delinitos dimisi Sed Episcopo in solio postridie constituto, anniversariis in templo Ho lensi sacris auscultanti, præter spem ad supremum altare apparuit Tho dus, sanctitate loci semet tuens, satisqve sonore dicam intonans, qva præsens herus pristino scripserat. Qvapropter tantum non attonitus Lau rentius sanctissimi missatici officii interpellationem prohibere non conte tus, sed abitum parans, satellitum in Provocatorem paratissimum imp tum, qvantum sua auctoritate temperari potuit, maxime temperavit.

§. 14.

Judices autem in loco & tempore comparentes, Laurentio non statim sistenti, officii abrogationem minabantur, tandemqve pra senti legatorum tractationem objiciens Episcopus, ipsius communione dedignatus est. Ille vero suam in conventis prioris anni servandis inte gritatem commemorans, Collegam sententiam contrariam tanto verbo rum ornatu propugnantem, ut nemini ab æqvo & bono aliena esse vi deretur, minime movere potuit. Deliberatione itaqve cum suis habita ex Præsidum & contrariæ partis sententia, cœnobii ejusqve possessionum dispensationem, studio pacis & incerti causæ eventus, timore, priori anni pactione abolita, monachis tradidit, nisi Archiepiscopo aliter visum foret. Egillo autem Grenjadarstadensi, sibi fidissimo & amicissimo, lega tionem ad ipsum obeundam injungit, qvi donis & literis instructus i Norvegiam transiit. Qvo delatus Laurentii innocentia optimatum Ho

lensium

lensium testimoniis probata, ad priorem pactionem confirmandam, posteriore rejecta, Archipræsulem impulit. Skalholtensis vero legatus re infecta non sine domini rubore & stomacho reversus est. Sed dum hi in Norvegia agunt, de monachorum Mödruvallensium prodigalitate certior factus Laurentius, Mödruvallas advolans, armatis impletum monasterium reperit; qvare hac vice discedens, sed biduo post, dispersa rusticorum turba revertens, Thorgeirum Priorem monasterii facultatum rationem reddere denegantem, Steinthoro Sokki filio Dispensatore constituto, omnibusqve pro lubitu ordinatis, Holas, secum adduxit.

§. 15.

Altera ei ab Audino relicta de decimis Thingeyrensibus cum Gudmundo Abbate controversia intercessit. Hanc Electus, nondum autem infula potitus, ea conditione, ut monasterium prædium Hialtabackam, qvod Jörundus addiderat, Audinus vero retractaverat, retineret, transegerat. Sed lite deinde recrudescente, duorum prædiorum Hvammi & Hunstadi adjectione, contrariæ parti satisfecit, qvod etiam suis literis Archiepiscopus confirmavit (a). Idem deinde monasterium Kalfi fratris sui hæredem ex asse scripsit, qvo facto aliisqve ejusmodi in sacros usus expensis, liberalitatis laudem adeptus est. Laurentius præterea qvadringentos octoginta imperiales, ab Auduno monasterio Munkathveraënsi mutuo datos, reqvirere debebat (b). Habuit etiam cum aliis, sed viliores, controversias, qvales fuerunt: Illa cum Sniolfo (c) Sacerdote, qvi Præsulem diu dedignatus, tandem necessitate adactus, ipsi se submittere cogebatur;

(a) Literas ad hanc rem pertinentes calci capitis sub Litr. A. B. C. subjungemus. Primas qvidem, subscriptas a Grimo Skuti filio, qvi tandem trimestrem Episcopum Skalholtensem egit, dictusqve fuit Skurd-Grimus, seu *Lanio*, forte Ingemundi Skuti filii, qvi causæ Mödruvallensis fax & tuba fuit, frater. Conf. supra pag. 58.

(b) Vid. infra ad finem Capitis Litr. D.

(c) Principium harum rixarum a Generali Laurentii visitatione repetendum est (vid. supra §. 5. pag. 172.), qvæ simultates eo usqve processerunt, ut Sniolfus Laurentium Electum osculo salutare dedignaretur, & dudum factum Episcopum in convivio qvodam dicteriis invaderet.

batur; & cum Celebri viro Gissuro Galle, qvem falsæ possessionum decimationis examine objecto, ad saniorem mentem revocavit (a).

§. 16.

Postqvam Cathedram ascendit, idem vitæ, qvod, dum in monasterio Thingeyrensi degit, habuerat; institutum retinuit, nihil fere in qvotidiano victu & amictu mutans aut innovans, sacrorum semper observantissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ exactor severissimus, morumqve censor incorruptus, literarum & literatorum amantissimus, in pauperes vero & egenos largus & benignus semper mansit, qvo tamen non obstante, providum semper se œconomum gessit. Hinc factum est, ut ipso sedente omnibus ejus exemplo & admonitionibus ad pietatis & honestatis studium accensis, res ecclesiasticæ in diœcesi Holana majorem in modum florere inciperent. Post reconciliationem cum Eilifo Archiepiscopo, flagrantissima semper ejus gratia usus est, qvi anno 1330 Laurentio infulam qvæ Holis pretiosissima est, duoqve alabastra dono dedit, qvæ ille 30 mercium Islandicarum fascibus compensavit. Holanum præterea templum & cathedram variis magni pretii donariis ornavit; qvalia fuerunt, Patera Sancti Jonæ Holensis, Gudmundi effigies, calix, scrinium, Textus duo (b), & id genus alia. Anno 1330 morti vicinus Egillo Ejulfi successore

(a) Multæ qvidem notæ singularis pœnitentiæ & pænæ ecclesiasticæ signorum ab Episcopis disciplinæ tenacioribus indictorum occurrunt, qvorum coryphæus fuit Thorlacus Thorhalli, Sanctus & ante & post mortem vocatus, cujus *Skriftabod*, seu leges de pænis competentibus exstant. Singulare, autem qvid & non ubiqve obvium legitur in *Hist. Laurentii*, qvi indurato ursi corio die cinerum & Viridium incestuosos superinduxit, taliqve affectos contumelia aut exinanitos, affabilitatis statim & mensæ commercio honoravit. Exstant adhuc in Bibliothecæ A. Magnæi libro pergameno No. 175 in Qvarto Statuta Jörundi, Laurentii & Egillis hac de re, qvæ inde exscripta vid. ad finem Capitis Litr. E. Gissurus autem Galle, cum qvo Laurentio fuit de decimatione lis, idem certe est, ac cujus mentionem facit *Chron. Norveg.* pag. 834 (rectius 833) ut legati ab Hacone Rege Norvagico ad Fennos missi, qvem, ad tributum ipsi diu denegatum exposcendum, Regia ornatum auctoritate & satellitio præmunitum amandavit. Hic est ille Gissurus Galle, qvi Jonæ Calvo sedecim prædiorum littora donavit, & tandem ad annum ætatis 101 devenit, Gissuri comitis cognatus & eponymus.

(b) *Textus*, & *Texta* qvid proprie notent pueris etiam notum est; sed hic aliud qvid significare

cessore nominato, & Archiepiscopo literis impensissime commendato, indigenam Episcopum peregrino multo esse utiliorem dicens, conditoqve testamento, anno ætatis 63, officii 6, ad 16 Kalend. Maji placide obdormivit (a).

Litr. A.

Nostrum Thoreri Abbatis & Grimi Holmensis hoc est testimonium: Thorkillus Trandill sacerdos Thingoris Vatnsdalensium in septentrionali Islandia, ea intentione, ut inibi Cœnobium fundaretur, primus omnium ædificia exstrui curavit, conditoqve mox templo, inaugurationem a Jona primo Holensi Episcopo impetravit. Cumqve nulla, præter fundum in qvo cœnobium constitutum fuit, bona illi adessent, Venerabilis idem Sanctusqve Episcopus in perpetuam Monasterii templiqve conservationem,

---

ficare manifestum videtur; Est autem *Textus* apud Scriptores Histor. Eccl. Rom. 1) Liber seu codex Evangeliorum, auro gemmisqve ut plurimum exornatus, interdum etiam aureis literis exaratus, juxta versus:

Codex auratus, consepto grammate scriptus,
Auctus evangelicum servans in corpore Textum.

Qvi Pontifici apertus, reliqvis vero clausus, ad osculandum offerri soluit, & super qvo, altari imposito, jurare consveverunt; unde forte originem habet jurandi formulæ initium qvod in antiqvis nostris legibus præscribitur, ita incipiens; " Hier legg eg " hönd a helga bók, og sege þad gudi &c. id est: *Hic manum sacro codici imponens, Deo confiteor*, &c. Vid. supra Tom. I. pag. 578. 2) Scriptum qvod fundamenti loco habetur, seu ipsius authoris verba, ita ut hoc sensu *Textus & glossa* seu interpretatio invicem opponantur. 3) Hinc per Metaphoram transferebatur etiam ad alia, ut pictas, sculptas, aut fusas rerum aut corporum imagines, scilicet hanc vel illam Historiam, sæpissime vero aut semper Christum in cruce pendentem, vel etiam librum Evangeliorum & Evangelistas, repræsentantes, qvæ meditabundis aut perorantibus manu contentæ, *Textus* loco inserviebant, & super iisdem qvandoqve etiam jurasse non est vero dissimile; qvales tres ex argento fusæ in templo cathedrali Skalholtino asservantur, qvarum una affabre facta cæteris longe præstat & haud contemnendi pretii est; qvibus similes, aut ejusdem farinæ fuisse *Textus* a Laurentio confectos, non improbabile videtur.

(a) Talis vivens & moriens fuit Episcoporum, qvos intra hanc periodum perpessa est diœcesis Holana, optimus vir, utramqve fortunam expertus, semper pius, obseqvens, paratus, patiens, & ni fata filium vitæ abrupissent, multo longiore vita dignus. Qvi zelum in Generali visitatione nimium ei tribuunt, attendant qvoqve fidum viri ingenium, mandata perfunctorie peragere & dominum fallere nescium.

ſervationem, tantas, qvantæ a 13. parœciis ultra amnem Vatnsdalenſem ſitis redirent, decimas dicavit, easdemqve octo Holenſium Epiſcoporum ſine controverſia Monaſterio ceſſerunt, usqve dum Jörundus Præſul Holenſis nulla legitima actione, ſed propria auctoritate easdem retractavit, nec Abbate Biarno neqve Hoſkuldo ob violentiæ timorem ad Archiepiſcopum deferre audentibus. Ne vero uſucapione cœnobium aliqvid damni contraheret, coram viſitatoribus proxime hinc Islandiam intrantibus, accuſatio demum inſtituta eſt, nullo qvidem ſucceſſu ob mutuum eorundem diſſidium. Vidimus itidem decimarum harunce in gratiam cœnobii colligendarum exactores, ipſorumqve hac de re verba audivimus. Ego inſuper Grimus Holmenſis Abbas jurejurando religioſe teſtatus ſum, Dominum meum Archiepiſcopum hoc idem in cœnobium injuriam, Audinum vero ſacerdotem cognomine Bratt publicum latrocinium pronuntiaſſe, ideoqve ſigilla noſtra præſenti teſtimonio appendimus. Scriptum apud Vigg feria tertia ebdomade pentecoſtes. Anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo.

Litr. B.

(b) I gudz nafne. Amen. giörum ver bróder Laurentius med gudz miſkunn biſkup at Hólum oc ver bróder Gudmund med ſamre miſkunn Abóti at Þingeyrum þat öllum mönnum kunnigt at þá er lidit var frá burd vars herra 1326 ár þrem nóttum epter Kroſſmeſſu á vorid á Hólum í Hialltadal tókum vid höndum ſaman á þenna hátt at ek Abóti fyrrſagdr lagdi ok uppgaf fyrir klauſtrit at Þingeyrum fyrer mik ok mina epterkomendr í valld ok ſkipan mins herra Laurentii biſkups um biſkups tíunda mál þat er í millum hafdi farit um ſtund Hólakirkiu ok Þingeyra klauſtrs. ok allar adrar málagreiner. þær ſem ſagdra Stada hafa millum gengit frá upphafe ok til þeſſa dags. under ſlíka gratiam ſem hann villde

(b) *Id eſt:* In nomine Domini amen. Nos Laurentius Dei clementia Holenſis Epiſcopus, & nos Gudmundus eadem gratia Abbas Thingörenſis, ſingulis notum facimus, qvod Holis Anno Domini 1326 pridie nonas Majas, conjunctis dextris; ego prædictus Abbas, cœnobii Thingörenſis, omniumqve mihi in ejusdem præfecturam ſuccedentium nomine, cauſam de decimis epiſcopalibus inter cathedram Holenſem & cœnobium Thingörenſe diu controverſis, ceterasqve qvæ hactenus interceſſerant diſſentiones tali

villde klaustrenu her í mót gefa. iátandi í fögdu handlage at hafa þat satt ok stödugt æfinliga sem hann villde her um skipa. Enn ek bróder Laurentius Biskup gaf á þenna sama dag klaustrenu til stöduligrar ok æfinligrar eignar alla iördina í Hvammi í Vatnsdal. bæde kirkiuluta ok eignarluta med öllum þeim lunnindum sem hún á ok eigandi hefr at vordit bædi at fornu ok nýiu ok adra iörd er Húnstader heita. Skal klaustrit at Þingeyrum þessar iarder hafa friálsar ok ákiærulausar fyrer oss ok vorum epterkomendum. enn Stadrinn at Hólum vera friáls ok ákiærulaus um biskupstíundamál ok adrar málagreinir þær sem millum hafa farit fyrrsagdra Stada. Væntim ver at Herra Eilífr Erkibiskup mune þessa vora giörd stöduga ok stadfasta hafa. þvíat fyrer skemstu er ver vorum í Norege ok hann vígde oss bad hann í ockrum skilnadi at ver skylldum giöra vel ok sæmiliga vidr klaustrit at Þingeyrum. Ok til stadfestu her um settum vid bróder Gudmundr okkar inncigli fyrer þetta bref er giördt var í fyrrnefndum stad degi ok ári. hiáveröndum Síra Agli. Síra Skúla. prestum. ok sín inncigle fyrersetiöndum. ok Benedict Kolbeinssyne.

Litr. C.

(c) Ollum mönnum þeim sem þetta bref siá edr heyra. sender Eilífr med guds miskunn Erkebiskup í Nidarósi kvediu gudz ok sína. Ver

tali favore, qvali monasterium amplecti dignaretur, decidendas Domini mei Laurentii Episcopi potestati & arbitrio, qvod ratum inviolatumqve servare pollicitus sum, tradidi addixiqve. Ego autem frater Laurentius eodem die prædium Hvamm Vatnsdalensium ex utraqve parte, sive mihimet sive templo huc usqve peculiari, cum universis præstantiis fructuariis, tam præsenti qvam præterito tempore usitatis, ut & prædium Hunstade, cœnobio perpetuo possidenda contuli. Qvæ duo prædia monasterium Thingörense a nobis nostrisqve successoribus inoffensum sine controversia retinebit, cathedra vero Holensis pristinis discordiis immunis, decimis episcopalibus libere excusateqve perfruetur. Speramusqve hanc nostram dispensationem a Domino Archiepiscopo firmatum approbatumqve iri, qvippe qvi nobis in Norvegia brevi hinc, ordinatione absoluta discessum parantibus, cœnobium favore & benevolentia amplectendum commendavit. Inqve literarum harunce confirmationem qvæ præfato loco die & anno dabantur, præsentibus Benedicto Kolbeinide, Skula & Egillo sacerdotibus, easdem subsignantibus, sigilla nostra appendimus.

(c) *Id est:* Universis ac singulis has literas visuris seu audituris, nos Eilifus Dei gratia Archi-

Ver vilium at þer vited at ver ſáum ok innvirduliga ſkodudum bref med hángandi innciglum virduligs herra oc andlægs bródor vors Lafranz biſkups á Hólum ok herra Gudmundar Abóta á Þíngeyrum hæilt ok óſkaffet ok í eingum lut grunſamligt. giört á Hólum í Hialltadal þremr nóttum epter Kroſſineſſu um vorit ſub anno Domini 1326 um ſættargiörd þeirra á millum ok Stadanna. Hólakirkiu ok Þíngeyra klauſtrs ſvo vottande. at Herra ábóti fyrrnefndr lagdi á valld ok ſiálfdæmi Herra Laurentii biſkups ok iátadi med handlage ok fullu laga ſkilorde ſik ſkyllda ſtödugt ok ſtadfaſt hafa ok ſína epterkomendr þat ſem hann villdi giöra ok ſkipa um kirkiutíundamál þat ſem leingi hafdi dæillt verit millum Stadanna fyrrſagdra ok allar adrar málagreiner þær ſem þar í millum hafa farit til þeſſa tíma. gaf á þann ſama dag herra biſkup ádrnefndr Stadnum á Þíngeyrum þeſſar iarder. alla iördena í Hvammi í Vatnsdal bæde kirkiuluta ok eignarluta ok adra iörd er Hunſtader heita. hvaratveggia friálſa ok ákiærulauſa fyrir hvörium manni med öllum lutum ok lunnindum þæim ſem til þeirra eigu at liggia at fornu ok nýiu á þann hátt at Stadrinn á Hólum ſkal vera friáls ok ákiærulaus um alldr ok æfidaga um biſkupstíundamál ok adrar málagreiner þær ſem millim hafa farit fyrrſagdra Stada. Ok af því fyrrgreindr Herra Biſkup ok Abóti beiddust af oſs ſtadfeſtu brefs

---

Archiepiſcopus Nidroſienſis Dei & ſuam ſalutem ſempiternam. Noveritis, qvod literas cum appenſis ſigillis venerandi & in Chriſto dilecti Fratris Domini Laurentii Epiſcopi Holenſis & Domini Gudmundi Abbatis Thingörenſis datas Holis in Hialtadal tribus noctibus poſt feſtum inventionis crucis ſub anno Domini 1326 penitus incolumes nec interpolitas, nec ab ulla parte ſuſpectas, viderimus & diligenter inſpexerimus, qvæ contractum inter eos, ſive curiam Holanam & cœnobium Thingörenſe continent, hujus tenoris; ut ſupra laudatus Dominus Abbas, Domini Laurentii Epiſcopi poteſtati & arbitrio committat, data ſtipulatione ex expreſſo Juris Canonici præſcripto, ſe ſuosqve ſucceſſores, ejus circa litem, qvæ cathedram & monaſterium diu interceſſerat, decimas templi concernentem, ut & reliqvas controverſias huc usqve durantes, ſententiam firmam ratamqve habituros. Eodem hoc die, prædictus Dominus Epiſcopus hæc prædia monaſterio Thingörenſi adjecit, imprimis totum fundum Hvamm in Vatnsdal, qva ſuum & cathedræ peculium & aliud prædium Hunſtade dictum, utrumqve juſte ac libere poſſidendum, cum omnibus ſuis Juribus & pertinentiis habitis & in futurum habendis, ea conditione, ut cathedra Holana perpetuis temporibus a litibus circa decimas epiſcopales & reliqvis, qvas cathedra cum monaſterio reciprocavit, controverſiis, libera maneat & immunis. Et qvia prædictus Dominus

brefs her fyrir. samþyckium ver stædum ok stadfestum þessa sáttargiörd hvörutveggia ok þeirra epterkomande. sem nú er sagt. til óbrigdiligrar eignar ok samþyktar. Ok til sannz vitnisburdar sættum ver vort inncigle fyrer þetta bref er giört var í Nidarósi sex nóttum fyrir Hallvardsmessu anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono.

Litr. D.

(d) Ollum mönnum þeim sem þetta bref siá edr heira. sender Stephan prestr Gunnlaugsson kvediu guds ok sína. Ydr se kunnigt at þá er lidit var frá hingatburd vors herra Jesu Christi 1330 ár tók ek í umbode míns virduligs herra Laurentii Hólabiskups land á Gudmundarstödum fyrer tuttigu ok fimm hundrud jarder. þar med í ödru lage er herra Bergr Abóti lauk Hólakirkiu í þá hundrad hundrada skulld er nefndr Laurentius biskup heimti uppá klaustrit epter reikninge Audunar biskups forverara síns. Ok til sanninda greindrar medkenningar so mikillz götz af Múkaþverá setta ek fyrer þetta bref mitt inncigle er giört var í Eyafirde í Saurbæ tertio Nonas Julii.

minus Præsul & Abbas hac de re literas confirmationis a nobis expetebant, hanc transactionem, utriqve & utriusqve successoribus, dicto modo ratam firmamqve servandam approbamus, stabilimus & confirmamus, in cujus rei verum testimonium præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Nidarosiæ sex noctibus ante festum Hallvardi, anno Domini 1329.

(d) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Stephanus Presbyter filius Gunnlaugi, Dei & suam salutem mittit. Vobis notum esto, qvod translapsis a nativitate Domini nostri Jesu Christi mille, trecentis & triginta annis, venerabilis mei domini Laurentii Episcopi Holensis vice, fundum Gudmundarstados pro viginti qvinqve hundredis, pretium prædiorum, acceperim, & præterea qvæ Dominus Bergus Abbas ecclesiæ Holanæ persolvit, ad liberanda centum & viginti hundredarum nomina, qvæ dictus Laurentius Episcopus, ex Prædecessoris sui Audini Episcopi computo, monasterium postulaverat. Et in tantæ summæ de (monasterio) Munkathvera (solutæ) confessionis testimonium, his literis, Saurbæi in Eyafiordo, tertio nonas Julii, scriptis, sigillum meum appendo.

Litr. E.

(e) I guds nafne amen. voru þvílik bodord ſkiputh af herra Jorunde Laurentio oc Agli Holabiſkupum ok bodith prófóſtum, ath þeir ſkylldi ſvo bióda ſkriptamaunnum ath hallda, þeim ſem brotliger verda in qvarto gradu conſanguínitatis vel affinitatis ſeu in conſimilibus. Vatnfaſtá tuttugu nætur vid vatn ok braud, edr annath iardar alldin edr merkr ſtycki ſkreidar, ef alldin er eigi til. ok ſyngi *pater noſter pſaltara* med hvorri vötnunar nott. ok falli á kne vid hveria *pater noſter*. ſtanda utan kirkiu um lángafauſtu ok Jólafauſtu ok i gagnfauſtum. en hafa kirkiu helga daga. hallda gagnfauſtum hinum minnum hit fyſta ár. á þann hátt ath hafa einmælt hvítan mat a mánadaga ok midvikudaga. ok ſyngia *pater noſter* fiö ſinnum med knebedia falle, ok níuſinnum *ave maria*. A audru áre minnazt en gagnfaſtna ath hafa einmælt á midvikudaga. ok ſyngia þá en fimſinnum *pater noſter* med knefalle. a þridia áre minnazt enn gagnfaſtum í bænahallde ok ſyngia fim *pater* med *ave maria*. fieſekt tólf aurar.

Item in tercio & quarto gradu conſanguinitatis. uel affinitatis uel in conſimilibus ſkal bióda þriátíu nátta ath uatna med ſuo myklu bænahalldi ok knebediafaullum ſem fyrr ſeger fiogurra ára ſkrift. feſekt epter þuí

(e) *Id eſt:* In nomine Dei amen. Hæc præcepta ſancita ſunt a Domino Jörundo, Laurentio & Egillo Epiſcopis Holenſibus, & Præpoſitis injuncta, ut pœnas condignas exantlaturis ita præcipiant; delinqventibus ſcilicet in qvarto gradu conſangvinitatis, vel affinitatis, ſeu in conſimilibus: jejunium aqvæ per viginti noctes in aqva & pane vel aliis frugibus terræ, vel his deficientibus in ſemilibra piſcium arefactorum, & qvavis nocte jejuna, *pater noſter* & *pſalterium*, ad qvodvis *pater noſter* in genua procumbentes, recitanto. Extra templum per tempus qvadrageſimale, Adventus, & jejunia ſolida (ſalutaria) confiſtentes, feſtis tamen diebus templo fruuntor. Jejunia ſolida minora per annum proximum obſervanto, ita ut diebus Lunæ & Mercurii lacticiniis ſemel per diem veſcantur, & *pater noſter* ſepties, in genua ſimul procumbentes, & *ave Maria* novies, recitent. Anno hunc ſeqvente jejunia ſolida, diebus Mercurii ſemel tantum cibum ſumendo, ſimulqve *pater noſter*, in genua procumbentes, qvinqvies recitando, obſervanto. Anno tertio jejunia ſolida recitatione precum obſervanto, & qvinqvies *pater* una cum *Ave Maria* recitanto. Mulcta duodecim oræ.

Item in tertio & qvarto gradu conſangvinitatis vel affinitatis vel in conſimilibus irrogandum eſt jejunium in aqva per noctes triginta, una cum tanta celebratione precum & genuflexionibus, qvanta in ſupra memorata condigna qvatuor annorum pæna

þuí sem *kristinn rettr hinn nýi* seger. Item pro simplici adulterio uel in tercio gradu consanguinitatis uel affinitatis uel in consimilibus. skal bióda karinu. eru þat fiórertiger nátta. ok lesa *pater noster psaltara* med knefalle suo matt. seau ára skript. halldi gagnfaustum hinum meirum um þriú ár. á þann hátt ath hafua einmælt huítan mat á mánadaga en þurran mat á miduikudaga. vatnfasta á fauftudaga. Enn minnazt gagnfastna um fiogr ár á þann hátt. ath hafa einmælt á mánadaga ok miduikudaga. ok þurran mat á faustudaga í öllum gagnfaustum. ok skal þath halldazt um þriú ar. en fasti miduikudag á hinu seúnda ári. syngi *pater noster psaltara* med huerri uiku á þeim fiórum árum. Item skal bióda at standa utan kirkiu á fysta ári alla tíma fyrir suma. Vm jól fram yfer hinn átta dag. frá skírdegi fram yfuer páscha uiku. suo huítadaga. Item annath ár hafui kirkiu öll duplicia festa hith þridia ár hafui kirkiu alla sunnudaga utan um langafaustu. jólafaustu. ok gagnfaustur. en fiogur ár upp þadan hafui kirkiu alla tíma. nema standi utan kirkiu helga á medal um lángafaustu ok jólafaustu. eru slíker hluter sub arbitrio judicis ath skipa um kirkiugóngur ok gera slíkt epter atuikum. þuíath ef skriptamadr er bóklærdr

---

pæna locum habet, mulcta (autem) pecuniæ (irrogetur) ex præscripto *Juris ecclesiastici recentioris.* Item pro simplici adulterio vel in tertio gradu consangvinitatis, vel affinitatis, vel in consimilibus carenæ sunt irrogandæ: illæ vero durant per noctes qvadraginta, & toties *psalterium, pater noster* cum genuflexione recitetur, pæna condigna per septem annos; jejunia scil. solida majora per tres annos observato, ita ut diebus lunæ semel cibo lacteo vescatur, diebus autem Mercurii cibo sicco, diebus Veneris jejuniis in aqva indulgeat. Per qvatuor adhuc annos jejunia solida ita observato, ut non plus qvam vice simplici diebus lunæ & Mercurii comedat, die vero Veneris per integrum jejunium solidum cibo sicco vescatur, qvod etiam per tres annos continuandum est. Septimo autem anno qvovis die Mercurii jejunato, *psalterium, pater noster* semel qvavis hebdomade per qvatuor illos annos canat. Ei etiam imperandum, ut extra templum maneat omnibus diebus qvibusdam tamen exceptis; per festum scil. nativitatis Christi ultra diem circumcisionis, a die viridium & ultra septimanam paschatos, ita & festo pentecostes. Item secundo anno templum festis duplicibus intret, tertio anno omnibus diebus dominicis, præter eos qvi tempore qvadragesimali, adventus, & jejuniis solidis incidunt; per qvatuor exinde annos templo semper fruitor, diebus vero profestis per jejunium qvadragesimale & adventus extra templum maneto, ejusmodi autem res sub arbritio judicis sunto, cui de freqventationibus templi habita circumstantiarum ratione, judicium ferendum est; nam si is, cui pæna irrogatur, fuerit ex libro recitandi doctus & sacerdotem vel in sacris

ok ſtydr hann preſt í tídum edr meſſu. þá er tilheyriligt ath hann hafui kirkiu helga daga ok í huern tíma ſem hann ſýngr med preſtum.

Item cognacio ſpiritualis. þath eru ſifuiár ef madr helldr barni mannz til ſkírnar. edr undir biſkups haund. ok er þath á þriá uega. uidr barnith faudr ok módr barnſins ok uidur þann ſkírer epter þui ſem *kriſtinn rettr hinn nýi* ſeger. fyrer þeſſar ſifuiár á ath ſkripta ſem fyrer einfalldan hórdóm. karínu. utan ueniulikt er uægia epter atuikum vm tíu nætur.

Item ef preſtur fallerazt med ſkriptadóttur ſinne. Item þýngra ef preſtr fallerazt med þeirri konu ſem hann hefer ſkírt barn hennar. Item þýngtz ef preſtr kemur í bland med þá konu ſem hefir ſkírt. ok liggia þar til tuer karínur.

Item ef madr uerdr opinber in dupplici adulterio uel conſangvinitate in tercio gradu duppliter. þath er ath ſkilia ef þau eru ſyſkinabörn ath frændſemi. þar fyrir ſkal bióda karinur tuær med *pater noſter.* ſuo mörgum ok knebedia follum fiórtán ára ſkript. halldi gagnfauſtum hinum meirum um ſex ár. hafa kirkiu um jól ok páſka ok huítaſunnu ok önnur ſtærſtū hauld um fyſtu tuo ár. en önnur tuo ár poſtulameſſur. þá-

vel in miſſa adjuverit, conveniens eſt, ut templum diebus feſtis & omni, qvo cum ſacerdotibus cecinerit, tempore, intrare illi concedatur.

Item cognatio ſpiritualis. Cognatio (ſpiritualis) eſt, qvando qvis infantem vel baptizandum vel confirmandum ſuſcipit, idqve triplici inter infantem, patrem & matrem ejus, atqve baptizantem, ratione fit, prouti *Jus Eccleſiaſticum recentius* teſtatur. Pro (violatione) hujus cognationis (ſpiritualis) eadem ac pro ſimplici adulterio pæna condigna infligenda eſt.

Item ſi ſacerdos cum fæmina qvæ ipſi confiteri ſolet, rem habuerit. Item gravior (pæna) ſacerdoti, ſi cum muliere, cujus infantem baptizavit, rem habuerit, irrogetur. Item graviſſima modo cum fæmina, qvam baptizavit ſacerdos, conſveſcat, tunc duæ carenæ ei irrogantor.

Item ſi qvis manifeſtus fiat in duplici adulterio, vel conſangvinitate in tertio gradu dupliciter, id eſt ſi qvoad conſangvinitatem conſobrini fuerint, tunc carinæ duæ unacum tot (recitationibus) *pater noſter* atqve genuflexionibus irrogentur, condigna per qvatuordecim annos pæna durat. Jejunia ſcil. ſolida majora per ſex annos obſervantor. Primis duobus annis templum feſto nativitatis Chriſti, paſcatos, & pentecoſtes, ut & diebus maximis ſolennitatibus dicatis, intrato. Proximo biennio in feſtis apoſtolorum, poſtea diebus dominicis, exceptis iis qvi tempore qvadrageſimali

þá ſídan ſunnudaga utan fauſtutíma enn tuo ár. Ok þá ſídan ſkipizt ſecundum arbitrium judicis. Þiónoſtubann um þriú ár hinu fyſtu ſamfaſt. lúka ſex merkr í ſakeyre.

Item pro homicida uoluntario ſkripta þriár karínur. hina fyſtu uatnfaſta ſunnudaga í medal vidr uatn ok braud. edr merkr ſtycki af ſkreid. halda adra karinu ath uatnfaſta miduikudaga ok fauſtudaga ok taka ſuo ſaman nætur. *pater noſter* pſaltara ok kneſedia faull ſkulu fylgia huerre nótt. Hina þridiu karínu ſkal telia ſaman nætr. Þiónoſtu bann um þriú ár. lúka níu merkr í ſakeyre.

Item pro homicida caſuali ſetizt ſkript ſem pro adulterio ſimplici. karínu ok þriggia marka ſekt.

Item ſi monachi vel canonici regulares manifeſti fiunt in crimine notorio incontinencie ſkal þeim ſkripta ſuo ſem pro homicidio uoluntario ok ſlíka ſkript ſkal ſetia þeim konum ſem þeir uerda brotliger med.

Item ſi rapitur ſacrum de non ſacro. uel non ſacrum de ſacro loco. ſkal ſetia ſkripter ſuo ſem pro ſimplici adulterio. Sed ſi rapitur ſacrum de ſacro loco. ſkripti ſuo ſem pro dupplici adulterio.

Item

---

mali incidunt, adhuc per unum biennium (ſacra in templo audito), poſtea vero ſecundum arbitrium judicis cum eo agatur, per tres primos annos ab uſu ſacræ cænæ excluditor. Mulcta ſex marcis perſolvitor.

Item homicidæ voluntario pæna trium carenarum irrogetur, qvarum prima talis ſit, ut diebus tantum dominicis exceptis, in aqva & pane vel fruſtulo piſcis arefacti dimidiam libram ponderante jejunet. Secundam carenam ita obſervato, ut in aqva diebus Mercurii atqve Veneris jejunet, noctibus etiam conjunctim ſumtis; recitatio pſalterii & *pater noſter*, ut & genuflexiones qvacunqve nocte fiant. In tertia carena noctes ſunt etiam numerandæ. Per tres (præterea) annos ab uſu mediorum ſacrorum prohibitus eſto, novem marcarum multam pro delicto ſolvat.

Item pro homicidio caſuali eadem ac pro adulterio ſimplici pæna condigna irrogetur, carena ſcilicet & trium marcarum mulcta.

Item ſi monachi vel canonici regulares manifeſti fiunt in crimine notorio incontinentiæ, eadem ac pro homicidio voluntario pæna condigna iis irroganda, qvam eandem pænam fæminæ, cum qvibus conſveverant, exantlanto.

Item ſi rapitur ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro loco, eadem ac pro adulterio ſimplici pæna condigna irrogator. Sed ſi rapitur ſacrum de ſacro loco, uti pro duplici adulterio pæna condigna infligitor.

Item

Item pro uiolatoribus ecclesiarum uel cimiteriorum in sanguinis uel seminis effusione. skal skripta sem pro dupplici adulterio ok lúka fimtán merkr heilagre kirkiu ok biskupinum þeim sem hreinsar kirkiu edr kirkiugard.

Cap. IV.

De Egillo Ejulfi filio.

§. 1.

Egillus Ejulfi anno 1295 incerto loco natus, non sine eruditionis per Laurentium acqvisitæ laude, ut rebus ante episcopatum præclare gestis celebris, in vitis prædecessorum Audini & Laurentii commemoratur. Primo enim sacerdotii anno, ætatis scilicet 21 ab Audino ludo literario Holis aperto præfectus, laudabili opera favorem Episcopi adeo sibi conciliavit, ut ab itinere Norvegico in gratiam Præsulis suscipiendo ventorum importunitate aversus, Episcopum & Laurentium invicem diffidentes prudenti auctoritate in gratiam reducere potuerit. Præsulqve eum Norvegiam anno 1320 visurus, comitem sibi adjunxerit. Unde biennio post, cum literis, Laurentium in defuncti Audini locum sufficientibus, reversus, præceptorem denuo, consecrationem accepturum, peregre comitatus est, & beneficium præbendæ Grenjadarstadensis ab Archiepiscopo nactus, in patriam anno 1324 remigravit. Continuo hinc sexennio, qvo Laurentius Episcopatum gessit, singularem ei fidelitatem & indefessum in negotiis exseqvendis studium præstitit, præsertim cum summa vigilantia & probabili oratione decisionem controversiæ Mödruvallensis, votis Laurentii congruentem, ab Archipræsule impetraret.

§. 2.

Item pro violatoribus ecclesiarum vel cimiteriorum in sangvinis vel seminis effusione, pœna uti pro dupplici adulterio condigna imponitor, & sanctæ ecclesiæ &, episcopo, qvi templum vel cœmeterium mundat, qvindecim marcæ solvuntor.

§. 2.

A Laurentio morti vicino ſucceſſor denominatus, anno 1331 ad exteros infulæ reportandæ cauſa abiit, ſeqventiqve anno cathedram aſcendens, epiſcopatum a rara vitæ honeſtate mox auſpicatus eſt; jejunii & precum obſervantiſſimus, modicaqve inter epulas potione, qvas ſemel qvotidie ſibi parari fecit, nunqvam non contentus, ab avaritia alienus, largitiones inter viſitandum, Epiſcopis citra repulſam offerri ſolitas reſpuens, pecuniam mulctatitiam a Procuratore collectam, poſſeſſoribus reddi juſſit, reditusqve ex Provincia pendi debitos, in tres portiones diſpertitus, unam templis, alteram mendicis, hæredibus tertiam tribuit. Commendabat eum præter inſignem rerum tam civilium qvam eccleſiaſticarum ſcientiam, incorrupta in judiciis exercendis æqvitas. Ab avaritia licet eſſet alienus, non tamen cathedram Holenſem locupletandi ſtudium omnino neglexit (a).

§. 3.

Anno 1334 Vigfus qvidam ſacerdos, literas a Nuntio Apoſtolico in Norvegiam allatas, noſtratibus tradidit, qvæ utrumqve ad reddendam de Denario Petrino rationem in Norvegiam evocarunt; ſed cum Olaus, qvem ſuo loco Egillus itineri deſtinaverat, eadem æſtate abnavigare non poſſet, Sniolfus ſacerdos, qvi diu in Norvegia egerat, proximo anno ejusdem negotii gratia aderat, & denarium ex tota diœceſi Holana

(a) Non tantum mobilia, ut libros, veſtesqve ſacras, ſed & immobilia, ut fundos, præſertim vero littora qvæſtuoſa, qvæ a nobili viro Kolbeino Thordi filio coëmta, cathedræ adjecit, tantundem etiam Paulus œconomus Reineſtadenſis monaſterio ab eodem coëmit. Prædia Froſtaſtados & Skalaa ab Arnoro Froſtio coëmit, ut teſtimonium ad finem Cap. Litr. A. adferendum docet. Thorarna ſuum aſſenſum Kolbeini tribus poſt noctibus præbuit, qva de re tabulis conſcriptis teſtimonium laturi ſubſcripſere Rafnus Jonæ & Jonas Biarnii. Ne retractus villæ Froſtaſtader in ſuum damnum vergeret, Epiſcopus cavebat ſponſione Brandi Magnatis de Höfdo. Literis hac de re, qvæ ſine die & anno fuere, ſubſcripſere teſtes Einarus filius Haflidii & Gudmundus ſacerdotes, Ejulfus & Ericus, laïci.

Holana collectum, Paulo Archiepiscopo in Norvegiam reversurus, jussu Egilli optimatumqve tradendum abstulit (a).

§. 4.

Anno 1335. Egillus in Norvegiam transiit, ibiqve tempestatibus, reditum denegantibus, biennium mansit. Anno 1340 Rafn filius Jonæ duabus noctibus post festum Litaniarum (gagndaginn eina) ejus æqvitati & arbitrio litis de terminis prædii Thveraa & vicinarum ad templum Holense pertinentium villarum, decisionem commisit. Anno 1341 Canonicus Nidarosiensis, nomine Aslakus, Generali visitatione functurus in Islandiam mittitur; sed hyeme transacta, Cathedras Episcopis viduatas reliqvit. Egillus enim pridie idus Aug. supremum diem clausit, natus annos 46, post decennalem episcopatus administrationem, cujus defuncti desiderium, successorum extraneorum insolentia non mediocriter auxit (b). Officialem vero Holanæ dioeceseos hoc viduitatis tempore egit Einarus Haflidi filius (c).

Litr. A.

(d) I gudz nafne. Amen. Giörum ver Þorvardr. Olafr. Kolbeinn. Einar. Gudmundr. Orn. Sveinn. Vermundr. Arni. þat öllum mönnum kunnikt. at vær sáum handatekt virduligs herra Egils biskups ok Arnors Frosta. med því skilyrdi at Arnór selr alla Frostastadi ok Skálaá med öllum þeim hlunnindum sem hann erfde epter födr sinn. Skyllde hann taka

(a) In cujus rei testimonium Syngraphus sacerdotum, Bödvari Thorstanidæ & Thorvardi Grimsonii, datus Holis, pridie idus Majas 1365 ad finem Cap. Litr. B. adferetur.

(b) Tantilla qvæ de Egillo notavimus, ex *Vita Laurentii* Manuscr. & *Annalibus Elateyensibus* & *Brevioribus* depromta sunt.

(c) *Annales Holenses* & *Skalholtenses*.

(d) *Id est:* In nomine Dei. Amen. Nos Thorvardus, Olafus, Kolbeinus, Einarus, Gudmundus, Örn, Sveno, Vermundus, Arnas, omnibus notum facimus, qvod conjunctionem dextrarum venerabilis Domini Egelis Episcopi & Arnoris Frostii vidimus, ea conditione factam, qvod Arnor totum prædium Frostastados & Skalaa, unacum omnibus eorum emolumentis, in qvæ post patrem suum jure hæreditatis successit, vendat;

taka fyrir þann helming iardanna sem herra bifkup hafde aptr gefit hönum, konu hanns ok módr í lausafe. voru þat tíu kúgilldi ok hálft þridia hundrat ok tuttigo föluvirdt. enn í móti hinum hlut iardarinnar skyllde hann taka hálfa iörd á Breid ok virt úr tíu hundrada skulld vidr Brand er þar átti í tíu hundrada ilag. ok her enn ofaná hálft þridia hundrad. Skyldi herra bifbup aptr Stadnum hálfa iörd á Breid ef kóngrinn kalladi ser nockud í Frostaftödum. Fekk hann þá ok Kolbeini Rádzmanni sínum umbod til at taka handsöl af Þórörnu húsfreyu Frosta á sögdum iördum er þau funduft. Ok til sanninda her um settum ver fyrrnefnder menn fyrer þetta bref vor innsigle.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref siá edr heyra senda Bödvar Þórsteinzson ok Þórvardr Grímsson prestar kvediu guds ok sína. Ydr se kunnikt at vid vorum í hiá. sáum ok vissum fyrer full sanninde at öll sú páfatíund er fallit hafdi sexennalis af biskupinum á Hólum ok öllu Hólabiskupsdæmi á dögum virduligs herra gódrar minningar herra Auduns biskups Þorbergssonar. ok fyrer voru skipader Collectores yfer Síra Sniólfr Sumarlidason ok Síra Þórsteinn Illugason. var afhent. útlukt ok í skip lögd á dögum herra

vendat; pro dimidia autem prædiorum parte, qvam Dominus Episcopus illi, uxori ejus & matri reddidit, bona mobilia, decem scilicet vaccarum æqvamentum, & viginti duas hundredas cum dimidia, ad pretium mercium æstimatas, acciperet, pro residua vero prædii parte dimidiam villam Breid, demtis prius decem hundredarum nominibus, Brando, qvi in dicta villa decem hundredarum sortem possedit, solvendis, prætereaqve duas hundredas & dimidiam acciperet. Dominus Episcopus dimidium fundi Breid, si qvam Frostastadorum partem Rex sibi vendicaret, cathedræ cessurum postulavit. Tum & Kolbeino suo dispensatori mandatum dedit, ut ab uxore Frostii Thorarna, qvando illam conveniret, de dictis villis assensum stipulata manu acceptaret. In qvorum testimonium nos prædicti viri his literis sigilla nostra appendimus.

(b) *U est:* Omnibus has literas visuris vel audituris Bödvar, filius Thorsteini & Thorvardus filius Grimi sacerdotes, suam & Dei salutem mittunt. Vobis notum esto, nos præsentes fuisse, vidisse, & certe scivisse, qvod omnis denarius Petri sexennalis, qvi ab Episcopo Holensi & tota diœcesi Holana diebus Venerabilis Domini, bonæ memoriæ Domini Audini filii Thorbergi expendendus erat, cui Sniolfus filius Sumarlidii & Thorsteinus filius Illugonis Collectores præfecti erant, persolutus, numeratus & navi

herra Laurentii bifkups ok í hendr fengin umbodsmönnum Herra Eilífs Erkebifkups af Nidarósi þeim er þar fýndu fkilríke til Berge Jónsfyne ok Biarna Selhrygg. So ok ei fídr viffum vid forrædt pávatíund. at var logd um daga Herra Egils Hóla bifkups fór öll fram til Noregs med Síra Sniólfi ádrnefndum. er lögligt umbod hafdi til at afhenda bifkupfins vegna. ok allra lærdra manna í fógdu bifkupsdæmi. ok hann afhendti hana í hendr virduligum herra Páli Erkibifkupi. Ok til fanninda her um fettum vid fyrrnefnder preftar okkar inncigle fyrer þetta bref giört á Hólum in festo Hallvardi Martyris anno Domini millefimo trecentefimo fexagefimo qvinto. Vilium vid þetta med eidi fanna ef þurfa þyker.

CAP. V.

De Ormo Aslaki filio.

§. I.

Anno 1343 Ormus Aslaki e focietate monachorum Stafrangenfium, Cathedræ Holenfi præficitur (a), qvi ut primum naufragus & facta

18

& navi commiffus fuit diebus Domini Laurentii Epifcopi, & procuratoribus Domini Eilifi Archiepifcopi Nidarofienfis, Bergo Jonæ filio, & Biarnio Selhryggo, qvi mandata ad hanc rem authentica monftrarunt, traditus fuit. Nihilo fecius denarii Sancti Petri, qvi diebus Domini Egelis Epifcopi Holenfis accidit, exqvifitam curam habitam fuiffe novimus, qvi omnis in Norvegiam una cum dicto Domino Sniolfo transvectus fuit, qvi illum Epifcopi & omnium in dicta diœcefi clericorum vice tradendi legitimum habuit mandatum, qvem & ille Venerabili Domino Paulo Archiepifcopo tradidit. In qvorum teftimonium nos prædicti facerdotes figilla noftra appendimus his literis fcriptis Holis in fefto Hallvardi Martyris, anno Domini millefimo trecentefimo fexagefimo qvinto. Hæc jure jurando, fi opus erit, confirmabimus.

(a) *Annales Flateyenfes* volunt Ormum cathedram afcendiffe anno 1343 fed *Annales Skalholtenfes* & *Breviores* 1342 qvorum affertionem ipfius Ormi literæ de Hialtabackenfi prædio Thingörenfi cœnobio cedendo, datæ anno 1346 in fefto Marci, confecrationis fuæ (ut ait) qvarto, confirmare videntur, Vid. ad finem Cap. Litt. A. conf. fimilem computandi rationem fupra pag. 166. coll. 156. Nifi dicendum fit, ordinatum fuiffe anno

18 comitum jactura, in Islandiam venit, opes Cathedræ a Prædecessoribus coacervatas dilapidare cœpit: Nam Bratto cuidam paupereulo, qvo facilius prædivitem nancisceretur uxorem, ingentem pecuniæ vim erogavit, nec minorem statim sumtum in eorundem nuptiale convivium fecit; cæteroqvin utriusqve sortis hominibus minus gratus.

§. 2.

Anno 1344 Gudmundi Præsulis reliqvias non sine miro (ut credere par est) sanctitatis indicio, e conditorio extulit: ferale enim amiculum per triginta fere annos a qvo Audinus eas sustulerat, ne minimam qvidem maculam multo minus putredinem contraxisse fertur. Anno 1345, Erico Abbati Thingorensi exauctorato, Stephanum Munka Thveraënsem (a), huic vero Bergum Sokki filium substituit, qvo facto, in Norvegiam abnavigavit, seqventiqve anno denuo naufragus, sed salvis sociis cathedram revisit. Qvo anno in Thvera Skagfiordensium in festo Evstachii prædium Tungunes Thorsteino Kolbeini vendidit pro prædio Enne unacum salmonum captura in amne Blanda. Testes erant Frater Arngrimus & Ericus sacerdos. Circa autumnum in Festo Marci seu Nonis Octobris, ejusdem anni, prædia Hialtabacka & Kleifar cœnobio Thingorensi assignavit. Salmonum autem capturam in fluvio Blanda Holensi cathedræ reservans, iisdemqve literis Prædium Hvamm in Vatnsdal, qvod ex dono Laurentii ad cœnobium pertinebat, a sustentatione Diaconi liberavit (b).

anno 1342, sed 1343 cathedram tandem adiisse. *TORFÆUS Hist. Norv.* Tom. 4. pag. 473. Ormum unacum Jona Sigurdi & Jona Calvo ordinatum fuisse anno 1343 statuit. Vid. supra pag. 99. & infra Cap. 6. §. 1.

(a) Ormus forsitan Episcopus Stephanum ad monasterium Thingörense, ut ejus benevolentiam in vendenda sibi villa dimidia Miklagard, qvam sacerdos Jonas Kodrani monasterio Thveraaënsi dederat, rependeret. Ita manus manum aptissime lavat. Literæ emtionis scriptæ sunt in Munkathvera anno 1345 die Jovis proximo ante festum Georgii Martyris. Pretii partem monasterio erogare tenebantur, duo Abbatis Stephani filii Gunnlaugus & Ulfus.

(b) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

§. 3.

Anno 1347. acerbæ nimis & arrogantis Ormianæ dominationis pertæsi Holanæ diæceseos cives, omni rerum circa decimas & bona ecclesiastica mutatione rejecta, vigintiqve Joachimicorum valoris mulcta transgressori injuncta, pristinam consvetudinem unanimiter urgentes, facta in comitiis universalibus conspiratione stabiliverunt. Qvos cum Ormus in conventu Hegranesensi tolerabilibus satis oblatis conditionibus placare frustra tentasset, una cum Collega Jona Skalholtensi, parem apud suos æqvitatis & justitiæ laudem habente, in Norvegiam reversus est, Regiumqve impetravit diploma, datum Osloæ 4. Idus Martii 1347 (a). Qvod in Islandiam Jonas Skalholtensis eadem æstate, una cum literis Ormi transferens, conventum Holis indixit, eumqe magna hominum freqventia celebravit, qvi ipsius decisionem respuebant. Unde nec judicio nec pactione controversias tollere valens, conatu frustratus, Skalholtum, brevi ibidem naturæ debitum soluturus, concessit, ut idem temporis ambæ viduitatem agerent cathedræ. Ormus enim integrum jam qvadriennium (b), in Norvegia hæsit, ubi ingentem illam, qvæ anno 1349, plerosqve Norvegiæ Episcopos demessuit pestilentiam, solus fere evasit. Nam hoc anno una cum Jona Skalle seu Calvo, Grönlandiæ Episcopo designato, consecrationi Gyrderi Skalholtensis & Gilbrichti Bergensis, qvæ a Salomone Osloënsi Præsule peragebatur, interfuit.

§. 4.

Anno 1351 Ormus se reducem stitit, Regias denuo apportans literas, datas Bergæ 3 non. Junii anno 1351 qvibus nobiliores Holanæ diœceseos cives, conspirationis in Episcopum, sed inobedientiæ & impiæ temeritatis erga Deum & Ecclesiam insimulati, ad causam coram Rege aut ejus Satrapa Regniqve Senatu tuendam evocantur; profectionem autem

---

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 431.

(b) Soli *Annales Skalholtenses Antiqvi* asserunt, Ormum anno 1348 clericos utriusqve diœceseos ordinasse, qvod si admittitur, necesse est, eum eodem anno ultro citroqve commeasse.

tem detrectantes, perduellionis rei declarantur (a). Seqventem annum Ormus in Islandia agens, Arngrimum qvendam Thingörensis Monasterii Abbatem creavit, fundorumqve qvorundam cathedralium commutationem fecit (b). Seqvente vero æstate tres Kolbeini Benedictini famulos comprehendendos, compedibusqve onustos Holas devectos in carcerem injici curavit, qvo pacto ipsorum hero aliqvalem obedientiam extorsit.

§. 5.

Anno 1353 ipsius adversarii ante biennium peregre accersiti, Regis adferentes Rescriptum revertuntur, qvo Præsul, ne ipsius subditos novis & inusitatis exactionibus premat, severe prohibetur, eosdem resecare mandatur, unde in illos anathematis fulmen injuste vibrasse satis constare videtur. Ille vero tempus intra dioecesin, nulla rerum ecclesiasticarum promotione, sed qvorundam tantum prædiorum mutatione, notabile (c), usqve in annum 1354 trivit; qvo ad exteros iter parans Arngrimo Thingörensi dioeceseos Officiali constituto, nunqvam reversurus abnavigavit. Novum autem a Rege Diploma, amplissimis sibi titulis, sed cathedræ Holensi concessis privilegiis effartum, datum Bergis, circa hyemis initium 1356, eblanditus est (d). Qvibus qvo minus frui & delectari possit, accelerans fatum effecit, qvod ipsum paucis post diebus in festo omnium sanctorum oppressit, cum Episcopum Holanum exiguo plane usu, si non magno dioeceseos damno, annos 14 egisset. Nam nec commoda ecclesiæ curasse, nec rem literariam promovisse, nec cathedram

(a) Vid. supra Tom. I. pag. 433.

(b) Höfdi scilicet, in festo Agnetis secundo, Bödvari sacerdoti filio Thorsteinis dimidium Bard in Fliotis, Saurbæ & dimidium Dæle pro Lambaneso & Hvanneyra vendidit. Tabulis duabus noctibus ante Purificationem Mariæ conditis, testium loco subscipsere Thordus filius Eyulfi sacerdos, Jonas Thorleifi & Ericus Skidii filius.

(c) Huc enim refero abrogationem victus sacerdotis in prædio Gilia sustentandi in amici sui Arngrimi Abbatis gratiam anno 1353. Vid. infra ad finem Cap. Litr. B. & perlustrationem (áreid) terminorum inter prædia Enni & Lækum in crastino Johannis Episcopi Holensis eodem anno factam. Anno seqventi 1354 prædium Spakonufell emit. Tabulis, Holis 16 Cal. Aprilis scriptis, tanqvam testes subscripsere Abbas Arngrimus, Einarus Haffidi & Jonas Helgonis sacerdotes.

(d) Vid. supra Tom. I. pag. 436.

dram aut templum ditasse aut ornasse, sed contra, bona e'us profudisse, crebris peregrinationibus & diuturnis absentiis, curam animarum neglexisse, subditos vexasse, & apud exteros detulisse & diffamasse, commemoratur, nemini prorsus lugendus, præter Brattum, qvem donis, & Arngrimum, qvem honoribus cumulaverat.

§. 6.

Arngrimo autem non solidus aut firmus mansit honor. Nam post discessum Præsulis a Clero Holensi, turpitudinis vitæ & gravissimorum criminum insimulatus, officio abdicato, Prædicatorum societati nomen dedit. Qvo facto, Thorsteinus Halli, ita jubente Clero, Officialis partes capessivit, qvas denuo anno 1357, Generales Islandiæ Visitatores, Ejulfus Brandi & Eisteinus Asgrimi ab ipso, in Arngrimum, nullo ad ipsius votum aut infamiam habito respectu, transtulerunt.

Litr. A.

(a) Ormr af gudz miskunn biskup á Hólum sender öllum mönnum þetta bref siáendum edr heyrendum kvediu gudz ok sína. kunnigt giörande at fyrir gudz skylld til upphelldis Stadnum ok klaustrinu á Thingeyrum er ver undirstandum miok þurftugt vera hofum ver lagt þángat sogdu klaustri til æfinligrar eignar land allt á Hialltabakka. iordina at Kleifum utan veidi í Blondu, skálagiord ok elldivid í jordina er ver vilium at einsomul heilog Hólakirkia halldi ok hafi til æfinligrar eignar. alla þá er þar fylger. enn allar adrar landznytiar med nefndum iordum skulu þeir æfinliga hafa ok hallda. Item her ofaná tokum ver burt med þessu voru

(a) *Id est:* Ormus Dei gratia Episcopus Holensis omnibus has literas visuris vel audituris Dei & suam salutem mittit. Notum faciens, qvod Dei causa, prædio & monasterio Thingeyrensi, qvod magnopere egere percepimus, in sustentationem, dicto cœnobio in sempiternam possessionem, totum fundum Hialltabackensem & prædium Kleifas dedimus, excepto jure piscandi in Blanda, servitute domum exstruendi & materiem igni alendo cædendi, qvam, nos volumus, ut sola sancta ecclesia Holensis in sempiternam possessionem, qvatenus ad illa prædia pertinuit, habeat & retineat; Omnia autem reliqva fundi emolumenta, qvæ ad dicta prædia pertinuere, in æternum habento & retinento. Item præterea his nostris literis prædium Hvammum, qvod Episcopus

Ωm brefe diáknavift úr iordunne í Hvammi er Laurentius bifkup gaf Stadnum, fo at þar fkal hedan af alldri fyrir ofs ne vora eptterkomendr Diákn fkipat Forbodum ver aullum ok ferhverium. hvörrar tegundar edr ftettar hvör er þeffa vora fkipan rýfa edr rifta hedan af. Ok til fanninda her um fettum ver vort inncigle fyrer þetta bref gort á Þingeyrum in fefto Marci Papæ. Anno graciæ millefimo trecentefimo qvadragefimo fexto. Noftræ confecrationis qvarto.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum fem þetta bref fiá edr heyra fender Ormr med gudz mifkunn bifkup á Hólum kvediu gudz ok fína. Af því at herra Arngrímr Abóti á Þingeyrum hefr keypt under Stadinn til æfinligrar eignar iörd er heiter á Giliá. ok hvör er Stadnum er harla hentlig til aftekta ok lángfligrar eignar. Því vilium ver Stadnum til náda ok óendanligs frelfis úrtaka alla kennimanns fkylld fagdre iördu æfinliga hedan af. fvo at þar fkal engi kirkiu ífkylld vera. Ok til fanninda her um fettum ver vort inncigle fyrer þetta bref er gort var á Hólum laugardaginn nærfta fyrer

---

fcopus Laurentius monafterio dedit (*) fuftentatione Diaconi levamus, ita ut nec nos, nec noftri fucceffores Diaconum ibi exhinc conftituemus. Prohibemus omnibus & fingulis, cujuscunqve ftatus vel ordinis fuerint, hoc noftrum ftatutum exinde violare aut elevare. In qvorum teftimonium nos figillum noftrum his literis appendimus, fcriptis Thingeyris in fefto Marci Papæ. Anno gratiæ millefimo trecentefimo qvadragefimo fexto, noftræ confecrationis qvarto.

(b) *Id eft:* Omnibus has literas vifuris vel audituris, Ormus Dei gratia Epifcopus Holenfis Dei & fuam falutem mittit. Cum Dominus Arngrimus Abbas Thingeyrenfis monafterio prædium Gilia appellatum in æternam poffeffionem coëmerit, qvod prædium monafterio ad reditus inde accipiendos & poffeffionem diuturnam aptiffimum eft; Hinc in monafterii emolumentum & æternam libertatem, dictum prædium omni facerdotem alendi fervitute exhinc in æternum levare volumus, ita ut ecclefia nullam inibi fervitutem abhinc poffideat. In qvorum teftimonium nos figillum noftrum his literis appen-

(*) *Vid. fupra pag.* 185.

ſyrer Gregorius meſſu anno Domini milleſimo trecenteſimo qvinqvageſi-mo tertio.

CAP. VI.

De Jona Erici Skalle, *ſeu Calvo.*

§. I.

Jonas Erici filius, Skalle dictus, aut cognomento *Calvus* Abbas vel monachus Norvegicus, anno 1343 a Paulo Nidaroſienſi Archiepiſcopo, credente Arnam Grönlandenſium Epiſcopum mortuum eſſe, ut ipſi in officio ſuccedat, una cum qvatuor aliis ordinatus fuit. Sed cum Arnas adhuc in vivis eſſet, incertum eſt, qvando hoc officium capeſſivit, & qvamdiu id geſſit, nam in Norvegia fuit, & Gyrderi Epiſcopi ordinationi interfuit anno 1349; ibidem etiam hæſit anno 1356, cum Ormus Holenſis vita excederet; Eo enim mortuo, Romam ſtatim tetendit, acceptoqve Innocentii 6 conſenſu, Sedem Gardenſem cum Holana commutavit. Anno 1358 (a) navi, cui Peturs-bolli nomen fuit, in Islandiam venit,

---

appendimus, ſcriptis Holis, die Saturni proxime ante feſtum Gregorii, anno Domini milleſimo trecenteſimo qvinqvageſimo tertio.

(a) *ARNGRIMUS Grönland.* cap. 4. aſſerit Jonam 1343 in Grönlandiam navigantem, ad Iſlandiam appuliſſe, ibiqve, audito Arnam Gardenſem in vivis eſſe, ſed Ormum Holenſem mortuum eſſe, ſtatim evulgaſſe, ſe ex Papali diſpenſatione Holarum eſſe Epiſcopum, qvam nunqvam oſtenderit, in Grönlandiam nunqvam veniſſe, neqve diu Holis ſediſſe. Qvantumcunqve magno viro debemus honorem, in his tamen ipſi conſentiri non poſſumus, nam Ormus unacum Jona ordinatus fuit anno 1343 aut ut alii volunt 1342, vitamqve ad annum 1356 protraxit, qvam ipſis Cal. Novembris in Norvegia poſuit. Contrarium aperte qvoqve patet ex Statutis Olai Archiepiſcopi de anno 1351, ubi noſter Epiſcopus Gardenſis appellatur, vide ſupra Tom. I. pag. 5,0. Qvomodo ergo potuit Jonas ei ſuccedere anno 1343? Nec Calvus adeo curto tempore Holis ſedit, cum 33 annos eidem diœceſi præfuerit; multo rectius hac de re ſcribit in *Comment. de Island.* fol. 61. Adventum ejus in Iſlandiam ad annum 1359 *Annales Flateyenſes* ponunt, ſed *Skalholtenſes & Breviores*, ut & *ARNGRIMUS* in *Comment. de Island.* loco cit. ad proxime præcedentem, qvod fide dignius

venit, qvæ, anteqvam portum ingredi posset, hominibus tantum evadentibus, scopulis illisa periit. Calvus vero Holanam mox invasit Cathedram, nullo impediente, nullaqve facti auctoritate monstrata, qvam nemo exigebat, cum omnes qvod audiverant, ipsum ex Papali constitutione eorum esse proprium Episcopum, firmiter crederent.

§. 2.

Anno 1359 pridie Cal. Maji, in gratiam Arngrimi Abbatis Thingorensis, Prædium Giliaa ab annua Pastoris sustentatione liberavit (a); Et postridie sententiam decisivam de esocum captura in fluvio Laxa pronunciavit (b), ad id, ut videtur, ab eodem Abbate inductus, siqvidem eandem anno seqvente aut sustulit aut limitavit; & eodem anno duabus noctibus post festum Hallvardi Gissurus Galle (vid. supra pag. 182.) filius Biarni illi dimidiam partem litorum ad sedecim prædia pertinentium dono dedit (c). Sed anno 1360 omnium per universam dioecesin templorum eorumqve possessionum rationem iniit, codiciqve inscribi curavit. Skalholtiam deinde profectus, rationes de commutatione pecuniaria Prædecessorum cum Gyrdero amice posuit, præsertim repetens calicem aureum, qvem Ormus Holensis Jonæ Sigurdi Skalholtensi dederat, exigente vero Gyrdero vicissim satisfactionem pro pecunia Ormo mutuo data, qvæ 152 Joachimicorum summam æqvabat, res ea conditione ad pactionem rediit, ut calice recuperato Jonas petitam Collegæ pecuniam numeraret (d). Eodem anno in octava Stephani Protomartyris prædium Flugumyram acqvisivit (e).

dignius videtur, nam bini codicilli anno 1359 prid. Cal. & ipsis Cal. Junii ab eo conscripti, omnem probabilitatem tollunt, eum adeo maturo itinere & e Norvegia in Islandiam trajicientibus inusitato, peregre adfuisse, ut ordinariam visitationem in Majo mense ingredi potuerit.

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Tabulis testes in Asgeirsa subscripsere Einarus Haflidi, Gudmundus Einari sacerdotes, Kolbeinus Benedicti & Einarus Gislai.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C. Conf. supra pag. 105.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. D.

§. 3.

Anno 1361 Thorsteinus Halli sacerdos, qvi ante ejus adventum Officialis aut dioeceseos vicarius fuerat, & advenientem ambabus ulnis acceperat, sigillumqve officii, ut loqvuntur *Annales*, sua sponte, inscio reliqvo dioeceseos Clero tradiderat, qvasi postliminio poenitentia ductus Episcopo se opposuit, omnesqve territorii, tesqva Oxnadalensia & Reykiadal interjacentis incolas ab ejus obseqvio avocavit, qvi Holis congregati, obedientia Episcopo renuntiata Thorsteinum sibi præfecerunt cumqve in conventu seqventi anno ob eandem rem celebrato causa transigi non posset, adversarii iter Norvegicum adornabant, sed ad littora Halogalandiæ devecti, in potestatem Hreidaris Darri, cum nave & universis impedimentis evenerunt, qvi vinculis constrictos ad Regem deducendos curavit (a); qvorum multi, & inter eos ipse Thorsteinus, in Norvegia obierunt. Eodem qvoqve anno, jussu Magni Regis Præsul ad exteros abiit, cui vocatione ad episcopatum Holensem, literis Innocentii 6 probata, homagium præstitit, hyemeqve Thrundhiemi transacta, in Islandiam reversus est.

§. 4.

Anno 1369 Episcopus pratum Risamyre, ad prædium a se emtum Flugumyram, judicio revocavit (b). Peregrinationem denuo Papæ conveniendi gratia suscepit, ex qva anno 1370 redux, cum Urbanus 5 auctoritatem ejus confirmasset, Holasqve suo diplomate ei contulisset, gratiam obseqviumqve adversantium obtinebat. Anno 1374 rationes & indicem bonorum cathedræ Holensis mobilium Holis in festo Remigii per Gunnsteinum Abbatem, Erlendum Priorem, Thorleifum filium Bergthoris Martinum filium Thiodulfi, Sölvium filium Brandi, Thorsteinum Jonæ (al. Biörni) filium, sacerdotes fieri curavit, & eodem anno, vel etiam anno

(a) Luituros fortassis mortem Smidii Andræi, qvem eadem æstate Ejafiordenses cum decem sociis interemerant. Conf. supra Tom. 1. pag. 427. 428.

(b) Ipse Episcopus anno 1369 in crastino Translationis Sancti Thorlaci Episcopi, Holis actore causæ Einaro sacerdote filio Haflidii, villæ Flugumyrensi pratum hoc adjudicavit.

anno 1377 indicem littorum cathedræ, (Rekaſkra) unde emolumentum & ejectamenta maris ſperanda ſunt, diplomate edito recenſuit. Anno 1375 auctor fuit Holanis feſti conceptionis B. Virginis Mariæ celebrandi (a); qvo etiam anno, triennali aëris inclementia & diſpendio frugum, cum pecorum macie & fame conjuncto, certiſſimam interneçiem prævidens, populo auctor fuit vota Gudmundo nuncupandi, qvod ob inſeqventem mutationem haud fruſtra factum fuiſſe viſum eſt.

§. 5.

Eodem anno, navi, qvam ipſe exſtrui fecerat, Norvegiam adiit (b), ſeqventiqve in Islandiam reverſus, ad comitia univerſalia literas tutelares a Rege ſibi & cathedræ impetratas, teſtimoniumqve Thorarini Epiſcopi Skalholtenſis de legitima in epiſcopatum ſucceſſione, duorum teſtium juramentis roborata publicari curavit, qvo facto Epiſcopus Olaum Petri tunc temporis borealis Qvartæ Præfectum poſtulabat, ut ſibi bona eccleſiaſtica a ſacerdotibus iniqve uſurpata recuperaturo opem ferret (c). Anno 1377 eam partem prædii Hafnarlond dicti, qvam Kolbeinus Benedicti poſſederat, Monaſterio Thingorenſi adjudicavit, eo qvod jurato compertum eſſet, Kolbeinum Benedicti hanc Prædii partem Monaſterio legaſſe (d), & Gisloni Gislonis prædium Höfdum pro duobus aliis, ſcil. Lambaneſo & Reykis, Holis, feria tertia in paſſione Domini, vendidit. Proxime qvod inſeqvebatur biennium notabile tantum occurrit ordinatione Gudmundi Arii Abbatis Helgfellenſis in diœceſi Skalholtina qvam abſente Oddgeiro adminiſtravit, & prædii Ulfſtader ab Andrea Bagge filio Bergthoris ejusqve uxore Ragnhillda filia Steingrimi pro rebus mobilibus emtione (e). His geſtis, & qvæ plura ſunt ejusdem farinæ, ſed non magni momenti,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. E.

(b) *TORFÆUS Hiſtor. Norveg.* Tom. 4. libr. 10. cap. 5. pag. 500. hanc profectionem ad 1376 refert.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. F.

(d) Vid. ibid. Litr. G.

(e) Literæ hac de emtione datæ ſunt Holis feria qvinta paſchatis 1392. Teſtes erant Einarus Haflidi, Thordus Thordi, Einar Snorrii ſacerdotes; Thorgeir Bödvari, Sigurdus Eyſteini & Thorgeir Brandi.

momenti, Jonas ad 4 Id. Augusti, Holis vitam posuit, postqvam cathedræ præfuerat annos 33 Episcopatum vero 48 vel 49 gesserat, videturqve non parem virtutibus ab adversariis obtinuisse gratiam, nec tanta apud Magnum Regem fuisse amicitia, qvanta Ormus antecessor ejus. Neqvaqvam tamen contumaciam subditorum ad Regem Archiepiscopumve accusatum detulisse fertur; sed eadem coactus peregrinationem in Galliam bis suscepisse auctoritatis suæ a Papa confirmandæ gratia, qvi tunc non Romæ, sed Avenione agebat.

Post hujus fata Einarus Haflidi diœceseos vicariatum gessit.

Litr. A.

(a) Ver bróder Jón medr gudz miskunn biskup á Hólum kunngiörum gódum mönnum þeim sem þetta bref siá edr heyra. at ver höfum seet ok yferlesit bref virduligs herra Orms biskups gódrar minningar þat sama sem her er medr bundit. hvört ver stadfestum ok styrkium í öllum sínum articulis um svo lángann tíma sem herra Arngrímr er Abóti á Þíngeyrum hvört er oss sýnest þar sídar af at giöra. Ok til sanninda her um settum ver vort inncigle fyrer þetta bref er giört var á Thingeyrum in festo Petronillæ Virginis Anno Domini millesimo trecentesimo qvinqvagesimo nono.

Litr. B.

(b) Ollum mönnum sem þetta bref siá edr heyra senda Bróder Gunnsteinn med gudz nád ábóte á Þíngeyrum. Bödvar Gudmundsson. Arnor

---

(a) *Id est:* Nos Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis viris bonis has literas visuris vel audituris notum facimus, nos vidisse & perlegisse literas (*) Venerabilis Domini Ormi bonæ memoriæ, his nostris annexas, qvas in omnibus suis articulis, qvamdiu Dominus Arngrimus erit Abbas Thingeyrensis, confirmamus & stabilimus, qvodcunqve licet exinde statui hac de re visum foret. In qvorum testimonium nos sigillum nostrum his literis appendimus, scriptis Thingeyris in festo Petronillæ Virginis anno Domini millesimo trecentesimo qvinqvagesimo nono.

(b) Id est: *Omnibus has literas visuris vel audituris Frater Gunnsteinus Dei gratia Abbas Thin-*

(*) *Vid. supra pag.* 201.

Arnor Bödvarsſon. preſtar. Þorlákr Thómásſon. Ulfr Stephansſon. Gudmundr Staraſon. leikmenn. kvediu gudz ok ſína. Kunnigt giörande at ver ſáum ok yferláſum opit bref vors virduligs herra Herra Jons med gudz nád biſkups at Hólum medr hanns heilu ok óſköddu ſtóra Inncigle ſvo vottanda ord epter ord ſem her fylger.

Ver bróder Jón med gudz miſkunn biſkup á Hólum ſendum öllum mönnum ſem þetta bref ſiá edr heyra kvediu gudz ok vora. kunnigt giörandi at Herra Arngrímr ábóte at Þíngeyrum kom fyrer oſs á Höſkullsſtodum ok kiærde fyrer klauſtrit um laxveidi í Laxá fyrer Hialltabacka epter því ſem vottar forn kirkiunnar bók á Hólum. ok ei ſídr kirkiubók nefndz klauſtrs. hvöria ádrgreinda laxveide er haft hefde um tíma Bárdr Araſon ſem ſýndi oſs ekki ſkilríki þar fyrir. þat er framar gengi enn fyrrſagdar kirkiubækur Hólaſtadar ok Þíngeyraklauſtrs. Því dæmdum ver med fullu dóms atkvædi fyrrſagda veidi klauſtrinu til óendanligrar eignar hedan í frá epter því ſem optnefndar kirkiubækur votta. Utan fyrrnefndr Bárdr fái þat ſkilríki at framar gángi hönum til eignar. Ok til ſanninda her um ſettum ver vort Inncigle fyrer þetta bref er giört var í Hvammi

---

Thingeyrenſis, Bödvarus filius Gudmundi, Arnor filius Bödvaris ſacerdotes, Thorlakus filius Thomæ, Ulfus filius Stephani, Gudmundus filius Starii, laici, Dei & ſuam ſalutem mittunt. Notum facientes, nos patentes Venerabilis noſtri Domini, Domini Jonæ Dei gratia Epiſcopi Holenſis, una cum ejusdem ſigillo majori integro & illæſo vidiſſe & perſpexiſſe, ſeqventem in modum verbotenus ſonantes:

Nos Frater Jonas Dei gratia Epiſcopus Holenſis, omnibus has literas viſuris vel audituris ſalutem Dei & noſtram mittimus. Notum facientes, qvod Dominus Arngrimus, Abbas monaſterii Thingeyrenſis, coram nobis in Höſkullsſtadis comparuerit, & monaſterii vice de captura ſalmonum in Laxa ad Hialltabackum, ex tenore antiqvi libri eccleſiæ Holanæ, nec minus libri eccleſiæ dicti monaſterii, actionem inſtituerit; qvam prædictam ſalmonum capturam Bardus filius Arii aliqvantiſper uſurpaverat, qvi tamen nullam probationem, qvæ prædictis libris eccleſiæ Holenſis & monaſterii Thingeyrenſis derogaret, nobis exhibuit. Hinc plena ſententia judiciali prædictam capturam ſecundum tenorem ſæpe dictorum librorum monaſterio in ſempiternam exhinc poſſeſſionem adjudicamus, niſi prædictus Bardus probationes acqvirat, qvæ hanc ejus poſſeſſionem ulterius evincant. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum appendimus his literis ſcriptis Hvammi in Laxardalo die Lunæ proximo poſt

Hvammi í Laxárdal mánadagin næsta epter festum Petronillæ Virginis er lidit var frá híngatburdi vors Herra Jesu Christi 1359 ár.

Ok fyrer svo faillit Transscriptum sem her má heyra. settum ver fyrnefnder menn vor Incigli fyrir þetta bref er skrifad var á Þingeyrum in festo Ciriaci Martiris þá lidit var frá híngatburd vors herra Jesu Christi 1370 ok eitt ar.

Litr. C.

(c) In nomine Domini Amen. Anno Domini M CCC.LX. so sem virduliger herrar ok andaliger fedr herra Gyrdr medr gudz nád biskup í Skálahollte. ok herra Jón med samri nád biskup á Hólum toludu vidr vinátturliga í biskupsstofunni í Skálhollti in translocatione Sancti Thorlaci. hiáverondum merkiligum prestum af hvorutveggiu biskupsdæminu. ok reiknudust vidr um kærlig ok bródrlig fiárskipte biskupanna sinna forverara herra Jóns ok herra Orms biskupa gódrar minningar. talladi herra Jón epter gullkalek þeim. sem herra Ormr hafdi gefit herra Jóni Sigurdssyni ok hann kalladi eiga kirkiuna at Hólum. er stendr vart tvær merkr. ok hann villdi hann ei missa hvort sem færi annar reikninngr þeirra millum

post festum Petronillæ Virginis, anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo, trecentesimo, qvinqvagesimo nono.

Cui Transscripto, *tali, qvale hic exhibetur, nos viri prædicti sigilla nostra appendimus, scriptis Thingeyris in festo Cyriaci Martyris anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo septuagesimo primo.*

(c) *Id est:* In nomine Domini. Amen. Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo cum Venerabiles Domini, & spirituales Patres, Dominus Gyrdus, Dei gratia Episcopus Skalholtensis, & Dominus Jonas, eadem gratia Episcopus Holensis, in triclinio episcopali, Skalhollti in translocatione Sancti Thorlaci, præsentibus utriusque diœceseos sacerdotibus præcipuis, amice colloqverentur, & rationes, de amicis & fraternis Episcoporum suorum prædecessorum, Domini Jonæ & Domini Ormi bonæ memoriæ Episcoporum permutationibus, componerent, Dominus Jonas calicem aureum, qvem Dominus Ormus Domino Jonæ Sigurdi filio dono dederat, repetiit qvem libram fere ponderantem ecclesiæ Holanæ possessionem esse, seqve hunc, qvocunqve modo cæteræ rationes illos inter vel ecclesias computarentur, haudqvaqvam amissurum

millum eda kirknanna. Item heimti herra Gyrdr aptr af Hólakirkiu þau tuttigu ok þriú hundrut sem herra Ormr hafdi tekit í lán af Skálholltsstad ok þá vóru enn ólokin. Svaradi hvör þeirra ödrum um sik blídliga at þeir villdu allt til líka leggia med gódra manna ráde so kirkiurnar væri skadlausar hvör af annari. Vóru þat endiligr vegr her um þeirra í millum at gullkaleikrinn skylldi leggiazt aptr til Hólakirkiu til friálsrar ok æfinligrar eignar. enn Herra Jón játadi sik undir at leggia kirkiunni í Skálhollti tuttigo hundrut aptr í móti kaleknum ok at auk at lúka reiduliga kirkiunni í Skálhollti ádrgreint lán tuttigo ok þriú hundrut. ok at þessu framkomnu skylldu þeir alsáttum sátter fyrir sik ok sína epterkomendr um allar þær giafer lán ok feskifte sem millum biskupanna þeirra forverara ok kirknanna hafa farit allt til þessa dags þá var komit. Vóru þesser merkiliger prestar í rádi ok samþykki med herra Gyrd af Skálhollz biskupsdæme her um. Síra Flose Jónsson. Síra Þórleifr Narfason. Síra Snorre Þórleifsson. Síra Runólfr Hilldebrandzson ok Síra Magne Jónsson. Enn þesser af ok vegna herra Jóns biskupsdæme. Síra Þórsteinn Hallsson. Síra Bödvar Þórsteinsson Síra Þórleifr Bárdarson. Marteinn Þiódólfsson. Ok til sanninda her um settu fyrrnefnder prestar med nefndra biskupa inncig-lum

surum dictitabat. Dominus qvoqve Gyrdus ecclesiam Holensem viginti illas & tres hundredas, qvas Dominus Ormus a cathedra Skalholtensi, nondum solutas, mutuo acceperat, postulavit. Amice invicem responsa dabant, velle se ex bonorum virorum consilio omnia ex æqvo compensare, ita ut una ecclesia alteri nullum inferret damnum. Inter eos igitur conclusio erat definitiva, calicem aureum templo Holensi in liberam & perpetuam possessionem restitutum iri, sed Dominus Jonas se ad calicem templo Skalholtensi viginti hundredis compensandum, & templo præterea Skalholtensi prædicta viginti trium hundredarum nomina persolvenda obstrinxit. His præstitis, pro se suisqve successoribus de omnibus donis, mutuo, & permutationibus Episcoporum eorum prædecessorum & ecclesiarum usqve ad tempus præsens perfecte reconciliati & consentientes essent. Hi magni nominis sacerdotes Domino Gyrdo Episcopo Skalholltensi hac in re a consiliis fuere, & assensum suum præbuere: Dominus Flosius filius Jonæ, Dominus Thorleifus filius Narfi, Dominus Snorro Thorleifi filius, Dominus Runolfus filius Hilldebrandi & Dominus Magnius filius Jonæ; Sed hi de diœcesi & vice Domini Jonæ: Dominus Thorsteinus filius Halli, Dominus Bödvarus filius Thorsteini, Dominus Thorleifus filius Bardi, Martinus filius Theodulphi. In

lum sín inncigli fyrir þetta bref er giört var í stad dege ok áre sem fyrr seger.

Litr. D.

(d) In nomine Dei Amen. Giördest so fellt kaup millum verdugs herra Jóns med gudz miskunn biskups at Hólum ok Brandz bónda Asbiörnssonar ok Gudnýar Sölmundardóttr. I fyrstu at biskup Jón selldi fyrrnefndum hiónum Brandi ok Gudnýu iördina á Holltastödum med öllum þeim gognum ok giædum: rekum ok ítokum sem þar hafa tillegit at fornu ok nýu. skulu her tilleggiast iarder þær allar sem þar hafa fylgt ádr ok so ítala sú sem Jón Benedictsson gaf kirkiunni at Holltastodum í Jordina á Geitaskardi ok slikt meira er herra biskupinn vill þar til skipa. Item skal þar vera einn prestr hedan af. ok hafa allan saung sem forn er vani til. Item skal þar vera einnar nætr gisting biskups hvonær sem hann gister. Item skulu þángat liggia tíunder ok lióstollar af so morgum bæum sem vani er til. Item her í mót gáfu nefnd hión herra Jóni biskupi iordina Flugumýri med ollum þeim hlutum ok hlunnindum sem þar hafa fylgt sídan þau urdu eigandi at. ok kirkian at Hólum ádr fyrir þeim. Item skal þar at friálsu epter vera upp frá fardogum á Flugumýre-hey

---

In qvorum testimonium prædicti sacerdotes una cum prædictorum Episcoporum sigillis, sua sigilla his literis apposuere, scriptis loco, die & anno, ut supra (*).

(d) *Id est:* In nomine Domini Amen. Talis emtio & venditio inter Venerabilem Dominum Jonam Dei gratia Episcopum Holensem, & Brandum Colonum filium Asbiörnis & Gudnyam filiam Sölmundi peracta est: Primo Jonas Episcopus prædictis conjugibus Brando & Gudnyæ prædium Holltastados cum omnibus emolumentis & commodis, jure ad maris ejectamenta, & servitutibus, qvæ ad illud nunc & olim pertinuerunt, vendit. Huc accedent villæ omnes qvæ ad illud antea pertinuere, una cum servitute qvam Jonas Benedicti de prædio Geitaskard templo donavit, & talibus pluribus, qvæ Domino Episcopo concedere placuerit. Item unus ibi sacerdos exhinc domicilium habebit, qvi omnia sacra ex antiqva consvetudine peraget. Item Episcopus ibidem per unam noctem, qvando advenerit, gratis pernoctabit. Item illuc decimæ & pensiones in candelas de tot villis persolvuntor, qvot hucusqve solitum est. Item dicti conjuges Jonæ Episcopo prædium Flugumyram cum omnibus substantiis & emolumentis qvæ ad illud pertinuere, inde a tempore qvo illi istud, & ante

(*) *Ex originali cum septem sigillis.*

hey ok fenadr. Item vill þetta nokkur epterkomandi biſkup riúfa. þá ſkulu optnefnd hión taka ſo marga peninga af gótzi Hólaſtadar ſem her verdr breſtr í. Ok af því ver bróder Jón med gudz miſkunn biſkup at Hólum kennunſt þetta kaup vidr fyrrgreind hión. ſettum vær vort inncigle fyrer fyrrſkrifadan kaupmála ok fyrerſettum ádrnefnd hión Brandr ok Gudný okkar inncigle. item vid Þórleifr Bergþórsſon. Jón Gurevarſon. Páll Helgaſon. preſtar. Þórſteinn Steinmódarſon. Hallr Nicolásſon. Magnús Jónsſon. leikmenn þetta kaup ok handlag framfór ſem her er ſkrifat. Því ſettum vær vor inncigle fyrer greind kaup ſem giort var á Hólum in Octava Stephani Protomartiris anno M.CCC.LX.

Litr. E.

(e) Bróder Jón med gudz nád biſkup at Hólum ſender ollum monnum ſem þetta bref ſiá edr heyra kvediu gudz ok ſína. Saker þeſs at ſo mikill þúngi med ſnióum ok froſtum hafa nú um lángan tíma álegit meir enn fyrr í manna minnum því hefr oſs þat gefit at huxa at renna þángat huginum ſem óþriótanlig er miſkunn Herra Jeſu Chriſti. ok til árnadar ordz kallandi hans ſignudu módr iómfrú ſanctam Mariam hinn heilaga Johannem ok hinn góda Gudmund Hólabiſkup ok alla gudz heilaga

 menn.

---

ante eos qvoqve eccleſia Holenſis, acqviſivere. Item poſt tempus habitacula mutandi fænum & pecora ibi libere remanebunt. Item ſi qvis ſeqventium epiſcoporum hoc violare voluerit, tum ſæpe dicti conjuges tantum pecuniæ de bonis cathedræ Holanæ accipiunto, qvantum defecerit. Et cum nos Frater Jonas Dei gratia Epiſcopus Holenſis hanc cum prædictis conjugibus permutationem agnoſcamus, nos ſigillum noſtrum præſentibus tabulis contractus, ut & nos prædicti conjuges Brandus & Gudnya. Item nos Thorleifus filius Bergthoris, Jonas filius Gurevi, Paulus filius Helgii, ſacerdotes; Thorſteinn filius Steinmodi, Hallus filius Nicolai, Magnus filius Jonæ, laïci; noſtra ſigilla appendimus. Hæc emtio & ſtipulatio ſecundum antea ſcripta peracta eſt. Hinc nos noſtra ſigilla dictæ emtionis tabulis appoſuimus, ſcriptis Holis, in octava Stephani Protomartyris anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo.

(e) *Id eſt:* Frater Jonas, divina gratia Holenſis Epiſcopus, præſentes literas lecturis audituriſve, ſalutem! Propterea qvod tanta frigoris niviumqve aſperitas, qvanta poſt hominum memoriam nunqvam longo jam tempore mortales afflixerit, mentem induximus ad inexhauſtam Jeſu Chriſti miſericordiam ſupplices confugere, interceſſionem B. Matris Virginis Sanctæ Mariæ, Divi Johannis, Gudmundi Boni Holenſis Epiſcopi,

menn. einkannliga bidiandi hina miſkunnarfullu mey Mariam ath hún virteſt at vera vor árnadar madr. vidr alsvoldugan gud í öllum hlutum ok einkannliga at hans hin miúkaſta millde fyrer hennar árnadar ord villdi lina þvílíkum þúnga ſem nú liggr á ſaker froſts ok ſnióa í öllu biſkups dæminu. Ok her til höfum ver heitit med ſamþycke þeirra lærdra ok leikra ſem í hiá oſs voru láta hallda heilagt getnadartíd guds módr Marie á jólafoſtunne tveim náttum epter Nicolásmeſſo ok faſta fyrer vidrþurſt ok vinna til nóns fyrer um dagin ok hafa ſlíkt leyfi at hvöru ſem þann dag er ber fyrer Andresmeſſu enn ſex aura ſekt hvör ſem brýtr helgina á ſiálfan dagin eda föſtuna fyrer daginn. enn ártídagiörd ſem ſídari Marie-meſſu. Ok aller þeir ſem eiga til tíu hundrada ok þadan af meira ok þetta heit uilia ſamþyckia ſo búlauſer ſem bændr. gefe einn karlmannz-verd fátækum manni þeim er til gardz kemr innan þeirra þriggia nátta ſem þetta bref ok heit er ſamþykt í ſókninni. enn þeir ſem minna fe eigu leſe fimm ſinnum Mariumeſſu. Þar med bidium ver alla góda menn at þeir taki ekki þeſſa vora gerd ſem til þúnga vid ydr. helldr at þer ſam-þykkit oſs her um. at ver mættum aller ſamt hallda þeſſa hátíd ſem lög-tekna þá er gud gefr oſs ſinnaſt á preſtaſteſnu. bidium ver ok biódum öllum lærdum mönnum at þer áminnit ok biódit ydrum þíngunautum at

ſcopi, cunctorumqve Dei Sanctorum implorantes. Præſertim vero miſericordi Virgini Mariæ ſupplicamus, ut nobis coram Deo omnipotente patrocinari velit, eoqve benigniſſimam ejus clementiam ſua advocatione deducere, ut gravi adeo ob algoris niviumqve vehementiam difficultate, diœceſin levare dignetur. Cujus rei gratia, conſenſu præſentium tam clericorum qvam laicorum, ad feſtum Conceptionis Virginis Deiparæ præcedente Natalitia, eſuriali tempore 6 ſcil. Id. Decembris rite celebrandum, voto nos obſtriximus, tali adhibita cautela, ut ſinguli ſicci cibi eduliis contenti (þurföſtumat) a labore, ultra antecedentis diei horam tertiam pomeridianam exercendo prorſus abſtineant. Solennitatis jejuniive præcedanei contemtores ſex unciis ſeu Öris mulctentur. Sacra matutina iisdem, qvæ feſto Aſſumtionis obſervantur, ceremoniis, peragant: omnesqve, qvorum facultates 40 imperialium ſummam majoremve conficiunt, ſive coloni ſive habitationis expertes ſunt, voto noſtro ſubſcribentes, mendico, intra proximum, ex qvo parochiani hanc noſtram diſpenſationem amplexi fuerunt triduum, domum eorum adeunti, ſemidium unius maſculi alimentum elargiantur, pauperioribus ad Mariæ ſacra qvinqvies repetenda ſponte obligatis. Qvam noſtram conſtitutionem ne ſibi oneri ducant, ſed hac in re nobis aſſentientes, inqve proximis comitiis, bono cum Deo, præſentes, feſtum Mariæ legitima approbatione recipiant, omnes bonos rogamus, jubentes Clericos, ut curiales ad eandem obſervandam

at hallda þetta vort heit ok samþykkia. Her med minnum ver alla menn þá sem í þessu heite vóru sem næst var heitit til hins góda Gudmundar at þer endit þat vel ok afhendit þeim er til er skipadr vidtöku. so at ver aller samt megum skoda hvört ver vilium göra med því götze menn í pávagard. edr skiptest þat millum fátækra manna sem hermt var. þvíat þat er mikell sálu háske at heita því gude edr hanns helgum monnum sem hann vill sidan ei efna saker vanræktar. Ok til styrkingar ok samþyktar um þetta heit settu Ormr þórkelsson. Bergr þórsteinsson. Jon Gunnarsson. Ormr þórarinsson ok Haukr Illugason prestar med voru incigle sín incigle fyrer þetta bref giort. á Hólum Kindelmessudag þá er lidit var frá híngatburdi vors herra Jesu Christi M.CCC.LXXV vetr.

Litr. F.

(f) Ollum monnum sem þetta bref siá edr heyra senda bróder Jón med gudz nád ábóte í Videy. Flose Jónsson. Hálfdán Magnússon. prestar. þórsteinn Eyólfsson Logmadr nordan ok vestan á Islandi. Ivar Vígfússon. ok Benedict Kolbeinsson leikmenn kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórtuga ári ok sextánda ríkes virduligs herra Magnúsar med gudz miskunn Noregs ok Svía ok Skána kóngs á þíngvelle tveimr nóttum epter Petrsmessu vorum ver í hiá at Teitr Pálsson las bref vors

 virduligs

observandam amplectendamqve exhortentur excitentqve. Monemus præterea singulos, Gudmundiani voti susceptores, ut promissa legitimo exactori bona fide reddatis, qvo facilius, utrum collectas per legatos Papæ deferendas, an mendicis ex convento dispertiendas, facta consultatione, decidere possimus. Violatio enim votorum Deo & sanctis ejus nuncupatorum cum magno animæ dispendio conjuncta est. In hujus rei confirmationem: Ormus Thorkilli, Bergus Thorstanides, Jonas Gunnari, Ormus Thorarini, Haukus Illugonis sacerdotes, simul cum nobis sigilla sua appendenda curarunt. Datum Holis, ipso festo purificationis anno Domini 1375.

(f) *Id est:* Omnibus has literas visuris vel audituris, Frater Jonas Dei gratia Abbas Videyensis, Flosius filius Jonæ, Halfdanus filius Magni, sacerdotes; Thorsteinus filius Eyulfi Legifer qvartarum occidentalis & septentrionalis Islandiæ, Ivarus filius Vigfusi & Benedictus Kolbeini filius, laici, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes qvod anno regni illustris Domini Magni Dei gratia Norvegiæ Svecorum & Scanorum Regis qvinqvagesimo sexto, Thingvallis, duabus noctibus post festum Sancti

virduligs herra Magnúsar kóngs fyrer þessum monnum er so heita. Sighvatr Gudmundsson. Eirikr Magnússon. Olafr Petrsson. Gunnlaugr Stephansson. med hverre hann stefner þessum fyrrnefndum monnum fyrer sik fram til Noregs epter því sem þat siálft um sik vottar. Item vorum ver í hiá á sama dag at Ormr Snorrason las fyrer fyrrnefndum monnum þat dagsbref sem virdugligr herra Magnús Kóngr hafdi gefit fyrrnefndum monnum epter því sem þat siálft seger. Ok ei sídr let heidrligr herra Jon med gudz nád biskup at Hólum lesa opinberliga sitt verndar bref þat er virdugligr herra Hákon Noregs Kóngr hafdi honum ok kirkiunni á Hólum gefit til styrks ok verndar. Let hann þar ok lesa bref herra Þórarins gódrar minningar biskups í Skálhollti hvort so vottar at hann var í hiá at virdugligr herra. herra Olafr Erkebiskup gaf herra Jóni biskupi ádrnefndum biskupsstólin á Hólum ok hann helldr hann ok halldit hefr rettferdugan Hólabiskup alla tíma sídan. Ok her med var lesit bref under innsiglum gódra manna at tveir menn hefdi svarit þessa alla Erkibiskupsins giord sem herra Þórarinn vottar í sínu brefi. Krafdi ok herra Jón Olaf Petursson sem þá hafdi hirdstiórn ok syslu nordanlandz at hann skylldi styrkia hann til so hann nædi sínum eignum ok kirkiunnar af prestum þeim sem

---

Sancti Petri, præsentes fuimus, cum Teitus filius Pauli literas Illustris Domini Magni Regis recitavit coram viris, qvorum hæc sunt nomina: Sighvatus filius Gudmundi, Ericus filius Magni, Olafus filius Petri, Gunnlaugus filius Stephani; qvibus literis prædictos viros, ut ipsissimæ literæ uberius testantur, in Norvegiam ad se evocat. Item præsentes fuimus eodem die, cum Ormus filius Snorrii prædictis viris literas salvi conductus prælegit, qvas ad comparendum Illustris Dominus Rex Magnus dictis viris concesserat, veluti ipsæ literæ uberius testantur. Nec eo minus honorabilis Dominus Jonas Dei gratia Episcopus Holensis literas tutelares publice prælegi fecit, qvas Illustris Dominus Hakon Rex Norvegiæ ei & ecclesiæ Holanæ in tutamen & præsidium dederat. Ibi etiam literas Domini Thorarini bonæ memoriæ Episcopi Skalholtensis recitari curavit, qvæ eum adfuisse, cum Venerabilis Dominus, Dominus Olafus Archiepiscopus, prædicto Jonæ Episcopo cathedram episcopalem Holensem contulit, seqve illum semper exinde pro legitimo episcopo Holensi habere & habuisse, testantur. Simul & literæ prælegebantur, bonorum virorum sigillis munitæ, qvæ duos viros, hunc totum Archiepiscopi actum, de qvo Dominus Thorarinus in suis literis testatur, peractum fuisse, jure jurando confirmarunt. Præterea Dominus Jonas Olafum filium Petri, qvi tunc Satrapa erat, & qvartæ borealis Præfectus, postulavit, ut se adjuvare vellet, qvo sua & ecclesiæ bona de sacerdotibus,

sem helldu móti hanns vilia ok hann hafdi ádr framfarit mót med heilagrar kirkiulogum. Ok til sanninda her um settum vid fyrrnefnder menn vor inncigle fyrer þetta bref giordt í sagdan stad dag ok ár.

Litr. G.

(g) Bróder Jón med gudz nád biskup á Hólum sender ollum monnum þeim sem þetta bref siá edr heyra kvediu gudz ok sína. Kunnugt giorandi at sub anno gratie millesimo trecentesimo septuagesimo septimo laugardaginn nærsta fyrir Laurentiusmessu at Svínavatni komu á stefnu fyrer oss herra Gunnsteinn ábóti frá Þingeyrum af einni álfu enn Biarni Kolbeinsson ok Hallotta Pálsdótter móder hanns af annarre logliga fyrerstefnd í þann sama stad ok dag. Ok medr því at þat var framsagt af Jóni Biarnarsyni. enn svarit af Síra Þórsteini Gunnarsyni ok Ivari Kolbeinssyni at þar vóru þeir í hiá heima á Audkúlustodum þá er Kolbeinn Bóndi Benedictsson ætladi at rída til austfiarda ok var á bak kominn hesti sínum lýsti hann því fyrir þeim at hann gaf klaustrinu at Þingeyrum so mikinn part sem hann átti í Hafnarlondum á Skaga til óbrigdiligrar eignar. ok her. til gaf hann handlag ádrnefndum Síra Þórsteini í hond sem þá var hanns skriftafader ok þingaprestr. lýste hann ok því at þesse giof skyllde vera hanns-

tibus, qvi illa se invito retinerent, qvosqve in antecessum ex legibus sanctæ ecclesiæ reprimere conatus fuerit, recuperaret. In qvorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra his literis appendimus, scriptis dicto loco, die & anno.

(g) *Id est:* Frater Jonas Dei gratia Episcopus Holensis omnibus has literas visuris vel audituris salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, qvod sub anno gratiæ millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, die Saturni proximo ante festum Laurentii, Svinavatni coram nobis comparuere, ex una parte Dominus Gunnsteinn Abbas Thingeyrensis, ab altera autem Biarnius filius Kolbeini, ejusqve mater Hallotta Pauli filia, in hunc eundem locum & diem legitime citati. Cum igitur Jonas filius Biarnii profiteretur, Thorsteinus vero sacerdos filius Gunnaris, & Ivarus filius Kolbeini juramento confirmarent, præsentes se fuisse in Audkulustadis, cum Kolbeinus Bondo filius Benedicti, in orientalem qvadrantem iter facturus, eqvo ascenso illis professus, se monasterio Thingeyrensi tantum fundi Hafnarlöndorum in Skagio possessionem inviolabilem dare, qvantum possideret, prætereaqve prædicto Domino Thorsteino, ejus tunc confessionario & parocho data dextra stipulatus erat, & palam profitebatur,

hanns teſtamentum ſtödugt. ok eigi heirdu þeir hann þat tilſkilia at hann ſkylldi þeſſa giof ſídar mega aptrtaka. Því í gudz nafne Amen ſogdum ver med fullum laga úrſkurde at þeſſu próſe teknu í dómsſæte ſitiandi med rádi ok samþykki beſtu manna er þá hiá oſs vóru fyrrſagdan part í Hafnarlondum á Skaga med ollum hlunnindum ſagdrar iardar óbrigdiliga eign kirkiunnar ok klauſtrſins á Þingeyrum æfinliga upp frá þenna dege ok ávoxtu af taka þann ſama árgáng landſkylld ok hvat annat ſem at kynne bera. Þvíat þat var ſvarit af fyrrnefndum vottum at ſagda eign ſkylldi Þingeyra klauſtr epter andlátzdag Kolbeins eignaſt. Ok til ſanninda her um ſettum ver fyrir þetta bref vort inncigle. Ok medr því at vær Einar preſtr Haflidaſon. Marteinn Þiódólfsſon ok Þórſteinn Jónsſon preſtar. Þórſteinn Steinmódsſon. Oddr Einarsſon ok Þórſteinn Hallzſon leikmenn ſamþyktu þennan úrſkurd herra Jóns biſkups. Því ſettum ver vor inncigle med hannz inncigle fyrer þetta bref er giort var í ſogdum ſtad dege ok áre.

CAP. VII.

De Petro Nicolai filio.

§. I.

Anno 1391. ſpiranti adhuc Jonæ Calvo, Monachus qvidam Petrus Nicolai, natione Danus, juſſu Bonifacii Noni Romæ ordinatus, ſucceſſor deſtinatur.

---

tebatur, hanc donationem ſui teſtamenti inſtar firmam eſſe debere; nec audiverint illum conditionem addidiſſe, hanc donationem exinde retractari poſſe. Hinc in nomine Dei Amen. Hac inqviſitione peracta, nos pro tribunali ſedentes, e conſilio & conſenſu virorum optimorum, qvi præſentes aderant, prædictam Hafnarlöndorum partem in Skagio, cum omnibus dicti prædii emolumentis, inviolabilem eccleſiæ & monaſterii Thingeyrenſis ex hoc die in æternum poſſeſſionem, plena ſententia judiciali decernimus, reditus etiam & ejusdem anni locarium, & omnes aliàs acceſſiones (dicto monaſterio adjudicamus) cum prædicti teſtes jure jurando confirmaverint, dictam poſſeſſionem (ſtatim) poſt Kolbeini diem emortualem in monaſterii Thingeyrenſis poſſeſſionem tranſire debuiſſe. In qvorum teſtimonium nos his literis ſigillum noſtrum appendimus. Et qvoniam nos, Einarus ſacerdos filius Haflidii, Martinus Theodulphi & Thorſteinus Jonæ, ſacerdotes, Thorſteinus filius Steinmodi, Oddus filius Einari, & Thorſteinus filius Halli, laïci, huic Domini Jonæ Epiſcopi ſententiæ aſſenſum præbuimus, ideo noſtra ſigilla cum ejus ſigillo his literis appendimus, ſcriptis in dicto loco, die & anno.

destinatur. Qvi seqventi anno sedem episcopalem peregrino stipatus satellitio occupavit. In qvorum gratiam secus qvam pleriqve peregrini Episcopi, neminem honoribus, ad qvos sedente Jona adscenderit, privavit. Primam missam in festo Michaelis, magna mortalium freqventia, qvos exqvisitissimis adhibuit epulis, Holis celebravit. Anno autem tertio supra nonagesimum, absente Vilhelmo Skalholtino, ejus vices in ordinatione Clericorum Skalholtensium præstitit; illiqve qvam primum advenit, Skalholti occurrens, perhonorifice accipitur.

§. 2.

Eodem anno, Cal. Octobris, antecessoris sui Ormi literas cessionis, qvibus monasterio Thingeyrensi prædia Hialtabakka & Kleifar adjecerat, confirmavit (a), & Erlingo Snorrii filio Holis in festo Nerei & Achillis prædium Ronuholum mulctæ nomine extorsit. Anno 1394. primam per diœcesin visitationem ingressus, rationarium facultatum ecclesiasticarum conscripsit, qvod hodie *Regestum Petrinum* vocatur. Hoc etiam anno diploma edidit de reluitione partis prædii Aslaksstader (b) a sacerdote Sveino Magni redemtæ. In hac visitatione, cum Mödruvallis ageret Præsul, Ormus seu Nicolaus Danus, Episcopi famulus, socium seu conservum suum Gissurum Album, fere sub ipsius Episcopi oculis transfixit. Qvod ut & alia ejusdem generis, Historicis, de Danorum Episcopi assectarum licentia & temulentia, conqverendi occasionem præbuit. Hoc anno templum Holense in festo Johannis Apostoli vel postridie ejus, tempestate eversum est, gravi adeo ruina, ut ne unicum qvidem tigillum fracturam effugerit, exceptis simulacris qvibusdam qvæ adjuvantium opera incorrupta erepta sunt. Hæc ruina unum ex Holanæ societatis Diaconis oppressit. Templum autem collapsum Petrus reædificari curavit. Navem etiam onerariam ingentis magnitudinis ædificare cœpit, sed inceptum

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibid. Litr. B.

tum ſucceſſu caruit. Qvæ ejus expenſæ aliæqve effuſiones cathedra
tem valde imminuerunt (a).

§. 3.

Anno 1398 Petrum ad exteros abiiſſe, collata ſacerdotibus T
doro Theodori (b) & Steinmodo Thorſteinidæ (c) Officialis dign
eorundem ſcripta indicant (d). Sed Anno 1401 reverſum, comitii
verſalibus Miklabaj celebratis interfuiſſe, deciſio Thorſtani Ejulfi,
temporis Nomophylacis, probat, qva literas Magni Regis a Petro i
dem conventu publicatas, qvibus ſe tutorem Cathedræ Rex promi
inviolabiles declaravit. Cathedræqve ex earundem præſcripto c
majorem, qvam antea Officialis ſtatuerat ſatisfactionem a Jona qv
Grimi filio adjudicavit (e). Anno autem 1403 & 1404, cum peſ
illa contagio in diœceſi Holenſi tantum ſex ſacerdotes, Diaconos
& unum monachum ſuperſtites feciſſet, procul a cathedra egiſſe, p
biliter colligitur, & an exinde cathedram reviſerit, merito dubit
cum nulla ejus ab hoc tempore mentio fiat. Cæterum a duobus
mo

(a) Ille qvoqve prædia Backa & Læk, & qvadrantem prædii Seliadal ab Halthoro A
ris pro Brecka utraqve in Oſlandshlida permutatione facta emit, anno 1395, die
proxima poſt feſtum corporis Chriſti, Bardi in Fliotis. Teſtes erant Dominus
modus Thorſteini Diſpenſator, Halldor ſacerdos filius Lopti, Thorſteinn S
filius Halli, Thorſteinn Steinmodi & Thorvalldus Ögmundi.

(b) Hunc ultra annum 1409 non vixiſſe, patet ex teſtimonio Biörgolfi ſacerdotis fil
gii, & Gudmundi Landbiarti filii, qvi ad Holavadum in Vatnsdalo, hoc an
ram Legifero Rafno Gudmundi jure jurando aſſeruerunt Gudrunam Sæmundi
noſtri ex qvadrante hæredem fuiſſe. Anno 1402 adhuc in vivis fuit, qvo Höſ
ſtadis in feſto beati Benedicti rationes ad prædium utriumqve Ey in Skagaſtrön
tinentes edidit.

(c) Steinmodum hunc anno 1403 vel paulo poſt obiiſſe concludi poteſt ex ejus teſtar
qvo, inter alia, templo Greniadarſtadenſi prædia Holmavad, ytſta Hvamm, S
& Sker in Breidavik legavit. Transſcriptum hujus teſtamenti Munkathveraa
feſto translationis Nicolai Archiepiſcopi anno 1406, ſubſcriptum eſt a Logi
(al. Styri) filio Officiali, Erlendo Ormi, Karo Bergthoris, ſacerdotibus, & Fi
Jonæ, Gamlo Martini & Arna (al. Arnoris) Einaris.

(d) Vid. infra ad finem Capitis Litr. C.

(e) Vid. ibid. Litr. D.

mode geſtis Petrus commendari poteſt, qvod ſcilicet ludum diſcentium Holis habuerit, cui Bodvarum Diaconum moderatorem præfecit, bonaqve eccleſiaſtica per univerſam diœceſin in certum qvendam codicem congeſſerit. Exſtat qvoqve ejus conſtitutio de penſione in candelas, decimis & aliis, qvam, qvonam anno ſanxerit, ignoratur (a). Cathedram vero qvam omnibus rebus affluentem aſcenderat, egenam & exhauſtam reliqvit, nec non diœceſin, etiam inſignium virorum domicilium ingreſſus, iisdem orbatam vidit.

Qvamdiu epiſcopatum geſſerit, incertum mortis tempus locusqve obſcurum reddunt.

Litr. A.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok poſtulligs Sætís nád biſkup á Hólum kunngiörum þat gódum mönnum þetta bref ſiáendum eda heyrendum at ver ſtyrkium ok ſtadfeſtum medr þeſſu voru brefi þetta bréf heidrligs herra. herra Orms gódrar minningar med ſamri nád biſkups á Hólum hvört medr þeſſu brefi er bundit halldandi þat ſtödugt ok óbrigdiligt í öllum ſínum greinum ok articulis frá upphafi til enda. Svo ei ſídr bidium ver vora epterkomendr Heilagrar Hólakirkiu formenn at þeir ſtödnga halldi þeſſa vóra giörd. Ok til ſanninda her um ſettum ver vort inncigle fyrir þetta bref ſkrifat a Hólum in feſto beati Remigii Confeſſoris. Anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio.

(a) Hanc ex Codice pergameno Bibliothecæ Magnæanæ No. 175 in Qvarto ſub Litr. E. huic Capiti ſubjungemus.

(b) *Id eſt*: Nos Frater Petrus Dei & Sedis Apoſtolicæ gratia Epiſcopus Holenſis, bonis viris has literas viſuris vel audituris notum facimus, qvod per has noſtras literas; tabulas illas (*) honorabilis Domini, Domini Ormi bonæ memoriæ, eadem gratiâ Epiſcopi Holenſis, qvæ his noſtris appenſæ ſunt, ſtabilimus & confirmamus, illas in omnibus ſuis clauſulis & articulis a principio uſqve ad finem ratas & inviolabiles decernentes. Nec eo minus ſucceſſores noſtros Sanctæ Eccleſiæ Holenſis Antiſtites rogamus, ut hanc noſtram ſententiam ratam habeant. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis appendimus, ſcriptis Holis in feſto beati Remigii Confeſſoris, Anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio.

(*) *Vid. ſupra pag.* 200. *Litr.* A.

Litr. B.

(b) Ver Bróder Petr med gudz ok poſtulligs Sætis nád biſkup at Hólum kunngiörum þat gódum mönnum med þeſſu voru. brefe at þat ſama tíu hundrada ílag ſem ſtadrinn á Mödruvöllum átti í jord á Asláksſtodum í Kræklingahlíd þeim til útlauſnar er þat villdu giora ok landit átti. hefr Síra Sveinn Magnúsſon Rádzmadr Mödruvallaſtadar medr voru ſamþykki ad ſer tekit ſtadarins vegna ok ſoddan veg á giort vidr Arna Einarsſon ok hann hefr greind tíu hundrud útlukt ok afhendt epter því ſem oſs vel ánæger ok þat bref Síra Sveins vottar ſem her er medfeſt þeſſu voru brefe. Því giörum ver nefndan Arna ölldungis qvittan um iardar ílag Stadarins vegna á Modruvollum ſo fyrer oſs ſem vorum epterkomendum Hólabiſkupum edr kirkiunnar logligum umbodzmonnum ok honum ok hans erfingium edr eignarmonnum greindrar iardar epter hann alla ſagda iord friálſa ok ákiærulauſa um þetta nefnt ílag. Ok til ſanninda her um ſettum ver vort incigle fyrer þetta bref giort á Modruvollum í Horgárdal in feſto Bartholomei Apoſtoli anno domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo qvarto.

Litr. C.

(c) Þat giorum ver Herra Hans doctor Decretorum Nicolás Þórmódsſon. Gudmundr Jónsſon preſtar gódum monnum vitrligt med þeſſu voru

---

(b) *Id eſt:* Nos Frater Petrus, Dei & Sedis Apoſtolicæ gratia Epiſcopus Holenſis, viris bonis per has noſtras literas notum facimus, qvod decem hundredarum partem prædii Aſlaksſtader in Kræklingahlida, qvam monaſterium Mödruvallenſe, ſub conditione reluitionis poſſedit, qvæ poſſeſſori prædii, ſi vellet, competeret, Sveinus ſacerdos filius Magni monaſterii Mödruvallenſis œconomus, vice monaſterii ſibi ſumſit, & cum Arna Erici contractum iniit, eiqve dictas decem hundredas perſolvit & tradidit, ita ut nobis ſatisfiat, ſecundum tenorem literarum Domini Sveini, qvæ his noſtris literis appenſæ ſunt. Hinc nominatum Arnam hypothecæ in dicto prædio, loco monaſterii Mödruvallenſis, tam qvoad nos, qvam noſtros ſucceſſores, Epiſcopos Holenſes, vel legitimos eccleſiæ procuratores, qvittum, & prædictum prædium, qvoad memoratam hanc hypothecam, illi, & poſt eum ejus hæredibus, vel dicti prædii poſſeſſoribus, liberum & irrevocabile declaramus. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis appendimus, ſcriptis Mödruvallis in Hörgardalo, in feſto Bartholomæi Apoſtoli, anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo qvarto.

(c) Id eſt: *Nos Dominus Johannes Doctor Decretorum, Nicolaus filius Thormodi, Gudmundus*

voru opnu brefi at ver ſáum ok yferláſum opit bref med heilum ok óſködd-udum hángandi innciglum ſo látandi ord epter ord ſem her ſkrifat ſtendr.

Ollum monnum ſem þetta bref ſiá edr heyra ſenda Þórdr Þórdarſon ok Steinmódr Þórſteinsſon preſtar Hólakirkiu Officiales qvediu gudz ok ſína. Kunnigt giorandi at ſaker þeſs at Þórſteinn Svartr Hallzſon eigr halfa iordina á Hnappſtodum í Fliótum. Því hofum ver veitt ok ſkipat ſogdum Þórſteini Svart til medferdar kirkiu helminginn í Hnappſtodum ok Húnaſtadi ok þar med allt lauſagótz ſagdrar kirkiu á þann máta at hann ſkal hafa greindt gótz ſer til nytia ok eignaſt ávoxt af. enn ſvara ollum ſkylldum fyrir kirkiuna ok ſtanda í ábyrgd um hana ok hennar gótz. Skal þeſſi okkar ſkipan ſtanda ſvo lengi ſem Þórſteinn Svartr eigr eignarlutan í Knappsſtodum. Ok til ſanninda her um ſettum vid officialatus inncigle fyrer þetta bref er giort var í Bólſtodahlíd in feſto Magni Comitis anno domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo nono (*).

dus filius Jonæ, ſacerdotes, bonis viris per has noſtras patentes literas notum facimus, qvod patentes literas cum integris & illæſis ſigillis penſilibus, verbotenus, ut ſeqvitur, ſonantes, viderimus & perlegerimus.

Omnibus has literas viſuris vel auditurîs Thordus filius Thordi & Steinmodus filius Thorſteini, ſacerdotes, eccleſiæ Holenſis Officiales ſalutem Dei & ſuam mittunt. Notum facientes, nos ideo qvod Thorſteinus Svartus (niger) filius Halli dimidium prædii Hnappſtadorum in Fliotis poſſideat, dicto Thorſteino Svarto alteram partem ad templum Hnappſtadorum pertinentem & Hunſtados, ſimulqve omnia dicti templi bona mobilia eo pacto contuliſſe & tradidiſſe, ut dicta bona in ſuos uſus convertat, & uſus fructus inde redundantes accipiat, ſed omnes templi expenſas ſolvat, & illius ejusqve bonorum damnum, ſi qvod exſtiterit, præſtet. Hæc noſtra conſtitutio, donec Thorſteinus Svartus dimidium prædii Knappſtadi poſſidet, valebit. In qvorum teſtimonium nos ſigillum officialatus his literis appoſuimus, ſcriptis Bolſtadahlidæ in feſto Magni Comitis, anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo nono.

(*) Unacum his literis ſimul transſcriptæ fuerunt tabulæ venditionis, qvibus iidem Sanctæ Eccleſiæ Holanæ Officiales dimidium dicti prædii eidem Thorſteino Nigro vendidere, dicto loco die & anno ſcriptæ. *Transſcriptum* utriusqve tabulæ datum eſt *Miklagardi in Eyafiordo, in feſto Corporis Chriſti, anno Domini milleſimo qvadringenteſimo ſeptuageſimo nono*, per Johannem Pauli filium Doctorem Decretorum, Nicolaum Thormodi filium, poſtmodum Priorem monaſterii Mödruvallenſis, & Gudmundum Jonæ ſacerdotes.

Litr. D.

(d) Þeim godum monnum sem þetta bref siá edr heyra sender Þórsteinn Ejólfsson Logmadr nordan ok vestan á Islande kvediu gudz ok sína. Kunnigt giorande at á fiórda ári ríkis vors virduligs herra Eiriks med gudz nád Noregs ok Svíaríkes kóngs in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi á Miklabæ í Skagafirdi á almenniligri prestastefnu birte virdugligr herra herra Petr med gudz nád biskup á Hólum mer bref heidrligs herra Magnúsar med somu nád Noregs ok Svíaríkes Kóngs under hans hángandi incigli hvort her er med fest þessu mínu brefi so látandi at hann hefdi tekit Heilaga Hólakirkiu allt hennar gótz ok varnat í kóngligt traust ok sína vernd. Svo ok ei sídr krafdi biskupinn mik úrskurdar á hvort kirkian á Hólum mætte þessara náda niótandi verda edr ei í því siálfrar hennar málii sem þá var kiært til Jóns Grímssonar. Því í gudz nafne Amen. sagda ek med þeirra bestu manna rádi sem í hiá mer vóru med fullum laga úrskurd Jón Grímsson skylldugan vera at lúka kirkiunni at Hólum hálfaukinn sinn rett fyrer þetta Kóngs verndarbref med slíkum peninga vexti ok sölum sem Síra Jón Magnússon Hólakirkiu Official hafdi dæmt einfalldan ok konúngsbrefit stödugt ok óbrigdiligt halldandi í öll- um

---

(d) *Id est:* Bonis viris has literas visuris vel audituris, Thorsteinus filius Eyolfi Legifer qvartæ borealis & occidentalis in Islandia salutem Dei & suam mittit. Notum faciens, qvod anno qvarto regni Illustris nostri Domini Erici Dei gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis in festo beati Johannis Baulacensis Episcopi, Miklabæi in Skagafiördo in Synodo generali, Venerabilis Dominus, Dominus Petrus Dei gratia Episcopus Holensis Honorabilis Domini Magni eadem gratia Norvegiæ & Sveciæ Regis (*) literas, cum ejus sigillo pensili, his meis appensas, qvibus se sanctam ecclesiam Holensem, ejus bona & negotia in regium tutamen suumqve præsidium recepisse testatur, mihi exhibuerit. Nihilo minus Episcopus meam sententiam judicialem postulavit, utrum ecclesiæ Holensi his privilegiis frui liceret, nec ne, in propria ejus causa, qvæ jam adversus Jonam Grimi filium agebatur. Hinc in nomine Dei Amen. Ex optimorum virorum, qvi præsentes erant, consilio, plena sententia judiciali edico, Jonam Grimi filium Ecclesiæ Holanæ mulctam pro ejus juris violatione respectu harum literarum Regiarum tutelarium duplam persolvere debere, tanta summa, & iis temporibus, qvibus sacerdos Jonas filius Magni, Ecclesiæ Holensis Officialis, simplicem persolvendam judicaverat, literas vero Regias in omnibus suis clausulis & arti- culis,

(*) *Vid. supra Tom.* I. *pag.* 431. sq. 437.

um þeim greinum ok articulis ſem hvör er faſtaeigum Heilagrar kirkiu vid hvörn mann ſem ſkipta er allt þar til rettr Noregs kóngr þat aptrkallar med ſínu opnu brefe. Ok til ſanninda her um ſetta ek mitt inncigle fyrer þetta bref ſkrifad í ſögdum ſtad ok áre. dege ſídar enn fyrr ſeger.

Litr. E.

Statutum Petri Epiſcopi.

(e) Eindagi á lióstollum friádag lánga. ſekr tólf aurum hver er ei lýkr. eigi hálft prófaſtur en hálft kirkiubóndi. Item af eydi iördum. edr þeim iördum. ſem aureigi býr á. ſá er ei á lióstoll ath lúka. lúkizt eingi lióstollur. Item þar ſem madr helldr ómaga ęyri med laga umbodi. lúkizt þar lióstollr ſem han ſitur, í hverri kirkiuſókn ſem ómagin tekur guds líkama ath páſkum. Item hvört ſem andazt bóndi edr húsfreyia epter fardaga. ok ſtendr búnadr ſaman framvegis. lúkizt ein tíundar giord. ok einn lióstollr. þó ath arfar verdi fleire. Enn ef ſundr er brugdit búi, lúki hver ſinn lióstoll ath páſkum. Item ef hión eiga tíu aura edr hundradi minna. ok ſe hvortveggia vinnuſært lúki einn lióstoll. En ef þau eiga hundrat edr hundradi meira. edr hvort þeirra ſem á lúki tvo lióstolla.

culis, qvicunqve bonorum eccleſiæ immobilium curam geſſerit, cum qvocunqve tandem res fuerit, uſqve qvo legitimus Norvegiæ Rex illas ſuis literis revocaverit, firmas & inviolabiles eſſe. In qvorum teſtimonium ego ſigillum meum his litteris appendi ſcriptis dicto loco & anno ſed poſtridie ac ſupra.

(e) *Id eſt:* Terminus penſionem in candelas perſolvendi eſt dies Paſſionis Domini, qvicunqve tum non perſolverit, duodecim unciis, ex dimidio inter Præpoſitum & Patronum templi dividendis, mulctator. De villis deſertis, & fundis, qvos egeni a penſione in candelas immunes inhabitant, nullæ in lumina erogationes perſolvuntor. Item ubicunqve qvis bona pupilli ex mandato legitimo adminiſtraverit, in ejus parochia, ubicunqve pupillus tempore paſchatos corporis Domini particeps fuerit, penſio in lumina perſolvitor. Item ſive paterfamilias, ſive materfamilias poſt tempus mutandi domicilia obierit, & res familiaris indiviſa exinde permanſerit unica tantum penſio in candelas, & unicæ decimæ, qvamvis plures ſint hæredes, perſolvantur. Qvod ſi res familiaris dividatur, ad tempus paſchatos penſio in candelas a ſingulis erogator. Item ſi conjuges uncias decem vel minus qvam hundredam poſſederint, & uterqve laboribus apti ſint, unicam penſionem in candelas perſolvunto. Sed ſi hundredam aut

tolla. Item olionar kaup ſe átián álner. ok lúkizt í tíundar eindaga. en hver er eigi lýkr ſekizt ſex aurum. Sami eindagi er á legkaupum. ok líkſaüngs eyrum. ok ligr þriggia marka ſekt vidr hvert hver er eigi lýkr. Tída offur preſta ſegizt eptir hinum forna kriſtinrett. Item þurfaſti bóndi ok húspreyia. ef han á tío hundroth en hún fim. ok hundrath fyrer hvern ómaga ſinn. Ef menn eiga fimm hundrath ſaman at búſiárlagi. lúki ſkiptitíund. Item ef madr á eitt bú, ok er heimilisfaſtur i odrum ſtad. lúkizt þar tíund ſem búith ſtendr. Item er madr ſkyldr at ſýngia frædi ſín ſinn á tólf mánudum fyrer prófaſti ef hann er beiddr. ſekr ſex aurum ef han ſyniar. Item ef madr verdr brotligur med frændkonu ſinne ath þridia ok fiórda. ſekur átián aurum. ok vatnfaſti þriátígi nátta. Item ef madr ſæker eigi tíder, adr ſækia lætur þriá ſunnudaga ſamfleytt. ſekur ſex aurum.

---

aut plus poſſideant, vel ſi alteruter eorum tantundem in bonis habeat, duas penſiones in lumina perſolvunto. Item redemtio extremæ unctionis octodecim ulnis, termino qvidem decimarum ſolvendarum, expenditor, qvi vero non perſolverit, ſex unciis mulctator. Idem mercedis pro loco ſepulturæ & cantu exeqviarum perſolvendæ terminus eſto, qvam qvi ſolvere detrectaverit, tribus marcis mulctator. Oblatio pro ſacris peragendis ex *Jure Eccleſiaſtico* antiqvo cenſeatur. Si paterfamilias decem & materfamilias qvinqve hundredas, & pro qvovis ab iis alendo, qvi ipſe ſibi victum mereri neqvit, unam hundredam in bonis habuerint, jejunium ſiccum eroganto. Si qvis qvinqve ſimul hundredas ſecundum æſtimationem pecuariam poſſederit, decimas qvadripartitas expendito. Item ſi qvis villicationem habens alibi domicilium habuerit, decimæ in loco villicationis perſolvuntor. Item qvicunqve coram ſuo Præpoſito per annum ſemel, ſi poſtulatus fuerit, ſcienda recitare tenetur, ſi recuſaverit, ſex uncias perſolvito. Item ſi qvis in tertio & qvarto gradu cognatæ ſtuprum intulerit, octodecim uncias expendito & per triginta noctes in aqva jejunato. Item ſi qvis ſacra per continuas tres dominicas vel ipſe, vel per alios non freqventaverit, ſex uncias perſolvito.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ISLANDIÆ

PERIODUS IV.

Ab Anno MCD ad Reformationem religionis Romano-Catholicæ.

SECTIO I.

De externo reipublicæ ſtatu, ſeu de Regibus Daniæ & Norvegiæ Eccleſiæ Islandicæ nutritoribus; eorumqve Præfectis; ut & de Archiepiſcopis Nidaroſienſibus ſupremis eccleſiæ inſpectoribus.

Cap. I.

De Erico Pomerano.

§. I.

Ericus Pomeranus patrem habuit Wratislaum VII. Pomeraniæ Ducem, matrem vero Mariam Henrici Ducis Megapolitani & Mariæ Valdimari III Danorum Regis filiæ, filiam; unde liqvet, fuiſſe eum Valdimari III. Danorum Regis ex filia pronepotem, ſed Margaretæ Danorum Reginæ ex ſorore nepotem. Hujus, a matre vidua ad inviſendam materteram, ani-

mi gratia in Daniam veniente adducti, forma, lineamentorum dispositione, & conversationis blanditiis ita capitur Regina, ut abeunte matre puerum educandum retinere vellet, qvem paulo post adoptavit, & deinde in regni consortium assumsit. Uxorem nactus Philippam Henrici V Angliæ Regis filiam, ex qva nullos habuit hæredes, vagis enim libidinibus & popinis deditus, cum ipsa parum consvevit. Laboriosus qvidem fuit, & magno impetu magnisqve impensis multa movens, sed successu destitutus, aut fortunæ in tempore non insistens, pauca aut nulla feliciter peregit. Regnum primum una cum Margareta 13, deinde solus 26 annis administravit; Subditorum tandem contemtum incurrens, aut, ut videri voluit, tædio fortunæ fatigatus, regno se abdicare & in Bogislaum Ducem Pomeranum, invitis subditis transferre volens, sed perficere non valens, convasatis rebus, imo nec a templorum ornamentis manus abstinens, anno 1439 in Gullandiam abivit, ubi integro decennio piraticam exercens, vitam produxit. Tandem vero in Pomeraniam reversus, post alterum decennium anno 1449 ibidem inglorius vitam cum morte commutavit. Tribuitur eidem *Chronicum* qvoddam latine conscriptum; sed immerito; opus enim haud dubie Monachum qvendam Cisterciensis ordinis authorem agnoscit. Qvid hic Rex Islandorum Reipublicæ aut Ecclesiæ utile præstiterit, in promtu est nihil, nisi huc referantur literæ salvi conductus Jonæ Holensi Episcopo anno 1415 datæ (a).

§. 2.

(a) " Eric med Guds Nadh Noreghs, Danmarchs, Sverys og Gota Koning og Hertug i
" Pomeren, sendir allom Monnum them som thetta Bref se eder heyra, qvedit
" Guds og syna. Saker that at Virduglegi Herra og andlik Fadir og Vin vor hir
" kiæra Hr. Jon med Guds Miskund Biskop at Holum a Islandi far nu heim til si
" Biskopsdome, thi bedhium Vii allan Barn alhiud a sama Islandi og biudhum, ther
" se hanem til Hialp og Tilstyrks i alla sina naude, til rata, sva ofta som han tilsi
" gher og hann tarnast, einkanliga Biggiande og Buuande i Hola Biskopsdome vei
" ter Hanom Heider og Virding, og alle the liudne som I erer a Guds Vegna og
" Vor skyldugs idlura retta Biskup ath veita og viliom Vii ath ther vitid at Vii ha
" vum takid andelikan Fadhir og Hr. Biskop Jon fornefndann, Hola Kyrkiu og
" alt Hennar og Hans Gotz bædhe i Lausu og Fastu, Vardhnade og Sveina og Hion
" Hans i Guds Valld og vora Vered og Virding lyka Traust fullkomelika, forbiu
" dande hvorom manne, einkanliga alla Vora Umbudsmann, Loghmann, Fogetom
" Biskop Jon at unada, alla yfver Sveina, alla Varnada, alla Hion Hans, Domi
" alla, theim stefna for han, og ej Umbodsmann, ether Loghmann Varn, nemi
" Byskop

§. 2.

Traditis ſibi Regni habenis Ericus Pomeranus, *Vigfuſum Holmium* Præfectura Islandiæ exuit, eandemqve in *Arnam* Skalholtenſem Epiſcopum tranſtulit, qvi anno 1413 cum ipſe in Dania aulam ſeqvens hæreret, vicarium ſibi conſtituit Celeberrimum inter Islandos virum, *Biornum Einaris filium*, cujus infra, Sect. 2. Cap. 2. §. 4. mentio fiet, qvid autem ipſe Præſul in hoc Præfecturæ munere geſſerit, infra exponendi commodior locus offeretur.

§. 3.

Anno 1420. in provinciam venit *Johannes Nyſtæd*, ut conjicere licet, ſupremum gerens magiſtratum, ſecum ducens uxorem Margaretam Ozuri filiam, ſocrumqve Gudridam; ſed anno 1422, nulla, qvantum nobis conſtat, re memorabili geſta, cum ſuis rurſus abiit.

§. 4.

Anno 1419 *Johannes Pauli* in Islandiam venit, ibidemqve hyemem tranſegit, ſed 1421 abiit. Anno 1422 una cum collega *Balthazaro* reverſus, communi Marte Islandiæ Præfecturam geſturi. Anno ſeqvente Johannes & Jonas Epiſcopus Holenſis (invito Diœceſeos Holanæ clero, qvi, ut Jonas Biarni filius ſibi Officialis conſtitueretur, deſideravit) Michaelem eodem fungi officio, juſſerunt. Anno 1425 horum Duumvirorum famuli

" Byſkop ſkal ſialver alla laughlika Umbutsmann tilſetia at dæma af Tolda og Sekta Vora Vegna ſom a ſina yfver ſveina varnada og hion. Hvor ſom i mote theſſari Vorri Skipan giorir edur geingir meth Triotſku oc Uhlydugheit, hafve Vora Reede og Refſing efter Tolf Manna Dom, oc fornefnd Biſkop Jon eter hans lag-Umbutzmann over Sagen efte Loghom og theim Fullrette ſitt ſom brutid er vid, luki og heilagri Hola Kyrkio tvo gyllt Fullretti. Sva viliom Vii oc alla Menn vita ath Vii ſtadfeſtum meth theſſe ſama vare opne Brefe alla the Privilegia oc frelſe, ſom Norig Konunga i fyrrum Tyma givet hafa afterſeda Hola Kirkiu og Biſkopom a Holum, viliom Vii ath the ſtanda ubrigdanliga med alla ſina Articulis og greina i alla mata ſom the utgefna varo at fyrſta. Datum in villa noſtra Slauloſia, Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo qvinto decimo, die qvinto menſis Septembris, noſtro ſub Secreto, nobis præſentibus, appenſo. "

muli Monasterio Helgafellensi vim intulerunt, illudqve una cum temp[illegible] inqvinarunt virum qvendam intra cœmiterium transverberando, in q[illegible] statu templum integrum qvadriennium mansit; nam anno demum 14[illegible] a Jona Jonæ Episcopo Holano, templum, cœmeterium & monasteri[illegible] purgata fuerunt. Eodem, ut videtur, anno, in insulis Westmanney[illegible] ensibus hi Duumviri capti fuerunt, & in Angliam transportati, sed [illegible] qvibus, & cujus jussu id factum sit, non additur, seqvente autem anno [illegible] Balthazar in Islandiam reversus, Præfecturam per unius anni decursu[illegible] gerebat.

§. 5.

Post Balthazari priorem præfecturam, annó videlicet 1427 *Thorsteinus Olavi* Occidentali & Boreali partibus Islandiæ cum summo imperio, reliqvis *Vigfusus Ivari* præfuisse videtur, sed qvamdiu in hoc officio fuerint, non constat; anno autem 1441 hic Thorsteinus Australis & Orientalis Islandiæ Nomophylax salutatur.

§. 6.

Ab anno 1430 ad annum 1450 qvis cum summo imperio aut Regis Præfectum agens Islandiæ præfuerit, non liqvet; id saltem certum est, anno 1436 Præfecturam gessisse *Enarum Thorlevi*, Biorni Enaridæ, communiter dicti Hierosolymipetæ, ex filia nepotem; sunt &, qvi ei hoc officium ad ad annum 1440. adscribunt; sed qvid in re tam dubia & incerta verissimum sit, nos in defectu monumentorum statuere neqvimus; neqve adeo magni interesse videtur, cum pleriqve horum perexiguam Ecclesiæ utilitatem adtulerint; opibus enim congerendis, qvam Reipublicæ aut Ecclesiæ malis tollendis aut medendis, intentiores fuerunt. Qvando Enarus mortuus fuerit non liqvet, nam qvidam id ad annum 1473 qvidam vero ad 1463 referunt, sed de fati genere omnes consentiunt, scilicet, qvod tempore hyemali per tesqva Laxaardalensia cum 12 famulis transiens immani procella tempestate & frigore oppressus, satellites omnes amiserit, uno tantum excepto, cui Solvus seu Sylvius nomen fuit; Hic insigni præditus virtute & fide, cum eqvum vires deficerent, herum humeris excepit, & ad villam sacerdotalem, Stad dictam, per multa stadia detulit,

tulit, ubi intensissimi frigoris vi, qvæ carnem ossa & nervos exusserat, post longos cruciatus membratim tandem dissolutum fuisse ferunt.

Cap. II.

De Christophoro III. Bavaro.

§. 1.

Christophorus Bavarus fuit Valdimarii III. ex filia abnepos, sed Erici Pomerani ex sorore nepos, ab Ordinibus Regni anno 1439 ad imperium vocatus, interna animi vi & dotibus mentis, qvam externa corporis statura & lineamentis commendabilior, Danis & Norvegis, qvam Svecis multo gratior fuit, licet enim ultimi, eo regnante fœdus Calmariense non aperte ruperint, statim tamen post ejus mortem ignis in favillis latitans in apertam flammam erupit, cujus præcipua causa fuit, qvod ab avunculo piraticam exercente allatam subditis injuriam & damna nimia conniventia dissimulasset. Hafniam, ad hæc usqve tempora Episcopo Roskildensi subjectam, dato æqvivalente pretio Coronæ Danicæ acqvisivit, qvæ ab eo usqve tempore celeberrima regni Metropolis & Regum sedes evasit; Jura Civitatum emendavit. Præterea Civitatum Hanseaticarum immodicam licentiam refrænare in animo habuisse perhibetur, sed morte præventus, qvæ eum in flore ætatis, 8 Idus Januarii in Arce Helsingborgensi anno 1448 oppressit, destinata animo non potuit exseqvi. Ex Dorothea Principe Brandenburgica nullos suscepit liberos. Regni habenas annis 9 cum laude moderatus est.

§. 2.

Islandis, qvæ ætatem tulerunt, publicum commodum promoventia statuta aut Privilegia nulla dedit (a), neqve liqvet, qvinam sub

 eo

(a) Edictum seqvens, qvamvis de causa privata agat, ex codice membraneo coævo Bibliothecæ Magnæanæ No. 235 in Qvarto adferre non piget: " Wy Cristoffer med " Guds

eo supremam Insulæ Præfecturam administraverint; Non tamen improbabiliter conjectari potest egisse id, aut supramemoratum *Enarum Thorlevi* aut ejus fratrem *Biornum Thorlevi*, de qvo paulo infra plura dicendi occasio dabitur.

CAP. III.

De Christiano I.

§. I.

Vera esse Regum sapientissimi verba: *Sortes in sinum mitti, sed Deum illas dirigere*, comprobat præsens exemplum! Nam exstincto Christophoro

" Guds nadh Norge Danimarks Svia Rikis Wende ok Gotha Kungr pallatz greffwe
" uppa Rin ok Hertoghe i Beyren hilsom allom them byggia ok boa a Islande kwn-
" görom wi idhr med tesso waaro opno breffwe at kom for oss Peter Peterssön waar
" hirdman ok körde sigh for oss ok waart raadh at Torwarder Loptzsön haffde
" hallit med han liffde swa mykyt jorda gooz med makt ok offwerrike som her
" sighr vatzenda jokol hallorstada tiærnir wlffal brecka Nes Bragholt Backa. ok
" ligger nordanlandz i hoola biskopsdöme i öiafirde a Islande ok nw framm helder
" hustru Margreth Vigfusdotter med makt ok offwerrike epter Torwardh heithyn
" bonda sin. Nw saker thess at fornemder Peter heffwer sokt waara nadh til hielpp
" ok styrk om adhr nömpt iorda gooz at han kan ey fa sith godz saker maktar ok
" offwerrike hær med idhr, thy skippom wi adhr nempdom Petre med waare fulre
" kungligre makt apter alla sina forgrenda jorder ok affhende sik sielffwer their som
" stader utan forgrend hustru Margret kwnne at syna at hon ædhr henne barn æge
" forgrenda jorder med laghom fiorbiodom wi hvariom manne lærdom ok lekom
" them at haffwa adhr halda byggia ædhr boa a fornæmpdom jordom under waara
" konunglika hemdh uthan ther haffve adhr næmps Petirs loff adhr löffwe fyr. Item
" biodhum wi hustru Margret Vigfus dotter at leggia under sex manna doom innan
" maanader fra thy hon heffwer seet thetta wart breff ædhr hört huerra swara ædhr
" sekta hon warder skyllog fornæmpdom Petre for haldh ok medfærdh a thessa for-
" grenda jorda gooze sidhan fornæmder Peter wardh ægande at thwi biodum wi
" hyrstiorom waarom ok lagmannom ok allom handgangnom mannom at ther siedh
" hielpliger fornæmdom Petre Petirssön til alra retta maala som ther wilit haffwa
" tak aff oss. Datum castro nostro haffnensi die sancti Laurencii nostro sub sigillo
" presentibus appenso Anno Domini millesimo qvadringentesimo qvadragesimo septimo. "

ſtophoro Bavaro, coronam & Monarchiam Dano-Norvegicam, qvaſi ſortem in ſinum miſſam, qvidam Erico Pomerano, jam dum in vivis agenti denuo offerre, qvidam Bogislao Pomeraniæ Duci, qvem antea Regem habere dedignati fuerant, qvidam eam Canuto Gyldenſtiernio Nobili Dano imponere cogitabant, plurimi autem Adolpho Holſatiæ Duci hunc honorem deberi cenſebant, ipſiqve ſplendidiſſimam hanc ſortem obtulerunt aut fere obtrudere voluerunt; Deus vero qvi ſortes dirigit & imperia ab uno in alterum transfert, cor, mentem, lingvam Ducis laudatiſſimi ita direxit & diſpoſuit, ut valetudinem, ætatem & orbitatem cauſans, onus & honorem deprecaretur, ſobrinos autem, ſororis ſuæ & Comitis Oldenburgici filios, ſuos etiam poſt fata futuros hæredes, digito qvaſi monſtraret, qvod ſupremi numinis nutu & inſtinctu factum eſſe ut cogitemus, par eſt; ratum enim id ſtatumqve habuerunt Regni ordines, & Chriſtiano Dieterici Felicis, Ducis Oldenburgenſis, filio, coronam Regnumqve obtulerunt, cujus laudatiſſimi poſteri ad hunc usqve diem utrumqve cum propria laude & ſubditorum commodo feliciſſime gerunt.

§. 2.

Anno ſalutis reſtitutæ 1448. 20 Septembr. nobilitas Danica in Comitiis Viburgenſibus, Chriſtiano I. homagium præſtitit; ſed die lunæ poſt dominicam lætare 1449 literas ſubmiſſionis cives Norvegici ediderunt. Eodem anno Feria Simonis & Judæ Hafniæ Coronatus fuit, ſimulqve cum Dorothea Brandenburgica Chriſtophori Bavari vidua nuptias celebravit. Sed anno 1450, 3 Calend. Auguſti, ſeu in ipſo Sancti Olafi Feſto, Nidaroſiæ, Norvegici Regni corona ei impoſita eſt. Svecos, partim vi, partim conſilio, ut ipſum Regem Sveciæ agnoſcerent, coronamqve anno 1457 ei imponerent, adegit; cujus eos brevi pœnituit, ita ut Carolum Canuti denuo revocarent, ipſumqve coronarent, Regemqve ſibi conſtituerent. Poſt mortem Caroli, qvæ in annum 1470 incidit, jus qvidem ſuum vindicare ſategit, ſed expeditio infeliciter ceſſit, nam terra mariqve victus re infecta redire ſibi ſuisqve utiliſſimum ratus eſt. Cum Anglis etiam controverſias habuit, qvi ejus ſubditis varia damna intulerunt, præſertim Islandis, qvorum non paucos unacum Regio Præfecto Biorno Thorlevi anno 1468 occiderant. Anno 1474 Romam usqve perrexit, ſummoqve honore a Sixto 4 exceptus eſt, qvi die

Viridium

Viridium omnibus pœnitentibus, etiam notoriis peccatoribus remissi nem peccatorum gratis, & sine pœnis competentibus, gratiam Regi annuntiavit. Regi autem & ejus famulitio Festo Paschatos corpus Do mini & absolutionem propria manu impertivit, a voti impletione, Terram Sanctam adiret, & Sepulchrum Domini inviseret, ea sub conc tione liberatus est, ut impensas, itineri destinatas, sacris usibus attribu ret, sed a pedis Papalis osculatione liberari non potuit. Hinc, dor permutatis & venia, seu Privilegio Hafniæ Academiam fundandi, imp trato, qvod haud dubio hujus peregrinationis utilissimus fructus fui Romam Rex, post unius & viginti dierum mansionem, reliqvit, qva eminus multo sanctiorem, qvam cominus sibi visam fuisse, deinde fass est. Vitio ei vertitur, qvod Orcades & Hetlandiam, dotis nomin cum Margareta filia, Scotiæ Regi concesserit, item, qvod nimis larg fuerit, ita ut ad profusionem qvandoqve declinaret, in omnibus autem etre & nomine insignem se esse Christianum clarissime demonstravit, na de Ecclesia benemeritus, vitam viro Christiano dignam & tanto fastig decoram transegit. Mortuus est Hafniæ anno 1481 die 20 Maji, cu vixisset annos 55 regnasset 33.

§. 3.

Islandis, pariter ac aliis subditis, haud pœnitendum Regem sen præbuit, iis enim varia Rescripta misit, Edictaqve proposuit, tam Reip blicæ qvam Ecclesiæ proficua, qvorum celebriora sunt.

1) Privilegia sive edictum illud, qvod communiter per eminenti Longum (a) vocatur, & varia Ecclesiæ & Reip. salubria continet, co stans,

(a) Vide infra ad finem capitis Litr. A. unde discimus. α) Primogenitum Regis nomi tum fuisse Olaum, qvi ante patrem, ut videtur, in tenera ætate obiit. β) Regna Christophoro, non qvidem rebellionem aut seditionem, sed motum qvendam & d dium de vero Norvegiæ Rege in Islandia ortum fuisse, de qvo tamen apud scripto altum est silentium. γ) Regis pietatem, qvod Sancti Olai devotus cultor fuerit, jus, in initio edicti intercessioni acceptum refert qvod regnet & edicta promulg Præterea secus ac alii Reges transgressoribus mandatorum suorum æternam maledic nem & anathema a Pontifice & Episcopis minatur. Cæterum illos tantum artic ex membrana (174 in qvarto Bibliothecæ Magnæanæ) fere coæva exhibemus, qvi ecclesiasticam qvadantenus concernunt.

ſtans, ut qvibusdam illud interpungere ſeu diſtingvere viſum eſt, 22. §. ita autem incipit: *In nomine Domini! & per Intercesſionem Sancti Olai Norvegiæ Regis. Nos Chriſtianus Daniæ & Norvegiæ Rex, notum facimus*, &c.

2) Literæ tutelares, ſeu ſalvi conductus, datæ Gottſkalko Epiſcopo & templo cathedrali Holano, anno 1450 (a).

3) Literæ qvibus Torfio Arii filio privilegia Nobilium conceduntur 1450 (b).

4) Edictum de retractu prædiorum qvorundam a Benedicto Grimi filio facto 1450.

5) Privilegia Nobilium Biörno Thorleifidæ conceſſa 1457.

6) Literæ, qvibus Epiſcopo Olao filio Rögnvalldi præfectura Skagafiordenſis conceditur.

7) Mandatum, qvo Islandi Anglos vi pellere jubentur (c).

8) De eorum pœnis, qvi dicas & cauſarum legitimas cognitiones ſubterfugiunt 1463 (d).

9) De Henrico Kerker, in qvo de Einaro qvodam Ormi Rex conqveritur, & qvod impoſitum tributum a multis non ſit ſolutum 1470 (e).

10) Ne Epiſcopi Incolis eorum prædia, ad ſolvendum templorum debita, injuſte extorqveant, datum 1481 (f).

11) In qvo extraneorum mercatorum fœnus prohibetur, datum 1481 (g).

§. 4.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. B. ubi illi etiam propria navi mercaturam exercere permittitur.

(b) *Datum in Caſtro noſtro Hafniæ, vigilia beati Andreæ Apoſtoli, anno Domini milleſimo qvadringenteſimo, qvinqvageſimo.*

(c) Vid. *ARNGRIMI Crymog.* pag. 139. Conf. §. ſeqv.

(d) Havniæ die 6 Februarii editum.

(e) Ex caſtro Havnienſi Dominica paſſionis Domini.

(f) Vid. ad finem Cap. Litr. C. ex codice pergameno mox laudato exſcriptum.

(g) Havniæ Dominica qvarta poſt paſcha.

§. 4.

Sub Christiano I. summo cum imperio Islandiæ primus præfuit *Torfius* seu Trebonius *Arii filius*, natione Islandus, uxorem habens Christinam Thorsteini filiam. Hic a Rege anno 1450 die 30 Novembris Nobilium Privilegiis ornatus, & totius Islandiæ constitutus Præfectus, Edictum Regis eodem anno datum in Islandiam attulit, & in leges referri curavit. Insigne Nobilitatis fuit *albus ursus in cæruleo panno clypei, cujus anterior pars ex galea eminebat.* Hicce Torfius, præter alia vectigalia a qvovis Prætore tot hundredas (valet autem hundreda 4. joachimicis) exegit, qvot Curias seu Prætoria qvævis Toparchia numerabat, qvod circiter 500 Joachimicorum summam effecisse videtur. Qvid præterea gesserit, & qvamdiu officio functus sit, dicere non possum; id tantum pro certo habemus, qvod non ultra annum 1456 præfecturam continuaverit.

§. 5.

Biornus Thorleifi filius, Biorni Enaridæ ex filia nepos, uxorem habuit Olufam Lopti Divitis filiam, insignem viraginem; Hic circa annum 1450 usqve ad annum 1452, cum cathedram Skalholtinam post mortem Gotsvinni vacantem occupavit, omniaqve ad eandem pertinentia bona ad lubitum dispensavit & in suos usus convertit, qvod ubi Regi. Archiepiscopo & Marcello, vero Skalholtinæ dioeceseos Episcopo, innotuit, unanimiter Gotskalko Episcopo Holensi injunxerunt, ut Biornum Skalholto ejectum, ad reddendum administrationis rationem sub anathematis poena, compelleret, qvam procellam sine mora cedendo, & aliqvalem rationem reddendo, Biornus prudenter declinavit. Hinc cum uxore peregre abiit, tempestatibus vero ad insulas Orcadicas delatus, a piratis qvibusdam invaditur, & captivus cum suis in Scotiam abducitur, unde Regis intercessione liberatus in Daniam venit (a), ubi Eqvitis honore & nobilium Privilegiis ornatus, totius Islandiæ præfécturam adipiscitur, qvam ab anno 1457 ad mortem usqve retinuit. Eadem tempestate Angli Scotiqve

(a) Vide *HVITFELDIUM* in *Hist. Christiani I.* pag. 874. & seqq. ubi de hac re prolixe satis agit.

tiqve mercaturam in Islandia gnaviter exercebant, idqve Regis, ejusqve præfecti, ingratiis, non enim tantummodo consvetum vectigal pendere renuebant, sed furtis qvandoqve, rapinis & maleficiis in incolas grassabantur, qva de re Rex conqveritur in Rescripto Islandis misso, anno 1463 usqve, ut resistatur & vis vi repellatur, mandat; His fretus animatusqve Biornus, Anglorum Scotorumqve mercimonia qvædam confiscavit; qvod illi impune ferre nolentes, ipsum cum asseclis in vico, dicto *Rif*, ubi tum temporis celebris navium statio fuit, anno 1468 (a) adorti sunt, & una cum septem asseclis occiderunt, occisi vero corpus in frusta dissecuerunt & ludibrio exposuerunt; Thorleifum autem Biorni filium captivum secum habuerunt, usqvedum mater ejus Olufa magno pretio eum redimeret; Qvæ has injurias coram Rege qvestum in Daniam trajecit, idqve impetravit, ut Anglo bellum a Dano indiceretur, qvod qvinqvennium duravit. Ipsa autem virilis animi fœmina Anglos in Islandia ubicunqve potuit, gravissime persecuta est, aliqvando enim in sinu Isafiord tres Anglorum naves piscatorias adorta cepit, occisis aut in servitutem abductis nautis, qvorum 50 ferreis ligatos catenis, servilibus laboribus adhibuit (b).

§. 6.

Post Biornum Islandis impositus fuit *Henricus Kerker*, qvi Islandiam anno 1470 ingressus est. Præter literas Collationis, supra §. 2. memoratas, Edicta qvædam alia adtulisse fertur, qvæ jam, ut puto, perierunt. Officium hocce usqve ad annum 1481 continuasse videtur; Nam in judicio

(a) Conf. *HVITFELD.* loc. cit. pag. 904. ubi una cum multis aliis annum necis Biornianæ anticipasse videtur, eam ad 1467 referendo, cum re vera ad annum 1468 pertineat, ut ex indubitatæ fidei documento originali, cum affixo sigillo, qvod in Archivo cathedræ Skalholtensis reperitur, abunde patet & probari potest. Vid. ejusdem Fascic. 16. No. 2.

(b) Precatam fuisse ferunt, ut mors sua memorabili qvadam re nobilitaretur, obtinuisse etiam, ut anno 1484 cum animam exhalaret, tanta incideret procella, qvanta post hominum memoriam nunqvam; qvæ multa straverit templa & ædificia, & 50 in Anglia navigia obruerit, indeqve cognomen sortita est & vocata *Oluf Bilur*, *bilur* enim Islandis procellam aut turbinem notat.

cio Krossensi (a) ejus mentio injicitur, qvod si verum est, *Henrico Dani[el]* qvem Historicorum coryphæi, *BIORNUS* de *Skardsaa* in *Annalibus*, [&] Doctissimus *ARNGRIMUS* in *Crygmog.* pag. 240. ad hunc annum Isla[n]diæ Præfectum faciunt, locus non conceditur (b).

Litr. A.

(c) I nafni guds ok árnadarordi hins heilaga ólafs noregs kóngs þá gio[r]um uer kristiern med Guds nád noregs danmarks uendis gota kóng[r] greifi í oldinborg ok delmenhorst ydr aullum aulnum ok óbornum uer[]aundum oc epterkomendum á íslandi kunnigt at af því at almáttigr gud[] um fram forskylldu vora hefer skipat oss til ríkisstiórnar í noregi ok ver[]haufum nú laugliga anamad kraunuuígslu ok kóngsnafn í þrándheime á[] sancti ólafsdægi. anno domini MCDL sem á sama tíma epter fullkomliga[] samþykt beizlu ok vilia allra biskupa. prelata. riddara ok sueina. kaup[]stadamanna ok alls almúgans yfer allan endelángann noreg. því áminne[] oss

(a) Supra, Per. 3. Sect. 1. cap. 5. §. 8. Tom. 1. pag. 427. mentionem fecimus insignis maleficii, qvod *Krossreid* vocatur; hic autem aliud ejusdem farinæ semet offert synonymum, etiam dictum *Krossreid*, in qvo Thorvardus Erici filius sororium suum, Magnum Jonæ, maleferiatorum globo stipatus domi suæ invasit & occidit; qva de re cum sententia publica pronuntiaretur, Henricus Kerker Islandiæ Præfectus præsens fuisse dicitur.

(b) *ARNGRIMUS* hic *BIORNUM* nimis secure secutus esse videtur; sed qvomodo *BIORNUS* ad hunc annum secum ipso conciliari qveat, non video; scribit enim: *Anno 1481 Præfectum Islandiæ fuisse Henrich Lajel*, qvod sine dubio legendum Henrich Daniel, & mox eadem pagina: *Henricum Kerker Islandiæ Præfectum in judicio Krossensi præsentem fuisse;* nisi dicamus Henricum Daniel hoc anno, forte in Julio ingressum esse, sed Henricum Kerker ut prioris anni Præfectum nondum officium deposuisse cum hoc judicium haberetur.

(c) *Id est:* In nomine Dei & per intercessionem Sancti Olai Norvegiæ Regis, Nos Christianus Dei gratia Norvegiæ, Daniæ, Vandalorum Gothorumqve Rex, Comes in Oldenborg & Delmenhorst, vobis omnibus natis & nascituris, præsentibus & futuris Islandiæ incolis notum facimus, qvod cum Deus omnipotens, præter nostrum meritum regimini Norvegiæ nos admoverit, & nos jam Thrandheimi in festo Sancti Olai ex omnium Episcoporum, Prælatorum, Eqvitum & Armigerorum, civium & totius per integram Norvegiam vulgi consensu perfecto, petitione & voluntate coronam inauguralem

ofs áft ok gódvile ſem vorer forellrar góder norigis kóngar hafa haft ok uier ſiálfer haufum til íſlandz. Ok jafnvel krefr oſs ſkyllda á krúnunnar vegna ſem þar eiga med lögum under at vera at huxa ok vita íſlandz velferd gagn ok nygta ſuo at góder nytſamliger ſider megi þar halldazt enn ſkadliger óſider megi aullúngis afleggiazt. Því haufum uer med rádi ok ſamþykt uors elſkuligs ráds af noregi ſem hier hiá oſs uoro ueitt. lent ok geſit ydr ſlíka priuilegia fríheit ok rettarbætur ſem hier epter fylgia. —— Biſkupar rídi med ſvo mörgum mönnum ſem kirkiunnar laug vatta ok útſkýra. Enn ábótum ok abbadíſum ok ríkispreſtum fyrirbiódum uier at rída vid ſleiri menn enn vid fimta mann útſveitar enn vid þridia mann innan ſueitar. Enn ef þeir dirfazt at rída med fleiri mönnum þá ſie þat allt biſkupi upptækt enn fullretti hafi biſkupinn af haufudsmanni enn hálfretti af huerium hinum. Item forbiódum uer aullum ríkismönnum á íſlandi under fulla landrádaſök at taka ſier til búſſveina fleire menn enn þá er þeirra iordum búa fráteknum biſkupum ok hirdſtiórum. Suo ok forbiódum uær under ſama forbodi at ſafna edr ſamandraga flock edr mótſtaudu giöra biſkupum hirdſtiórum logmönnum ſyſlumönnum ok fouitum ſuo uilia underſkióta ſic ok undanflýia frá lög ok rett at giöra ok dóm at ſtanda fyri ſín afbrot kirkiu kóngi ok kalli ok vilia ei láta edr

 tilſtanda

---

guralem & nomen regium acceperimus, amor & benevolentia, qvam anteceſſores noſtri boni Reges Norvegiæ erga Iſlandiam habuere, & nos habemus, nos monet, qvin & coronæ, cui jure ſubeſſe debent, officium reqvirit, ut Iſlandiæ ſalutem emolumentum & utilitatem cogitemus & promoveamus, ita ut boni & frugi mores ibidem obſerventur, nocivi vero & mali penitus aboleantur. Hinc ex dilectorum noſtrorum regni Norvegiæ Senatorum, qvi jam apud nos præſto ſunt, conſilio & conſenſu, nos vobis talia privilegia, libertates & edicta conceſſimus, qvalia ſeqvuntur: —— Epiſcopi iter facientes tot habeant comites, qvot leges eccleſiaſticæ præſcribunt & teſtantur. Abbatibus vero, Abbatiſſis & ſacerdotibus magni nominis pluribus viris qvam qvatuor extra, duobus vero intra, tribum, ſtipatos, iter facere prohibemus. Qvod ſi plures comites adſciſcere auſi fuerint, omnia itineris inſtrumenta, prætereaqve plena juris epiſcopalis violati multa a primipilo, dimidia autem a reliqvis ſolvenda, Epiſcopi fiſco cedant. Præterea omnes viros in Iſlandia Magnates plures ſatellites qvam fundorum, qvos poſſident, incolas adſciſcere, exceptis ſolummodo Epiſcopis & Satrapis, ſub pœna perduellionis prohibemus. Sub eadem qvoqve pœna prohibemus, ne qvis factione inſtituta (armatos) ad Epiſcopis, Satrapis, Legiferis, Prætoribus & Qvæſtoribus obſiſtendum colligant, qvo ſe ſubducere & effugere conentur, ne pro delictis ſuis in Eccleſiam, Regem & privatos ex præſcripto legis, juſti & ſententiæ

tilstanda sic stefnda under riett laug oc riett giöra í svo máta at hindr stefnuvottana hauggua edr draga suo lángt í burt med ofurvalldi at þei megi ei vitni um bera at stefnt verdr edr rísa sundr stefnubrefit edur fela oc geima sic inni í húsunum oc vilia svo ei stefnu heyra oc forsella svo login at þau mega ei gánga. Skulu haufudsmenn sakader verda sem fyrr skrifad stendur. enn aller þeir sem med honum þar til hiálpa skal hverr þeirra sakadr verda vid oss 13 mörkum oc so þó giöra riett fyrir sic iafnvel sem ádur —— Item fyrerbiódum uier under fulla landrádasok huerium manni á íslandi svo lærdum sem leikum at hylla edr hallda edr nauckurum manni trúskap at segia edr manndóm edr eida vinna edr nauckurn fyrir riettan noregx kóng hallda utan oss ok vorn kiæra einka son ólaf. Enn huer sem giorer slíkan tuiuil edur mistrúnad í bland almúgans um oss sem giort var af ymsum mönnum á íslandi í kóng kristoforus daga. þá skulu þeir hafa fyrirgiört se ok fridi landi ok laulum eyri ok uerdi alldri bótamanna ok þar med bauluader ok í banne á heilagrar kirkiu uegna af uorum helga faudur pávanum í róm ok aullum biskupum í noregi ok í danmork. Item forbiódum uær aulium maunnum á íslande suo lærdum sem leikum at hafa ok hallda útlæga menn sem eru þeir sem forráda sinn húsbónda edr drepa hann. manndrápara. biskupsdrápara. prestadrápara kirkiubriótara kirkiuþiófa edr hafa þá sic til sueina fyrr enn þeir

---

sententiæ judicialis satisfaciant, nec se ad præstandum ex jure citari permittant, vel confiteantur, diei dictæ testes cædentes, & tam longe vi violenta abripientes, ut de die illis dicto testimonium perferre neqveant, vel literas citationis discerpant; latibula qværentes in domibus se contineant, ne dicam recitatam audiant, & leges, ut vi sua priventur, eludant. Primipilus qvidem, ut antea dictum, reus esto, reliqvorum vero omnium singuli tredecim marcarum multam nobis solvunto, & jus nihilominus præstanto ——. Item sub stricta perduellionis pœna prohibemus, ne qvis Islandorum tam clericus qvam laicus, qvemcunqve hominem homagio dignetur, dignum reputet, ei fidelitatem, vel subjectionem promittat, juramentum præstet, vel pro legitimo Norvegiæ Rege agnoscat, præter nos & dilectum nostrum atqve unicum filium Olaum. Qvi vero tale dubium & suspicionem vulgo instillat, qvalia a multis in Islandia diebus Christophori excitata sunt, pace & bonis, tam mobilibus qvam immobilibus privantor, nec unqvam factum expiare illis licitum sit, maledictis præterea & excommunicatis vice sanctæ ecclesiæ a sanctissimo nostro patre Papa Romano, & omnibus Norvegiæ & Daniæ Episcopis. Item omnibus in Islandia tam clericis qvam laïcis prohibemus, exules recipere vel tueri, qvi sunt heri proprii proditores vel occisores, homicidæ, Episcoporum vel sacerdotum interfectores, templorum effractores,

þeir hafa uerit til noregs ok feingit sic þar landzuift af uorri nád. ok huerr sem her í móti þessi vorri skipan giorir skal uera sakadr uid oss 13 mörkum á hverium tólf mánadum sem þeir nær þeim eru. ok húsbóndi þeirra ábyrgizt aull þeirra uerk. Item fyrirbiódum uær hirdstiórum uorum ok laugmönnum ok sýslumönnum uorum á íslandi at tilstedia at útlæger menn fari ok gángi sem friálser menn í landinu ok ei bliua staudugt á kirkiunne til þess at þeir eru skiprádner til noregs. enn ef þeir finnazt utan kirkiu þá fari þeir sem lögbók vottar —— Item forbiódum uier under fulla landráda sok hverium manni á íslandi suo lærdum sem leikum at inntaka nauckurn biscup á íslandi edr hann þar fyrir biskup hallda edr nockurn biscupstól innsetia fyrr enn hann hefur uora fulla samþykt þar til feingit erkibiscups ok ríkisrád oc hefer þar uppá uort opit bref oc insigli. Item forbiódum vær under fulla landráda sök aullum leikmönnum á íslandi at taka klausturfólk. presta edur klerka í sitt valld uernd ok ueriu ok forsuara þá ímóti biscupum med ofurualldi þá sem biskupinn finnur at þeirra ólifnad (*) edr óhlýdne ok þeir fara ei svo rettiliga med sinu prestligu embætti sem þeim byriadi ok hialpa þeim til at hallda klaustra, beneficia ok inngiölld í svívirding ok högmód móte biskupinum í fullre óhlýdne, ok

tores, vel sacrilegi, hosqve suo satellitio adsciscere, priusqvam exacto in Norvegiam itinere, a nostra gratia restitutionem ab exilio impetraverint. Qvicunqve contra hoc nostrum mandatum deliqverit, pro qvovis anno receptionis tredecim marcas nobis mulctæ nomine persolvito, & damnum, si qvod a factis recepti emergat, præstato. Item Satrapis nostris, Legiferis, & Prætoribus nostris in Islandia exules hominum liberorum instar hinc inde vagari, nec ad ecclesiam, usqve qvo navigio in Norvegiam trajecturi se commissuri sunt, permanere, sinere prohibemus, qvod si extra ecclesiam deprehendantur, ex præscripto *Codicis Legum* cum iis agatur ——. Item cuiqve Islando, tam clerico qvam laïco, qvenqvam Episcopum in Islandiam recipere vel pro tali habere, vel cathedram qvandam episcopalem ibidem constituere, priusqvam perfectum Archiepiscopi & Senatus regni consensum, nostrasqve literas patentes obsignatas hanc in rem obtinuerit, sub plena perduellionis pœna prohibemus. Præterea omnibus in Islandia laïcis sub stricta perduellionis pœna prohibemus, personas monasteriorum, sacerdotes vel clericos, si Episcopi eorum malos mores vel contumaciam, vel in officio sacerdotali minorem, qvam par erat, curam reprehendant, in suam potestatem, præsidium & tutamen recipere, eosqve contra Episcopos vi defendere, vel

(*) *Seqventia qvæ in laudato Codice membraneo admodum lacero & mutilo desunt, ex apographo, qvod nobis est, carthaceo supplevimus.*

ok má ei biſkupinn ſínum rette framkoma. Hvör ſem at því verdr h epter kunnr ok verdr þat vitnesfaſt, ſkal höfdinge vera ſekr fullre lan rádaſök vid oſs ok aller þeir ſem hann þar til ſtyrkia, ok þar med ſk hvör þeirra ſvara biſkupinum fullrette, enn med lærda menn giöre bi kupinn ſem hann vill fyrer þat þeir gáfu ſic ok lögdu í leikmanna vall ——. Þetta bref var gort í Kaupmannahöfn næſta dag epter Sanct Catharinedag ar 1450 ok innſiglat med voru incigle oſs ſiálfum hi verondum.

Litr. B.

Vi Chriſtiern med Guds Nathe Danmarkis, Norges, Vende c Gothe Koning, Greffve i Oldenborg oc Delmenhorſt. Gio vitterligt alle Men, ath Vii af ſærdelis nathe oc Godvilie have taget undfanget, oc her med undtfange meder theſſe vore opne Brefve værd Fadher meth Guds Naade Biſkop Gotſkalk af Island, Vardnathe ha oc Tienere oc alt hans Gotz lauſt oc faſt ſom ham vit vigher eller eigan vorder i minne luth oc meire fyrir hvoriom Mani. Item have Vii af vor ſonderlige Gunſt unt och tillathet fornemte værdig Fadher Biſk Gotſkalk at hans ſkip maa ſegle til Bergvin og annerſtæder i vort Ri Norege meth hans Gotz hvor hann vill og honum behoff giorlr fri frials og alungis kvit for nogen til Seckegield eller nogre andre Skat ut at give.

Thi forbiude Vii alle ehvoheſt the er eller være kunde, ſond lige Vor Foghete og Æimbutzmænd fornemte værdig Fader Biſcop Go ſkalk Skib, Hans Gotz, Vortnethe og Tienere her imote ad hind eller hindre late, talme, eller i nogen mathe uforrette under Vor Ko geligh

vel ad monaſteria, beneficia, aut reditus in Epiſcopi contumeliam & contuma ſignum plena inobedientia retinendum, adjuvare, ne Epiſcopus ſuum jus perſe qveat. Qvicunqve horum exhinc teſtibus adhibitis convictus fuerit, primipilus ſt tæ perduellionis pœnæ qvoad nos reus erit, ita & ejus auxiliatores ſinguli præte illorum Epiſcopo mulctam pro jure ejus violato integram perſolvunto, Epiſcopus tem cum clericis pro lubitu agat, eo qvod laïcorum poteſtati ſe ſubjecerunt & c crediderunt. —— Hæ literæ ſcriptæ ſunt Havniæ, poſtridie feſtum Sanctæ Cath næ, anno 1450, & noſtro ſigillo nobis præſentibus obſignatæ.

geligheˍhefnd oc ureide. Datum castello nostro Hafniæ Sabbato proximo ante festum beati Andreæ Apostoli & Martyris, nostro sub secreto. Anno Domini MCDL.

Litr. C.

(c) Vii Christiarn med Guds nád danmarkx suerigis, noregs, vendiss oc gotis konúng. í slesvik oc í holstenn, stormarn oc dithmerſken hertug, greffe í oldenborg ok delmenhorst. Giöra alle viturligt at vor kiære undesati ok meine almuge sem byggia ok búa uppá vort krúnad land ísland. hafa nú haft þeress bod hús oss nær oss theires bref och biuíselse kiærenndes et cehtera. ok látid biretta underuísa fyrir oss at nær suo skier at biskupinn och kirkian hafa nauckurra garda saman at þeir sem uppá gardana búa blísa nauckud kirkiunne skyllduger. þá vill biscupinn oc uppá kirkiunnar vegna ei annad hafa at almúgann enn hanns deilld í haufudgardinum sem helldur til bítaling ok formínkazt krúnunnar riettugheit þar med huilkit vii ei tilsteda mege nie vilia at huilkinn bónde sem blísur kirkiunne í suodan máta nauckud skylldugur at hann ellur hanns erfingiar mege þat bítala med suodan voru sem þeir kunnu af stad at koma ellur med andre þeiris samiardis ef einge af þeirra-erfingium uile suodane jarde til sig at leysa oc þeirres reiknings golld bítala. Thii forbiódum vii alle er huarher hellzth eru ellur vera kunna hier í móth þenna

(c) *Id est:* Nos Christianus Dei gratia Daniæ, Sveciæ, Norvegiæ, Vandalorum Gothorumqve Rex, Dux Slesvici, Holsatiæ, Stormariæ & Dithmarsciæ, Comes in Oldenborg & Delmenhorst. Omnibus notum facimus, qvod dilecta nobis universitas & populus coronæ nostræ terram Islandiam incolens & inhabitans, nuncios suos & literas ac probationes ad nos misit, conqverens &c. coram nobis enunciari & enarrari fecit, qvod cum Episcopi vel ecclesia prædium qvoddam cum aliis commune possideant, & incola prædii ecclesiæ aliqvid debeat, tunc Episcopus nomine ecclesiæ de plebe nihil aliud ad nomina expedienda, qvam partem prædii admittat, qvo jura coronæ imminuuntur, qvod nos ita obtinere nec volumus sinere, nec id nobis licet. Qvare cuicunqve colono, qvi hoc modo nomina ecclesiæ contraxerit, illi ejusve hæredibus, talibus mercimoniis, qvalia haberi possunt, vel etiam prædiis eorum communibus illa expedire licitum esto, si hæredum nemo talia prædia reluere & debitum numerare voluerit. Hinc omnibus, qvicunqve sit vel fuerit, hanc nostram voluntatem & mandatum

þenna uor vilia oc ſkickelſe hier epter at giora. Datum in caſtro noſtro hafnenſis. Dominica cantate. Anno domini M. qvadringenteſimo LXXX primo, noſtro ſub cecreto preſentibus appenſo.

Var þetta bref kóngs kriſtierns ſamþykt á alþíngi med lófataki af laugmönnum ok laugriettumönnum oc hirdſtióra og aullum almúga.

CAP. IV.

De Johanne.

§. I.

Optimo patri haud degener filius *Johannes* anno 1481 ſucceſſit, qvi in cunis vagiens, procurante patre, ab Ordinibus Regni anno 1455. electus fuerat; ſed coronam Danicam anno 1483 ſolenniter accepit; Sveci autem Stenoni Sture adhærentes, a Johanne, duabus vicibus magnis præliis victi, & unacum Pro-Rege ſuo Stenone proſtrati, anno 1497 ipſi demum ſe ſubiecerunt & ingenti ſolennitate coronam impoſuerunt, qva animatus fortuna, anno 1500 Ditmarſos ſubjugare conſtituit, ſed ab iisdem fuſus fugatusqve, amiſſis 600 Nobilibus & MMMM. gregariis militibus, omnibusqve impedimentis, una cum ſacro ſigno militari, dicto *Dannebrogè* (a) ægre cum vita evaſit, qvod Regis infortunium Svecos de novo

---

mandatum exhinc violare prohibemus. Datum in caſtro noſtro Havnienſi, Dominica cantate, anno Domini Milleſimo qvadringenteſimo octuageſimo primo, noſtro ſub Secreto præſentibus appenſo.

Hæ Regis Chriſtierni literæ in comitiis generalibus a Legiferis, Pedaneis, Satrapa, & tota univerſitate, ſtipulata manu approbatæ fuerunt.

(a) Cum Valdemarus II. anno 1219 in Livonia bellum gereret, & in prælio qvodam, ſigno militari amiſſo, ordines militum turbari & terga dare inciperent, e cœlo demiſſus fertur pannus duplicati operis cum intexta cruce, qvo arrepto, ordines reſtiterunt, & in hoſtes verſi victoriam obtinuerunt; Hunc deinde pannum ut ſanctiſſimum cimelium conſervarunt, & pro ſigno militari eodem uſi ſunt, usqvedum in prælio contra Ditmarſos anno 1500 penitus periit. In hujus rei memoriam dicunt Valdemarum II. Ordinem

novo erexit, ita, ut fidem ei renuntiarent, qvos denuo sub jugum mittere, Potentissimum Regem eodem tempore incidens cum Civitatibus Hanseaticis bellum impedivit. In vita qvotidiana valde fuit popularis; in publicis autem solennitatibus semet gessit magnificentissime sæpe in ore habens: *Nolo minor me metuat, despiciatqve major.* Veritatis ita amans, ut mendaces & mendacium nullo modo ferre posset; Religionis Catholicæ observantissimus, ad qvam etiam Russos transducerre laborabat. Uxorem habuit Christinam Ernesti Saxoniæ Electoris filiam. Obiit anno 1513 die 21 Februarii, cum regnasset annos 32, vixisset 58. Princeps (a) nulli sua ætate ullo virtutis genere inferior, sed magnitudine animi, justitia, clementia, cæterisqve heroicis virtutibus vel maximis Monarchis conferendus (b).

§. 2.

Hujus Regis Constitutiones & Edicta qvæ publicum commodum promovent, aut ad nostrum scopum & propositum pertinent, perpauca exstant, qvæ autem conspicere licuit, sunt:

1) Rescriptum ad Nomophylaces aliosqve judices, ne causas judicare aut sententiam dicere præsumant, qvæ legibus ecclesiasticis ullo modo repugnant; dat. 1483.

2) Olao Rögnvaldi Episcopo Holano data commendatio seu literæ tutelares, 1483 (c).

Ordinem Dannebrogicum instituisse, & una vice 35 Eqvites creasse. Qvidam autem hoc miraculum in dubium vocant, dicentes signum illud qvod *Dannebroga* vocatum fuit, Valdimaro ut Cruciatum, seu signum sacri belli, contra Gentiles militanti a Papa transmissum fuisse. Conf. *BARTHOLINUM* de *Ordine Dannebrogico.*

(a) Ut loqvitur Nobilis Danus ipsi coævus *PETRUS PARVUS Rosefontanus* in ipsius *Vita.*

(b) Vitio illi vertitur cædes Nobilissimi Pauli Laxmanni, supremi Aulæ Magistri, qvæ Rege nec inscio nec invito facta esse perhibetur; unde procedente tempore, facti pœnitentia ductus sæpe exclamasse fertur: *O! Laxman! Laxman!* sed Andreæ Scribæ aut Vice Cancellarii innocentis necis Rex minus juste insimulari videtur. Conf. *HOLBERGII Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 825 -26 -27.

(c) Vid. infra ad finem Capitis Litr. A.

3) Stephano Skalholtensi anno 1498 datum Privilegium p navigio merces cathedræ utiles in Islandiam invehendi.

4) Decisio causæ hæreditariæ inter Biornum Godvini & Bi Thorlevi Privilegia Nobilium Eggerto Eggerti (a), prædia To Rangarvallensis regia Vigfuso Erlendi (b) concessa, aliaqve similis menti, qvæ paucas & privatas personas, non vero rem publicar cernunt.

§. 3.

Sub hoc Rege, Islandiæ, ejus nomine præfuerunt *Thorlevu ni* filius qvi ab anno 1481 ad seqventem 1484 occidentalis & l Qvartæ Præfecturam gessisse: Orientali autem & australi Islandiæ, e pore præfuisse videtur *Dietericus Pining*; sed qvamdiu Thorlevu fecturam gesserit, qvid in ea egerit, aut qvando mortem obieri liqvet: sunt qvi autumant ante annum 1480 Præfecturam gessisse, licet non sit impossibile, satis tamen non potest probari: id saltem est, qvod anno 1480 supplicem Islandorum ad Regem libellum pe & anno seqvente Regis Edictum de fænore mercatorum haud to rursus adtulerit.

§. 4.

Dietericus Pining primo cum Thorlevo Biorni in Islando habuit imperium; sed post Thorlevi fata id solus obtinuit, qvo

(a) Vid. ibid. Litr. B.

(b) Prædium scilicet Skogagard & villas ei annexas pro qvinqve centenario annuo, & fundum desertum Mörk & Merkreigner sine omni redho proximum qvinqvennium, ea conditione, ut ædes mox post adventum ædificet, exacto qvinqvennio tres hundredas qvotannis locarium solvat, & ædificia post Vigfusi mortem Regi cedant. Literæ datæ sunt Fle Sanctæ Agnetæ Virginis anno 1505, & a Christiano Secundo Rege Da electo, hærede Norvegiæ, confirmatæ. Dictum territorium post ob ejus sororio Jonæ Halli Johannes Eggerti elocavit, Literis datis Bessa proximo ante festum Olai prius, anno 1522, cum Mörk & Merkureigne statu: *Stora Mörk*, villa deserta, ædificia & templum diruta. *Mid h* hundreda. *Fit*, dimidium villæ desertum, alterius autem dimidii lo oves lactariæ. *Hali*, locarium hundreda.

esse ante annum 1489 verisimile est, nam in Constitutione Magni Ejolfi filii Episcopi Skalholtensis, hoc anno facta expresse vocatur totius Islandiæ Præfectus; Fuit autem dicta Constitutio ipsius & Episcopi autoritate conjunctim composita, qvæ de decimis & prædiis, qvæ Regi subjiciuntur, de mulcta eorum qvi denarium Petri, Vectigal fœnarium, cœmeterii refectionem, & unciam seu pensiunculam pro funere sepeliendo, solvere recusant, qvæ ad nostra usqve tempora vim legis habet. Alteram Constitutionem seqventi anno fecit, in qva totius Islandiæ & Vardhusiæ Præfectus audit, qvæ utpote Reipublicæ utilissima, sæpius confirmata & pro lege publica recepta est; approbata etiam fuit a Senatu Regni Norvegici 1533, & ad nostra usqve tempora legis vim retinuit. Ejusdem contenta:

1) De æqva & bona mercatorum mensura & ponderibus.

2) Vetitum ut iidem hyberna hic habeant, multo minus naves piscatorias & famulitia ad piscandum conducant.

3) De inqvilinis, qvi in bonis non habent trium vaccarum valorem, ad vitam sustendandam.

4) De æqvabili mercimoniorum Islandicorum pretio.

5) De pœna sanorum mendicorum, qvi operam suam rusticis & colonis locare nolunt.

6) De Regiis Prætoribus, aut cujuscunqve nominis & dignitatis sint, qvamdiu bene & fideliter administrant. Tertia etiam circumfertur constitutio, nostro vulgo adscripta, data 1492; qvam, cum non modo suspecta sit (nam Piningius hoc anno excesserat) sed & nunqvam in leges relata aut publica auctoritate confirmata fuerit, hic recensere supersedemus. Ex dictis autem patet, Piningium inter optimos & utilissimos Satrapas merito esse numerandum (a).

(a) Sunt qvi duos, utrumqve nomine Dietericum Pining, hic agnoscunt, qvorum posteriori tertia a nobis commemorata constitutio adscribenda sit, qvod non immerito fieri, docent literæ Dieterici Pining junioris, scriptæ Bessastadis, die Lunæ proxima ante festum Michaëlis anno 1490, qvibus Henrico Mæding præfecturam Kiosensem confert, & in qvibus ejusdem toparchiæ Kialarnesensis incolarum benevolentiam Mædingo expetit, *ex more antiqvo, & tantam, qvantam* (inqvit) *antea dilecto meo consangvineo Dieterico Pining exhibuistis.*

§. 5.

Anno 1491 successit Piningio *Ambrosius* cognomento *Illiqvod*. Hic enim dicto anno, rogatu Olai Rogvaldini, Episcopi Holani, Spialldhagæ, in tractu Ejafiord, ad publicandum bona Biarni Hvassafellensis præsens fuit; sed qvo minus rem destinatam eodem tempore perficere posset, per Paulum Brandi stetit, qvi 110 armatis stipatus, Biarni causam tutatus est: Re itaqve infecta abeuntes, seqvente anno, majore apparatu, causam agunt, denuoqve Spialldhagæ conveniunt; Tandem post longam altercationem, auditisqve a Paulo Brandi haud paucis proletariis & sesqvi pedalibus verbis, Biarni bona confiscarunt; Hac expeditione Regi præter mobilia qvædam bona, Prædia Thveraa, Arndisastade & Kalfaborg idem acqvisivit. Qvamdiu Ambrosii Præfectura duravit, incertum est; circa autem annum 1493 *Enarus Biörnii* filius, Thorlevi frater, ipsi successisse videtur, siqvidem Præfecturæ titulo a nonnullis insignitur, sed perbrevi tempore hunc honorem gessisse verisimile est, nam hoc ipso anno fatis cessit.

§. 6.

Anno 1495 *Petrus Truls* Islandiæ Præfecturam gessit; Hoc enim anno in comitiis universalibus judicium Fimmbogi Nomophylacis de Thorlevi & Benedicti filiorum Grimi, filii Pauli Brandini, jure, in hæreditatem Pauli avi paterni succedendi, ex officii auctoritate confirmavit; qvod qvasi primum classicum fuit controversiæ Mödruvallensis. Qvamdiu Petrus officio præfuerit, incertum est; Nam præter hoc unicum ejus factum, nihil ad nos pervenit, nisi hic *Petrus Truls* idem sit ac *Petrus Claudii*, qvem anno 1497 Præfectum fuisse qvidam memorant, facile enim, incuria scriptorum aut scribarum, ex uno *Petro Claudii Truls*, duo existere potuerunt, scilicet *Petrus Claudii*, excluso cognomine, & *Petrus Truls*, excluso patris nomine; sed qvicqvid sit, certum est, Petrum qvendam Claudii filium anno 1497, ut Præfectum totius Islandiæ in Comitiis ejusdem anni adfuisse, & Ericum filium Haldori Abbatis Helgafellensis ob cædem haud ignobilis viri, Pauli Jonæi de Skarde, reum egisse, tandemqve sententiam a Fimmbogo Nomophylace pronuntiatam, suo calculo confirmasse. Mirum sane, qvod neutrius horum,

nec

nec *BIORNUS* de *Skardsaa*, scriptor non incurius, in *Annalibus*, neqve Doctiss. *ARNGRIMUS* in *Crymogæa* ullam injiciant mentionem.

§. 7.

Anno 1499 *Benedictus Herstein* cum summo imperio Islandiæ præfuit, ut & anno 1500, tunc enim una cum Fimmbogo Nomophylace & 24 judicibus de caussa hæreditaria Modruvallensi sententiam dixit; inqve iisdem comitiis a Nomophylacibus judicari, & deinde in leges sententiam pronuntiatam referri curavit, omnes mercatores Anglos Regi ex qvavis Hundreda, ɔ: 120. piscium, sex pisces, tributi loco numerare debere, piscatores autem Anglos qvi nullam exercent mercaturam, sed lineis longis cum multis affixis hamis, piscantur, comprehendendos esse.

§. 8.

Tam Celebris ille *Annalium Skardsaaensium* concinnator, qvam alii, qvi sua plerumqve ipsi debent, ad annum 1501 mentionem faciunt *Kai von Alefeld*, aut (ut qvidam scribunt) *Anhefeld*; sed, qvod egerit, adferunt nihil. Circa eadem tempora, aut Islandiæ a Rege Præfectum fuisse, aut Præfecti cujusdam, forte Kai von Alefeld, Procuratorem egisse videtur, famosus ille *Leonhardus*, qvem rapinis & maleficiis in qvemvis promiscue grassantem, maxime autem in Torfium de Klofa intentum, eiqve multa mala minantem, Torfius ex improviso superveniens occidit; qvod factum Stephanus, Episcopus Skalholtinus, Torfio alioqvin inimicus, probavit, ipsumqve eapropter & laudavit & facile absolvit.

§. 9.

Vigfusus Erlendi ex nobilissimis Islandiæ Proceribus oriundus, qvando Islandiæ Præfecturam primo capessiverit, non liqvet (a), sed factum id esse ante annum 1507 satis claret ex literis Mag. Erici Walchendorphii, Præpositi Roeskildiensis Ecclesiæ, & tunc temporis Christiani II. Pro-Regem Regni Norvegici agentis, Cancellarii, datis Osloæ die Andreæ 1507,

(a) Forsan anno 1505, qvo in exteris vixit, vid. supra pag. 244.

1507, in qvibus eum totius Islandiæ Præfectum Regium salutat (a). Hic anno 1508 in publico & solenni conventu Thingvallensi, sententiam fratris sui Thorvardi Nomophylacis de valore Edicti, a Rege Hacone promulgati, de hæreditatibus adeundis confirmavit, qva Benedicti Herstenii Decretum sufflaminavit, & eodem anno in tractu Ejafiord, constitutus de prædio Holis & villis ad id pertinentibus, discretivam tulit sententiam. Anno 1509 officio adhuc præfuit, sed qvamdiu id postea retinuerit numne ad annum 1512, incertum est. Anno 1513 Australis Islandiæ Nomophylacem factum legimus. qvo officio usqve ad mortem, qvæ eum in Norvegia anno 1521 oppressit, functus est.

§. 10.

Sveno Thorlevi, cujas fuerit, nescimus, & qvando ad Præfecturæ honorem evectus, valde incertum est, sed eodem functum esse anno 1512 pro certo habemus (b). Hunc Angli cum 11 satellitibus misere occiderunt, qva de re prolixe satis agit *HVITFELDIUS* & ex eo *BIORNU* de *Skardsaa*. Ejus Procuratores, aut in ejus locum substitutos fuisse, verosimile est, *Bartholum* qvendam & *Johannem Eggerti* filium, qvi, Præfecti vices gerentes, hoc anno judicia exercebant.

Litr. A.

Vii Hans med Guds Nad Danmarks Noregs, Vendes ok Gottes Koning udvald Koning til Sverigs. Hertug udi Slessvig, Holsten, Stormaren, ok Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, helse Eder kære Undersatte, Bönder ok menig almue, som bygge ok boe ud Hole Biscopsdome kærlige med Gud ok Vor naade. Vither kære venner,

---

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(b) Ab *ARNGRIMO* & *BIORNO* de *Skardsaa* ad annum 1512 vocatur Sveno *Kleiffson* se Kleifi filius, sed *HVITFELDIUS* scribit *Thorson*. Magnus autem Jonæ filius i judicio, vulgo *vopnadom*, promulgato 1581 expresse scribit *Thorleifsson*, qvod etiam verissimum, nam ex *Tleifsson*, per abbreviaturam scripto, facile fieri potuit *Kleifsson*. Hunc *BIORNUS* de *Skardsaa* sui oblitus, ad annum 1515, cum *HVITFELDIO* Svein *Thorson* vocat.

ner, at oss Elskelig værdig Fader Biskop Oluff i Hole hafver birth for oss, ath I sadhe hanom over hörige fore oc ei ville gifve then deelhe oc dig-thige som I hanom paa Kirkens vegne pligtig ere! Samleedes birthe han for oss at han uforrettis udi mange sagher som burde at deelis oc forfolgis for the hellig Kirke oc christelig Dom, hanom oc hans Biskops-dome till stor Skade oc forfang i mange maade. Thi bede Vi ether alle kierlige oc biude at I her efter vere fornemte oss Elskelig Værdig Fader hörig oc liduge, oc giore oc give hannem the aarlige Ret oc Rettighed hvad then helst ære eller nefnis kan till gode Varhe som i hannum paa forenævnte Rett hellige Kirke give plejer oc plitige ere at udgifve, saa at I lader thet ingenlunde:

Oc Bedhe Vii oc biudhe thig Vor Lagmand ther paa Island, at thu intet berörer thig the Sager som hanem oc Hellig Kyrke paarörendes ere, oc the bör aldeles at forfölge, thog Vor oc Cronens Rettighed udi alle maade uforsommed. Samledes befale Vii thig Thorleif Biornsson at thu giore hannem all then Deel oc Rettighed som the hannem paa Kirkens vegne pligtig ere ad Kongens deel uforsommet. In Christo valete. Datum in Stofferene Sabbato primo post festum Jacobi Apostoli Anno Domini millesimo qvadrigentesimo octuagesimo tertio, nostro sub secreto præsentibus appenso.

Litr. B.

Wii Hans meth Guds nade Danmarks Norges Vendes oc Gotes Konning vduald til Suerge Hertug i Sletzuig oc i Holsten Stormarn oc Diitmersken Greffue i Oldenborg oc i Delmenhorst. gior thet witherlicht alle, at for troscab och willige tieneste, som thenne breffuisser Eggerd Eggerdsson Lagman uti Wigen oss oc wort Rige Norge her till giortt haffuer och han och hans rette echte börn oc affkomme oss oc wore arffwinge oc effther kommere konninge uti Norge oc riget her effter trolige giore, bewise muæ oc skulle. Tha haffue wii nu aff wor sonderlige gunst oc nade unt oc giffuet, oc meth thette wort obne breff vnne oc giffue hanum oc hans retta echte born oc affkomme frihed oc frelsse som andre wore Riddere oc Swenne haffue uti wort Rige Norge till ewig tid meth skiold oc hielm, som er, en halluff huid enhorning

uti eth bloth feld och en halluff huid enhorning owen upa helmen, effter som her uti maleth stander........... Tog wort oc kronen frii bonde godz och köpsted gotz uti alle made uforkrencket. Thi forbiude wii alle ehwo the helst ær eller wære kunne och serdeles wore fogder och embitzmenn fornemte Eggerd Eggerdsson eller hans echte börn her uti eller emod at hindre eller hindre lade, dele, platze, möde, umage, eller uti noger made uforrette unnder wor konningxlige hefnd och vrede. Datum in castro nostro Nyborig feria quinta proxima ante festum beati Laurencii martiris, Regali nostro sub Secreto inferius appenso, anno Domini millesimo qvadringentesimo octuagesimo octavo

Litr. C.

Jeg Erik Walkendorp profast i Roskilld giore viturlegt alle med þetta mitt opne breff oc eigen handskrift, ad heidarleg mann Herr Erik Sumarlidason, Soknarherra uti Island i Saurbæ er svo ordenn med mig ofur eins uppa heidarlige oc förnumstige mends vegne Vigfus Erlendsson vor kieriste nadig Herra Konungs Hofudsmand uppa Island, hans Bródur Þorvardur Erlendsson oc þeirra Systur Husfru Holmfrydur, oc uppa andre fleire vegna af Island, so ad hann skal giefa oc forneygia mig fyrer min rettighedt oc omak, sem mig at riette ber ad hafa for fryheit oc privilegia vor kiereste nadig Herra Konung Christian hafver giefvit þeim oc menige Islands Innbyggierum 80 Rynsk gylldene af fulla vigt, oc þar til 80 Refskinn, sem kallast svort Skolla Skinn, oc betale oc skicke þeim til Hamborg inn i Danckvort Sinit hus innann Sancte Michaelis dag næstkomande, eller oc skicka mig somu privilegia bref igien afftur til Hamborg innann fyrrnefnda tyd, oc hefer hann forneygt mig for sinn Part for fornefnte bref 10. Reinsk gyllene, men hvers kost oc tæring, sem hann ytar meir hefur giort oc haft fyrer hann feck fornefnd privilegia bref, hann var stor, þad er mier vel viturlegt, þad skulu þeir þess fyrer utann betala oc forneygia honum, oc vera þar fyrer i hans neygia. Til ytarmeire vitnisburd trycke eg mitt signet nedann fyrer þetta mitt oped bref, sem giefvit var oc skrifad er i Oslo, Odinsdagenn næstan effter Sancte Andreæ Apostoli dag Arum epter Gudz burd 1507.

CAP.

CAP. V.

De Christiano II.

§. 1.

Anno 1481 die 2 Julii, hora 2, min. 16 p. m. Nominatissimus Princeps *Christianus Secundus*, Daniæ, Norvegiæ & Seciæ Rex in partu plorans, & manum sangvine plenam habens, hanc lucem conspexit. Ephebis egressus primo more valde populari, apud Bibliopegum qvendam Hafniensem, sub cura Canonici cujusdam educatur, qvi eum etiam ad horas Canonicas canendum in templum secum adduxit, qvod Principi, cum plebeia juventute conversandi, eorumqve malos mores imbibendi occasionem dedit; qvos, adultior factus & haud pœnitendum nactus pædagogum Conradum Markium, denuo dediscere non potuit; Nam initio præceptori qvidem morem gessit, sed postea nec patrem nec præceptorem reveritus, noctu in plateis indigna perpetravit, qvod cum pater rescivisset, accercitum ad se filium, primo gravi oratione reprehensum, deinde bene pulsatum, cum emendationem promisisset, dimisit; sed in malo proposito perseverans, patrem gravissime offendit, nihilo secius in liberalibus studiis artium & lingvarum cognitione haud parum profecit. Assumta toga virili anno 1502. ad sedandum in Norvegia ortos tumultus a patre ablegatur, qvod cum feliciter peregisset, Svecisqve non pauca intulisset damna, eidem Regno per integrum decennium, ut Pro Rex, præfuit. Revocatus autem a patre anno 1512, ipsi morienti anno 1513, adfuit, unde statim regimen capessivit, cui, in Dania anno 1486, in Norvegia 1489, in Svecia vero 1499, Ordinum voto & jure jurando destinatus fuerat; coronam autem Danicam solenni more in Festo Trinitatis per Birgeri Archiepiscopi Lundensis ministerium, accepit; sed anno 1515 cum Elizabetha Caroli V. sorore, nuptias Die Claræ Virginis Hafniæ celebravit, simulqve conjugem coronari curavit. Anno 1517 Svecos ad obedientiam retracturus, bellum illis intulit, sed anno demum 1520, iisdem subjugatis, in festo omnium Sanctorum Coronam Regni Svecici assumsit. Anno 1521 cum splendido satis comitatu in Flandriam ad affinem Cæsarem perrexit, a qvo, inter alia ut Holsatiam, qvasi Regni Da-

niæ feudum, conferre Regi liceret, impetravit. Præter novas leges, anno 1522 promulgatas, dedit etiam varias Constitutiones Regno & Reipublicæ haud inutiles, qvæ, ob brevi subseqventem rerum conversionem, nullum adtulerunt emolumentum. Et hæc qvidem de eo ut viro frugi & Rege non spernendo referuntur, reliqva autem ut de tyranno & viro sangvinario. Norvegiæ Pro-Regem agens, Divikam qvandam, natione Belgam, concubinam sibi adsciverat, cujus mater Sibritta, mulierum imperiosissima & vaferrima, ejusqve assecla & agnatus Dietericus Slaghœch, professione chirurgus, vir acris, sed versipellis & crudelis ingenii, Regem ita occuparunt, ut totus ab iis penderet: Qvo subditorum animos non tantum offendit, sed tandem a se penitus abalienavit; illorum enim svasu & instinctu plurima mala perpetrare creditus est, qvorum maxime enormia fuerunt seqventia, nam omnia, qvæ ipsi vitio vertuntur, nimis longum est enumerare. Carolum, Episcopum Hamarensem, sibi a patre datum consiliorum moderatorem, virum fidum & solertem, ob levissimas suspiciones tetro carceri compedibus vinctum inclusit, qvod Præsuli mortis causa fuit. Ericum Walchendorffium Nidarosiæ Archiepiscopum, suum qvondam Cancellarium, meris suspicionibus & diffamationibus inductus, gravissime persecutus est, & tandem e regno ejectum omnibus bonis spoliavit. Janum Beldenack episcopum Othinianum, suorum consiliorum conscium & moderatorem, carceribus inclusit. Georgium Scotborgium ad Archiepiscopatum Lundensem evectum, eodem dejecit & in exilium egit. Dietericum Slaghœch, omnium consiliorum conscium, & crudelitatis ministrum, virum neqvam, primo ad Archiepiscopatum Lundensem evexit, mox, seu altero statim mense dejectum, crudelissimo suspendii & incendii supplicio affecit. Svecorum Nobilitatem & Episcopos, sibi supplices factos, crudelissime tractavit, qvorum Episcopos Matthiam Strengnesensem & Vincentium Scarensem cum aliis 90 uno die securi percussit & deinde combussit. Abbatem Nydalensem cum 11 monachis in undas projectos suffocavit, imo, nec ab infantibus manus abstituit; Taceo lanienam Finlandensem, in qva Henningus Gadd eorum Episcopus periit. Extra nostrum scopum est omnia recensere. Qvi numerum in Svecia anno 1520 crudeliter dilaniatorum ineunt, ajunt ibidem supra 600 insontes occisos fuisse. His aliisqve permultis subditi ad fidem ei renunciandam moti sunt, qvorum Sveci, anno 1521 rebellarunt, Dani autem 1523 seditionem movere cæperunt, qva fortuna Rex ita perculsus

culſus eſt, ut extemplo convaſatis rebus, non tantum Regiam Gazam, ſed templorum qvorundam Ornamenta ſecum arripiens (nam ab illis manus non abſtinuit) 20 navibus in Belgium aufugeret, ubi, ut & in Germania & Anglia, Cæſaris, aliorumqve Regum & Dynaſtarum gratiam implorans, exercitusqve ad repetendum amiſſa Regna ſubinde conſcribens, decennium transegit. Anno 1532 in Regnum cum claſſe & milite reverſus, in Norvegia capitur, & arci Sönderborgenſi includitur, unde poſt 17 annorum arctam cuſtodiam, Callundburgum in Siællandiam transductus Regali pæne more vitam egit, ibidemqve anno 1559, 22. Januarii, obiit, ſed Othiniæ in templo Franciſcanorum ſepultus eſt. Ut per totam vitam variam expertus eſt fortunam (unum enim decennium Pro-Regem Norvegiæ, alterum Monarcham Daniæ & Norvegiæ, tertium in Belgio & Germania Exulem, & 27 annos Captivam egit) ita etiam in Religionis negotio diu inſtabilis & varius fuit, primo enim Catholicus, mox Semi-Lutheranus, adeo ut Martinum Reinhardt & Andream Carolſtadium in Daniam vocaret, qvos paulo poſt abegit, imo ſimul, ſeu eodem anno, qvo hosce Religionis Reformatores in Daniam accerſivit, cum Pontifice Romano de Canonizatione qvorundam Sanctorum egit. Qvoad in Saxonia exul degit, Lutheranus fuit, ſed in Belgio vivens, Catholicum ſemet profeſſus eſt, tandem vero Lutheraniſmo perfecte & ſine fuco nomen dedit. Princeps, cujus magnas virtutes ingentia vitia obfuſcabant.

§. 2.

Primo ut Pro-Rex Norvegiæ, & deinde ut totius Monarchiæ Rex Islandis qvædam Reſcripta miſit; qvorum præcipua ſunt:

1) Edictum de Decreto Regis Haconis, qvod communiter vocatur Mödruvallenſe (Mödruvalla Rettar bot) 1507 (a).

2) Liberæ tutelares datæ Erico Sumarlidi filio. 1507 (b).

 3) Con-

(a) Dat. Aggershus die 24 Novembris.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. A, ex inſtructiſſimo Perilluſtr. *LANGEBECK* tabulario exſcriptas.

3) Confirmatio omnium Edictorum Regis Norvegiæ Haconis Sancti (ut eundem vocat) data 1507 (a).

4) Literæ salvi conductus impertitæ Jacobo Brandini exuli 1514.

5) Interdictum, qvo mercimoniorum cum extraneis commutationem, priusqvam incolæ vectigalia & tributa solvissent, prohibet (b).

6) Edictum, qvo Jonæ Sigismundi judicium confirmat, Vatnsfiordum hæredibus Biorni Godvinii adjudicans 1519 (c).

7) Literæ qvibus Johanni Eggerti Præfecturam Islandiæ confert (d).

8) Interdictum ne qvis cum exteris mercimonia permutet priusqvam hi vectigal pro portu solvendum (20 aureos) numerarint (e).

§. 3.

Eodem, qvo thronum ascendit anno, Islandiæ Præfectum dedit *Johannem Rantzovium*; Fuerit autem hic magnus ille Johannes Rantzovius Holsatiæ sub Christiano III. & Friderico II. Pro-Rex, ut & exercitus Dux celeberrimus, cujus victoriæ & res gestæ ab horum Regum Biographis magnopere celebrantur; an alter ejusdem nominis, tam incertum, qvam illud, qvamdiu hanc Præfecturam & qvid in ea memorabile gesserit.

§. 4.

Anno 1515 *Severinum Nordby* percelebrem illum Archithalassum, in Islandiam misit, qvi piratas, præsertim Anglos persеqveretur (f). Hic

(a) Dat. Aggershus in vigilia Sanctæ Catharinæ.

(b) Dat. Haffniæ in festo Catharinæ.

(c) Vid. ad finem Cap. Litr. B.

(d) Vid. ad finem Cap. Litr. C.

(e) Vid. ibid. Litr. D. cujus exscriptum, ex ipso originali factum, Perillustri *LANGEBECKIO* nos debere, gratissimo animo agnoscimus.

(f) Huic expeditioni occasionem dedisse videtur, laniena illa & rapina qvam Angli anno 1512 in Islandia fecerant, de qva legendus *HVITFELDIUS* ad annum 1515 in *vita Christiani*

Hic primus ab Islandis Regis nomine tributi genus qvod vocatur, *giengierd*, exegit, cujus 20 piscium seu 40 obolorum valor erat. Fuit hicce Nordby natione Norvegus, qvi sub Johanne Rege contra Svecos & Lubecenses classi Danicæ Præfectus militaverat. Eo autem mortuo, Christiano II. constanter adhæsit, & semper fidissimus fuit, licet ab ejusdem crudelitatis & sangvinariis consiliis animo esset alienissimo, cujus rei egregium dedit documentum Holmiæ anno 1520 constitutus, cum laniena ibidem perageretur; nam proscriptorum, qvotqvot potuit, protexit & dimisit. Eodem anno Eqves factus & Gullandiæ Præfectus, Domino primum contra Svecos rebellantes, & deinde contra Fridericum I. Regna occupantem, fidelem magis qvam felicem navavit operam; nam Gullandiam & Arcem Visbyensem Friderico anno 1525 tradere necessum ducens, semet eidem subjicere noluit, qvapropter in exilium ire parans, Narvam tempestatum vi delatus, a Moscis capitur & carceri includitur, unde eum Carolus V. liberavit, cui militans, in obsidione Florentina anno 1530 globo trajectus occubuit.

§. 5.

Anno 1515 ex Islandia discedens Severinus Nordby, successorem ibidem reliqvit Regia instructum Præfectura *Johannem Eggerti* filium (a), Nobilem Norvegum, nam eodem anno Regius Islandiæ Præfectus appellatur, qvod officium etiam anno 1516, & 1517 continuavit, sed anno 1518, videtur ei adjunctus fuisse *Tylius Petri filius*, & una cum eo Præfecturam gessisse, ad minimum duobus annis, 1518 & 19 ita ut Tylius Qvartis orientali & boreali, Johannes vero occidentali & australi præfuerit, sed discordes eos fuisse patet ex literis seu dica, qvam Regina Elizabetha,

---

Christiani pag. 1107, & qvæ ex eo habet ad eundem annum *BIORNUS* de *Skardsaa*, nostras.

(a) Qvæ de nostro in *Novis liter. Havniens.* anni 1752 No. 16. ut & de ejus filio Eggerto leguntur, valde erronea sunt, qvæ hic recensere & refutare non vacat. Patrem habuit Eggertum Eggerti, Vicensium in Norvegia Nomophylacem; Cui Johannes Daniæ Rex anno 1488 Nobilium Privilegia impertivit (vid. supra pag. 249.) addito insigni: albo unicornu in cæruleo panno clypei, & anteriore unicornu parte supra galeam; Qvo nuper in sigillo usus est ipsius posterorum Nobilissimus, *Magnus Gislavius*, Islandiæ Præfectus.

etha, absente in Svecia Rege, Johanni scripsit anno 1520 d. 4 Maji. qva
lle, ut proximo autumno circa Martini Festum, ad respondendum co-
ram judicibus a Rege delegatis, & filio, ex eorum sententia, pro illatis
injuriis satisdandum, Hafniæ semet præsentem sistat, citatur & graviter
monetur, cui paruisse videtur Johannes, & causam contra Tylium obti-
nuisse; Nam anno seqvente d. 4 Octobr. ipse Rex Johannem totius Islan-
diæ Præfectum denuo constituit (a), qvod officium ad annum 1524
si non ad 26 gessisse eum, valde est probabile; anno enim 1524 cum Jo
hannes Comitiis universalibus celebrandis occuparetur, Tylius portu
Hafnfiordensem ingreditur, effractoqve templo Bessastadensi, aliisq
ædibus, mercimonia & Regia vectigalia qvæ ibidem servabantur, aufer
& in onerariam qvam habuit navem transportari curat; Qvod audie
Johannes, citissime advolat, & collecto Islandorum & Germanorum m
catorum globo, Tylii navem adoritur & debellat, ipsum autem captu
capite plectit. Uxorem habuit Johannes Gudrunam Biörni Godvin
filiam, cum qva deinde Altonæ in Stormaria prope Hamburgum vi
Circa annum 1530 cum Ogmundo Episcopo Skalholtensi de prædiis q
busdam controversiam habuit, qva causa cecidit, & Episcopo supp
factus condonationem petiit (b). Mortuus esse videtur anno 1533
eodem anno Gudrunam in Islandiam translatam esse constat.

Litr. A.

Vii Christian med Gudz Naade rett Arffuing til Norriges Rige,
Konning til Dannemarck oc Sverrig &c. Giore alle Vitterlig
udaf Vor synderlig Gunst oc Naade haffve annammet oc undf
med thette Vort obne Breff annamme oc untfange thenne Bre
Elskelig Her Eyrek Sumerlidesen, hans Hion, Tienere oc allt
löst oc fast, ihvad thet hellst er eller være kand, uthi Vor För
Vernd oc Fred oc Beskiermelse, besynderligst at forsvara o
til alle rette Maal. Sammeledes ville Vi at ingen skal vere
eller Dommere i Vereldlige Sager, uthen Vii Selfer, e

thet med Vort obne Bref besynderligen befalende vorder. Thi forbyde Vii alle i hvo the hellst ere eller være kunde, oc serdeeles Vore Fogeder oc Ombudzmend forenefnte Off Elfkelig Her Erik Somerledeson, her imod paa Person, Hion, Tienere eller Godts at hindre eller hindre lade, deele, pladse, mode oc umage, eller i nogen Maade at uforrette under Vor Förstelig Heffnd oc Vrede. Gifvet paa Vort Slot Akerhus Sanćte Cathrinæ Dag, Anno 1507. Under Vort Secretum.

Litr. B.

Vii Christian met Guds naade Danmarkis, Norgis, Vendis oc Gotes Konyngh, udvaldh Konnyng till Sveriige, Hertug udi Slesvigh, Holstein, Stormarn oc Dytmerfken, Grefve i Oldenborgh oc Delmenhorste, giore alle vitterligth, at off ellfkelige Ravellde Biörns Gundeffons Efterleverfke paa vort land Islandh, oc hennes barn Torffve Biornffon oc hans brödre oc fyfkenne, hafve nu ladeth berette fore off, at nu noghen aar fithen forledne hafver voreth trette emellom Biörn Gundeson paa Islandh oc Biörn Thorluffsfon, om nogen gaarde oc gots, fom liggendes ere paa Islandh, fom kaldes Vaftföore gaard, och flere gorde och gots &c. at vor logmand Jon Sigmondfon paa Islandh haffver til forenn dombt famme fornefnte gaarde och gots til fornefnte Biörns Gundefon oc hans barn och arffvinghe efter Norghes logh. Och haffve vii oc til forenn fundet famme Logmands breff och dom, fom hand der paa giffvet haffver, ved fine fulde macht at blifve, oc fornefnte Biörn Gundefen oc hans barn oc rette arffvinghe at nyde oc beholde fornefnte gaarde met alle fornefnte gots, fom vort breff vi ther paa til for gifvet hafve ytermere ther om udviifer oc indeholder. Tha effter faadan fornefnte leilighedt brefve oc bevisninge fom der paa ganget er, undhe oc tillade vii, at forenefnte Biorns Gundefens barn, fom kaldes Torffve Biornsfon oc hans brödre oc fyfkene mue haffve, nyde, bruge oc beholde alle forenefnte gaarde oc gots, fom vor Lagmand fornefnte Jon Sigmonsfon haffver hannem och hans arffvinge tildomt effter Norges Logh. Thi forbiude vii allom i hvo the hellst ere eller vere kunde, ferdeeles vore Fogeder oc Embetsmænd, och befonderlighen fornefnte Biorn Thorlaffiſon, fornefnte Biorn Gundefon oc hans brödre oc föftre

her emoth paa fornefnte gaarde oc gots at hindre, hindre lade, modhe wt lige platzſſe, deele eller i nogen maade at uforrette, under vor kongeli hefndh oc vrede. Gifvet paa vort Slot Kiopnehaffn Sancti Andre Apoſtoli dag. aar effter Guds byrd MDXIX. Under vort Signeth.

Litr. C.

Chriſtiern met Gudz nade Danmarkis Norgis Sverigis Wendis oc Got Konning, Hertug i Sleſſvig Holſten Stormarn oc Dytmerſken, Gre i Oldenborg oc Delmenhorſt, Helſe Ether oſſ Elſkelige værdige fæth Biſper, vore Lensmend oc Menige Almue, ſom bygge oc boe paa v land Island kerligen met Gud oc Sancte Oluff Konge. Vider kiere ve ne at vii hafve thill troet oc befalet thende breffviiſer oſs elſkelig Ha Eggertsſon at vere vor Embitsmand ther paa Islandt, oc ther met Ethe alle oc menige Islænder udi vern oc forſvar at hafve. Thi bete oc biud vii Ether alle oc hver ſerdelis, at I vere hannem paa vore vegne horig oc lydige, folgachtige oc biiſtandige, giorendis oc giffvendis hanne hvis Sagerōre, landgielde, geſterii oc all anden rettighet ſom I oſſ o Norgis krune plichtige ere aarligin at gifve oc giore. Hand ſall holld Ether alle vedt Sancte Oluff Konings log oc gode gamle ſedvaner o ingen aff Ether at uforrette i nogen mader. Serdelis bete oc biude v Ether alle fornefnte vor Lensmænd, at til gode reede antvorde fornefn oſſ Elſkelig Hans Eggertsſon vor Embitzmand hviſſ ſkatt oc tolld, ſo i offver alt Iſſland uppboret oc indtaget hafve, hand ſkall ſiden ythe mer giore oſſ ther reede oc Regenſkab fore, oc lader thet ingenlund her met Ether Gud befalendes oc Sancte Oluff Konning. Giffvet p vort Slot Kiobenhaffn Sondagen neſt effter Sancti Franciſci dag, det a 1521. under vort Signethe.

Litr. D.

Chriſtiern met gudz nade Danmarkis Norgis Sverrigis vendis Got Konning Hertug udi Sleſſvig, Holſten Stormaren oc Dytmerſk Grefve i Oldenborg oc Delmenhorſt, helſe Ether alle oſſ Elſkelige Biſp Prelater, Abbether, Preſter, Knaber, Bonder oc menige Almue ſc bygge oc boe paa vort oc Norgis krones land Iſſlandt kierligen met G

oc

; Sancte Oluff Konning vii bete oc biude Ether alle oc hver ſerdelis, her effter ingen köbſlae met nogen utlendſke, enthen tyſke, Einlſke, eller andre, for end thee hafve gifvet oc fornoget vor Embitsand ther paa landet. 20. gylden paa vore vegne then told oc Rethighed, m thee oſſ aarligen pleige oc pliichtige ere at gifve, oc naar thee ſvodn told udtgiffvet, oc til gode reede fornoget haffve, thaa mue i ſiden pe oc ſelge met them ubehindret, her retter ether altinges effter, oc ther that ingenlunde. Gifvet paa vort Slot Kopenhafn Sondagen Inxavit, Aaret 1523. Under vort Signet.

Litr. E.

) Ollum mönnum þeim ſem þetta brief ſiá edur heyra, ſenda Ellendur Þórvardsſon lögmann ſunnan oc auſtan á Islande. Þórleifur Pálsn tilſkipadur af hogbornaſta herra Herra Fridrich med gudz nád Danerkr Noregis &c. Eirekur Þorſteinsſon, Hákon Biörgólfsſon, Þóralle narsſon, Rafn Gudmundsſon, Jón Arnaſon, Brandur Gudmundzſon, homas Jonsſon, Jón Eireksſon Runulfur Þórſteinsſon, Biörn Jonsſon, eingrimur Isleifsſon, Skúle Thumasſon, Gudmundr Gudmundsſon, iſle Gudmundsſon, Jón Olafsſon Jón Jónsſon, Sigurdur Oddsſon, arſe Sigurdsſon, Petur Loftsſon, Dade Gudmundsſon, Olafur Gudundsſon, Jón Giſlaſon, Petur Araſon qvediu gudz oc ſina, kunnugt örande ad ſub anno gratiæ milleſimo qvingenteſimo triceſimo á fimtuginn næſtann epter Petursmeſſu oc Pálz á almenniligu Oxarár þinge, orum vier ſamankomner epter bode oc ſkipan vors hogbornaſta Herra

 Kóng

e) *Id eſt:* Omnibus viris has literas viſuris vel audituris, Erlendus Thorvardi, Nomophylax qvadrantum Iſlandiæ auſtralis & orientalis, Thorleifus Pauli a Sereniſſimo Domino, Domino Friderico Dei gratia Daniæ, Norvegiæ &c. (Rege, qvartarum borealis & occidentalis Nomophylax) conſtitutus, Ericus Thorſteini, Hakon Biörgolfi, Thorhallus Einaris, Rafnus Gudmundi, Jonas Arnæ, Brandus Gudmundi, Thomas Jonæ, Jonas Erici, Runulfus Thorſteini, Biörnus Jonæ, Steingrimus Iſleifi, Skulo Thomæ, Gudmundus Gudmundi, Giſlius Gudmundi, Jonas Olai, Jonas Jonæ, Sigurdus Oddi, Narfius Sigurdi, Petrus Lopti, David Gudmundi, Olaus Gudmundi, Jonas Giſlai, Petrus Arii, ſuam & Dei ſalutem mittunt, notum facientes, qvod ſub anno gratiæ milleſimo qvingenteſimo triceſimo, feria qvinta proxima poſt feſtum Petri

Kong Fridrich af Danmörk oc Norigie &c. ad ſkoda oc ranſaka oc fulli
adardóm á ad leggia, vm þá áklögun ſem Hannes Eggertsſon klagade
verdig fader i gude biſkup Ogmund i Skálhollte, ad hann hielldé fyr
fier oc ſinni kuinnu Gudrúnu Biörnsdóttur fiórum gördum, er ſo heit
Watnsfiördur, Adalvík, Hvammur oc Asgardur &c Item ſtód ſo i Ko
úngſins brefi ad Hanneſs heffdi ſagt, ad Biörn Þórleifsſon hefdi giefid bi
kup Stepháne gódrar minningar til málafylgis tvo garda Vatnsfiörd
Adalvík, hvad ſkrifadur Hannes gat alldri med ſannindum bevíſad, þ
leyſt oſs þad vera hid ſtæſta róg fyrer Kónginum uppá biſkupſins bak, þ
hann tiede þar fyrir oſs ad greindur gardur Vatnzfiördur hefdi fallid þri
reiſur under heilaga Skálhollltz kirkiu med dómum oc fullum rökſemd
giörningum verdugra herra oc andlegra fedra erkibiſkupa i nidaróſi
Skálhollts biſkupa oc þeirra ærlegra preláta oc preſta, in primis á dögu
Arna biſkups Helgaſonar, þá lidid var frá gudz burd Anno þúſund þr
hundrud oc átta ár. I annan tíma þá Biörn Einarſon hiellt gardenn Vatn
fiord, voru þá Chriſtz ár þúſund þriúhundrud níutíu oc þriú ár. I þrid
ſinn i tíd herra Erkibiſkups Gautonis gódrar minningar efter þui ſem han
brief

Petri & Pauli, in comitiis generalibus Öxaräenſibus, juſſu & mandato Sereniſſimi
ſtri Domini Friderici, Daniæ, Norvegiæ &c. Regis, ad libellos Johannis Egger
qvibus Venerabilem in Deo Patrem Augmundum Epiſcopum Skalholtenſem, incu
qvod in ſuam ſuæqve uxoris Gudrunæ Biörnis filiæ damnum qvatuor prædia, nom
Watnsfiörd, Adalvik, Hvamm & Asgard retineat &c. perſpiciendum, inqvirendu
& deciſivam de iis ſententiam perferendum, convenerimus. Item Regiæ præte
literæ teſtantur, dixiſſe Johannem, qvod Biörn filius Thorleifi Epiſcopo Steph
bonæ memoriæ, ut ejus patrocinium redimeret, duo prædia Vatnsfiörd & Adal
donaverit, qvam (criminationem) dictus Johannes argumentis idoneis nunqvam p
bare potuit, qvam ergo atrociſſimam coram Rege in Epiſcopum abſentem calumni
eſſe reputavimus, nobis enim, ſententiis & authenticis Venerabilium Dominorum
ſpiritualium patrum, Archiepiſcoporum Nidaroſienſium & Epiſcoporum Skalholt
ſium, eorumqve honorabilium Prælatorum & ſacerdotum, actis, dictum prædi
Vatnsfiördum tribus vicibus ſanctæ eccleſiæ Skalholtenſi ceſſiſſe, comprobavit. Pri
tempore Arnæ Epiſcopi filii Helgonis, anno poſt nativitatem Domini milleſimo
centeſimo octavo. Secunda vice cum Biörn filius Einaris prædium Vatnsfiörd ten
erat tunc annus Chriſti milleſimus trecenteſimus nonageſimus tertius. Tertia
tempore Domini Gautonis Archiepiſcopi bonæ memoriæ, vel ut literæ ejus
ſigillum, acta authentica, teſtantur, erat tunc annus Chriſti milleſimus, qvingen
mus

brief oc innsigle, med fullum roksemdargiörninge vtvísar, þá lidid var frá gudz burd þúsund fimm hundrud oc siö ár. Enn nú um skrifada tíma hefur greindur gardur Vatnzfiördr verid gripinn oc halldinn af ómilldum mönnum, oc burttekner hanns peningar, med brefum oc skilríkum, á móte öllu lögmále oc frelse heilagrar kirkiu, þuí i Gudz nafne amen, seigium vier med fullum dóme oc laga vrskurde ádurskrifadann gard Vatnzfiörd vera oc verid hafa fullkomlega eign heilagrar Skálholltz kirkiu oc ádurgreindann Hanns skylldugann at leggia biskupinum i hönd þau bref oc skilríke, sem hann hefur uppá greindan gard Vatnsfiörd. vtann hann sýnde á nærsta Oxarár þinge fullkomid sanninda próf ef adhalldzmenn greindz gardz hefdi leyst edur bodid lausn lögligum Skálholltz biskupe fyrrgreindan gard Vatnzfiörd. I annare grein þar Hanns Eggertsson klagade til Hvamms oc Aasgardz, leiddi biskupinn þar fyrer oss á þinginu tvö löglig vitne, med svordum bókar eidum, ad Ragnhilldur húsfreya Biarnadótter med samþycke Torfa sonar síns oc annara barna sinna, gallt optskrifudum Herra Augmund ádurskrifadar jarder i sakferli Biarnar heitins Gudnasonar bónda síns. Því dæmdum vier jardernar biskupsins eign, oc Hannes Eggertsson ekki til þeirra tala mega. Enn bóndann Biörn heitinn oc börn hanns kvitt um so mykid sakferle sem til var skilt i sátt-

---

mus & septimus. Dictis vero temporibus, nominatum prædium Vatnsfiörd ejus bona, instrumenta & tabulæ contra leges & libertates sanctæ ecclesiæ a violentis hominibus arrepta & retenta fuere. Qvam ob rem in nomine Domini, Amen, plena sententia & decisione legali prædictum prædium Vatnsfiörd legitimam sanctæ ecclesiæ Skalholltensis possessionem esse & fuisse, nominatum autem Johannem Episcopo tabulas & probationes, qvibus dictum prædium Vatnsfiörd sibi vendicare nititur, in manus reddere debere, edicimus, nisi in proxime subseqventibus Comitiis Öxaraënsibus perfectam & authenticam probationem proferat, dicti prædii usurpatores antea nominatum prædium Vatnsfiörd a legitimo Episcopo Skalholtensi reluisse, vel reluitionem obtulisse.

Secundo loco, cum Johannes Eggerti prædia Hvamm & Asgard postulet, Episcopus in hoc dicasterio duos testes legitimos produxit, qvi jure jurando super librum (Evangeliorum) dicto, Dominam Ragnhilldam filiam Biörni, filii sui Torfii & reliqvorum suorum liberorum consensu, sæpedicto Domino Augmundo præscripta prædia mulctæ nomine, vice Biörni filii Goduini, mariti sui tunc defuncti, persolvisse, testantur. Hæc igitur prædia Episcopi possessionem esse, nec Johanni Eggerti ea postulare licitum esse, Biörnum vero Colonum defunctum ejusqve liberos in tantum a mulcta

i fáttinne. I þridiu grein um þá áklögun fem Hannes hafdi um Adalvík oc um þá peninga þar til heyra, liet bifkupinn birta þar fyrir ofs bifkups úrfkurd oc lögmannz, tólf presta oc tólf lögrettumannadóm, efter bifalning heidurfamlegafta Herra Kong Christians á mille Biarna Gudna fonar oc Biörns Þórleifsfonar, i hvoriu ályktarorde þeir dæmdu Biörn Þórleifsfon hafa loglega golldid Hans Kruko fyrrfkrifada peninga i Noregi. I annari grein liet bifkupinn birta þar fyrir ofs fitt kaupbref vnder gódra manna innfiglum, hvort giort var efter dóme oc vtgolldinn þriðiúngur af verdi erfingium Hanns (Kruko) i Noreige. Því leift ofs fem bifkupinn mætti hallda fínu kaupi til laga under fkiladóm. Enn Hannes Eggertsfon oc Biörn Þórleifsfon fkylldu ga ad fara framm fyrir Kónginn næfta ár ad forfallalaufu, med þau bref fem þeir hefdi uppá greinda jord Adalvík, oc láta fier þad nægia, fem Kóngurin þeim tilfeiger. Item klagade bifkup Ogmund þad til Hannefs Eggertsfonar ad hann hefdi forrægt fig oc ófrægt oc finn forverara bifkup Stephan, fyrer vorum hobornafta Herra Konginum. Leift ofs þad hin ftærfta fök, ef til dóms kiæme. Enn fyrer bæna fkulld þeirra fem i dómnum voru, oc annara dándemanna, gaf bifkupinn þeffa fok ofur: med því móte, ad Hannes Eggertsfon fkyllde alldrei mótfnúinn verda heilagrar Skálholltz kirkiu ne bifkup-

a mulcta immunes esse, qvantum in pacto contrahebatur, sententiam ferimus. Tertio loco de postulatione prædii Adalvik & bonorum ad illud pertinentium a Johanne facta, Episcopus, decisionem ab episcopo, Nomophylace, duodecim sacerdotibus & duodecim laïcis ex honorabilissimi Domini Regis Christiani mandato inter Biörnum Godvini filium & Biörnum Thorleifi filium factam, nobis coram produxit, qva sententia illi Biörnum filium Thorleifi prædicta bona Johanni Kruko in Norvegia jure persolvisse edixerunt. Secundo Episcopus tabulas emtionis integrorum virorum sigillis munitas, & ex sententia perlata factas nobis exhiberi fecit, erat & triens pretii hæredibus Johannis (Kruko) in Norvegia persolutus. Nobis igitur visum est, Episcopo rem emtam, usqve qvo sententia decisiva feretur, retinere licitum esse; Johannem autem Eggerti & Biörnum filium Thorleifi, proximo anno, si impedimenta non obstiterint, una cum tabulis, dicti prædii Adalvik dominium concernentibus, se Regi sistere, & ejus effato acqviescere debere.

Item Episcopus Augmundus Johannem Eggerti incusavit, qvod se suumqve prædecessorem Episcopum Stephanum Serenissimo nostro Regi falso detulerit & calumniatus fuerit, qvod, si sententiæ judiciali submitteretur, gravissimum delictum nobis visum est. Sed ob judicum & aliorum integrorum virorum intercessionem, Episcopus ab hac actione destitit, eo pacto, ut Johannes Eggerti sanctæ ecclesiæ Skalholtensi

biſkupenum, med óriett. Samþykte med oſs þennann vom dóm ádurſkrifadur Herra Augmund oc Didrich Fovete af Briamſtad, oc allur almúgie ſem þá var i logrettu, oc ſettu ſin innſigle med vorum fyrer þetta dómsbref, ſkrifad i ſama ſtad, deige ſidar enn fyrr ſeiger.

CAP. VI.

De Friderico I.

§. I.

Fridericus Primus anno 1471 die 13 Septembris in lucem editus eſt. Duodecennis patre orbatus in tutelam matris tranſiit, cum qva Callundburgæ lingvis & bonis literis operam dans triennium transegit; inde Coloniam, ad uberiorem in ſtudiis adipiſcendam maturitatem, a fratre, qvi ut Holſatiæ Ducatum ſibi retineret, ſacro eum Ordini deſtinavit, transmittitur, qvod ſentiens Fridericus, poſt biennium, fratre inconſulto Coloniam reliqvit, & improviſus in Holſatia præſens, homagium a ſubditis exegit. Cum fratre & fratris filio, dum Ducem Holſatiæ agebat, qvasdam ſed non magni momenti controverſias habuit, qvæ ſtatim ſopitæ ſunt. Tandem vero anno 1523 ab Ordinibus Regni Electus, & anno 1524 d. 7 Auguſti ut Rex Daniæ, Hafniæ, a Guſtavo Trolle exule Svecorum Archiepiſcopo, coronatus fuit. Pacatum ſatis nactus eſt imperium; nam Hafnia poſt 8 menſium obſidionem capta eſt. Motus vero, qvos Olaus Archiepiſcopus Nidaroſienſis, Severinus Nordby & Clemens Navarcha in initio regiminis concitaverunt, ſtatim ſedati ſunt. Religionis Catholicæ, cujus principia, tam a matre; valde religioſa & ipſius amantiſſima, qvam in Collegio Religioſorum Coloniæ imbiberat, diu tenax fuit; ſed poſtqvam a filio Chriſtiano e Germania reduce, qvi Lutheri dogmata ibidem didicerat, meliora audivit, & edoctus fuit, veritati

---

tenſi & Epiſcopo injuſte nunqvam (exhinc) obſiſtat. Hanc noſtram ſententiam approbavit prædictus Dominus Augmundus & Dietericus de Briamſtad Qvæſtor, & tota univerſitas qvæ in dicaſterio tunc præſens erat, & una cum noſtris ſigillis, his literis ſententiæ deciſivæ ſua ſigilla appenderunt, ſcriptis dicto loco, poſtridie ac ſupra.

ritati locum dedit & Lutheranam accepit, nam ipse anno 1521 sub utraqve specie communicavit, & diebus vetitis, carnibus vesci cœpit, aliis vero liberum Religionis exercitium permisit, qvo non parum Lutheranismi commoda promovit. Anno 1531 Norvegi ab eo, ad Christianum II. defecerunt, sed capto Christiano, & in carcerem incluso, pœnitentia ducti, se ei denuo submiserunt. Anno 1533 die Viridium, supremum obiit diem, cum vixisset annos 62 (a) regnasset annos 10. Corpus, anteqvam Slesvici sepeliretur, in feretro conspectui datum, ingens sangvinis profluvium emisisse ferunt, qvod ut omen futuri belli & ingentis sangvinis profusionis, qvæ mortem ejus secuta est, credulum vulgus accepit.

§. 2.

Edicta & Rescripta ab hoc Rege Islandis data, ad rem Ecclesiasticam & Publicam pertinentia nobis nulla videre contigit (b); sed provinciæ sub eo Præfecti fuerunt.

§. 3.

Johannes Petri Johanni Eggerti anno circiter 1525 successit, vel, ut qvibusdam videtur, in Islandiam anno 1524 venit (c). Anno 1529 adhuc Præfectus erat, tum enim Bessastadis feria tertia post festum Petri & Pauli, Jonæ Halli filio, non tantum Apocham redituum toparchiæ Rangarvallensis & prædiorum in ea regiorum, dedit, sed & dicta prædia ei in annum seqventem confert, qvo præfectura decessit.

§. 4.

(a) Sunt, qvi eum natum volunt 1477 & tantum 56 annos vixisse perhibent, inter qvos est *HELVADERUS*. Alii ejus nativitatem ad annum 1456 referunt; sed utrumqve perperam.

(b) Sed ne nullum prorsus existere videatur, unum tantum ex codice pergameno coævo Bibliothecæ A. Magnæi No. 191 in Qvarto ad finem Cap. Litr. A. exhibebimus.

(c) In Codice membraneo Bibliothecæ A. Magnæi No. 191 in Qvarto, literæ cessionis Johannis Eggerti existunt, qvas huic Capiti sub Litr. B. subjungemus. Sed notandum est annum 1522 recte se non habere, sed pro II legendum esse IV, nam ibi mentio fit Friderici Primi Electi Regis Daniæ, qvi Johannem Petri Præfectum Islandiæ constituerat, & in eodem Codice etiam existunt Apochæ eidem Jonæ Halli filio datæ pro iisdem redemturis a Johanne Eggerti de annis 1522 & 1523. Conf. supra pag. 256.

§. 4.

Dietericus de Bramſtæd anno 1530 in comitiis generalibus, Viginti qvatuor-virale judicium, qvod Erlendus Thorvardi Nomophylax in cauſa Ogmundi & Johannis Eggerti de 4 prædiis, Vatnsfiord, Stad in Adalvik, Hvamm & Asgard ſecundum Ogmundum pronuntiavit, confirmavit (a). Anno 1532 cum Johannes Breidius Anglus mercator, Regi conſvetum tributum ſolvere renueret, Hamburgenſium mercimonia & piſcium copiam ſurripuiſſet, irriſoria tantum utrisqve remittens verba, Dietericus cum Hamburgenſibus Breidium aggreditur & occidit. Anno 1533 noſter celebre illud judicium Piningianum, una cum ambobus Epiſcopis, Nomophylacibus, & univerſa concione qvæ in comitiis aderat; ſolenniter confirmavit. Anno 1535 a Rege Chriſtiano Tertio officium ei denuo demandatum fuit, ſed intervenientibus Senatus Regni Norvegici literis, qvi Chriſtianum ſuum Regem nondum agnoverat, nulla poſthac in Islandia munia Satrapæ peregit (b).

§. 5.

Augmundum Epiſcopum Skalholtinum totius Islandiæ Præfectum fuiſſe, & id officii a Chriſtiano Secundo anno 1522 nactum fuiſſe, *JONAS EGILLI, Hungurvakæ Continuator*, primus ſcripſit, ſed ex eo alii multi. Habemus ſeriem Præfectorum Islandiæ ab anno 1521 ad annum 1534 tam continuam, & nuſqvam interruptam, ut hoc temporis ſpatio, nullus Augmundo, vel alteri cuiqvam, locus vacuus relinqvatur, nec adeo facile creditu eſt, Fridericum Primum aut Chriſtianum Tertium tantam poteſtatem Epiſcopis conceſſiſſe, qvorum vires infringere & auctoritatem imminuere omnibus modis ſtudebant. Sed Præfecturam Augmundi in

(a) Vid. ſupra pag. 259. De hoc etiam anno, ut & 1533 apocha ab eo Jonæ Halli ſupra pag. 264. memorato data exiſtit. Anno 1534 Dietericus van Minden eidem nomine Dieterici Bramſtedenſis apocham ſcripſit, ſimulqve redemturam uſqve in anni ſeqventis 1535 comitia generalia continuavit.

(b) Vid. hac de re Concluſum comitiorum generalium ad finem hujus Capitis Litr. C. ex laudato Codice pergameno Bibliothecæ Legati Magnæani in Qvarto No. 191.

in tempus Interregni incidisse abunde probat Conclusum comitic generalium (a) de anno 1535, qvod literas Archiepiscopi & Senatus gni Norvegici anno præcedenti in Islandiam perlatas confirmat, q utriqve Islandiæ Episcopo, Augmundo Skalholltensi, & Jonæ Holensi sua cuiqve diœcesi, Præfectura qvousqve interregnum duraret, de datur. Ex qvarum literarum præscripto Augmundus anno statim redemturas regias suis clientibus contulit (b), qvas suas literas ite 1535 & 1536 confirmavit, singulisqve annis redemturas ad annum qventem continuavit (c), anno autem 1537 apochas tantum, & qvidem ex successoris in officio Claudii van Merwitz consensu (d), dit, ita ut triennio Præfecturam gesserit.

Litr. A.

(e) Uier Fridrek med gudz nád konúng til Danmark &c heilsum o þeim sem byggia ok búa uppá uort land Island kærliga med kuediu ok uorre. Witanligt sie ydur ad á millum uor ok kongs af E landi suo ok á millum stadanna Hamborg ok Breimen er sú sátt á uo ok samþycke sem hier epter stendur. Hvar sem eingelsker. hambor e

---

(a) Qvod nuper not. præced. nominavimus.

(b) Vid. ad finem Cap. Litr. D. ex laudato mox Codice exscriptas.

(c) Exempla horum omnium continet Codex supra laudatus, prætereaqve literas mundi eidem Jonæ Halli scriptas, qvibus jubetur, ut tributum & vectigal *j giöld* mercatores Anglos in Vestmanneyis appellentes postulet, auro & mer utilibus, linteo tantum excepto, numerandum. Merces vero viris integris m dare liceret, qvi illas anno seqvente mercibus gravibus (Islandicis) vel pannis eis iterum persolvant. Literæ datæ sunt in Eyrarbacka Anno Domini 1536.

(d) Hoc anno Jonas Halli duplicem nactus est apocham, tam ab Episcopo Augmu qvam Merwitzio, qvi mutuum consensum uterqve allegant. Merwitzius pra edito schedio Augmundo apochas hujus anni scribendi potestatem dedit. Vi finem hujus Cap. Litr. E.

(e) *Id est:* Nos Fridericus Dei gratia Rex Daniæ &c. omnibus Islandiam inhabitan & incolentibus salutem Dei & nostram mittimus. Notum vobis esto, Nos int Regem Angliæ, ut & Civitates Hamburgum & Bremas, pactum & contractum tam esse, seqventem in modum: Ubicunqve Angli, Hamburgenses & Bremens qvod

eđr breimarar liggia í eirne haufn ſkal eirn láta annan liggia med frid. Huar ſem ein haufn er þar ſem uel er fiſkad ſkal einn loſa odrum inn huort þat er eingelſker hamborgarar edr breimarar ad huer ſem eirn megi ſá ſína frakt. Suo ok ſkulu íſlenzker færa ok flytia ſina fiſka huert ſem þeir uilia. Somuleidis ſkulu þeir ſelia huar ſem þeir uilia hellzt. Suo ok kome deilur edur kíf í millum hamborgara edur breimara þá ſkal fouite í Iſlande þa ſialfa forlika. En hamborgarar rad ſem ok breimarar uilia þar aunguan hlut med hafa ad giora helldur huor ſem eirn ſkal lata hafa ſinn kaupſkap fridſamliga. Suo ok ſkulu aller gefa kongenum fullan toll bæde eingelſker ok þyzker. Þeſſe fyrrſkrifud ſamþyckt er innſiglut af os ok kongenum í einglande ok badum ſtaudunum hamborg ok breimen Þar er annars ſker ok einhuor helldur ecki þeſſar ſkipaner hann ſkal uera ſtraffadur fyrer utan uægd. Valete in Chriſto.

Litr. B.

(b) Ek Hans Eggerdsſon heilſar ollum dandemönnum ſem byggia ok búa í iſland kærliga med gudi ok ſancte Olaf kong. Kunngiöre ek ollum biſkupum ábótum prelatum ok preſtum lögmonnum ok ſyſlumonnum ok ollum almúga ſem byggia ok búa í Iſland at ek hefi med minn godan uilia

---

qvodam portu ſimul ſunt conſtituti, ſe invicem pacate ibi manere ſinunto. Ubicunqve portus eſt, in qvo piſcatura feliciter ſucceſſit, ſibi invicem introitum permittunto, ſive Angli fuerint, ſive Hamburgenſes, ſive Bremenſes, ita ut unicuiqve ſuam navem onerare integrum ſit. Ita & Iſlandis ſuos piſces, qvocunqve transferre, & ubicunqve libuerit, vendere, licitum eſto. Ita & ſi lites & rixæ inter Hamburgenſes vel Bremenſes exoriantur, Qvæſtor Iſlandiæ illas dirimito, Senatus enim Hamburgenſium & Bremenſium talibus ſe immiſcere recuſat, ſed unumqvemqve ſuis mercimoniis pacate operam navare ſinet. Ita & omnes, tam Angli qvam Germani integrum Regi vectigal ſolvunto. Prædicta hæc pacta conventa a Nobis & Rege Angliæ, ut & ab utraqve Civitate Hamburgo & Bremis, obſignata ſunt. Si ſecus obtinuerit, & mandata hæc qvisqvam violaverit, ille ſine ulla conniventia punietur. Valete in Chriſto.

(b) *Id eſt:* Ego Johannes Eggerti omnibus bonis viris Iſlandiam incolentibus & inhabitantibus, meam, cum Deo & Sancto Rege Olavo amicam ſalutationem mitto. Notum facio omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Prælatis, & Sacerdotibus, Nomophylacibus & Prætoribus, omniqve univerſitati, Iſlandiam inhabitantibus & incolentibus, me,

uilia ofurgefit ok uppdreigit allt mitt fouitadæmi Johan Petursfynî sem ek hafde af heygbornasta Forsta kong Kristiern ut í Island sem nú hier epter tilheyrer heygbornasta Forsta kong Fridrek rett erfingia til Noreg ok Island ok uttualld kong til danmark. sem gefit ok unnt hefer þennan fyrskrifadan Johann Petursson. Ok til sannenda hier um bid ek þessa efterskrifada dandimenn uelborin mann. Kristiern Huittorp ok Hans Relyk. Hans Reinstorp ok Herman Langi borgara í Hamborg ad setia sitt incigli med minu incigli fyrir þetta bref er skrifad uar í Hamborg miduikudagen næstan fyrir tueggia postula messo Philipi ok Jacobi arum epter gudz burd M.D.XX ok II. ár.

Litr. C.

(c) Ollum godum mönnum þeim sem þetta bref siá edur heyra senda Jon Þoruardzson Jon Eireksson Biorn Jonsson Eirekur Sniólfsson Jon Sæmundzson Filipus Runúlfsson Magnus Jonsson Jon Helgason Skule Tumasson Eirekur Snorrason Gudmundur Gudmundzson Biorn Jonsson Jon Jonsson Gisli Jonsson Gisli Hakonarson Jon Þórláksson Þórualldr Arnason Magnus Biornsson Einar Einarsson ok Þordur Gunnarsson suarner lögrettumenn kvediu gudz ok sína. Kunnegt giorande ad þá lidit uar frá

---

me, totam meam Præfecturam, qvam a Serenissimo Principe, Rege Christiano in Islandiam obtinueram, qvæ exhinc Serenissimo Principi Regi Friderico, legitimo Norvegiæ & Islandiæ hæredi, & Daniæ Regi electo competit, Johanni filio Petri sponte cessisse & tradidisse, qvam & ille prædicto huic Johanni filio Petri contulit & concessit. In qvorum testimonium ego infra scriptos viros integros, nobilem scilicet virum Christiernum Huittorp & Johannem Relyk, Johannem Reinsterp, & Hermannum Langium cives Hamburgenses sua sigilla unacum meo his literis appendere rogavi, scriptis Hamburgi, feria qvarta proxima post festum duorum Apostolorum Philippi & Jacobi, anno post nativitatem Christi M.D.XX & II.

(c) *Id est:* Omnibus bonis viris has literas visuris vel audituris Jonas Thorvardi, Jonas Erici, Biörnus Jonæ, Ericus Sniolfi, Jonas Sæmundi, Philippus Runulfi, Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Skulius Thomæ, Ericus Snorrii, Gudmundus Gudmundi, Biörnus Jonæ, Jonas Jonæ, Gislaus Jonæ, Gislaus Haqvini, Jonas Thorlaci, Thorvaldus Arnæ, Magnus Biörni, Einarus Einari, & Thordus Gunnari, Pedanei jurati, salutem Dei & suam mittunt. Notum facientes, qvod anno post nativitatem Domini

fra hingatburd uors herra Jesu Christi M.D.XXX oc V ár miduikudagen næstan epter Petursſs messu ok Páls á almenniligu Oxarár þinge uorum uier í dóm nefnder af ærligum monnum Erlendi Þoruardssyne logmanne sunnan oc austan á Islande ok Einare Bonda Bryniolfssyne er þá hafdi lögligt umbod Ara Jonssonar Logmanz nordan ok uestan á Islande ad skoda ok ransaka ok fullnadardom á ad leggia huoria magt edur afl þau bref skulu hafa sem inn woro komen í landit í fyrstu grein bref herra Olafs erkibiskups í Þrandheim ok ollu ríkessens radi í Noregi huad innehelldur ad hann biifalar uerduga herra í gudi biskup Augmnnd ok herra biskup Jone á Hólum ad þeir uppbere ok ad sier take huor í sínu biskupsdæme alla krúnunnar rentu &c. I annare grein bref Hertuga Kristierns suo hliodandi ad hann biifalar Didrik Uaget upp at bera kongsens rentu hier í landit. I þridiu grein bref Kristifor Greifa í Oldinborg ok Delmenhorst í hvoriu suo stód ad hann biifalar herra Markus Meyer hirdstiórn yfer ollu Islande &c. Þiker oss ecki vort logmál hlýda uppá þessa þeirra skipan Hertugans ok Greifans saker þess ad krúnan í Noregi hefer aunguan útualen kóng yfer sig því ad uier hofum henne suared ok rettum Norigs Kongi uora eida. Því ad heilagx anda nad tilkalladre dæmdum uier fyrrnefnder domsmenn med fullu dóms atkuædi herra erkibiskupsins ok ríkisins ráds bref í Noregi

 skialligt

Domini nostri Jesu Christi millesimo, qvingentesimo, tricesimo qvinto, feria qvarta proxima post festum Petri & Pauli in comitiis generalibus Öxaraënsibus a viris honestis Erlendo Thorvardi, Nomophylace qvadrantum australis & orientalis Islandiæ, & Einaro Colono filio Bryniolfi, qvi ex legitimo Arii filii Jonæ, Nomophylacis qvadrantum septentrionalis & occidentalis Islandiæ, mandato, ejus vices agebat, ad perspiciendum, inqvirendum, & sententiam decisivam ferendum denominati fuimus, qvemnam valorem vel auctoritatem habere debeant literæ nuper huc delatæ, primo qvidem loco literæ Domini Olai Archiepiscopi Thrundheimensis & totius Senatus Regni Norvegici, qvibus Venerabiles in Deo Dominos, Episcopum Augmundum & Dominum Jonam Episcopum Holensem, in sua qvemqve diœcesi, omnes coronæ reditus assumere ac recipere &c. jubet. Secundo literæ Ducis Christierni, qvibus, ut Dietericus Qvæstor reditus regios in hac insula recipiat, præcipit. Tertio loco literæ Christophori Comitis in Oldenborg & Delmenhorst, qvibus Dominum Marcum Meyer totius Islandiæ Satrapam constituit &c. Videtur qvidem nobis, leges nostras cum mandatis istis Ducis & Comitis non convenire, cum corona Norvegiæ nullo Rege electo gaudeat, illi (coronæ) enim, & legitimo Norvegiæ Regi, homagium nostrum diximus. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, nos prædicti judices, Domini Archiepiscopi & Senatus Regni Norvegiæ literas, qvoad omnia, legitimas & authenticas,

ſkialligt ok myndugt í allan máta ok herra biſkup Augmund í Skálhollti ok biſkup Jón á Hólum fullmegtuga hvor í ſínu biſkupsdæmi ok alla krúnunnar rentu ad ſier mega taka epter þuí ſem þeirra biifalningar bref útvíſar ok innehelldur. Somuleidis dæmdum uier ad eingen krúnunnar renta ſkal burtu flytiaſt af landenu huorki ſkattur ſakaſe edur ſektagiolld til þeſs ad allzmegtugur Gud geſur oſs rettan kong til Norigis. Suo ok dæmdum uier ad huor ſýſlumadur ſem heima hefer ſína ſýſlu ſkal biiuara ſinn ſkatt til næſta Oxarárþings ok biſkupenum þætte fullar uordzlur fyrir hafa en þeir ſem ecki hallda edur hafa ſínar ſýſlur heima. þá afgreidi biſkupinum ſinn ſkatt ok toll. Samþykti þenna uorn dóm herra biſkup Augmund Erlendur þóruardsſon logmadur ok Einar Bryniolfsſon ok oll logrettan lærder ok leiker. Ok til ſannenda hier um ſettu fyrrgreinder herrar ſín incigli med uorum fyrrgreindra manna inſiglum fyrir þetta dómsbref huort ad ſkrifat var í ſama ſtad deigi ſídar en fyrr ſeiger.

Litr. D.

(d) Uier Augmund med Gudz nád biſkup í Skálhollti heilſum ollum godum monnum þeim ſem byggia ok búa í millum Jokulſár á Sólheima-

---

authenticas, & Dominum Epiſcopum Augmundum Skalholtenſem, ac Epiſcopum Jonam Holenſem, in propria ſingulos diœceſi, competentes eſſe, qvi ex tenore & præſcripto officii demandati literarum, omnes coronæ reditus recipiant, plena ſententia dijudicante edicimus. Sententiam itidem ferimus, nullos coronæ reditus, nec tributa, nec bona fiſco adjudicata nec mulctas peregre eſſe devehendos, uſqve qvo omnipotens Deus legitimum Norvegiæ Regem nobis dederit. Ita & ſanximus, ut qvicunqve Prætor in ditione ſibi ſubjecta commorans, cui Epiſcopus ſponſore opus non eſſe reputaverit, tributa ad proxima Comitia Öxaraënſia proxima depoſiti inſtar retineat, qvi vero præturas præſentes non adminiſtrant, tributa & vectigalia Epiſcopo perſolvunto. Hanc noſtram ſententiam Dominus Epiſcopus Augmundus, Erlendus Thorvardi Nomophylax, & Einarus Bryniolfi, ut & tota comitia, tam clerici qvam laïci, comprobavere. In qvorum teſtimonium prædicti Domini una cum noſtrum virorum prædictorum ſigillis, ſua his literis deciſivis apponebant, ſcriptis dicto in loco poſtridie ac ſupra.

(d) *Id eſt*: Nos Augmundus Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis omnes bonos viros, tractum inter amnes Jökulſa in Solheimaſando & Thiorſa inhabitantes, ſalute Dei & noſtra

Sólheimasande ok Þióssar kærliga med gudz kuediu ok uorri. Kunngiörum uier ydur kærir uiner saker þess ad epter framgáng ok fráfall heygbornasta Forsta kong Fridrek til Noregis ok Danmarkis &c. huers sál gud nadi. hefer uirduligr herra ok fader í gudi herra Olaf erkibiskup í Þrándheim med odru rikesens rádi i Noregi unt oss ok biifalat upp at bera alla krúnunnar rentu ok kongdomsins sem hier fellur í landet í allt Skálholltz biskupsdæme. Suo ok at skicka sýslur ok adra hlute til hit betzsta epter landzens logum ok gömlum uana Hofum uier ueitt ok biifalat ærligum dandimanne Jone bonda Hallzsyne herra kongsens sýslu ok umbod hier med ydur skal hann í ollum hlutum suo framfara ok fullmegtugur blífa eignast ok fyrir sitt ómak af hafa sem gomul sýslubréf útuísa ok innehallda. Þuí bidium uier ydur alla ok sierhueria ad styrkia greindan Jon Hallzson til goda suo at sancte Olafs laugmal megi framganga sem til ber. Saumuleidis hofum uær biifalat honum kóngs eigner Skóga ok Skógaeigner. Mörk ok Merkur eigner þar med allar kóngsens iarder ok iardar parta sem liggia í fyrr-

---

& nostra amice salutamus. Notum vobis esto, dilecti, qvod, cum post mortem & obitum Serenissimi Principis Friderici Norvegiæ, Daniæ, &c. Regis, cujus animæ Deus propitius esto, Venerabilis Dominus & in Deo pater, Dominus Olaus Archiepiscopus Thrandheimensis, una cum reliqvo regni Norvegiæ Senatu, omnes coronæ & regii imperii in hujus insulæ diœceli Skalholltensi reditus, præturas, ac reliqva, ex legibus & consvetudinibus antiqvis conferendas nobis concesserit & demandaverit, honesto & frugi viro Jonæ Colono filio Halli Domini Regis mandatum & præturam intra dictos apud vos terminos contulimus & demandavimus, ita ut in omnibus se gerat, plena authoritate præditus sit, & pro labore mercedem recipiat, ut antiqvæ literæ Præturam in dictis terminis conferentes testantur. Qvare vos omnes & singulos rogamus, ut dicto Jonæ Halli opem feratis, ita ut (*) Sancti Olai leges pro debito obtineant. Illi etiam prædia regia Skoga & Skogaeigner, Mörk & Merkureigner, ut & omnes villas & partes villarum regiarum intra dictos terminos

(*) *Solennis hæc Augmundo erat formula, qvando Regibus Danicis vel puriori religioni obniti conabatur, leges vero Islandicas vel alia solida argumenta allegare in promtu non erat; Sanctus Olaus nullas leges, qvæ ætatem tulerunt, Islandiæ, qvæ ei nec subjecta erat, dedit. Hæ autem allegatæ Sancti Olai leges, erant tantummodo arbitrium Archiepiscopi, & dogmata hierarchica, qvibus in legibus Islandicis frustra, tantum, ac Præsul voluit, patrocinium qværebatur, qvin & leges Sancti Olai, si qvæ tunc exstitere, æqve ac Islandicæ, Regi Christiano Tertio, Friderici Primi filio legitimo & natu maximo, successionem regni Norvegiæ adjudicavere.*

greindu takmarke. Skal þessi vor skipan standa til næsta Oxarár-
... Ok til sanninda hier um þryckium uier uort insigli fyrir þett...
...bref huert er skrifat uar á Eyrarbacka infra octauas beate marie ui...
...s anno Domini M.D.XXX.IIII.

Litr. E.

(e) Þad medkennunzt ec Claues van der Merwytze fouiti yfer ...
Island med þessu minu opnu brefi ad uerduger herra í Gudi ...
...kup Augmund í Skálhollte hefer stadit mier greiniligann reikningskap ...
sysslunum. skauttum ok sysslugiaulldum sem fullu anno M.D.XXX.VI...
Þuí bifala ec hans nád ad hann gefi syslumaunnunum sína kuittan þess...
sama árs.
So ok ad hans nád hit bezta til siáe. ok kuittan gefi fyrer þau sa...
ferli sem urdu þann tíd Dyrik uan Bramstedi war fouiti. ok standi D...
yk uan Mynden þar reikningskap af. Ok til sannenda hier um &c.

CAP. VII.

De Christiano III.

§. I.

Anno restitutæ salutis humanæ 1504 d. 12 Aug. in arce Gott...
insigni illi salutaris doctrinæ & Ecclesiæ Danicæ Reformat...

---

terminos sitas, demandavimus. Hæc nostra constitutio ad proxima comi...
sia valebit. In qvorum testimonium nos sigillum nostrum his literis pr...
ferentibus apprimimus, scriptis in Eyrarbacka, infra octavas beatæ M...
anno Domini millesimo qvingentesimo tricesimo qvarto.

(e) *Id est:* Ego Claudius de Merwytze, Qvæstor totius Islandiæ, his meis...
bus notum facio, qvod Venerabilis in Deo Episcopus Augmundu...
præturarum, tributorum & earum redituum anno millesimo qvingen...
septimo erogandorum rationes mihi reddiderit, qvare gratiæ ejus ma...
Prætoribus pro dicto anno apochas suas impertiatur, & ut gratia ej...
ut apochæ pro mulctis, qvæ tempore Dieterici Bramstedensis Qvæstori...
edantur, qvarum rationes Dietericus de Mynden reddat. In qvorum

III. hanc lucem videre contigit; qvem pater adolescentem in aulam
uli sui Electoris Brandenburgensis educandum & informandum misit;
icet Elector Catholicæ Religionis tenacissimus cultor & tutor, Lu-
ıæ vero infensissimus hostis & persecutor esset, tantum tamen ejus
n & cognitionem imbibit, ut ab illa aversus, in hanc autem pro-
s fieri inciperet. Paucos juventutis nævos adulta ætate ita correxit
endavit, ut parem vix unqvam mortales habuerint Regem; Nam
ntum regendo & præcipiendo, sed veræ pietatis, justitiæ, verita-
dei, castitatis, omniumqve virtutum exemplis, subditos ad eundem
um cultum & debitam Deo obedientiam flexit. Anno ætatis 21.
pem Lavemburgicam nomine Dorotheam 15 annos natam, thori
ı sibi adscivit. Anno 1534 Ducatum Holsatiæ & Slesvicæ contra
enses eorumqve fæderatos fortissime defendit. Eodem etiam anno
n non nolenti, & minime affectanti, a Nobilitate Danica Regnum &
ıa offertur, qvam accipiens, gravissimum cum Christophoro Olden-
o, Lubecensibus, & clero Danico suscepit bellum, qvod integrum
plus annum duravit. Tandem autem, cum Regnorum Metropolis
a victori se dederet, cum summa Christiani gloria, hostium vero dede-
initum. Anno 1536 uno die, omnes Catholicos Episcopos captivos
do & carceri includendo, Pontificiam Religionem in Dania sustulit,
ranam autem sine cæde & sangvine introduxit; moxqve Lutherano
& ceremoniis cum Regina Coronam solenniter suscepit. Abrogatis
r Pontificiorum antiqvis Episcopis, novos substituit Superintenden-
k cuiqve diœcesi suum attribuit Præfectum, qvi una cum Super-
lente, Cleri, Templorum, Scholarum, Nosocomiorum, Viduarum
ıperum supremam inspectionem & curam agerent. Anno 1539 in
Fioniæ Othinia concilium Nationale habens, fundationem Acade-
lafnienſis & Ordinationem Ecclesiasticam edidit. Anno 1550 Sancta
in sermonem Danicum translata edidit; sed seqventi anno Religio-
utheranam in Islandiam penitus introduxit, Catholicam vero eli-
it; opus qvod anno 1540 inchoaverat sed jam demum perfecit,
tiam anno Islandi homagium ei solverunt. Post multa vereqve
Regnis & Ecclesiæ utilissima gesta & Instituta, Christianissimum Re-
nors non incautum oppressit, sed ad eandem dudum probeqve
m; nam paulo ante, ut qvidam volunt, a cælesti Legato annun-

ciata, anno 1559 ipsis Calendis Januarii ex hoc mundo in beatam ætei nitatem introduxit, cum vixisset annos 55, Regnis autem 24 præfuisset.

§. 2.

Edicta & Rescripta Islandis plurima misit, qvorum præcipua suc 1) Introductio Ordinationis Ecclesiasticæ, Dat. Hafniæ die 2 Septe bris 1537 (a). 2) De Novo Testamento per Oddum Gottskalki in gvam Islandicam translato, anno 1539 (b). 3) Gissuri Enaridæ Episc Skalholtensis electionis confirmatio. Dat. Gottorpii die Lunæ proxi post Dominicam Judica, anno 1540 (c). 4) Ad eundem de negotiis Hvitfeldio in Islandia expediendis, anno 1541 (d). 5) Ad eundem ma datum ut Hafniam trajiciat, anno 1541 (e). 6) Ad Islandos de tribut persolvendo, anno 1541 (f). 7) Ad Abbatem Helgafellensem & monacho Videyenses, ut scholas, seu lingvæ latinæ seminaria suis in cœnobiis in stituant, anno 1542 (g). 8) Abrogatio hujus constitutionis, qvod a cœnobium Videyense spectat, anno 1542 (h). 9) Ad Abbatem Thyckv bajensem, Priorem Skridensem, & Abbatissam Kyrkiubajensem, ut juvei tutis in legendo & scribendo instituendæ gratia scholas instituant, ann 1542 (i). 10) Edictum, qvo Gissurus Episcopus nominum, a suo pr decessore

(a) Hæc Prologi instar ipsi *Ordinationi ecclesiasticæ* impressæ est præfixa.

(b) Hoc Privilegium impressum est cum dicto libro Roskildiæ anno 1540, ut & in Sum Venerabilis *HARBOE Islandske Reformations Historie* in *Kiöbenhavnske Selskabs Sk ter* Tom. 5. pag. 237.

(c) Vid. ibid. pag. 240 & *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 350.

(d) Vid. ibid. pag. 351.

(e) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(f) Vid. loc. citat. Litr. B.

(g) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disqvisitionem*, supra laudatam, in *Kiöbenhavns Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 273.

(h) Hanc ex *libro GISSURI* Episcopi *memoriali*, qvi inter Codices Manuscr. Bibliothe Magnæanæ sub No. 266 in Fol. existit, exscriptam exhibebimus ad finem hujus C pitis Litr. C.

(i) Vid. *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 271.

cessore contractorum; solvendorum absolvitur, anno 1542 (a). 11) e sacerdotum Islandorum salario & sustentatione, anno 1542 (b). 12) l Clerum Islandiæ de Missis, inferiis, vigiliis, & id genus aliis elimindis, sed doctrina catechetica introducenda, anno 1542 (c). 13) De namentis & clenodiis templi Skalholtensis, anno 1542 (d). 14) Literæ telares Davidi Gudmundino concessæ, anno 1542 (e). 15) De mertorum peregrinorum in Islandia hyematione interdicta. Dat. Havniæ 3 25 Decembr. anno 1542. 16) De prædio Biarnanes & circumjacenius villis, anno 1545 (f). 17) De conjugiis sacerdotum, & ex iis narum in parentum bona legitima successione, anno 1545 (g). 18) Liæ qvibus Magistratui Civitatis Havniensis omnes reditus Islandiæ conuntur, anno 1547 (h). 19) Ad Episcopum Jonam Arii, ut Regi se æsentem sistat, anno 1548 (i). 20) Literæ tutelares datæ clero diœceos Skalholtinæ, anno 1549 (k). 21) Ad Clerum Islandicum, de Epiopo Jona Arii filio, qvod ei, tanqvam exuli, perduelli, & capite

 censo

) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. D, ex nuper laudato *libro memorali* exscriptum.

) Vid. *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 277. qvo Satrapa insulæ & Gissurus Episcopus jubentur, inito consilio prospiciant, ut parochi sat redituum, qvibus se sustenteut, loco emolumentorum, qvæ iis de inferiis, missis, & similibus cedebant, accipiant, & ut sacerdotes tributum fœnarium, decimas templi, ubi hæc ipsa non indigent, & mortalia, retineant; Interdictum tandem additur, ne Satrapæ clericis onera vel irrogationes imponant.

) Vid. loc. cit. Tom. 5. pag. 274.

) Vid. infra ad finem Capitis Litr. E. Ab hac diversa est Apocha Christophoro Hvitfeldio data, die Saturni proximo post festum Sancti Petri ad vincula, qvæ exhibetur in *Danske Magazin* Tom. 3. pag. 351.

) Vide infra ad calcem hujus Cap. Litr. F.

) Vid. ibid. Litr. G.

) Vid. *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter*, Tom. 5. pag. 279.

) Cum hæ literæ actis Laurentii Mule & Christiani Scribæ magnam adferant lucem, illas ad finem hujus Capitis sub Litr. H. adferemus.

) Hoc etiam anno incolis diœceseos Holanæ interdictum, ut ei obedientiam præstent vel opem ferant. Vid. S. V. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 7.

) Vid. loc. cit. Tom. 7. pag. 18.

censo nulla obedientia sit præstanda, anno 1549 (a). 22) Aliud Rescri tum ejusdem argumenti ad Nomophylaçes Prætores & plebem Islandic anno 1549. 23) Ad Davidem Gudmundi, ut Jonam Arii, si fieri po captivum ducat, anno 1549 (b). 24) Aliud ad eundem & Petrum E ri ejusdem argumenti, anno 1550 (c). 25) Ad Clerum Holanum ut dientiam Jonæ Arii renuncient, & alium in ejus locum eligant, a 1550 (d). 26) Ad omnes Islandiæ incolas admonitio, ut debitam ob entiam præstent, & de sigillo publico, anno 1550 (e). 27) Mand de schola in monasterio Helgafellensi instituenda, anno 1550 (f). 28) hyematione mercatorum Hamburgensium in Islandia, eorum piscat & injuria incolis ab iis illata. Flenopoli, feria qvinta post Domini Lætare, anno 1550. 29) Ad Davidem Gudmundi ut Jonam Arii ca vu

---

(a) Vid. ibidem pag. 21.

(b) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. I.

(c) Vid. Summe Venerab. *HARBOE Disqvisitionem* sæpius laudatam & laudandam, in *benbavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 63. Celeberrimus *A. MAGNÆUS* tum reliqvit, qvod hujus Rescripti Originale, subscriptum Regis propria manu, dorso, ut ipse loqvitur, impressum fuit Regis sigillum, viderit, qvod David sua ita notaverat " Mins Herra Kongsens Fyrsta Bref. " Id est: *Domini mei Regis Ep prima*, unde suspicatur vir eruditissimus, priores Regis literas, Datas 1549 sub L a nobis exhibitas, a posteris Davidis fictas fuisse. Sed nescio qvomodo hæc Su viri conjectura cum ipsus Davidis Verbis in ejus *Apologia*, de mandatis Regi Episcopi comprehensione loqventis, conciliari qveant, ubi dicit; *Qvod fide erg mentissimum Dominum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso tr literas, me fecisse existimo.*. Triennum autem illud fuerunt anni 1549-50 51. post annum 1551 nullæ de tali re in Islandiam transmissæ fuerunt literæ. Certu etiam Davidem anno 1548 Regi aliqvid de Episcopo scripsisse; Suarum enim liter mentionem facit in Epistola ad Laurentium Mule data 1547, ubi rogat, ut com det Regi sua negotia, de qvibus scripserit, & Petro Einari perferenda tradi qvod etiam eum 1548 fecisse, cum jam ab Episcopo graviter & hostiliter fueri petitus, & responsum tandem anno 1549 accepisse, valde est verisimile.

(d) Vid. loc. cit. pag. 38.

(e) Vid. ad finem Cap. Litr. K. Hoc edictum exscriptum est ex Indicibus Ca lariæ Danicæ, (*Tegnelse over alle Landene* No. 3. Fol. 127. B.), qvos n mo in omne literarum genus, Consiliarii Regii a Conferentiis, & prædictæ Ca lariæ Præfecti primarii, Illustriss. *LUXDORPHII* favore, inspicere datum est.

(f) Vid. ibidem Litr. L. ex dictis Indicibus No. 3. Fol. 128 exscriptum.

vum ducendo Legatis Regiis ſubveniat, anno 1551 (a). 30) Ad Magnates qvosdam Islandiæ ſimilis argumenti, anno 1551 (b). 31) Olai Hialtidæ reſtitutio ad parœciam Laufaſenſem, unde Jonas Arii eum expulerat, anno 1551 (c). 32) Jus militare, copiis in Islandiam miſſis, ſcriptum anno 1551 (d). 33) Inſtructio Ottoni Stigoti data, anno 1551 (e). 34) Confirmatio Privilegiorum nobilitatis Eggerto Johannis conceſſa 1551 (f). 35) Ad omnes incolas diœceſeos Holenſis de obedienta Legatis Regiis, & homagio Regi, præſtando, anno 1551 (g). 36) Literæ ſimilis argumenti ad incolas diœceſeos Skalholtenſis de Ottone Stigoti ſpecialiter agentes, anno 1551 (h). 37) Inſtructio Legatorum Regiorum anno 1551 in Islandiam miſſorum (i). 38) De tribus diebus ſupplicationum & Litaniarum celebrandis anno 1551 (k). 39) De legitima liberorum ſacerdotum in Islandia ſucceſſione in bona parentum, anno 1551 (l). 40) Ad Eggertum Johannis ut Paulo Hvitfeldio in negotiis ab hoc gerendis ſubveniat, anno

(a) Vid. *Kiöbenhavnſke Sælſkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 87.

(b) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. M. ex laudatis Indicibus No. 3. Fol. 318. b.

(c) Vid. *Kiöbenhavnſke Sælſkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 82.

(d) Articulis triginta tribus conſtat, & ſub titulo: *See-Artickel als den Schiffsfolck und Krigsleuten gegeben nach Iſslandt abgefertigt*, in laudatis indicibus No. 3. fol. 319. b. ſqq. ut & tres literæ ſalvi conductus. (*Söebreff*) huic expeditioni ſcriptæ ibidem fol. 331. ſq. exſtant.

(e) Vid. *Kiöbenhavnſke Sælſkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 84. Cujus præcipua momenta ſunt, ut (α) centum vel pluribus militibus ſtipatus Jonam Epiſcopum, ejusqve filios & aſſeclas perſeqvatur & capiat. (β) Plebem in diœceſi Skalholtenſi ad obſeqvium redactam, homagium præſtare curet. (γ) Martinum vinculis ereptum diœceſi reſtituat, qvod ſi fieri non poſſet, alium virum honeſtum in dictæ diœceſeos Superintendentem eligi curet. (δ) Pro rerum ſtatu, vel ſufficienti militum numero ſtipatus in Iſlandia hyemet, vel, ſi id opus non videatur, vicario ibi relicto, Havniam repetat.

(f) Vid. infra Litr. N. ex ſupra laudatis *Indicibus* No. 3. fol. 372.

(g) Vid. *Kiöbenhavnſke Sælſkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 88.

(h) Vid. ibid. Litr. O. ex iisdem *Indicibus* fol. 330.

(i) Vid. ibid. Litr. P. ex dictis Indicibus fol. 333.

(k) Vid. ibid. Litr. Q. ex iisdem fol. 421. b.

(l) Vid. infra Litr. R. Verſio ejusdem Iſlandica habetur ad calcem Legum Iſlandicarum *Jonsbok*, Edit. 1707. pag. 478.

1552 (a). 41) Ad universos Islandiæ incolas, ut Paulo Hvitfeldio & Eggerto Johannis opem ferant ad pœnam de homicidis Christiani Scribæ sumendam, anno 1552 (b). 42) De piscatura ad Islandiæ litora exteris interdicta, anno 1552 (c). 43) Ad Petrum Palladium de institutione scholarum in Islandia, anno 1552 (d). 44) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Eggerto Johannis præstanda, anno 1552 (e). 45) Ad Davidem Gudmundi de interfectoribus Christiani Scribæ persequvendis, anno 1552 (f). 46) Instructio Paulo Hvitfeldio data, anno 1552 (g). 47) Pactum cum Magistratu Havniensi de reditibus Islandiæ initum, anno 1552 (h). 48) Literæ qvibus iisdem reditus de insulis Vestmannaeyar conceduntur, anno 1552 (i). 49) Diploma, qvo Episcopo Martino reditus cathedræ Skalholtensis conceduntur, anno 1552 (k). 50) Instructio Ivaro Jani data, anno 1552 (l). 51) Instructio Olao Calips data, anno 1553 (m). 52) Ad Episcopum Martinum Einari de bonis templi Skalholtensis, anno 1553 (n). 53) Mandatum Paulo Hvitfeldio datum, ut cum interfectoribus Christiani Scribæ transigere ei liceat, anno 1553 (o). 54) Literæ ad Rectores scholarum, Skalholtensis & Holensis, de eorundem

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S.

(b) Vid. ibid. Litr. T.

(c) Danice *doggerii*. Dat. Drottningborg, festo Sancti Gregorii Papæ.

(d) Vid. ad finem Capitis Litr. U. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 4. fol. 48. a.

(e) Vid. ibid. Litr. X. ex iisdem fol. 49. a.

(f) Vid. ibid. Litr. Y. ex originali.

(g) Vid. ibid. Litr. Z.

(h) Vid. ibid. Litr. AA. Hoc & præcedens Diploma exscriptum est ex laudatis *Indicibus* No. 4. fol. 52. 175.

(i) Qvas ad finem Capitis exhibebimus sub Litr. BB.

(k) Vid. ad finem Capitis sub Litr. CC.

(l) Dat. Havniæ, festo Sancti Michaëlis. Convenit plane cum seqventi, nisi qvod in Instructione Ivaro data articulus de cadastro templorum conficiendo non occurrat.

(m) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. DD.

(n) Vid. ibid. Litr. EE. Hoc & præcedens diploma exscriptum est ex dictis *Indicibus* No. 4. fol. 227. 234.

(o) Vid. ad finem Capitis Litr. FF.

eorundem salario, anno 1553 (a). 56) Ad omnes Islandiæ incolas ut Paulum Hvitfeldium Præfectum recipiant, anno 1553 (b). 57) Sententia de prædio Stadarhol dicta anno 1554 (c). 58) Ad utrumqve Islandiæ Episcopum de jure asyli templorum cathedralium & scholis, anno 1554 (d). 59) Mandatum ut Episcopus Martinus Havniam trajiciat, anno 1554 (e). 60) Ad universos Islandiæ incolas de obedientia Paulo Hvitfeldio & Canuto Stenonis præstanda, anno 1554 (f). 61) Ad Davidem Gudmundi, de vi Nicolao Biörni illata, anno 1555 (g). 62) Instructio Canuto Stenonis data, & ut de certis negotiis consultationem ineant Episcopi aliiqve proceres, mandatum, anno 1555 (h). 63) Decisio litis hæredum Biörni Godwinidæ & Biörni Thorlevidæ de horum familia hercifcunda, anno 1555 (i). 64) Venia officio cedendi Martino Episcopo data anno 1556 (k). 65) Instructio Canuto Stenonis data, sive supra memoratæ consultationis (*Bessastada sampykt*) in qvibusdam confirmatio, in qvibusdam articulis mutatio, anno 1556 (l). 66) Edictum ne prædia templorum

(a) Vid. ibid. Litr. GG. HH.

(b) Vid. ibid. Litr. II. Qvatuor hæc Rescripta ex Regesto Cancellariæ Danicæ dicto: *Register over alle Landene* No. 6. fol. 593. sqq. desumta sunt.

(c) Vid. loc. cit. Litr. KK.

(d) Vid. ibid. Litr. LL.

(e) Vid. ibid. Litr. MM. Tria hæc Rescripta ex laudatis supra *Indicibus* No. 4. fol. 368. 383. 389. exscripta sunt.

(f) Vid. ad finem Capitis Litr. NN. ex *Regesto* supra laudato No. 6. fol. 601.

(g) Vid. ibid. Litr. OO. Simul & eodem die scriptæ sunt literæ ad Canutum Stenonis, ut Nicolao opem ferat, qva jure cum Davide agere possit, & præturam Borgfiordensem dicto Nicolao conferat, aliæ qvoqve literæ jubent ut Canutus Stenonis Thorolfo Egilli jus dici curet de prædiis Eingey, Berunes & pluribus.

(h) Vid. ibid. Litr. PP. Hæc & præcedens Rescriptum ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 514. 528. desumta sunt. Simul & eodem anno feria septima post Dominicam Oculi literæ ad Canutum Stenonis exstant, qvibus hæc negotia & Instructionem in comitiis universalibus promulgare, & pelles vulpinas comparare jubetur. Ille etiam ultra centum tales pelles ærario regio eodem anno intulit.

(i) Vid. ad finem Capitis Litr. QQ. *Register over alle Landene* No. 6. fol. 603.

(k) Vid. ibid. Litr. RR. ex supra laudatis *Indicibus* No. 5. fol. 39. b.

(l) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. SS.

plorum abalienentur, anno 1556 (a). 67) Literæ qvibus Gislao Jon episcopatus Skalholtensis confertur, anno 1558 (b). 68) Aliæ qvib eidem qvatuor toparchiarum decimæ conceduntur, anno 1558 (c). 69 De mulcta pro incestibus Davidis Gudmundini irroganda, anno 155 (d). Hæc fere sunt publicum commodum & ecclesiæ emolumentum concernentia optimi Regis edicta, qvæ nobis videre contigit, reliqva ver qvæ mere gratiosa sunt, in tanta copia libenter præterimus, inter qv tamen aggratiatio Christinæ filiæ Ejulfi de anno 1551 præ cæteris hic sib locum postulat (e).

§. 3.

Anno 1536 (f) *Claudius de Mervitzen* Islandiæ Satrapa factus est vir neqvam, qvi statim in incolas vi & sceleribus grassari cœpit, ita ut graves de eo qverimonias ad Regem emitterent, qvas ille, non tantum diluit sed etiam aulicorum qvorundam gratia adjutus, Regium diploma, aut emendicavit, aut ementitus est (g), qvo ei Videyense Cœnobium cum suis

---

(a) Vid. ibid. Litr. TT. Qvod, ut & proxime præcedens, ex *Regesto* supra laudato No 6. fol. 604. 606. desumtum est.

(b) Vid. ad finem hujusce Capitis Litr. UU. ex *Indicibus* Cancellariæ Danicæ No. 5. fol 336. a.

(c) Vid. ad calcem Capitis Litr. XX.

(d) Vid. ibid. Litr. YY. Hæ binæ Literæ ex *Register over alle Landene* No. 6. fol. 629. exscriptæ sunt.

(e) Literæ istæ, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 3. fol. 334. desumtæ, ad finem hujus Capitis Litr. ZZ. exhibentur.

(f) In computandis annis Præfecturæ Mervitzianæ non bene conveniunt Authores. *Skardsaaënsis* vult qvod ille anno 1535 in Islandiam venerit, sed id Concluso comitiorum supra pag. 268. allato repugnat; nec ille munia Satrapæ ante annum 1537 exercuisse videtur. Conf. supra pag. 278 Qvid? qvod *Regestum* Cancellariæ Regiæ ab anno 1480 ad 1550 expressis verbis dicit: " Clus von Maruitz fick Fölgebreff thill " Islannd cum clausulis consvetis. Actum Hadersleff Juledag Anno 1536. "

(g) Diploma qvod protulit, aut arte aliqva emendicatum, aut, qvod verius esse puto, omnino ementitum fuisse, verosimile faciunt; (α) Vitiatio anni. (β) Non adscriptum nomen Regis, qvod licet non exemplis careat, in tali tamen causa vix est credibile.

is proventibus concedebatur, qvod si exstiterit, diu celavit & clam piscopo habuit; sed anno demum 1539 ipso Pentecostes festo per Mynden-

bile. (γ) Qvod illud tamdiu celavit. (δ) Qvod clam Episcopo & tam improbe, omnia fecerit, nam si veritatem a sua parte habuisset, statim in dicasterio anno 1538 id publicare debuisset; Qvæ omnia ex *GISSURI* Episcopi in *libro Memoriali* hac de re notatis lucem fœnerantur, ita enim ille:

Ut gratiosissimi Domini Regis voluntatem & vera mandata sciamus, & ne literis suppositititiis fallamur, Regia Majestas promisit, propria manu se literas in hanc terram mittendas subscripturum, qvod & dicasterio generali in comitiis universalibus notum feci, & Claudium de Mervitz oblique insimulavi, ejus & asseclarum tempore, nos litteris, qvarum authoritate cœnobium Videyense retinuit, deceptos fuisse; qvod ita demonstratum volo: Cum scilicet Episcopum Augmundum Reykis in Olvesi prima vice convenit, & litteras Regias & mandata reddiderat & absolverat, nullas se plures habere, ab Episcopo Augmundo interrogatus, asseruit, & illas qvas de Videya postmodum in foro produxit, celavit, cœnobium autem tam proditiose, ut omnibus notum est, & sententiæ postea latæ monstrant, occupavit; In clausis qvidem suis literis exemplum mandati, qvod de Videya habere præ se tulit, Augmundo Episcopo misit, ubi verbotenus omnia non ita perscripta fuere, ac esse debuit, & literæ sigillo munitæ sonabant. Cum autem literas istas sigillo munitas in foro postmodum legerem, Datum, ut appellant, sive tempus qvo literæ editæ fuerunt, manifeste erasum erat, tempus autem qvo edebantur, ni fallor, fuit anno 1536, cujus loco scriptum fuit 1538, manu Diderici van Mynden qvam probe nosco, qvæqve scriptura in totum dissimilis fuit ei qva literæ exaratæ erant. Hic observandum est, qvod ubi *GISSURUS* de colloqvio Mervitzii loqvitur, in margine scribit "*Anno 1539*" qvo nullas se literas habere Mervitzius professus est, sed paulo post exemplum literarum a se scriptum misit, qvod cum obsignatis illis, id est originalibus, qvas *postmodum*, id est, anno ut videtur 1540 produxit, non consonabat. Hinc concludi posset, nullas omnino literas Mervitzium de monasterio Videyensi habuisse anno 1539, cum illud invaderet, sed ut jure agere videretur, formulam, qvalem tunc in Dania a Regibus concedi solere novit, exscripsisse, & Augmundo misisse, tandemqvè Havniæ hyeme 1539-40 præsentem, diploma a Rege emendicasse, si non ementitum esse, qvod in comitiis generalibus anni 1540 produxerit, annum tamen vitiasse, ut dolus lateret. Qvæ conjectura verosimilis fit, tam ex præcedenti Gissuri relatione, qvam laudato nuper *Regesto*, qvod Fol. 146. a. ita habet: " Claus Maruidz fick Fölgebreff thil menige Bönder, som " ligge thil Huidöe Closter, dog saa at hand skal besörge Abbeden oc menige Brö- " dre der inde ere med dieris Wnderholling thil Kleder, Madt oc Öll. Actum Haff- " niæ Anno 1539. " Ubi notandum, qvod proxime præcedens diploma in dicto Regesto sit de eodem loco & anno, die Sancti Matthæi. Mervitzius autem cœnobium Videyense die pentecostes invasit.

Myndensem illud insidiose invasit & spoliavit, domesticos vero male tractavit; magnisqve affecit injuriis, eodemqve anno cum Myndensis Skalholti cum asseclis cæsus esset, Ogmundum Episcopum, insontem & hujus sceleris vacuum, qvasi ejus jussu factum esset, apud Regem diffamavit, tantamqve optimo Regi suis calumniis bilem movit, ut, ni Hamburgenses intercessissent, exercitum in Islandiam ad ulciscendum hoc nefas misisset (a); sed cum Ogmundus in dicasterio universali anno 1540 se ab hoc crimine purgasset, Mervitzius, Arii Nomophylacis sententia pro

(a) Qvanta in Islandos, ob Myndensis & asseclarum cædem, ira Rex a Mervitzio incitatus fuerit, ex seqventi patet documento:

Excerptum ex Germanico inter chartas RESENII (inqvit *A. MAGNÆUS*).

" 1541 Fredagen efter Matthiæ Apostoli (ɔ: 25 Febr.) fra Kiöbenhavn, skrif-
" ver Kong Christian til de udi Hamborg, ladende dennem viide, at Hand ved
" nærværende deres Bud, haver bekommet deres Skrivelse, hvorinde de andrage, at nogle
" Indbyggere udi Hamborg, Kiöbmænd og Skippere, som have deres Seiglatz og
" Handel paa Island, haver dennem forebragt og sig beklaget, hvorledes Kongen
" var til Sinds, at sende Hans Foget paa Island, Claus von der Marvitz med nogle
" Skibe og Folk der hen (til Island) til Foraaret, til at straffe dem, som Hans
" (Fogedes) Folk og Tienere der have ihielslaget, hvorudover deres (Hamburger-
" nes) Folk, ikke allene skulde lide Skade paa deres sædvanlige Handel og Næring,
" men end og paa deres udstaaende Skyld, og begiære at Kongen her med vilde i
" naade indeholde, og ikke anderledes med Islænderne herudinden lade forfare,
" end efter Lov og Rett, paa det deres (Hamborgernes) Borgere og Indbyggere,
" ikke skulde paa deres Handel eller udstaaende Gield lide Skade, med videre de-
" res Breves Indehold, tillige med indlagde (Hamborgeres) Supplication, og Indbyg-
" gernes paa Island deres Brev. Svarer nu Kongen derpaa, at Hand vel haver
" lovet Hans Foged ved hans sidste igienkomst, da hand Kongen demonstrerede
" hvor elendig hans Tienere vare medhandlede og uden Skyld og Bröde ombragte,
" ikke at lade sligt ustraffet, og da vel var til Sinds, saadanne med Alvorlighed at
" lade straffe; mens nu, formedelst deris (Hamborgernis) Forbön, at deris Folk
" ikke derover skal geraade i Skade paa deres Næring og udstaaende Gield, haver
" Kongen taget Sagen i betænkende, og vil nu ikke forfare imod de Skyldige med
" saadanne Strænghed, som Hand tilforen hafde sat sig fore. Ikke dess mindre vil
" Hand skikke derhen nogle af Hans Folk, som udi Norsk Lov kyndige ere, med
" Befalinge at procedere imod samme Islands Indbyggere allenefte efter Lands Lov
" og Ret; Begiærer derfore og forlader sig til dennem (Hamborgerne) at de, deres
" Folk, som formedelst deris Handel derhen reise, alvorligen befale, at de Kon-
" gens Folk, efter deres Begiering, saavidt ret kand være, ere behielpelig, at sam-
" me Ondskab ikke skal blive ustraffet. "

pro tribunali dicta, infamia notatus fuit, & omnino ineptus judicatus, cui insulæ præfectura concrederetur, qvæ causa, ut & alia ejus facinora, anno 1541 in comitiis a Regio legato Christophoro Hvitfeldio denuo examinata fuit; sed, anno 1542 Flenopoli a Rege & Senatu, perfecte decisa, cujus sententia Mervitzius, infamia notatus, & æviterno carceri adjudicatus fuit, ex qvo, post unum in eo exactum annum, Senatus precibus liberatus est. Qvid, ut Islandiæ Satrapa, utile gesserit, nobis non innotuit, nisi qvod Constitutionem qvandam de erronibus, aliisqve injuste sese sustentantibus circa annum 1538 una cum Erlendo Nomophylace promulgavit.

§. 4.

Annis 1536 & seqventibus, scribit Skardsaaensis Annalium conditor *Dietericum Myndensem* Præfecturam Islandiæ obtinuisse, eandemqve ad annum 1539 gessisse; sed cum in his valde perplexus sit citatus Author, nos diplomata fide digna (a) secuti, statuimus Dietericum ab anno circiter 1529, vel 1530, ut mandatarium Satraparum Bessastadis hæsisse, omnibusqve bonis invisum, multis modis incolas pressisse. Anno 1539 monasteria Regi subjicere cœpit, initium faciens a Videyensi, qvod a Regia villa Bessastadis non longe dissitum, ipso Pentecostes festo absente Abbate ex improviso aggressus, domesticos partim fustibus contusos, partim sauciatos, fugavit, monasterium vero hoc modo occupatum, ad comitiorum usqve tempus retinuit. Hic cum Episcopus eum rogaret ut Documentum, qvo probaret, hocce, aliaqve sua facta, Regio Mandato & auctoritate fieri, si qvod haberet, promere vellet, maleferiatus mala tantum dedit responsa. Qvo successu inflatus, circa Nonas Augusti domo egreditur, & se 7 famulis stipatum totam Islandiam subjugaturum jactabundus, ad monasteria in Qvarta orientali sita, cursum instituit, sed unius diei iter progressus, dixit se Skalholtum haudqvaqvam præteriturum, eodemqve, contra qvod primo constituerat, iter flexit; Qvo ubi perventum est, cibo & potu cum suis ad libitum impletus, Episcopum ter qvaterve indignis verbis & scommatibus obruit; Qvi eum, ut discederet, hu-

 maniter

(a) Vid. supra pag. 265.

maniter monuit, cæcum & effœtum se, suos, si qvid inter eos & illum dissidii intercedere contingeret, compescere non valere, præbiturum autem discedenti qvicqvid opus haberet & rogare vellet: Qvibus Dietericus spretis, genio strenue indulsit, usqve dum armati qvidam, jussu Procuratoris cathedralis (non autem jubente Episcopo, ut qvidam volunt) in cænaculum irruunt, ipsumqve cum asseclis miserrime obtruncant; in qvo conflictu ex Dietericianis 7 perierunt, postridie autem alii duo ad villam Hruna, qvi Skalholtum non venerant, pari letho affecti sunt. Facta est hæc laniena Skalholti ipso Laurentii Festo, anno 1539, de qva Jonas Biorni, Prætor Toparchiæ Arnesensis, convocatis qvibusdam optimatibus, duodecimvirale judicium instituit, qvi cognita causa, 1) qvod Ogmundo Episcopo 200 Rhenanos furto & raptu abstulisset, 2) qvod eidem 4 boves saginatos surripuisset, 3) qvod Episcopi & Cathedræ fundos in Grindavik violasset, ibidemqvé domum ipsius ingratiis ædificasset, 4) qvod septem prædia Episcopo abstulisset, 5) qvod Episcopum infandis dictis proscidisset, Dietericum cum suis jure cæsum videri pro sententia dixerunt.

§. 5.

Cum ad aures Regis pervenit, qvam perverse multa in Islandia gererentur, ad eadem corrigenda opus esse vidit Viro magnæ auctoritatis & perspectæ prudentiæ, ut & antiqvæ virtutis & fidei, qvæ omnia in uno *Christophoro Hvitfeldio* Nobili Dano & Eqvite aurato, tunc temporis Præfecto arcis Steinvigsholm, concurrere videbantur. Hunc itaqve ad sedandos tumultus & expedienda negotia, amplissima præmunitum Instructione ablegat, & Islandiæ præfecit; Qvi anno 1541 medio vere portum Bessastadensem ingreditur, & accersito Gissuro Episcopo Regias tradit literas, datas feria 2 Paschatos eodem anno, qvibus injungitur Episcopo, ut Præfectum ore, opere & consilio adjuvet; Qvo facto, conventus indicitur Kopavogi habendus, ut ibidem Mandata Regia palam fiant, & qvantum fieri posset, executioni dentur: Qvo finito, nomine Regis rusticis indicitur, ut duodecim eqvos, qvibus farina & polenta, Skalholtum, inde vero vicissim butyrum, panni inqvilini (vadmal), & id genus mercimonia, vehantur, commodent; Qvi cum advenissent, duo-
decim

decim viris traduntur, qvi Hiallam Olvesensium advolant, ibiqve Ogmundum Episcopum Skalholtinum capiunt, & in triremem Regiam devehunt. Cui primum Hvitfeldius sub promissione dimissionis, omnia sua mobilia aurum & argentum, moxqve omnes ejus fundos elicuit. Appropinqvante autem Comitiorum tempore, Præfectus ad ea proficiscitur, incolas, qvi ibidem præsentes erant, homagium Regi præstare adegit, aliaqve Regia Mandata magna gravitate & fide expedivit. Inter alia Davidi Gudmundino ab Ogmundo datas obligationes & apochas confirmavit & ratas esse jussit, Davidemqve cum omnibus suis in Regis singularem tutelam suscepit, ipsiqve anno seqvente literas ipsius Regis manu scriptas idem confirmantes transmisit. Cum Holensi autem Episcopo Jona Arii filio, qvi audito qvod cum Ogmundo gestum erat, in itinere ad Comitia primo Kalmanstungæ substiterat, & deinde re infecta domum reversus, per literas & nuntios egit; Tandemqve omnibus ex voto peractis, constituto in locum Arii Nomophylacis, qvi officio sponte abivit, Thorleifo Pauli, adjutoreqve ipsi dato Davide Gudmundi, & Præfecti vice Petro Enari, Ogmundum secum vehens Hasniam navigavit. Anno 1542 iterum in Islandia præsens fuit, tunc enim a Gissuro Episcopo calicem aureum accepit, aliosqve cathedræ Skalholtensis thesauros & nummos, ut testatur Regis apocha, data Dominica ante Presentationem Mariæ anno 1543. Num autem sæpius in Islandiam venerit, incertum est; Nam anno 1543 Petrus Enari ipsius vices egisse videtur, qvi judicium Nomophylacum Thorvardi Erlendi & Thorlevi Paulini de prædio Biarnanes, ejus loco confirmavit. Reliqva Viri fata & facta ex Historia Danica notissima sunt, scilicet, qvod anno 1532, cum Canuto Gyldenstiernio salvum conductum Christiani II. obsignavit, & 1535 Christiano III. de victoria qvam sui in Scania a Svecis & Lubecensibus reportarunt, annunciavit. Anno 1537, cum Ulfstandio in Norvegiam ad sedandos motus qvos Olaus Archiepiscopus excitaverat, missus fuit, in qva Legatione collega omnes Episcopos Norvegiæ in Daniam transportavit; ipse autem, subjecta Regi & in ejus verba jurare adacta universa Norvegia, ut Præfectus Arcis Steenvigsholm, ibidem remansisse videtur, ad annum 1540. Anno 1549 inter qvatuor Daniæ Nobilissimos, qvi Christianum II. Sönderburgo Callundburgum deduxerunt, conspicuus fuit. Præfecturam diu Bergensem, simulqve aliqvandiu adjunctam Færöarum, post Regni Daniæ Senator factus, Crucisoræ, & tandem

 Gotlandiæ

Gotlandiæ geſſit, & tandem in arce Visby Gothlandiæ anno 1559 circa confinia menſium Octobris & Novembris, deceſſit.

§. 6.

Hvitfeldio in Præfectura Islandiæ ſucceſſit anno 1544 *Otto Stigoti* (a); Eodem enim anno a Nomophylacibus Erlendo Thorvardi & Thorlevo Pauli judicium poſtulavit de peregrinorum mercatorum piſcatoriis naviculis, qvas contra leges & Regia Edicta hic haberent, ſed ad tegendam fallaciam incolas induxerant, ut aliqvam earum partem aut revera poſſiderent, aut ſibi vindicarent; qvi talem pronunciaverunt ſententiam; ut qvicqvid navicularum extranei hoc modo aut titulo poſſiderent, dimidium Regio fiſco, dimidium autem Regio Præfecto cederet; Islandi autem qvod re vera poſſiderent, obtineant: qvam ſententiam ut valde iniqvam, mercatores Regi detulerunt, utqve reſcinderet poſtularunt, qvi eos ad Islandiæ leges & conſvetudines remiſit; unde Stigotus anno 1545 eos denuo in jus vocavit, & Conſtitutum obtinuit, ut omnes eorum cymbæ piſcatoriæ, ex præſcripto conſtitutionis Piningianæ, Regio fisco addictæ & publicatæ cenſerentur, qvæ tum temporis in Toparchia Kialneſenſi 4. inventæ fuerunt. Eodem anno Stigotus Biörno Jonæ Epiſcopi filio tradidit Regis de Prædio Biarnanes & ſubjectis villis ſententiam, qvam Rex ſecundum Jonam pronunciaverat, utrum 1546 in Islandiam venerit, dubium eſt & veroſimilius negatur; ſed 1547 ad diem Veneris ante feſtum Baptiſtæ adfuit, ſi genuinum eſt datum chirographi qvod Beſſaſtadis Giſſuro Epiſcopo dedit, in qvo teſtatur ſe ab eo accepiſſe 30 Joachimicos pro factis in Regium Reſcriptum de conjugio Sacerdotum impenſis: Liburnica vectus

(a) Noſterne Otto Stigoti unus idemqve ſit ac ille, qvi ſub Severino Nordby, Chriſtiano II. in Scania militans 12000 Ruſticos ſecum trahens, & Provinciam ferro flammaqve vaſtans, a Johanne Rantzovio 1525 fuſus, fugatus, captusqve & neci deſtinatus fuit, ſed proprio aſtu & aliorum interceſſione ægre tandem evaſit: Deinde autem anno 1532 Regio in Norvegia præfuit Exercitui, &, referente *UNDALINO* inſignem illam Bibliothecam Nidaroſienſem non minus barbare qvam nefarie flammis dedit, qvi tandem anno 1534 Arci Neoburgicæ Præfectus fuit; noſtrum non eſt disqvirere; id ſaltem ſcimus, qvod temporum rationes id minime prohibeant. Conf. *HVITFELD*. pag. 1380 & 1429. *HOLBERG*. Tom. 2. pag. 207. & *UNDALIN*. in *Deſcript. Norv.* pag. 90.

vectus alteraqve Subsidiaria comitatus, & ducentis armatorum stipatus, in Islandiam a Rege missus venit, qvo trium Qvartarum, australis scilicet, orientalis & occidentalis incolas in Comitiis universalibus ad præstandum Regi homagium denuo adegit; Idem enim ante decennium sub Hvitfeldio pleriqve prius fecerant, qvo aliisqve Regiis, qvæ in Mandatis habuit negotiis peractis, abiit.

§. 7.

Initio anni 1547 Rex omnes reditus & Regalia Islandiæ Magistratui Havniensi concessit, qvo ipso Præfectura Ottoni Stigoti ademta ad dictum Magistratum devoluta est, qvi illam tam Regis, qvam propria vice *Laurentio Mule* Civitatis ejusdem Senatori concessit, qvam & hic in annum usqve 1550 vel seqventem gessit, qvid autem egerit, non liqvet, nisi qvod cum Hamburgensium mercatoribus qvandam controversiam habuit, qvorum mercimonia confiscavit, de qvo legendum est Regis Edictum, datum Flenopoli, die lunæ post hebdomadem Paschatos 1551, in qvo Rex injunxisse & mandasse se profitetur, ut suus tum temporis in Islandia Præfectus Laurentius Mule, Episcopi Jonæ & filiorum molitionibus obviam eat, & si posset, eum captivum ducat; Sed in his seditionibus & negotiis mitius, imo negligentius se gesisse videtur, qvam temporum conditio reqvirebat, unde etiam contemptum contrariæ partis incurrit; Nam anno 1550 in Comitiis universalibus, cum Arius Episcopi filius pensiones ex Toparchia, cui præfuit, ipsi numeraret, easdem, seu nummos qvosdam, ita violento ictu in os ejus projecit, ut Præfecto ex naribus sangvis promanaret, scommatica addens dicta, ut eosdem deglutiret; ad qvod Mule ne hiscere qvidem ausus est, cum illi in promtu haberent 350 armatos, qvi ipsum, siqvid tentasset, adoriri parati erant (a). Similiter etiam paulo post, cum Præsul Skalholto Videyam moveret,

(a) Hac tempestate id agebat Rex, ut commercia regnorum a civitatibus Hanseaticis & aliis exteris ad suos subditos transferret, qvod Hamburgenses & reliqvos pessime ussit, unde nec mirum Aresonium ejusqve asseclas Regi refractarios communem cum his causam fecisse. Forsan & Aresonius Laurentium Mule Havniensium tantum vicarium æstimaverit, qvo fere titulo ipse qvoqve Rex eum appellare videtur in schedula Eskio Bille Eqviti, & Eskildo Oxe Qvæstori, missa, Dat. Drottningborg die Sancti Andreæ Apostoli anno 1551. Vid. infra ad finem Capitis Litr. AAA.

ret, Laurentius omnia hostis arbitrio relinqvens, fuga in navem, qvam paratam habuit, semet periculo subtraxit, & vela statim ventis dans in Daniam transnavigavit.

§. 8.

Ex Islandia discedens Laurentius Mule, reliqvit pro solito Præfectorum more Procuratorem nomine *Christianum Schrifer*, qvi a Scriptoribus communiter vocatur *Christianus Scriba* (a). Qvando in Islandiam venerit, aut Procuratoris officium acceperit, non liqvet, non tamen improbabile est, eum statim cum Laurentio huc venisse, constat enim ex ejus literis, datis ad Davidem Gudmundi die 3 natalitiorum anno 1549, qvod tum eandem hanc Spartam ornaverit. Anno 1550 cum David Gudmundi filius Jonam Arii & ejus filios cepisset & captivos secum Snoksdali detineret, Christianum extemplo de re gesta certiorem fecit, qvi sine mora advolans, Ormum Sturlæ Nomophylacem cum 13 subacti consilii & spectatæ prudentiæ viris convocat, rogans qvid factu opus sit? Qvi unanimiter decernunt & judicant eos jure & ex Regio mandato captos esse; Regii autem Præfecti, & eo absente ejus Procuratoris esse, eos ad proxima Comitia captivos, sed incolumes tenere. Qvo facto, Skalholtum eos devexit, ibidemqve novam de iis consul-

(a) Judices Snoksdalenses (vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 55.) expresse vocant eum Christianum Scriverium, qvasi id ei cognomen fuerit; alii autem id ei ut antiqvum officii nomen tribuunt; Qvidam vero amanuensem Consulum & Senatorum Hafniensium vocant; Ipse autem Rex vocat eum. " Ofs Elskelig Baffgemester og Raadmands Tiener udi " Vor Stad Kiöbenhaffn," ut ex Litr. Y. infra patebit, qvæ officia qvomodo cum Procuratoris munere in Islandia gesto combinari aut conciliari qveant, non video; Dicendum itaqve aut talem aliqvando eum fuisse, & a Rege mortuum, honoris ergo & ad augendum facti invidiam prioris officii titulo ornari, aut Magistratus Havniensis, qvi anno 1547 reditus Islandiæ & mercaturam mille marcis; Lubecensibus in 10 annos conduxerat, ut ex codicillis Regiis datis hoc anno patet, mercaturæ inspectorem egisse, qvod non caret probabilitate, imprimis cum hac ætate cognomen *Schriffer* freqvens admodum fuerit, qvin Michaël Schriffer tunc temporis Prætor (Byfoget), post Consul (Borgemester), Havniensis erat, qvem Christianus cognatione forte contingebat. Christianum non ita timidum, excordem & nauci hominem fuisse, ut a qvibusdam Nostratium, præsertim Jonæ Arii cognatis & asseclis affirmatur & traditur, ostendunt ejus ad Davidem Gudmundi literæ datæ 1549, Sect. 4. cap. 7 §. 65. in qvibus haud parum fidei, judicii & animositatis præ se fert; sed nostrum non est ejus Apologetam agere.

consultationem iniit, ubi Christianus, ob multitudinem Holanæ diœceseos incolarum, qvi in Toparchia Kialnesensi (in qva sita est villa Regia Bessastadum) tempore hyemali, piscatione intenti se continere solent, sibi haud fidam, sed liberationi captivorum operam daturam, ulli eorum custodiendo semet imparem agnovit & palam professus est. Unde tandem (qvod qvidam Christiano, plures Martini Episcopi Procuratori Jonæ Biarni filio tribuunt) conclusum est, ut securi omnes percuterentur; qvod ibidem die 7 Novembr. executioni datum fuit. Abhinc Christianus domi se continuit, usqve ad initium Februarii, qvo tempore ad providendum, ut Regiæ naves piscatoriæ habilibus piscatoribus aliisqve necessariis instruerentur, iter in demandatam sibi provinciam, vulgo Sudurnes, suscepit, qvo delatus, & hospitio cum qvibusdam suorum in villa Kirkebol exceptus, ab iis, qvos tantopere timuerat, borealis Qvartæ incolis, aliisqve, qvi eorum partibus accesserant, qvorum numerum, qvi-minimum 30, qvi maximum 60, faciunt, invaditur, & cum filio ac 13 aliis misere obtruncatur, &, ne qvid contumeliæ genus deesset mortuis pudendo more illuditur. Qvod audiens Rex, ægerrime tulit, & severissime mandavit, ut homicidæ conqvirerentur, & pro meritis plecterentur; sed eorum qvidam hanc procellam providentes, in tempore fuga se in Angliam subduxerunt, qvidam vero vitam ab executoribus Regii Mandati pecunia redemerunt, adeo, ut ex toto hoc numero duos tantum securi percussos invenire liceat.

§. 9.

Tristibus ex Islandia, qvas anno 1550 Laurentius Mule aliiqve adtulerunt, relationibus excitatus justissimus & piissimus Rex, majoribus copiis & viris militiæ peritis opus esse putans, primo vere anni 1551 (a) *Ottonem Stigoti*, qvi ante sexennium Islandiæ Præfectus fuerat, una cum triremi & 200 militibus in diœcesin Skalholtensem, sed *Christophorum Trundsonium* de Epelholt & *Axelium Juel* de Vilstrup ad occupandum & subi-

(a) Doctiss. *ARNGRIMUS* in *Comment. de Island.* Fol. 82. hæc de Axelio Juel refert ad annum 1552, cum scribendum fuerit 1551. Eodem enim anno Axelius Juel hic præsens fuit, sed 1552 Islandiam non vidit.

& ſubigendum diœceſin Holanam cum duabus roſtratis navibus & 5
militibus ablegavit (a). Hi Islandiam ingreſſi, Martinum liberatum, r
belles vero capite plexos, nulloqve milite opus eſſe, omnia vero paca
invenerunt. Qvapropter Oddeyræ in Ejafiordo die Mercurii poſt Barnaba
anno 1551, 24 virorum judicio, Præſide Ormo Sturlæ filio occidentali
& borealis qvartæ Nomophylace, incolas in Regis verba jurare adege
runt, Jonam Arii filium cum duobus filiis rebelles & jure cæſos pro
nuntiarunt, omnia vero eorum bona Regio fiſco adjudicarunt, qvibu
péractis, ſedem Epiſcopalem adierunt, indeqve calicem aureum & qvic
qvid auferri potuit, ſecum ſumſerunt (b). Ex bonis proſcriptorur
liberis dimidiam partem mobilium reliqverunt, parentumqve donation
retinere permiſerunt. Thorunnæ etiam Epiſcopi filiæ, qvæ tum vidu
vixit, duo prædia ad dies vitæ conceſſerunt. Id in Axelio Juel laudatu
qvod 15 orbos & ephebos ſecum abduxerit, ſuisqve ſumtibus ſuſtentari, u
viri frugi fierent, effecit. Sub abitum Stigotius Petrum Einari filiun
Martini Epiſcopi fratrem, Procuratorem Beſſaſtadis, reliqvis conſentie
tibus, præfecit.

§. 10.

Huc uſqve ſuprema rerum Islandicarum inſpectio penes vicariu
Magiſtratus Havnienſis erat, ſed cum Majeſtas Regia, nec reditus tan
tos ac par erat acciperet (c), nec Havnienſium tanta in Islandia eſſe
authoritas, qvantam tempora exigebant (d), proprium Rex Satrapam Is
landis anno 1552 miſit *Paulum Hvitfeldium*, Chriſtophori Hvitfeldii, qv
abhinc decennio Islandiæ Præfecturam geſſerat, fratrem, virum magn
nominis & expertæ fortitudinis; fratrem enim Claudium Hvitfeldium
e captivitate Batavica eo modo redemit, ut piraticam exercens, Bata
vorum qvoddam navigium, in qvo Henrici Theodori Conſulis Amſte
lodamenſis filius vehebatur, caperet, cujus permutatione fratrem libera
vit.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. P.

(b) Vid. infra Sect. 4. cap. 7. §. 64.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. H. BB.

(d) Vid. ibidem Litr. AAA.

vit. Qvo majorem apud Islandos autoritatem sibi conciliaret, duas naves qvæ illum veherent, & duas sclopetariorum cohortes nactus est (a). Anno 1553 altera ei legatio in Islandiam injuncta est, cum non solum duarum regiarum liburnicarum, qvæ ex Norvegia templo & scholæ Holensi ædificandis materiam advexerunt (b), inspectio ei demandata erat, sed & Cubicularium Regium Jacobum Hvide, & celeberrimum illum Norvegiæ Legiferum Jonam Simonis, socios itineris habuit (c). Eodem anno apocham edidit, qva se Biörni & Arii, Jonæ Episcopi filiorum dimidiam mobilium partem, qvæ fisco regio adjudicata fuerat, accepisse confitetur, & Petro Einari monasterium Reinenesensi jussu regio (d) ademit. Anno 1554 itidem unacum Canuto Stenonis (e) in Islandia fuit, tunc enim Ormum Nomophylacem illicitæ venditionis prædii cujusdam Regii ut & debitorum, qvibus Ormus solvendis non suffecit, accusavit, qvapropter Præfectus ei officium abrogavit. Ex Islandia redux præfecturas maximi momenti nactus est, Havniensem,

 Krogen

(a) Ut patet ex Regis Christiani Tertii literis ad Præfectum Havniensem Petrum Godske Dat. Drottningborg Dominica Reminiscere 1552. Instructionem Hvitfeldio ad hanc Expeditionem datam, vid. ad finem Capitis Litr. Z. Constitutionem a Hvitfeldio de scholis Islandicis infra Period. 5. Sect. 2. cap. 2. §. 4. exhibebimus.

(b) Huic expeditioni, Ivarus Jani, Præfectus Norvegus, cujus sæpe in expeditionibus nauticis posteriorum temporum mentio fit, præficiebatur, & Instructionem jam acceperat, (vid. supra pag. 278.), sed cum morbo esset præpeditus, ei suffectus est Olaus Calips, itidem Norvegus, qvi tandem sub Friderico Secundo Cancellarius regni Norvegici, & Præfectus Classis Regiæ (Admiral) factus est. Hujus Instructionem vid. ad finem Cap. Litr. DD.

(c) Literæ Regiæ hac de re ad Jacobum Hvide datæ sunt Nyborg, feria qvinta post Dominicam Oculi, anno 1553. Literas ad Petrum Hvitfeldium, Cancellarium Regni Norvegici, qvibus Jonæ Simonis iter in Islandiam injungitur, vid. ad finem Capitis Litr. BBB, ex *Tegnelse over alle Landene* No. 4. fol. 226. a. Una cum Christophoro Hvitfeldio anno 1541 advenerat Legifer qvidam Norvegus, qvi jus & æqvum observaret, qva expeditione Augmundus Episcopus, præsertim vero soror ejus Asdisa, forma, nec justa, nec æqva, opibus suis spoliabantur; Nec multo feliciorem hæc expeditio juridica successum habuit, nam qvod effecerit, boni, nullum apud scriptores coævos vestigium invenimus.

(d) Literæ Regiæ datæ sunt Nyburgi die Saturni post Dominicam Oculi anno 1553. Causa erat, qvod Petrus pretium admodiationis solvere detrectavit.

(e) Vid. ad finem Capitis Litr. NN.

Krogen (hodie Cronborg) & Abrahamſtrup in Siællandia, poſt Coldinghuſiæ in Jutia, & tandem Hallandiæ, ubi anno 1563 Halmſtadum fortiter defendit, & Svecos obſidionem, qam per ſex continuaverant ſeptimanas, ſolvere coëgit.

§. II.

Licet *Eggertum Johannis*, potius Hvitfeldii vicarium, qvam Regium Præfectum fuiſſe ſtatuamus, cum tamen Regia auctoritate & permiſſu id officii a Hvitfeldio obtinuerit, hic ei locum concedimus (a). Patrem habuit Johannem Eggerti, Islandiæ qvondam Præfectum (b), matrem vero Gudrunam Biorni Godvinidæ filiam, ex viri itidem nobilitate donati Biorni Thorleifidæ proſapia oriundam. Eggertum anno 1550 ad exteros abiiſſe & Flenopoli 1551 apud Regem fuiſſe patet ex privilegiorum nobilitatis a Rege Johanne avo ejus Eggerto Eggerti Vicenſium in Norvegia Nomophylaci anno 1488 conceſſorum confirmatione (c), ſimulqve Rex ejus judicium, qvod ut Præfectus Toparchiæ Isafiordenſis anno 1550 de ſceleribus Olai Gunnaridæ ejusqve fratrum, qvi Brinjolfo Sigurdi pedem amputarant, pronuntiaverat, ibidem confirmavit In Islandiam reverſus eadem æſtate ab Ottone Stigoti, villæ Beſſaſtadenſis & Toparchiæ Gullbringenſi præficitur. Anno 1552 a Paulo Hvitfelldio juſſu regio (d) Islandiæ Præfectus conſtitutus, de ſicariis, qvi Chriſtianum Scribam occiderunt, ſententiam dixit (e), qvod officium 1553 retinuit. Anno 1554 loco Erlendi Thorvardini auſtralis & orientalis qvartæ Nomophylax conſtitutus eſt, ſed poſt mortem Oddi Gotſkalkidæ in occidentali & boreali qvarta idem officium obtinuit, qvo, usqvedum Ormus Sturlæus id ei 1569 eripuit, functus eſt. Qvæ ut Nomophylax aut Prætor Iſafiordenſis, vel forſan totius Thorſkafiordenſis Toparchiæ Prætor geſſit, huc non pertinent, præter literas monitorias ad incolas provinciæ unacum

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. ?. X. Z.

(b) Vid. ſupra pag. 255.

(c) Vid. infra ad finem Cap. Litr. N.

(d) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. S. X. Z.

(e) Vid. infra Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. 111

m Officiali Jona Lopti subscriptas (a). Insigne damnum anno 1579 piratis Flessingensibus accepit, qvorum unum antea offenderat & male altaverat, illi enim improvisi, villam ejus Bæ in Raudasand armati inserunt, & spoliaverunt, ipsum vero captivum detinuerunt, usqvedum genti argenti pondere, a cognatis & amicis collato, redemtus fuit, l eodem anno in Daniam delatus, illatam sibi injuriam coram Regia ajestate supplicibus literis qverebatur, qvibus Rex permotus Senatores adenses per literas monuit & rogavit, ut piratas istos per Navarchum vendam Stadensem nomine Henricum Gevirs, iisdem notum, exqvirent & proderent, Eggertumqve ad jus suum obtinendum, adjuvarent. lis munitus literis Eggertus Stadum transvectus, prædones natione Angs Flessingiæ se continere cognovit, qvos ibi paulo post deprehensos elerisqve convictos, suis recuperatis, in furcam agi curavit. Uxorem rimo duxit Sigridam Thorleifi Grimæi filiam, qvæ ex partu apud am obiit, qvi filius paulo post obiens, patrem opum maternarum hædem fecit. Deinde Ceciliam duxit, ex qva, viva adhuc Sigrida, duos sceperat liberos, Jonam dictum Murte & Ragneidam; Jonas, (ut qviam volunt) non inscio patre, Jonam Grimi filium occidit, ideoqve ul Hamburgum confugit, ubi pater ei de omnibus bene prospexerat. andem ipse mortua Cecelia, duxit Steinunam Jonæ filiam, Biörni Jonæ ræsonii filii, qvondam concubinam, eaqve relicta Hamburgum secessit, vo qvotannis magnam opum vim præmiserat, ibiqve qvartam, viva lhuc Steinuna uxorem duxit (b). Qvando abierit, non liqvet, sed in

 Islandia

Jonas Lopti fuit Gislai Præsulis per universam Toparchiam Thorskafiordensem Officialis, qvæ jam tres facit præfecturas, Bardastrandensem, Isafiordensem & Strandensem; In literis autem monitoriis, qvas anno 1566 die 27 Martii universo clero in sua Præpositura habitanti scripsit, dicit: *Omnia hæc nuper confirmavit honorandus Prætor Eggertus Johannis, Domini mei Regis Nomophylax, unaqve mecum hos codicillos obsignavit.*

Steinuna Eggerti uxor dixisse & amicis retulisse fertur, Eggertum Hamburgi divitem duxisse viduam nomine Armgert, cum antea dejurasset, se in Islandia nullam in vivis uxorem habere, deinde se vino & epulis dedisse, morbumqve inde contraxisse, ex qvo fere septuagenarius perierit anno 1583, sepultum esse, unacum filio Jona Murto, in templo Sanctæ Cathrinæ. Qvæ qvantum fidei habeant, nostrum non est judicare.

Hujus

Islandia post 1580 non fuit. Ex filia ejus Ragneida, qvæ Magno Jonæ, Steinunæ fratri nupsit, magna per universam Islandiam dispersa est familia.

§. 12.

Anno 1554 Paulus Hvitfeldius in Comitiis generalibus adfuit, ibiqve Præfecti officium administravit, sed illis exactis ipsi successit *Canutus Steini* filius, in sententia enim Spialdhagæ in tractu Ejafiordensi die Mercurii ante festum Laurentii lata, de incestu ab Oddo Thorsteini filio Pastore Fellensi commisso, allegatur mandatum totius Islandiæ Satrapæ Regii Canuti Steinidæ, unde patet eum Hvitfelldio anno 1554 successisse (a). Anno 1555 Regia qvædam attulit mandata, qvæ communiter vocantur

---

Hujus Eggerti vitam scripsit ejus abnepos *JONAS THORKILLIUS*, sed valde incuriose, & erroribus scatentem. 1) Si non perperam statuit *Johannem ab anno 1517 ad 27 Islandiæ præfuisse*, certe sibi ipse mox contradicit, innuendo *eum statim a morte Thylonis obiisse*, cum Thylo 1524 occisus fuerit, Johannes autem Thyloni certe plus sexennio, sive in annum 1530, supervixerit. 2) De *Præfectis sex patrem & filium intercedentibus*, Auctori non gravem movebimus litem, veritatem Lector ex ipsa eorum supra allata serie cognoscere potest. 3) Dicit *Eggertum Islandiam cum imperio adiisse anno 1553*, cum id factum sit 1551. 4) Qvod *Hagæ Bardastrandinæ sedem habuerit, & qvidem pluribus annis, ibiqve demum captus fuerit*, perperam asseritur, nam Hagam nunqvam, sed Bæj in Raudasand, incoluit. 5) Qvod *scapham coactus sit ingredi*, alienum est ab ipsius Eggerti relatione, dicentis: " Sídan mig " klædflett, og nöktum uppá eirn klárhest kastad, og færdu med sier 6 mílur vegs " til síns skips, og þar í fángelse settu. " Id est: *Exutum & nudum incommodo imposuerunt eqvo, & sex milliaria ad navem devectum, carceri incluserunt.* 6) Dicit *eum interea ab hospite laute habitum fuisse*, ipse autem Eggertus dicit: " Hvern " dag hafa þeir mier stórlega hótad, so eg var ei eina stund ugglaus um mitt " líf, " & paulo post: " Og mátte eg aumur madur á hverre stundu míns dauda " væntande vera. " Id est: *Qvotidie me minis terruerunt, qvovisqve momento mors mihi imminebat, ita ut ne miser ego unam horam de vita mea securus essem.* 7) Innuit *eum breve tantum tempus detentum fuisse*, ipse autem Eggertus 28 dies numerat. 8) De *discessu Eggerti ex Islandia*, de *bonorum recuperatione*, aliisqve, præsertim, *qvod socia thori cum illo discesserit, Hamburgiqve vivendi finem fecerit, & eidem monumento sepulcrali illati fuerint.* Partim enim summis ima miscet, partim contra manifestam veritatem asserit, qvæ omnia sigillatim referre & refutare piget.

(a) Vid. ad finem Cap. Litr. NN.

vocantur *Priora Canuti Steinonii Negotia* (a), de qvibus Epifcopi, Nomophylaces, aliiqve Magnates, Beffaftadis deliberationem inftituerunt, qvæ communiter vocatur *Conventio Beffaftadenfis* (b), fed cum illa Regi minus placeret, Canutus anno 1556 reverfus, attulit Regium Diploma, datum 15 Aprilis, communiter vocatum *Steinonii Negotia pofteriora* (c), qvo Conventio Beffaftadenfis in paucis confirmatur, fed majori ex parte, aut immutatur, aut penitus abrogatur, eodemqve anno prædiorum qvorundam cum cathedra Skalholtina, ipfi valde damnofam commutationem fecit, decimisqve Epifcopos privavit, qvæ qvidem Rege fic jubente peregit, fed qvorum ipfe omnium caufa exiftimabatur. Anno 1557 in Comitiis adfuit, ibiqve de prædio Stadarhol controverfiam inter Davidem Gudmundi & Paulum Jonæ dirimere voluit, prout Regia Majeftas 17 Martii 1557 jufferat. Anno 1558 commutationem prædiorum cum Templo & Paftore Gardenfi Lopto Narfi fecit, illis auferens prædium Hlid, fed pretii loco reftituens Vifelftade, & pro difcrimine prædiorum, unam qvotannis promittens tonnam farinæ, qvam Paftor penitus amifit circa annum 1604, cum controverfia qvædam inter Enevold Krufe, & Paftorem Gardenfem Jonam Kraki incideret, (d). Anno 1559 poft fata Chriftiani Tertii Canutus ultima vice in Islandiam venit, a novo Rege Friderico Secundo in mandatis habens, datis Aarhufii d. 5 Martii, ut incolas Regi homagium præftare curaret, qvod in ejusdem anni foro generali effecit, qvo facto cum qvinqvennium provinciæ præfuiffet, nunqvam reverfurus abiit.

§. 13.

Hæc fere funt, qvæ de Præfectis Islandiæ notatu digna occurrunt, qvæ non ideo hujus & fuperioris Periodi Hiftoriæ inferuimus, ut eorundem Biographum agere nobis conftitutum effet; fed cum Regum vices agere

---

(a) Vid. ibid. Litr. PP.

(b) Vid. Period. 5. Sect. 3. cap. 2. §. 16.

(c) Vid. ad finem hujusce Cap. Litr. SS.

(d) Hinc patet Steinonium majorem lucri & rerum, qvam publici boni curam habuiffe, & ærarium regium, five fe ipfum, nam reditus regii tunc temporis magna ex parte Satrapis cedebant, haud fcrupulofe ditare qvæfiviffe.

agere, & Ecclesiæ Nutritores se præstare debuerint, eorumqve res gest cum rebus Ecclesiasticis magnam habeant cognationem, imo magna sæpe connexionem; præterea qvod illis cum Episcopis aliisqve pers nis Sacri Ordinis aliqvoties magnæ lites intercesserint, nostri esse offic duximus, ostendere, qvi qvalesqve fuerint, & qvid in *Nutritoris*, s defensionis *Ecclesiæ* munere præstiterint, ut inde intelligi posset, qv mali aut boni, qvid commodi aut emolumenti ad Ecclesiam ex cujusv actis redundaverit. Hinc strictim tantum eorum gesta tetigimus, qv stionesqve chronologicas leviter retulimus, res minoris momenti & qva dam circumstantias, qvæ ad nostram rem minus facere visæ sunt, co sulto omittentes. Qvæ, ne cordatus Lector, nostri instituti ignaru nos, aut polypragmosynes, aut incuriæ, reos agere, incautus præs mat, hic loci monere necessum putamus, de reliqvorum judiciis, qvib ipse Juppiter, sive pluat, sive serenus sit, placere non potest, paru solliciti.

Litr. A.

Christian med Guds Naade &c. Vor Hylde altid med! Viider at V have at tale oc handle med Eder om det aandelige Regimente, tænke at lade undervise Eder om en Christelig Reformation oc Skicl som Vi med Os Elskelig almindelige Danmarks oc Norgis Rigs-Raa efter lærde Mænds Raad, Villie oc Samtycke, hvilken Skick Vi vil over alle Vores Lande oc Riger fast oc uryggeligen af alle oc eenhv skal ved magt holdes, oc have Vi nu paa det samme, skrivet til Os E skelig Jon Biskop til Holum Stift, at hand skal komme hid til O paa et af disse Vores Skibe til Vor Stad Kiobenhavn, at fornemme V Villie. Thi bede Vi Eder, oc ville at I skicker alle Eders Erender de efter, oc kommer paa et af disse Vores Skibe hid til Oss, til forenefn Vores Kiöbstæd Kiobenhavn, der at forhöre Vores Villie, som Vii agte at lade Eder kundgiöre. Vi tænker strax at skicke Eder tilbage igi til Island. Herefter viider Eder aldeeles at rette, oc lader det inge lunde. Befalendes Eder Gud. Skrevet paa Vores Slot Gottorp, Laug dagen epter Lætare, Anno 1541.

Litr. B.

Wii Christian mett Guds Naade Danmarkz, Norgis, Wendis oc Gottiz Konning, Hertug udi Slesswyg, Holstenn, Stormarenn, oc Diettmerschenn, Greffue udi Oldenborg, och Delmenhorst, helse Ether alle vore Undersate, Bischopper, Prelater, Abbeter, Prouester, Priore, Sogne-Prester, Sogne-Degner, oc menige Clerici, som byggé och boo paa alle Vort oc Norgiz Krones Landt Islandt Evindeligen meth Gud oc vor Naade. Wider kere Wenner, som I alle och hver serdeles vell hordt och befarett haffue. Thii stor och suar Tyunge och Pendinges Udtgifft, som Off och Rigett paahengt haffuer, meth the mangefollige och attschillige Krigsfolk oc Aarlogz-Skyb, som Wii nu udi neste forledne Feygde paa Vor oc Rigens merkelige Omkostninge hollet haffue. Saa Wii therfor titt och offte haffue verett treingt till thes till behoff att tage Hielp aff vaar Undsate, Rigennes Inbygger udi Danmark oc Norge, saa vel af Geistlicke, som aff Verdtzlige, oc thessligeste aff Kirke oc Klostr. Till hvilcket the och alle tidt, som gode er och villige Undsoter, haffue ladet thenom hörsameligen och velvilligen findz och Wii dog alle tidt haffue forskonett Ether och har ... ingen sönnerligen Hielp veritt begerendes aff Ether, anseendes och haffue att i saa langt fra handenn besittende. Thi haffue Wii nu afferdiget oc forskicket off Elskelig Christoffer Hvitfeldt vor Mandt, Tener och Embittzmandt paa vort Slott Steinvigzholm tiidt til Landett, till Ether, oc befalett hannom paa Vor Vegne at schulle tinge mett Ether, om en Landthielp och Schatt, som I schulle komme Off och Rigett til Hielp mett, epter then Landtz Leylighedt, bode for Ether egne Personer och thessligeste med aff Kirker och Klösther. Thi bede Wii Ether, alle, och hver serdelis biude att I tinge mett fornefnte Christoffer Hvidtfeldt om samme Hielp och Schatt, och bliffue till eins mett hannem ther om hvad I giffue schulle, hver epter sin Leyligheidt, och siden lade Ether hörsammelige och velvillige therudtinden findz oc lade samme Hielp mett theth förste udrgiffue, oc andtvorde thennom fornefnte Christoffer Hvitfeldtt ther till paa Vor Vegne forordinerendz vorder samme Hielp att udtkreffue och upböre schulle. Wii ville igien vere Ether alle och hver serdeilis en naadige Herre och Konning, och forsvare Ether for Urette och Offuervoldt;

 Thi

Thi lader thette ingenlunde. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhaffn anden Dag Paaſke Ar e. C. M.D.XLI. Under Vort Indtzegelle.

Litr. C.

Chriſtian mett Guds Naade, Danmarckis &c. vor ſynderlige Gunſt tilfornn. Viider att ſom I, ther I nu ſiiſt vore hooſſ Oſſ, eblantt andre Erennde foruerffuit Vor Schreffvelſe till alle Cloſter, att ther ſchulle holles Scholer; Och eptherthii Vii nu forſare, at Vii haffve ingenn beqvem Kongsgaardt ther paa Landet, ſom Vor Lendsmandt kand haffue ſyn Verrelſe paa, och lade indlegge Vor Landſkylldt oc andenn Kongelige Rennte oc Rettighed, ſom Oſſ ther paa Landitt tilkommer, ſaa Vii therfore iche kunde ombere Hvidöed Cloſter, menn ville haffue thett, oc bruge till vor Kongsgaardt. Thi bede Vii Eder oc ville, att I inthet forkynde ſamme Abiit af Hvidöe, att handtt ſkal holle Schole udi ſamme Cloſter. Thi haffue Vi beffalit Oſſ Elſkelig Otte Stygſon Vor Mandt, Tienner, ſom Vii nu ſamme Land udi Beffaling giffuit haffue, att ſchulle udi ſamme Cloſter paa Vore Vegne ſine Verelſe haffue, oc thett bruge till en Kongsgaardtt. Dog ſchall handtt beſorge the Muncke oc Broder, ſom I ſamme Cloſter nu findes oc indgiffne ere, theres Klæde oc Fode, ſaa lenge the leffue. Udi the andre Cloſter ſchulle Scholer uppehollis, paa thet att Religionen maa thes beder holdes ved Magt Her viider att rette Ether epther. oc lader thett ingelunde. Beffalendis Ether Gudtt. Schreffvit paa Vort Slott Kiöpnehaffnn Juledag Aar M.D.XLII. Under Vortt Signett.

CHRISTIAN.

Litr. D.

Vi Chriſtian mett Guds Naade &c. Giör alle vitterligt ad oſſ elſkelig Her Giſſer Einerſſen Superintendent i Skalholts Stigt paa vort Land Islandt hafver nu været her for oſſ mett ett obitt beſeglett Pergments brev, ſom Snur Hialmſſon, Jon Hedenſſonn, medt fleere Sandemendt oc Preſtmendt, paa vort Land Island udgivett have, indholdendes at thenne have dömptt fornefnte Herr Gitzer at være fri, oc icke ſkyldig att være át betale Biſkop Augmunds ſkyldt effter laugen fore

fore thi hand hafver ingen peninge eller gots undfangen eller oppboritt af hannem, som samme bref ydermeer indholder, och udviser, hvilkett brev vi nu af vor synderlige gunst oc naade have fuldbyrdet, samtyckt och stadfesth, oc nu med thette vorth aabne brev fuldbyrde samtycke oc stadfeste ved fuldmagt at blifve ved alle sin ordtt, pungth oc Artikle, som thett udty alle maade udvisser oc indholder, thi forbiude vi alle, oc hvo helst er, eller være kunde, serdeles vore fougeder, Embitsmænd, Laugmændt, oc alle andre fornefnte Her Gitzer Einartssen, her imodt effther som forskrevett staar, att hyndre eller udti nogen maade forfang att giöre, under vor hyldest oc naade, gifvet paa vort Slott Kiöbenhavn vor Frue afthen Præsentationis aar Domini M.D.XLII. Under vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. E.

Wii Christian med Guds Naade Konge til &c. giore alle vitterligt, at Oss Elskelig Herr Gitzer Einerson Superintendent udi Skalholts Stift paa vort Landtt Islandt hafver nu verett her hos Oss och medtt Oss Elskelige Christoffer Hvitfeldt, vor Mandt, Tiener och Embitzmand thet samme Stedtt abne besegelde Qvittandtz bevisth, hvorledes att hand paa Vore Vegne haffuer andttvordett oc fornöyet fornefnte Christoffer Hvitfeldt udaf Skalhollt Domkirkes Clenodii siu hundrede Lodt Sölff, fem Lodt mindre, Colnisk Vigtt, och en Guld-Kalk. Thesslìgeste Trysindtztiuge Jochims Daler oc tiuge Engelotter, som handtt Oss af sitt egett skicket haffuer. Thi lade Wii fornefnte Herr Gitzer Einerson oc hans Arffvinger qvitt fry oc leedig oc løess for Oss oc Vore Arffvinge, Effterkommere, Konninger udi Danmark oc Norge, oc alle andre for ydermeere Kraff eller Tiltale for fornefnte Summ Sølff, Guld oc Jochims Daller effter fornefnte Christoffer Hvitfeldts Qvittantz liudelse i alle Maader. Giffuet paa Vort Slott Kiöbenhafn, Söndagen nest for Vor Fruesdag Præsentationis Anno 1542. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr.

Litr. F.

Vi Christian mett Guds Naade &c. Gior alle Vitterligt, att Vii n[illegible] aff vor synderlige Gunst och Naade haffe tagitt, annamitt, oc und[illegible] fangitt, och mett thette Vortt opne Breff tage, annamme oc undfang[illegible] thenne Breffviser Dade Bunde paa Vort Landtt Islandtt, hanem, ha[illegible]s Hostrue, Bornn, Hionn, Tiener, Gotz rorends eller urorends intett un-dentagenn ehvadtt thetth helst er eller neffnis kandtt udindenn Vor Kon-gelige Hegenn, Vern, Fredtt, oc Beskermelse, besonderligen at ville forsvare och fordagtinge thill alle Retthe. Thi forbiude Vii alle ehvem de helst ere eller vere kunde, serdelis Vor Fogether, Embidsmendtt oc alle andre, fornefnte Dade Bunde heremodtt paa Personn, Hostrue, Bornn, Hionn, Tiener, Godz rorends eller urorendz att hindre, hin-dre lade eller udi noger Maade att uforrette emodtt Laugenn, under Vor Kongelig Heffenn oc Ureede. Giffvet paa Vort Slott Kiobenhaffn Jule-dag Aar e. C. MDXLII. Under Vort Signett.

CHRISTIAN.

Litr. G.

Christian med Gudz Naade &c. Giore Vitterligt, at Wii have seet oc overlæst de Brev oc Domme, som Hr Gitzur oc Biskop Jon have paa det Godz, som Teit Thorleifsson haver tilhordt, oc Norges Crone haver været tildommt, oc da samme Breve have været dommte under Wores Domm, oc Befaling, oc for den Skyld at Biskop Jon, haver rig-tig betalt til Wores Fader Kong Friderich 300 Rynsk Gylden for sam-me Jordegods, som derom giort Brev beviser; Thi have Wi tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegotz, som derom giort Brev beviser, thi have Wii tilladt, at Biskop Jon maa oc skal beholde samme Jordegodtz oc hans Arvinger efter Woris Hr. Faders Brev, oc de samme Breve oc Domme, som hand har for samme Gotz a[illegible]tis Fuld-myndige, men Ogmund Biskops Kiobbref kand ingen Magt at have. Givet paa Vort Slot Kiöbenhafn, Maandagen efter Dominica Oculi Anno 1545.

Litr.

Litr. H.

Vi Christian &c. Giöre alle Vitterligt at vi af vor synderlig Gunst oc Naade have undt oc forlehnt oc nu med dette vort aabne Brev unde oc forleene oss Elskelig Borgemestere oc Raadmænd udi vor Stad Kiöbenhavn oc hvilcke de til dennem tagendis vorder vort oc Norges Kronens Land Island med Vespenöe at have nyde bruge oc beholde med samme Landes Indkomme Told oc ald anden vor oc Kronens Rente oc Rettighed, som Otte . . . . sist i være havde, udi 10 samfulde Aar nest effter dette vort Brevs Datum regnendis: dog med saadan Skiell, at de aarligen der af skulle give til Os oc Kronen hver Sancte Michelsdag ett tusinde . . . som i Lybek oc Hamborg gangbar oc gieve ere oc naar det forskreffne Borgemester oc Raadmænd haver havt udi deres Brug og Værn udi 3 eller 4 Aar, oc vi da forfare kunde oc Os oc Kronen mere Rente der af kand tilkomme, da skulle de siden give der ydermere ud af, effter som de der om kunde med Os blive til eens, oc skulle de self hvert Aar lade beseigle Landet ud fra Vor Stad Kiobenhavn: Sammeledis skulle de oc skikke did til Landet en god forfaren Mand, som altiid skal være der paa Landet, oc have Tilsyn at Vore Undersaattere saa meget som Norges Lov oc Rett er oc ingen tilstede at forurette imod Loven. Datum Coldinghus Tirsdagen effter Nye Aarsdag 1547.

Litr. I.

Wii Christian af Guds Naade, Konge &c &c. Hilse dig Dade Bonde Gudmundson paa vort Landt Islandt med Guds oc vor Naade. Viid at Os er Vitterligt, hvordan Biskop Jon over Holum Stift oc hans Sönner der i Landet skal foretage sig med mange Folk at drage ikring der i Landet oc giore Vores Undersaatter Vold oc Skade mod den Islandske Lov oc Rett; Da, paa det de iche skal giore dig eller nogen anden af vores Undersaatter der i Landet meer Skade oc Forderf, som de har hid til dags giordt, da bede Vii dig oc befale strengeligen, at du med dine Venners Hielp oc Styrke paagriber bemeldte Biscop Jon oc hands Sonner, paa det, at Vii icke skal pligtes oc nodes til at indskicke der i Landet icke faae fremmede Krigsfolk, hvilket icke kand ske, uden

din oc Almuens ſtor Skade oc Forderv. Herefter viid du dig at rette, oc forlad det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Nyborg 1549. Under Vort Signet.

CHRISTIAN.

Litr. K.

Wi Chriſtiann &c. Hellſe ether alle Biſcoper Prelater Proveſther Preſther, Laugmend, Laugrettis mend bönder och menighe almue, ſom byghe och boe offver alt wort Land Iſſeland evindeliig, mett gud och wor nade.

Wiider at vii ere kommen wti forfaring hvorledes ati aff ethers yderſte magt och formue forſiorder Guds helliighe ord oc evangelium och thett holle wti ere oc agth och altingiſt retthe ether epter wor ordinands ſom wii om Religionenn haffver ladet udgaa. Sameledis er woris Foget höriig oc lydiig wti hvis maade hand ether paa woris wegne tiillſiigendis worder ſom gode tro wnderſaatte bör at göre. Hvorfor wii ether alle oc hver ſerdeliis gunſtliighen oc nadeliighenn betacke oc bede ether endnu ſom tiillfornn alle oc hver ſerdeliis ati herepter framdeliis bliffve wed guds helliige klare ord oc evangelium, oc therhoff ſkicke ether ſom chriſtne menniſke bor att giore oc wti alle made werer wor Fogit horiig oc lydiig oc fylgaktiig wti hver made hand etther paa woris wegne behoff haffver wii wille igenn wiide alle etthers gaffn oc beſte ſom wii wore kiere tro wnderſatthe plictiig er oc ſkicke wii etther nu met oſſ elſkelig Lauritz Mulle fogit paa fornefnte wort land Island et indzegell ſom wii wille ati ſkulle bezegle the breffve med ſom ſkulle udgiffves ſom landit oc thenn menighe mand anrörendis er, oc ati tiillſorordinere 6 eller oc 8 mend aff the agtheſte oc beſthe ther paa landet ſom ſamme indzegle altiid haffve wti theris forvaring paa thet att ſame indzegle icke ſkall komme tiill noghenn wandbrug.

Giffuit, paa Wort (Slott) Nyborg (Tisdagen poſt Converſ. Pauli apoſtoli, Aar 1550.)

Litr.

Litr. L.

Vi Christiann &c. Giöre alle vittherliigtt at epther thy wi ere kom-
enn wti forfaring, hvorledes at wort och norgiis Kronis Klosther
lgefeld paa wort land Isseland liggende skall ikke were wden II
inke wty samme Klosther oc dog skulle holle them ther wskeckeliig,
n icke them burde at göre. Tha paa thet, at samme Klosther oc
ı tilligelss maa bliffue tiill guds ere oc fattiighe pefflinghe kunde kom-
tiill lere oc uptycktis i god lerdom oc boegliige kunsther Religio-
n oc Isslands indbyggere til forbedring, hielp oc trost. Haffve wi
alled oc fuldmact giffvet, och nu met thette wort opne breff fuld-
ckt giffve oss elskelige Lauris Mulle Fogit paa wort land Isseland och
r Morthen Eynarsson Superintendent wti Skalholt stiift at forordi-
re och skicke wti samme Klosther enn skolle, och aldsammen Klo-
rs renthe och rette tiilliigelse at forvendis tiill samme Skollis behoff
a thett att fattiighe peblinghe mue ther fanghe theriis wnderhold-
ng tiill Klede oc föde oc uptucktis wti god lerdom epther som for-
reffuet staar. Datum Nyborg. (Ut supra).

Litr. M.

Tisse eptherschreffne Kongl. Majest. Wndersotthe paa Islannd finnge
Breff som her epther fölger, Datum Flensborig Torsdagen post
Sondagen qvasimodogeniti Aar 1551.

Orm Stullessenn Laugmannd Nordenn oc Westen paa Islannd.

Dado Bonde Gudmundssen wti Snocksdal.

Erland Torvardzsen Laugmannd Synden oc Osten paa Islannd.

Pouel Fussesson paa Liderennde.

Oolff Eynerssenn wti Dal.

Biarne Erlendssen til Kedelstade.

Biornn Jonnssenn paa Eivindaraa.

Torloff Grimdsson paa Mödrevelle.

Torstein Fynbogssenn paa Haffrefelstungu.

Jonn

Jonn Magnussenn paa Svalbad.
Orne Jonnssenn paa Draffleſtade.
Eggel Jonnssenn paa Skardet.

Christiann &c. Vor gunſt tilffornn widt att ſom teg well wden thwiff-vel witherligt er hvorledes att thend whorſom Byſcop Jonn for norden haffver grebit oc fannget wor Superintendent ſom tilffornn wor for ſynndenn oc ladit hanndem begraffve wdenn kyrkegaardenn oc ſatt enn aff wore Laugmennd aff ſit embit oc enn aff hans ſoner i hanns ſted til Laugmannd mett mange andre wtilborligen oc wtrohed ſamme biſcop ſeg emod oſſ beviſt haffver. Tha eptherthii wi forfarer att thu alletiid haffver ſkicket oc handlett ſeg imod oſſ wore Fogethe oc folck ſom en troe oc hörſom wnderſotthe burde at giore. Bede wi teg endnu oc wille, att thu ſkicker teg her epter, ſom en troe wnderſotthe bor att giore oc eſt wore befallingsmennd ſom wi tid nu mett wort Krigsfolk forſkickennde worder hörige, lydige oc følgacktige wdi hvis maade the theg paa wore wegne tilſiigennde worder oc aldelis ingen hielp eller byſtand giore fornefnte biſcop eller nogenn hans anhenngere i nogenn maade. Wii wille were teg enn naadig oc gunſtig Herre oc Konnge oc lade teg holle wed loug ſkiel oc rett oc ey tilſtede teg att ſke nogen wrett. Her widt att retthe teg epter oc lade theth ingennlunde, befalendis teg Gud. Datum ut ſupra.

Litr. N.

Eggertt Hanſſenn paa Island fick Breff Dat. Flensborg Torsdag poſt Dominicam qvaſimodogeniti 1551.

&c. Giöre alle Witterligt, att thenne Breffuiſſer Eggertt Hanſſon haffuer haffd for Oſſ ett obett beſeglett pergements Breff ſom hogbornne Förſte Konning Hanſs wor kere Her Faderbroder vdgiffuit haffuer, Indholdindis att fornefnte Eggertt Hanſſons Faders Fader Eggertt Eggertſſon oc hans Egtebörn oc Affkomme mue haffue Friihett oc Frelſſe ſom andre Riddere oc Swenne haffu, udi wort Riige Norge till euig Tiidt, mett Skiold oc Helm, dog Kronnens Böndergotz oc Kiöbſtedzgotz vdi alle Maade yforkrenckitt, ſom ſame Breff meth Ord oc Artic-

kle

kle oc Skiold oc Hielm ther vdi malett, vduiſſer oc indholder, huilcket Breff, Wii aff wor ſynderlig Gunſt oc Naade, haffue fuldbyrd ſamtyckt oc ſtadfeſth, oc nu mett thette Wort obne Breff, fuldbyrde, ſamtycke oc ſtadfeſte, ved ſin fulde mackt att bliffue wid alle ſine Ord, Puncter oc Artickler, ſom theth udi alle Maade vduiſſer oc indholder. Cum inhibitione ſolita. Datum ut ſupra. *Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.*

Litr. O.

Otthe Stiſſens Føllebreff til Islannd.

Helſſe Etther alle Wore Wnderſotthe, Prelater, Preſter, Bonder oc menige Almue, ſom bygge oc boe offver alt Wort Land Islannd Evindeligen mett Gud oc Wor Naade. Wiider att Wi nu haffue tiltroed oc beffallidt Oſſ Elſkelig Otthe Stiſſen Wor Mannd oc Tiennere att were woris Fogit paa wortt Landtt Islannd, ther wppebere alt hvis Oſſ oc Kronnenn tilkomer oc ſidenn therfore giore Oſſ gode Reede oc Regennſkaff. Thi bede Wii Etther alle oc hver ſerdelis ſtrenngeligenn biude ati ere forneſnte Otthe Stiſſen horige, lydige oc folgacktige wdi hvis Maade hand etther paa Wore Wegne tilſiigendis worder. Giorenndis oc giffvendis handem oc inngenn annden paa Wore Wegne Ethers aarlige Lanndſkyld, Sageror oc ald andenn Renthe oc Rettighed inngchit undertagit, ſom I Oſſ oc Kronenn plicktige ere att giore oc giffve oc i aff gammel Tiid giortt oc giffwit haffve, hand ſchall igenn ſkicke oc holle Etther wed Loug, Skiel oc Rett oc ingen aff Etther tilſtede att ſke nogen Wrett wti noger Maade. Sammeledis bede Wii Etther alle oc hver ſerdelis att naar forneſnte Otthe Stiſſen Erennde faler ther aff Lanndit ati tha ere thenn Foget, ſom hannd wti ſit ſteedt ther paa Islannd tilſkickenndis worder wti lige Maade horige oc lydige oc paa Wore Wegne fornoye handem Ethers Landſkylld oc anndenn Rettighedt ligervis ſom forneſnte Otthe Stiſſen Selff perſonnegligen hos Etther tilſtede wore. Ladenndes thet inngennlunnde ſaa frempt ati icke wille ſtraffes therfore ſom the Wore Breffve oc Budt icke agte wil'e oc ſom whorſom Wnderſotthe bor att ſtraffes. Datum Flensborig Torsdagen neſt epter Sonndagen qvaſi modo geniti Aar 1551. Under Wort Signet. *Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.*

Litr. P.

Erende oc Werffue fom Wii Chriftiann mett Guds Naade, Dannmarckiz, Norgis, Wenndis oc Gottiz Konning, Hertug wti Sleffvig, Holftenn, Stormarenn oc Dyttmerfchenn, Greffve wti Oldennborig oc Delmenhorft, haffve tiltroed oc beffallit Off Elfkelig Axell Jull Wor Mannd, Tienner oc Embitzsmand wti Affmind Clofter oc Chriftopher Trundffenn Embitzsmand wti Ebelott Clofter att fkulle paa Wore Wegnne paa Wort Land Island wdrette.

Forft haffve Wii afferdiget oc beffallit Axell Jul oc Chriiftopher Trundffen att löbe mett wore Skiibe N. N. for nordenn paa wortt Land Islannd, oc naar the ther ankome fkulle the giore Lanndgang mett 3 hundredt weraffttig Mand oc ftragz mett allerbefte Lempe beföge thennd whörfom Bifcop Jonn for Nordenn, oc hanns tvende Soner, Svoger oc alle hans Anhengere, fom haffve wtilborligen oc fom wtroe Wnderfotte hanndlit feg emod Off, oc giore thennem Nederlaug entenn paa thennd Gaard hos Holle, fom fame Bifcop fkal ladet haffve Befefte, eller anderftedzs paa Islannd hvor the thennom offverkome kunde. Sameledis ther fom the kunde offverkomme fornefnte thennd whörfom Bifcop hanns tvende Soner oc Svoger tha fkulle the fengkfle thennem paagriibe oc thennem tiil Off forfkicke. Tesligefte fkulle fornefnte Axell Jull oc Chriftopher Trundffenn giore theris ftorfte Flyd tiil oc hanndle mett thennd menige Mand for Nordenn att the kunde kome til hörfom oc thennem lade forfamble paa enn beleylig Tiidtt oc Steed oc ther lade thend menige Mannd giore theres Hylding oc fveriige Off oc Hogborne Forfte Hertug Frederich Wor kiere Sonn oc Epterkommere Konninger i Danmarck oc Norge Huldfkaff oc troe Tienifte oc thet tage nogagtiig befkreffit fom thet feg bor. Ther neft wille Wii att the fkulle tilfette Peyther Einerffenn til Wor Foget for Nordenn oc handem att beffale Holle Gaard oc tesligefte beffalle Wore Wnderfothe att were hanndem hörige oc lydige wti hvis Maade hannd thennem paa Wore Wegne tilfigendis worder. Framdelis fkulle the tilfkicke Her Oluff Helteffenn att were Superintendent offver alt Holle Stigt til faa lennge Wii anderlethis ther om tilfigendis worder. Oc beffalle thet menige Clericii oc Giefslige Perfoner att the rette thennem altingit epter att were hanndem oc Wor Ordinantzs fom Wii om Religionen haffve ladet wdgaae

wnder-

wndergiffvenn oc ſkicke thennem therepter wti theris Lerdom oc wti ander Maade epter ſom fornefnte Her Oluff thenndem therom wnderviſſe ſkal. Oc ther ſom the kunde ſannge Her Morthenn, ſom Wii haffve ladett ſette til Superintendent for Syndenn frie aff thet Feinkſell, ſom fornefnte Biſcop Jonn haffver hannem iſatt. Tha ſkulle the ſtrakz forſkicke fornefnte Her Morthenn for Synndenn til Oſſ Elſkel. Otthe Stiſſenn Wor Manud, tiennere oc Embitzsmannd wti Liiſte Leenn hannd ſkal ther ſette hanndem i hanns Beffallning igienn. Ydermere att ther ſom Gud Almektigſte wil giffve thennd Lycke att fornefnte Axell Jull oc Chriiſtopher Trundſſenn kunde offverkome fornefnte Biſcop oc hanns Anhang oc giöre thennem Nederlaug oc kome thennd menige Mannd Islands Indbyggere for Nordenn tiil Hörſomhedtt. Tha ſkulle the giffve thennem mett Wore Skibe oc Folck frann Islannd tilbage igenn til Wortt Slott Kiopnehaffvn, medenn ther ſom fornödenn wore att the icke aldelis kunde wdrette fornefnte Wore Erennde, tha ſkal fornefnte Axell Jull oc Chriiſtopher Trundſſenn befale oc utgiffve fornefnte Peyter Einerſſenn ſaa mange werafftiige Mannd thennem tyckes raadeligtt were oc behoff gioris oc bliffve ther paa Lanndit wti Wintherlaugd oc ther til mett att lade offveranndttvorde thennem ſaa megen Fetalie, ſom the behoff haffue. Oc ſkulle the wti alle Maade wide oc rame Wortt oc Rigenns Gaffn oc Beſte, ſom Wii thennem tiltroe. Datum Flensborig Torsdagen neſt epter Sondagen qvaſimodogeniti Aar 1551, wnder Wortt Signet. *Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.*

Litr. Q.

Chriſtian mett Guds Naade &c. Vor ſynderlige Gunſt tilfforn. Viider att vii förmercke att mangeſteds vti vortt Landtt Islandtt formerrs ſynd oc vndſkaff oc ceremonier icke holles veedt maktt om Guds ſiich, hellige ordtt oc Evangelium, tha paa thet, att Guds ſtore forthörnelſſe ſyndtt oc vndſkaff maa afleggis oc fortientte ſtraff oc pine maa naadeliigenn affvendis, oc hver viille rette ſig ſielff mett penitens oc bederring, haffue vii nu mett vortt elſkelige Danmarkis Rigis Raadtt, ſom nu her hos oſſ til ſtede ere bevilgett oc ſambtyckt, att vti alle Sogne Kierrker offuer vort Rige Norge, ſkall holles trende bededage.

 Thi

Thi bede vii etther oc ville att j mett thet allerförfte etther m
ere oc thette vortt Breff etther till hande kommendis vorder, b
thet faa offuer allt Skalhollt Stigtt, att ther holles vti hver Sogne
trende bededage, oc att i fielff berammer ther till 3 beqvemme
oc thesligfte mett fafter mefze att holle oc Letanie prædiken,
ther hoes ville haffue flittige, oc goed infeende mett, faa att fy
Vndfkaff motte nederleggis affuendis thet miefte etther mueligtt
giöre, fom vii etther til troe oc j paa Religions vegne pligthiig
Her viider att rette etther oc lader thet ingenlunde; Beffalendis
Gud; Schreffuit paa vort Slott Kiopnehaffnen tisdagen neft epter
Dionifiidag Aar e. C. MDLI.

Litr. R.

Chriftian den tredie medt Guds naade &c. Giöre alle vitterli
vi af vor fynderlig gunft oc naade, hafver undt oc forlofvi
med dette vort aabne brev forlofve at alle de Præfte fom gif
oc gifftis kunde, effter denne dag, ofver alt vort land Island, da
deris börn oc efterkomme tage arf efter fader oc moeder, ensfom
andre verdslige egte Perfonner. Da forbiude vi alle i hvem de er
hellft være kunde, færdeles vore Fogeder, Embedzmænd oc alle
over a't fornefnte vortt land Islandt att giöre fornefnte Egtegiffte
fter eller deris egtebörn nogen hinder eller forfang paa deris arfve,
fom forfkrefvit ftaar, faa frembt de icke ville hafve voris vre
ugunft. Gifvet paa vort Slott Kiöbenhaffn paa Sanct Galli Conf
dag, da ledet var fra Gudz byrd 1551.

Litr. S.

Egert Hanffen Fogett paa Island, fick bref, fom herepter föl

Chriftiann &c. Vor gunft tilffornn. Wiidt att wii haffue befall
elfkelige Pouell Hvittfeld wor mandt oc tienner att fkulle pa
wegnne giiffue teg nogne wore erende oc werffue tilkiennde epter fo
res befeglett Inftructionn fom wii hannem mettgeffuett haffuer. yd
ther om wduiffer. Thii bede wii teg oc wille att thu haffuer ha
betr

betroed i ſame erende ligeruis ſom wii teg ſielffe perſonlegenn till ordtz wore oc lader teg welluelligenn findis wdi alle erinde hues hand teg paa vore vegne biffallendis worder ſom wii teg tiltroer oc thu thin retthe Herre oc Koning plegttig eſt. Ther wii oſſ viſſeligenn tillforlade oc ladet thett ingenlunde. Beffallindis teg Gudtt. Scriffuitt paa wortt Slott drottningborg Sancti Gregorii dag Aar &c. MDLII.

Litr. T.

Obett breff ſom Pouell Huittfellt fick mett ſeg.

Wii Chriſtiann &c. Helſſe etther alle wore wnderſſotthe Laugmend Laugrettismend Sziſſelmend Bönder oc menige almuge ſom bygge oc boe offuer altt wortt land Island euindeligen mett Gudts oc wor naade. Wiider att ſom etther alle oc huer wtthenn tuiffuell wiiterligtt er huorledis mange ſom mett wore att wdi hiielſlae oc formorde wore wnderſſotthirs Borgemeſter oc Raadmendz wdi wor Stad Kiöbnehaffnn Fogitt oc tienner oc nu ſame ſkalcke oc wdſleger mend ſom ſlig weriſtelig gierning giortt haffue ere römde oc mand icke kand thennom bekome oc haffue ther for nu beffallett oſſ elſkel. Pouell Huittfeld wor mand och tienner att hand ſkall med ald fliid ſette eptther thennom oc huor hand thennom kand offuerkome ſkall handt lade thennom wederfaris ſaa mögitt ſom rett er. Thi bede wii etther alle oc huer ſerdelis ſtrengeligenn biude atti aff etthers yderſte magtt oc formue ere fornefnte Pouell Huitfeld eller oc oſſ elſkelig Egert Hanſſenn Fogitt paa wort land Islandt behielpeliig att the kunde paagriibe oc wederffaris offuer ſame miſſdeder oc wdſleger mend ſaa mögitt ſom rett er. Teslegeſte forbiude wii nogenn thennom att huſſe, helle eller y noger maade att giöre biſtand ſaa frem ptt att huilcken ſom findis her emod att giöre att thenn will icke ſtraffis therfor ſom en whörſom wnderfott oc ſom thenn wore breffue oc budt icke agtte wille. Thii lader thett ingennlunde. Giiffuitt paa wortt Slott Drottningborg Sancti Gregorii dag aar &c. MDLII. Wnder wort ſignett.

 Litr.

Litr. U.

Docter Peder Superintendent i Selland Stigt fick breff &c.

Christiann &c. Vor synnerlige gunst tilfforнn. Wiider att wii haffi affierdigett off elskel. Pouell Huittfeldt wor mand oc tienner a skulle drage till wort land Islannd oc ther mett wore Superintendente ther samestedtz forordinere thuenne scholler oc tilegghe thennom af thenne geizslig Renthe till scholens Lucater oc Pefflingers wnderhold ning eptther som fornefnte Poffuell Huittffeld etther ald leylighedenn ther om beretthe kandt. Thi bede wii etther oc begere atti nu wille med ald fliid wnderuisse her Oluff Superintendent for nordenn paa Is land att hand mett ald flijd wille fiordere Religionenn att thett motthe ko me vdi en god Christelige skick att Gudz hellige ord oc euangelium ma retteligen predickis oc forkyndis, oc atti wille wti liighe maade tilsckriff ue her Morthenn Superintendent for Söndenn paa Island att hand o skicker segh tilbörligenn i alle maade mett Religionen att forffiorder saa eptther som wor Instructionn som wii Poffuell Huitfeld mett se giffuett haffue indholder, oc atj ville nu strags forskicke mett Poffue Huitffeld ii perssoner som kand brugis till skolemester oc ii perssone till Lucater paa fornefnte Island. Ther mett si eer off synnerligenn ti willie oc forlade off ther wisseligenn till. Dat. Drotningborg sanc Gregorii affthenn Aar &c. MDLII.

Litr. X.

Breff till menige almue offuer allt Islanndt, som heer effter följer:

Helsse etther alle wore wndersotte giesliige oc werdzliige laugmend lauge rettismenndt syssellmenndt bönder oc menige almue som bygge oc bo offuer altt wortt landt Islandt euindeligenn mett Gudt oc vor naade Wiider att wii haffue befallett oc tilltroett off elskelige Egert Hanssen att vere Fogett paa wort landt Islandt oc paa wore wegne vppeber huis Koninglige rentte oc rettighett som off oc Kronin offuer altt Is landt tillkommer thett were seg toldt landskyldt oc aldt andett ehuad thett helst er eller nefnis kanndt intthett wndertagett till saa lenge w anderledis therom tillsiigenndis worder. Thii bede wii etther alle o

huer

huer ſerdelis ſtrengeligenn byude atti retter etther effter att were forneffnte Egertt Hannſſenn hörige lydige oc fölgagtige vdi huis maade handt etther paa wore wegne tiilſiigendis worder. Giörendis oc giiffuendis hannom oc ingenn andenn paa wore wegne etthers aarlige landſkyldt toldt oc andenn rettighedt ſom i oſſ oc Norgis Krone met rette pligtige ere oc i aff gammell tiidt giordt oc giiffitt haffue. Handt ſkall igienn holle etther alle oc huer ſerdels vedt Norgis Loug ſkeel oc reet oc ingenn aff etther tilſtede att vforrettis vdi nogenn maade. Samledis ſkall forneffnte Egertt Hanſſenn were pligtige aarligenn att giöre oſſ gode reede oc regennſkaff for altt hvis ſom handt paa vore wegne paa forneffnte Islandt vdi ſaa maade aff wor oc Kronins rentte oc rettighedt vppeberenndis worder. Datum Drottningborg Sancti Gregorii Pape (dag), Aar &c. MDLII.

Litr. Y.

Chriſtiann mett Guds Naade Danmarck, Norgis, Wendis oc Gottis Konninng &c. Vor Gunſt tillfornn. Vii giffve teg tillkennde att Vore Befalingsmenndt, ſom Vii mett Vore Orloffs-Skiibe nu ſiidſt Afferdigett haffde till Vort Lanndt Iſſelanndt haffer Oſſ berett att thu haffver ladett teg troligenn befundett udi then Handell mett the Uprorſke Biſcop Joenn oc hanns Sönner oc Anhengere; Saa att the for theris Misgerninger haffve ſtaaett theris Rett, hvorſor Vii teg Gunſtligenn betacke; Bedenndis teg endnu oc ville, att thu villt vende din ſtörſte Fliidtt till att the Udſlegermenndt ſom haffve ſlagett Oſſ Elſkel. Baſſgemeſter oc Raadmennds udi Vor Stadt Kiopnehaffn Tienner udihiell, att hvor thu thennom kandt ofverkomme, att the motte bliiffve tillſtede holdenn, oc ſiidenn kunde fonge theris tilborliige Straff. Att thu bode udi theſſe oc alle andre Maade viltt lade teg hörſommeligenn findes oc troligenn ſom en troe Underſatte bor att giore modt ſynn Herre oc Konning. Ther Vii Oſſ viſſeligenn tillforlade; Befallenndis teg Gud. Skreffvit paa Vort Slot Drottningborg Sancti Gregorii Papæ Dag, Aar &c. MD.LII. Under Vortt Signet.

CHRISTIAN.

In dorſo exterius.

Oſſ Elſkl. Dade Bonnde Gudmundſſen udi Snocksdall.

Litr.

Litr. Z.

Erennde oc Werffue som Wii Christian mett Guds Naade, Danmarckis, Norgis, Wendis oc Gottis Koning, Herttug vdi Slesuig, Holstenn, Stormarnn oc Dyttmerschenn, Greffue vdi Oldennborg oc Delmennhorst haffue tilltroett oc befallett Oss Elskelig Pouell Huittfeldt Wor Mandt oc Tiener paa Wortt Lanndt Islannd att vdrette:

Försth effterthii wii nu er kommenn wdi forfaringe ingenn almyndelige scholer att were ther paa wortt Landt Island oc therfore findis faa lerde eller duelige prestmenndt vdi bibbelske schrefftt att were forfarenn thett till stor seelswonde oc farlighedt. Tha paa thett att saadenn forblindelsse oc wanuittighedt kunde heer effter affstillis Guds hellige renne ordt maatte leris predickes oc forkynndis enn Crestelige Religionn ther mett alt bögge. Tha wille wii att effter thenne dag skall funderis, stigtis, oc upholdis forst huos skallholtt Domkircke en almyndelige scholle oc ther huos enn leerdt gudtfrögtige scholemester saa oc tuende locatter oc xl personner samme skole att besöge oc tesliigeste huos Huole domkircke enn schole, enn scholemester oc tuende locatter saa oc xxiiii personer thennom att tillholle huos domkirckenn dageligenn att synnge oc lesze bibelske sangenn oc leszning effter som tillfornn giordis oc sangis heer huos domkirckenn de tempore oc vdi saa maade thennom att visitere oc bruge huös kirckenn vdi bibelsk sanng oc lesninng att naar som helst att nogenn aff landzpresternne affdöede oc affginge tha skulle sognefolckett viide att haffue theris tillflugtt till samme scole oc domkircke om huilckenn personn tha lengst oc best haffuer leerdt oc skickeligst war till thett presteembide igienn att komme. Therfor skall forneffnte Pouell Huittfeldt mett begge Superintendenterne oc Biscopernne saa oc voris Fogett oc Befalingsmanndtz offuerueuerelsse offueruege oc tilligge mange hundritt oc quigelle effter landtens wiiss som skall aff stigtternis godz vdleggis til fornefnte scholemesters locatters oc the fornefnte personirs ther huos skolenn leris oc vpholdis skall till theris vnderholling klede oc bögger att ennhuer aff samme skolemester oc locatter skall selff wiide att kreffue oc vpbere saadann synn renntte aff bondernne oc tiennernne paa godzett sidde oc selff ther-

ther offuer megtige att were paa thet att ingenn gieriige eller vſkickelige biſcop ſkulle thennom ſamme renntte forhindre oc ſamme ſkole oc religionn ther mett igienn att nederleggis. Siiddenn wille wii ydermere lade wore breffue ther om vdgaa oc ſaadanne ordning oc ſkick ſkall bliiffue warennde oc beſtendige.

Skall oc forneffnnte Pouell Huittfeldt thett ſaa huos begge Superintendenternne aff Skalholtt oc Huole Stiftt forhandle att the ingennledis tillſkicke eller forordiinere nogenn theris ſuogere eller ſlegtinge ther verdzlige perſonner ere eller nogenne legemendt att were prowſtere eller officialler ſeg mett religionenn att befatte menn allene the preſtemenndt ſom beſt ere leerde oc meſt gudtfrögtige ere.

Skall oc forneffnte Pouell Huittfeldt offuerantuorde her Mortthenn Superintendentt til Skalholtt ſtifft altt biſcopsdoms oc ſamme ſtifftis godz vndertagett huis ther aff till ſchollenn locaternne oc the perſonner ther aff holdis kand vdleggis ſkall effter ſom forſkriffuitt ſtaar att haffue vnder ſynn hanndt vdi ſaa maade att fornefnte her Mortthen ſkall ther aff giöre oſſ eller wor befallings manndt aarligenn gode rede oc klar regennſkaff for altt huis ſamme biſcopsdoms godzs kandt ſeg wiider forſtrecke endt till forneffnte Superintendentz redelige ynderholling effter ſom wii mett Superintendz aff Holle ſtigtt haffue lade hanndle ſaa lennge wii anderledis ther om tillſiigendis worder.

Sammeledis ſkall handt oc formane begge Superintendenternne ſaa oc wor fogett oc befallingsmanndt att the troeligenn vnderuiſer oc forholler huer manndt ther paa Islanndt rettferdigenn att tiiennde aff fiſk oc andett effter ſom aff gammell tiidt werett haffuer oc thenn att delis oc ſkiifftis vnder oſſ kirckenn oc preſtenn effter wor Ordinandz lydelſſe.

Skall oc Pouell Huittfeldt tillſkecke Egertt Hanſſenn ſom nu er paa Islanndt till en fuldmegtige fogett offuer altt Islandt oc ſkall handt ſuere Pouell Huittfeld paa wore wegnne till ſaa lenge att Egertt Hanſſenn kandt efter leylighedenn giiffue ſeg ther fran landett oc ſiidenn ſelff perſonnligenn till oſſ at giöre oſſ ſynn edt. Skall oc Pouell Huittfeldt tillſiige menige almue paa Islanndt att the ere Egertt Hanſſenn paa wore wegne hörige lydige fölgagtige oc beſtanndige oc Pouell

 Huittfeldt

Huittfeldt att anttuorde Egertt Hanſſenn ett fölgebreff till lanndett (enn credenndz wii Pouell Huittfeldt mett ſeg giiffuitt haffue.

Item ſkall Pouell Huittfeldt befalle Egertt Hanſſen altt biſc(Jons ſönners oc ſuogers gods ſom oſſ tilldömptt er; Dog att handt ſk giore oſſ aarligen gode rede oc regennſkaff therfore oc altt att komı oſſ til beſte huis ther aff vppeberenndis worder.

Framdelis effterthii endnu mange aff the vdſleger mendt ſom me waar att ſlaae the Kiöpnehaffns fogett oc tienner ihiell ere römdde f ſamme vchriiſtelige gierninger. Tha ſkall Pouell Huittfeldt giöre ſyn ſtörſte fliidt till att handt kandt offuerkomme ſamme vdſleger menn(oc thennom att lade komme till alting oc ther thennom att lade wede faris huis Islandz loug oc rett er oc till altinge lade forkynnde wor obne breff om ſamme vdſleger menndt oc mordere ſom wii Pouell Huit feldt haffue ladett offueranttuorde oc ther ſom ſamme mordere icke ku de offuerkommis eller bliiffue ſtraffiit fore indt Pouell Huittfeldt drag aff Islanndt tha ſkall Pouell Huittfeldt befalle oc fuldmakt giiffue Eger Hanſſenn att handt ſkall giore fliidt ther till att ſamme ſkalke maa bli fue ſtraffitt oc forbyude nogenn at huſſe eller heele thennom emodt wor obne breffs lydelſſe.

Skall oc Pouell Huittfeldt flitteligenn forfare paa alting om th er nogenn laugemenndt laugerettismenndt oc ſyſſelmenndt paa Islann(ſom icke ere oſſ troe eller nöttige oc duelige att ſtaa theris embede (kaldt fore. Tha ſkall handt mett thenn menige mandt thett offue wege oc findis ther nogenn ſom vduelige ere. Tha ſkall handt haf fuldmaktt mett then menige mandt att ſkicke ther andre gode forſtaı dige oc duelige mendt vdi theris ſtedt till laugemenndt, laugretti menndt eller ſyſſellmenndt ſom wille were oſſ huldt oc troe oc hielpp huer mandt loug oc rett.

Item effter thii att wii ere kommen vdi forfaringe hvorledis mang wdlenndiſke menndt tilldrage thennem jorde oc Gaarde paa Islann(vdi theris gieldt oc Kroninn ingenn rett eller rettighedt ther aff bekom mer. Tha ſkall Pouell Huittfeldt tillſiige Egertt Hanſſenn oc Laug(menndenne paa Islanndt att the ſkulle holle ſaadann ſkich mett ſamm Jorde oc gaarde paa Islanndt att ingenn vdlenndiſke manndt maa tag

jorde

jorde gaarde eller eyenndom i ſynn gield emodt Islanndz laug. Medenn ther ſom nogenn Islendiſke Indböggere er nogenn vdlendiſke mandt nogett ſkyldige oc ikke kandt aff ſtedt komme thett att betalle oc haffuer jorde oc gaarde vnder ſeg. Tha ſkall ſamme jorde oc gaarde ſettis oc worderis for penndinghe oc gieldernis neſte ſlegt att annamme ſamme jordt oc vdlegge ſaa mange pendiinge igienn ſom ſettis oc worderis fore till att betalle vdlendernne mett.

Sammeledis ſkall Pouell Huittfeldt ſette Cloſternne paa Islanndt paa affgiifftt eller regennſkaff huilckett hannom ſyniis oſſ beſt oc nötteliigſth oc gaffunliigſt att were dog att handt befaller oc tillſkicker gode troe menndt till ſamme Cloſtere ſom wille were oſſ huldt oc troe.

Item att Pouell Huittfeldt paa wore wegne lader tillſiige att wii icke kunde lade vdi thette aar for attſkellige leylighet ſkyldt forſkicke tuennde ſkibe mett thymmer till hole kirckis oc ſcole bygning till Islanndtt wii wille thette neſte tilkommendis aar lade ſamme ſkiibe lad mett tymmer framkomme.

Item Pouell Huittfeld ſkall giöre ſynn ſtörſte fliidt till att forſkaffe oſſ enn wiiſſe Jordbog paa aldt thenn gieſlig oc werdzlige rentte oc rettighedt offuer altt Islanndt oc wdi theſſe oc alle andre erende ſom Pouell Huittfeldt wedt att vdrette paa Islandt ſom kandt kome oſſ till gaffn oc gode ſkall hand vende ſynn ſtörſte fliidt till ſaa the mue troligenn vdrettis effter ſom wii hannom tilltroer. Datum Drottningborg Söndagenn Reminiſcere aar &c. MDL paa thett andett. Vnder wortt Signnett.

Litr. AA.

Huorledis handlit er met the Kiöbennhaffuennſke om Islannd.

Item ſchulle Burgemeſter aff Kiöpnehaffen oc theris Mettredere bruge Island vdi thette tilkomenndis Aar liige ſom the her til giort haffue vnndertagit Tollenn aff alle Skibe, huilcke Kongl. Majeſt. vil Selff ſeg forbehollit haffue.

Oc vill Kongl. Majst. omdrage met thendem theris Affgiifft v— samme Aar.

Oc naar theris Fogit nu Sanctorum Petri et Pauli Dag drager fra Landit schall hand andtuorde Pouell Hvitfeld alt Inuentarium.

Sidenn schulle the Kiöbennhaffuenske besoge Islannd som andre Kiöbmennd oc Kongl. Majestæts Fogiit schall fordre thenndem til thett beste.

Item schulle the Kiöpnehaffuenske haffue tredie Parthenn aff thett Sagefald aff thenndem som slog theris Fogitt oc Folck wdi hiell. Dat. Haffnie Mandagen nest effter Sancti Luce Dag Anno 1552.

Litr. BB.

Borgemestere oc Raadmænd udi Kiöbenhavn fick Bref, som her efter følger:

Vi Christian &c. Giöre alle Vitterligt, at Vi af Vor synderlig Gunst oc Naade, haver undt oc forleent, oc nu med dette Vort aabne Brev unde oc forleene Os Elskel. Borgemestere oc Raadmænd udi Vor Stad Kiöbenhavn Vort oc Norges Kronens Land Vespenöe hos Vort Land Island liggendis at have, nyde, bruge oc beholde med al Kongel. Rente oc Rettighed, Told oc anden Deel, som de nu self der udi Værge haver, til saa længe Vi anderledis derom tilsigendis vorder. Dog saa, at de skiellig hvert Aar inden Sancti Michelsdag, give Os deraf til Afgift 200 gode myntede, uforfalskede Joachimsdaler, oc holder Bönder oc Tiennere der paa boendis ere, ved Lov, Skiel oc Ret, oc ingen uforrette imod Norges Lov. Thi forbyde Vi alle ihvoe de helst ere eller være kunde særdeles Vore Fogeder, Embedsmænd oc alle andre fornefnte Borgemestere oc Raadmænd udi fornefnte Kiöbenhavn herimod paa Vespenöe, eller nogen Vor oc Kronens Rettighed, Told eller anden Deel, efter som foreskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at giöre; Under Vor Hyldest oc Naade. Givet paa Vort Slot Kiöbenhavn, Löverdagen nest efter Sancti Galli Dag 1552. Under Vort Signet.

Litr.

Litr. CC.

Her Morten Biſkop paa Island fik Brev, ſom fölger:

Vi Chriſtian &c. Giöre alle Vitterligt, at Vi have tiltrodt oc befalet, oc nu med dette Vort aabne Brev tiltroe oc befale Os Elſkel. Her Morten Superintendent udi Skalholts Stift paa Vort Land Island, at maa oc ſkulle herefter oppebære ald den Rente oc Rettighed; ihvad det helſt er eller nevnes kand, intet undtagen, ſom hörer til Skalholts Stift til ſaa lenge Vi anderledis derom tilſigendis vorder, oc at ſamme Rente forvendis til Superintendentens oc Skolens Underholdning, ſaa meget der til behov gioris efter vor Inſtructs Lydelſe Vi Os Elſkelige Pouel Huitfeld nu haver medgivet, desligeſte til Kirkens Bygning oc hvis hand der over igien beholdendis vorder; ſkal hand aarligen giöre Os derfor gode Reede oc Regenſkab. Thi bede Vi oc byde alle Geiſtlige oc Verdslige, ſom bygge oc boe over alt Skalholts Stift paa Island, at J her efter rette Eder efter at giöre oc give fornefnte Her Morten paa Vore Vegne ald hvis Rente oc Rettighed, ſom J Skalholt Stift med rette pligtige ere at giöre oc give, oc J af gammel Tid giort oc givet haver: Hand ſkal igien ſkicke ſig mod Eder baade udi Lærdom oc Levnet, ſom en Chriſten Biſkop bör at giöre: Thi lader det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Dronningborg, Sancti Gregorii Dag 1552.

Litr. DD.

Erende oc werffve ſom Oluff Calips paa Kongl. Majſts. vegne ſkall vdrette paa Islanndt for nordenn ſom heer effter ſkreffuit ſtaaer:

Item forſth ſkall Oluff Calips were Höffvitzmanndt paa ett aff the twende ſkiibe ſom Kongl. Majſts. haffver tilſckreffvit Jeſper Friiſſ at ſkulle lade löbe till Islanndt ladt mett tymmer oc ther mett loebe for norden paa Islanndt oc were hoes nar ther ſkall handles mett folkenne ſom ſkall paa ſamme ſkiibe oc ther mett Ieſper Friiſſ haffve fliittige opſieende att ther mett maa bliiffve handlett ſom thett kandt were gaffnnligſt, oc lade ſeg ſamme handell were befalett paa thett att ſamme reygſſe maa gaa for ſeg oc udi ingenn maade bliiffve forſommett.

Therneſt att nar Oluff Calips kommer till Islanndt mett ſamr ſkib oc tymmer tha ſkall handt forſkriiffve her Oluff Hiallttefenn Sup intendenntt vdi Hole ſtigtt till ſeg oc ſamme tymmer hannem att offue anttuorde oc ther paa tage hanns qvitandz hand wedt ſiidenn hvor hanndt thet bruge ſkall till kirckenns oc ſkolens bygning.

Sammeledis att tilſiige fornefnte Her Oluff Hialttefenn att han giffver ſeg till alting till Pouell Hvittfeldt oc ther att giore hannom p Kongl. Majſtz. wegne underwiſning paa thett godz ſom biſcop Joe haffde hvilckett aff ſame godz ſom hörer Kirckenn till oc hvilckett ſo kommer Kongl. Majſt. till.

Tesliigeſte ſkall Oluff Calips fliitteligenn forfare huos Her Ol Hialttefenn hure manndt hanndler mett Kongl. Majſt. godz for norde oc ther ſom thet icke handles retteligenn ther mett tha ſkall Oluff C lips lade uptegne aldt bröſtenn oc aldt leylighedenn therom nar hannd kommer till altinge oc tha thett att giiffve Pouell Hvittfeldt t kiennde, ſaa att nar handt kommer frann altinge att handt tha effter ſ Pouell Huitfeldt mett hannem bliffuer till ens kunde giore ther enn ſki paa ſom Kongl. Majſt. kanndt were nötteligſt oc gaffnligſt.

Oc ſkall Oluff Calips huos Her Oluff Hialttefenn forſkaffe ther bliiffuer giordt enn clar iordebog paa alle the kirckeiorde ſom l ger udi Hole ſtigtt paa thett at kirckenn maa nyde hindes gamble eye dom oc icke thett borttbytte oc bekomme vere godz igenn.

Skall oc Oluff Calips forhöre oc granndgiffveligenn forfare ther findis nogenn ſom haffver nogenn af the fredelöſe menndt hu thennom ſom mett vaare then tiidt the Kiöpnehaffnnſke folk bleff ſ genn. Ther ſom ther findis nogenne aff thennom tha ſkall handt ta thennom mett ſeg till altinge; oc ther mett Pouell Hvittfeldt lade ſ handle theris ſager.

Framdeles ſkall Oluff Calips tillſiige Torloff Grymſenn att hanr giiffver ſeg till altinge oc tager mett ſeg hvis breffue oc beviisning ſ handt haffuer paa xviii gaarde ſom handt holler ſeg till ſom horde A Jonſſenn till oc er forbrott till Kongl. Majſt. oc ther tha att liide oc unr gielle hves ther om loug oc rett er: Udi liige maade att tillſiige a andre

andre for nordenn ſom tillholle thennom nogett aff ſamme godz att the oc möede ſame tiidt mett theris breffve oc beviisnining till altinge.

Skall oc Oluff Calips tillſiige laugmandenn for nordenn att handt tillſiiger the ſyſſellmenndt oc laugrettningzmennd udi hans laugſogenn att the giiffve thennom till altinge. Tagenndis mett thennom underhollning paa 6 eller 8 dage att vnderholle thennom mett huos altinge emeden the tillhielppe att hver manndtt then fattige ſaa well ſom then riige maa vederfares till alting ſaa mögett ſom loug oc rett er.

Nar Oluff Calips ſkall löebe tilbage frann Islanndt tha ſkall handt indtage mett ſeg hues landzſkylldt oc rentte ſom Peder Jennſſenn haffver oppeborett aff thett goedz ſom biſcop Joenn oc hanns ſönner tilhörde hvilckenn renntte Peder Eynerſſenn haffver loffvitt paa ſynn egenn omkoſtning att lade nederfore til ſiöekanttenn effter hans breffuis lydelſſe:

Udi liige maade att tage mett ſeg thett kiödt ſom Peder Eynersſenn haffver huos ſeg ſom ſlagett bleff effter Axell Juels oc Chriſtoffer Trundſenns beffalling.

Nar Oluff Calips kommer till altinge ther ſkall Pouell Hvittfeldt möede hannem oc tha ſkall Pouell Hvittfeldt ſiige hannom hvad hand ydermere ſkall vdrette paa Kongl. Majſtz. wegnne for nordenn oc hvor handt ſkall beſöege mett ſitt ſkiib nar hanndt löeber tilbage frann Islanndt.

Att Oluff Calips nu udi theſſe erende oc alle andre maade will ramme Kongl. Majſtz. gaffnn oc beſte ſom hans Kongl. Majſt. hannom tilbetroer. Datum Nyborg, tiisdagenn poſt dominicam Reminiſcere, aar &c. 1553.

Litr. EE.

Til Her Morthen Eynnerſſenn Superintendent till Skaldholds Stiigtt for ſönndenn.

Chriſtian &c. Wor ſynnerliige gunſt tilffornn, wiider att ſom etther wel fortennckcr ati mett oſſ elſkel. Povell Hvitfeld wor mandt oc tienner haffver tilſkiickett oſſ nogett ſſiölff oc guldt ſom fanndtz ther

paa

paa wortt land Island hos Skalholdtz domkircke. Tha giiffve wii etther tilkiennde att hand haffver anndtvordett frann ſſiig cxxxiii lodiig mark ſölff oc xxvii lod guld hvor paa wii haffve laditt giiffve hanum wor quitandtz. Sameledis ſom i ved hanum er begerendis att wii ville komme the kercker oc ſkoler till hielp mett nogett bygnings tömmer, thy the ere mange ſtedtz mögett bygfallenn oc ſkall were ſtorliigenn fornöden att hielpes. Tha wiide wii icke hvorledis eller hvormedt wii kunde komme ſame kercke oc ſkoler beſt til hielp haffve wii therfor befallett forneffnte Povell Hvitfeld att nu hand komer der paa landett att forffare leyliighedenn ther om hvorledis wii ſame kercker oc ſköler beſt kunde komme nogett till hielp oc ſiidenn wille wii off ther vdtinden betenncke. Tesliigezte giiffve wii etther tilkende att wii ere komenn vdi forffarinng hvorledis att ther findis ingenn regizter paa hues jorder ſom ligge till the kercker vdi Skalholdtzs ſtiigt oc ther mett er mange kerckens jorder maa well ſke borte komenn. Thy bede wii etther oc begere atti ſtrakz mett thett alderforſte lade giöre ett klartt regizter paa alle the kerckejorder ſom ligge till kirckerne vdi Skalholdtz ſtiigt paa thett att mand kunde wiide hvelckett kirckernnis jorde wor oc the kunde bliffve hoes kerckenn oc icke ther frann kome oc ther ſom ther wor nogenn borttkomenne att mand tha kunde lade thennom indfrii igienn oc ati wille fliteligenn forffare hvor nogett godtz eller jorder er forlennitt frann ſtegtett eller kercker ati thett vdi liige maade wille lade vptegne paa klare regizter oc lade thett Pouell Huitfeld fange att wiide paa thett att kercken eller ſtegtett ingenn ſkade ſkulle ther mett vdi komme her wii off wiſſeliigenn tillforlade. Datum Nyeborg, fredagenn neſt efftter ſſondagenn oculi, aar 1553.

Litr. FF.

Pouell Huittfeld fick Kongl. Majſts. Fuldmagtsbreff mett ſeg til Island ſom her efftter fylger.

Vii Chriſtian &c. Giöre alle wittherligtt att eptherthii wii forfare att mannge aff the Islennder ſom mett ware att ihiellſlaa the kiöpnehaffuens fogetther oc drenge paa wortt land Islandtt ere römmede fore ſamme ſag, haffue wii beffaled oc fuldmagtt giffuitt off Elſkel. Pouell Huittfeld

Huittfeld woris Mand oc tiener att ſaa mange aff thee Islenndere, ſom mett ware wti flock oc fölge, oc alle ſom ere ſkyllige i thenn ſlag ther ſamme manddrab giortt war oc icke nu ere grebenne wed friſke giernnger oc wille komme tilſtede egenn ſkall Pouell Huittfeldtt mue paa woris wegne handle mett thennom vm theris bröde, hues thee thennom wti the moode emod oſſ forſſeett haffue, oc hues forſchreffne Pouell Huittfeldtt her wdinden paa woris wegnne giorrendis oc forhandlendis worder, ere wii ther mett til freds. Till ydermiere windisbyrd &c. Dat. eodem die loco & anno ut ſupra. (Nyborig fredagen neſt epther ſondagenn Oculi aar 1553).

Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.

Litr. GG.

Scholemeſterenn hoes Skalholtz domkyrcke ſich breff ſom her epther følger.

Wii Chriſtiann &c. Giiore alle witherligt att epterthii oſſ Elſkel. Pouell Huitfeld wor mannd oc thiennere haffuer epther wor beffalling vdlaugd thette eptherſchreffne goedtzs paa wort lannd Islannd liggenndis til ſcholemeſters wnderhollinng till Schaloltzs domkyrcke, ſom er igemöreſtad landgille hundrede fem köer trandſtadom landgille hundrede fem köer örre i kioſſenn ſekx köer landgille otte faar met lam tenörte ſex köer landgille half andet hundrede oc fyrretyve alner, telge ſkelspart tre köer landgille hundrede arlannde er hoes fire koer landgille hundrede ſkelligdaneſſ tre koer landgille hundrede eyde toe koer landgille fire watter fiſche lampe ſtadan fire koer landgille hundrede oc tive alne. Tha paa thett att Gudtzs ere oc hanns hellige ord oc euangelium kannd ſaa megit this bedre forfremis oc fattige peblinge kand wptucktis vdi bogelige kwnnſter haffue wii aff vor ſynnerlige gwnnſt oc naade vnndt oc tilladit oc nu mett thette vort obnne breff vnnde oc tillade att forſchreffne rennte maa oc ſchall her epther vere oc bliffue oc aarligenn vppeberis till Scholemeſterenns wnnderholling hoes forſchreffnne Schalolts domkyrcke tiill ſaa lennge vii annderledis ther om tiilſiigenndis worder. Oc ſchall forſchrefne gaarde altid hollis veed magt aff Stigtens goedtzs baade mett byggeningenn oc köer paa thett att ther ſom ther komer fald paa ſamme gaarde ennthenn mett byg-

geningenn eller köer att forschreffne Scolemesters vnnderhollinng themett icke schulle formindschis. Thii forbiude wii &c. Cum clausulis consuetis & inhibitione solita. Datum Nyborg Fredagenn nest epther Sonndagenn oculi aar &c. 1553. Wnnder wort Signett.

Litr. HH.

Scholemester hoes Hole domkiercke paa Island fick breff som her eptherffylger:

Vii Christian &c. Giöre alle wittherligtt att eptherthii oss Elskelig Pouell Huittfeld wor mand oc tiener haffuer epther wor beffalingh wdlagdtt thette eptherschreffnne goetz paa wortt land Island liggendis till scolemesters wnderhollinge hoes Hole domkiercke: Som er först Krollenes giffuer till Landgille halff andet hundrede oc fem kior aflasstandom till Landgille hundrede oc fem kiör Holle till Landgille hundrede oc fem kiör Egemyre till Landgille hundrede oc fem kiör Stenstandom gyller Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Epstelande Landgille halff andet hundrede oc fem kiör Viderness till Landgille hundrede oc fem kiör Mörckekardall Landgille hundrede oc sex kiör. Oc thette eptherschreffnne goetzs till en lucatz wnderhollingge ther sammesteds som ere i Mörckekar kierckesogen garsomen giffuer till Landgille hundrede oc fem kiör, lille arveskoge giffuer till Landgille halv andet hundrede sex kiör Helland Landgille halff andet hundrede sex kiör. Thaa paa thett att Guds Ere oc hans helige ord oc euangelium kand saa mögett thes bedre forffremes oc fattige pefflingge kand wptucktis wti Guds frögtt oc wti boglige konsther haffue wii aff wor synderlige gunst oc naade wnt oc tilladt oc nu mett thette wortt obne breff wnde oc tillade att forschreffne rentte maa oc skall her epther were oc bliffue oc arligenn wppeberris till scolemesters oc lucaters wnderhollingge hoes Hole domkiercke till saa lenge wii anderledis ther om tilsigendis worder oc skulle forschreffne gaarde alletiid holles wed magtt aff stigtens goedtzs bode mett byggning oc kior paa thett att ther som ther kommer fald paa same gaarde entthen mett byggeningh eller kiör att forschreffne scholemesthers oc lucaters wnderhollinge ther mett icke skulle formindskis

mindſkis cum inhibitione ſolita. Dat. Nyborg löffuerdagenn poſt dominicam Oculi anno &c. 1553.

Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.

Litr. II.

Pouell Huitfeld fick folgebreff till bönder oc menige almue paa Islannd ſom her effter fylger.

&c. Helſe ether alle wore kiere tro wnderſotte bönnder oc meninge almue ſom bygge oc boe offuer alt wort land Island euindeligenn mett Gudt oc wor naade, wiider att wii haffue tiltroet oc befallet oſſ Elſkel. Pouell Huitfeld wor mand oc tiener att haffue forſchreffne wort land Island wdii befalinng oc ether ther mett alle wdii were oc forſuar att haffue till ſaa lenge wii anderledis ther om tilſiigenndis worder. Oc ther aff giöre oſſ goede reede oc regennſkaff fornefnte hues hand ther paa wore wegnne wpberenndes oc egenn wdtgiiffuenndis worder. Thii bede wii ether alle oc huer ſerdelis ſtrengeligenn biude, atti rette ether effter att ſuare fornefnte Pouell Huittfelld oc er hannom höriig lydig oc fylgagtig wdii hues maade hand ether paa wore wegnne tilſiigendis worder. Giörenndis oc giiffuenndis hannom paa wor wegne ethers aarlige landſkyld ſageröer oc ald andenn rennte oc rettighedt ſom y oſſ oc Norgis Krone met rette pligtige er oc y aff gammell tiidt giort oc giiffuit haffue, hand ſkall egienn holle ether alle oc huer ſerdelis weed Norgis Loug ſkell oc rett ey tilſtedendis noger aff ether att wforrettis emod lougen wdii noger maade. Oc huem ſom forſkreffne Pouell Huitfeld ſetter for en fogett paa wor wegne wdii hans frannwerelſſe nar hand drager ther fran landet atti tha er hannom hörriig lydig oc fylgagtiig liigerwiiſſ ſom forſchreffne Pouell Huitfelld ſielff perſoligenn hoſſ eder tilſtede war. Ladenndis thett ingenlunde. Giiffuit paa wort ſlott Nyborch fredagen neſt effter ſönndagenn Oculi Aar &c. Mdliii. Wnnder wortt Signett.

Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.

Litr. KK.

Dom ſom udgiick emellom Pouell Jonnſſenn oc Her Mortten E nerſſenn paa Islanndt om en gaardt kaldis gard ſtaderhuole ſ her effter folger:

Vii Chriſtiann mett Guds naade &c. Giore alle witterliigtt att a effter Guds byrdt M.D.LIIII manndaggenn neſt effter ſynndagen reminiſcere heer paa wortt ſlott Kollinghus nerverenndis oſſ elſkelig J hann Friiſſ till Heſlagger wor Cantzeller Byrge Trolle Annthonis Br ſke oc Jyrgenn Lycke wore menndt oc raadt. Waar ſkiickett then breffuiiſere Povell Jonſſenn oc beclagett ſeg hvorleedis att her Mortten Eynnerſſenn Superintendentt for ſyndenn paa wort lanndt Islanndt gi hannom hinder oc forfanng paa en gaardt kallis gardſtaderhuole me ſyn tilliiggelſſe ſom hannom ſkulle mett rette tillhore. Thaa mot Arnn Otteſſenn paa fornefnte her Morttenn Eynnerſſenns wegnne beretteे, att en wedt naffnn Loptter Ormerſſenn nogenn tiidt ſiden forledenn haffver giiffvitt till ett beneficium udi Skalleholtt domkirc oc i rette laugde en dom ſom en naffnn Staffenn Jonnſſenn Baccala reus mett nogenn preſter udi Skalleholtt ſtiifftt hauffde udgiiffviitt l denndis att biſcop Mogenns tiidt ſiidenn haffde ſteffnitt thenn ſag f thennom udi rette oc thee haffde tilldomptt ſamme guods att bliiff huos Schalleholltz domkircke. Sammeledis en andenn dom ſom noge ne cannickere oc anndre geyſliige haffde udgiiffvitt lydennde att th ocſaa haffde tildomptt kirckenn att beholde ſamme guods oc theſli gezte en laugmannds dom ther aff lanndett lydenndis att hanndt haff ſtadfeſt fornefnte tvennde domme oc menntte fornefnte Ormer Otte ſenn therfore att kirckenn burde ſamme guods att nyde effter fornefn domme oc effterthy att kirckenn udi lanng tiidt haffver hafft thett u heffd oc were ther till ſvorett fornefnte Povel Jonnſſenn oc berette a en hans foreldere wedt naffnn Lopter Ormerſſenn nogenn tiidt ſiden forledenn haffver giiffvit fornefnte gardſtaderhuole mett ſynn tilliiggelſ till ett beneficium, udi fornefnte ſchalleholtt domkircke. Dog me ſaadanne wiilckor att ther ſom hannd haffde egtige börnn effter ſeg elle oc arffledde thee börnn ſom hanndt haffde mett Stieninde Gundersdo ther thaa ſkulle thenn gauffve inngenn maktt hauffue oc beviiſte hannd

ſtrakz

ſtrakz heer for oſſ att fornefnte Lopter Ormeerſſenn arfflede en hanns ſönn wedt naffnn Staffenn Lopterſſenn oc menntte therfor att ſamme gauffve ther effter icke lennger burde att holles ydermere berette forneffnte Povell Jonnſſenn att forneffnte guods icke hauffue werett till kirckenn udi roeliighedt menn alletiidt haffver henngdt udi trette oc ther paa haffver verett illett oc clagett hvilckett hanndtt oc ſtrakz beviiſte oc lod hannd ſeg tycke att thee domme ſom forneffnte geyslige mend udgiiffvitt haffde icke vaare nöyagtige thii att thennom icke burde att dömme paa ſaadanne ſager menn thett allenne burde att forhandlis for laugmanndenn oc i rette laugde hanndt en dom ſom Ormer Stolloſſenn laugmanndt paa forneffnte Islanndt udgiiffviitt oc beſeglett haffde lydenndis att hanndt effter Kongl. Majſt. beffalingz breff haffde kallett thenn ſag for ſeg udi rette oc effter the breffve oc beviisninngger ſom for hannom vaare tilldömptte hanndt forſkreffvenne Lopter Ormersſenns arffuinge forſkreffvenne gard Staderhuole mett ſynn tilliiggelſſe ſom ſamme dom viider bemelder.

Sammeledis udi rette laugde hannd enn dom ſom Sivord Otteſſenn Otte Thomiſſenn Haldword Sivordſſenn mett flere udgiiffvitt haffde paa addeltingett paa forneffnte Islanndt lydenndis att Otter Gaadſkarllſſenn laugmanndt for nordenn oc weſtenn paa forneffnte Islanndt haffde tillneffnnd thennom att ſkulle domme emellom forneffnte her Morttenn Eynnerſſenn oc Pouell Jonnſſenn om then trette thennom emellom waar for forneffnte guods. Thaa haffde thee ther ſaa paa ſaugdt att the ther fanndis attſkiielliige domme huos begge partternne emodt hverranndre oc Norgis loug bemellder att inngenn maa ruffve laugmanndenns dom vdenn Koningenn oc hans raadt inndſatte thee thenn ſag for oſſ wore elſkel. Danmarckis Riigis Raadt oc ſatte forneffnte Povell Jonsſenn therfore udi rette om hannom oc hannds mettarffuinge for ſaadanne leyliighedt icke burde ſamme eyenndom att nyde. Mett fleere ordt oc thale ſom thennom therom emellom löebe. Thaa effter tilltall giennſvar breffve beviiſning oc ſagenns leyliighedt. Saa oc effterthy att forneffnte guods waar giiffvitt till kierckenn mett wilkor, att ther ſom forſkreffven Lopter Ormerſſenn haffde egtebörnn effter ſeg eller oc arffveled thee börnn hannd haffde mett Stieninde Gundersdaatther thaa ſkulle thenn gauffve ingenn magtt hauffve oc forneffnte Povell Jonns-

ſenn beviiſte heer for oſſ att forneffnte Lopter Ormerſſenn haffde arffſ[illegible]e de hanns ſonn Staffenn Lopterſſenn effter ſom forſkreffvit ſtaar ſag[illegible]de wii ther ſaa paa for rette att forneffnte Lopter Ormerſſenns arffinnger bör forneffnte gard Staderhuole mett ſynn tilliiggelſſe att hauffve nyde bruge oc beholde oc the domme ſom forneffnte geysliige menndt ud giiffviitt haffver icke att komme forneffnte Lopter Ormerſſenns arffuing till hinder eller ſkade paa forneffnte eyendom effter thenne dag udi nogenn maade. Dat. ut ſupra.

Johann Friiſſ aff Heſſelagger Canntzeller ſubſcripſit.

Litr. LL.

Meſſiver ſom udginge till her Oluff Halteſſenn oc her Mortenn Einerſſenn biſpenne paa Islannd ſom her effter fylger:

Chriſtian &c. vor ſynnerlige gunſt tillfornn Wiider att wii haffve afferdigett oſſ elſkel. Povell Hvittfeldt oc Knud Stiſſenn wor mend oc tiennere till wortt land Island oc befallet fornefnte Povell Hvittfeldt att ſkulle opebere oc indkreffve hues rett oc rettighedtt ſom oſſ ther paa lanndtt till Sancti Hans dag medſomer forſtkomendis tilſtaar oc fornefnte Knud Stiiſſenn ſidenn att haffve befaling offver Islannd paa wore wegne. Tha giffve wii etther tillkiennde att wii formerke att nar nogen giör nogenn ketterie eller anndenn werſtelig gierninger, tha holdis the wdi fred hoeſſ domkierckerne. Thy bede wii etther oc wille atti beſtillett ſaa att nar nogenn bedriffver ketterii eller nogenn werſtelig gierning, oc giiffue flukt till domkierckenn, oc will ther haffve theris beſkiermelſſe, att thett icke bliffver hanom ſted ther att haffve theris werilſſe oc wnderhollning. Medenn wor fogetter oc lenſſmennd att paagriibe thennom, oc ſidenn att ſtraffve theroffver ſom tilbörlegtt er oc wor ordinantze ther om wdviſſer.

Sameledis wille wii atti beffaller att thennd ſkollemeſter oc lucate ther hoes domkierckenn, att the bliffve tilbörlig underhollit mett mad oc öll ſaa the icke ſkulle faa aarſag till att giffve thennom ther frann oc ſkollenn odeleggis, hvilckett wii for ingenn del tilſtede wille oc att i haffve goed flittig tillſiun bode udi the oc alle anndre maade oc wor

ordinantz

ordinantz ſom wii om religionenn haffve ladett udgaa wed macktt holdis oc Guds ord oc hellige evangelium maa forfremis. Ther wii oſſ wiſſeligenn tilforlade, oc lader thett ingennlunde. Datum Kollinghus mandagenn neſt epter Sondagen Judica aar &c. MDLIIII.

Litr. MM.

Her Morthen Einerſſenn Superintendent for ſynden paa Island fick breff ſom epterfylger:

Chriſtian &c. vor ſynnerlige gunſt tillſfornn. Wider att wii haffve att talle mett etther om hves bröſt ther findis paa wortt lannd Islannd paa religionenn oc andett. Thii bede wii etther oc wille, atti giffve etther till oſſ her ind wdi wortt rige Danmarck, hvor i oſſ förſt finnde kunde, ſaa ville wii mett etther oc anndre höylerdis raad giöre ther enn ſkick paa, oc kunde i giffve etther ind paa ſkibbett mett oſſ elſkelig Povel Hvittfeldt wor mannd oc tienner, oc folge hannom fremdelis till oſſ paa thett atti icke ſkulle giore formögenn bekoſtning paa ſamme reiiſſe. Ther mett gior i oſſ ſynderliigenn till wilge oc forlade wii oſſ ther wiſſeligenn till. Datum Kolling Onſſdagenn neſt epter palme ſondag aar 1554.

Litr. NN.

Pouell Huittfelt oc Knudt Stennſſenn fick breff ſom epther fylger. Datum Kolling Manndagenn poſt Sondagen Judica aar &c. Mdliiii.

Vii Chriſtiann &c. Helſſe Etther vor kiere tvo wnnderſatthe gieſtlige oc werdzlige ſom bygge oc boe offuer altt wortth land Islandh euindeligenn mett gud oc wor naade. Wider att wii haffue afferdigett oſſ Elſkelige Pouell Hvittfeldt oc Knud Steenſſenn wor mennd oc thiennere tidtt till landett oc ſkall Pouell Hvittfeldt haffue beffalling att opebere, hues rett oc rettighedtt ſom oſſ oc Kronen wdi thette forgangenn aar tillkommer, baade geiſthlig oc werdzlig renntthe. Sameledis ald hues eptherſtade ſom oſſ tillkommer oc haffue wii wdi Pouell Huittfelds ſted befallett oc tilltroett forſchreffne Knud Stennſſenn paa wore wegnne att haffue befalling offuer altt forneſnte Islannd till wii

ander-

anderledis ther om tillsigenndis worder, oc att wpebere Koninglige renntt oc rettighedtt. Thessliigeste hues oss tillkomer aff altt thett giestlig gods paa forschreffue Islandt, ingthett wndertagett oc ther paa aarliger giöre oss gode rede oc regennschaff, oc skall hand thenne tilckome dis winther bliffue hoes etther ther paa lanndett, thii bede wii etth alle oc huer serdelis strengelig byude, atti tiltencke till goede rede a wdgiffue oc fornöye forschreffne Pouell Huidtfeldt altt hues renntth oc rettighedtt som i oss mett rette plichtige ere, bode thennd renntth som oss nu till Sancti Hanns dag medsomer förstkomendis tillfallenn er oc thessligiste hues eptherstade som i mett egennstaae, oc retthe etthe altingist epther, nu Sancti Hanns dag medsommer som forschreffuitt staa ther epther att suare forschreffuene Knud Steennssenn oc were han nom hörig lydig oc fylgachtig, vtti hues maade hand etther paa wor wegnne tillsigenndis worder, giörendis oc giffuenndis hannom oc ingen andenn paa wore wegnne ald hues renthe oc rettighedtt som i oss me retthe plichtige er, oc i aff arilds tidtt giortt oc giffuett haffuer, han skall igenn holle etther oc alle huer serdelis wed Islannds loug skiell c rett oc ingenn aff etther att tillstedis att wforrettis emod loug i nog maade. Thii lader thett ingennlunnde Datum ut supra.

Dominus Rex manu propria subschripsit.

Litr. OO.

Dadde bunde till Snoksdall paa Islannd fick breff som effter fylger

Christian &c. wor gunst tillfornn. Wiid att thenne breffvissere Nic laus Biornnssenn wor wndersaatte paa wortt lanndt Islanndt haffv berett for oss hvorledis att thu forholler hanom enn gaard fore kald Brussholtt. Endog att hand haffver goed segell oc breff ther paa so hannd teg siellufF ydermere berette kannd. Thy bede wii teg oc will att thu tiltennker inngenn wrette eller forhinder att giore fornesnte N colaus Biornnssenn paa samme gaard eller noger andre wore wnde saatte ther paa land meden lader teg nöye mett lige oc rett, saa fram att wii icke skulle tenncke anderledis tiil ther om. Her kannd thu wi teg effter att rette; beffallenndis teg Gud. Skreffuit &c. Datum supra. (Nyborg taarsdagenn nest epther sonndagenn inuocauit 1555.)

Litr.

Litr. PP.

Theſſe erennde oc werffve ſkall Knud Steenſſenn embitzmand paa Island ther ſameſteds udrette paa Kongl. Majeſtætz wegne till alting ſom ſtandendis worder Sancti Hans dag medſomer forſtkommendis, ſom her epter fylger:

Forſt at eptherthi Kongl. Majeſtæt forfarer at paa Island findis mange ſmaa capeller udi hvilcke mangeſtedz er befrygtendis at udi ſkeer ſtoer gudz fortörnelſſe oc ther tiill haffve preſterne, ſom thennem beſöge icke theris tilbörlige underholling oc ey heller kunde giöre ther ſlig gudz thieniſte ſom thennem burde. Tha paa thet at met ſamme capeller motte giöris en anden ſkick oc gudz ere kunde ther mett forfremmis, oc uaare underſotte kunde vere nötteligt, ſkall Knud Steensſenn tage tiill ſeg begge Superintendenterne paa Island laugmendene for ſonden oc norden, oc ther tiill nogne aff the fornemiſte bönder paa Island oc forſamblis tiill alting oc ther mett thennem offvervege then leylighed om ſamme cappeller oc giöre ther ordning oc ſkiik paa ſom kand vere gud almegtigzte hans hellige ord tiill forfremelſſe oc menige Island tiill gode oc beſte, till theris ſiell ſallighed oc hves ther om beſluttis forhandlis oc ſamptyckit worder at thet ſiden forſchriffvis till Kongl. Majeſtæt oc Kongl. Majeſtæt will ther paa giffve Confirmatz.

Samledis formercker Kongl. Majeſtæt att the gieſtlige finde thennem beſverit at nar thendem kommer naagenn trette paa enthenn mett jordtrette eller udi andre verdzlige ſager tha ſkulle the tiill alting ther mett fore the kunde komme ther mett tiill ende oc ther offver forſſömme thend Gudz tieniſte ſom the midlertiid ſkulle giore. Tha will Kongl. Majeſtæt at nar ſlig werdzlige trette the gieſtlige paakommer tha mue the ſager forfolgis tiill ſyſſellting oc ſyſſellmandenn ther att giore ende paa ligeſſom then forfuldis oc dömdes paa till alting.

Thesligezte paa thet att menige clerckerii paa Island kunde ſaa mögitt thes bedre fange theris wnderholling oc kirckerne kunde bliffve bygtt oc forbedritt haffuer Kongl. Majeſtæt tilſtedt att kronens tiennere ſtigtens tiennere oc cloſters tiennere ſkulle her epter alle tiende ſom andre bönnder oc tiennere ere pligtiige att giore paa Island oc tienden

att ſkifftis udi fire partter en part Superintendenten, then anden pa preſter, then tredie kircken oc then fierde tiil fattiige folck dog at th ſkall haffvis goed flittiig inſeende aff Kongl. Majeſtætz lensmend foge ter oc alle andre paa Island at ſamme tiende bliffver retferdeligen ſkif ſaa thet gaar liigligen tiill oc the fattige icke fange then minſte partt.

Haffver oc Kongl. Majeſtæt bevilgett att ſaa hollis ſkall mett tien den aff Weſtpenö att the ſom boe paa Weſpenö ſkulle her epter tien de theris fuldvanlig tiend till kircken meden the ſom drage ud met theris bode oc ligge paa Kongl. Majeſtætz grund, the ſkulle giffve ti Kongl. Majeſtæt wndergifft aff theris bode ſom ther pleyer att giffvis a andre bode paa Island oc then wndergifft haffver Kongelige Majeſta vndt till preſternis underholling oc till kirckernis bygnings behoff, pa Veſtpennö.

Fremdelis at epterthii Kongl Majeſtæt haffver ſkicket oc forord nerit religionen tiill beſte, Skoller ſom ſkall holldis paa Island oc tii ſamme ſkolis ophold bode till Skolemeſter oc peblinges underhollin haffver Kongl. Majeſtæt ther ladet tillagt en aarlig rente ſom Superi tendenterne huer udi ſit ſtigt ſkulle upebere, oc ſiden ther mett fran delis holle ſamme ſkoler ved makt oc forſkaffer Skolemeſtere oc peb linge tilborlige uphold tiill klede föede oc verme, tha vill Kongl Maje ſtæt at ſaa hollis ſkall mett peblinge at indtages udi ſamme ſkoler a nar nogen peblinge ſkall indtagis, tha ſkall Superintendenten oc Sko lemeſter bode till ſammen tage the fattige perſoner ſom notorſtig ere, oc icke the ſom rige ere eller the ſom haffve foreldre ſom formu ſielluff at holle thennem till ſkole oc lerdom oc paa thet at ſlig ſkoler omkoſtning icke ſkall vnötteligen forteris oc religionen ther mett kan bliffve forbedrit viil Kongl. Majeſtæt att Superintendenterne oc Skole meſterne ſkulle handle flitteligen met ſamme ſkoler oc forſkicke a ſkolerne bliffver ved magt hollet, oc peblinge fange mad öell kleder oc verme till ſkielighed oc bliffver uptugtet oc hollet tiill goed lerdon oc ſeyer oc finndis enten Superintendenternis eller Skolemeſternis merc kelige broſt her udi thenne artickel; Tha ſkulle the ther mett haffue forbrott theris rett oc nar ther er bröſt for en Skolemeſter tiill naage aff ſkolerne tha ſkall Superintendenten haffue fuldmaktt att tage oc ud velge en anden beqvem perſone tiill en Skolemeſter ſom hannem kan

tyckis

tyckis best were tiill att forestaa famme beffalling. Findis icke nogenn beqvem personе ther tiill paa Island, tha skall Superintendenten then forskaffue fran then höge skole udi Kiöpnehaffnn.

Vill oc Kongl. Majestæt att Superintendenten icke skall epter thenne dag forlenne nogen anden persone mett noger giestlige beneficier vden the personer som ere saa lerde att the kunde predicke oc giöre tilbörlige tieniste udi kirckenn. Findis Superintendenten at forlenne noger andre personer mett the giestlige beneficier end som forskreffvit staar tha skall Kongl. Majestæts Lensmand haffve indseende ther mett saa thet gaar tillborlige tiill oc ther som nogre ulerde ere thenne dag forlent mett canickedom eller anden slig giestlige rentte tha skulle the afffettis oc forlennis anndre ther kand predicke oc giöre anden Gudz tieniste udi kircken som for er rört.

Nar Superintendenten vill oc er fornöden at hand skall visitere oc omdrage udi Stigtet oc forfare oc haffve upseende at Sogneprester oc andre giestlige holle thennem skickelig udi leffnett oc lerdom, tha will Kongl. Majestæt att huer Syssellmand skall vere forpliktett at folge Superintendenten offuer alt thett syssell ssom hand udi er syssellmannd oc mett Superintendenterne haffve flittige oc goed inseende att ordinantzen som Kongl. Majestæt om religionen haffve ladet udgaae bliffve udi alle maade ved makt hollet. Giiffvit paa Nyborig slott onsdagen nest epter sondagenn oculi aar MDLV. Under Kongl. Majestæts signett.

Litr. QQ.

Arild Gisselssenn paa Island fick breff som effterfölger aar 1555.

Vii Christiann thenn tredie &c. Giöre alle witterligtt att thenne breffuissere Arild Gisselssenn wor wnderssaatt paa wort land Island haffuer paa synn egne oc Torloff Biörnssens arffuingis wegne berett for oss huorledis att for noger aar sidenn forledenn thaa er forskreffne Torloff Biörnssen oc Engiilde Hellgissdatter komenn wdi egteskaff samen oc eptherthii the hørde forner samen paa slegtt oc biurds wegne, tha bleff ther paatald oc sidenn bleff thett tillatt aff paffuenn, oc tisligiste

aff högborne Förste Koning Christiernn wor kiere herre faderfader forskreffne Torloff Biörnssenn oc Engiilde motte bliffue samenn ektefkaff oc thieris born oc affkome att were ekte, ther nest haf högborne förste Koning Hanns wor kiere herre faderbroder wdi maade stadfest same echteskaff wed fulle magtt att bliffue, huilcke uebreffue, sameledis Koninge breffue forschreffne arild gisselssenn for oss wdi rette lagde, oc beclager forscheffne Ariild Gisselssenn wdi högbornne förstis Koning Fredericks wor kiere herre fader (l lofflig ihukomelssis) regierings tiid wor ther enn laugmand paa forne wortt land Island mett naffn Joenn Siigmundssenn oc hannd for no wild skyld tiltog seg thenn sag, oc dömpte emellom forschreffne B Torloffssenn oc Bierne Gudnukssenn oc sidenn mett wrang wnder ninger hogmelte Koning Fredericks stadfestilsse forhuerffuitt paa s dom, oc haffuer forschreffne Arild Gisselssenn beuist for oss mett her staffenns fordom biscop wdi skalholtt stigtt paa Island breffue forschreffne Joenn Siigmundssenn bestaae wed hans eed oc hanns G sandhed att hand hagde vdi thenn ssag domptt wrette oc emod Isl loug, mett mange andre fliere breffue som biscoper oc andre paa th sag wdgiffne oc tagne ere oc forschreffne arild gisselssenn for oss i r lagde. Thaa epthertii forschreffne Arild Gisselssenn haffuer beuist oss mett enn dom som er dömptt paa alting paa Islannd att thenn er indsatt for oss att dömme paa, oc thett findis epther forschre Joenn Siigmundssens egen bekiendelsse att högmelte Koning Frede stadfestilsse er forhuerffuitt paa enn wrettferdige dom bör forschre Arild Gisselssenn oc Torloff Biornssenns arffuinges breffue wed th fulle magtt att bliffue till saa lenge Arild Gisselssen oc Torloff Bio senns arffuinges wederpartt wdi thenn sag wille were wdi rette oc gaa ther om saa mögett som ret er. Dat. Kiöpnehaffn logerdagenn epther Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum dag Aar &c Mdlv.

Dominus Rex manu propria subscripsit.

Litr. RR.

Her Morthenn Eynertzenn fick breff som eptherfölger.

Christiann &c. Vor synnerlig gunst tilfornn.. Vider at som i ere gierindis ati motte bliffue forskonnit met thett superintendent

be

bede ſom i ere tilforordineret eptherthii att etthers leyligheit ſig ſaa begiffuer ati thend befalling icke lenger kunde foreſtaa. Tha giffue wii etther tilkiende at wii ere tilfreds ati bliffue forſkonnet oc quit mett ſamme befalling oc ati nyde oc beholle etthers beneficium ſom i ther for vdenn met forlent ere tiill etthers vnderholling befallendis etther Gud &c. actum Kiöpnehaffnn Torsdagen poſt quaſimodogeniti Anno 1556.

Litr. SS.

Theſſe eptherſkreffne erennde oc werffue ſkall Knudt Stennſſenn embitzmanndt paa Islanndt, ther ſammeſtedt vdrætte paa Kongl. Majeſtæts vegnne tiill adeltinng ſom ſtandendis worder Sancti Hanſſdag medſommer forſtkommendis.

Forſt eptherthii Kongl. Majeſtæt tiilfornn haffuer befalledt Knudt Stenſſen att thage tiill ſeg bægge Superintendenterne paa Islandt, laugmendenne for ſönden oc nordenn, oc forſambles tiill adeltinng, oc ther mett thennom offuervege thenn leylighett om the ſmaa capeller paa Islandt, ſomm mangeſteds ſcheer vti ſtor Gudtz fortornelſſe, huadt forandring ther paa beſt giöris kunde, oc ſiidenn ther paa tiilſckriffue Kongl. Majeſtæt theris betenckende mett nogre andre artickle ſom thenn inſtructs videre ther omm bemelder, ſom Kongl. Majeſtæt Knudt Stensſen ther paa mett ſeg giffuett haffuer, oc Superintendenterne oc laugmendene mett flere aff the formeinſte aff Islandtz indbyggere haffue ther omm tiilſchreffuitt Kongl. Majeſtæt theris betenchende, huadt the utii thee ſager for gott annſeett haffue, huilckett theris breff oc ſckriiffuelſſe Kongl. Majeſtæt haffuer offuerſcett, oc haffuer hans Kongl. Majeſtæt ther omm beuilgett oc ſambtycktt, att ther mett ſzaa haaldis ſckall ſomm hær epther folger, till ſzaa lenge Kongl. Majeſtæt kommer widere wdii forſſarinng om landtzens leylighedt.

Will Kongl. Majeſtæt att vdi alle the ſmaa capeller paa Islanndt ſkall hær epther ingenn predickenn eller Gudtz tienneſte holdis, oc ſkall Superintendenterne thett forbiude præſternne oc haffue ther hos flittiig indſeende, att thett ſaa vedt magtt holdis, oc hueſſ nötthe oc fordeell ſomm ſognepræſterne her tiill haffue hafft aff forſchreffne

 capeller,

capeller, fculle the her epther mue beholde alligeuell att the famme capeller iche befoge.

Finndis oc nogenn Sognepreft fomm icke haffuer præftegaardt, tha fchall Superintendenterne huær vtii fiitt ftiigtt tillegge huær fognepræft enn gaardt aff ftigtens, fomm alletiidt fchall bliffue till enn præftegaardt.

Tychis Kongl. Majeftæt gott være, att ther ingenn Hofpitaler fchall ftigtes paa Islanndt, medenn att the fattige drage omkring landett, oc föger epther theris vnnderhollinng, huor the bæft kunnde, oc fchall fyffelmendene haffue tiilfiun att the fattige bliffue förtt frann ett ftædt oc tiill ett anndett, inndenn fyffell, epther Islandtz loug oc gambell feduane.

Ther fom the gieftlige paakommer nogenn trætte, om iordegodtzs oc anndett, oc the befuerer thennom att forfolge oc vdrætthe thennom tiill adelltinng, tha mue the förft mett fame fager indkomne tiill fyfletinngett, oc ther gange domm paa, kanndt thett ther icke enndis, tha fkulle the komme till adelting.

Viill Kongl. Majeftæt fielff lade vppebære fierde parten aff all tiendenn öffuer altt Islanndt, fomm bifcopernne tiilfornn haffdt haffue, oc fydenn the 3 parter att komme tiil kirckenn, præftenn oc fattig folck epter gambell feduane.

Oc fkall Superintendenterne her epter for ingenn gieftlige eller werdtzliige fager tage nogenn fagefaldt, Kongl. Majeftæt wiill felff thenn rettighedt for feg behollet haffue, oc fkall Kongl. Majeftæts lennsmanndt offuerueye Superintendenternes rente, ther fomm thett tha fiinndis att Superintendenterne icke ere forförgett mett tilborliig renntte, tha will Kongl. Majeftæt tillægge thennomm ydermere, fzaa att the bliffue mett nöttörtige vnderhaalding forförgett.

Eptherthii att Kongl. Majeftæt forffarer att the Clofther fomm hans Kongl. Majeftæt haffuer bortt forlenntt paa Islandt, ere for ringe fatt paa affgiifftt, tha paa thett Kongl. Majeftæt maa fckee thett fckiell oc fylleft ær, aff famme clofter, viill Kongl. Majeftæt att Knudt Stensfenn

ſenn ſckall fly mett ſeg tiill Kongl. Majeſtæt clare regiſther paa alle forſckreffne cloſthers rennthe oc inndkomme, daag ſchall Knudt Steensſenn paa Kongl. Majeſtæts behage, ſætte ſame cloſter paa tilbörliig affgiifft ſom ther meſt tolles kandt att affgiiffues, oc alligeuell lade thennom behaalde ſamme cloſter ſom thennom nu haffuer, om the ville giffue ſamme affgifft ſom Knudt Stenſſenn thennom fore ſettendis worder.

Haffuer Kongl. Majeſtæt beffallett Knudt Stenſſenn att annamme paa Kongl. Majeſtæts vegnne alle the jorde ſom ligger paa Altenes oc Saltenes, oc hörer ſcaloltt ſtigtt till, daag ſckall handt egienn vdlegge tiill vederlag ſaa mange garde oc renthe aff anden Kronens tilliggelſſe tiill ſtigthett igienn, oc bode vdi the oc alle anndre maade ramme oc viide Kongl Majeſtæts gaffen oc beſte aff hanns yderſte magdt oc formue. Giffuitt paa Kiopnehaffnns Siott thenn xvi Aprilis 1566 wnnder Kongl. Majeſtæts Signett.

Dominus Rex manu propria ſubſchripſit.

Litr. TT.

Kongl. Majeſtæts breff tiill Superintendenterne paa Island at the icke ſculle affhende nogett aff Stigtens oc Kirckens gotz ther ſammeſtedz.

Vii Chriſtian &c. Helſſe etther Superintendenther for ſönden oc nordenn paa wort land Island kerligenn mett gud oc woor naade. Wiider at vii forfarre at ther ſkal mangeſtedz bortkomme frann domkirckenn aff kirckens gotz bode mett Maglaug oc vdi andre maade oc kircken icke ſkeer ther emod ſkiell oc fylleſte. Thii bede wii etther oc ſtrengeligenn biude ati epther thenne dag tiltencke ingtet aff domkirckens gotz at maglegge ther frann eller vdi andre maade tilſtede at ther noget godtz frankommer vden wort ſambtycke medenn haffue god flittig indſeende at kirckenn beholler hendis gotz ſom hun haffuer eller bör at haffue mett rette ſaa frampt at wii icke paa kirckens wegne wille vide thenn ſkade hoes etther oc i thennd ſkulle kircken egenn vpretthe. Datum Kiöpnehaffn. Torsdagenn poſt qvaſimodogeniti anno 1556.

Dominus Rex manu propria ſubſcripſit.

Litr.

Litr. UU.

Her Gillebert fick breff att ſkulle were Superintendent vdi ſkallholtz ſtickt paa Islandt ſaa liudendis.

Wii Chriſtiann &c. Giöre alle witterligt att wii nu haffue forordineritt tilltroett oc befallitt, oc nu mett thette wortt opnne breff forordinere tiltroe befalle oc fuldmagt giffue oſſ elſkelige Her Gillebertt, att were ſuperintendentt offuer alltt Skallholtzs ſtickt paa wortt land Islanndt ther att drage omkring oc haffue tillſiuun wdi alle geiſtlige ſager, oc predicke oc lere Guds ord oc thett hellige euangellium rennt oc clartt for allmuenn oc wiſitere alle ſognekierckerne wdi fornefnte ſkalholtzs ſtickt oc haffue flitig tillſiuun ſaa Guds ord oc euangelium predickis oc leris renntt oc clartt offuer ald forneffnte ſkallholtzs ſtickt, oc att religionenn hollis wed makt, oc wdi alle maade rette ſeg epter thenne wor obnne beſcreffnne Reformatzs oc Ordinantzs ſom wii hanem medgiffuett haffuer. Oc ſkall hannd mett ſkolenn oc ſkollmeſters wnderholling rette ſeg epther hues breff ſom wii tillfornn ther om haffue ladett wdgaae. Thii bede wii oc biude alle wore Fogitter Embittzmend oc alle anndre offuer alltt forneffnte ſkalholtzs ſtigt atti forneffnte Her Gilebertt wdi ſamme ſitt Superintendentzs Embede paa wore wegne ere byſtendige oc hannem ther huos hantthaffue oc beſkierme, thesligeſte biude wii mienige allmuge geiſtlig oc werdzlig ingenn wndertagett ther ſameſteds atti rette etther epther ſame wor Reformatzs oc Ordinantzs ſom hannd etther wdi ſaa maade paa wore wegne foregiffuenndis worder, then wdi alle maade att fuldgiöre oc wed makt holle epter ſom then wdi alle maade wduiſer oc indeholler; Oc lader thett ingennlunde. Giffuitt &c. Dat. Kiöpnehaffnn 28 Februar. Aar Mdlviii.

Regie Majeſtatis manu propria ſubſcriptum.

Litr. XX.

Her Gilbert ſom ſkall were Superintendent wdi Skalleholtz Stickt paa Islandt fick breff ſom her effther fölger.

Vii Chriſtiann then tredie &c. Giöre alle vittherligtt att wii aff wor ſynderlig gunſt oc naade haffue wndt oc tiilladet, oc nu mett thette

wortt

wortt obnne breff wnde oc tiillade att all thenn ſtundt oſſ elſkelig hederlig oc höglerde mandt Her Giilbertt Superintendent tiill Skalleholtz ſtigtt paa wortt landt Islandt er Superintendent wdi forſchreffne ſtigtt, maa oc ſkall handt tiill ſynn wnderholding nyde bruge oc beholde all wor oc Kronens tiiende aff theſſe effrherſchreffne ſyſſell ſom ere Auſtfierde ſyſſell, Syde ſyſſell, Arne ſyſſell oc Iſſefierdtz ſyſſel; Thii forbiude wii alle ehuo the helſt ere eller were kunde, ſerdelis wore Fogitter, Embitzmendt oc alle andre forſkreffne Her Gilbert her emodt paa forſkreffne tiende eller nogen thieris rente eller rette tilleggelſe &c. Dat. Kiöpnehaffnn then xxviii Febr. aar &c. Mdlv ... (iii).

Regia Majeſtas manu propria ſubſcripſit.

Litr. YY.

Dadde Guthmerſſen fick breff ſom her effter fölger.

Vii Chriſtiann thenn tredie &c. Giöre alle witteiligtt att effterthii wii ere komne wdi forfaring, huorledis wore wnderſotte Dadde Guthmerſſenn paa wort landt Islandt haffuer tiitt oc offtte ſeg forſeett wdi ſit Eckteſkab oc beleyett hans ſyſkindbarne, ſzammeledis wdi mange andre ſager ſom handt ſeg emodt oſſ forſeett haffuer, ſaa handt ther offuer er oſſ forfaldenn, tha haffue wii tiilltroet oc befallet, oc nu mett thette wort obne breff tiilltroe beffalle oc fuldmagtt giiffue oſſ elſkel. Knudt Steenſſenn wor mandt thienner oc Embitzmandt paa forſkreffne wort landt Islandt, att ſchulle paa wore wegenne afftinge oc bliffue tiil ens met forſchreffne Dadde Gutthmerſſenn, huad handt oſſ giiffue ſchall for alle the ſager ſom handt til thenne dag ſeg emod oſſ forſeett haffuer oc hueſſ forſchreffne Knud Steenſſenn mett hanom ther om tiill ens worder ſkall bliffue widt ſyn fuldmagtt vdi alle maade, oc hues forſchreffne Dadde Oſſ for ſynn forſömmelſſe wdlennindis worder, Skall forſchreffne Knudt Stennſſenn paa wore wegenne wpbere, oc giöre wor Renthemeſter paa wore wegenne Regnſchaff fore. Tiill ydermere wittnisbyrdt &c. Actum Kiöpnehaffnn thenn xxiiii dag Aprilis aar Mdlviii.

Regia Majeſtas manu propria ſubſcripſit.

Litr. ZZ.

Kerſtine Eyolffzsdotter fick breff ſom her epter folger: Datum ut ſupra. (Flensborig torsdagen neſt epther ſöndagen qvaſimodogeniti aar 1551.)

Wii Chriſtiann &c. Giöre alle vitterligt att then breeffviſerſke Kerſtine Eyolffsdaather haffver ladit berette for oſſ hvorledis henndis broder wed naffnn Gyslöff Eyolffzſſenn nogenn tid ſidenn forleden: woltog oc belaae hinde. Tha haffve wii aff wor ſynnerlige gunſt oc naade ſaa oc paa thet fornefnte Kerſtine Eyolffzdaatter maa bliiffve erlig giifftt haffve wii omdragit oc tilgiffuit fornefnte Keſtine Eyolffsdaatter alt hvis rett oc rettighedt ſom hun til oſſ oc kronenn for ſame ſag fallenn er oc ey hennde thet att foruidis epter thenne dag i nogen maade. Thy forbiude wi alle, cum clauſulis conſvetis. Dat. ut ſupra 155[illegible]

Litr. AAA.

Sammeledis ſom etther well fortenncker om then Islanndz handell at the Islennder ere the Kiöpnehaffnns borger mögett vlydige oc then nom intett agtte oc mögett mynnde the Hamborger oc wii therfor haffue forſchriffitt till oſſ Pouell Huittfeldt wor mand oc tiener oc agtt att ſkicke hannom for en Fogett till Islanndt. Dog the Kiöpnehaffnn att bruge theris hanndell effter wortt breffs lydelſſe ſom wii thennom ther paa giffuitt haffuer. Thii bede wii etther oc begiere atti offuer weye huorledis wii medt ringeſt omkoſtning kunde hannom tiidt for ſkicke ſaa att wii oc kronnen kunde bliiffue wedt then rettighed ſom oſſ bör att haffue ther aff lanndett.

Litr. BBB.

Peder Hvitfeld fick breff ſſom her epther folger:

Vor gunſt tilforn, wiidt at wii agthe meth theth allerförſte at afferdige oſſ elſkel. Pouell Hvitfeld wor mand oc thienner tiill wort land Islandt oc ther beffalle hanndem nogenn wore erinnder oc werffve at wdrette, oc tiisligezte at ſkulle drage tiill altingit, oc tilhielpe at hver mannd

mannd fattige oc riige mue ther wederfaris hvad norgis loug oc ret er. Thaa paa theth at hand ikke allenne, ſkulle komme ther oc icke haffve nogenn medt ſſiig, ſſom wore forfarenn wdi then norſke loug. Bede wii teg oc wille at thu paa wore wegne handler met Joenn Simonſſenn Laugmand wdi mandal, ar hand folger ett aff the ſkiibe, ſſom ſkal lobe fran opſloo, oc till Island for norden, oc nar hand tidt komenndis worder, at hand tha giffver ſſiig till alting oc ther moder forſkreffne Povell Hvitfelld, oc rette ſſiig epther hvis hannd hannem paa wore wegne beffallenndis worder, oc tilhielper paa alting at ther hver maa wederfaris thet norges loug oc rett er. Dat. Nyborge ottenſſdagenn poſt dominicam Reminiſcere M.D.L III.

CAP. VIII.

De Archiepiſcopis Nidaroſienſibus.

§. 1.

Askelus, ſive Eſkillus, natione Norvegus, anno 1403 archicathedram calcare cœpit. Anno 1406 Andream Epiſcopum Grönlandiæ, ſed anno 1408 Jonam Skalholtenſem, forte etiam Holenſes Jonam Tovæ filium ante aut circa 1415 Jonam Jonæ circa 1423 & Jonam Vilhelmi 1429 ordinavit, cum tamdiu Archiepiſcopatus officio functus fuerit; Veriſimile eſt, eum multo plura ad res noſtras pertinentia geſſiſſe, qvamvis nobis non innotuerint. Mortuus eſt, ut videtur, anno 1429.

§. 2.

Aslakus, cognomine *Bolt*, anno 1430 Archiſedem ex mandato papali citra ordinariam electionem (a) occupavit. Anno 1431 templum Salvatoris Nidaroſienſe fulmine tactum die 2 Julii in cineres redactum eſt. Anno 1435 concilium Nationale Bergis habere ſtatuerat; Sed nemine Suffraganeorum comparente, propoſitum evanuit, qvam ob cauſam

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

ſum Bulla Archiepiſcopali data, Bergis, die Decollationis Johannis 143 una cum Salomone, Abbate Halſenſi, ab officio illos omnes ſuſpend Anno 1447 Mercatoribus Anglis ſalvum conductum ſeu Literas tutel res dediſſe videtur, qvos, licet a Rege prohibitum eſſet, Anglorum cur Norvegis commercium, tuto tamen in Norvegia negotiaturos prom ſit, ſi modo bonos pannos & mercimonia adveherent; unde viri impe rioſitas ſatis patet. Gotſkalko Gotſkalki, una cum Rege Chriſtophor Cathedram Holanam contulit, ipſumqve ordinavit anno 1442, eidem qve curam & inſpectionem dioeceſeos Skalholtinæ injunxit (a); Mortuu 1448.

§. 3.

Henricus Kalteiſen, Monachus Ordinis Dominicani & Theologi Doctor, natione Germanus, utpote Confluentiæ natus, hæreticæ prav tatis inqviſitor acerrimus, qvi in Concilio Baſilienſi contra Huſſitas pe tres dies de libera prædicatione verbi divini diſſeruit, qva diſputation ſibi haud contemnendam famam comparavit. Die Petri & Pauli cora Patribus Concilii, Anno 1433, de Feſti celebritate concionem habui Anno 1448, Magiſter Palatii factus eſt. A Nicolao 5 circa annu 1450, Norvegorum Archiepiſcopus denominatur & anno 1453 ordinatus a Norvegis non recipitur; nam hoc ipſo anno literis ad Papam datis, ip ſum, ut inſcio Rege, & contra leges Privilegiaqve patria, electum, mo rum præterea & lingvæ Norvegicæ penitus ignarum, clerus Norvegicu omnino recuſavit; In cujus locum Olaum qvendam Thronderi filiu Canonicum, natione Norvegum, Archiepiſcopum ſibi poſtularunt; Se a Pontifice non fuiſſe exauditos, ex eo patet, qvod Henricus ann 1453 in Norvegiam venit & Archiepiſcopi munia capeſſivit. Nam eo dem anno, 4 Cal. Maji Bergis literas ad Gotſkalkum Holenſem dedit qvibus ejus vicariatum in dioeceſi Skalholtina confirmavit, &, ut Biornu Thorleifi

(a) Vid. ibid. Litr. B. Ille etiam eidem Gotſkalko facultatem præbendas qvasdam i Iſlandia conferendi conceſſit; Vid. ibid. Litr. C.

(b) Conf. Perilluſtr. *PONTOPPID. Veſtig. Dan.* Tom. 3. pag. 294. & ejusdem *Ann. Eccleſ.* Tom. 2. pag. 609.

Thorleifi Skalholto expelleret, mandavit, sed paulo post Regno excessisse videtur. Mortuus est Confluentiæ anno 1465 d. 2 Octobr.

§. 4.

Marcellus, natione Germanus, Christiani I. Consiliarius & Minister, eiqve acceptissimus, anno 1449, ut videtur, Episcopus Skalholtinus factus, sed 1450 a Norvegis, adnitente Rege, Archiepiscopus Nidarosiensis electus, Olao Thronderi filio rejecto, qvem Canonici anno superiore elegerant. Ad redimendum Pallium & electionis confirmationem acqvirendam Romam proficiscitur, sed a Pontifice, Henrici Kalteisii, qvem ipse Norvegis obtrudere voluit, partibus favente, rejectus & re infecta revertens, Coloniæ, a Kalteisii emissariis in diversorio invaditur, maleqve mulctatur, qvi ei literas electionis, aliaqve magni momenti ad Regem pertinentia scripta, omniaqve ipsius impedimenta & sarcinas abstulerunt & diripuerunt. Ob qvod maleficium cum Rex frustra satisfactionem posceret & res ablatas repeteret, omnes Coloniensium naves & mercimonia per universam Daniam & Norvegiam confiscavit. Deinde, cum Nicolao Calixtus succesisset, Rex Legatum, qvi hæc negotia expediret, Romam misit, qvod etiam frustra fuit, qvapropter Marcellus denuo Romanam adiit Curiam, a qva insidiarum insimulatus, semet coram judicibus ita defendit, ut excusatus haberetur, nihilo tamen minus Henricus causam obtinuit. Hoc dissidium Regi Regnoqve multa mala adtulit: Qvidam enim Papæ & Henrico, qvidam vero Regi & Marcello adhæserunt. Illi, si Marcellus vi introduceretur, anathematis pœnam; Hi autem, ni id fieret, & Rex jus suum exerceret, obedientiam renunciare minabantur; Præterea utrinqve rapinis, seditionibus & cædibus res agebatur, tantumqve hinc Nordlandiæ incolæ in Papam conceperunt odium & abominationem, ut qvidam ab Ecclesia Romana, ad Græcam seu Russicam deficerent, multis enim annis Archicathedra his fluctibus jactata esse perhibetur (a).

(a) Hæc controversia non parum lucis ex literis Christiani I. ad Cardinalem Sancti Angeli fœneratur. Vide *PONTOPP. Annal.* Tom. 2. pag. 609.

§. 5.

Anno 1449 qvidam Canonici Nidarosienses Aslaco Bolt substituere voluerunt *Olaum Tronderi* filium antea memoratum, qvidam autem ejus electioni, Regis nomine, adversabantur; seqvente autem anno, Rege in Norvegia præsente, Marcellus eligitur, cui deinde Pontifex Romanus Henricum Kalteisen opposuit. Qvamdiu hoc dissidium duraverit, non constat, id tantum liqvet, Norvegos anno 1453, Henricum recusasse, suum autem Olaum Archiepiscopum per literas a Pontifice expetivisse, & Marcellum eodem anno se Nidarosiensis cathedræ Postulatum scripsisse. *PETRUS UNDALINUS* scribit Olaum Artium Magistrum anno 1455 electum fuisse; Nos pro certo habemus eum ante annum 1459 Archiepiscopatum obtinuisse, nam eodem Olaum Rognvaldi ordinavit, & literas in Islandiam misit, qvibus Mattheum Episcopum, sui Ordinis Apostatam & perjurum, proclamat, indignumqve, cui cura Ecclesiastica committatur. Anno 1465 Svenum Skalholtensem ordinavit; sed anno 1473 mortuus esse videtur.

§. 6.

Cjauto, anno 1474 electus fuit. Episcopos Skalholtinos, Magnum Ejulfi anno 1477, & Stephanum anno 1491, sed Gotskalkum Nicolai Holanum anno 1494 consecravit. Anno 1481 diœceseos Holanæ incolas monuit, ut suo Episcopo, ad minimum semel qvovis triennio, sacellorum redituum rationem reddant (a), & Diploma in Islandiam misit, qvo vehementer in Rafnum Brandi Nomophylacem invehitur. Anno 1484, bina de prædio Stadarhol promulgata judicia, qvod Episcopi Skalholtini dispensationi subesse debeat, in octava Petri & Pauli confirmavit. Anno 1507, judicia & sententias de Vatnsfiordo, confirmavit (b).

§. 7.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. D, qvod Diploma nobiscum communicavit vir Perillustr. & Celeberr. Dominus *ERICI*, cujus in hanc Historiam merita sæpe antea laudavimus.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. E. & supra pag. 260. Hanc etiam sententiam Archiepiscopus Ericus Walchendorp confirmavit. Vid. ad finem Capitis Litr. F.

§. 7.

Mag. *Johannes Krabbe*, Electus, (ut habet *UNDALINUS*) anno 1510. Hujus viri acta nos omnino latent, nisi qvod qvandam summam auri & pecuniarum, Sancto Petro attributam, pro confirmatione sua habenda, si consecutus fuisset, secum Nidarosia Bergas & deinde e Regno deportavit, ut loqvitur ejus successor Ericus Walkendorff in literis datis Nidarosiæ anno 1514 (a), ex qvibus colligitur, Electum eum qvidem fuisse, sed nunqvam confirmatum, deinde e Regno cessisse, & extra id mansisse aut mortuum esse.

§. 8.

Ericus Walkendorff ex Præposito Roeskildensi, Christiani II, dum Pro Regem Norvegiæ ageret, Cancellarius, cum ad sedandam, qvæ Bergis orta erat, controversiam, anno 1506 ablegaretur. Circa annum 1513, Archicathedram Nidarosiensem ascendit (b), ut ex ejus literis, datis Nidarosiæ in Vigilia Ascensionis Domini anno 1514, verisimile fit. Eodem etiam anno, ut Archiepiscopus Nidarosiensis, legationi præfuit, qvæ Principem Elizabetham, Regis sponsam, ex Belgio Havniam deduxit, sed in gratiam Reginæ fratris Caroli V. Regem monens, ut Divickæ familiaritati & amoribus renunciaret, ipsius odium incurrit, a cujus Ministris in Norvegia ita exagitatus fuit, ut anno 1521, in Daniam qvestum injurias & semet purgatum, navale iter susciperet (c), sed tempestatibus actus, in Belgium abripitur, ubi eum Rex, qvi ibidem cum Cæsare colloqvendi gratia se continuit, in carcerem conjecisset, ni a Magistratu Amstelodamensi impeditus fuisset, eo qvod Archiepiscopus ad Papam appellavit. Hinc Romam petiit, unde rediens, Amstelodami mortuus & sepultus est. Dum adhuc in Norvegia mansit, antiqvam Grönlandiam invenire, & ibidem coloniam stabilire sategit.

§. 9.

(a) Vid. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Danic.* Tom. 2. pag. 744.

(b) *HOLBERGIUS Hist. Dan.* Tom. 2. scribit eum 1516 Archicathedram ascendisse; sed factum id esse 1514, aut prius, ostendunt illius literæ supra allegatæ, datæ vigiliæ ascensionis 1514.

(c) Conf. *PONTOPPID. Gesta & Vestig. Dan. extra Dan.* Tom. 2. pag. 414. §. 4.

§. 9.

Olaus Engelberti, (aut ut alii habent Stigoti) filius, eligitu
Cathedram ascendit 1523. A Friderico I. defecit 1531, mox auten
ejusdem verba jurat, & ob defectionem pendit 15000 marcas Dan
A Christiano III. defecit anno 1536. Eodem anno Celeberr. virum
centium Lunge, Regis Legatum, nefarie occidit, & Norvegis, nomine
mitis Palatini Friderici, homagium exprimit, de qvo paulo post
per epistolam satisfacere conatur, sed nullum accipiens responsum,
sæ diffidere cœpit. Qvatuor itaqve liburnicas parat, qvas suis cathe
qve onerat opibus, arceqve Steenvigsholm probe munita, anno 1
in Belgium aufugit. Anno 1524 Jonam Arii filium Episcopum I
num consecravit, eiqve in omnibus causis Papalibus dispensandi p
statem dedit. Gudmundi Boni, qvondam Holanæ diœceseos Episc
canonizationem apud Pontificem Romanum se procuraturum pron
qvod tamen non præstitit, & anno 1537, Sigismundum Ejulfi Om
coadjutorem constituit & ordinavit, qvo facto Norvegia excessit, &
in Belgio decessit (a).

Litr. A.

Martinus Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus,
versis Suffraganeis ecclesiæ Nidrosiensis salutem & Apostolicar
nedictionem. Romani Pontificis, qvem pastor ille cælestis & Episc
animarum, potestatis sibi plenitudine tradita, ecclesiis prætulit ur
sis, plena vigiliis sollicitudo reqvirit, ut circa cujuslibet statum ec
sic vigilanter excogitet, sicqve prospiciat diligenter, qvod per ejus
videntiam circumspectam nunc per simplicis provisionis officium,
doqve vero per ministerium translationis accommodæ, prout per
rum, temporum & locorum qvalitas exigit, ecclesiarumqve utilitas
svadet, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus, & rector providu
putetur, qvi populum sibi commissum per suam circumspectionem
vidam & providentiam circumspectam salubriter dirigat & informe
be

(a) Vid. *PONTOPPIDANI Gesta & Vestigia Danor. extra Dan.* Tom. 2. pag. 4
Annal. Eccles. Dan. Diplom. Tom. 3. pag. 230.

bona ecclesiæ sibi commissæ, non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siqvidem bonæ memoriæ Eskillo Archiepiscopo Nidrosiensi, regimini Nidrosiensis ecclesiæ præsidente, Nos cupientes eidem ecclesiæ, cum vacaret, per Apostolicæ sedis providentiam utilem & idoneam præsidere personam, provisionem ipsius ecclesiæ ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, decernentes extunc irritum & inane si secus super his per qvoscunqve, qvavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attenptari. Postmodum vero prædicta ecclesia per ipsius Eskilli Archiepiscopi obitum, qvi extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, Nos, vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, ad provisionem ipsius ecclesiæ celerem & felicem, de qva nullus præter Nos ea vice se intromittere potuerat, sive poterat, reservatione & decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, qvam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam, cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad Venerabilem Fratrem nostrum Aslacum Episcopum olim Bergensem, in Archiepiscopum Nidrosiensem electum, consideratis grandium virtutum meritis, qvibus personam suam illarum largitor Dominus insignivit, & qvod ipse, qvi regimini Bergensis ecclesiæ eatenus laudabiliter præfuit, præfatam Nidrosiensem ecclesiam sciet & poterit auctore Domino salubriter regere & feliciter gubernare, direximus oculos nostræ mentis. Intendentes igitur tam Nidrosiensi ecclesiæ prædictæ, qvam ejus gregi dominico, utiliter providere, eum a vinculo, qvo ipsi Bergensi ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de ipsorum Fratrum consilio & Apostolicæ sedis potestatis plenitudine absolventes ipsum, ad eandem ecclesiam Nidrosiensem Apostolica auctoritate transtulimus, ipsumqve illi præfecimus in Archiepiscopum & pastorem, curam & administrationem ipsius Nidrosiensis ecclesiæ eidem electo in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, liberamqve sibi tribuendo licentiam ad eandem Nidrosiensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaqve conceptis, qvod, dirigente Domino actus suos, præfata Nidrosiensis ecclesia per ipsius electi circumspectionis industriam & studium fructuosum regetur utiliter & prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Qvocirca universitatem vestram rogamus, monemus

 & horta-

& hortamur attente, per Apoſtolica ſcripta vobis mandantes, qvatinus eidem Electo tamqvam membra capiti obſeqventes exhibeatis eidem obedientiam & reverentiam debitam & devotam, ita qvod mutuo inter vos & ipſum gratiá gratos ſortiantur effectus, & nos devotionem veſtram poſſimus ob hoc in Domino merito commendare. Datum Romæ apud Sanctos Apoſtolos, ſextas kalendas Februarii, Pontificatus noſtri anno tertio decimo.

Litr. B.

(b) Wii Aſlac med Guds miſkund erchibiſkup i nideroſſ ok paueligx ſetis legatus helſa ydr alla heiderliga prelata herrar ok erliga lerda men vara kenneſönir ok ſva alla elſkeliga almoga ſem byggia ok boo i ſkalaholtz ok hola biſkopcdomum a islande med qvedio Gudz ok warer andeliga bletzan kunnikt gorande at ſaker þeſſ at the erliga leirda men i ſkalaholtz biſkopsdome hafva til oſſ ſkrifuat ok ódmiukeliga bidit at wii af varer erchebiſkopelige makt ok valde ſem wii hafuom af heilogom fædrom pauom i Rom at ſkipa ok ſtadfeſta fulkomliga wran wyrdeliga broder herra biſkop Gotſkalc i hola til biſkopcſtolen i ſkalaholtz biſkopcdöme ſem the hafva honom prolaret for ein fulmektog biſkop at wara ſtolenom foreſtanda med alla biſkopcliga tign ok andeligit wald ok makt ſem einom rettom formane ok biſkop bör at hafua af ſins embitis wegna clauſter kirkior ok benficia ſem laus eiro ok warda weita ok collaciones fore gifua ok wmbodzmen ſkipa ok tilſetia þer ſem höfuir ok

---

(b) *Id eſt:* Nos Aſlacus Dei gratia Archiepiſcopus Nidaroſienſis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, vobis Reverendis Prælatis, dominis, & honorandis clericis, filiis noſtris ſpiritualibus, & omni univerſitati dilectæ diœceſes Skalholtinam & Holenſem in Iſlandia incolentibus ſalutem Dei & ſpiritualem noſtram benedictionem mittimus; Notum facientes, qvod, cum honorandi diœceſeos Skalholtinæ clerici nobis ſcripſerint, & ſubmiſſe rogaverint, ut nos, ex Archiepiſcopali noſtra, qvam a Sanctis Patribus Pontificibus Romanis habemus, authoritate & poteſtate, conſtituamus & firmiter confirmemus Reverendum noſtrum fratrem Dominum Gotſcalcum Holenſem, qvi cathedræ diœceſeos Skalholtenſis, veluti illi eum elegerunt, Epiſcopus plenipotentiarius dignitate epiſcopali integra & ſpirituali poteſtate ac authoritate, qvanta ad Epiſcopum jure officii pertinet, præſit, monaſteria, eccleſias & beneficia vacantia & vacatura conferat, & collaciones edat, vicarios, ubi opus eſt, conſtituat, & eos rationes

rekningſkap af þem taka hafuer wii honom þetta allt wald fengit n til bör. Item ſcule j ok alla wita at wii hafuom fengit wart fult lagligt umbod warom keire broder herra biſkup Gotſkalk at vara ſitator öfuer alt island a ware vegna med allan þen ſtet heidr ok wyrdg ſem tilbör lag ok ret ſegia ok giöra meſſo clauſtre folk leirda menn rkior ok leikmen at iapnfullo makt ſem wii ſielfue. hafua wii ok beat honom upbera ok ut at kreiſuia vart ſubſidium pallii bade þet ſem ld i wiirdeligx herra vars forſeiders Erchibiſkupc Eſkils tiid goder indingar ok ſwa i vara tiid ſedan ok koma til Erchibiſkopc ſtolen i ondeme. er þet ſubſidium pallii halfar rentor ok thiundar bede af clauſtm beneficiis ok bonda kirkiom ſem feller a eina arer i eins erchibiſkopc d ſom helga paua hafua ſtadfeſt ok dömt ſom bref i trondeim þer om l utviſa. Thii bidia wii jdr allaſaman keirliga ok biodum at i laten n edr hans vmbodzman vel ok gredeliga at komaſtz ſem ſyr er giort a lande uttan alt motemele ſem gort var ofuer alt noregs rike ſem terligit er var vyrdelig broder herra biſkop Gotſkalc. Þy trondems mkirkio er hofudkirkia ofuer alla kirkior i prouinſia her meth befalm vii idr Gud ok ſancte Olaf konung. Scriptum Aſloye feria ſecunda

 proxima

---

rationes ſibi reddere faciat; ei omnem hanc authoritatem, ut decet, conceſſimus. Præterea vos omnes ſcitote, nos plenum noſtrum & legitimum mandatum dilecto noſtro fratri Domino Epiſcopo Gotſkalko impertiiſſe, ut cum omni dignitate, honore, & reverentia (ejus officio) debita, noſtra vice ſit totius Iſlandiæ Viſitator, jus dicat, miſſasqve celebret in gratiam cœnobialium, clericorum, eccleſiarum & laïcorum, æqvali, ac nos ipſi, authoritate. Nos etiam ei mandatum dedimus accipiendi & poſtulandi noſtrum pallii ſubſidium, tam illud, qvod tempore Reverendi Domini noſtri anteceſſoris, bonæ memoriæ, Archiepiſcopi Eſkilli tempore expendendum erat, qvam noſtro tempore, ex qvo archicathedram Throndheimenſem aſcendimus; qvod ſubſidium pallii dimidios unius anni reditus & decimas, tam monaſteriorum & beneficiorum, qvam eccleſiarum a laïcis poſſeſſarum, cujusvis Archiepiſcopi tempore ſemel expendendos, conſtituit, veluti Sancti Pontifices Maximi ſanxerunt, & ſententias tulerunt, qvorum Bullæ Thrandheimi exiſtentes, hac de re luculenter agunt. Hinc nos vos omnes amice rogamus & jubemus, ut ei, ejusve vicario, hæc probe & expedite perſolvatis, veluti & antea in Iſlandia citra tergiverſationem factum fuit, qvod & ita per totum Regnum Norvegiæ, (Reverendum hic fratrem Dominum Epiſcopum Gotſcalcum anteſtor), obtinuit; Eccleſia ſiqvidem Thrundheimenſis eſt reliqvarum per totam provinciam mater. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos commendamus. Scriptum Oſloæ, feria ſecunda proxima poſt Dominicam

proxima poſt dominicam poſſionis Domini anno Domini M.CD.XL. nono. Sigillo noſtro preſentibus appenſo in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Litr. C.

(c) Vii Aſlac med Gudz miſkund Erchibiſkop i nideroſſ ok paueligx ſetis legatus heilſom idr alla wara kæira ok elſkeliga ſyner bade lerde ok leika ſem byggia ok boa i ſkalaholtz ok hola biſkopcdömum a Iſlande kerlige med gud ok ware andeliga bletzan jdr kunnokt giörannde, med þeſſo varo opno brefue at wii hafuom fengit warom vyrdeligom brodr herra biſkup Gotſkalk wart fult wald ok lagligit vmbod til at vnna forlena ſkipa ſkipta ok gifua til fullar eignar war beneficia. ok kirkior. ſem ſancte Olafuer ok wii ſielfue þer eigande erom vppa Iſlande ſem ſua heita oddaſtader ok hitradaler ſem liggia i ſkalaholtz biſkopcdöme ſua ok greniadaſtader ok bredabolſtader ſem liggia i hola biſkopcdöme hvarom ſem helſt honom tekker a wara vegna i þera lifdaga nema þeir ſielfue them af ſik briota viliom vii ok þat at alla þem ſem þenna beneficia fornempd halda ok hafua til eignar at þe gifua oſſ edr varom vyrdeligom brodr herra biſkup Gotſkalk a vara vegna nokot ſubſidium

---

minicam paſſionis Domini, anno Domini milleſimo qvadringenteſimo qvadrageſimo nono. Sigillo noſtro præſentibus appenſo, in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

(c) Nos Aſlacus, Dei gratia Archiepiſcopus Nidaroſienſis & Sedis Apoſtolicæ Legatus, vobis omnibus acceptis & dilectis noſtris filiis, tam clericis, qvam laïcis, diœceſes Skalholtinam & Holenſem in Iſlandia inhabitantibus, amicam cum Deo ſalutem & noſtram ſpiritualem benedictionem. Notum vobis per has noſtras literas patentes facimus, qvod Reverendo noſtro fratri Domino Epiſcopo Gotſcalco, beneficia noſtra & eccleſias, qvas Sanctus Olaus & nos in Iſlandia poſſidemus, nomine Oddaſtader & Hitradaler in diœceſi Skalholtenſi, ſed Greniadarſtader & Breidabolſtader in diœceſi Holenſi ſitas, cuicunqve libuerit, noſtra vice, in dies vitæ, niſi illi ipſi delicto qvodam ſe iis indignos monſtraverint, concedendi, conferendi, diſponendi, transferendi & in plenam poſſeſſionem donandi, plenam facultatem, & legitimum noſtrum mandatum impertierimus. Nos qvoqve volumus, ut omnes prædicta hæc beneficia habentes, retinentes & poſſidentes, Nobis, vel noſtra vice, Reverendo noſtro fratri Domino Epiſcopo Gotſkalko,

ſubſidium ok veinmanceligan godvilia þer af at wii mattom finna heider ok gerſemd af þem beneficiis ſem tilhöra helgo trondems kirkio. ok han ma oſſ þet alt framdeles ſenda ſem han þer af far a vara vegna her med beſala wii idr alla Gud ok hinom ſancte Olaf koning nu ok jempnan. Scriptum Aſloye feria tertia poſt Dominicam ſexageſimæ. Anno Domini M.CD.XL. nono. Sigillo noſtro preſentibus appenſo in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum premiſſorum.

Litr. D.*

Wii Gauto met Guds naad Erchibiſcopp i Nidaroſs oc pavelig ſættes Legatus ſændæ allum them godom monnom ſom halffkirkior i værio haffue i Hole biſcoppdomme aa Islande Q. g. oc vore andelige bledzan. Gierer wii kunnigt at vor virdalighe brodher biſcop Olaff haffuer klagat for oſſ, baade nu oc formerlig, at i vilia hannem ingen Rekningſcap gor, aff tiond oc adrom eignom, ſom halffkirkiom tilhörer, ſva at kirkior mage forderffues oc niderfalle, for edher forſommelſe ſkyld oc ingeſtæds ſynes huart kirkionne renthe bliffuer, en thoat thet kunnigt er, at hende aarlighe opbærer hvilket oppenbarlega mot er baadhe vorom oc ydrum chriſtnom rette. Ey loffuer thet nockerſtæds chriſten logh, at leikmenn ſkullæ offver kirkior raadhe, utthan reikningſkap; oc ei kunne i aff nockræ ſidvenio orſekt haffvæ, for thy then ſidvenio maa ei holdes ſom moth kirkionne rett ær ok helghe fædre ſkippan. Hvar for raadhe vii edher oc höyelighe biodhe under lydno at I gor hedan i fra rettair regningſcap aff kirkiotiond oc ollum ödrum kirkionne renthom ſom i aarlighe upbær aff kirkionne eitt ſinne i trem aarom tha han far i ſin viſitering; en om koſtnad oc natteleie aff halffkirkiom fara effter thi ſom biſcops naudſon tillſigher i ſinnæ ferd, oc kirkionne mackt

 ær

ko, ſubſidium qvoddam & amicam benignitatem contribuant, ut Nos de beneficiis ad ſanctam eccleſiam Trundheimenſem pertinentibus, honorem & emolumentum reportemus. Qvæ autem ille noſtra vice inde acceperit, omnia nobis transmittet. Nos Deo & Sancto Olao Regi vos omnes nunc & ſemper commendamus. Scriptum Aſloyæ, feria tertia poſt Dominicam ſexageſimæ, anno Domini milleſimo qvadringenteſimo qvadrageſimo nono. Sigillo noſtro præſentibus appenſo, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

ær at halda, oc falla i theirra rekningſcap i huat them kan ſtanda thennæ biſcops geſtingh. Eræ thier oc nockræ med edher ſom nockræ ſkelligæ ſaker haffve her a moth oc viliæ thet ei vndergangæ, tha ſtempne vii han æller them hiit for oſs met theſſæ ſamæ var breffve innen try aar her næſt effter komende ſielffvæ ædher therra vmbodsmen at ſvare for de biſcop Olaff æller hans umbodsmand i theſſæ ſak ok hvar her moth thrioſkes ok bliffver ei i lydno ſckall han ther for lida kirkionne næſt, met them framferdom ſom kirkionne lögh vtviiſe, oc hvat for edhr biſcop ther vtinnan logylige hærer vilia vii hanom fulkomelige till ſtaa ok hans lagyleghe domæ fulberde ok ſtadfeſte. Datum in Curi noſtra Bergen ſabbato qvatuor temporum ante feſtum beati Michaëlis Archangeli Anno Domini MCDLXXX primo. Sub Secret. noſtris patentibus apreſſ. in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Litr. E.

(e) Vii Gauto med Guds nád Erkibiſkup í Nidarósi oc páfaligs ſætis legatus. Giorum kunnigt aullum þeim ſem þetta vort brief ſiá edur heyra. ad vii haufum ſied oc yferleſid oc giorla ſkodad vegna vors virduligs brodurs herra Stephans med Gudz nád biſkups í Skálhollti dóm oc úrſkurd yfer vatzfiardar kirkiu í Iſafirde framſagdan oc uppleſin ſtyrktan oc ſtaudugan giordan med ſamþycke briefum oc inſiglum margra kennimanna þeſs ſama biſkupsdæmis i hverium dome edur vrſkurde þeir haufdu álykdarord geſit kirkiunnar laugum ſmáſmugliga ádur vndirſkodudum þeſſa ſaumu vatzfiardarkirkiu vera oc eiga at bliſa fullmektugt beneficium æfinliga hier epter. hvern dóm edur vrſkurd. vii ſamþyckium oc

---

(e) Nos Gauto Dei gratia Archiepiſcopus Nidaroſienſis & Sedis Apoſtolicæ Legatus, omnibus has noſtras literas viſuris vel audituris notum facimus, nos in gratiam Reverendi noſtri fratris Domini Stephani, dei gratia Epiſcopi diœceſeos Skalholtenſis, ſententiam & deciſionem de templo Vatnsfiordenſi in Iſafiordo, prolatam, recitatam, confirmatam & conſenſu, literis, ac multorum ejusdem diœceſeos ſacerdotum ſigillis munitam, vidiſſe, legiſſe, & accurate perſpexiſſe; qva in ſententia vel deciſione illi (ſacerdotes) legibus eccleſiaſticis antea curatiſſime perpenſis, idem hoc templum Vatnsfiordenſe perfectum beneficium eſſe, & abhinc in æternum permanere debere, edixerunt. Qvam ſententiam & deciſionem nos approbamus, confirmamus, & aucto-

oc ſtadfeſtum med raukſemd hauſuddómkirkiunnar i Nidaróſi. oc i guds naſne alſendiliga ſtyrkium. firerbiódande ſtrídlega aullum ok ſierhveriium hier imóte at tala edur giora oc til meire ſtyrkingar oc ſtadfeſti hier um feſtum vier vort inſigle fyrir þetta brief ſkrifad uppá vorn gard i tiorguin upp á ſancte birgittardag. Anno Domini milleſimo qvingenteſimo ſeptimo.

Litr. F.

(f) Vii Eirrek med Guds nád errkebiſkup i þrándheim oc páfaligs ſætis Legatus Giorum kunnigt aullum þeim ſem þetta vort brief ſiá edur heyra ad vii haufum ſied oc yferleſit oc giorla ſkodad vegna vors virduligs brodurs herra ſteffans med guds nád biſkups i Skálhollti. hvers ſál gud nádi. dóm oc úrſkurd yfer vatzfiardarkirkiu i Iſafirde framm ſagdan oc uppleſin ſtyrktan oc ſtaudugan giordan med ſamþycke briefum oc inſiglum margra kennemanna þeſs ſama biſkupsdæmis. i hverium dómi edur vrſkurdi þeir haufdu álykrarord geſit. kirkivnar laugum ſmáſmugliga adur vnderſkodudum þeſſa ſaumu vatzfiardarkirkiv vera oc eiga at bliſa fullmektvgt beneficium æfenlega hier epter. Saumuleidis haufum vii oc ſied oc yferleſit vors forſaudurs erkibiſkups Gautonis. huers ſál oc gud náde. ſtadfeſt-

---

& auctoritate Archicathedræ Nidaroſienſis in nomine Dei perfecte ſtabilimus, ſtricte omnibus & ſingulis prohibentes contra hæc loqvi vel agere. In qvorum majorem firmitatem & confirmationem, nos literis hiſce ſigillum noſtrum appendimus, ſcriptis in curia noſtra, Bergis, die Sanctæ Birgittæ, anno Domini milleſimo, qvingenteſimo ſeptimo.

(f) Nos Ericus Dei gratia Archiepiſcopus Thrandheimenſis & Sedis Apoſtolicæ Legatus, omnibus has noſtras literas viſuris vel audituris notum facimus, nos in gratiam Reverendi fratris noſtri, Domini Stephani, Dei gratia Epiſcopi Skalholtenſis, cujus animæ Deus propitius eſto, ſententiam & deciſionem de templo Vatnsfiordenſi in Iſafiordo, prolatam, recitatam, confirmatam, & conſenſu, diplomate, & multorum dictæ diœceſeos ſacerdotum ſigillis munitam, vidiſſe, perlegiſſe, & accurate perſpexiſſe; qva ſententia vel deciſione illi, legibus eccleſiæ in anteceſſum curatiſſime perpenſis, idem hoc templum Vatnsfiordenſe merum beneficium eſſe, & abhinc in perpetuum permanere debere, edixerunt. Similiter & anteceſſoris noſtri, Archiepiſcopi Gautonis, cujus animæ Deus qvoqve propitius eſto, prædictarum ſententiarum & deciſionum

ſtadfeſtingarbref um fyrrſagda dóma oc vrſkurda. oc i guds nafne ſtadf-
ſtum vier ſtyrkium oc ſtaudugt giorum med þetta vort bref fyrrnefnc
giorninga dóma oc vrſkurda vt i aullum þeim ordum oc articulis ſe i
þeir innehalſda med rauksemd hautuddómkirkiunar i nidaroſe oc op
nefnda vatzfiardarkirkiu eiga at vera oc bliſa æfinlegt beneficium oc vnc
er vallde oc veiſlu Skáholltz biſkups. fyrerbiódande aullum oc ſierhver
um hier i móti at giora eda. tala eda i nockurn máta at hindra ſo fram
ſem hann vill fordazt ſtrídu oc álaugur af heilagre kirkiu. Datum in reſ
dencia noſtra archiepiſcopali nidroſiencis. Vigilia beati Andree apoſtol
Anno domini milleſimo qvingenteſimo viceſimo ſub noſtris ſigillis pr
centibus appenſis.

---

deciſionum literas confirmationis vidimus & perlegimus; Hinc in nomine Dei I
noſtris literis prædicta acta, ſententias & deciſiones in omnibus eorum, qvæ con
nent, verbis & articulis, authoritate Archicathedræ Nidaroſienſis, confirmamu
ſtabilimus & rata habemus, ac ſæpe nominatum templum Vatnsfiordenſe perpetuu
beneficium, poteſtati & collationi Epiſcopi Skalholtenſis obnoxium eſſe & perma
re debere (jubemus), omnibus & ſingulis, contra hæc qvocunqve modo loqvi
agere, aut obniti, prohibentes, ſi modo illi ſanctæ eccleſiæ animadverſionem & ri-
rem evitare deſiderabunt. Datum in Reſidentia noſtra archiepiſcopali Nidaroſien
vigilia beati Andreæ Apoſtoli, anno Domini milleſimo qvingenteſimo viceſimo,
noſtris ſigillis præſentibus appenſis.

SEC-

SECTIO II.

De interno ſtatu eccleſiæ, doctrina, ritibus eccleſiaſticis, re literaria & literatis.

Cap. I.

De ſtatu Eccleſiæ & Religionis, aliisqve eo ſpectantibus.

§. I.

Si rerum eccleſiaſticarum cenſu veniunt, templorum & cœnobiorum ditationes, leges de decimis ſine fraude dandis, armata Præſulum odia, Reliqviarum veneratio, anathematum proclamatio, Sanctorum adoratio, miraculorum varia perſvaſio, horum omnium ſatis ferax eſt hiſtoria Seculi, qvod ordimur, a nato Salvatore, decimi qvinti; Sin doctrinæ ſanioris prædicatio, falſæ propulſatio, impiorum converſio, diſciplinæ recta uſurpatio, Epiſcoporum vita & doctrina pariter coruſca, huc magis videantur pertinere, oppido pauca in medium afferenda habemus; ſeqvens enim Periodus ſui aſperitate & boni ſterilitate, mali vero exuberantia lutea, ſed inopia ſcriptorum, obſcura appellari meretur. Sive enim Reip. Regimen Politicum, ſive rei œconomicæ adminiſtrationem & ſtatum, ſive tandem rei Literariæ conditionem reſpicias, omnia hoc tempore degeneraſſe, & qvaſi interitum minari cœpiſſe, invenias; Monarchiæ etenim Dano-Norvegicæ multis qvidem nominibus laudabiles fuere Reges, bellis tamen plerumqve & aliis negotiis impliciti, longe diſſitarum provinciarum, ut Islandiæ, parvam vel nullam curam habuerunt, niſi qvod Præfectos qvi vectigalia colligerent, conſtituerunt, qvi qvam pauca Reipublicæ utilia, aut Eccleſiæ emolumento fecerint aut conſtituerint, ex eorum actis, ſupra expoſitis, manifeſtum eſt. Præterea epidemica illa peſtis, qvæ ineunte hoc Seculo in Islandia graſſabatur inſulam incolis ita privavit, ut tertia pars vix ſupereſſet, qvaſdam vero parœcias & tractus penitus evacuavit, unde factum eſt, ut artes, ſcien-

tiæ, & opera manuaria, tanta affecta ſint jacturâ, ut nunqvam poſtea priſtino nitori reſtitui potuerint; In his præſertim literarum ſtudium, agriculturæ exercitium, ſalis confectio, commerciorum propriis navibus uſus, aliaqve, qvæ omnia ad hæc usqve tempora, ſi non ita, ut cum maxime floruerunt, ſaltim duraverunt, & aliqvatenus exercita fuerunt, poſthac vero obſoleta penitus interciderunt.

§. 2.

Et hic qvidem fuit Reipublicæ ſtatus. Qvi autem Eccleſiæ faciem & formam intueri deſiderant, ut in cælo Eccleſiaſtico videbit tres ſimul pari candore coruſcantes Soles, ſeu tria ſimul in uno corpore capita: ɔ: tres ſimul & ſemel Pontifices Maximos, unum Romæ, alterum Avenione, tertium Arimini ſedentem, omnes autem invicem diſſentientes, & mutuo anathematis telo pugnantes, qvod etiam ſæpius in capita diademata, integra Regna & Reſpublicas vibrare non erubuerunt; Ita etiam inter minora illa ſydera, ſeu membra capiti proxima, inordinatos motus & exorbitantias obſervare licebit; Nam Nidaroſienſem Archiſedem duos ſimul candidatos, Marcellum Epiſcopum Skalholtinum & Henricum Kalteiſen expetiiſſe reperimus, qvorum tamen neuter voti compos factus eſt, imo ita indoctum Archiepiſcopum, ut literas plane neſciret, qvorum aliqvos pariter ac prædeceſſores, Regibus contra mandare, eorumqve Edicta conculcare, piaculo ſibi non duxiſſe, exempla Aslaci & Olai ſatis ſuperqve docent. Qvod autem Archipræſules Nidaroſienſes Eccleſiæ Islandicæ utile præſtiterunt, præter ordinationes qvorundam Epiſcoporum, exiguum valde eſt, ut in præcedenti ſectione expoſuimus.

§. 3.

Horum exempla *Epiſcopi* Islandi haud defunctorie, non modo imitati ſunt, ſed etiam ſupergreſſi; habuit enim Islandia Matthæum qvendam, qvi nunc Skalholtinæ, nunc Holanæ ſedi ſemet intrudere voluit; qvanta primo diſſidia, deinde odia, & tandem, ſi non alii obſtitiſſent, inter Ogmundum & Jonam Arii filium cruenta prælia, de Epiſcopatu Holano, ſeu in eundem ſucceſſione, commiſſa fuiſſent? Certum eſt, alterum 1300, alterum vero 900 armatorum in aciem produxiſſe.

Qvantas

Qvantas turbas Jonas Arii post Gissuri Einaridæ mortem, suscitaverit, cum 300 armatorum cinctus, latronis instar, totam insulam pervagaretur, a rapinis, stupris & cædibus suos haud qvaqvam compesceus, ex infra dicendis apparebit; Qvantulam autem Regibus obedientiam & honorem habuerint, exemplo Stephani & Ogmundi, qvi contra eorundem mandata & edicta judicare & discernere non dubitarunt, satis elucescit. Jonas etiam Arii filius & Ogmundus cum suis asseclis, Christiano III. (glor. mem.) mandanti, ut novam, qvam in Islandiam miserat, Ordinationem Ecclesiasticam reciperent, & cev legem observari curarent, rescribere non erubuerunt, Pontificis Romani esse ferre leges ecclesiasticas non vero Regis Daniæ. Nec modestius erga subditos sese gesserunt, immodicis enim, ob minimum qvodvis delictum mulctis & emunctionibus eosdem exhauserunt & enervarunt, qvas si solvere detrectarent, aut obloqvi auderent, primum gladio oris, seu anathemate percutiebant, qvod si contemserunt, aderat mox os gladii, seu pæna corporalis; Hinc ut ad omnia parati essent, ingenti sæpius multitudine stipati visitationes Ecclesiasticas peragebant, imo, nunqvam non armatorum globo, qvi sæpius maleferiatis constabat, semet cingebant, unde qvotidianæ fere rixæ, velitationes, nec raro homicidia, variaqve scandalorum & injuriarum genera accidebant. Taceo qvorundam apud exteros diutinas mansiones, qvi commissi gregis nullam curam agebant, proventus per Qvæstores collegisse contenti. Hoc tamen haudqvaqvam de omnibus promiscue dictum aut intellectum esse volumus, nam fuerunt sine dubio etiam inter hos viri pii & cordati, qvorum nævos genio magis & moribus seculi qvo vixerunt, qvam ipsis tribuendos censemus; Qvidam vero ob brevitatem temporis, qvo floruerunt, bonis an malis adnumerandi sint, ambiguum faciunt. Omnes qvidem cœlibes, non vero omnes pari pudicitiæ laude vixerunt, nam ex Skalholtinis Jonam Gerichii, Svenum, & Sigismundum, nothos habuisse, memoriæ proditum est; Ex Holanis vero Gottskalkus posterior & Jonas Arii, concubinas aperte & legitimarum uxorum loco habuerunt, ex qvibus ille tres, hic vero ad minimum sex liberos suscepit.

§. 4.

Ut Ecclesiæ Romanæ summum semper præceptum, summusqve fidei articulus fuit *ecclesiæ ditatio*, ita eundem nostrates haud neglexerunt,

runt, qvapropter etiam plurimi magnas corraserunt divitias; Reliqvit enim Ogmundus Skalholtinus, præter ea, qvæ templis aliisqve nuncupaverat villas & prædia tantum in Qvarta occidentali supra 40, qvod si in reliqvis duabus tantundem habuit, emergit summa 120, qvæ omnia Regio fisco accesserunt. Olaus Rognvaldi 109 prædia Holanæ sedi pro salute animæ suæ legavit. Jonas Arii cum filiis fere 200 villas acqvisiverat qvarum plurimæ Regio fisco adjudicatæ sunt; Nec mirum, cum præter ordinarios ex fundis, qvi ad cathedras pertinebant, reditus, emendi, vendendi, mutandi, extorqendi, nullum facerent finem, ex legatis etiam & donationibus, decimis, annatis, cathedratico, & hospitalitate Episcopi, qvæ jam postliminio, licet prohibita essent, introducere studebant, magnum qvæstum capiebant, illis enim ex qvalibet re lucri odor dulcis erat, ideoqve negotia ad officium pertinentia haud perfunctorie exeqvebantur, qvalia erant, annuæ visitationes, encænia & dedicationes templorum, baptisationes campanarum, confirmatio infantum, & id genus alia, nam pleraqve horum aliqvid lucri adtulerunt; sed de rudiorum informatione, verbi divini prædicatione, infirmorum exhortatione & consolatione, & talibus, qvæ revera primaria eorum munia esse debuerunt, rarius actum & cogitatum fuit.

§. 5.

Ex talibus Episcoporum moribus & officii administratione pronum est de reliqvi *Cleri vita* & *doctrina* divinare, fuisse nimirum inter eos nimis multos, qvi Domino non servierunt, sed proprio ventri, per dulcia verba & assentationes, simplicium corda seducentes. Vitam multorum secularem magis qvam sacerdotalem fuisse, documenta & acta publica sufficienter probant, legitur enim in illis de Abbate & Monachis in adulterio, plus simplici vice deprehensis, de sacerdotum adulteriis, furto, rapinis & homicidio, sed concubinatus Pastorum hoc tempore vix inter peccata habebatur, præsertim si indictam mulctam promte solverent. Hinc etiam Episcopi, cum in personam qvandam præbendam aliqvam conferrent, haudqvaqvam concubinam habere, sed domi eam alere, severe vetuerunt, veriti forte ne sacer fundus tali conversatione contaminaretur, aut, qvod verius puto, ne opes templorum concubinarum dispensatione dilapidarentur, hinc qvidam non unam, sed plures alibi habuerunt,

runt, de qvodam enim ſacerdote memoriæ mandatum eſt, qvod 50 nothos reliqverit Sed ſub ipſam Reformationem melioris notæ ſacerdotes, Epiſcoporum exemplo, ſuas concubinas, legitimarum loco uxorum, habuerunt, qvæ ut concubinarum nomen dedignabantur, ita uxoris ſive conjugis titulus iis plane denegabatur, ſed ejus loco *adjutrices* vocatæ ſunt, qvibus cum nihilo minus pacta dotalia contraxerunt, & nuptias, ſed ſine conſvetis cæremoniis & benedictione paſtorali celebrarunt, iisdem intereſſe, & easdem contrahere, non ipſos puduit Epiſcopos, ut exemplum Jonæ Areſonii docet, qvi in tali negotio filii auſpicem aut pararium egit, ut ex pactis dotalibus filii ejus Magni, ſacerdotis Grenjadarſtadenſis, patet. Ad Paſtoris exemplum, qvaliscunqve fuerit, gregem ſemet compoſuiſſe non eſt improbabile; De Magnatibus autem certum eſt, qvosdam tres qvatuor aut qvinqve habuiſſe nothos aut adulterinos, qvandoqve etiam in inceſtu genitos, Qvæ, etſi de multis, & forte magna parte, vera ſunt, minime tamen ad omnes extendenda; nam idem ille Deus, qvi peſſimis temporibus ſeptem millia in *Iſraële* habuit, qvi coram Baale genua non flexerunt, etiam haud dubie non paucos, qvi eum in ſimplicitate cordis invocarunt, & ſe a mundo immaculatos ſervare ſtuduerunt, heic loci ſibi reſervavit.

§. 6.

Conſiſtit *Paſtorum officium*, ut omnibus patet, in pura verbi prædicatione & Sacramentorum ſecundum Chriſti inſtitutum adminiſtratione. Qvod doctrina ſalutaris perfunctorie, oſcitanter, & corrupta a multis propoſita fuerit, non eſt dubitandum; plurimi enim plane indocti erant & libris deſtituti, ideoqve eorum conciones ſeu orationes in cætibus publicis meræ fuerunt fabulæ, de miraculis Sanctorum eorumqve interceſſione & operibus ſupererogationis, donationibus ad pios uſus, emendis indulgentiis, cæremoniis rite obſervandis, & aliis ejusmodi externis actionibus. Sacramentorum, utpote actionum externarum & in oculos incurrentium adminiſtratio, minime omittebatur, qvorum uſum ex opere operato gratiam conferre perſvaſi erant: Ritus & cæremoniæ Eccleſiaſticæ eædem qvidem ac antea fuerunt, qvarum unaqvæqve vocula & minimi momenti actio ſumme neceſſaria & magnum continere myſterium cenſebatur, qvæ omnia auditoribus explicare & fideliter

liter instillare sacerdotes tenebantur; & ut de reliqvis eo facilius judicari qveat, unum aut alterum exemplum adscribere, non abs re putamus: Vox *Haleluja* non nisi in suprema lingva, ɔ: Hebraica, proferri potuit, qvia denotat supremam laudem, qvam oramus & speramus nos cum omnibus Sanctis canturos in altera vita; Idem etiam canticum qvod *Seqventia* vocatur, significat, nam ab *Haleluja* deducitur; Pastor ad populum semet vertens, & dicens: *Dominus vobiscum*, notat ipsum Salvatorem qvi in terris conversans magnam nobis pacem annunciavit; Responsum autem populi; *& cum Spiritu tuo*, idem est ac diceret: Dominus purget & sanctificet Spiritum tuum, ut pro nobis sanctas & efficaces preces effundas. Κυρίε ἐλεησον novies in qvovis officio canendum erat, ad denotandum novem anglorum choros Episcopus & Sacerdos ad altare accedentes se inclinant, in memoriam humilitatis Christi, qvi factus est Patri obediens usqve ad mortem. Lumen & liber primo ponuntur in dextero altaris cornu, qvia primo Evangelium annunciatum fuit Judæis, qvi tum filii dextræ fuerunt, sed qvod ad sinistram deinde moventur, notat, verbi prædicationem deinde factam gentilibus, filiis sinistræ. Qvod dum Evangelium legitur, sacerdos erectus stat, & sine baculo; ostendit omnem nostram fiduciam in Evangelio repositam esse; Incensum vero thuris granum notat odorem bonorum operum. Unus tantum Sacerdos debet intonare *Gloria in excelsis*, deinde autem reliqvi succinere, qvia unus Angelorum nunciavit nativitatem Domini, totus autem Angelorum chorus reliqvum hymnum cecinit Qvi Evangelium legit, debet contra boream semet vertere, qvia Evangelium resistit diabolo, qvem boreas adumbrat a). His talibusqve næniis & qvisqviliis gregem Domini paverunt, cujus farinæ multo plura adferri possunt, sed hæc exempli loco promsisse, sufficere videtur.

§. 7.

Ineptus essem, si omnes & singulas hujus temporis *cæremonias* & ritus Ecclesiasticos integrum plane poscentes volumen in hoc compendio enume-

(a) Hæc eqvidem antiqva sunt, & in *Libro Pœnitentiali Sancti Thorlaci* memorantur, sed cum ea antea non recensuerimus, & hoc tempore ut fundamentalis fidei Articuli rudioribus inculcarentur, hic inserere non piguit.

enumerare conarer, ne autem officii omnino obliti fuisse videamur, pauca tantum & maxime obvia, sed obiter tantum tangamus, qvorum in præcedentibus aut nullam aut exiguam mentionem fecimus, qvalia sunt: *Purificans* ille & ad veram pœnitentiam agendum, perfectamqve peccatorum remissionem accipiendum *consecratus cinis*, qvi ex combusta publice die palmarum, arbore aut ramo palmæ, in Islandia autem, ubi palmæ nulla copia, ex vulgari betula conficiebatur, deinde autem in templo sollicite servabatur, hujus enim in qvavis pœnitentia, ut & templorum enceniis, talibusqve, magnus usus fuit, præsertim autem die cinerum cum solenne esset tali cinere aspergi, ubi non tacendum vulgarem etiam in defectu sacri illius cineris adhibitum fuisse, qvo non tantum caput asperserunt, sed etiam in veræ sinceræqve pœnitentiæ ac Christianæ humilitatis signum, sacculos eo repletos vestibus affixos portabant, eo sibi aliisqve in memoriam revocantes pios qvondam in sacco & cinere veram egisse pœnitentiam.

§. 8.

Nec minor *aqvæ ad pœnitentiam* & purgationes, *necessitas*, qvæ ideo, qvovis die sacro certis cæremoniis a sacerdote consecrabatur, & in vasculo ad fores templi exponebatur, ut qvivis templum intrans, digito eadem madefacto, frontem pectusqve cruce signare posset, hoc enim omittens, ut impius & impurus a sacro cœtu arcendus fuit, taceo consecratæ aqvæ usum, in templorum purgationibus, obsessorum exorcizationibus, larvarum profligationibus, imo in qvavis actione sacra maximum fuisse, hinc non tantum sacerdos qvovis die Dominico post consecrationem aqvæ, virgula eadem illita, qvemcunqve præsentem aspersit, cum recitatione verborum ex *Ps.* 52 v. 9. *Asperge me Isopo* &c. Curiati autem aliqvid consecratæ aqvæ domum auferre solebant, eoqve lares, seu domicilia & utensilia, imo etiam armenta ad omnia mala averruncandum aspergere solebant.

§. 9.

Majoribus plerisqve festis solennis instituebatur *processio*, qvæ talis fuit; primo sonantibus campanis aqva consecrata portabatur, eaqve obvia

via qvævis a ſacerdote aſpergebantur, ſacerdotem ſeqvebatur diaconus, candelabrum qvoddam portans, ad minimum tres habens (a) candelas, horum utrumqve duæ comitabantur perſonæ, hymnos a Diacono inchoatos ſuccinentes; Sacerdos ut & Diaconus albas induti fuerunt tunicas linteas, qvibus crux præferebatur. Cantus autem ad tempus accommodatus fuit ex. gr. Feſto Paſchatos de Reſurrectione Domini; Natalitiorum de ejus Nativitate; Feſtis Mariæ ut diei conveniebat, Dominica Palmarum (nam ei etiam Proceſſio competebat) de introitu Chriſti in urbem Hieroſolymas, & ſic de cæteris.

§. 10.

Una autem omnium proceſſionum maxima & ſola tantum in lege Eccleſiaſtica omnibus injuncta (b) incidens in 25 Aprilis, qvod feſtum

(a) Candelabrum ſeu Lychnuchus, qvem portabant, vocabatur *uppballdsſtika*, longa ſcilicet pertica, planum habens pedem, ita ut ſine fulcro in terra & pavimento, ſi opus eſſet, conſiſtere poſſet, ſupra eandem erant in minimis tres, ſæpe ſex, & qvandoqve novem candelæ; ternarius autem numerus in omnibus hisce ſollicite obſervari debuit, ut ubiqve repræſentaretur ſacro Sanctæ Trinitatis myſterium, qvod eo fiebat efficacius, qvo plures ternarii numeri concurrebant, vide ſupra Period. 2 Sect. 2. cap. 1 §. 30. Tom. 1. pag. 152. Hinc hodiedum in qvibusdam templis viſuntur tales Lychnuchi (*Uppbaldsſtikur*), ad tres recipiendas candelas aptati, in ipſo autem Cathedrali templo Skalholtenſi unus ſupereſt, novem candelarum capax, qvæ exoche matri omnium diœceſeos templorum congrua videtur.

(b) Ita hac de re *Jus Eccleſiaſticum Thorlaco-Ketillianum:* " Gagndaginn eina ſkulum " ver hallda at helgi ſem þvattdag oc faſta. nema hann verdi á páſkaviku. edr á " kirkiudegi. þá er rett at ſafa tvimællt oc æi kiöt nema hann beri á páſka hina " helgu daga. edr drottinsdag. " Id eſt: *Diem rogationum ſolitarium qvoad ſanctitatem, diei dominicæ inſtar, jejunium præterea, niſi ille in ſeptimanam paſchatis vel natalem templi inciderit, obſervabimus; Hoc in caſu cibum, carne excepta, bis ſumere licet, qva* (veſci non licet), *niſi ille in dies paſchatis feſtos vel diem dominicam inciderit.* Sed *Jus Eccleſiaſt. Arnæanum* ita: " Gagndag hinn eina ſkulum ver " hallda at helgi ſem þvattdag. oc eta einmællt hvitt. oc gánga med kroſſum. nema " hann beri á páſkaviku. " Id eſt: *Diem rogationum ſolitarium diei dominicæ inſtar ſanctum celebrabimus, lacticiniis ſemel per diem veſcamur, & cruces ſeqvamur, niſi ille in ſeptimanam paſcatos incidat.* A qvibusdam hocce feſtum vocatur *gáng-dagrinn Mikli*, ſeu magnus ille proceſſionum dies, ab aliis autem *gagndagrinn eini*, ſive dies commodi ſolitarius, ad diſtinctionem *gagndaga i gagndagaviku*, ſive bidui ante

feſtum communiter vocabatur *gagndagur*, ſeu dies commodi, tunc enim non tantum qvivis ſacerdos ſingularibus adhibitis hiſce cæremoniis, prælata ſcilicet aqva conſecrata, cruce & ante memorato lychnucho, ſine alba, librum tantum & lumen manu tenens, & preculas qvasdam ſecum ſuſurrans, totum cœmeterium univerſa concione ſubſeqvente, ſuas itidem precationes murmurante, circuire debuit, erectis in cœmiterii ſummitate ſeptem crucibus, coram qvibus prætereuntes ſumma veneratione ſemet incurvare debebant, ſed etiam qvivis paterfamilias, cum familia, qvæ ſeqvi potuit, totum ſuum territorium, ignem ſecum ferens, cum lumina adhibere non poſſet, circuire, & illo fines, & omnia qvæ illis includebantur, luſtrare debuit.

§. 11.

Qvantis næniis & traditionum qvisqviliis *Theologiam dogmaticam* conſpurcaverint, ſeqvens exemplum Articuli de Deſcenſu Chriſti ad inferos abunde docere poteſt, qvem qvidam hujus Seculi non incelebris

---

ante feſtum aſcenſionis, illa enim ſeptimana vocata fuit *gagndagavika*, ſeptimana commodi. Qvæ ſcribenti, in mentem recurrit me audiviſſe vetulam qvandam decrepitam, cum ſacram cænam accepiſſet, orantem protuliſſe: *Domine mi! fac me participem omnium commodorum* (gagn) *qvæ acqviſiviſti, cum in cœlum aſcenderes die Jovis in hebdomade dierum commodi* (fimtudaginn í gagndagaviku). Hujus autem hebdomadis dies Lunæ & Martis, ſimili, licet non eodem plane modo celebrandi erant. *Jus Eccleſ.* Cap. 24. " Frá páſkadeginum fyrſta ſkulu vera vikur " fimm til drottinsdags þeſſ ſem gagndagavika hefſt upp. Annan dag viku í gagn- " dögum oc þridia dag ſkal hallda at helgi ſem þvattdag. gánga um bæ ſinu oc " tún med vígdu vatne kroſſum oc bænahalldi. Midvikudaginn ſkal faſta vid þurr- " an mat bædi ſetumönnum ok vinnumönnum enn tua daga hina fyrri ſkal eta " einmælt oc hvítt nema kroſſmeſſo edr kirkiudag beri á annan hvern. þá er lofat " at hafa tvímælt. oc æi ſlátur." Id eſt: *A feria prima paſcatos uſqve ad diem dominicam, qvæ hebdomadem dierum commodi orditur, ſunt ſeptimanæ qvinqve. Feria ſecunda & tertia hujus ſeptimanæ, diei inſtar dominicæ, ſanctæ celebrantor, villam tunc & campos, aqva conſecrata, crucibus, & precationibus adhibitis, qvivis circumito. Feria qvarta jejunium ſiccum obſervetur, tam a vitam ſedentariam agentibus, qvam operariis, duobus autem diebus præcedentibus, lacticiniis ſemel veſci licitum eſt, niſi in alterutrum, feſtum Crucis aut Natalis templi, inciderit, qvo in caſu cibum, non tamen carnem, bis ſumere conceditur.*

bris poëta nobis hoc modo exhibuit. Salvatore in cruce animam po nente, Satanas condemnatis in inferno hanc suam de Christo reporta tam victoriam, & qvod brevi illuc æternum excarnificandus adventuru foret, se in ipso totum mundum superasse, fractum jam esse & submis animi, neqve posthac contra suam sapientiam & potentiam qvicqvan valiturum, intensissimo itaqve frigore & æstu aliisqve cruciatibus plec tendum esse, magna cum exultatione annunciavit. Qvæ reliqvi dæmo nes audientes, contra ejus spem graviter perturbati sunt, dicentes s hoc nuncio haudqvaqvam lætari, probe enim se ejus potentiam cogni tam habere, qvi eorundem qvondam integram legionem fugarit & i infernum detruserit; nihil itaqve læti aut boni ex ipsius adventu fit proventurum. Qvibus ille perceptis, in draconis formam conversus uno momento animam salvatoris a corpore exeuntem deglutiendo, rem totam confecturus, in crucem surrepsit; sed cum eo ipso momento latu Domini hasta militis apertum fuerit, unde immensa Divinitatis vis exiit vertigine percussus in infernum prolapsus est, agnovitqve tandem se non vicisse, sed revera victum esse; claudi itaqve portas inferni & qvan fortissime firmari jussit, ne adveniens Rex gloriæ eas effringere posset Qvæ cum ille pronuntiasset, omnes reliqvi diaboli furore qvodam per citi ob rem tam male gestam, & qvod Christum tam potentem Domi num, qvi magno propediem cum exercitu sit adventurus ad destruen dum infernum, irritaverit aut illexerit, in ipsum Beelzebubum irruerunt verbisqve & verberibus male mulctatum ex inferno clamantem & eju lantem invitum extraxerunt, foresqve occluserunt. Qvibus gestis, ter ribilis Angelorum Regis vox ad portas inferni audita est, jubentis, u fores cito & sine mora aperiant, qvo intrante, totus infernus contre muit, ignis infernalis, dum Christus mortem ab ipsis diabolis conculcar curavit, exstinctus est. Qvo facto Adamum propria manu tenens Evam autem maritum amplexam, reliqvosqve Patriarchas unum alterum continuo ordine comprehendentes, inde eduxit (a).

§. 12.

(a) Ne hæc allata pro figmento tantum poëtico, aut ampliatione agnoscamus, similia ii eorum temporum scriptis occurrentia prohibent. Poëmata etiam talia apud plebem divina fere gaudebant auctoritate.

§. 12.

Nec omnino omittendum censemus, qvod *Iconolatria* & *invocatio Sanctorum* nunqvam magis inoleverit, qvam sub ipsam Reformationem (a) seu Religionis mutationem; Tantus etiam tunc ad Sanctum Thorlacum, Divum Jonam, & Bonum Gudmundum multitudinis confluxus fuit, qvantus antea nunqvam; Similiter etiam ad crucem Kaldadarnesensem, Mariam Hofstadensem, & alia loca, qvæ sanctas reliqvias servare putabantur. Qvantum Gudmundi intercessioni rudis plebecula tribuerit, inde colligi potest, qvod qvidam Episcopus Holanus moriens, animam suam illi & Sancto Johanni commendaverit, & anno 1525, cum Olao Archiepiscopo Nidarosiensi de ejus canonizatione egisse se, illamqve propediem futuram spopondisse, affirmaverit Jonas Arii filius; qvod paulo post interveniens Reformationis negotium impedivit (b). Moris etiam erat, ut qvi Deum laudaret, invocaret, aut ei gratias ageret, eidem Sanctum suum tutelarem a latere poneret; ex. gr. *Ita me Deus & Sancta Virgo juvet! In nomine Dei, Divi Olai & omnium Sanctorum! Laus Deo & Sancto Martino!* &c. (c).

§. 13.

Crucis veneratio a primo Religionis Christianæ in Islandia exordio, semper qvidem magna, sed hac tempestate maxima fuit. Exstant [illegible] de re plura poëmata, sed unum reliqvis celebrius hoc tempor[illegible] conscriptum, ex qvo liqvido constat, Cruci divinum honorem & invocationem attributam fuisse, nam postqvam auctor Crucis auxilium invocaverat,

(a) De invocatione Sanctorum & divino honore illis attributo, irrefragabile testimonium ferunt Litaniæ, sive preces publicæ, qvarum unam ex codice membraneo exscriptam, vide ad finem Capitis Litr. A.

(b) Hinc etiam Author *Vitæ Gudmundi Boni* asserit, Islandiam nulli terræ, qvo ad splendorem & præcellentiam Indigetum indigenarum, cedere. Gottskalkus Nicolai animam suam moriens commendavit *Johanni* & *Bono Gudmundo*, Teste *GUDBRANDO* Episcopo Holano in *Apologia pro Jona Sigmundi.*

(c) De cultus Sancti Martini introductione in Norvegiam & Islandiam, vide *Ol. Trygg. Vit.* Part. 2. cap. 18.

caverat, & ut sibi æternam salutem impertiri vellet, oraverit, recitat antiqvam de ligni crucis, in qvo passus est mundi Salvator, origine fabulam scilicet, qvod Angelus custos Paradisi, Setho Adami filio tria grana tradiderit, ori morientis parentis inserenda, ex qvibus, procedente tempore lucus in formam crucis enatus, ætate Davidis inventus, in aulam portatus, ibidemqve auro & purpura ornatus, maximo in honore habitus fuerit, usqvedum Regina Sabæ, qvæ Salomonem invisum auditumqve Hierosolymam venit, aspectu luci contristata & lacrymas tenere non potens, Regem certiorem fecerit, qvæ fata hunc lucum essent mansura, scilicet, qvod in qvodam illius ligno ipsius Dei Filius, totius mundi salvator, olim suspendendus & crudeliter necandus foret. Qvod prævertere volens sapientissimus Rex, lucum extemplo excisum in profundam limosamqve paludem detrudi curaverit, unde tandem, exhibito in carne generis humani Redemtore, putredini proximus extractus, tandemqve dudum destinato usui adhibitus fuerit. Recitat deinde, recentiorem, sive fabulam, sive historiam, qvod ab Helena, Constantini Magni matre, inventa & agnita fuerit, in qva Dominus vitam posuit, crux, cujus super omnes alias sanctas reliqvias, sanctitas & virtutes prædicantur, nempe, qvod dæmones abigat, ægrotos & saucios sanet, pauperes ditet, oppressos a periculis liberet, procellarum & ventorum vim cohibeat, ensium aciem hebetet, sangvinis profluvia sistat, & id genus alia, qvæ omnia enumerare piget; Tandem ab eodem Poëta vocatur Crux lumen regionum, vita spirituum, honor Angelorum, hominum auxilium, qvæ, ut pro nobis in judicio intercedat, & cujus in æternum maneat honor, votis ardentissimis expetitur (a).

§. 14.

In templo Kaldadarnesensi intra Toparchiam Arnesensem ad fluvium Olvesaa in diœcesi Skalholtina Crux erat eximiæ magnitudinis, &, ut putabatur, summæ sanctitatis. Ad hanc qvovis vere & autumno, ut diebus Crucis venerationi dicatis, præsertim vero tempore autumnali, circa 14 diem Septembris, seu Exaltationem Crucis, ingens mortalium multitudo confluere solebat, qvorum nemo, nisi mendicus esset, vacuis manibus

(a) Conf. supra pag. 360. not.

manibus apparuit. Hac occasione accidit, circa Annum 1518, ut navis qva 59 aut 60 hujus modi religiosorum transvehebantur, nimio pondere depressa, in medio fluvio mergeretur, omnes autem vectores, inter qvos fuit Bödvarus sacerdos Gardensis, vir non infimi nominis, aqvis absorberentur (a). Præterea in Toparchia Skagafiordensi, intra Diœcesin Holanam, in templo qvod Hoffstadi erat, Icon seu simulacrum Sanctæ Virginis, vocatum *Hoffstada Maria*, justæ fæmineæ staturæ, apprime vestitum, auro & argento coruscans, collocatum fuit. Huc, similiter ac ad Crucem Kalldadarnesensem qvovis Mariæ festo magna undiqvaqve religiosorum multitudo, vota, aut facientium, aut solventium, aut etiam opem Divæ implorantium, confluere solebat; nemini tamen, nisi extremæ paupertatis, sine aliqva oblatione pro modo facultatum apparere licuit (b). Qvidam vero ditiorum ut auxilium & exauditionem Mariæ Hofftadensis debiti aut depositi instar in promtu & numerato semper haberent, certum tributum sibi indixerunt, qvod ei qvotannis expendebant; Horum unus fuit Teitus Nomophylax, qvi pro felici rerum successu, qvovis anno fordam, seu vaccam præstantissimam, dono ipsi dedit.

§. 15.

Marialatria, qvantum hoc tempore inoleverit, indicant ejus simulacra hodiedum passim obvia, ut & encomia & epitheta, qvæ in hymnis, vulgo *Mariu-visur* ipsi attributa occurrunt, qvalia sunt: *Regina cæli, pulcra gemma polorum, gloria sanctorum, tutamen fidelium, flos florum, salus anxiorum, peccatorum consolatrix, mater miserorum*, & plura ejusdèm farinæ, qvæ longum foret enumerare. Omnes autem Mariæ Encomiastas longo post se intervallo reliqvit *EYSTEINUS* Monachus, in poëmate, qvod *Lilia* vocatur, cujus tanta habebatur sanctitas & necessitas, ut qvidam id qvotidie, qvidam minimum semel qvavis hebdomade clara voce recitarent,

(a) Crucem Kaldadarnesensem anno 1548 sustulit Gissurus Einari filius, Episcopus Skalholtinus meritissimus, dissecuit autem, & in favillas redegit, Gislavus Jonæ; In cujus locum jussu & authoritate Brinjulfi Svenonii substituta est altera, earum, qvas in Islandia conspicere licuit, màxima, qvæ tamen nemini hodie scandalo est.

(b) Mariam Hofstadensem abolevit Olaus Hialti filius, primus apud Holanos reformatæ religionis Episcopus.

rent, qviqve id neglexerint, parum pietatis habere censerentur, adeo, ut multis symboli loco esset, & fere pro publica confessione fidei haberetur (a).

§. 16.

Tandem etiam *publicæ* & *privatæ precationes*, qvæ tum temporis in usu erant, hic sibi locum vindicant, qvas, si omnes adscribi curaremus, nauseam lectori moturas haud immerito timendum esset, harum itaqve paucas tantum, easqve non valde prolixas adducemus, qvasdam ex codice pergameno antiqvo (b), reliqvas ex antiqvis apographis cartaceis, qvædam etiam harum per oralem traditionem ad nos pervenerunt (c).

§. 17.

Indulgentias nostrates Episcopi templis & simulacris ita concesserunt, ut qvi in illis legeret *Pater noster*, *Ave Maria*! aut tale qvid, 40 dierum indulgentias haberet, qvibus populares non contenti, de aliis & extraneis adminiculis sibi prospexerunt; Qvorum non ultimum fuit oratio satis prolixa, qvam Angelus qvidam Leoni Papæ (si Diis placet) tradidit, ille autem Carolo Magno transmisit, cujus præloqvium in libro membraneo, qvi inter schedulas nostras latitat, ita se habet: *Hujus precationis authographum Angelus ex Paradiso Sancto Leoni Papæ attulit* (d), *jubens*

(a) Hoc poëma, cum paulo prolixius sit, infra ad finem hujus Sectionis exhibebimus. Cæterum conf. supra Tom. I. pag. 587.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. B.

(c) Vid. ibid. Litr. C. Plures qvoqve hujus generis precationes habentur in *S. V. HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skriffter* Tom. 5. pag. 289. 290.

(d) Authoris eruditio inde patet, qvod Leonem Magnum, qvi anno 461 decessit, Carolo Magno synchronum facit, qvi anno 814 mortuus est; Nec juvat hoc ad Leonem III. referre, qvi anno 795 Papalem thronum ascendit, & Carolum Magnum anno 800 Augustum appellavit, cum ingens illa clades, qva Carolus a Vasconibus in saltibus Pyrenæis affectus fuit, qvam noster vocat prælium Roncevallense, ad annum 778 sit

jubens, ut indicet Regi Carolo Magno ad prælium Roncevallense ituro, literas hasce; earundem portatorem ab omnibus ejus tam spiritualibus qvam corporalibus hostibus, ab igne & aqva, a tonitru & igne cælesti, malis spiritibus, furibus, homicidiis, submersione & malis somniis liberaturas fore, qvem nec ipsa mors, nisi confessis peccatis, absolutionis & evcharistiæ participem factum, opprimere poterit, a membrorum tremore & titubatione semper immunem futurum, qvi nunqvam injuste judicetur, a qvoqvam insons odio nunqvam habebitur, nec in qvoqvam periculo interibit; mulier parturiens brevi vivum edet partum, qvi sacri lavacri particeps fiet, ipsaqve sanitati restituetur: qvæ omnia subseqventium Domini & Salvatoris nostri nominum & epithetorum virtute & nomine fient. Deinde seqvitur ipsa precatio, continens fere 200 nomina, epitheta, & attributa divina, partim lingva Hebræa, partim Græca, Latina aut Islandica. His subjunguntur septem Angelorum, & illis deniqve pleraqve Apostolorum nomina cum aliqvali explicatione, adjunctis votis & precandi formulis ex sacra scriptura depromtis. Qvibus tot tantisqve hujus precationis portatoribus datis promissis, alii adjiciunt haud minora ejus lectoribus assignata, nam cuicunqve eandem legenti dicunt hunc Papam M. dierum dedisse indulgentias. Sanctum Gregorium Papam qvinqvé tales precationes composuisse & eas legentibus 20 millia 24 annorum 24 dierum indulgentias largitum esse, creditum est; Qvibus, Sixtus 4 orationes & collectas addidit eoqve modo indulgentias duplicavit, ita, ut tandem existerent 40 millia 48 dierum indulgentiæ. Sed circa annum 1518 in Islandiam venit celebris illius Arcemboldi indulgentiarum venditoris emissarius, qvi Regionem circumiens, publice eas vendidit; Hæc, ad indicandum immanis superstitionis & indulgentiarum hac tempestate inolescentem abusum sufficere videntur (a).

§. 18.

---

sit referenda, adeoqve 17 annis ante ejus Pontificatum sub Adriano I. acciderit. Gregorius autem Magnus mortuus est 504, ubi non diffitendum, in qvibusdam exemplaribus legi Georgium, qvi inter Pontifices Romanos non invenitur.

(a) Fuerunt tamen sine dubio, qvi harum ineptiarum futilitatem perspiciebant, sed oppido pauci, qvorum qvidam proprio lucro vel honori velificantes veritatem in injustitia detinuerunt, ex. gr. Episcopus Stephanus, qvi indulgentiis Papæ vendendis se tantum non opposuit, sed ipse eas haud parce rudiori plebi dispertiit. Vid. infra Sect. 3. cap. 9. §. 3. 13.

§. 18.

Cum hactenus de perantiqva (a), & nescio magisne ridicula, qvam perversa, majorum de semidiis persvasione, ne verbum qvidem fecerimus, hic tandem, cum hac præsertim ætate ad fastigium qvasi pervenerit, & ut verus ac necessarius Religionis articulus, creditum fuerit, dari genios aut Semideos, nostra lingva *Alfa* & *alfafolk* vocatos, vel tribus tantum verbis tam famosum figmentum attingendum videtur. De eorum essentia & origine variant Auctores, qvidam enim a Deo immediate & sine parentum interventu, ut spiritus qvosdam, creatos esse volunt, qvidam vero ab Adamo, sed anteqvam Eva condita fuit, prognatos esse perhibent, tandem etiam nonnulli ad aliud hominum genus, sive Præ-Adamitarum prosapiam referunt, qvidam illis non tantum corpus humanum, sed immortalem etiam tribuunt animam, qvidam vero mortalem tantum spiritum animæ loco illis assignant, unde blatero qvidam (b) in schediasmate de illis scripto vocat eos nostrum *Half-kyn* (semi-homines). Hæcce geniorum gens, scilicet, qvæ in Islandia & circa eandem habitat, ex talium næniarum venditorum mente, magistratum habet politicum eodem fere modo institutum, qvo ipsi regionis incolæ, cui duo præsunt Reguli, qvi per vices altero qvovis anno, una cum subditorum qvibusdam in Norvegiam, ipsi gentis Monarchæ, qvi ibidem habitat, semet stituri enavigant, illi de subditorum fide, continentia, & obedientia,

---

(a) Originem hujus superstitionis qvidam a gentilibus derivant, & Paganismi reliqvias esse putant, qvos etiam genios aut Deastros, lapides & montes incolere credidisse certum est. Qvidam vero Monachorum fabulis eandem adscribunt, qvi easdem ex proprio cerebro potulerint, qvalia sunt: *Somnium Katlæ*, *Gullkari Oda*, *Modari fabula*, aliaqve ejusdem farinæ; Nostra sententia est, originem qvidem a gentilibus manasse, sed Monachos suo more ex antiqvis fabellis & Præadamitarum doctrina historias fecisse, qvas rudioribus pro veritate vendiderunt.

(b) Plura qvidem hujus argumenti circumferuntur scripta, qvalia sunt *Fiandafæla*, ɔ: dæmoniorum terror, authorem agnoscens notissimum circumforaneum *JONAM GUDMUNDIUM*, per ironiam communiter dictum *Doctum*, de qvo Vir Doctiss. Magist. *BRYNJ. SVENONIUS* in Epistola ad Wormium, vide *WORMII Epistol.* 970, pag. 1050, ita: *Jonas Gudmundius ære dirutus, verius qvam rude donatus, sibi & aliis inutilis in angulo consenuit.* Præcipuum autem Schediasma de Alfis & Alfheimum ɔ: de Semidiis eorumqve habitatiunculis, eidem auctori vulgo attributum, nostro judicio est scriptum nullius pretii, & meras nugas continens.

entia, verax dicturi testimonium; hi vero, magistratum aut Regulos, si justitiæ aut bonorum morum limites transgressi fuerint, accusaturi, qvi criminis aut injustitiæ convicti, statim officio exuuntur, aliiqve iisdem substituuntur; justitiam enim, & æqvitatem præ aliis virtutibus gens hæc colere fertur. Hinc licet valde, præsertim verbis & imprecationibus, potens sit, raro tamen nisi lacessita aut injuria affecta hominibus nocet. Irritata autem horrendis inimicos diris ac pœnis ulciscitur. Recens præterea natis & nondum baptisatis Christianorum liberis, ne suis, qvos mente, viribus, forma aut aliis dotibus invalidos futuros prævident, illorum loco substitutis, eosdem suffurarentur, magnum semper creditum est imminere periculum, qvales suppositítii semideorum liberi communiter vocabantur *umskiptingar*, unde nutriculis & obstetricibus jugiter vigilandum, & infans, usqvedum baptismo potiretur, firmiter ulnis tenendus fuit, ne tali permutationi ullam præberent occasionem, & hinc est, qvod vulgus stultos, fædos & inciviliter sese gerentes "Umskiptinga, eins og hann sie kominn af álfum" id est: *suppositítios, qvasi ab Alfis genitos*, vocare solet. Rupibus, tumulis, colliculis, & ipsis etiam maribus pro domiciliis utuntur, qvæ intus nitida, omniaqve domus utensilia ad munditiem accommodata sunt, domum qvandoqve homines invitant, præcipue autem Christianorum conversatione delectantur, qvorum qvidam cum eorum filiabus aut sororibus, qvas non minus salaces qvam formosas esse ferunt, congressi sunt, & ex iisdem liberos susceperunt, qvos sacra lympha, ut immortalem plane, & qvæ salvari posset, accipiant animam, ablui omnino decet, qvid, qvod? qvasdam eorum mulieres legitimo conjugio cum qvibusdam hominibus conjunctas perseveranter cohabitasse, & bene qvidem initio, sed malo plerumqve aut tragico fine rem gessisse, fingere non erubuerunt. Armenta eorum, si non qvidem numero sunt permulta, magnopere tamen qvæstuosa, qvæ pariter ac domini invisibilia sunt, nisi qvando apparere placet, qvod sereno aëre & splendente sole plerumqve fieri solet, nam cum intra suas habitationes solem non videant, in apricum sæpe exspatiantur, ut solis fulgore exhilarentur. Hinc etiam mortuorum Regum & Magnatum loculi, qvales sunt oblongi lapides, qvi passim in tesqvis & salebris conspiciuntur, sub dio & in solis conspectu semper jacent. Domicilia & habitationes non secus qvam homines subinde mutant, idqve ipsa novi anni nocte prima, unde harioli & ardeliones qvidam hac nocte

in compitis excubare ſolebant, ut variis & ad id deſtinatis, adhibitis ex-
crationum formulis, a tranſeuntibus futurorum revelationem exprim-
rent (a), reliqvi autem talium non periti, præſertim familiarum capi
hoc veſpere liberis & ſubditis ſevere injungebant, ut eadem nocte ve
bis & factis graviter & modeſte ſe gererent, ne inviſibiles hoſpites,
futuri forte proximi & accolæ læderentur, aut qvodam modo offenc
poſſent, hinc cubitum euntes, qvidam nec exteriores domuum, ne
cænaculi, fores claudebant, ſed accenſo lumine inſtructaqve menſa, ad
ventitios aut adventuros, appoſitis, ſi placeret, frui jubebant, intraqve
ſui territorii fines, ſi ibidem habitare allubeſceret, ſalvos ac ſoſpites, ſibi
qve faventes vivere optabant. Ut perantiqva eſt hæc ſuperſtitioſa per
ſvaſio, ita diu & ad patrum fere memoriam apud qvosdam viguit.

§. 19.

Qvæ hucusqve retulimus, non omnia ita nova ſunt ac ſi hoc demum
tempore inventa ſint & in uſum venerint, qvædam enim prioribus ſec
lis non ignota fuerunt, licet inter neceſſaria non numerarentur, ſe
hoc demum tempore ſuperſtitioni maxime dedito, omnia una cum ant
recenſitis & forte pluribus qvæ noſtram diligentiam effugere facile pot
erunt, ut ſumme neceſſarii & fundamentales Religionis Articuli obſerv
bantur. In reliqvis autem perparum mutatum invenimus; *Ceremon*
enim, *Ritus* & *Ordines Eccleſiaſtici* iidem prorſus fuerunt, niſi qvod *E*
communicatio jam triplici modo fieri cœpit, primo per publicum judic
um, qvando Epiſcopus cuidam dicam ſcripſit & ex ſententia judicum
ipſo qvod commiſerat peccato aut facto excommunicationem promer
ille pronuntiavit, qvam (ſcilicet ne actu & formaliter excommunicar
tur) ſi effugere voluit, mulcta ei ſtatim erat ſolvenda, pœnitentia
Epiſcopi præſcripto agenda, & abſolutio petenda, qvod ſi ſubterfugi
ſeqvebatur excommunicatio minor, qvæ ſcripto fiebat & publice p
totam provinciam proclamabatur, tandemqve, ſi non intra conſtitutu
tempus

(a) Qvalis fuit famoſiſſimus ille *JONAS KRUCK* qvi Seculo 15 vixiſſe perhibetur, cu
prophetia dicta *Krucksſpá* de mutatione Religionis aliisqve futuris, a talibus ſemi
illi revelatis, circumfertur, qvæ nugæ, ab inepto qvodam Brynjulfi Svenonii,
laude meliore digni, præcone, circa vel paulo ante annum 1660 revera ſcriptæ ſu

tempus se submisit, ultima illa & maxima ab ipso Episcopo ore & opere, assistentibus 12 sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis addebatur, ut ex ipsa historia & Episcoporum actis abunde patebit (a).

Aaa 2 Eidem

(a) Conf. supra Period. 2. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Magnam his lucem adfert formula excommunicationis a Jona Arii Gislao Jonæ, postmodum Episcopo Skalholtensi inflictæ, qvæ talis est: *Omnibus & singulis has literas visuris & audituris, salutem dicimus; Nos Jonas, Dei tolerantia Episcopus Holanæ & Visitator Skalholtinæ diœceseos, item a Sanctissimo Patre Papa Constitutus Judex omnium Causarum Papalium qvæ orientur & ortæ sunt in Islandia, nec per legitimas Qvittantias olim compositæ & sopitæ sunt, notos facimus subseqventes Articulos, qvos tu Gislo Jonæ locutus fuisti. 1) Ausus fuisti talem proferre blasphemiam & detestabilem loqvendi modum Beatam Dei Matrem, Sanctam Virginem Mariam potentiorem non esse qvam alias vulgares & egenas Virgines, illosqve esse servos Diaboli, qvi credunt eam pro Christianis intercedere, illis adesse, & qvidqvam auxilii ferre. 2) In Generali Synodo, & in ipso templo Skalholtensi in legum contemtum & suppressionem te nunqvam Juri Romano esse obsecuturum, aut Episcopo obediturum, qvi mithram ferret, aut Monachus esset. 3) Christianos homines falsam Religionem docuisti, & propagasti. Cum igitur recitati Articuli testibus probari possint, & vere evictum sit, ut supra dictum est, te & fecisse & dixisse; hac dica tibi diem diximus, jubemusqve sine omni mora aut effugio, ut ad nos venias, ubi & qvando nos assequi poteris, ob dictas causas nostram petiturus gratiam & conciliationem. Tres tibi admonitiones ponimus, qvarum cuiqve qvinqve dies concedimus: Si autem statuto tempore ad dicendum causam ad nos venire neglexeris, noscas te interdictioni a sacris & perfectæ devotioni obnoxium esse, qvam, & verbis & factis promeritus es. Probibemus ergo ne posthac templum intres aut qvidqvam sacerdotalis officii peragas, excepto qvod tuas horas legere liceat, tamen submissa adeo voce, ut nemo eam audiat; Prohibemus etiam omnes christianos homines ullum commercium, mercaturam & conversationem tecum habere, tecum dormire, edere aut preces pro te effundere, excepto, qvod pro tua emendatione orare liceat, prout Jus Ecclesiasticum mandat & indicat: Si qvi osculantur, salutant, orant nuntium ferunt aut sermones publice serunt, cum qvoqvam Papalem excommunicationem promerito, minorem excommunicationem sibi contrahunt debentqve mulctas pro tali conversatione pendere. Nisi tu post unius mensis tempus exactum, a qvo has nostras literas audieris, te excusatum & emendatum ad nos accedas, justis causis inducimur, invocata Spiritus Sancti gratia, perfecte te diris devovere & excommunicare huc pertinentibus verbis qvæ Sanctus Rex David protulit, & Sanctissimi Patres Papæ & alius christianus Magistratus constituerunt & injunxerunt. Si qvid autem impedimenti intervenerit, qvin munia nostra erga te perficere poterimus, certe æternæ maledictioni obnoxius es, nisi legitime accipias absolutionem. In testimonium & confirmationem his literis nostrum appendimus sigillum. Holis in Hialtadal. Anno 1550.* Hinc patet, non duplicem tantum ut prioribus seculis hac tempestate excommunicationem, sed triplicem in usu fuisse, nam

triplex

Eidem innodati, omni qvidem tempore pro Episcopi beneplacito absolvi potuerunt, sed maxime usitatum fuit, eosdem die Cinerum, facta in conspectu Ecclesiæ confessione, absolvere & *pænitentiam* publice injungere, qvam, subseqvente Qvadragesimæ tempore tali pietatis operi præsertim destinato, publice agerent, ut eo absoluto, Die Paschatos corpus Domini accipere possent; Qvod si ob prægnantes aliqvas causas fieri non potuit, huic operi destinatus fuit dies Viridium, ut postridie, seu Die Soteriorum, coram tota Ecclesia pænitentiam agentes, seminudi, sacco & vilissimis centonibus aliqvatenus tecti ad plagas & sangvinem usqve flagellarentur & misere excruciarentur, qvod eo majori ratione a lapsis exigi potuit, qvod stantes etiam, in memoriam aut ad imitationem Dominicæ passionis eo die jejuni, sordidati, & nudis pedibus incedentes variis modis corpora qvandoqve virgis & scuticis castigabant (a), adeo ut infantes

---

triplex hic memoratur. *Minor*, *Major* & *Maxima*. De *Minore* seu *Minima*, loqvitur Episcopus his verbis: *si qvis* &c. scilicet *cum excommunicato conversantur; Minorem sibi contrahunt excommunicationem debentqve* &c. *Majorem* dat, sistitqve ante oculos ipsum Diploma. De tertia & *Maxima* loqvitur, dicens: *Justis causis inducimur*, *advocata Spiritus Sancti gratia perfecte te Diris devovere & excommunicare huc pertinentibus verbis qvæ Sanctus Rex David protulit*, *& Sancti Patres Papæ* &c. Erant hæ diræ ex Psalmis Davidis, libris Mosaicis, & aliunde collectæ, præsertim vero ex *Devt.* 28, & *Psalm.* 109. Conf. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 23. Tom. 1. pag. 145. Id tantum monitu dignum putamus, qvod hæc excommunicatio *Major* seu *Maxima*, de qva hic sermo est, a reliqvis qvas vidimus (conf. loc. cit. & infra Sect. 4. cap. 5. §. 6.) in eo differat, qvod campanarum soni & candelarum exstinctionis in Maxima excommunicatione usurpare solitorum non meminit, qvod tamen apud Papicolas in tali actu fuisse usitatum certo certius est. Conf. præter alios Perillustr. *PONTOPPID. Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 759. & *JOH. WOLFG. JÆGERI Hist. Ecclesiastico Polit.* lib. 6. cap. 1. ad annum 1616 ubi tale qvid adfert, dicens: *Nec Pontifex amplius moratus, nigram candelam manibus tenens eodem in loco terribilem excommunicationem in* M. Antonium de Dominis *pronuntiavit.*

(a) Cum perantiqvus sit hic mos & a primis Religionis Christianæ in his Regionibus exordiis, seu illis temporibus derivandus, qvibus una seu antiqva Danica lingva plerisqve gentibus cis-Rhenanis communis fuit, facile inducimur ut credamus *Char* in *Char-freytag* esse idem ac antiqvorum *Kar*, sqvalor, seu sangvis cum pulvere & sudore concretus; qvæ vox hodie apud nos in compositis usurpatur, ut *Kar-Kalfr*, *Kar-Lamb*, vitulus & agnus recens natus, sordibus nativitatis sqvalens: Verbum *kara*, significat purgare, sqvalorem abluere: *U-karadur*, sqvalidus, impurus; *Hálf-karadur*, semipurgatus. Primitivum vero *kar*, occurrit, (ut unicum tantum antiqvum

infantes a talibus non immunes essent, eosdem enim, sive aliqvid, sive nihil, commiserant, Soteriorum die virgis cædere moris fuit, qvi mos, ut perantiqvus, ita ejus reliqviæ, longo post Reformationem tempore, apud qvosdam antiqvorum rituum tenacissimos in usu fuit.

§. 20.

Ordines & officia Ecclesiastica licet eadem essent, *nova* tamen *dignitatum nomina* qvibusdam personis indita fuerunt, ita ut Pastores, Grenjadarstadensis in Holana, & Oddensis ac Hytardalensis in Skalholtina dioecesi fuerint jam vocati *Canonici Archicathedræ Nidarosiensis*, nec aliam ob causam, qvam qvod Archiepiscopus & Capitulum Nidarosiense potestatem has Præbendas conferendi sibi arrogabant, Sacerdotes etiam nullas habentes Præbendas in domo Episcopi ejus beneficio & qvadra viventes, sacrisqve in templis Cathedralibus subservientes, hujus vel illius *Cathedræ*

---

qvum adferam exemplum (in *Vigastyrs Saga* & qvibusdam *Eyrbyggiæ* Exemplaribus in Rythmo Vigastyri, qvem anno 1008 sqvalorem itinere & turbida tempestate contractum abluturus, in balneo, occisus, paucis post diebus puellæ mortuum conspicere desideranti, cecinisse fertur, hoc modo: " Horfinn er fagur farvi, forvitin. fiadu " litinn. Kar er í kampi varum, kystu mær ef lyster. " Id est: *Defluxit nitida pulcritudo, aspice curiosa colorem, sqvalor* (kar) *est in barba nostra, osculare virgo, si placet.* Hic sqvalorem seu concretum cum sangvine sudorem & pulverem, vocat *Kar;* Cui simile qvod *VIRGIL. An.* 2 ita exprimit:

> *Sqvalentem barbam & concretos sangvine crines*
> *Vulneraqve illa gerens* ——

Cum itaqve Sanctissimi Salvatoris corpus die Passionis totum hoc modo laceratum & sqvalidum esset, conf. *Ps.* 22. v. 7. ut & *Es.* 53. v. 3. seq. & antiqvi in ejus memoriam se aliosqve eodem die hoc modo affligerent; aut ipsum diem a Nomine substantivo *Kar* vocarunt *Chartag*, seu diem sqvaloris, aut a verbo *kara*, sqvalorem abluere, diem purgationis, cum Christus sua passione sqvalorem peccatorum nostrorum abluerit, qvod & ipsi ejus imitatione efficere se posse putabant. Qvæ Etymologia haudqvaqvam postponenda videtur ei qvam *CHEMNITIUS Examin. Concil. Trident.* Part. 4. pag. 115, sed haud dubie præponenda *Vossianæ* in libro *de Vitiis sermonis*, voce *Carina.* Est enim vox *Carina* 1) barbara & adscititia, 2) est contra consvetam compositionum & dirivationum analogiam, juxta qvam deberet dici *Carentag* non *Chartag;* & sic 3) haberet respectum non ad unum diem & ejus propria, qvæ sunt pati pro peccatis & eadem abluere, sed ad integrum qvadragesimale jejunium.

Canonici (a) perinde ac monachi, hujus vel illius *Monasterii Canonici*, v
cati fuerunt. *Officialis* nomen & munus priori seculo notissimum fu
qvo tum insigniebatur vices Episcopi absentis aut mortui agens, q
officio in eadem dioecesi non nisi unus simul fungebatur, jam autem n
tantum plures simul, sed etiam vivo ac præsente Episcopo memorant
qvi fere nihil aliud fuerunt, qvam qvi communiter *Præpositi* vocant
nisi qvod eorum præfectura paulo latius patebat. Qvando autem (α)
scribunt *Dei gratia officialem*, aut etiam eorundem *gratia* memorat
(in tantum enim Cleri fastus creverat, ut officialis gratia etiam pro le
haberetur) aut (β) etiam Acta sua officialatus Sigillo muniunt; dein
(γ) si causæ majoris momenti in synodo generali, nulla Episcopi fa
mentione decidebantur, ac deniqve (δ) si se dioeceseos officialem nu
additis locorum nominibus, intra qvæ eorum potestas terminatur, nor
nant, signum est eos fuisse episcopali præditos potestate, & Episcopu
aut absentem, aut mortuum, fuisse. *Officialis* & *Dispensatoris* seu *Qu
storis* munus, licet diversa essent, antiqvitus tamen sæpe conjungeb
tur, nunc autem sæpius separata fuerunt, nam Officialis ea qvæ ad E
scopi officium pertinebant, sed Dispensator cathedræ bona, reditus
expensas curabat: cum huic officio sacerdotes, Viri maturi consilii, ju
utriusqve & rei oeconomicæ peritissimi, plerumqve præponerentur, q
rum auctoritas & honor tantus fuit, ut proxime post Officialem & A
bate

(a) *Canonici* primitus fuerunt viri docti ad templa Cathedralia in communitate Epis
viventes, qvi juventutem in bonis artibus, præsertim Theologia, informabant; ce
qve vivendi regulas præscriptas habebant, qvorum Collegia Carolus Magnus circ
ante annum 800 in Germania plurima instituit. Seqvioribus autem Seculis;
tantum juventutis informationem omiserunt, sed etiam præscriptas regulas plane r
lexerunt, adeo ut etiam Vicarios sustentarent, qvi suo loco horas Canonicas de
tarent, ipsi autem se pro Episcopi Consiliariis gerebant, & vacante sede, ipsius
nia & authoritatem sibi arrogabant: Horum collegium *Capitulum* vocatur. Di
gvebantur pro munerum ratione in Præpositos, Diaconos, Thesaurarios, Prim
rios, Scholasticos, Cantores, Vicarios, Lectores &c. &c. Hodie distingvuntu
Seculares, qvorum pleriqve sunt Magnates, ut Comites, Barones, Eqvites, &c.
Regulares, qvi certis vivendi regulis obligati sunt. De Canonicis & Capitulis in
landia vide supra pag. 142. Qvalis eorum in Islandia fuerit conditio, optime do
eorum collationis literæ, & juramentum fidelitatis Episcopo dictum, vid. ad fi
hujus Capitis Litr. D. E. ex Codice pergameno Originali in Bibliotheca Magna
No. 135. in Qvarto, exscriptas.

bates nominentur; legibus cautum fuit, nemini licitum esse, tale munus detrectare, modo ab Episcopo id ei demandaretur; tempus autem ultra triennium, nisi uterqve consentiret, non debuit extendi.

§. 21.

Templa hac tempestate nova perpauca exstructa fuerunt, sed antiqvorum census, Episcopis eadem ditandi nullam plane occasionem omittentibus, haud contemnendum incrementum cepit; Nam præter consvetam & illis debitam annuam sortem ac spontaneas largitiones, qvivis Pastor ex præbendæ sibi concessæ proventibus, decimam partem illis tradere tenebatur. Nec reliqvis eorum curatoribus, qvi plerumqve erant fundi possessores, templorum residua, seu qvæ annui reditus expensas superabant, alio qvam ipso fundo solvere concedebatur (a), ut eo tandem modo multi melioris notæ fundi & prædia, templorum fierent peculium. Si qvis vero aut ipsa templa eorumqve fundos aut possessiones aliqvo modo læsisse insimulabatur, statim in jus vocatus, non tantum damni restitutionem pendere adjudicabatur, sed præterea etiam *Fullrette*, seu pleni juris mulctam. qvæ minorum templorum erat 15 marcæ, seu 25 Imperiales, & templo insuper Cathedrali 60 marcas, qvippe qvod, ut reliqvorum Mater, læsione juris Filiarum læsum qvoqve & offensum esse censebatur. *Monasterium* autem unum ad prædium *Skrida* in Toparchia Mulensi, Stephanus Episcopus Skalholtinus anno 1493 exstrui & fundari curavit, qvod prædium Hallidus Thorsteini ejusqve uxor Cecilia Thorsteini, una cum omnibus ad id pertinentibus & aliis qvibusdam possessionibus, Deo omnipotenti, Sanctæ Virgini Mariæ, & Sancto Sangvini (b) legaverunt. Sed templum ibidem exstructum anno 1512 Præsul corpori Christi dedicavit, (c). *Festa*, præter Visitationis Mariæ, a Sveno Sapiente

---

(a) Vid. supra pag. 241.

(b) Sangvinem Christi in Norvegiam anno 1165 illatum fuisse, testantur *Annales*, qvem re vera eum fuisse, qvi ex sanctissimo Salvatoris corpore effluxit, serio asseverant, hujus deinde particulam in Islandiam translatam, & in templo Skridensi depositam, fuisse creditum est, sed hæc fuit vulgi tantum persvasio, veram autem & genuinam causam cur templum Skridense Sancto Sangvini consecratum fuerit, in *Histor. Monast. Island.* cap. 12. adtulimus.

(c) Vid. pluribus nostram *Historiam Monast. Islandiæ* cap. 12.

Sapiente introductum, eadem ac antea manserunt, nisi hic in censu venire debeant dies qvidam incisi, qvales sunt Hallvardi (a), Botolphi (b) aliiqve, de qvibus tamen incertum est, an unqvam inter festa re... fuerint.

§. 22.

Jus nunqvam tam severe dictum, nec disciplina ecclesiastica unqvam rigidius, qvam sub hujus Periodi finem, exercita fuit (c), qvod non tam qvorundam Episcoporum Religionis zelo, qvam avaritiæ & dominandi libidini tribuendum esse, ipsorum acta abunde docent. Lex seu legum codex ad cujus normam & præscriptum jus dicebant & justitiam exercere videri volebant, fuit is, cujus supra (d) sæpius fecimus mentionem, ab Arna Thorlaci filio conscriptus, sed tandem anno 1356 a Magno Erici penitus confirmatus (e), Islandisqve, ut lex universalis omnibus observanda, injunctus, cui alias, partim antiqvas, partim recentiores, Ecclesiasticas Constitutiones & Pontificum Decreta in subsidium vocarunt. *Forma* vero & modus *procedendi* non semper idem adhibitus & observatus fuit, plerumqve tamen dica reo scripta, conventu indicto, testibusqve, si haberi potuerunt, actum fuit; alias etiam, sed rarius, reis jurejurando semet purgare aut accusatoribus intentatam causam juramento probare concessum fuit, & licet forma qvædam judiciaria observaretur, plerumqve tamen is fuit exitus, ut reus condemnaretur, & si non staret judicio,

(a) Hallvardi Festum incidit in 15 Maji. Errant vero qvi autumant Sanctum Hallvardum fuisse filium Olai Sancti, cum ejus fuerit consobrinus, nam Gudbrandus, Olai avus maternus, tres habuit filias 1) Astam qvæ ex Haralldo Grænska peperit Olaum Regem, & ex Sigurdo Syr Haralldum Imperiosum, 2) Thoreyam matrem Hallvardi Sancti, & 3) Isrídam matrem Eymundi nobilis Piratæ & Reguli, sed aviam Thoreri Steigensis, cujus in Historia Norvegica non incelebris mentio. Occisus est Hallvardus, si *Annalibus Flateyensibus* fides, anno 1043.

(b) Botolphi Abbatis festum in 17 Junii incidit.

(c) Hoc non ita intelligendum est, ac si priores Episcopi conniventes fuerint; Exempli loco sit pœna condigna Sacerdoti cuidam a Jona Vilhelmi filio anno 1431 præscripta; Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(d) Vid. supra Tom. 1. pag. 540 — 550. Tom. 2. pag. 10. sqq.

(e) Vid. supra Tom. 1. pag. 437.

Judicio, excommunicaretur. Ipſi enim Epiſcopi aut eorum vicarii ut plurimum, Judicem, Actorem, imo qvandoqve etiam Teſtem agebant, illisqve mulctæ pecuniariæ cedebant. Aſſeſſores autem fuerunt Abbates, Sacerdotes, qvandoqve etiam in cauſis minoris momenti, & defectu ſuperioris ordinis, diaconi & laïci, raro autem vel infra 6, vel ſupra 24 perſonarum numerum tale Conſiſtorium habuit; ſed ſive multi, ſive pauci eſſent, omnes tamen Præſidis amici, eiqve obnoxii fuere, qvi omni in ipſum translata poteſtate, ipſius imperio ſubjecti, ad ejus nutum ſententias dixerunt, qvibus rei facultatibus exuebantur aut anathemati innodabantur, non nunqvam etiam vinculis, carcere, tormentis, cohibendi judicabantur; Perraro autem vel ſeveriſſima qvævis ſententia, ſine gratiæ Spiritus Sancti invocatione pronuntiata fuit; conſvetus enim ſeqvioris Seculi ſtylus talis erat: *N. Dei gratia Epiſcopus* &c. Et qvando Aſſeſſores de eo loqvebantur: *prout ejus gratiæ libuerit* &c. Et ſententiam pronuntiaturi: *ideoqve implorata gratia Spiritus Sancti judicamus* &c. Tandemqve: *Hanc noſtram ſententiam nobiscum confirmavit Reverendus Dominus Epiſcopus* &c. Interdum in rebus minoris momenti, dimidiato clericorum & laicorum numero utebantur, ipſi ſententiam pronuntiantes, hac formula præmiſſa: *Ideoqve in nomine Domini Amen! diximus pro tribunali ſedentes pleno juris judicio* &c. *approbantibus nobiscum* &c. Reperiuntur etiam ſoli judicium exercuiſſe, & hac adhibita formula pronuntiaſſe: *N. notum facio, qvod N. in jus vocavi, qvam dicam legitimam eſſe judicavi, ideoqve implorata gratia Spiritus Sancti*, &c. Et tandem: *Hoc meum judicium, me pro tribunali ſedente promulgatum in ſcriptis prolatum fuit.* Qva forma non pauca Epiſcoporum Holenſium judicia & ſententiæ, qvæ ad nos pervenerunt, concinnatæ reperiuntur, qvibus etiam Skalholtenſium nonnulla ſimilia ſunt.

Litr. A.

Kyrieleeſon. Chriſteleeſon. *Kyrie Chriſte audi nos.*
Pater de celis Deus! *miſerere nobis.*
Fili redemptor *miſerere nobis.*
Spiritus Sancte deus *miſerere nobis.*
Conditor mundi *miſerere nobis.*
Saluator mundi *adjuua nos.*

Sancta trinitas unus deus *miserere nobis.*

Sancta Maria mater Domini, sancta Dei genetrix, sancta uirgo u
ora pro nobis.

Sancte Michael, Gabriel, Raphael *ora pro nobis.*

Omnes sancti Angeli & Archangeli *orate pro nobis.*

Omnes sancti throni & dominationes, omnes sancti principatus &
states, omnes sancte celestes uirtutes, omnia sancta cher
seraphin *orate pro nobis.*

Sancte Johannes baptista *ora pro nobis.*

Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ *orate pro nobis.*

Sancte Petre, Paule, Andrea. Johannes, Thoma, Jacobe, Pl
Jacobe. Bartholomee, Mathee, Simon, Taddee, Mathia,
Luca, Barnaba *ora pro nobis.*

Omnes sancti apostoli & evangeliste *orate pro nobis.*

Omnes sancti innocentes & discipuli domini, *orate pro nobis.*

Sancte Stephane, Line, Clete, Clemens, Sixte, Corneli, Ci
Dionisii cum sociis tuis, Mauricii cum sociis tuis, Kilia
sociis tuis, Alexander cum sociis tuis, Cezeon, Laurenti
centi, Fabiane, Sebastiane, Calixte, Urbane, Vite,
Landberte, Tiburti, Valeriane, Osvalde, Olave, Eatr
Thoma, Magne, Hallvarde, Blasi, Johannes, Pantaleon,
dore *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Martires *orate pro nobis.*

Sancte Silvester, Gregori, Nicolae, Martine, Thorlace, Ben
Egidi, Jeronime, Augustine, Johannes. Ambrosi, Ge
Vedasti, Amande, Leo, Damase, Seuerine, Brictii, Co
Cuthberte, Suithune, Leonarde, Remigi *ora pro nobis.*

Omnes Sancti Monachi & heremite *orate pro nobis.*

Sancta Maria Magdalena, Felicitas, Perpetua, Agatha, Agnes, C
Lucia, Margareta, Brigida, Katerina, Sunniua, Barbara
stasia, Petronilla, Prisca, Ursula cum sodalibus, Fides,
Karitas, *ora pro nobis.*

Omnes Sancte uirgines, Omnes Sancte vidue ac continentes *or*
nobis.

Omnes Sancti *orate pro nobis.*

Christe *audi nos.*

Propicius esto *parce nobis domine.*

Propi

Propicius esto *exaudi nos domine.*
Propicius esto *libera nos domine.*
Ab insidiis Diaboli *libera nos domine.*
A morbo malo *l* ——
A peste & fame *l* ——
pestilentia & clade *l* ——
Ab omni immundicia cordis & corporis *l* ——
subitanea & improuisa morte *l* ——
Ab omni malo *l* ——
Per incarnationem & nativitatem tuam *l* ——
Per circumcisionem & apparitionem tuam *l* ——
Per baptismum & jejunium tuum *l* ——
Per Passionem & crucem tuam *l* ——
Per mortem & sepulturam tuam *l* ——
Per gloriosam resurrectionem tuam *l* ——
Per venerabilem ascensionem tuam *l* ——
Per aduentum Sancti Spiritus paracleti *l* ——
In aduentu tuo secundo *l* ——
In die judicii *l* ——
Peccatores te rogamus *audi nos.*
Ut pacem & sanitatem nobis dones.
Ut remissionem omnium peccatorum nostrorum nobis dones.

Litr. B.

Ad Divum Olaum.

O Christi Martir Clare, tuos ad te clamantes audi famulos, qvia tue predicationis gratia, qve nefandis cultibus ad veri dei cultum nos vocavit, nos gaudemus & credimus, qvia tu regnas cum Domino ... invictissimus, te humiliter deprecamur, ut digneris nos adjuvare a sancta oratione, ne prævaleat Diabolus suam in nos perficere voluntatem, & tempera nobis omnium castitatem & humilitatem, benignitatem, temperantiam, patientiam spiritualem, disciplinam, & obedientiam ... virtutem debellare fortiter de armis fidei adversus tentationes Diaboli. Fac nos semper gloriosissime Olae & Martir Jesu Christi preciosis ...is orationibus adjuvari, qvia ab impiissimis hominibus occisus eras

 pro

pro juſticia, fac nos gaudere ſine fine in ſanctorum patria, & ut te cum, Rex, mereamur videre Deum Regem omnipotentem trinum & unum Dominum regnantem per infinita ſecula ſeculorum Amen.

Alia; ad eundem.

Deus qvi es Regum omnium corona & Martirum victoria, annue nos beati Olai Regis & Martiris pia apud te experiri patrocinia, ut per tuam, qvam in ejus glorificamus paſſione, magnificentiam, coronam vite diligentibus te percipiamus repromiſſam &c.

Ad Petrum, Paulum, Andream & Johannem (*).

Sancte Petre Apoſtole electe Dei, tu confeſſus es filium Dei; ſuper te ædificat Dominus Deus Eccleſiam ſuam & tradidit claves Regni cœlorum; Tibi ligandi dedit poteſtatem atqve ſolvendi & remittendi peccata; Tu es Apoſtolorum princeps & exemplar pœnitentiæ, Doctor Eccleſie, Janitor Paradiſi, adjutor electorum, Tu es ſuſceptor animarum, & ego miſera, & fragilis, & peccatrix, qvid ſim factura. Cum venero ad te adjuva me ne recedam refuſa propter vitia & peccata qvæ male commiſi. Solve vincula peccatorum meorum qvi habes poteſtatem ligandi & ſolvendi in cælo & in terra. S. Petre, S. Paule, S. Andrea, B. Johannes, Apoſtoli Domini, aperite mihi portas juſticie; ingreſſus in eas confitebor Domino Amen.

Ad Divam Virginem (*).

O Domina mea Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem & ſingularem cuſtodiam ac in ſinum miſericordiæ tuæ hodie & qvotidie atqve in hora exitus, mei animam meam & corpus meum tibi commendo, omnem ſpem meam, conſolationes, anguſtias, miſerias & finem vitæ meæ committo, rogans ut per tuam ſanctiſſimam interceſſionem & glorioſa merita, omnia mea dirigantur & diſponantur opera, ſecundum tuam tuiqve filii voluntatem ad meam utilitatem Amen.

Litr.

(*) Videtur eſſe precatio privata.

Litr. C.

1) *Mariu Reisuvers.*

(c) Móder Jesu vere med oss, Milldr gud oc helge kross, Alldafader, englalid, Aller Helger búe ferd, fríder Spámenn Frúr oc Postular fyrer oss bid.

2) *Mariu Vögguliód.*

Sof þú eg unni þier, aller helger þióne þier, Petr oc Páll á Rómi, hiálpi þer á dómi, oc sú hin mildasta mær, sem marga bæn af gude fær. Sancta Maria sie þier holl, sú er betre enn raudt gull, hvar sem þú reikar á lande, signe þig oc svæfe, siálfr gud oc Heilagr Ande.

3) *Vögguliód.*

Þig svæfi Gud oc Gudsmóder, tíu englar oc tólf postular, Thomas hinn trausti, oc tveir adrer, Magnus oc Marteinn, þig svæfe Drottinn.

4) *Kvölld oc Morgunvers til sællrar Mariu Meyar.*

Bid eg Maria biarge mer, burt úr öllum naudum, annars heims oc eirnin her, ástmær Guds eg treyste þer, bid þú fyrer mer bæde lífs oc daudum.

 5) *Nidr-*

(c) 1) *Cantilena iter suscipientis ad Mariam.*

Mater Jesu, nobiscum esto, clementissime Deus, & Sancta Crux! Pater Seculorum, chorus Angelorum, omnes Sancti, eximii Prophetæ, Virgines & Apostoli iter præparanto! Ora pro nobis!

2) *Carmen Marianum ad cunas.*

Dormi! ego tibi faveo, omnes Sancti tibi serviunto, Petrus & Paulus, qvi Romæ sunt, tibi in judicio opem adferunto, & clementissima illa virgo, qvæ multa a Deo impetrat. Sancta Maria, qvæ rutilanti præstat auro, tibi, ubicunqve terrarum constitutus fueris, propitia esto, ipse Deus tibi benedicat & somnum conciliet, ut & Sanctus Spiritus.

3) *Carmen ad cunas.*

Tibi somnum concilient Deus & Dei mater, decem Angeli & duodecim Apostoli, Thomas ille fidus & duo alii Magnus & Martinus! Tibi Dominus somnum conciliato!

4) *Carmen vespertinum & matutinum ad Beatam Virginem Mariam.*

Rogo, Maria mihi opituletur, ut omnia mala hic & in futuro seculo evitem. Virgo Dei dilecta! tibi confido; ora pro me & vivo & mortuo.

5) *Ordo*

5) *Nidrradan trúarinnar.*

Bid þú födrinn, biód þú syne, af módrligum myndugleika, [þv] hönum þú eflauft, yferdrottnar. Skynsemd oc rettvíse, skilia til bád[..] ad módirinn, se mog ædri; Fyrer því bid þú, födur himnanna, au[d]mýkt med, oc undergefne, enn skipadu syni, af skarpleiks vallde.

6) *Bæn móti kveisu.*

Christr sat fyrir kirkiudyrum, kindil hafdi í hendi, barnid þa [..] blessada, bók í annare. Hvad syrger þú son minn? sagdi sæl Maria. E[g] er sár oc siúkr, sagdi gud drottinn minn. Eg skal lækna þer beinkveisu, steinkveisu, fótakveisu, handakveisu, idrakveisu, heilakveisu; oc þá all[r]a römustu reginkveisu; Hann vard laus af kránkleika sínum. Hvör þess[a] bæn hefur ad vardveita, frelsast mun af allre kveisu.

7) *Bæn á móti hiksta.*

Christr í brióste mer, burt fari hiksti; fyrri var ec í huga guds enn hiksti; Gud fridi þess manns sál sem dó af hiksta. Hvör sem í einu andartaki les þessa bæn níusinnum, mun laus verda vid allan hiksta.

8) *Draumr*

---

5) *Ordo fidei.*

Roga patrem, jube filium autoritate materna, in hunc enim sine dubio dominaris; Ratio enim & æqvitas una innuunt matrem filio præstare. Patrem igitur cœlorum humiliter & subjecte rogato, sed filium rigorosa autoritate jubeto.

6) *Precatio contra dolorem.*

Christus ante fores templi sedebat, puer ille benedictus candelam una, librum altera, manu tenuit. *Qvid doles mi fili?* dixit beata Maria. *Laboro & ægroto*, regessit Dominus meus. *Levabo tibi dolorem ossium, dolorem de calculo, dolorem pedum, dolorem manuum, dolorem intestinorum, dolorem cerebri, & acutissimum omnium dolorem supereminentem;* Ille a morbo sanabatur. Qvicunqve hanc precationem servandam habuerit, ab omni dolore liberabitur.

7) *Precatio contra singultum.*

Christus mihi in pectore! Apage singultus! prior eram in mente Dei qvam singultus. Deus propitius esto animæ ejus qvi mortuus est singultu! Qvicunqve uno halitu hanc precationem novies recitaverit, ab omni singultu liberabitur (*).

8) *Somnium*

(*) *Sine omni dubio. Ratio physica cuiqve patet.*

8) *Draumr Sancti Petrs, ad draumr rádist vel.*

Draum dreymdi mig drottinn Gud minn: ec þóttist siá þig drottinn drottnanna oc kóng kónganna, vaknadi ec vid, oc var þad svo. Hvör sem seger þinn draum fyrr enn sinn, sagdi herrann Christr, hann skal alltíd rádast til betri vegar.

9) *Kyrkiugaungubæn.*

Stíg ec í kirkiu, med Christins manns fótum, holl sie mier kirkia; hollur sie mier prestur, holl sie mier messu bók oc hvör bók, sem Gud drottinn minn jók. Leit ec utar í kirkiu, leit ec innarí kirkiu, leit ec allt í kríngum mig; sá ec hvar Gud drottinn minn sat á dómstóli sínum, oc hafdi í hendi þá helgu bæn *Pater noster* oc mælti þessum ordum, ad þar skylldi enginn í vítis elldi brenna, ne kvalanna kenna, hvör sem sýngi þessa bæn med siö dögum öllum. Vaki vordur minn, sofi (ei) augu mín, renne hugur minn til almáttugs Guds míns. Amen.

10) *Kvölldbæn.*

Geymdu dyrnar drottinn minn, dásamlegur fyrer krossinn þinn, glugga húsinn gólf oc skúm, guds á medan stendr húm. Gud gefe her

---

8) *Somnium Sancti Petri, qvo somnia ex voto portendant.*

Somnium somniavi mi Domine Deus; videbar mihi videre te Dominum dominantium & Regem regum; His expergefactus, revera ita fuit. Qvicunqve tuum somnium, inqvit Dominus Christus, priusqvam suum recitaverit, ejus somnium semper bonam sortietur interpretationem.

9) *Precatio templum intrantis.*

Templum pedibus hominis Christiani intro. Sit mihi templum salubre! Sit mihi sacerdos salubris! Sit mihi salubris liber missæ, & qvilibet alius liber, qvem Dominus meus Deus exaravit. Extrorsum in templo circumspexi; Introrsum in templo circumspexi; Circumqvaqve circumspexi; Vidi Dominum meum Deum pro tribunali suo sedentem, & sanctam illam precationem *Pater noster* manu tenentem, qvi hæc verba elocutus est, neminem in igne inferni arsurum vel dolores sensurum, qvi hanc precationem omnibus septem (hebdomadæ) diebus recitaverit. Custos meus vigilet! Oculi mei (non) dormiant! Mens mea ad omnipotentem Deum meum se convertat. Amen.

10) *Precatio vespertina.*

Mi Domine carissime, propter crucem tuam custodi fores, fenestras domum, pavimenta

her rúm Heilögum Anda, ſvo óhreinn andi kunni oſs ecki ad granda, oc árar hanns fái her eckert rúm. *Gud* geymi dyr, oc *Crux* lok, *Maria* mey í inni dyrum, enn *Michaël* engill útífrá. Brióti enginn upp búmanns dyr. Ut *Gurgr* (Karkr), inn *Jeſus*, út *Gaſſagull*, inn *Guds eingill*, út *Rageriſt*, inn *Jeſu Chriſt*, út *Valedictus* (forſan. *Maledictus*) inn *Benedictus*. Vid geſum oſs alla á Guds valld, oc góda nótt.

Litr. D.

(d) Ver Jon med Guds nad &c. görum öllum mönnum kunnickt med þeſſu voru brefe at i hæidr vid Gud ok hanns helguſtu modur jungfru ſancte marie ok æns helgaſta Gudz jattara Jons Hola biſkups vors patrona ok heilaga Gudmundar biſkups ok til mæire avaxtar gudhligrar þiónozto hofum vii tækit vorn kæra ſon i hæidr ok virding canukligrar ſtættar ath bliſva i vorre kirkiu a Holum til koſtz ok fædu þa ſæm hann vill ok ſvo længi ſem honom likar þar ath dvæliazt ok ſitia. Ok æi utan med voru loſui ok ſamþycki brott fara þá honum likar. Ok hvar fyrer wer þigh ſwo ſæm worn ſannan æigæn ſun ok ſun vorrar kirkiu

---

pavimenta & latebras, dum Dei tenebræ durant. Deus hic ſancto Spiritui locum concedat, ne impurus Spiritus nobis nocere poſſit, & angeli ejus locum hic occupare neqveant. *Deus* fores cuſtodiat, ſed *Crux* ſeram, Virgo *Maria* in foribus interioribus, ſed *Michaël* Angelus in exterioribus! Nemo fores villici effringat! Foras *Gurge!* Intro *Jeſu!* Foras *Gaſſagulle!* Intro *Dei Angele!* Foras *Rageriſte!* Intro *Jeſu Chriſte!* Foras *Maledicte!* Intro *Benedicte!* Nos omnes Deo nos commendamus. Fauſta nox!

(d) Nouerint uniuerſi per preſentes quod nos Johannes Dei gracia epiſcopus holenſis ad honorem omnipotentis Dei & beate Marie ſemper virginis & ſanctiſſimi Confeſſoris & Epiſcopi patroni noſtri & beati Godemundi & ad ampliacionem cultus divini in eccleſia Holenſi recepimus NN dilectum filium noſtrum ad honorem & dignitatem Canonicatus & manendi in eccleſia noſtra Holenſi in expenſis eccleſiæ qvandocunqve & qvamdiu ſibi placuerit cum duobus famulis ad faciendum reſidenciam & cum noſtro conſenſu recedere qvam tibi placet. Unde te tamqvam noſtrum filium & verum membrum noſtri capituli approbamus & ratificamus per preſentes & tibi in perpetuam prebendam aſſignamus decem marcas de pecunia una annuatim tibi ſolvenda

anduardhum ſkipum ok ſtadfæſtum med þeſſu varo ſaumo nervær-dæ brefæ. Ok æwerdoliga rænto ok prebendo ſetium ok ſkipum tíu ærkr af vorum pæningum ok godzæ arliga hvert ar þigh at luka i þeim d ſæm þær ok vorri kirkiu kæmr til minſta ſkada efter landſins vana. ‹ þigh ſuo allt þitt godz ſæm oſs ſealfua ok vora kirkiu vernda ok væria ed allan handa mata ok rætt efter allre vorre makt ok valldæ. Suo ımt þu helldr þeſſa þina loſvan ok likamlighan æidh med oſs ok vora ghliga æfterkomændr medh truſkap ok ſtadfæſtu gæymandi ok vaktandi þar med ſkyldoliga lydnæ ok uyrdhingh oſs jafnan væittandæ ok giordæ ok vorum loghlighum. efterkomandum i ſamræ ſtætt. Ok æi ſidr wor koma fiorum ſinnum a hværio are ſvo ſæm a þeſſum timum ok idum in aſſumpcione ſanctc marie in feſto ſancti Johannis biſkups rs patrona domini Jeſu Chriſti ok i liflatsdægi hæilags Gudmundar biſks vidr tvæggia marka ſækt fyrer huert ar efter bliſuer utan vort orloſ, utan ſiukdom ædr annan þungan ſkada ok forfaull hindra kunno nn. Var þetta bref vtgefit ok ſkrifat a vorum ſtad Holum i Hialtadaal ıſtodaghæn næſta æfter inventionem ſancte crucis inſiglat ok ſtadfæſt ed varo inſigli rotundo oſſ ſealfuom nerverandom Anno Domini milleıo qvadringenteſimo triceſimo.

Litr.

---

venda in tali loco ut tibi & noſtre eccleſie invenitur minus danpnoſum ſecundum modum terre conſvetum, & te & omnia bona tua tamqvam nosmet ipſum & noſtram eccleſiam defendemus omnibus viribus & modis ſecundum noſtram poſſibilitatem & potenciam itaq. promiſſum tuum ſub juramento corporali de fidelitate & ſtabilitate obſervanda & obedienciam & reuerenciam nobis ſemper exhibenda. Item cum ad nos qvater in anno videlicet in iſtis feſtiuitatibus in aſſumpcione beate marie in feſto ſancti Johannis noſtri patroni in feſto aſſenſcionis Domini & in depoſicione boni Godemundi ſub pena duarum marcarum pro qvalibet ſi pretermiſerit ſine noſtra licencia absqve infirmitate ſeu alterius grauis dampni occaſione fuerit perpeditus. Datum in noſtra ciuitate Holenſi in feſto ſancte Helene ſeu inuencionis ſancte crucis ſub ſigillo noſtro rotundo Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo triceſimo (*).

(*) *Latinum hoc diploma videtur originale exemplum, ſed verſio Islandica, ſupra mox allata, ei eſt coæva. Utrumqve eſt ex eodem Codice deſumtum. Vide ſupra pag.* 374. not.

Litr. E.

(e) Þat ſæ öllum mönnum vitrligt ok kunnict þeim þetta bref ſea ædr höyra at ek N preſtr N kænnizt ath ek medr fullkomnum æidæ uppa mina ſaal ok minn preſtdom læggiandæ. hendr a mitt brioſt nerverande Jonæ Egillſſyni. puplico notario med min æigæn vilia vnaudigr at ek lofuadæ minom verdoligum faudr ok herra herra Jonæ Villialmsſyni med Gudz naadh hyrdingia ok biſkup a Holum truſkap lydnæ ok hollr æverdiliga ſtadugliga hallda ok gæyma vtan alla affakan ok forþrott ok nockori ſanyta forſættningh ok motblaſtr ok motægangh ſuo længi ſæm hann er mer hialpligr ok værndaræ i mæygiligom lutom ok fyrrſagdri kirkiu trur ſadær ok værndaræ æfter radæ forſion visdomæ ok bæſkædlighæit mæira parts Capituli næfndrar kirkiu a Holum. Hann ſkal æk ſvo hallda ſæm minn milldan faudr ok vaktara minnar ſalo ok hann veria ſtyrckia ok vernda ok hanns kirkiu furnæfnda. Ok honom ok þar med geſua ſkulandhi hæil godh radh læyniliga ok opinberliga efter minnæ beſtri ſamviſku ok æigi af honum ædr hanns kirkiu ſkal æk rada ædr draga firer mik mina vinæ þat ſæm honum ok furrſagdræ kirkiu verdi komandi til ſkada ok fordiarfuonar ok ranghdæmis edr nockors þungha. ok þeim ſæm radh ok ſkada giora honum ok furrnæfndri kirkiu ſkal æk i mooti ſtanda med allre minnæ makt þat ek forma þau ath ſtyrckia ok væria

(e) Omnibus has literas viſuris vel audituris notum eſto, me N. ſacerdotem N. confiteri, qvod ego perfecto juramento, animam meam & ſacerdotium obteſtans, manum pectori admovens, præſente Jona Egilli Notario Publico, ſponte, non coactus, Venerabili meo Patri & Domino, Domino Jonæ Vilhelmi filio, Dei gratia Curatori & Epiſcopo Holenſi, fidelitatem, obedientiam & fidem in perpetuum jugiter continuandam & ſine omni excuſatione vel tergiverſatione & qvalicunqve inepta reſiſtentia, conſpiratione vel obluctatione obſervandam promiſerim, qvamdiu ille in rebus condignis adjutor mihi & defenſor, prædictæ autem eccleſiæ pater fidelis, &, ex conſilio, auſpiciis, ac arbitrio majoris partis Capituli dictæ Eccleſiæ Holenſis, defenſor erit. Ego illum tanqvam clementem patrem & animæ meæ cuſtodem habebo, & illum, ejusqve prædictam eccleſiam defendam, corroborabo, tuebor. Illi præterea ſalubria conſilia, privatim & publice ſecundum conſcientiæ meæ dictamen ſuggeram, nec illi, ejusve eccleſiæ in mei aut meorum amicorum emolumentum aliqvid opere vel conſilio detraham, qvod illi vel prædictæ ejus eccleſiæ in damnum, detrimentum, diſpendium, vel onus vergat, illis qvoqve, qvi ei & prædictæ eccleſiæ damnum vel malum conſilium intendunt, omnibus meis viribus, qvantum valeo, obnitar, & illos (Epiſcopum

ria. Oc til mæiræ sannenda þessara luta ok minnar losuonar ok s: nns tnisburdar her um setti ek mitt insighle firir þetta medskript mini ar inar handar giort i surnefndum stadh Holum i Hialltadaal decimo die nsi Maji anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

Litr. F.

Vær Jón med Gudz nádh &c. heilsum öllum mönnum med Gudz blessan oc vorræ. Kunnikt gerandæ ath Þórdr prestr Rodhbiartts-hefuer kændzst opinnberliga fyrir oss. ath hann hefuer oforsynio drýkt mliga munodh med systor jóro illuga dóttor oc at hann er kiotligr ær ath þuí barnæ sæm hón hefuer honom kæntt. Nú af þuí ath in hefuir gengit til settar vidh gudh oc heilaga kirkiu oc oss. oc bæid-lausnar oc lagt alt þetta sitt maal á gudz waldh oc worn doom oc dh. Þuí höfum wer í gudz nafni afleyst hann af sögdu brotæ oc sett nom penitentiam salutarem. Inprimis skal hann fasta um seau aar lhuikudagha oc faustudagha med vatn oc braudh oc á þessom seau m í lánga faustu skal hann vatnfasta mánadaga midhuikudagha oc studagha oc med ængan mann tala á þessum dögum utan í hanns ytar-tíma vtan naudsynia, oc innelestr sagda dagha. Ok suo æi sídhr í sama

 máta

scopum & ecclesiam) adjuvabo & defendam. In qvorum præmissorum, meiqve voti, confirmationem, & verum testimonium, sigillum meum, huic propria mea manu scripto chirographo appendo. Actum in prædicto loco Holis in Hialltadalo, decimo die mensis Maji, anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo.

Nos Jonas Dei gratia &c. benedictione Dei & nostra omnes homines salutamus, notum facientes, qvod sacerdos Thordus filius Rodberthi se rem veneream cum sorore (moniali) Jora filia Illugi fortuito habuisse, & infantis, qvem illum progenuisse illa professa est, patrem naturalem se esse, publice coram nobis confessus est. Cum igitur Deo, sanctæ ecclesiæ & nobis reconciliari, & absolvi desideraverit, totamqve hanc causam divino arbitrio, nostræ autem sententiæ & gratiæ subjecerit, nos illum hujus delicti in nomine Dei absolvimus & pœnitentiam salutarem illi injunximus. Inprimis per septennium diebus Jovis & Veneris in aqva & pane jejunato, & per hoc idem septennium tempore qvadragesimali diebus Lunæ, Jovis & Veneris in aqva jejunato, nec iis diebus cum ullo homine, excepto tempore (vitæ) extremo, citra necessitatem loqvitor, dictis qvoqve diebus lectioni privatæ vacato. Similiter & dictos dies tempore

máta halda ſagda dagha í Jólafauſtu ſæm her furr ſæghir vm ſeau aar. Ok æi ſídr ſkal hann innan tveggia mánadha byria pilagrims færdh. af þuí hann ær ei mægthughr ath ganga til Romam. til allra hofudhkirkna þar oſs bær ath giſta í voru biſcupsdæme. ſkal hann gánga oc vitia bær fættur frá þuí hann ſiær hueria þæirra oc leſe Marie pſaltara ath huerre kirkiunne gudligha oc huern laugardagh vm ſeau aar, oc æi ſídr ſkal hann læſa dauidhs pſaltara æinn í huerre viku. Nocturna á huerium dægi vm ſeau aar, utan ſiukdomr hindre. Hann ſkal ok ſagdha pilagrims færdh byria innan mánadar ath heyrdu þæſſu brefuæ ok vtændadha innan tólfmánada. Ok þar æftir gefuà ſiigh inn í æitt klauſtur þar ſæm hann vill ſealfr kióſa ok blífa þar ſuo længhi ſæm hanns líf reyckr til vtan oſſ ſynizſt ſídar mæir diſpenſera edr vorum loghligum efterkomandum med hann í þæſſom græinom. Item bióduin wer þigh ſíra Þórdhr vndhir bannspíno ath þú hær æftær aldri í Nunnoklauſtr inngángi ok mæd ængha ſyſtor tala í nockorom ſtadh æinſaman vtan med voru orloſui oc worra loghligra efterkomanda ok þó aldri líka wæl utan tvæimr ſkiluíſum mönnom ok konom nerwærandom ok ſuo længhi ſkalttu vera afſettr ollu præſtligu æmbetti ok ſamneyti þinnar præſtligrar ſtettar ſæm vorar nadæ til ſeghia ædr vorær loghligær æftærkomendr ſýnizſt þigh fulloligar hafua haldit

---

pore Adventus, eodem, ac ſupra dictum eſt, modo, per ſeptennium obſervato. Nec eo ſecius intra bimeſtre temporis ſpatium iter peregrinationis religioſæ ſuſcipito, qvam cum Romam verſus inſtituere non valeat, omnia templa noſtræ diœceſeos primaria, ad qvæ jus hoſpitii nobis competit, viſitato, & ex qvo ſingula videt, pedes nudus adito, pſalterium Mariæ ad ſingula, & qvovis per ſeptennium die Saturni religioſe recitato. Nihilo qvoqve minus Pſalterium Davidicum qvavis hebdomade ſemel, Nocturna vero per ſeptennium qvotidie, niſi morbus obſit, recitato. Dictam qvoqve peregrinationem intra primum ab his literis auditis menſem adgreditor, & intra annum eam abſolvito. Poſtea monaſterium, qvodcunqve ille ipſe elegerit, intrato, & ibi per dies vitæ permaneto, niſi nobis, noſtriſve legitimis ſucceſſoribus in his articulis aliqvid poſthac diſpenſare viſum fuerit. Item te, ſacerdos Thorde, ſub pœna excommunicationis jubemus, ne cœnobium monialium exhinc unqvam ingrediaris, nec cum ulla ſorore in qvoqvam loco ſine noſtra, noſtrorumve legitimorum ſucceſſorum venia ſolus colloqvaris, nec tamen hoc unqvam, niſi duobus viris integris & mulieribus præſentibus. Tamdiu omni tuo officio ſacerdotali, & ordinis tui ſacerdotalis communione, privatus eris, qvamdiu noſtra gratia edixerit, aut legitimis noſtris ſucceſſoribus, te hanc pœnam prædictam ex tuorum delictorum modo,

haldit ok vpp fyltt ſagda ſcript æftir þínom brotom æftær þuí ſæm þú hefuir fyrir oſs ſuorit ath halda þæſſa med ſuornum bókar æidæ. Ok til mæiræ audſýningar þæſſa ſcripta brefs ſettu wer uortt inſigle firir þetta bref vtgifuit a Hólum í Hialtadaal þridia' daghen neſta firer feſtum ſancti Johannis baptiſte Anno Domini milleſſimo qvadringenteſſimo triceſſimo primo.

Cap. II.

De re literaria & literatis.

§. I.

De re literaria qvod ſcribamus in promtu nihil eſt, nam ſcripta hoc tempore elaborata, qvantum nobis innotuit, præter bina *Annalium* fragmenta nulla exſtant, adeo ut hoc ſeculum a qvo Islandia cœpta eſt habitari, omnium ſit obſcuriſſimum & maxime barbarum. Plurimos Epiſcoporum literis pro more & guſtu ſeculi imbutos fuiſſe, qvosdam etiam more majorum ſcholas inſtituiſſe, & aliqvalia ſeminaria literaria domi ſuæ habuiſſe, haud eqvidem negare audemus; In qvo genere ſtudiorum Stephanum Epiſcopum Skalholtinum, virum literis deditum, reliqvis præferre haud dubitamus; hic enim, priorum veſtigia legens, Skalholti ludum literarium aperuit, & Asbiornum qvendam, virum doctum, qvi Artium Baccalaureus ſalutatur, eidem præfectum ſuis impenſis ſuſtentavit; Ex qva ſchola qvidam prodeuntes in vicinas regiones, Angliam & Germaniam, renaſcentibus ibidem melioribus literis operam daturi tranſierunt, qvo ad locum concedendum, paulo poſt ſplendere incipienti clariori Evangelii luci, & ad agnoſcendam veritatem, paratiores redditi ſunt; qvales fuerunt *Jonas Einari*, ſub Ogmundo primum Cathedralis

modo, & pro juramento qvod ſupra librum conceptis verbis de hac pœnitentia obſervanda nobis dixiſti, obſervaſſe & exantlaſſe, viſum fuerit. Et in ulterius harum literarum pœnitentiam injungentium teſtimonium, nos ſigillum noſtrum iis appendimus, datis Holis in Hialltadalo, feria tertia proxima ante feſtum Sancti Johannis Baptiſtæ, anno Domini milleſimo qvadringenteſimo triceſimo primo.

dralis, & deinde Oddensis Ecclesiæ Pastor constitutus, primus in Islandia Lutheranæ sectæ Evangelii præco, *Martinus Einari* postea Skalholtinæ dioeceseos Episcopus, ut & *Petrus Einari*, Martini frater, & forte plures; Eorundem ut initia ad Stephani tempora referuntur, ita vitæ & gestorum historiæ ad seqventia pertinere videntur; apud plurimos autem ingenii & literarum cultura in legendi, canendi & scribendi peritia constitit, qvibus, si accessit studium dilatandæ Ecclesiæ fundos & pomæria, ac in proferendis fabulis promtitudo, tandemqve, tam forensis, qvam ecclesiasticus aliqvalis rabulismus, satis docti, imo egregii viri, habebantur. Solidum autem Artium, Historiarum, & Lingvarum studium, præter valde proletariam lingvæ latinæ cognitionem, ita prorsus evanuerat (a), ut inventi etiam sint Episcopi qvi lingvæ latinæ fuerunt ignari: interim Germanicæ & Anglicæ peritia multis haudqvaqvam denegari potest, cum Angli, Hamburgenses, & Bremenses, eo tempore in Islandia strenue negotiarentur, & freqventer ibidem, nostrates apud eosdem vicissim, hyemarent.

§. 2.

(a) *THORLACUS SCULONIUS*, Episcopus Holensis in *Epist. ad Olaum Wormium*, data 31 Aug. 1632 de scholis Islandorum ita scribit: *Ex Annalibus nostris constat scholas in Islandia nullas viguisse ante annos 81, & si qvis in illa barbarie aliqvem lingvæ latinæ gustum acqvisivit, oportuit, ut eum in terris exoticis acqvireret, vel Parisiis, vel in Germania vel Dania.* Vid. *WORMII Epist.* Tom. 1. Epist. 115. pag. 102. Qvæ doctissimi Præsulis verba, ut nostram sententiam de præsentis Periodi barbarie abunde confirmant, ita ad priora secula non sunt extendenda, ut ex supra Per. 2. & 3 dictis, constat; loqvitur enim præcipue de seculo 15 & priore parte Seculi 16 usqve ad annum 1550. Hinc tamen non seqvitur Islandos omnibus aliis rudiores fuisse, nam in Regionibus politissimis indoctiores reperti sunt, ut præter multos alios testatur Nobiliss. *HOLBERG. Hist. Dan.* Tom. 2. pag. 485. scil. qvi sub conciliis reperiri tales subscriptiones scribit: *Qvoniam Dominus N. Episcopus scribere nescit, ideo ejus loco subscribit N.* Supra etiam de Archiepiscopo Nidarosiensi egimus, qvi literas nesciit, vid. supra Tom. 2. pag. 454. Et ex Perillust. Procanc. *PONTOPPIDANI Annal. Eccles.* Tom. 2. constat, Episcopum Borglumensem Nicolaum Stygge, qvi anno 1533 mortuus dicitur, notissimum fuisse idiotam. Gvilhelmus Penbrochiæ Comes fuit, judicio *CAMDENI*, vir eximius, ad summos in Anglia evectus honores, cujus (cum in causa Norfolchiana examinaretur) nobilitati & senectuti datum, ne confessio in scripta redigeretur, cum hoc peteret, eo qvod scribere nesciret, vide *CAMDENI Ann. Angl.* Regnante Elisabetha, ad annum 1579. Alia exempla lubens præreo, cum hæc sufficiant ad probandum defectum hunc, non populo aut regioni, sed tempori & genio Seculi esse tribuendum.

§. 2.

Etsi neminem, præter memoratos, eruditionis laude conspicuum adducere possimus, ne tamen vacuus plane hic locus relinqvatur, ut majoris famæ & authoritatis, aut aliqvid supra vulgus, sapientes nominare licet *Jonam Biarni*, *Arium Thorbiörni*, *Jonam Broddi*, *Sigurdum Thorsteini*, *Sveinbiornum Thordi*, qvi omnes, suo qvisqvis tempore, aut Officialis, aut Dispensatoris officio functi sunt, de qvorum ultimo præsertim notandum est, qvod licet in cælibatu pro more Seculi vixerit, duos tamen supra qvinqvaginta liberos, numeratis tantum qvos pro suis agnovit, reliqvisse perhibeatur, in qvo, ut verisimile est, aliis palmam præripuit. Nec inter monasticæ vitæ sectatores, qvi nihil qvo tempus fallerent, agendum habebant, ullus inventus est, qvi aliqvo ingenii monumento clarescere aut literis aliqvalem operam dare studuit, exceptis tantum, *Enaro Isleifi*, ejusqve filio *Finnbogo*, Abbatibus monasterii Munkathveraaensis, de qvibus fama volat qvod literati & literarum amantes fuerint. Sed authoritate alios hujus Periodi clericos, forte etiam doctrina antecelluerunt seqventes Duumviri, Jonas Pauli & Thorkillus Gudbiarti; mereriqve videntur, ut de illis paullo pluribus agatur.

§. 3.

Jonas Pauli ab immensis in Sanctam Virginem effusis laudibus vocatus *Mariuskálld* (a), vacante sede ab anno 1398 ad 1419 Holanæ Cathedræ Oeconomum egit, sed qvando, & qvamdiu, non liqvet, factum autem esse ante annum 1414 qvo Arnas Olai filius Ephoriam Dioeceseos accepit, certum est, nam salarii loco ab Officiali Jona Thorfinni filio villas Arnarstade & Valtiofstadi accepit, qvas Jonas Episcopus Anno 1419 solenni judicio retractavit; qvod officium iterum gessit anno 1423. Sed anno 1428, inter Jonam Jonæ & Jonam Wilhelmi, dioeceseos Officialis fuit, & de adulteriis Margaretæ Sigurdi filiæ, qvæ ea cum Brynjolfo qvodam qvinqvies commiserat, judicavit; 1430 Jonæ Wilhelmi filio suorum in officio actorum rationem reddidit, perfectamqve ab eo nactus est apocham;

(a) Ejus *Carmen de Maria* impressum exstat ad finem *Fragmenti Runico-Papistici*, Holmiæ 1721 in Fol. pag. 20. editum cura *JOH. FR. PERINGSKIOLD.*

cham; Sed paulo poſt ab Epiſcopo ad Synodum provincialem voca
non comparuit, denuo autem citatus comparuit qvidem, ſed 30 ai
tis ſtipatus, ob qvam contumaciam Præſul ei ſeptem dies conceſſit, i
qvorum exitum ſe aut ei ſubmitteret, aut excommunicationis ful
exciperet, qvod etiam paulo poſt expertus eſt, moxqve præbenda G
jadarſtadenſi privatus, ut & tribus prædiis, uſqvedum ſucceſſori pro
fectione ædium aliarumqve poſſeſſionum præbendæ ſatisfeciſſet, tanc
qve omnia ejus, ut excommunicati, bona Præſul ſibi adjudicavit, q
Jonam, ut ſe ſubmitteret, adegit; ſed qvalis hæc reconciliatio fuerit, n
non innotuit. Poſt mortem Jonæ Vilhelmi anno 1439 cum Gottſ
nus Epiſcopus Skalholtinus diœceſeos Inſpectorem ageret, Jonas I
denuo Officialis fuit, nam in hebdomade Trinitatis per multos ar
in officio actorum Præſuli rationem reddidit. Anno 1440, qvo i
Epiſcopus illum & Thorkillum Gudbiarti in amicitiam reduxit, v
Jonam ſuum & templi Holani Officialem, & eodem anno in Synodo
devallenſi eum Holanæ Cathedræ Diſpenſatorem conſtituit; Tanden
idem Epiſcopus anno 1443 Jonæ Abbati Monaſterii Thingorenſis
Sigurdo Priori Monaſterii Modruvallenſis rationes famuli ſui Jonæ P
Holanæ diœceſeos Diſpenſatoris & Officialis, revidere mandat A
1448 Gotſkalkus Gotſkalki Holanæ diœceſeos Præſul, Jonæ Pauli,
multis retro annis diœceſeos Officialem, cathedræqve Oeconomum
rat, rationes recognovit, omniaqve, tam decimas, qvam denarium I
aliaqve ab ipſo accuratiſſime adminiſtrata reperit, perfectamqve ei im
tivit apocham, & literas collationis præbendæ Grenjadarſtadenſis,
ab Aſkelo Archiepiſcopo acceperat, ſuo calculo confirmavit. A m
Gotſkalki, qvæ in annum 1457 incidit, Jonas Pauli denuo diœce
Holanæ ephoriam ſuſcepit, qvam in annum 1460 ad reditum novi
ſcopi Olai Rögvaldini geſſit, a qvo etiam bene adminiſtrati officii t
monium accepit; Sed anno 1464 magna inter eos oborta eſt inimic
cujus cauſa fuit villa Valthiofſtadir, qvam Paulinus ut proprium pe
um concubinæ ſuæ Thorunæ Fimbogi filiæ habitandam tradiderat,
cauſa, poſt longas multasqve injurias & interdicta, anno 1468 interv
Einari Abbatis Munkathveraaënſis, Sigurdi Prioris Mödruvallenſis, & I
Jonæ patris, eo modo ſedata fuit, qvod Paulus Jonæ loco omni in
dium Valtiofſtadas juri renunciavit, 160 Jachimicorum addito valor
celebri, qvæ Præſuli digna cenſeretur, commiſſatione, ex qva non inc

tus discederet. His ita Præsulis mitigabatur ira, ut omnes causas condonaret. Qvid aliud notatu dignum hicce Jonas egerit, nobis non innotuit, obiit valde senex anno 1472.

§. 4.

Paulino, ætate, honore, & divitiis suppar fuit *Thorkillus Gudbiarti*, sacerdos primo Greniadarstadensis, deinde Laufasensis. Anno 1423 a Jona Tovæ filio, moribundo, Cathedræ Qvæstor constitutus fuerat, sed cum id pluribus displiceret, officium interventu Johannis Pauli, Islandiæ tum temporis præfecti, in Jonam Pauli translatum fuit. Anno 1430 Jonas Vilhelmi filius præbendam Grenjadarstadensem Jonæ Pauli ablatam in eum contulit, duoqve melioris notæ prædia ad Paulinum pertinentia, qvamdiu Jonas ex voto Thorkilli templo Grenjadarstadensi non satisfecisset, seqvestravit. Anno 1431, dica ei ab Episcopo scripta fuit, qvod ipse, qvi aliqvando Holanæ cathedræ Qvæstor fuerat, fragmenta qvædam navis, qvæ ad prædium Hardbak naufragio perierat, ut & merces qvasdam a naufragis emerit. Anno 1432 jure jurando coram Episcopo confirmavit Rafnum Nomophylacem morientem, qvi excommunicatus decessit, absolutionem desiderasse, qvod Nomophylacis corpori honestam acqvisivit sepulturam. Anno 1436 Officialis templi Holensis fuit, sed qvamdiu id officium gesserit, non liqvet; Nec certiores sumus, qvamdiu Grenjadarstadensem præbendam retinuerit, licet verisimillimum videatur, qvod eandem 1438 amiserit, nam anno 1440 d. 23 Aprilis, Gottsvinnus Episcopus inter eum & Jonam Pauli de residuis redituum præbendæ Grenjadarstadensis, aliisqve eo pertinentibus, qvæ ipsis intercedebant, controversiis pactum fecit; eodemqve anno Laufasensem adeptus esse videtur, nam 1483 eadem 35 annis fruitus fuisse dicitur, qvod in annum 1448 optime qvadrat. Qvamdiu superfuit, inter melioris notæ sacerdotes numerabatur, honoratioribusqve officiis functus est. Licet nulla ingenii monumenta, qvæ ad nos pervenerunt, reliqverit, literatum tamen fuisse opinamur, vulgo enim magiæ & abstrusarum artium peritus habebatur, qvod ea tempestate certissimum fuit eruditionis criterium; obiit 1483 relicto templo & ædibus præbendæ Laufasensis tam ruinosis, ut eorum vitia 215 joachimicorum valore sarcienda essent.

§. 5.

Studium poëticum, qvod in Islandia a prima ejus habitation Seculum usqve 14 apprime floruerat; ab eo tempore usqve ad Secu exordium evanuisse, labente autem hac ultima Periodo denuo re & reflorescere, cœpisse videtur. Hoc enim tempore nonnulli utriu ordinis viri ob edita qvædam poëmata, tam sacra, qvam profana, alic laudem reportarunt. Sub ipsum Reformationis tempus floruerunt *rus Snorronis* Pastor Stadastadensis, qvi anno 1532 adhuc in vivis ob eximium poëseos donum dictus *Olldubryggiar Skalld*, ɔ: Poëta C hryggensis; & *Gunnius* officio Sacerdos, Holis plerumqve vivens, vi tulantis lingvæ & calami, sed Poëta haud contemnendus; qvos ut ætatis Poëtarum principes in rythmo qvodam laudat Poëtarum primus *Jonas Arii filius*, Episcopus Holanus; ejus enim vena po plerosqve sui & prioris Seculi, longo post se intervallo reliqvit: H sunt qvædam *Encomiastica Mariæ*, Piislargrátur, seu *Threni in Passi Domini*, Liómur, seu *Splendor*, *Commentarius in Psalmum Davidis* 51, qve sacra & profana, qvorum qvædam Holis 1612 & 1748, expu Papismi fermento, impressa sunt (a).

§. 6.

Ex ordine Politico, præ aliis hic nominandi veniunt *Loptus hormi filius*, ab ingentibus, qvas corraserat divitiis, communiter *hinn* seu *locuples* vocatus, sui ævi Poëtarum princeps; Floruit circa an 1429, nunc Skardi in Qvarta occidentali, nunc Mödruvallis in T Ejafiord se continens, eqvestri dignitate (ut qvidam volunt) conspic album falconem in cæruleo panno nobilitatis signum habens, qvi pr poëmata qvædam, qvæ ei adscribuntur, reliqvit *Poëticem Islandicam*, *talykil* (b), in qva, si non exactissimam, bene conficiendi carmina, te

(a) Ejusdem Kroſsvíſur, five *carmen de Cruce*, sed mutilum, impressum est Holmiæ 1721. Fol. pag. 16. sub auspiciis *JOH. FR. PERINGSKIÖLD* ad calcem *menti Papistico-Runici.*

(b) Hoc carmen triginta qvatuor strophas continet, qvarum unaqvæqve peculiare hab tri genus.

tem præceptis & obſervationibus illuſtratam docuit, ſaltim veterum illuſtrium Poëtarum, qvibus uſi ſunt, metrorum genera collegit & novis exemplis adauxit, qvæ hodieqve Poëtarum filiis magno in pretio habetur. Huic ſynchronus aut paulo antiqvior fuit (vixiſſe enim videtur circa initium Seculi 14) *Sigurdus*, cognomento *Foſtre*, Poëta & aſſecla Biörni Hieroſolymipetæ; Hujus exſtat Ecloga, ſeu non inconcinnum qvoddam Drama, dictum *Skída ríma* ɔ: carmen de Skidone qvodam, qvem Poëta fingit per qvietem a Thoro in Valhallam abductum fuiſſe, inqve convivio nuptiali, qvod ibidem celebratum fuit, conjugium cum Hilda Högni filia ſe contraxiſſe ſomniavit, ſigno Crucis imprudenter adhibito, totum Aſarum conſeſſum in mutuum conflictum concitaſſe (a). Veroſimile eſt celebrem huncce Poëtam plura confeciſſe carmina, præſertim de heri ſui Biörni peregrinationibus & rebus geſtis, qvæ tempus rerum edax nobis non indulſit. Sub ipſum Reformationis initium floruerunt etiam *Jonas Halli*, cujus eſt *Ellekvæde*, ſeu carmen de ſenectute, cujus pars qvædam impreſſa eſt 1612 & 1748, ut & *Sigurdus Cæcus*, cui varia poëmata profana tribuuntur, non enim oculorum caligo obſtitit, qvo minus Homeri inſtar egregia ederet carmina (b).

§. 7.

Hujus Periodi Hiſtoricorum neminem nominare poſſumus, præter Celeberrimum Virum *Biörnum Einari filium*, a peregrinationibus dictum *Hieroſolymipetam*, cujus licet opera (proh dolor!) perierint, hic tamen, ipſi, ne memoria viri tam religioſi, qvi pietatis cauſa ter ſuſcepit peregrinatio-

(a) Hocce Poëmate, ſeu ejus inventione & arte, ita delectatus eſt noſtri Seculi latinorum Poëtarum Coryphæus, Skalholtenſis Epiſcopus celeberrimus, Mag. *JOH. WIDALINUS*, ut illud Heroico carmine in lingvam Latinam transferret.

(b) Qvatuor ſui temporis celeberrimorum Poëtarum in rythmo qvodam mentionem facit Jonas Aræſonius Epiſcopus Holenſis, ita canens: "Ölld ſeger afbragd Skállda, " Einar preſt fyrer veſtan; Hallſon Hródrar ſnille, hefur kunnad fyrer ſunnan; " Blind hafa bragnar funded, bragtrauſtann fyrer auſtan; Gunna er geted ad ſönnu, " greid-ordur ſie fyrer nordan. " Id eſt: *Optimum Poëtarum agnoſcit noſtrum Seculum* Einarum *Paſtorem, in Qvarta Occidentali;* Hallſonius *carmina eleganter facere calluit in parte auſtrali;* Cæcum *homines invenerunt poëtices peritum in oriente;* Gunni *autem ſit mentio, qvod labia Caſtalio liqvore madida habeat in Qvarta boreali.*

grinationes, pariter pereat, locus esse concedendus videtur. Patrem habuit Einarum Erici, natione Norvegum, matrem vero Helgam, *Giundar Helgam* vocatam (a). Sumta toga virili cum Oddgeiro Episcopo Skalholtensi anno 1379 ad exteros abiit, & Romam usqve perrexit (b). Alteram anno 1385 peregrinationem orsus est, in qva cum sociis, seu qvatuor navigiis, tempestatibus actus ad Grönlandiam appulit, unde post biennium in Islandiam reversus est. Dum in Grönlandia hæsit, ab incolis viri virtutum & celebritatis admiratoribus, reditus Nomarchiæ Eriksfiordensis in sui suorumqve sustentationem accepit, qvibus accessit ingens balæna (vulgo *Steipereidur*, balænarum maxima, & esu optima) tempestate & fluctuum vi in terram ejecta, in se habens Olai Ædeyensis in Islandia coloni jaculum, cujus jure ei qvarta pars cedere debuit, qvam Biörnus sibi vindicavit, pretium possessori in patriam redux soluturus. Eodem tempore Episcopatus Gardensis vacavit, nam Alfus Episcopus anno 1378 decesserat, Henricus autem ejus successor anno 1389 ordinatus fuit, Cathedræ autem Officialis præfuit, qvi Episcopi munia peregit. Tunc in australi Grönlandia duo monasteria erant, unum Monachorum, alterum vero Monialium. Tertiam peregrinationem anno 1388 ingressus, per Daniam, Germaniam, Italiam, Romam usqve cum uxore & tribus melioris notæ sociis ad limina Apostolorum profectus est, ex qva tandem anno 1391 cum sociis in Islandiam rediit. Anno 1393 ortam inter ejus & Thordi Sigismundini asseclas, qvi una cum eo nuper Romam adierat, seditionem, qvæ qvorundam sangvine stetit, Vigfusus Ivari & Thorsteinus Ejolfi sedarunt. Anno 1405 filiam Christinam Thorleifo Arnæ filio elocavit, moxqve post nuptias cum Vilchino Skalholtensi Episcopo, Snorrone Nomophylace, & Jona Hallfredi filio Monacho, qvartam suscepit peregrinationem, qvam anteqvam ingressus est, testamentum condidit,

(a) De qvibus supra Tom. I. pag. 427. 996. Einarus anno 1383. 4 Cal. April. cum universo famulitio undis absorptus fuit.

(b) Non est qvod putemus hallucinatum fuisse Doctiss. *ARNGRIMUM* in *Specim. Islandiæ* pag. 154 innuentem Biörnum ter Romam petiisse, cum hujus *itinerarium* ad manus habuerit; unde seqvitur, licet nobis id non constet, primum iter ex tribus factum esse 1379, licet alii duo tantum numerent. Sed minus in eo excusabilis est summus vir, qvod ibidem Biörni uxorem vocat Olusam (scilicet Lopti filiam) cum ejus maritus fuerit Biörnus Thorleifi, nostri ex filia nepos.

didit, in qvo multis multa donavit, confitens, ideo se hoc iter instituere, qvod Jacobum Compostellanum invisere voto adstrictus sit: Relicta itaqve Islandia in Norvegiam venit, ubi Vilchino Episcopo sumtuosum funus fecit. Hinc cum uxore Romam petiit; inde per Venetos in Terram Sanctam tendit & Sepulcrum Domini invisit. Revertens in Hispaniam ad Compostellanum salutandum pergit, ubi aliqvamdiu ægrotus decubuit. qvod alii scribunt Constantinopoli accidisse. Sed revalescens, per Galliam & Flandriam in Angliam, ad visendum Sanctum Thomam Cantuariensem, festinat, unde in Norvegiam transfretavit. Anno 1411 ex Hetlandia, ubi hyemaverat, in Islandiam reversus est. Reliqva ejus fata & facta nos latent. Cum in Islandia esset, Vatnsfiördi se ut plurimum continuit, qvod prædium ad se suosqve hæredes pertinere, contra Archiepiscoporum Jonæ 1273 & Winaldi 1397 edita Edicta & judicia strenue asseruit. Uxorem habuit Solveigam Thorsteini filiam, qvæ qvandoqve una cum marito, & aliqvando etiam sine eo, peregrinata fuit, ut anno 1401 fecisse videtur. Ex ea liberos habuit Thorleifum, qvi naufragio periit, & Christinam, dictam *Vatnsfiardar-Christin*, qvæ familiam propagavit. Obiit Biörnus anno 1415 ad sinum Hvalfiord. Skalholtiqve sepultus est, qvod ad annum 1413 perperam alii referunt. *Itinerarium* ipse scripsit, in qvod omnia notatu digna fideliter congessit, inter alia etiam, qvæ de rebus Grönlandicis perqvirere potuit; & ne gesta & itinera sua oblivioni darentur, more antiqvorum Magnatum proprium habuit Poëtam, qvi eadem carmine ebuccinaret, qvod tamen non obstitit, qvo minus omnia perierint.

LILIA

BRODR *EYSTEINS* (*).

1) *Almáttigr Gud allra ſtetta,*
yferbiódandinn, engla og þióda,
ei þurfandi ſtadi ne ſtundir,
ſtad (a) *halldandi i kyrrleiks valldi;*
ſenn verandi úti og inni,
uppi og nidri og þar' í midiu,
lof ſe þer um alldr og æfi
eining ſönn í þrennum greinum!

2) Æſki

(*) De Auctore hujus poëmatis conferri poſſunt, qvæ ſuprra ſcripſimus Tom. 1. pag. 453. 587 ſq. Tom. 2. pag. 104. 105. 365. Qvantus in lingva vernacula ejus lepor ſit, indicio eſt tritiſſimum illud adagium: " Öll ſkálld villdu *Lilju* kuedit hafa. " Id eſt: *Omnes Poëtæ* Lilium *compoſuiſſe optarint.* Metrum eſt dicolos ogdoaſtrophos, vel ut qvidam, ſed minus recte, volunt, tetraſtrophos, & ſimul rhythmicum eſt & certa pedum menſura diſtinctum. Qvælibet ſcilicet ſtropha qvatuor pedibus, ſpondæo, dactylo, vel ſæpiſſime trochæo, conſtat. Rhythmus hic duplicis eſt generis: alliteratio ſcilicet vel occurrit ab initio vocum, vel in earundem medio. Ab initio vocum alliteratio fit eandem literam bis in priori verſu, in poſteriori ſemel adferendo, ita ex. gr. in ſtropha prima & ſecunda verſus tertii, litera F tria vocabula orditur, & ita in qvibusvis binis ſtrophis eadem litera (vocales, ut & j. & v, hic unam literam efficere præſumuntur) ab initio vocum ter, nec rarius, nec ſæpius, occurrit. Rhytmus in medio vocis iterum duplex eſt, in priori ſcilicet ſtropha conſonantes iidem bis occurrunt, vocales vero illos præcedentes ſunt diverſi, in poſteriori ſtropha & vocales, & hos ſeqventes conſonantes, iidem ſunt, & alliterationem efficiunt: exempli loco ſit in primo verſu: alm*átt*igr — ſt*ett*a. þurf*and*i — ſt*und*ir. ſ*enn* — *inn*i l*of* — *æf*i &c. in ſecundo autem genere: yfirb*iód*andinn — þ*iód*a. h*alld*andi — v*alld*i. n*idr*i — m*id*iu. *ein*ing — gr*ein*um; ut reliqva artificia poëtica, qvæ auctor conſtanter obſervanda ſibi non propoſuit, ſed luſus ergo una aut altera vice adtulit, ex. gr. verſ. 46. 49. 55. 62. 91. & 97. conſulto omittamus. Verſus intercalares, qvo facilius ab aliis internoſcerentur, typis diverſis imprimi curavimus. Poëma hoc ex manuſcripto exemplari

(a) Stadi. 3. P. M.

LILIUM,

AUCTORE FRATRE EYSTEINO.

1) Omnipotens Deus, qvi omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranqvillo imperio permanes,
qvi simul es foris & intus,
superne, inferne, & in medio,
laus Tibi sit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis distinctionibus!

2) *Rogo*

---

plari, qvod nobis est, optimæ notæ, exhibemus, cujus lectionem qvandoqve mittentes, variantem textui subjunximus sub signo: N. Consuluimus præterea novem exemplaria manuscripta Bibliothecæ Magnæanæ, qvorum variantes signo C. U, vel CC. U. ubi plura eandem servant lectionem, notavimus, vel etiam numero Arabico ea recensuimus. Horum exemplarium duo sunt fragmenta & unum integrum, pergamena, reliqva vero Codicum membraneorum apographa chartacea, in qvorum collatione magnum nobis compendium laboris adtulit opera viri doctissimi *JOHANNIS OLAVII* Grunnavicensis, qvi carmen hoc, additis præfatione & duabus versionibus Latinis, in gratiam immortalis *GRAMMII* olim exscripsit, cujus apographo, ipsius auctoris manuscripto, qvod in Bibliotheca *LANGEBEKIANA* exstat, ex Perillustris possessoris favore, uti nobis concessum est. In Archivo Antiqvitatum Holmiensi tria exstant exemplaria: Membraneum unum in Codice Sparfwenfeldiano, qvi *Vitas* Regum *Olai Tryggvini* & *Olai Sancti* prolixas continet, cujus variantes M. appellamus. Alterum est autographum *PAULI HALLERII* Islandi, (conf. de illo supra Tom. I. pag. 595) unacum ejusdem a latere addita versione Danica soluta, & ad calcem versione metrica Latina, qvam heic publici juris fieri, rem Lectoribus gratam fore autumamus. Variantes lectiones exemplaris *Halleriani*, membraneo nuper laudato haud absimilis, signo P. indicantur. Tertium tandem exscriptum recens & mendosum est, & qvandoqve, sed raro, lectionem ab *ARNGRIMO JONÆ* immutatam seqvitur. Hoc, ubi observatione dignam lectionem variantem suppeditat, sub nota R. allegavimus. Versionem nostram Latinam ita attemperare conati sumus, ut non verbo qvidem verbum, sed una linea versionis alteri textus respondeat.

2) Æſki ec þín en mikla miſkunn
mer veitiſt, er ec epterleita
af klöckum hug; því ec ynniſt ecki
annád gott; nema af þer (a) Drottinn.
Hreinſa (b) brióſt, oc leid (c) med liſtum
loflig (d) ord í ſtudla ſkordum,
ſtefnlig giörd ſvo víſan verdi
vunnin ydur af þeſſum munni.

3) Beidi ec þig mær oc móder,
í mínum hug (e), fyrir umſiá þína
renni mál af raddartólum
riettferdugaſt í víſum ſliettum (f),
ſkír oc ſæt af vorum vörum
vordinn ſvo at mætti ordinn
laugaſt öll í glóanda gulli
Gudi væri ec þau (g) ſkylldur at færa.

4) Fyrri menn, er frædin kunnu
forn oc klók á ſínum (h) bókum!
ſlúngin miúkt af ſínum kóngum
ſúngu lof med danſkri túngu.
I (i) þvílíku módurmále
meirr ſkylldunſt ec enn nockurr þeirra
hrærdann dikt med (k) áſtarordum
allsvalldanda kóngi at giallda.

5) Sköpun oc fæding, ſkírn oc prýde,
ſkynſemi full, ſú (l) betri er gulli,
dreyrinn Kriſts af ſídu ſári,
ſyndalíkn oc dagligt yndi,
háleit von á himnaſælu,
hrygdin jardar nedſtu bygda,
bióda mer í fráſögn færa
fögur ſtórmerkin Drottins verka.

6) Herra

(a) til *add.* 2. P. M. R. (b) Hreinſat P. R. CC. U. (c) lidat CC. U.
(d) líflig. P. R. (e) mín von at. P. R. (f) þeſſum. P.

2) *Rogo ut immensa Tua misericordia*
mihi præbeatur, qvam qværo
animo emollito; nihil enim desidero
aliud bonum, qvam abs Te, Domine!
Munda pectus, & eleganter deduc
verba decentia in pedes metricos,
ut carmen concinne exaratum
ab hoc ore Vobis proferatur.

3) *Te Virgo & mater ore*
animitus, ut Tuis auspiciis
sermo de instrumentis vocalibus
in versibus harmonicis condignus profluat;
ut clara & dulcia de labiis nostris
verba enata
omnia rutilanti auro tingantur;
Deo certe illa offerenda deberem.

4) *Veteres, qvi doctrinas calluere*
antiqvas & sapientiæ plenas in suis libris,
artificiose concinnatas de suis Regibus
laudes lingva Danica cecinerunt;
Hac eadem vernacula
magis obligor qvam eorum qvisqvam
ad poëma devotum verbis amoris plenum
Regi omnipotenti persolvendum.

5) *Creatio & nativitas, baptismus & ornatus,*
ratio plena auro præstantior,
sangvis de lateris Christi vulnere,
remissio peccatorum, qvotidiana jucunditas,
excelsa beatitudinis coelestis spes,
terror infimorum terræ locorum,
referenda mihi injungunt
pulchra Domini operum magnalia.

6) *Dominus*

(g) þó. P. M. (h) heidnum. 3. N. (i) af. P. M.
(k) af. P. 2. (l) at. 2. P. M.

6) Herra gud sá hverium er dýrri
himin oc jörd í fyrstu giördi
prýddi hann med þrisvar þrennum,
þad er rett trúa mín, Englastettum;
ádr var hann þó, jafnt oc sídan,
ærinn ser, enn skepnan væri;
giördi hann heim oc teygdi tíma
tvo jafnalldra í sínu valldi.

7) Mektarfullr er afbar öllum
í náttúru oc (a) skiærleik sínum,
skaptr gódr (b) skein í prýdi
skapara nærstr í vegsemd hærstri,
eigi let ser allvel nægia
engill makt, þá er hafdi fengid;
medr ofbelldi ödlast villdi
ædra sess oc virding bædi.

8) Fýstist hann med ossa æstum
ad vidlíkiast yfrid ríkum
guds eingetnum syni, enn sídan
ser nægiandist (c) engum vægia.
Fúll metnadrinn er med öllu
óvarligr (d), sem ritning prófar,
at ætla ser vid dýrann Drottinn
deila megn. Enn hversu vegnar (e)?

9) Svo er greinandi, á samri stundu
sem engillinn tók ad spillast,
söktist hann med sínum grönnum,
sem blývarda, í diúpleik jardar.
blindann fann (f) þar fodr sinn fiandann,
feikt (g) ofbelldi er kvelr í elldi;
fávíss er sá fedgin þessi
fadma vill, enn sidunum spilla.

10) Dag-

(a) og. *omitt.* P. M. (b) og. *add.* P. M. CC. U. (c) nægiandi. 3. P. M.
(d) óvarliga P. M. *Alias*: ógrligr, *&* ógrliga. CC. U. (e) deila af megni hversu at

6) *Dominus Deus, omnibus eminentior*
cælum & terram in principio creavit,
qvod ter ternis ornavit,
(hæc mea est recta fides) ordinibus Angelorum;
Ille tamen prius (æqve ac exinde)
qvam creatura ulla exstitit, sibi erat sufficiens.
Ille mundum condidit & extendit tempora
bina & æqvalia, qvodvis in suo imperio.

7) *Potens, qvi cunctis præcellebat*
natura sua & claritate,
bonus creatus, pulchre fulgebat
creatori honore summo proximus,
non erat contentus,
Angelus, potestate, qvam acceperat,
sed vi occupare voluit
& gradum & dignitatem celsiorem.

8) *Ferocia æstuanti percupivit*
assimilari præpotenti
Dei unigenito filio, sed exinde,
sibi ipsi sufficiens, nemini cedere.
Fætida superbia omnino est
imprudens, teste Scriptura,
contra Deum T. O. M. conari
viribus certare. Sed qvomodo cedet?

9) *Ita scilicet; qvod eodem momento*
qvo Angelus corrumpi cœpit,
unacum suis vicinis præcipitabatur,
cumuli plumbei instar, in profundum terræ,
ubi cæcum suum patrem Sathanam invenit
violentia immensa, qvem igne cruciat.
Stultus est, qvi patrem & filiam istos,
bonos mores deserens, amplecti præoptat.

 10) *Sex*

vegnar. *Alias:* deila megne hverfu er vegnar. CC. U. (f) sem P. M. (g) frekt. P. feikit. *male* feigid, *alias* feikna & feikn N. CC. U.

10) Dagarnir (a) ſex ad víſu vöxu
velltiliger um ſiáfarbellti,
ádr enn fengi alla prýdi
jörd oc lopt, er drottinn giördi,
preſſad vatn í himininn hvaſſann,
hiörn oc elld (b) ſem merki ſtiörnur,
hagl oc dýr, ſem fiſka oc fugla,
fagrann plóg ſem alldinſkóga.

11) Breytti gud oc brá til hætti
blód oc holld af vatni oc molldu
letttann (c) bláſtr af lopti næſta (d)
lífs heitleik af ſólar (e) reitum.
Ond oc þar til ſídan ſendi,
ſú (f) er ſkiliandi Drottins vilia,
leid kunnandi um líkams ædar,
líf ſkínandi af Helgum Anda.

12) Sá er lídandi madr af módur
molldu, oc þó med ſkiæru holldi,
Adam nefndr, er alls (g) í heimi
átti rád med med frelſi oc nádum.
Höfginn rann ſvo hægr á þenna
heimsſtýranda, oc feck hann ſkíra
anda-gift, þá er ſídan ſýndi,
ſvo vordinna ſpádóms orda.

13) Utleidandi af Adams ſídu
Evu brátt, ſem Moyſes váttar,
viſt med (h) æru, valld oc áſtir,
ad víſu gaf hann (i) þeim Paradíſar,
þángad til er (k) þau med englum,
þad er blídan meſt, lifdu ſídan
med (l) aſprengi allt þad (m) fengi
æfinliga oc þackir giæfi

14) Enn

(a) Dægrinn P. M. (b) elldr. P. M. (c) lette hann. *Alias:* let hann CC. U.
(d) hæſta CC. U. (e) ſálar P. M. (f) ſuo 4. P. M. (g) einn. N.

10) *Sex dies increſcebant*
circa zonam oceani volubiles,
priusqvam integrum ornatum conſeqverentur
terra & aër, qvos Deus creaverat,
aqvam in ſublime cælorum compreſſam,
glaciem, ignem, planetas,
grandinem, animalia, piſces, aves,
fruges pulchras, & arbores frugiferas.

11) *Mutabat Deus, (& novum iniit modum)*
ſangvinem & carnem de aqva & pulvere,
levem flatum de proximo æthere
& calorem vitalem de regione ſolari.
Animam qvoqve illuc exin miſit,
qvæ voluntatem Domini intelligat,
viæ per venas corporis gnara
vita de Spiritu Sancto fulgenas.

12) *Homo ille, prodiens de matris*
pulvere, nitida tamen carne præditus,
Adam appellatus, omnium in orbe
libera & tranqvilla poteſtate fruebatur.
Somnus placidus irrepſit in hunc
mundi rectorem, qvi nactus eſt perſpicax
ingenium, qvod deinde commonſtravit
prophetia eventui reſpondente.

13) *Deus de latere Adami eduxit*
Evam ſtatim, ut Moſes teſtatur,
iisqve honorem, poteſtatem, amorem & habitaculum
Paradiſi dedit,
uſqve qvo illi cum angelis
O! gratiam immenſam! poſtea viverent
unacum univerſa ex iis naſcitura progenie
in æternum, & gratias redderent.

 14) *Sed*

(h) og. 3. P. M. N. (i) ad. 2. N. *Alias:* eru. 4. (k) *omitt.* P. M.
(l) vidr. P. M. (m) er. *add.* 5. P. M.

14) Enn ad verdleikinn vissi á jördu,
ef (a) vyrdi sok til himna dýrdar,
bodordid eitt (b) hinn (c) blídi Drottinn
býdr þeim í skylldu ad hlýda:
Eplid eitt ec banna ad bíta
bádum yckur, enn þid munud ráda,
deyia skulud ef efnid eigi
einfallt bod med dyggleik hreinum.

15) Þrútnar, svellr, oc unir vid illa,
engill, bann, þad er hafdi fengid,
firdasveit ef fædd á jördu
fær þá vist er siálfr hann misti.
Svo bruggandi daudans dreggiar
duldist hann fyrir augsýn manna
fiölkunnigr í einum innan
ormi, tók svo (d) mál ad forma.

16) Svo prófandi seger til Evu:
svara mer skiótt, enn því (e) hefr Drottinn
sætast yckur blóm ad bíta
bannad, enn lofad þó flest allt (f) annad?
Svo fór þad ad svaradi Eva,
sem margbrugdinn fiandinn hugdi,
ad vid eigi (g) lífs af leidum
lettliga hröpum á daudans stettir

17) Lettliga fann (h), sem liósinn votta,
lettleikann í svaranna reyki (i).
Því treystist hann framt ad freista
flærdum settr, oc talar med prettum:
Eigi munud þid Adam deyia,
andlits hvít, þó eplid bítid,
helldr munud med heidri oc valldi
horsk oc rík vid guddóm líkiast.

18) Aud-

(a) *omitt.* 2. P. M. (b) rett. CC. U. let. P. M. (c) fram P. M.
(d) hann 5. P. M. (e) hvi. P. M. (f) giörvallt. 1.

14) *Sed ut meritum in terra existeret,*
si modo illud causa gloriæ cælestis esset,
Dominus clementissimus unicum præceptum
iis ex debito observandum injunxit:
Unico pomo vesci prohibeo
vobis ambobus, sed pro arbitrio agetis;
Moriemini, si non observaveritis
pura fidelitate simplex hoc mandatum.

15) *Intumescit, turget, & ægre fert*
angelus condemnationem acceptam,
si genus humanum in terra prognatum
in habitaculum, qvod amiserat, successerit.
Hinc fæces mortiferas miscens
a visu humano latitabat
veterator intus in qvodam
serpente, & verba proferre cœpit.

16) *Tentans Evam ita alloqvitur:*
Sine ambagibus responde: Cur Dominus
fructum dulcissimum comedere vobis
prohibuit, sed reliqva concessit?
Eva respondit veluti
vafer hostis suspicatus fuerat:
Ne nos de tramite viæ
in plateas mortis leves præcipitemus.

17) *Facile suboluit (teste Scriptura)*
levitatem in vacillatione responsorum,
qvare ulterius tentare sustinebat
fraudibus imbutus & dolose pergit:
Tu & Adam non moriemini
O! facie pulchra! etsi pomum comedatis,
multo magis gloria & potestate
gloriosi & potentes Deitati assimilabimini.

18) *Credula*

(g) ei færi vid. M. P. *Alias:* eigum 3. N. (h) svo 3. M. P. (i) reykan. P. M.

18) Audginnt miög því ad Eva trúdi,
át hún blóm, enn tapadi sóma,
oc til med ser Adam teygdi
vann (a) hann nú þad er vissi bannad;
Uggdi hann ad Eva styggdist
ef neitadi bæn ad veita.
Fiandinn gat svo í fyrstu blindad
fedgin vár med nógu dári.

19) Ressar þeim ad rettum dómi
ríkr herra, fyrir ódygd slíka,
rak þau braut (b) úr sæmdarsæti
snaud oc nökt í písl (c) oc dauda.
Velltust aum í vesslum heimi
vída lands, þar nær öll sídan
lýdakind med sárum syndum (d)
sendist fram af Adams lendum.

20) Remman brast sem rót af kviste (e),
rann þá glæpr af hverium til annars.
Leid svo heimr um lánga tíma
lífs andvana, enn fullr af grandi
Letti (f) hvörki ugg ne ótta,
eitt er (g) mest sem þó ser ad lesti,
opid helvíti búid med bölvi
baud sig fram vid hvers manns dauda.

21) Heimr er daudr hvad er til ráda?
Hvar getr þann er ser megi biarga?
Hvergi; því ad í synda saurgan
sannliga hverr at (h) þýngir annan.
Eitt er til þad ec vil votta
á ec grátandi frammi ad standa
ad þú siálfr hinn dýri Drottinn
dugir nú ferd, svo lífgud verdi.

22) Veitt

(a) át. P. M. (b) brátt. P. (c) myrkur P. M. (d) svida oc sárum. P.
(e) af rót i kvistu. P. M. (f) Leitter. P. M. (g) epter P. M. R. CC. U.

18) *Credula qvia Eva fidem habuit,*
fructum comedit, sed honore privabatur,
& Adamum secum pellexit,
ut qvod vetitum novit, comederet.
Timuit siqvidem, ne Evam offenderet,
si petitum renueret.
Ita Sathanas initio occæcavit
parentes nostros multum infatuando.

19) *Justo judicio eos punivit*
Dominus potens ob talem infidelitatem,
eosqve de sede honorata expulit
egenos & nudos in cruciatus & mortem.
Afflicti in misero mundo pererrabant
passim terrarum, ubi tota fere exinde
progenies humana cum peccatis atrocibus
de Adami lumbis provenit.

20) *Acerbitas propullulabat veluti de radice ramus;*
scelus ab uno ad alterum manabat.
Ita mundus diu transfluxit
vitæ expers, sed malorum plenus.
Nec timor nec metus cessabant,
unum tamen maximo fuit detrimento,
tartarus patens miseriam minans
in omnium morte se afferebat.

21) *Qvid consilii? Mundus mortuus est.*
Ubi est, qvi sibi ipsi subveniat?
Nuspiam; qvia luto peccatorum
vere unus alterum aggravat.
Id solum exstat (qvod assevero),
ut lacrymans tibi supplicem;
Tu ipse Deus T. O. M.
hominibus subveni qvo vivificentur.

22) *Data*

(1) ſann :r þat at hver P. M.

22) Veitt (a) er líf þad vard oc mátti,
veitt er líf þad Adam neitti,
sú miſkunn á ſettum tíma
ſendiſt fram af guddómshendi,
liós í heim ad lifandi kiæmi
lifandi víſt, þad er kvaldar ander
tæki á braut úr diöfladýki,
dýrd englanna ſlíku ſtýrdi.

23) Tendraſt öll oc talar med ſnilli
túngan mín, af herra ſínum (b);
um ſtórmerkin á hún (c) ad yrkia
yferſpennanda heima þrenna.
Biúgr (d) oc ſár í banni væri (e)
oc bandi rett ins nedſta fianda,
nema hiálprædid guds hid góda
gefid á jörd, mig leyſtann hefdi.

24) Nær oc firr med ſkygnleik ſkírum
ſkipandi (f) allt med ſyni oc anda
födrperſónan, engli einum
eyrindid býdr, enn þeſſi hlýdir;
Fliúg, oc ſeg þad Mariu meyiu
mætri (þeirrar ec ſkal giæta)
minn einka ſon ad holldi hennar
hlýdinnar vill biörtu ſkrýdaſt.

25) Módir oſs er Maria þeſſi
megtarblóm oc full af ſóma,
glæſilig ſem rodnuſt (g) róſa
runnin upp vid lifandi brunna.
Rót ilmandi lítillætis,
logandi öll med ſkírleiks anda,
Gudi unnandi oc gódum mönnum,
Gudi líkiandi í dygdum ſlíkum.

26) Engi

(a) *Hanc ſequenti ſtrophæ poſtponunt* P. M. (b) þínum P. M. ſínum. C. U. (c) áttú P. M. á eg. C. U. (d) biúg. M. P. (e) værir P. M.

22) *Data est vita! qvalis dari potuit & licitum erat,*
Data est vita! qvam Adam denegavit.
Hæc gratia stato tempore
de manu divina mittebatur,
ut lux viva in mundum veniret,
viva certe, qvæ animas excruciatas
de fovea diabolica eriperet,
gloria cælorum hujus erat auctor.

23) *Accenditur tota, & pompose loqvitur*
mea lingva de suo Domino;
De magnalibus canat
ternos mundos spithama comprehendentis.
Incurvatus & vulneratus in condemnatione essem
& vinculo Sathanæ infimi,
nisi bona illa Dei salus
in terram missa me liberavisset.

24) *Procul & prope intuitu perspicaci*
omnia unacum Filio & Spiritu ordinans
persona Patris angelo cuidam
negotium mandat, ille vero auscultat:
Vola, & dic Mariæ Virgini
egregiæ, qvæ mihi curæ erit,
unicum meum filium carnem ejus
obedientis candidam induere velle.

25) *Hæcce Maria se nobis matrem præbet,*
flos majestatis, plena decoris,
splendida tanqvam rosa rubra
ad latices vivos propullulans;
Radix fragrans humilitatis,
in spiritu castitatis flagrans,
Deum & bonos amans,
Deo in talibus virtutibus similis.

 26) *Nullam*

(f) skapandi. 3. (g) rodnut. 2. P. M.

26) Engi ſe ec ad jardneſk túnga,
enn háleiti (a) ſtiörnureita (b)
Drottinn! þer ſem verdugt væri
vandad fái nú ſtef til handa:
Se þer dýrd med ſannri prýdi,
ſúnginn heidur af öllum túngum
eilíſliga (c), *med ſigri oc ſælu,*
ſæmd oc valld þitt minkiſt alldri!

27) Leid, ſigrandi páfugls prýdi
pentad innan firmamentum
Gabriel, ſem geiſlinn ſólar,
glediligr í loptin nedri.
Sendibodi kom ſiöfallds Anda,
ſvo er greinanda, ad húſi einu,
ſannr meydómrinn ſat þar inni,
ſiálft hreinlífid, gimſteinn víſa.

28) Ok ſvo veik ad meyiu miúkri:
María hlýd þú (d) ordum várum
frægaſt (e) víf þer færi ec *Ave*
full miſkunn af ſætum brunni (f);
ſamangaupnandi (g) ſína ſkepnu
ſannr höfdinginn engla oc manna
byggir þer fyrir bríóſti ſkiæru
bleſſud-mær, þú ert ſprundum hærri.

29) Heyrdi oc trúdi, enn undraſt ordinn
júngfrú kyrr (h), því viſſi hún fyrri
alldri kvaddann mann á molldu
medr þvílíkri tignarkvediu.
Fyrerbiódandi henni ad hrædaſt
höfudengillinn taladi lengra:
Gud himnanna fram mun fædaſt
frúin ſkínandi af holldi þínu.

30) Frettir

(a) háleitu P. háleitre C. U. (b) reitar. 2. (c) æfinliga P. M. (d) nú P. M.
(e) fagraſt. C. U. (f) full miſkunnar ſætleiks brunna P. M.

26) *Nullam credo lingvam terrestrem,*
celsissime cæli stellantis
Domine! tibi ex condigno
versum intercalarem concinnare posse:
Sit Tibi gloria & vera laus;
& honos ab omnibus lingvis decantatus
in æternum, victoria, & beatitudo,
gloria & potestas Tua nunqvam cessabunt!

27) *Ferebatur, splendorem pavonis superans*
per firmamentum intus variegatum
Gabriel, radii solaris instar
gaudium adferens in aëra inferiorem.
Legatus septuplicis Spiritus venit,
ut fert historia, ad domum qvandam,
in qva consedit vera virginitas,
ipsa castitas, gemma mulierum.

28) *Et blandam virginem his allocutus est:*
Maria verbis meis ausculta!
fæminarum celeberrima! Tibi Ave *adfero,*
gratia plena de fonte dulci!
Suam creaturam manu comprehendens,
verus angelorum & hominum Dominus,
intra purum Tuum pectus habitat
virgo benedicta. Tu es fæminis excelsior.

29) *Audivit & credidit, sed verba miratur*
virgo tranqvilla, qvia prius novit
nullum hominem in terra salutatum
tam honorifica salutatione.
E timere prohibens,
Archangelus, pergit:
Deus cælorum nasciturus est,
Domina serenissima! de carne tua.

 Ea

(g) samangeypnandi. 3. P. M. (h) hýr. P. skýr. C. U.

30) Frettir hún þá med hverium hætti
henni bæri til fögnud þenna,
borgarmúr ſvo briſti hvergi
bygd geimandi hreinleiks dygda?
Engill ſegir at ei muni ſyndgaſt
júngfrú blíd, því ſveininn ſmídar (a)
haglig myndan heilags Anda
holld oc bein af líkam hreinum.

31) Loptin öll af lióſi fyllaſt,
legir á grundu (b) ſtódu oc undraſt,
kúgud ſiálf ſvo (c) nærri nógu
náttúran ſer ecki mátti;
Giptiſt aundin guddóms krapti,
gódu (d) huldiſt Mariu blódi,
gladrar dvelſt í júngfrúr idrum
ein perſónan þrennra greina (e).

32) Hiörtun játi, ſalli oc flióti
fagnadarlaug af hvers manns augum,
æ þackandi miſkunn mickla (f),
minn Drottinn! í. holldgan þinni:
Se þer dýrd, &c.

33) Fimm mánudum oc fiórum ſídan
fæddiſt ſveinn af meyiu hreinni,
ſkygnaſt ſem þá (g) glerid í gegnum
geiſlinn brár fyrir augum várum;
glóar þar ſól ad (h) glerinu heilu,
glediligt jód ſvo ſkein af módur,
ad innſigli holldnu hennar
hreinferdugra (i) meydóms greina.

34) Enginn heyrdi, oc engin urdu
jöfn tídindi fyrr ne ſídar,
bædi ſenn var (k) mey oc móder,
mann oc Gud baud trúan ad ſanna. Loptin

(a) þá ſveinn er ſmídadr. P. M. (b) og grund því. N. og grund þau 3. og grund þá. C. U. (c) af. P. M. enn. C. U. er C. U. (d) gód oc M. gód enn. P. (e) þrennrar greinar 1. P. M. (f) miúka 3. P. M.

30) *Ea tunc sciscitatur, qvomodo hæc lætitia sibi obveniat, ut munimentum nullibi disrumpatur habitaculum virtutum castitatis cingens? Angelus respondit, non peccaturam fore placidam virginem, nam puerum condet apta formatio Spiritus Sancti carnem & ossa de corpore puro.*

31) *Omnes cæli lumine implentur, aqvæ in terra constiterunt & admirabantur, ipsa qvidem afflicta natura tantum non deliqvium passa est. Anima virtuti divinæ connubio juncta bono Mariæ sangvine induebatur; in lætæ virginis visceribus commorabatur una ternæ distinctionis persona.*

32) *Corda confiteantur, decidat & perfluat aqva tepida lætitiæ de omnium oculis, semper gratias agentia pro magna misericordia mi Domine! in Tua incarnatione* (præstita)! Sit Tibi gloria &c.

33) *Post qvinqve & qvatuor insuper menses puer de virgine pura natus est, veluti cum per vitrum perspicacissimum radius coruscans vibratur coram oculis nostris; Sol vitro integro splendet; ita proles exoptata de matre fulgebat, ejus salvo sigillo illibatæ virginitatis.*

34) *Nemo audivit, nullaqve exstitere antehac vel postea tanta nova, simul erat virgo & mater, fidesqve nobis Deum & hominem probat.* *Cæli*

(g) þar. P. M. þí er. C. U. þit. C. U. (h) af. P. M. (i) hreinferdugastra. P. M. hreinferdugustu. C. U. (k) því. P. M.

Loptin fúngu komnum Kóngi
kunnigt lof þar hirdar runnu:
Himnadýrd er hneigd ad jördu
her famteingduſt menn oc englar.

35) Þó var ei ſvo rík ad reiſa
ræſis (a) módirin ætti góda,
því var kóngrinn hördu heyi
hulldr, at mætti hann firraſt kullda.
Umſnídningar Jeſu prýdi
átti dagr frá (b) fæding váttar
æſiſt blód um lí am lioſann
lagaſt minnilig tár af (c) kinnum.

36) A þrettánda dag til Drottins
dýrdar menn, er ríkium ſtýrdu
auſtr í (d) heim, med offri kvómu
úngann mann ad heidra (e) þannig.
Umrennandi ſex ad ſinnum
ſex daga grein, oc fiórum (f) einum
offraſt kaus fyrir oſs ad víſu
Jeſús ſiálfr í muſteris hválfi.

37) Vígdiſt (g) oſſ þá er vatni dögdiſt
valldr (h) himnanna á þrítugs alldri;
Jórdánar vid (i) ædar hreinar
Jón Baptiſta Drottni þiónar.
Þeſſi áſtvinrinn Jeſu Chriſti
er nú váttr ad (k) þann dag mátti
ſamſkínandi (l) á grænni grundu
Guds þrenning med lýdum kennaſt.

38) Finn ec allt ad mannvit manna
mædiſt þegar er um ſkal ræda
máttinn þinn enn milldi (m) Drottinn,
meiri er hann enn giörvallt annad:
Se þer dýrd &c.

39) Undraſt

(a) ríkuſt. 4. P. M. riódnſt. C. U. (b) er. P. M. at 2. af. R. 2 (c) á. 4. N.
(d) auſtan úr. P. (e) príſa. P. M. (f) þar til. 2. P. M. (g) Vígdi hann. 3.

Cæli Regi advenienti cantabant
laudes assvetas, ubi pastores agebant:
Gloria cælestis ad terram est deflexa;
hic homines & angeli conjungebantur.

35) *Nec tamen tam dives erat, ut fascias*
bonas mater Regis possideret,
qvare Rex fœno rigido
cooperiebatur, ut frigus arceretur.
Circumcisionis Jesu solennitatem
dies a nativitate ejus octavus testatur,
sangvis per corpus candidum ebullit
& notabiles lacrymæ de genis defluunt.

36) *Die decimo tertio, Domino*
viri illustres, qvi regna gubernabant
in Oriente, oblationes adferebant,
qvibus virum recens natum honorarent.
Elapsa sexies
sex & qvatuor dierum epocha,
pro nobis offerri exoptavit
ipse Jesus sub concameratione templi.

37) *Nobis initiatus est, cum aqva irroraretur*
tricenarius, cælorum gubernator;
apud puros Jordanis latices
Johannes Baptista Domino ministrat.
Hic intimus Jesu Christi amicus
jam testis est, eodem die
simul fulgentem in campo viridi,
Trinitatem divinam hominibus innotuisse.

38) *Comperior omnem intellectum humanum*
deficere, qvando sermo est
de potentia Tua, Domine clementissime!
qvæ omnia alia exsuperat:
Sit Tibi gloria &c.

39) *Mirari*

(h) valld. 3. P. (i) í jordan med. 2. P. M. (k) er. P. M.
(l) siá skinandi P. M. (m) mikli. P. M.

39) Undrast tók hinn forni fiandi
fæddann mann, enn skilia var bannad,
oc þvílíkt sem andinn segdi
ordin slík af túngu fordum:
þyckir mer sem nýiúng nockur
nálgist heim oc ættir beinna;
eitthvad klókt mun Drottinn dikta,
duldr emk þess, þad fer ad huldu.

40) Jesum tigna englarásir
uppi oc nidri í heimi (a) þridia,
stiörnuliós oc færdar fórnir,
fridarsamband á hveriu landi;
slík afla mer sóttarauka
sonn stórmerkinn veitt hiá mönnum;
kvídi ec vid (b) hanns remming ráda
rídi mer ad báðum sídum.

41) Födrætt hanns trúi ec fáir munu hitta
enn finnst módernid her med þiódum;
því (c) er adferdin Jesu burdar
undarlig, svo skil ec þad varla.
Ecki er mer á þessum þocki
þannveg ferr þeim únga manni;
alldri var sá fyrri á folldu
fæddr madr, ec nærsta hræddunst.

42) Þystr er hann oc fölr af föstu,
firrist hlátr, enn kann ad gráta,
mædist hann, oc er módur sinnar
miólku fæddr, enn reifum klæddist;
Finn ec þó ad í slíku sannann
siálf náttúran manndóm váttar,
fýsir mig því fram ad æsa
flein ódygdar hönum ad meini.

43) Mierr

(a) himni. P. M. (b) ad. 2. P. M. (c) þó. P. M.

39) *Mirari cœpit antiqvus ille hostis*
hominem natum, sed intelligere non erat datum;
nec absimile erat, qvasi spiritus protulerit
olim talia verba de lingva:
Videtur mihi novum qvoddam
mundo & generi humano appropinqvari;
Aliqvid subtile Dominus excogitabit,
qvod me clam fit, & occulte peragitur.

40) *Jesum Angelorum chori honorant*
superne, inferne, & in mundo tertio;
splendor stellæ, & oblationes allatæ,
& vinculum pacis ubiqve terrarum;
Hæc mihi dolorem adaugent
vera magnalia apud homines exhibita,
vereor enim, ut ejus consiliorum robur
utrumqve meum latus feriat.

41) *Paternum ejus genus paucos credo investigaturos,*
sed maternum hic inter homines reperitur,
& modus certe generationis Jesu tam
mirandus est, ut ego illum vix perspiciam.
Hæc mihi non arrident,
& ita se gerit hicce juvenis,
ut nunqvam antehac in terra fuerit
homo natus, a qvo mihi tantopere metuerim.

42) *Sitit, jejunio pallet,*
risum aversatur, sed lacrymatur,
defatigatur, & est materno
lacte nutritus, & fasciis involutus;
Ex his colligo veram
humanitatem ipsa natura comprobari,
qvare discupio impetere illum
spiculo scelerum, in ejus perniciem.

 43) *Mihi*

43) Mierr virdist sem miklu hærra (a)
hiá mætum gudi hann (b) Adam sæti,
ádr ec sveik þau Evu bædi
ærusnaud í myrkr oc dauda;
satt er ad særstet siá vid prettum,
svo mun enn um Jesum þenna,
því treystunst ec framt at freista,
fordum hefi ec slægvitr (c) ordid.

44) Sonr (d) Máriu! sonr hinn dýri!
son menniligr (e) Guds oc hennar!
kenn þú mer ad fordast fiandann.
fiölkunnigann, enn þer ad unna:
Se þer dýrd &c.

45) Frett hefi ec hitt (f) ad freistadi drottins
föstumóds, med (g) ymsum löstum
púkansslægd, er hvern mann hugdist
hveckium vanr (h) í synd ad bleckia.
Velakríngs (i) á (k) vöfdum strengium
vunndin opt, oc (l) sneruft á lopti
skeytin öll, hins flærdar fulla (m)
fianda brióst í gegnum standa.

46) Þessu næst hins kiæra Christi
kenning tók um bygd ad renna
lífþiónandi lærisveina
leitar, finnr, oc þar med veitir
blindum, hriúsum, dumbum, dausum,
daudum, krömdum ærum, lomdum,
augnagræding (n), ord, ad hlyda
andarheilsu (n), vitsku, ad standa (o).

47) Þetta ser hann fiandi at fættkar
fólkid hans, oc litst þad vansi,
dæmin gód þau (p) vaxa vída
verri brögd oc (q) lytin þverra;

Púkinn

(a) ædri. P. M. (b) enn P. N. 2. ef hann. M. (c) til slægr. 2. N.
(d) sannr. P. M. (e) minniligr P. M. R. C. U. ynniligr. 2. eingetinn C. U.
(f) *omitt.* P. M. 3. (g) á. P. M. af. 3. (h) vön. P. M. (i) Velakríngr. 2. N.

43) *Mihi videtur multo honoratiori loco*
Adamum fuiſſe apud inclytum Deum,
anteqvam ego illum & Evam ſeducerem,
honore privatos, in tenebras & mortem;
Pauci certe a dolis ſibi cavere norunt,
qvod & Jeſu huic eveniet,
qvare periculum audacter facere ſuſtineo,
nam olim qvidem ſpecimina aſtutiæ edidi.

44) *Fili Mariæ! Fili auguſtiſſime!*
Fili humane Dei & ejus!
Doce me Sathanam evitare
veteratorem, ſed Te amare:
Sit Tibi gloria &c.

45) *Accepi, qvod tentaverit Dominum,*
jejunio afflictum, variis delictis
aſtutia diaboli, qvi credebat ſe omnes,
utpote dolorum gnarus, peccato deluſurum.
Sed fraudum artificis, e complicatis funibus,
contorta fortiter in aëre invertebantur
omnia ſpicula, & vaferrimi
hoſtis pectus transfigebant.

46) *Exinde chariſſimi Chriſti*
doctrina per regionem emanare cœpit;
vitæ miniſtrantes diſcipulos
qværit, invenit, ſimulqve confert
cæcis, debilibus, mutis, ſurdis,
mortuis, contuſis, dementibus, claudis
oculorum ſanationem, vocem, audire,
animæ vigorem, rationem, ſtare.

47) *Sathanæ animadvertenti diminui*
ſuos ſubditos, id magnum malum viſum eſt;
Bona exempla paſſim increbreſcunt
ſed ſcelera & vitia imminuuntur.

 Dæmon

(k) at. 4. (l) enn. P. M. (m) hin flærdarfullu. P. M. (n) *Rectius forte:* augna, græding, & andar, heilſu. (o) ſtandaſt. P. (p) at. P. M. (q) enn. P. M.

Púkinn kvaldr þegi þoldi
þenna leik, er hardann (a) kennir;
því flýtandi ſínum ſveitum (b)
ſyndabriót ad drepa ſem ſkiótaſt (c).

48) Leidann dreng ad liótum rádum
lockar hann (d), ſá er (e) Jeſúſs manna,
yfirmordinginn, innan hirdar
Judas nefndr, er óvænt ſtefndi;
Milldann gud vid (f) ſilfri ſelldi
ſveitum, þeim er júdar heita,
fullum úpp af grimdargalli,
greniadi þióſtr í þeirra brióſti.

49) Fúſer hlupu oc fundu Jeſum,
fundin hröktu, lömdu oc bundu,
bundinn leiddu, enn heidnir (g) hæddu,
hæddann, ræddann, ſlógu afklæddann;
Fiandansbörnin þraungum (h) þyrne
þeſſir ſpenna um bleſſad enni;
þeſſir negla (i) Kriſt á kroſſinn
oc keira járn, ſvo ſtock út (k) dreiri.

50) Ættum ver á Jeſum Drottinn
efunarlauſt med fullu trauſte
út af hiartans innſtu rótum
allir ſenn med gráti ad kalla:
Sie þer dýrd &c.

51) Yfermeiſtarinn allra liſta
Jeſus gódr, er lífgar þióder,
veittu mer ad ſtilla oc ſtyra
ſvo ſteflig ord megi túngan efla:
Æſinliga, med lyptum (l) lófum,
lofrædandi, á kne ſín bædi,
ſkepnan öll er ſkylld ad falla,
ſkapari minn, fyrir áſián þinni!

52) Eru

(a) hafdann P. M. (b) ſínar ſveiter. 2. P. M. R. (c) fliótaſt. N. (d) einn. 2.
(e) ſvo. P. M. (f) þvíat. P. M. (g) hædner. C. U. P. M. heimſker. C. U.

Dæmon afflictus hujus certaminis
impatiens, cujus damnum persentiscit;
suas cohortes incitat
ad demolitorem peccatorum qvam primum occidendum.

48) *Mediastinum improbum turpi consilio*
pellicit, is erat Jesu asseclarum
in ipsius satellitio unus, archisicarius;
Judas nomen erat mala meditanti.
Hic clementem Deum argento vendidit
genti, qvæ Judaica appellatur,
cui crudelissimæ bilis plenæ
invidia in pectore rugiebat.

49) *Avidi cucurrerunt, & Jesum invenerunt,*
inventum exagitarunt, verberarunt, & ligarunt,
ligatum abduxerunt, sed gentiles deriserunt,
derisum, delatum, & denudatum flagellabant.
Diabolica progenies arcta spina
frontem benedictam circumdat,
alii Christum cruci affigunt
& ferrum trudunt, ita ut sangvis exsiliat.

50) *Nos oporteret Dominum Jesum*
indubitanter plena fiducia
ex intimis cordis penetralibus,
omnes lacrymantes, una invocare:
Sit Tibi gloria &c.

51) *Summe omnium artium magister,*
O bone Jesu, qvi hominibus vitam donas!
Da mihi ita temperare & dirigere
verba, ut poëmate digna, lingva concinnat:
In æternum, manibus elevatis,
laudes eloqvens, in utrumqve genu
procidere debet omnis creatura,
Mi Creator! coram facie Tua!

52) *Exemplum*

(h) þúngum. N. (i) negldu. 2. M. (k) um. 3. M. (l) lycktum CC. U.

52) Eru (a) minnilig epterdæme,
yfirbiódandinn engla oc þióda (b)
hneigdi nú ſinn háls, oc vægdi (c)
hverium þræl, er lyſti ad beria.
Fátaladr, med lítilæti,
lágrauſtacr, med áſián fagra,
ſvo biódandi í ſárann dauda
ſína aund fyrir naudſyn mína.

53) Hrækiandi þá (d) höfudin ſkóku
heidingiar, ſem Júdar leider;
fleſter aller flýdu Kriſtum (e)
fylgdarmenn vid ſtorminn þenna.
Minnaſt verd ec, má ec ei annad,
módir guds (f) í tárum flódi,
mætti verda ad minna ſótta (g)
minnaſt villdi hún nockuru (h) ſinni.

54) Höfuddrottningin harmi þrúngin
hneigd (i) oc lút hún (k) ſkalf af ſútum,
(l) færdiſt nær, þá fell úr ſárum
foſſum blódid nidr um kroſſinn.
Þrútnar brióſt, enn hiartad hriſtiſt,
holld var klökt, enn öndin ſnökti,
augun tóku ad drukna driúgum
döpur oc mód í tára (m) flódi.

55) Rödd engilſins kvennmann kvaddi;
kvadda af engli drottinn gladdi;
gladdiſt mær þá fodrinn fæddi;
fæddann ſveininn reifum klæddi;
Klæddann med ſer laungum leiddi;
leiddr af módr fadminn breiddi;
breiddr á kroſſinn gumna græddi;
græddi hann oſs þá (n) helſtríd mæddi (o).

56) Þó

(a) Eru æ. P. M. C. U. (b) yfervalldanda himins og landa. P. M. (c) beygdi P. M.
(d) miög. P. M. þeir. CC. U. (e) Kriſti. P. M. (f) Módur guds er. M. C. U.
(g) minnar ſættar. N. (h) eitthvört. P. M. R. 3. (i) biúg. C. U.

52) *Exemplum est notatu dignissimum!*
Summus Angelorum & hominum imperator,
collum inflectens, cessit
cuivis servo, qvi verberare gestivit.
Taciturnus, humilis,
submissè loqvens, facie pulchra
ita in acerbam mortem obtulit
animam suam pro mea necessitate sublevanda.

53) *Conspuentes capita qvassabant*
tam gentiles, qvam improbi Judæi.
Pleriqve a Christo aufugerunt,
hac tempestate oborta, ejus asseclæ.
Commemorare me oportet, nec aliud fas est,
Matrem Dei, lacrymis inundatam;
Forsitan & illa dolorum meorum
aliqvando meminerit.

54) *Princeps Reginarum, luctu turgida,*
incurva, & nutans, præ mærore cohorruit,
sensim appropinqvat, dum de vulneribus delabebatur
fluminis instar sangvis per crucem;
Pectus intumescit, cor contremit,
caro est demollita, sed anima singultivit,
oculi mergi cœperunt
caligantes & afflicti inundatione lacrymarum.

55) *Vox angeli fœminam salutavit,*
salutatam ab angelo Dominus gaudio affecit,
gaudio afficiebatur virgo cum patrem partu edidit,
partu editum puerum fasciis induit,
indutum sæpe secum deduxit,
deductus a matre brachia expandit,
expansus in crucem homines sanavit,
sanavit siqvidem nos cum in agone deficeret. 56) *Illa*

---

k) er. 2. P. M. (l) og *addunt*. 3. N. (m) tárum. 3. (n) enn. P. M. er. 2. R.
o) af sóttum mæddu. C. U.

56) Þó (a) gret hún nú ſárann ſúta (b),
(c) ſverdi níſt í (d) bríngu oc herdar,
ſitt einbernid ſiálfann drottinn
ſá hún hánganda á nöglum ſtángaſt;
Armar ſviddu á brýndum broddum,
brióſt var mædt; med þeſſum hætti
ſærdiſt bædi ſonr oc móder
ſannheilog, fyrir græding manna.

57) Fyrir Máriu fadminn dýra,
fyrir Máriu grátinn ſára
lát mig þinnar lauſnar (e) nióta
lifandi Gud med födur oc anda!
Æſinliga med &c.

58) Syni Máriu ſvarter færa
ſegger blandad gall (f) med dreggium;
fulla ſmán oc fleſtar pínur
fundu þeir, enn heimrinn ſtundi.
Fölnar ſkinn (g) oc (h) fellr ad enni,
fættkar ord, enn þverrar mætti (i)!
Ondin leid af Jeſu píndum
yfirvalldanda himins oc landa.

59) Ec ſegi rett ad enginn ætti (k)
ógrátandi vörum láta,
Jeſu minn, þá (l) letrid læſi,
linhiartadr, af píſlum þínum;
Þvíad náttúran æpti af ótta
öll (m) ſkiálfandi, enn himnar ſiálfer
týndu lióſi, þá berr vart bundinn,
biſadiſt haudur í þínum dauda.

60) Enn í andláti Jeſu ſæta
oſs er flutt, ad giægſt (*) á kroſſinn (n).
fiandinn hafi (o), oc frett ad ſyndum,
færaglöggr, ef nockur (p) væri.

Hlæir

(a) Þá. 3. ſvo C. U. (b) ſárra P. M. R. ſára. 2. (c) ſem *addunt* 3.
(d) medal 2. (e) líknar. N. C. U. (f) vín. N. (g) kinn. P. N. C. U.
(h) enn P. M. R. C. U. (i) fættuit ord, enn þverru mætter. P. M. C. U.

56) *Illa tamen acerbo jam luctu lacrymabatur,*
pectus & humeros gladio transfixa
unicam suam prolem, ipsum Dominum
clavis pendentem pungi conspexit;
Lacerti spiculis exacuatis urebantur,
pectus erat fessum; Hoc modo
tam filius, qvam mater, sauciabantur
vere sancti, in sanationem hominum.

57) *Per sinum Mariæ venerandum;*
Per lacrymas Mariæ acerbas,
fac me Tuæ redemtionis fructum percipere
qvi immortalis Deus es cum Patre & Spiritu!
In æternum &c.

58) *Filio Mariæ adferunt nigri*
homines fel fæcibus mixtum;
Contumeliam atrocissimam & plurimos cruciatus
repererunt, sed mundus ingemebat.
palluit cutis & in fronte contrahebatur,
verba rariora fiunt, vires deficiunt,
anima de Jesu excarnificato emigravit,
supremo illo cœli & terræ domino.

59) *Vera loqvor! nemo deberet*
sine lacrymis labia movere,
Mi Jesu! cum scripturam legeret
de Tua passione, cor emollitus.
Natura enim præ terrore ejulabat
tota cohorrens, sed ipsi cœli
lumine privabantur, cum nudus constringebaris,
terra in Tua morte contremuit

60) *Sed in dulcissimi Jesu obitu,*
accepimus, qvod in crucem furtim prospectaverit
Sathanas, peccata investigaturus,
occasioni invigilantissimus, si qvæ exstiterint.

(k) mætti. 2. M. (l) ef. 4. P. M. (m) jörd. 4. (*) hafi *addunt*. P. M.
(n) drægist ad krossi 2. R. (o) leidr. P. (p) nockrar. 2. N.

Hlæir mig ad her muni teygiaſt
hans forvitni honum (a) til vanſa;
eigi mun nú ormrinn biúgi
agn ſvelgiandi á króki fagna.

61) Oll helvítis járnhlid ſkiálfa
undraſt myrkr ad liós er ſtyrkra,
hlaupa fiandr, oc ætla undan,
ódæmin þeir ſögdu ad kæmi.
Hrædſlan flaug um heliar bygder,
helga menn, er fiötrar ſpenna,
hlaut óvinrinn (b) lauſa (c) ad láta,
lamdr oc meiddr, ſem (d) valldid beiddi.

62) Hvad er tídinda? hiálpaſt lýder (e).
Hví nú? því (f) let Jeſus pínaſt (g).
Hvad er tídinda? hraktr er fiandinn.
Hver vann ſigr? (h) ſkapari (i) manna.
Hvad er tídinda? helgir leidaſt.
I hvert ágiætī (k)? tignarſæti.
Hvad er tídinda? himnar bíódaſt.
Hverium? oſſ er príſum kroſſinn.

63) Signad liós hinn ſæte Jeſu,
ſannr lífgiafari (l) daudra manna,
dragdu mig frá diöfla bygdum,
Drottinn blídr, oc hallt mer ſídan!
Æſinliga med &c.

64) Se ec ei þann er út megi inna,
(m) ordaſnilld þó próſa (*) villdi,
alla gledi er feck med (n) fullu
forne Adám vid (o) Jeſúſs kvámu;
Siálfr hann einn því ad batt med bölvi
börn ſín öll í (p) daudapínu (q);
Enn nu leyſti öll úr banni
eitt hanns barn, oc miſkunn veitti.

65) Hví

(a) ſer. 6. (b) ormrinn P. M. N. (c) lauſt. 2. P. M.
(d) er. 2. P. M. þvi. 3. (e) lýdr. P. R. (f) þvíat let nú. 2. eda hví let nú. C. U.
(g) *Hunc & præcedentem ſtrophæ verſiculum ante duos ultimos ſiſtunt* P. M. (h) nema. *addunt.* 4.

Gaudens præsagio hic allectam iri
ejus curiositatem in propriam ejus contumeliam;
incurvus certe angvis,
escam illicem deglutiens, in hamo non lætabitur.

61) *Cunctæ inferni portæ ferreæ contremunt,*
lucem prævalere tenebræ mirantur,
diaboli currunt & effugere conantur,
dicentes inaudita imminere.
Timor regionem inferni pervolavit,
Sanctos, compedibus vinctos,
hostis dimittere cogebatur
contusus & læsus, vi superiore imperante.

62) *Qvid novi? Homines salvantur.*
Cur nunc? Qvia Jesus pati voluit.
Qvid novi? Diabolus pulsus est.
Qvis victoria potitus? Creator hominum.
Qvid novi? Sancti deducuntur.
Qvalem in beatitudinem? Sedem gloriæ.
Qvid novi? cœli offeruntur.
Qvibusnam? Nobis crucem celebrantibus.

63) *Lux benedicta, Jesu dulcissime*
vere mortuorum vivificator!
Eripe me de habitaculis diabolicis,
Domine clementissime! & me postea retine!
In æternum &c.

64) *Neminem video qvi eloqvi possit,*
qvamvis & eloqventiæ tentamen facere voluerit,
omne gaudium qvod plene percepit
senex Adam in adventu Jesu,
ille enim solus miseria innodavit
omnem suam progeniem cruciatui mortis;
qvam jam omnem ab exilio redemit
unus ejus filiorum, & misericordiam præstitit.

 65) *Sed*

(i) hiálpari. 2. (k) Hver er ágiætr. 4. Hvert ágiæti? í. 2. Hvert? ágiæter í. P. M. (l) lífgari. -. P. M. R. (m) med. *addit.* C. U. (*) giarna. P. M. (n) at. 3. (o) af. C. U. í P. M. (p) börnin sín í. 2. (q) villu. C. U.

65) Hví ſtundadir þú forni (a) fiandi
fremdarſnaudr á Jeſu dauda?
Eda þóttiſt þú meiri ad mætti?
máttrinn hanns þó (b) guddóm váttar.
Eda hugdir þú líkams lygdir (c)?
líkam tók hann meyiar ríkrar,
óverdugann er flengdu firdar,
flecklauſaſtr, hann vann til ecki

66) Þú fyrirdæmdir auma Evu,
oc Evumann fyrir eplid bannad,
madr bannſettr um allar ættir,
ættin (d) kriſt (e) á ſpióti níſti.
Kriſtr (f) þig þó (g) fann (h) í fyrſtu (i)
á fyrſtann prett oc manndráp þyrſtann (k)
ſá (l) ódygdarbrandrinn biúgi (m)
beygdiſt aptr í þína kiapta.

67) Sídan reis med ſigri af dauda
ſunnudag, oc giördi kunnann
ſinn ódaudleik mörgum manni
milldin ſiálf þótt deyia villdi.
Tvennar gengu tviſvar ſinnum
tíu dægranna ráſir hægar (*),
ádr enn upp yfer himnahæder
hóf (n) hann blód, þad er tók af módur.

68) Umrennandi ſiö (o) at ſinnum
ſiô (o daga grein oc þar til einum (p)
hingad ſendi hann helgann anda
hreinferduguſtum (r) læriſveinum.
Vegſamligr til (s) handar hægri
hann er guds (t) med virding ſanna
ſinn biódandi fadminn frída
firda ladar til himna dýrdar. 69) Mariu-

(a) feigi 2. N. – (b) er. C. U. P. M. at. C. U. (c) dygder, bygder, lygdum, C. U. (d) ættina. 2.
(e) Kriſts. 2. er. *addit.* C. U. (f) at *addunt* 4. (g) er. C. U. P. M. R. þar er. C. U.
(h) fanntt. C. U. P. M. (i) Kriſtr af þer at fann í fyrſtu. 2. (k) ſettir. P. M.

65) *Sed cur tu hostis antiqve incubuisti,*
infamis, in mortem Jesu?
An tu ei prævalere tibi videbaris?
Cum tamen ejus potestas divinitatem testetur;
an vero fictum corpus reputabas?
ille virginis augustæ corpus assumsit,
qvem immeritum homines flagellabant,
qvi, sine omni labe, nihil deliqvit.

66) *Tu miseram Evam condemnasti*
& maritum Evæ per pomum probibitum,
maledictus ut foret per omnes generationes,
cujus progenies Christum hasta transfodit.
Christus tamen a principio te deprehendit
primi doli & homicidii sitientem;
sceleris tui gladius ille incurvus
in tua rostra retorqvebatur.

67) *Exinde (Christus) victor a mortuis resurrexit*
die solis, & notam fecit
multis hominibus suam immortalitatem,
qvamvis ipsa clementia mori voluerat.
Bini bis transfluxerunt
decem dierum cursus æqvabiles,
priusqvam super excelsa cælorum
sangvinem a matre assumtum elevavit.

68) *Præterlapsis septies*
septem & insuper uno die,
huc Sanctum misit Spiritum
discipulis vitæ integerrimæ.
Augustus ad dextram
Dei, & vere gloriosus considet,
& pulchra extendens brachia
homines ad gloriam cælestem invitat. 69) *Fili*

---

lysti. C. U. lystann. 2. þig jafnan þyrsti C. U. (l) svo. P. M. (m) beygdi. P. C. U. (*) hægra. M. 3. (n) hæfi P. M. (o) sex P. M. R. C. U. (p) fiórer einer. *iidem.* (r) hreinferdugalann 3. M. (s) til *omitt.* CC. U. (t) gud. 2. N. guds ord. C. U.

69) Máriuſon fyrir miſkunn dýra,
mannsnáttúru, oc líkám ſannann,
kennſtú vid ſvo milldr (a) minniſt
mín Drottinn í ríki ſínu (b):
Æſinliga med &c.

70) Enn mun koma í ödru ſinni
allsvalldandi kóngr ad giallda
ſeggium verd fyrir (c) ſínar giörder
ſómaörr á efſta dómi.
Svo geyſar þá elldr oc æſir (d)
jörd oc fiöll í heimi öllum,
ad ecki finnſt þá upp ad (e) ſkýium (f)
óbrunnid, oc nidr ad grunni.

71) Uppríſendum allra landa
íbyggiurum (g), vid dóminn hryggva,
Jeſus mun þá ſárinn ſýna (h)
ſúthrærandi (i), oc píſlar færi.
Ord, hugſan oc allar giördir
eru kannadar hvers ſem annars,
bíódaſt hverki blót ne eidar,
byrgiaſt úti giafir oc mútur.

72) Enginn finnſt á þeſſu þíngi
þrætugiarn, ne klókrar varnar
ordahreimr (k), er á Drottins dómi
dreifaſt menn í flocka tvenna;
Adra ſveit med hærſtum heidri
hefr hann lángt yfir ſpheras efri,
enn ſteypir þá med eymd oc ópi
ödrum nidr í fiandann midiann.

73) Rekner burt í daudans druknan
drepner menn, er þar ſkulu brenna,
gníſta tennr í fýlu oc froſti
fiandr í kríngum búka ſtanda; Bríxli

(a) ad mín þú. P. M. (b) þínu. P. M. R. C. U. (c) ſeggia firdum. CC. U. P. M. R. (d) æſiſt. 4. eyſa C. U. P. M. (e) úr. 3. (f) finnſt her upp úr ſkýium P. M. R. C. U.

69) *Fili Mariæ! per misericordiam Tuam summam, per naturam humanam, & per verum corpus, agnosce me, ut clemens memineris mei Dominus in suo regno!*
In æternum &c.

70) *Altera adhuc vice veniet Rex omnipotens, ad retribuendum hominibus eorum factorum mercedem, honoris largus, in extremo judicio. Tunc ignis ita furet & æstuabit per terram, & montes universo in orbe ut nihil reperiatur, usqve supra nubes, non combustum, inde ab abysso.*

7) *Resurgentibus, omnium terrarum incolis, ad triste judicium, Jesus tunc vulnera monstrabit dolorem moventia, & instrumenta passionis. Verba, cogitationes, & omnia facta omnium & singulorum tunc perscrutanda sunt; Nec tum exsecrationum, nec juramentorum copia fiet, & tam donativa, qvam corruptiones excludentur.*

72) *Nemo in hoc foro invenietur rixosus, nec captiosæ defensionis loqvax garrulitas, ubi in judicio Domini homines in binas dividentur classes, qvarum alteram honore summo longe supra sphæras superiores evehet; sed miseria & ejulatu præcipitabit alteram in medium infernum.*

73) *In submersionem mortis depulsi homines enecati, ibidem arsuri; dentibus in fœtore & gelu frendent, sed diaboli cadavera circumstant;* *Sunt*

---

ggver M. ódyggver P.
: hrærande C. U. sín hrærandi. C. U.

(f) Jesu munu þá sárin sýnast. P. M.
(h) klókar varner ordahreims 2. P. M.

Brixli oc hróp er ad giördum glæpum,
grimmlig sótt í myrkri oc ótta,
engi er von á ödru enn pínu
eilíf naud, enn kvikr er daudinn.

74) Þessu í gegn mun finna fögnud
firda hverr, til sinnar dýrdar
sem Herrann býdr med hærstri prýdi (a);
Heimleiddir því ad verda beimar (b),
úngir, glader, friálser, fríder,
færer, máttker, vitrer, skiærer;
Hátíd gilld er um allar allder
allda þeim (c) med virding halldin.

75) Tárum rigni, enn túngan þagni;
taki af mál! enn þurftug sálin
beriest um fast oc (d) búkinn hristi (e);
bid ec óttandi: Hiálp mer Drottinn!
Æfinliga med &c.

76) Tvo (f) hrædunst ec dóm oc dauda,
deyr sá margr er enginn biargar,
mitt eitt veit ec lífid lióta
leida mig í Drottins reidi;
I (g margfalldri syndasaurgan
svídr brióst, oc hefndum kvíder
fyrir afbrigdin flestra dygda,
fátt er gott þad siduna váttar.

77) Vindi fullt hefr veslann anda
vondt (h) ofbelsdid laungum felldann (i),
blárr oc liótr í öfundareitri
jafnan hefir ec næsta kafnad.
Reidi gall med sárum sullum
svidrar mer um blásin idrin,
hrygdin slítr úr hiartarótum
hardann (k) styrk í sútamyrkri.

78) Festist

(a) hærra vegr med hærstum sigre. C. U. (b) heimleidar því verda greidar. P. M.
(c) þín P. M. (d) svo. 2. P. M. (e) búkrinn hristist. 2. (f) svo. P.

Sunt ibi commissorum scelerum probra & cavillationes,
dolor sæviens in tenebris & terrore,
nulla est spes nisi cruciatuum,
miseria est æterna, sed mors viva.

74) *Contra, gaudia reportabit*
hominum qvilibet, qvem ad suam gloriam
Dominus honore summo invitabit,
domum qvippe deducentur
juvenes, læti, liberi, formosi,
agiles, pollentes, sapientes, splendidi;
Festum maxime solenne per omnia secula
seculorum cum gloria iis celebrabitur.

75) *Lachrymæ pluant! Lingva conticeat!*
Sermo deficiat! sed anima egena
se torqveat vehementer & corpus concutiat!
Perculsus oro: Miserere mei Domine!
In æternum &c.

76) *Duo pertimesco judicium & mortem,*
(defectu auxilii multi moriuntur)
nam scio turpem meam vitam
me in iram Domini præcipitem daturam.
Multiplici peccatorum contaminatione
pectus uritur, & vindictam timet
ob plurimarum virtutum transgressionem,
cum pauca sint qvæ bonos mores testentur.

77) *Tempestuosa, miserum meum spiritum,*
& mala violentia sæpe prostravit;
lividus & deformis in veneno invidiæ
assidue pæne suffocatus fui;
Bilis iræ ulceribus urentibus
per inflammata mea viscera furit;
tristitia de præcordiis discerpit
validum robur in tenebris mæroris.

 78) *Nimbo*

'. M. (h) vort. C. U. vorn. P. M. (i) felldi. C. U.
a, *alias:* hradann. C. U.

78) Festist opt (a) í (b) fiúki lasta
frost (c) ágirni mer í brióstі,
grædgin drepr med glæpum audgum,
grefst her inn á króki stinnum.
Hrædiliga med blindri blídu
bleckist holld í daudans fleckun (d);
hrelldr (e) af slíku ætti ec alldri
ugglaus vera, þó miskunn huggi.

79) Fyrirlátid mer fadirinn sæti;
Fyrirlátid mer; ec vil gráta
ord, hugsan, oc illar (f) giörder
audmiúkliga, oc firrast daudann.
Því fýti (g) ec nú þer ad fótum
þraungdr oc kvaldr af mæding taldri,
klöckr oc hræddr ec þurfa þickiunst
þína vægd í naudum minum (h).

80) Svo fýsunst ec hinn sæti Jesu
fyndalausn, ad þeirra mynder (i)
lítast mer sem liggi þrútid
linna eitr um hiartad innan.
Send híngad mer siaufallds anda
sanna gipt, þá er leysi úr banni
mína önd, ad mætta ec þióna,
Máriublóm! fyrir yckrum (k) sóma.

81) Laust alldregi lát mig (l) Christe
lasta vinds í bylia (m) kasti;
typta mitt oc tem sem optast
tendrad bríóst med líknarvendi;
svo ad grátandi fúss ad fótum,
fadir skínandi! kriúpa ec þínum,
hvert þad sinn ec kulldann kenni
í kostalausu glæpafrosti

82) Beidi

(a) ok. P. M. (b) med. C. U. M. (c) föst. 2. (d) fleckum. C. U. P. R.
(e) hellst. P. M. R. helldr. C. U. (f) allar 3. P. M. (g) lýt. P. M. krýp. C. U.

78) *Nimbo vitiorum ſæpe infigitur*
meo pectori gelu avaritiæ;
voracitas lautis ſceleribus interimit,
& firmo huic ſe infodit harpagone;
Cæca conniventia horrendum in modum
caro in contaminationem mortiferam decipitur,
qvibus contriſtatus, nunqvam eſſe deberem
ſecurus, qvamvis miſericordia conſoletur.

79) *Mihi condonate, pater dulciſſime!*
Mihi condonate! Deplorabo
verba, cogitationes & mala facta
ſuppliciter, & mortem effugiam.
Hinc ad pedes Tuos jam lugeo
dicta moleſtia afflictus & excruciatus;
emollitus & pavidus me indigum agnoſco
Tuæ clementiæ in mea ærumna.

80) *Dulciſſime Jeſu! Tantopere diſcupio*
liberationem a peccatis, ut eorum imagines
mihi videantur, acſi inflammans circumjaceat
præcordia venenum ſerpentis.
Mihi ſeptuplicis Spiritus mitte
verum donum, qvod a malo liberet
animam meam, ut ſerviam,
O fructus Mariæ! coram veſtra Majeſtate.

81) *O Chriſte! ne me unqvam dimittas*
in turbine vitiorum;
caſtiga, & jugiter doma
pectus meum accenſum virga clementiæ,
ut lacrymans avide ad pedes,
pater ſereniſſime! procumbam Tuos,
qvacunqve vice frigus perſenſero
in flagitioſo ſcelerum gelu.

 82) *Jam*

(h) naudſyn mína 5. N. C. U. ydarn. P. M. (i) ſyndalíkn ad þverra mundi. P. M. (k) yckarn (l) mer. C. U. P. M. (m) bylgna. 2.

82) Beidi ec nú fyrir Máriumódur
miúka bæn, oc fagrann tenad,
átreyſtande Jeſu Chriſte
ydra vægd, er týndum nægdi:
Pín mig ádr enn dettr á daudinn,
Drottinn minn (a)! í kvölum oc ſóttum,
ad (b) því (c) midr ſe ec þá ſídan
ſlitinn á (d) fiandans króki bitrum.

83) (*) Lífid ſiálft! ad luktri æfi
leys mitt bann fyrir idran ſanna,
oléo ſmurdr veittu ec verdi (e)
vidr kennandi milldleik (f) þenna;
Hreinaſt gef þú hiarta mínu
holld oc blód, er tókſt af módur,
lyſtiligaſta (g) leidarneſti,
þá lockaſt (h) önd af holldſins böndum.

84) Hrædunſt ec ad ſárt muni ſvída
ſamvitſkunnar bygd af grunni,
ſundrud öll, þá ſynder kalla
ſína eign ad hiarta mínu.
Döcker munn þá fianda flockar
færaſt nær (i) med ópi oc kiæru,
búnir mig ad brenna oc pína (k),
bíta, ríſa, kremia oc ſlíta

85) Munt þú þetta, hinn dýri Drottinn!
diöflaſveitum nockud veita,
mína önd ad meida oc pína (l),
Máriubarn, enn hiálpar varna?
Heitu oc raudu hiartablódi
hana leyſtir; oc því má ec treyſta
Jeſú þinni áſt á mönnum (m),
ſem öllum baud til líſs frá dauda.

86) Heyrdu

(a) ótt. C. U. (b) æ. 3. (c) þeſſ. 3. N. (d) af CC. U. P. M.
(*) *Hanc ſtropham priori præponunt 3 exemplaria Bibliothecæ Magnæanæ.* (e) ad eg mætti verda P. at ek væntti ath ek verda. M. (f) miúkleik. P. M. fögnud. C. U.

82) *Jam rogo per matris Mariæ*
blandam orationem & facundam intercessionem,
fretus, Jesu Christe!
vestra indulgentia, qvæ perditis sufficit:
Affige me anteqvam mors irruat,
mi Domine! cruciatibus & morbis,
ut eo minus exinde
acuto diaboli hamo dilacerer.

83) *Ipsa vita! finita mea vita*
me ab excommunicatione per veram pœnitentiam libera;
fac ut oleo unctus
hanc clementiam agnoscam.
Purissimum cordi meo concede
corpus & sangvinem, qvæ a matre assumsisti,
viaticum jucundissimum,
cum anima de vinculis corporis elicietur.

84) *Timeo ne acerbe doleat*
regio conscientiæ funditus
tota dilacerata, cum peccata reclamabunt
suam de corde meo possessionem.
Nigricantia tum diabolorum agmina
clamantia & accusantia appropinqvabunt,
parati ad me comburendum & excruciandum,
mordendum, comprimendum, dilacerandum & discerpendum.

85) *An Tu etiam, Domine gloriosissime!*
hoc cohortibus diabolicis concedes,
ut animam meam lædant & excruciant,
fili Mariæ! aut auxilium denegabis?
Calido & rubro sangvine cordis Tui
illam redemisti, qvare mihi confidere licebit
Tuo, o Jesu! amore in homines,
qvos omnes ad vitam a morte invitasti. 86) *Audi*

(g) lystiliga ad. C. U. M. P. (h) leysist. *iidem.* (i) ad M. C. U.
(k) skeina. 2. skemma. C. U. M. P. R. (l) skeina. M. skemma. P.
(m) ad Jesus minn hafi ást á mönnum. 4. Jesus þinum ástarmönnum. C. U.

86) Heyrdú mig nú himins oc jardar
háleit bygdin (a) allra dygda,
megin Drottning manna oc engla,
módir guds, oc blessan (b) þióda (c)!
Þá ec mædunst í nógum naudum,
nálæg vertú minni sálu
vef þú ágiætu verndarskauti,
von mín sónn, er (d) hiálpar mönnum!

87) Mária kreistú miólk úr brióstum (e),
mín Drottning! fyrir barni þínu!
Dreirug sodurnum sýndu sárin,
Sonr Máriu! er naglar skáru!
Eç vænunst ad yckrum þióni
engi kvöl megi (f) drottna lengi,
miskunnar þá miúkust renna
merkin slík um himnaríke.

88) Frammi stattu, er fæddir Drottinn,
fyrir skínanda barni þínu,
miskunn bid þú ad miúka finne
madrinn hverr, enn glæpir (g) þverri!
Ber þá fram af blídum vörum
bænarmál fyrir kristnum sálum;
Mária Jesu móder dýrust!
mundu ad eigi skiliumsc undan.

89) (*) Þú ert elskandi (h) ein af sprundum,
ágiætust fyrir lítilæte,
umbætandi bragna synder,
blessud mær, þú ert Drottni kiærust (i)!
Þú ert hitnandi Heilags Anda
höllin (k), prýdd med dádum öllum,
ei kennandi; kvitt af syndum,
kraptaþraung, enn löstinn aungann!

90) Þú

(a) frygdin. C. U. (b) lækning. P. M. (c) hlióda C. U. (d) til. P. M.
(e) miólkud bríóstin. 2. (f) muni. 2. P. N. (g) glæpi. CC. U. (*) *Hanc*

86) *Audi me cæli & terræ*
excelsum omnium virtutum habitaculum,
summa hominum & angelorum Regina,
mater Dei, & benedictio gentium!
Cum maximis malis excruciatus fuero,
meæ animæ adsis
eamqve exoptato tutelæ gremio involve,
vera mea spes, qvæ hominibus succurris!

87) *Maria exprime lac de uberibus,*
Regina! coram filio Tuo!
Cruenta Patri vulnera commonstra,
Fili Mariæ! qvem clavi secabant!
Spero sic in servum vestrum
nullum cruciatum diu dominaturum,
si perfluant misericordiæ clementissimæ
tantæ tesseræ per regnum cæleste.

88) *Consiste, qvæ Dominum peperisti,*
coram fulgente Tuo filio!
Roga, ut clementem misericordiam inveniat
omnis homo, sed scelera deficiant.
Blandis cum profers labiis
intercessionem pro animabus Christianis,
Maria augustissima Jesu mater!
memento, ne ego excipiar.

89) *Tu unica mulierum maxime amanda,*
ob humilitatem celebratissima,
hominum peccata delimiens,
virgo benedicta! qvæ Domino es charissima.
Tu es Spiritu sancto incalescens
aula, omnibus virtutibus ornata,
qvæ a peccatis libera nec agnoscis
virium defectum, nec ullum vitium.

90) *Tu*

strophas cum sequenti transponunt 4. P. M. (h) elſkan. P. M. (i) englum hærri 2.
(k) hölld oc. P. M.

90) Þú ert hreinlífis dygdug dúfa,
dótter guds, oc lækning ſótta,
giptuvegr, oc geiſli lopta,
gimſteinn brúda, oc drottning himna,
guds herbergi, oc gleyming ſorga,
gledinnar paſt, oc eyding laſta,
líknarædr, oc lífgan (a) þióda,
loflig mær, þú ert englum hærri (b)!

91) Mária ert þú móder ſkiæruſt (c)!
Mária lifer þú (d) ſæmd í áre (e)!
Mária ert þú af miſkunn kiæruſt (f)!
Mária lett þú ſyndafári!
Mária lít þú mein þau vóru (g)!
Mária lít þú klöck á tárin!
Mária græd þú meinin ſtóru!
Mária dreif (h) þú ſmyrſl í ſárin!

92) Túnguſætr þó einhverr íta
ordum hygdi í kvædi ſkorda
miúkann dikt, ad makligleikum,
mín Drottníng! af heidri þínum;
því er líkt ſem raſi eda reiki
rádlaus ſeggr, ad ymſum veggium,
felldr (i) oc byrgdr, enn feti þó hvergi
fúſs í burt úr völundar húſi.

93) Hrærd af liſt þó hvers manns yrdi
holld oc bein ad túngum einum,
vindr, leiptr, oc grænar grundir,
grös ilmandi, dupt oc ſandar,
hagl oc drif, ſem fiadrer fugla,
fiſkar, dýr, ſem hollt oc mýrar,
hár (k) oc korn, ſem heidar ſtiörnur,
hreiſtr oc ull ſem dropar oc neiſtar.

94) Vider

(a) lækning 2. (b) ſprundum hærre C. U. Drottni kiæruſt. 2. (c) dýruſt. 3. P. M. ſkíruſt. C. U. (d) ert þú. C. U. lifdu. M. (e) hárri. P. M. (f) ſkiæruſt C. U. N. (g) lítin megn því vóru. C. U. lítin megn þau giöraſt. R. þau mein

90) *Tu es columba castitatis virtutibus instructissima,*
filia Dei, & sanatio morborum,
via fortunæ, & radius cœlorum,
gemma fœminarum; & regina cælorum,
diversorium Dei, & oblivio luctus,
cupediæ gaudii, & desolatio vitiorum,
vena clementiæ, & vivificatio gentium,
virgo celebranda, Tu es angelis sublimior!

91) *Maria! Tu es mater serenissima!*
Maria! Tu vivis & festivitatibus tibi dicatis annum condecoras
Maria! Tu es ob misericordiam charissima!
Maria! leva peccatorum pestem!
Maria! aspice ærumnas nostras!
Maria! mæstas aspice has lacrymas!
Maria! magnis medere malis!
Maria! immitte vulneribus ungventa!

92) *Qvamvis hominum qvidam svaviloqvus*
verbis pangendo concinnare conatus fuerit
lepidum, ut par est, poëma,
Mea Regina! de Tuis laudibus;
Non foret absimile, ac siqvis cespitaret vel titubaret
homo mente captus, nunc ad hunc parietem, nunc ad illum,
prostratus & inclusus, neqva tamen egrederetur,
qvantumvis cupidus, de labyrintho.

93) *Imo; si vel arte commota cunctorum mortalium converterentur*
caro & ossa in meras lingvas,
ventus, fulgur & campi virides,
herbæ fragrantes, pulvis & arena,
grando, nix vento sparsa, & plumæ avium,
pisces, animalia, colles lapidosi & paludes,
crines, grana, & stellæ serenæ,
sqvama & lana, guttæ & scintillæ.

 94) *Arbores,*

er vóru. C. U. litin mörg þvi vóru. P. M. (h) ber. 2. P. M. R. (i) faldr. C. U. fældr. C. U. M. (k) hör. P.

94) Vider oc griót, sem stader (a) oc stræte,
strenger, himnar (b), lopt oc englar,
orma sveit, oc akrar hvíter,
jurtir, málmar, oc laufgir pálmar,
augabragd þótt alldri þegdi,
allar þær af fyrnsku væri
mádar, fyrr enn Máriuprýde
mætti skíra fullum hætti.

95) Mária vertú mer í hiarta
milldin siálf, því giarna villdag,
blessud (c)! þer, ef ec mætta meira,
margfalldadastann (d), lofsaung giallda.
Loflig (e) ord í lióda giördum
af lystiligri (f) módur Christi
óngum tiáir (g) ad auka (h) lengra:
einn er Drottinn Máriu hreinni.

96) Hinn krossfesti kraptrinn hædsti,
kristr! er fiórir broddar (i) nístu,
þer býd ec oc þinni módur
þetta verk (k), er í einn stad settak.
Þá látid mig þessara nióta
þraungskordadra kvædis orda,
er þid siáid med (l) öllu varda
öndin mín ad fordist pínu.

97) Verid kátar nú virdasveitir!
vætti ec þess í kvædishætti
þer vorkynnid, þótt (m) verka þenna (n)
vanda ec midr, enn þyki til standa (o).
Vardar mest til allra orda
ad undirstadan se rettlig fundin,
eigi (p) glögg (q) þó (r) Edduregla
undan hlióti (s) ad víkia stundum.

98) Sá

(a) steinar. P. M. (b) himna C. U. P. M. R. (c) Drottni og. C. U. (d) margfalldadan. 2. P. M. (e) líflig. C. U. P. M. R. (f) lystilig af. C. U. lystiligrar. P. M. (g) tióar. M. (h) yrkia. N. (i) gaddar. P. (k) vers. P. (l) mig. 3. M. R. mer. P. (m) vorkunnliga. C. U. varkunnigr. M. P.

94) *Arbores, saxa, urbes & plateæ,*
fides, cœli, aër & angeli,
vermium species & agri albicantes;
herbæ, metalla, & frondosæ palmæ,
si vel momentum unum non tacerent,
omnia prius vetustate
desererentur, qvam laudes Mariæ
perfecte enarrare potuerint.

95) *Maria in meo corde esto,*
ipsa clementia! lubentissime enim
Benedicta! si plus valerem, Tibi
absolutissimum hymnum persolverem;
Honorifica in poëmate conficiendo verba
de jucundissima Christi matre
nemo ulterius amplificare poterit, qvam:
Solus Dominus Maria sanctior!

96) *O vis celsissima crucifixa,*
Christe, qvem qvatuor clavi transfixerunt,
Tibi, Tuæqve matri offero
hoc opus qvod composui.
Tunc facite ut horum fructum percipiam
arcte ligatorum carminis verborum,
cum Vos videbitis mei maxime referre
ut anima mea cruciatum effugiat.

97) *Valeto jam honoratissima auditorum corona!*
spero, qvod in carminis genere,
vos ignoscatis, qvamvis hoc opus
minus elaboraverim, qvam condignum visum fuerit.
Maxime refert, ut cujusvis sermonis
fundamentum rectum reperiatur,
qvamvis haud exactæ regulæ Eddicæ
interdum exceptionem necessario patiantur.

 98) *Qvi*

vera kann hitt ad. C. U. (n) verda þenna. P. (o) þætti standa. 2. P. M. (p) er. *add.* 5 N. (q) glöggt. P. (r) því. 3. P. N. (s) hlytr 3. verdi 2. P. M.

98) Sá er ódinn (a) ſkal vandann (b) velia (*),
velr ſvo mörg í kvædi ad ſelia (c)
hulin fornyrdin, ad (d) trautt má telia,
tel ec ad þad má (e) ſkilning dvelia.
Vel þvíad her má ſkír ord ſkilia,
ſkilie þióder minn lióſann vilia,
tal óbreytt oc veitt af vilia (f)
vil ec drápan (g) heiti LILIA.

99) Af ſannri áſt oc ſætu brióſti,
ſinni rett fyrir hiálp oc minni,
ſegi Máriu hverr ſem heyrir,
hennar vers, á diktan þerſa;
Vera hann þá (h) ad mærin minniſt
mín, þó (i) liggi ec kvaldr í pínu,
ber mig þar til von, á vörum
víſt ef leki: *Dominus Tecum.*

100) (k) *Almáttigr Gud allra ſletta,*
yferbiódandinn, engla og þióda,
ei þurfandi ſladi ne ſtundir,
ſtad halldandi í kyrrleiks valldi;
ſenn verandi úti og inni,
uppi og nidri og þar í midiu,
lof ſé þer um alldr og æfi
eining ſönn í þrennum greinum!

(a) ordinn CC. U. N. R. (b) vanda og. *iidem.* (*) virda. C. U. R. (c) verdr ſvo margt í kvædi ad ſkorda 2. R. í kvædi ad fela. P. M. (d) ad. *omitt.* 6. P. M. R. (e) þenna ſvo. 3. P. M. R. þaug má N. (f) tal úbreytiligt

98) *Qvi metrum eligit difficile,*
multos in carmine promendos eligit
archaïſmos obſcuros, ut vix numerari poſſint,
qvod intellectum morari mihi videtur.
Sed cum hic clara verba facile intelligantur,
mens mea manifeſta cuiqve patebit,
ſermo non eſt figuratus, & benevole exhibitus,
volo ut carmen hoc intercalatum LILIUM appelletur.

99) *Ex vero amore, & ſincero pectore,*
pro mea ſuaqve propria ſalute, rite
dicat Mariæ, qvivis auditor
hujus poëmatis, ejus verſum (Ave Maria).
Virgo forſitan tunc meminerit
mei, qvamvis cruciatibus affligar,
qvod & ſpero, de labiis
præſertim ſi reſonaverit: Dominus tecum.

100) Omnipotens Deus, qvi omnes ordines
angelos & homines gubernas,
nec locorum nec temporum indigus
in tranqvillo imperio permanes,
qvi ſimul es foris & intus,
ſuperne, inferne, & in medio,
laus Tibi ſit per ævum & ætatem
vera unitas in ternis diſtinctionibus!

---

veit ek af vilia C. U. M. veit at veliá P. (g) kvædid. 4. P. (h) þat. C. U. því. P. M. (i) þá ligg. C. U. P. M. (k) *Hanc ſtropham, qvæ ab initio carminis exiſtit, hic repetunt.* 2. N.

LILIUM

LILIUM

Vetus Islandicum,

Hoc eſt:

Hymnus idiomate Islandico a Poeta quodam Pontificio olim compoſitus, in qvo laudes Dei magna cum devotione recenſentur, Beatæ Virginis encomia non ſine ſuperſtitione decantantur; Omnia miro artificio pompaque exornantur: In eorum gratiam, qui venerandæ Antiquitati juſtum ſtatuunt pretium, Carmine Elegiaco Latine redditus, a PAULO HALLERIO, Islando.

1) In triplici ſimplex, in ſimplice Numine triplex,
Qui ſine principio, Qui ſine fine, Deus.
Angelicæ tua jura colunt, tua numina, turmæ;
Et quem feciſti, Te veneratur homo.
Non Tua Majeſtas ſpatio finitur ab ullo,
In Te nec qvicqvam tempora juris habent.
Omnia Tu præſens loca contemplaris, & omni
Sede vacas, ullo non capiente loco.
Summa tenes, medium comples, premis infima paſſu;
Ullibi qvod non eſt, Numen ubique Tuum eſt.
Ut fuit ante Tuum, ſic eſt poſt Sæcula Nomen,
Laus Tua per binos itque reditque polos.

2) Ad

2) Ad Tua genua feror, bonitatis ſtratus ad aram;
In mea vota pium Numen ab axe voco.
Hos impelle animos, hæc vatis & ora reſolve,
Quæ feciſti, animos, oraqve noſtra, manus!
In numeros pia verba refer, decus adde Camænæ:
Fac niteat cultu, ſacra Thalia, Tuo!
Non precor Auſonias, non ter tria Numina, Muſas!
Eſt ſine Te noſtris gratia nulla metris.

3) Accipe, Virgo, preces; ſuſpiria percipe, Mater!
Mater, cui ſalvus virginitatis honos.
Per Te mellitum fundet mea Svada leporem,
Et Themis alma meo proferet ore melos.
Aurea ſi jugi fluerent mihi carmina vena;
Deberem Dominæ ſed tamen illa meæ.

4) Vatum priſca cohors variis oracula libris
Reddidit, Aoniæ quæ docuere nurus.
Heroas cecinit veteres, monumentaqve Regum,
Marte toga illuſtres, Danica lingua, Duces.
Quod ſi tanta fuit quondam reverentia ſceptri,
Illius & laudes muneris inſtar erant:
Muſa refer ſummi mea nunc diadema Monarchæ,
Oreque, ſed patrio, Numinis acta cane.
Debemur Domino nos, noſtraque munera ſpectes,
Si quibus ornavit nos pretioſa Dei.

5) Condidit ille meum, qvod nunc circumfero, corpus;
Illius hoc venit Spiritus ore movens.
Quin ſimul ut primos vagitus edidit infans,
Lucina famulas ſubjiciente manus:
Abluit antiqui maculas baptisma reatus,
Livida ab infixo dente venena neçans.
Ut crevere anni, ſapientia crevit in annis,
Exſeruit vires mens generoſa ſuas.
Viximus! At poſtquam maturior adfuit ætas;
Hei mihi qvod cuncta non ſine labe fui!
Indolui, cœpiqve meos agnoſcere nævos;
Pone metum, dixit, cum benedicta Salus.

 Cernis

Cernis ut ad dextram latus est adapertile Christi;
Illa tuas sordes sangvinis unda lavat.
Sumpsi animos, stygii contemnens flagra Tyranni;
Quicquid & irato Cerberus ore vomit.
His me devinxit meritis clementia Patris;
Jussit & in laudes illa referre suas.

6) Nondum tempus erat, cœlestia climata fecit
Cum Deus, &, vacuo qvod Jove pendet, onus.
Machina ter ternos intexuit orbibus orbes;
Angelicis sedes digna parata choris.
Accipit illa fides, ratio cæcutit in illis;
Exsuperant captum facta stupenda meum.
Nil majestati decesserat addiderat nil;
Fabrica nullius Conditor almus eget.
Phoebus metitur soles, at Cynthia noctes;
Est equidem alternus. par sed utriqve labor;
In sua hic fugiens vestigia volvitur annus,
Unaque dum moritur, nascitur una dies.

7) Inter cælicolas insignis in arce phalanges,
Angelus unus erat, proximus atqve Deo.
Summus erat, reliqvos superabat lumine cœtus;
Gloriaqve æquales non habuisse fuit.
Sed malesana suos transire superbia fines.
Ausa, sui fertur pœnituisse status.
Amplius imperium, plus affectavit honoris,
Cum tumido insolitum murmuratore nefas.

8) Filius æthereа Genitoris regnat in aula;
O! utinam teneant hæ sua sceptra manus;
Purpura si solio mea se jactaret in illo,
Et promeret nostrum fulva corona caput;
Machina adoratum me triplex prona veniret;
Incuteret cunctis dextera nostra metum.
Interea genium placaret dira tyrannis;
Et foret hæc votis meta suprema meis.
Nec dubito lites ipsi intendisse Jehovæ;
Quam vellem vires sentiat ille meas

Vah

Vah ſcelus! incautum quo te tuus abſtulit error;
Qvam vereor factis præmia digna feras!
9) Vix hæc fatus erat, celſo cum tractus Olympo,
Ceu plumbum, ad terræ viſcera pronus abit,
Nec tamen incomitatus abit; pars tota cohortis
Conjuratorum Tartara nigra ſubit.
Hic ubi perpetuo nutritur ſulphure flamma,
Sævit in auctores improba noxa ſuos.
Infelix animi Satanæ commercia quisquis
Stultus amat, propriam qværit & ipſe necem.
10) Interea Deus omnipotens ſuſpendit, & alto in
Culmine, aquas fixum juſſit habere locum.
Ordine ſtelligeras poſuit ſuper aëra ſphæras,
Quæque nitent gemino lumina celſa Polo.
Evolat ignis atrox, ſubſidit pondere tellus,
Aëra habent volucres, & freta piſcis habet.
Mons caput erexit, vallis depreſſa jacebat;
Plurimus in fœtis nubibus imber erat.
Silva feras aluit, ſpatioſus campus ariſtas,
Et quæ plura tenet munera dives ager,
Oceanum ſena luſtrarat lampade Phœbus,
Indueratqve ſuum jam nova Veſta decus.
11) Cum Pater exſtruxit limoſo e ceſpite corpus,
Sanguine & infuſo veſtiit oſſa caro.
Nec mora, vitales inſpirat conditor auras,
Serpit & infuſus per ſua membra vigor.
Enthea vis animæ, mentiqve ſimillima Divum
Pars operis totum condecoravit opus.
12) Munere qvod Superum toti caput inſerat orbi
Natus homo eſt, vero nomine dictus Adam.
Conſortem thalami coſta Deus educat Evam,
Cum Pater injecto membra ſopore levat.
Ut videt, agnoſcit; cognatæ gratia formæ
Fatidicum ſtimulat pectus & ora viri.
13) Hæc ex carne caro eſt noſtra, hæc ex oſſibus oſſa;
Hæc amet amplexus nupta Virago meos.

 Amramides

Amramides memorat primi hæc connubia lecti,
Connubiiqve locum, qui Paradisus erat.
Has tenuere plagas, venturaqve debuit illas
Angelicis soboles mixta tenere choris.

14) Digna sed ut meritis referatur gratia tantis,
Æstimet & celsum subdita terra polum;
Dat mandata Pater: medio se jactat in horto
Arbor, ab admota non resecanda manu:
Quod si forte juvat vetitos decerpere fructus,
Carpitis æternam, credite, uterqve necem.

15) Angelus ingentes, cœlo turbatus, in iras
Invidiam, pœnæ, suscitat ipse, memor.
Fraude tumens, homini cœlum invidet, ardet & ejus;
Qua cecidit, prolem conditione frui.
Induerat vafrum sinuosis flexibus angvem,
Cum tales bifido sibilat ore dolos.

16) Dic age, cur vetuit frondem modo conditor unam,
Inter quas vasti contulit orbis opes?
Dixerat, & suaves ostendit in arbore fœtus,
Ut tumeant succo, cernere poma jubens.
Virgo refert: mortem ne sentiremus amaram,
Vel quæ plura gravis damna senecta trahit;
Inviolata Pater sua brachia panderet arbor
Jussit, is æternum ne moriretur honos.

17) Ille sub hæc: plura est quoniam data copia fandi:
Non ea decerptæ præmia frondis erunt,
Sumite poma, simul mundi sumetis habenas:
Credite: res similes vos facit illa Deo.

18) Credula decepta est: condensqve in viscere fructum,
Partem, ait, hanc, virgo, tolle, marite, tibi.
Accipit infelix, & inanem conjugis iram
Dum timet, offensum sentit uterqve Deum.

19) Ille sui pœna contemptum ulciscitur æqua,
Exilii miseros damna subire jubens.
Conscia mens nudos exprobrat turpiter artus,
Naturamqve sui pænituisse patet.

Sic

Sic fuit & pater, & lictor, vitæqve necisqve
Causa secuturæ posteritatis, Adam.
Illa orbis varias late est dispersa per oras,
Exul, inops, patris facta nefanda luens.
Nec mirum; ramos fert radix putrida putres,
Et mala sunt corvi, quæ parit, ova mali.
Tempora labuntur, seclorum nascitur ordo,
Latius ut serpsit vis geminata mali.
Horrida flammivomas minitantur tartara fauces,
Cum simul injecit mors truculenta manum.
Non erat, auxilium, quisquam, qui ferret egenis;
Nullus primæva nam sine labe fuit.
Heu! maculant artus eadem contagia nostros;
Hei mihi! quod foetet pars meliorqve mei.
Quid faciam? pænas qui nos has pendere jussit,
Solus habet crimen jus relevare meum.
Hunc cane, Musa, Deum; miracula viderat ætas
Qvæ senior, versu sunt memoranda tuo.
Sunt memoranda tibi, triplex quæ machina vidit,
Et miratur adhuc, facta stupenda Dei.
Is nisi me patulis rapuisset faucibus orci,
Non caneret laudes lingua diserta suas.
Quam vetus amisit formam, novus erigit Adam;
Quæ quondam exul erat, jam revocata salus.
Carcere damnatos solvit clementia cœli;
Nubila post rutilo Phœbus ab axe nitet.
Omnia qui quondam, Pater & cum Flamine Gnatus;
Condiderant, majus jam meditantur opus.
Tempus erat; Genitor veloces, Angele, pennas
Indue, ait, solers & mea jussa refer.
Urbs jacet Isacidum, Nazaretham nomine dicunt;
Sedem illic patriam Virgo Maria tenet.
Dic age: celsitoni suprema potentia natus
Pectore amat condi sub, pia Virgo, tuo.
Ne mirare, sacri servabit Numinis aura
Claustra pudicitiæ, virgoqve mater eris.

 25) Inter

25) Inter ut irriguos nafcuntur lilia fontes;
Inter virgineos fic micat illa choros.
Candida fimplicitas, connata modeftia, dotes
Commendant formæ munera rara fuæ.
Æmula, qvid multis? imitatur Numina virtus,
In fratres pietas, relligioqve Deum.
26) Mens humana ftupet, langvefcunt munia linguæ,
Ipfe vel angelico deficit ore lepos!
Ut tua fceptra regunt orbem, fic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora fonent.
27) Gabriel celeri dilapfus in aëra paffu
Aftra per & cœli climata picta volat.
Non ita pavo fuas fulgentes explicat alas;
Candidior nunquam fol ciet axe diem.
28) Quæ coluit flos virgineus, qvæ gemma pudoris
Tecta fubit, referens nuncia, dixit *Ave.*
O Virgo Superis nimium dilecta, coronat
Quam Deus, innumeras inter honore nurus!
Agmina cœlicolum qui terrigenasqve gubernat
Concipi amat veftro femine factus homo.
Numen in humanæ tranfit nova fœdera gentis;
Tu paries hominem, tu pariesqve Deum.
29) Audiit & quamvis miratur talia primum,
Verba tamen conftans accipit illa fides.
Hæc etenim cunctis res eft incognita feclis.
O! liceat paucis quærere? Virgo refert.
30) Non experta virum num virgo puerpera fiet?
Hactenus eft nulli cognita noftra Venus.
Ales ait: Metuis ne quicquam talia mater!
Hôc opus ætherei Numinis aura facit.
Altitoni paries fanctum & fine crimine gnatum;
Alma tuos Patris conteget umbra finus.
31) Dixerat: infolitum complevit ut æthera Numen,
Vifaqve funt fixo flumina ftare gradu:
Hæc natura, fui velut immemor, admiratur;
Sed nil judicio promovet ipfa fuo.

Numine

Numine tres inter media est persona triuno,
Dignata est matris quæ recubare sinu.
Embryo materna capit incrementa sub alvo,
Virgineoqve Deus semine factus Homo est.
Hæc pia corda sacro celebrant mysteria plausu,
Cumque suis lacrimis gaudia mixta cient.
Ut tua sceptra regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
Cum sua jam novies repararat cornua Phœbe,
Prima videt natus lumina matre puer.
Ceu penetrat vitrum radius, nec læditur illud;
Sic honor illæsus virginitatis erat.
Audiit ulla prius non ætas talia fando:
Virgo parit: Deus ex virgine natus homo est.
Læta recens nato geminantur jubila Regi,
Ætheriæqve sonant gaudia mille domus.
Militiæ mortalis amant commercia turbæ
Cœlestes; mixti pastor & ales eunt.
Sed non sarrano Rex hic dormitat in ostro;
Stramineo ponit membra tenella toro.
Bis quater Eoos aurora ostenderat ortus;
Saucius ingemuit, lege jubente, puer.
Tinguntur roseo sanctissima membra cruore;
Ora madent, & vox pectus anhela quatit.
Lampade cum Phœbus duodenia lustrat & una
Orbem, regalis munera pompa tulit
Purpura, quam veneratur Arabs & solis ad ortum
Gens sita, fulgentes accumulavit opes.
Ter denos Phœbus septemqve per æthera cursus
Egerat, emissis per juga vectus equis:
Templa petit; Sua dant puero suffragia vates,
Debitaqve ante aras victima lege cadit.
Postquam ter denos ætas adolevit in annos,
Jordanis affuso corpus in imbre lavat.
Affudit sacros latices Baptista Johannes,
Officii peragens munera justa sui.

Ostendunt

Ostendunt aperto nova se spectacula cœlo;
Vox Patris auditur, Spiritus axe venit.
38) Nil juvat humanæ rimari indaginis usum;
Non tam sublimes res capit illa Dei.
Ut tua sceptra regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta tuas laudes, O Deus! ora sonent.
39) Interea medio Sathanas caput extulit orco,
Hosqve venenato concipit ore sonos:
Nescio quid certi est; jam me natalis Iesu
Suspensum varia calliditate tenet.
40) Illum sacra cohors, insveto sidera cursu
Munera, & in toto pax colit orbe nova.
Ah! vereor fraudes, fraudum astutissimus auctor,
Neve sua nostrum corruat arte caput!
41) Quis patrium novit genus? est materna propago
Isacidum, quamvis jam latet, orta domo.
Tartarus hunc metuit primum, angvicomæqve sorores;
Ille mihi primus causa timoris erat.
42) Sæpe flet, arridet nunquam, jejunia servat,
Tegmine contenta & lacte juventa fuit.
Ista nihil Deitatis habent, sunt omnia sortis
Humanæ, instabili stantqve caduntqve rota.
43) Major erat, quantum video, quem lusimus Adam;
Nostris capta dolis, major & Eva fuit.
Non, nisi tendantur, capies per retia cervos;
Forte eat in casses præda petita meos.
Experiar quicquid fraudum tentarat Erinnys,
Et quæcunque meo corde venena latent.
44) Nate Dei Patris, Matris dilecta propago,
Auxiliatrices porrige, qvæso, manus.
Fac Satanæ effugiam lusus, Tibi semper adhærens;
Et quæcunque jubes officiosus agam.
Ut Tua sceptra regunt orbem, sic gloria complet;
Cuncta Tuas laudes, O Deus! ora sonent.
45) Cum jejuna famis tolerat ludibria Christus,
Ambulat atqve inter, per loca senta, feras.

Aggreditur

Aggreditur tentatqve Deum, qui decipit orbem;
Quaque poteſt nectit calliditate dolos.
Miſſa ſed intorto redierunt ſpicula nervo,
Inqve ſuum verſa eſt fraus meditata caput.
Tum Chriſtus triplici rediens certamine victor,
Ex Patris docuit dogmata prompta ſinu.
Hoc etiam faciunt Domini, pia turba, clientes,
Eſt quorum nullo laus moritura die.
Queis oculi nigra fuerant caligine tecti,
Auris hebes, nullo prædita lingua ſono.
Si quos in furias fanaticus egerat error,
Aut quibus in lecto languida membra jacent;
Occupat hos ſcabies, lepræ hos contagia lædunt;
Applicuit medicas omnibus ille manus.
Non ſemel in lethi pugnavit ſtamina; quamque
Diripuit prædam mors truculenta dedit.
Aſpicit iſta vafer Satanas, metuensque cohorti
Tartareæ, volvit pectore mille dolos.
Incrementa boni, poſt detrimenta malorum;
Et rediviva ſalus, perdita mortis acus.
Cuncta movent bilem, notas decurrit ad artes,
Sævit & in Chriſti Styx juvenile caput.
Inter bis ſenos fratres, comes unus Iudas
Fur erat & Domini proditor ipſe ſui.
O immane nefas! Chriſtum divendidit ære
Hoſtibus, hoc Satana perficiente ſcelus.
Circumciſa phalanx, furiali percita monſtro,
Innocuas cogit vincula ferre manus.
Judicis ante pedes rapitur; Sententia dicta eſt,
Et vitæ auctorem deſtinat illa neci.
Diripitur veſtis, collidunt tempora pugni,
Commaculat roſeas fœta ſaliva genas.
Ille ictus tacuit, cædenti præbuit ora;
Nullus in inſonti pectore livor erat.
Spinea ſerta caput circumdant, purpura tergum,
Et tandem infami ſtipite membra tremunt.

50) Flete piæ mentes mecum, pia pectora flete;
Hoc, quamvis tremulo fundite ab ore, melos:
51) *Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,*
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
52) Interea Romana acies, Saracænaque turba
Ad scelus impurum quodque parata manus:
53) Tempora quassando, distendens ora cachinnis,
Evomit in miserum scommata multa reum.
Diffugiunt comites: Mater sua fletibus ora
Fœtat, & o! dixit: Siccine, nate, peris!
Ceu gnati quondam doluisti, virgo, ruinam;
Sic, quæso, adversis afficiare meis?
54) Tum Regina gravi sub stipite saucia luctu,
Aspexit nati vulnera cruda sui.
Genua labant, oculiqve madent & pectus anhelat,
Anxius irriguo perfluit imbre sinus.
55) Audiit Angelicam quæ quondam virgo salutem,
Clarior & cunctis matribus una fuit.
Lætaqve cingebat prolem complexibus almam;
Oscula dum capere, & dum dare crebra juvat.
56) Tristia nunc cernit morientis funera nati,
Et fovet amplexu ligna cruenta suo.
Aspicit affixas ferro super arbore palmas;
Affixosqve pedes & latus ense patens.
Vulnera quæ Natus, quæ Mater vulnera sensit,
Utraqve sunt nostri facta medela mali.
57) Has rogo per lacrimas, hæc per suspiria matris,
Liberer ut meritis, Christe benigne, Tuis!
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
58) Sic inter medius cœlum teramqve pependit,
Felle sitim extremam turba profana levat.
Frons cadit, ora subit pallor, viresqve fatiscunt,
Cum parat æthereas Spiritus ire domos.
59) Quis leget hæc siccis oculis? natura dolorem,
Conditor ut moritur, non tacet ipsa suum.

Vesta tremit, tristis condit sua lumina Titan;
Condoluit domino machina tota suo.
Tartarus, ut fama est, immania protulit ora,
Et fatuus palmam credidit esse suam.
Nec mora, turbata est Plutonis Regia, & omnes,
Quas plebs atra colit, contremuere domus.
Lux tenebras vincit, fugiunt maledicta per umbras
Turba, triumphantis numinis ora timens.
Reddere quos habuit captivos jussa Tyrannis,
Subdidit imperio langvida colla novo.
Quis victus? Satanas. Qvis victor? Conditor ævi.
Qvo Sancti veniunt? Ad loca celsa poli.
Qvis pacem terris dederat? Tua passio, Christe.
Qvis dederat cœlos? Crux Tua, Christe, dedit.
Lux sacra, Cunctipotens hominum Salvator, Iesu,
Tolle redux Stygio me super astra lacu.
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
Ecce vetus gaudet, novus ut subnascitur Adam;
Hic genus enutrit quod genus ille necat.
Hic fratres cœlo, cœlesti & munere donat,
Exitio sobolem tradidit ille suam.
Qvid tibi vis, Satana? Christi quid funera tentas?
Te ne Dei censes viribus esse parem?
Peccati quæris labem? non invenis ullam;
Intacta Deus est Virgine natus Homo.
Verbera sæva tulit, meruit sed verbera nunquam,
Enecat innocuum lingua dolosa caput.
Decipit Eva virum pomo, tu decipis Evam;
Progeniem pomo fœmina, virque, necant.
Progenies Christum cruciat; te conterit ille:
Te repetit nervo missa sagitta tuo.
Vix dum purpureos aurora ostenderat ortus,
Victo consurgit funere Christus ovans.
Jura quater denos docuit cœlestia soles,
Donec ad obscura sidera nube vehit.

Collocat in cœlis, quæ ſumpſit corpora terris;
Sangvis eunt ſuperas & caro noſtra domos.

68) Flaminis ætherei poſt dona clientibus auget,
Verba peregrino queis dedit ore loqui.
Ad dextram reſidet, moderatur & omnia, Patris
Invitans fatres ad ſua regna pios.

69) Has rogo per venas, Salvator, & illa per oſſa;
Per quod ab humano germine corpus habes.
Noſtri cura Tuos premat & clementia ſenſus,
Et nunqvam noſtri dememiniſſe velis!
Poplite curvato, tenſis ad ſidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.

70) Tempus erit, judex dicturus jura redibit,
Cum ſua pro meritis præmia qvisqve feret,
Concipiet ſubitas ſpecioſa hæc machina flammas;
Omne ſuum perdent tunc elementa decus.

71) Omnibus exſurgent rediviva cadavera in oris,
Induet & vultus tunc homo quisqve ſuos.
Gens ſcelerata videns, monſtrat quæ vulnera, Chriſtus;
Submittet pavido læſa timore caput.
Omnia facta refert, atqve omnia dicta reorum
Actor, & in tacito quæ latuere ſinu.
Nec juvat ejurare ſcelus, nec munera proſunt;
Exſequitur tabulas judicis urna ſuas!

72) Detegitur violans cauſas ambagibus error,
Judicio cuncti ſtantqve caduntqve Dei.;
Scinditur in geminas plebs circum pulpita claſſes;
Dextra petit cœlos; Tartara læva petit.

73) Dentibus hæc ſtridens, natat alto in gurgite mortis,
Commutantqve ſuas flamma geluqve vices.
Aſtant tortores, memorantes crimina vitæ,
Heu nimis in pœnas ingenioſa cohors!
Spes nulla effugii, dolor hic non clauditur unquam;
Vitam, perpetuo dum moriuntur, aiunt.

74) Illa ſed ad Superum convivia ducitur, illam
Gloria & æternus concomitantur honos.

75) Siſte

Siste caput lacrimas, sermonem lingua coërce,
Sola movens pectus mens prece flecte Deum.
Poplite curvato, tensis ad sidera palmis,
Convenimus vultus, Conditor, ante Tuos.
Me timor extremi tenet exercetqve diei;
Heu miser; heu nullam sentio tristis opem!
Me peragunt peccata reum, rapit ante tribunal
Neqvitiæ rigidum conscia vita suæ.
Rara mihi virtus, vitiis premor undique multis;
Sæpe fui iratus, sæpe malignus eram.
Sæpius invidiæ tumuerunt corda veneno,
Sæpe supercilio frons caperata fuit.
Crimen avaritiæ fixit sub pectore sedem;
Fixerat & toto qui volat orbe puer.
Ignoscit, fateor, pravis clementia servis,
Incutiunt nobis attamen ista metum.
Parce, Pater! lacrimor, vitæ me pœnitet actæ:
Ecce Tuos jaceo quam miser ante pedes;
Membra tremunt, cor delicuit, vigor aufugit omnis;
Ultima, ni parcas, lux erit hæcce mihi.
Ut sitis ardentes, si forte venena colubri
Cervus edit, fauces immoderata premit.
Arva per & silvas & vasta cacumina fertur,
Inveniat vivæ flumina donec aquæ.
Sic Tua, Nate Dei, sitio medicamina; Sanctus
Infundat cordi Spiritus illa meo.
Sedulus inveniar vittatæ ad munia turbæ,
Cum Tuus atqve Tuæ matris agetur honos.
Conde manu, scelerum cum me rapit impetus, & me
Castigent legis mitia flagra reum,
Me quoties subit illicitæ tentatio flammæ,
Extinguam lacrimis, dum furit illa, faces.
Parce piis lacrimis, Matris per nomina, Nate!
Extrema qvando me vocat hora necis.

Qui nunquam miseros spernis, timidosvè repellis,
'Has etiam facili percipis aure preces.
Non ego detrecto morbos & damna senectæ,
Donec ad extremum funeris hora venit.
Hos fatiga humeros, exerce hæc membra labore,
Fasce sub imposito mens liquefacta gemat.
Sed rogo post mortem ne me fera mactet Erynnis,
Et cineres tuto posse jacere loco!

83) Qui mihi das vitam, mihi da fulcimina vitæ,
Cum mens ad superos ingredietur iter!
Exoptata mihi da, quæso, viatica, Christe;
Ultima sit, fuerat quæ Tibi, cœna mihi!

84) Quam vereor scelerum ne mens me conscia lædat;
Inferni lacerent quam mea membra canes!
Astabunt stygiæ circum mea funera turmæ;
Heu; præsens rabidis dentibus angvis erit!

85) Hanc ne sines animam mactari, dulcis Iesu,
Solvisti meritis quam prius ipse Tuis!
Non facies, magni merx hæc Tibi constitit olim,
Si memini, cordis parta cruore Tui est.

86) O Regina Poli! Terræqve, Hominumqve Deumqve,
Virtutum sedes & pietatis amor!
Alma dei genitrix, humanæ cura salutis,
Tuta sis arx animæ præsidiumqve meæ.
Aspice pallentis langventia lumina vultus;
Excipe, cum fugiet pectoris aura, sinu.

87) Infans quæ suxit Mater, præbe ubera Nato;
Cruda Patri præbe vulnera, Nate, Tuo.
Hæc puto visuntur nostræ cum signa salutis,
Cœlicolum absolvet lecta corona reum.

88) Ante thronum Nati cum stas, pia Mater, & oras;
Excipiant tunc me ne tua vota, cave!

89) Nata Dei, medicina mali, sincera columba,
Virginitatis honor, faxqve decusqve poli:

90) Ætherei

Ætherei consors sceptri, domitrixqve furoris;
Angelicum superas Virgo beata, decus!
Te facit acceptam tua mansuetudo Jehovæ,
Castus ad exemplum, qui colit ora, pudor.
Crimina condonas, quæ sola es criminis expers;
Spiritus altitoni nam Tua corda fovet.
Vulnera nostra fove; quos ducimus, accipe quæstus;
Mater es, ergo omnes inter honora nurus.
Dicere digna Tibi si quis præconia tentat;
Is numerum arctoæ dicere tentat aquæ.
Errat, & incerto figit vestigia passu,
Dum labyrinthei fertur in antra specus.
Omnia si linguis resonarent ora disertis,
Si voces hominum singula membra darent,
Sidera, pulvereæ micæ, plumæqve, nivesqve,
Gramina, grando, feræ, squamigerumqve pecus;
Arboreæqve comæ, vermes, plantæ atqve metalla,
Et quæcunque simul fabrica dives habet;
Non Tua momentis canerent hi encomia cunctis;
Sufficerent laudes dicere, Virgo, Tuas.
Altior est unus Te Virgo, & sanctior unus;
Altius hoc nihil est, sanctius atqve nihil.
Dicere plura libet, nequeo sed dicere plura;
Devotum pectus sufficit esse mihi.
Paucula, Christe, Tibi, Matriqve hæc dedico metra;
Vos facite, effugiat mens in agone-rogos.
Aspicite hos lætis versus, pia pectora, ocellis,
Non multum quamuis forte leporis habent.
Non hic magnifice phaleratas jacto Camœnas;
Res multum curæ, sed mihi verba parum:
Non decet obscuris involvere talia metris;
Culta, sed e medio verba petita, decent:
Omnibus apparent in aperto lilia campo;
LILIAque hinc dici carmina nostra volunt.

99) Hæc

99) Hæc quicunqve leget, ſincero pectore grates
Votaqve perſolvet, Virgo Maria, Tibi.
Tu me reſpicies, rapido cum carpor ab igne,
Si *Dominus Tecum* vox mea ſæpe refert.

Ad Lectorem.

Nolo putes raſæ venerer quod dogma cohortis,
Lector! Ego Auctoris prævia verba cano.
Ille licet recto non ſemper tramite currit,
Haud tamen ex omni parte profanus erit.
Quæ bona ſunt, retine; quæ ſunt mala projice, ſodes!
Illa imitare legens; dum legis hæcce, cave.

P. H. I.

SEC-

SECTIO III.

De Episcopis Skalholtinis.

CAP. I.

De Jona Qvarto.

§. 1.

Anno a partu Virginis 1408, cum sedes Skalholtina triennio vacasset, Jonas qvidam Monasterii Sancti Michaëlis, qvod Bergis situm est, ›bas, in Islandiam venit, & Cathedram calcare cœpit (a), qvi 6 Idus ptembris prima episcopali missa Skalholti celebrata, more majorum, dicores (Instructorem agente Vigfuso Ivari filio, tum temporis totius andiæ Præfecto) spendidissimo convivio excepit. Seqvente autem no ecclesiarum visitationem ab Holanis incipere visum est, qvi pluri-s annis proprio caruerunt Episcopo, unde incolarum munificenti-ı cum debita conjunctam ocsvervantia expertus, per Qvartam orien-em, Skalholtinæ diœceseos partem, sub hyemem Skalholtum rediit, ›xqve dispensationem opum Cathedralium ab Oddo Jonæo in Gud-ındum Thorsteini, & denuo a Gudmundo in Vigfusum Thorbiörni nstulit, qvem etiam paulo post removit, antea autem opulentissimam ebendam Breidabolstad, Oddo ablatam, Thorarino Andreæ contu-at, qvæ ipsum inconstantiæ & volubilitatis, cujus eum Annalium scrip-res incusant, convincere videntur.

§. 2.

JONAS EGILLI in *Annal. Episc. Skalholt.* Doctiss. *ARNGRIMUS* in omnibus (ni fallor) suis scriptis, *THEODORUS THORLACIUS* in *Indice Episc. Skalh.* ad calcem *Schedarum Arii Polyhistoris* impresso, aliiqve recentiores hunc Jonam plane omittunt; sed sedisse illum inter Episcopos Skalholtinos, facta, & Auctor *Annalium*, qvi ab 1395 incipiunt, sed 1430 terminantur, ideoqve fide dignus, utpote nostro syncronus, abunde verum faciunt.

§. 2.

Proximo abhinc anno, qvi fuit Seculi decimus, die lunæ ante festum Gregorii, controversiam, qvæ de annuis reditibus templorum Akrensis & Krosshoftensis diu viguerat, literis decretoriis sedavit & penitus sustulit; hanc autem ei subjecit Gudruna qvædam Styri filia, uxor Snorronis Torfæi, qvi plures ante annos in Norvegiam trajecerat, sed anno 1406 in Islandiam reversurus, in Grönlandiam delatus fuerat, unde anno 14 0 Norvegiam repetiit, tandemqve anno 1413 in Islandiam tendens, ad orientale Insulæ latus, naufragio facto inops evasit: Qvo audito Gudruna, qvæ viduitatis pertæsa, Gislavum Andreæ tori socium adsciverat, eodem relicto, priori marito occurrit, & peramanter excepta cum ipso deinde consenuit. Anno 1411, causa seu controversia Oddensis invalescere cœpit, qvalis illa fuit, non liqvet, valde autem gravem aut enormem fuisse, inde colligitur, qvod Vigfusus Thorbörni duodecimvirali cognitione & sententia præbenda Oddensi privatus fuit, omniaqve ipsius bona episcopali fisco adjudicata; Ipse autem Romam ad accipiendum absolutionem Papalem proficisci necessum habuit, q[illegible] in Islandiam rediens, cum 160 sociis, undis absorptus est, 13 tantu[illegible] salvis evadentibus. Anno 1413, die Veneris proximo post Thorlaci fe[illegible]tum Episcopus Codicillos cœnobii Vidöensis, de lignis, balænis & i[illegible] genus aliis oceani ejectamentis, qvæ in oris prædiorum Krysevik [illegible] Hraun reperiuntur, confirmavit; pauloqve post, cum sedisset annos & 6 menses, supremum obiit diem.

CAP. II.

De Arna Olai filio, Munifico.

§. I.

Jonæ *Arnas Olai* filius, natione Islandus (a), professione Monachus, in episcopatu Skalholtensi suffectus est, qvem ab annis 1403, aut 1404

(a) Vitæ Monasticæ nomen dedisse, inde concluditur, qvod constanter consveto monachorum epitheto *bróder* seu *frater* vocatur. Islandum vero fuisse liqvet: 1) Qvia consangvi.

ɔ4 in familia, viri Norvegorum tum temporis clarissimi, Haconis Sigurdi i vixisse, eoqve, anno 1407 mortuo, ejusdem viduæ Sigridæ Philippi æ adhæsisse constat, eandem enim Romam comitatus est, ubi Nornnorum ibidem degentium Pœnitentiarius constitutus fuit; unde tann haud contemnendam lingvarum, antiqvitatum, aliarumqve rerum gnitionem reportavit. Hinc in Norvegiam redux, matresfamilias no 14:0 cum Nobili qvodam Sveco Magno Magni filio ad secundas ptias transeunte, conciliatrice, & inter convivas nuptiales Osloæ se:t sistente, ipsissima septentrionis Semiramide Margaretha Regina, in gni familiam adscitus est, cui deinde a Confessionibus fuit.

§. 2.

Anno 1412 post mortem Margretæ Reginæ, herum seqvens, Erin Pomeranum adiit, in cujus aula integrum plus minus annum transt, usqve dum anno 1413 totius Islandiæ Præfectus constitutus, Vicam sibi elegit Biörnonem Einari filium (a). Audita enim Jonæ Skalltensis morte, Italiam petiit, & Johannem 23 (b) Florentiæ conve:. cujus jussu Lubecæ 6 Idus Octobris in Skalholtensem Episcopum ungitur (c), tandemqve anno 1414 (d) diœcesin adiens, primam ut

 Episcopus

---

sangvineus fuit Thorunnæ filiæ Dadæ (seu Davidis), communiter dicti Dalaskalli, cujus cognationis respectu, Ario Dadæ filio celebre prædium Snoksdal vendidit, (qvi David Dalaskalie cum suo abnepote Davide Gudmundi filio confundendus non est, cum prior circa annum 1400 aut paulo post, posterior vero anno 1550 floruerit). 2) Qvia Thorkillus Arnæ Episcopi frater diu fuit parœciæ Reykholtensis in australi Islandia Pastor, sed Toparchiæ Hunavatnensis in diæcesi Holana Præpositus.

Vid. supra pag. 227.

) Hunc Johannem Ladislaus Neapolitanus Rex Roma ejecerat, qvi ideo contra eum crucem & indulgentias evulgavit, cujus præconii occasione, Hussus in Bohemia contra indulgentias concionari cœpit, tandemqve hic in Concilio Constantiensi Pontificatu se abdicare visus est.

Arnæanæ initiationis literas, Lubecæ datas, ex Archivo Nidarosiensi se vidisse & in manibus habuisse fassus est Doctiss. Hafn. Acad. Professor *ARNAS MAGNÆUS*, confer. & *PONTOPPIDANI Annal. Eccles. Dan.* Tom. 2. pag. 512.

) Arnam in Islandiam ad capessendum Episcopatum anno 1414 venisse, constanter testantur *Annales Recentiores* & *Breviores*, qvos hic seqvi, ut ipsius tempore conscriptos,

Episcopus missam Skalholti in Festo Divi Thorlaci celebravit. Tantam in Islandia habuit vir ille potestatem, qvantam, aut ante, aut post eum, nemo: Fuit enim ordinarius Skalholtensis dioeceseos Episcopus, Holensis vero Vicarius, totius Islandiæ Præfectus Regius, & ab Archiepiscopo visitator Generalis consttutus: A Mercatoribus Bergensibus commerciorum curam & inspectionem commissam sibi habuit, qvorum nomina ab incolis severe exigebat, & a Monasterio Bergensi decimarum Vestmannoënsium Collector constitutus fuit (a).

§. 3.

Eadem qva in Islandiam venit æstate, Holensem dioecesin visitavit, sed sub hyemem per Skalholtensem reversus est, incolarum promtitudinem officiorum & largitatem expertus & collaudans; erat enim in conciliandis sibi popularium animis mirus artifex, eodemqve modo, qvoad in Islandia fuit, perrexit, multa enim dedit & indulsit, unde *Munifici* (Hinn Millde) cognomen adeptus est, sed multo plura accepit, cum pecuniæ corradendæ nullam occasionem omitteret, adeo ut scyphorum, phialarum, aliorumqve cimeliorum, qvæ sibi comparavit, & variarum ejus vario sub prætextu & nominibus exactionum, gemebundi mentionem faciant hujus ætatis Scriptores, qvas exactiones mitiori vocabulo *Petitiones* vocant, qvales erant Regis, Præfecti, Præpositi, Petitiones; unde annum, qvo hæc agebantur, (Bona Vetur) *Petitionum hyemem* nuncupabant. Eodem etiam anno, ardelio qvidam, nomine Ivent Sassa, provinciam peragravit, Sancto Antonio stipem petens, sed

tos, haud dubitamus, licet probe nobis cognitum sit alios magni nominis Auctores id in annum 1416 rejicere.

(a) Donationem decimarum Vestmannöensium Monasterio Bergensi, ab Arna Thorlaci filio factam, retulimus supra Per. 2. Sect. 3. cap. 1. §. 49. pag. 39. 40. Qvid autem Præsulem ad exactionem nominum, qvæ nostrates mercatoribus Bergensibus debebant, impulerit, non video, nisi qvod *dulcis odor lucri ex re qvalibet.* Huic autem rei occasionem dedisse videtur, qvod ad hæc tempora; commercia inter Norvegos, præcipue autem Bergenses & Islandos floruerant; nunc autem succrescente in Islandia Anglorum mercatu, commeatum & mercimonia affatim invehentium, verisimile sit, multos debitorum solutionem neglexisse aut negasse, cui Bergensium incommodo Præsul nominum exactione obviam ire voluit.

ſed ſub qva larva id fecerit, aut qvo prætextu uſus fuerit, non liqvet; id tantum conſtat, Antonio, qvam Epiſcopo, noſtrates ſe largiores præſtitiſſe. Inſignem autem uſum aut emolumentum hunc Epiſcopum commiſſo ſibi gregi præſtitiſſe, non legitur, excepto, (ſi modo id huc ſpectat) qvod præter antiqva altaria, 4 nova in templo Skalholtenſi conſtitui, ipſumqve templum, ſed opere valde tumultuario, refici, curavit, prædiaqve nonnulla Holanæ ſedi acqviſivit.

§. 4.

Anno 1419, ad exteros Præſul abiit, in Norvegia obvium habens Jonam Tovæ filium Epiſcopum Holenſem, cui ingentem argenteam auroqve obductam crucem, vocatam Glæſer, ſeu *ſplendentem*, aliaqve cimelia dono dedit; Deinceps nunqvam in Islandiam venit, ſed diœceſin abſens per Officiales adminiſtravit, cathedrales autem uſus fructus per Qvæſtores aut Procuratores collegit, nam utrorumqve *Annales* mentionem injiciunt. Eccleſiæ ſtatum & faciem tum temporis miſerabilem fuiſſe, non diſſimulantes (a); Majoris autem momenti res per Epiſcopos Holanos expediebantur, nam anno 1424 (qvod qvidam ad annum Seculi 27 referunt), Jonas Jonæ Holanus 4 ſacerdotes, nonnullosqve diaconos Skalholti ordinavit, & anno 1429 Reykholtenſe ſepulcretum (b) ut & templum cum cœmeterio & Cœnobio Helgafellenſi repurgavit.

§. 5.

Tam de mortis genere, qvam tempore, qvo obiit Arnas Epiſcopus, varia tradunt Auctores; Antiqviores pleriqve omnes mortem

 ejus

(a) Vide *Annales Recentiores*, qvi his verbis ſtatum eccleſiæ deplorant: *Anno* 1430 *moritur Einarus Hauki filius, qvi annis 8 qvæſtor fuerat.* Et poſt laudes viri: *Tum Eccleſia Skalholtenſis in tanto fuit luctu conſtituta, in qvanto antea nunqvam; agebat enim ſine Epiſcopo & Qvæſtore, ſed Officialem habuit & ſenem & cæcum;* Cujus nomen dictus Auctor, nec hic, nec alibi, prodit.

(b) Cauſam inqvinationis & repurgationis templi, cœnobii & cœmeterii Helgafellenſis, ſupra Sect. 1. cap. 1. §. 4. pag. 228. adtulimus, cauſam autem pollutionis ſepulcreti Reykholtenſis ignoramus.

ejus ad annum 1420 referunt, inter qvos *JONAS EGILLI*, *BIORNUS de Skardsaa*, *ARNGRIMUS*, aliiqve, qvorum qvibusdam persvasum fuit, illum ab Aulicis Erici Pomerani in Norvegia insidiose interfectum aut etiam veneno sublatum fuisse. Sed Antiqvariorum Coryphæus, & Historiæ borealium Regnorum longe peritissimus, *ARNAS MAGNÆUS*, scripsit (a) illum in Dania circa aut paulo ante annum 1430 vitam finiisse, qvæ sententia nobis, ut verisimillima, optime placet; Nam si ante annum Seculi 29 occubuisset, auctor syncronus, qvi *Annales* nobis dictos *Recentiores* haud oscitanter usqve ad annum 1430 contexuit, id certe non tacuisset. Præter variarum rerum experientiam, qvam assiduis peregrinationibus acqvisiverat, Eloqventiam etiam & Lingvarum cognitionem, eruditionem Seculo, qvo vixit, convenientem, ipsi tribuere non dubitamus; Laudatur præterea ob munificentiam, agilitatem, natandi peritiam, aliasqve ejusmodi animi & corporis dotes; Natandi enim tam peritus fuit, ut fluvium Hvita in trajectu Skalholtensi satis impetuosum & voragine difficilem tranaret, eqvum habenis ad crus alligatis simul traducens. Agilitatis tantæ, ut per duos aut tres eqvos in tertium aut qvartum scanderet. In itinere faciendo tantæ velocitatis & festinationis, ut uno die hyemali tempore, inter *Primam* seu Preces matutinas, & *Salve Regina*, seu Preces vespertinas, Skalholto Holas 20 circiter milliaria proficisceretur (b); Qvæ tamen omnia eo collimant, qvod Aulicus, Qvæstor, vel etiam cursor, melior qvam Episcopus fuerit.

(a) Hic in *Commentario de Islandia*, ille in *Annalibus*; Iste in *Vitis Episcoporum*; *ARNAS* autem *MAGNÆUS* suam de hac re aperuit mentem in Epistola ad Parentem meum perscripta.

(b) Ad omnia, ut verbo dicam tam aptus & agilis fuit, ut inde natum sit Proverbium, qvo hodiedum utimur, cum rusticitatis, infelicitatis, aut imperitiæ aliqvem arguimus, dicendo: " Þin var, enn ecke Arna biskups. " Id est: *Tibi hoc convenit, non vero Arnæ Episcopo*; aut: *Tu hoc fecisti, non vero Arnas Episcopus.*

CAP.

CAP. III.

De Jona Gerichini.

§. 1.

uccessorem habuit Arnas *Jonam* vel Johannem *Gerichinum*, al. *Jerechini*, natione Danum (a). Hic primo erat Regis Erici Pomerani ncellarius, Præpositus & Electus Vesterasiensis, qvem Rex consensu pæ Archicathedræ Upsaliensi anno 1409 intrusit. Sed tot & tanton criminum (b) notam postea incurrit, ut non solum delegati Ca:uli Upsaliensis, sed & ipse ejus promotor Rex Ericus eum apud Sem Apostolicam accusarent, qvo factum est, ut Johannes Archiepi›pus Rigensis in ejus causa judex subdelegatus, Gerichinum convicn, & ob causæ diffidentiam, fugitivum (c), honore & dignitate Ariepiscopali exueret, qvam ejus sententiam, Papa Martinus Qvintus : 2 Martii 1421 confirmavit. Nostrates in eo consentiunt, qvod fuerit

---

A nostratibus qvidem vulgo *Svecus* appellatur, sine dubio respectu primæ ejus dignitatis, sed Danum fuisse communis exoticorum consensus, & cognatio cum Petro Episcopo Roskildensi, evincunt. Vid. *PERINGSKIOLD Monumenta Ullerakensia* pag. 1,4.

In literis Cardinalis Guilermi, qvi judex erat delegatus, ad Archiepiscopum Rigensem inter alia exstat: *de diversis criminibus enormibus & detestabilibus graviter & publice diffamatus existit, præsertim perjurii, dilapidationis bonorum ecclesiæ Upsalensis, oppressionis Cleri sibi subjecti, sacrilegii, contemtus clavium ecclesiæ & auctoritatis Sedis Apostolicæ, publici concubinatus, adulteriorum qvam plurium, ac etiam incestus, etiam cum matre & filia, & qvam plurimis aliis horrendis criminibus.* Qvibus criminibus *ERICUS OLAI Hist. Svec.* pag. 18[illegible]. addit: *tyrannidem, polypragmosynem in temporalibus, tributorum exactionem, contemptum Capitularium &c.*

Qvod Gerichini ante sententiam perlatam aufugerit, *Acta* in ejusdem causa, qvæ in *Bullario Örnhielmiano* in Archivo Antiqvitt. Stockholm. exstant, expressis verbis asserunt, qvam & sententiam amplectuntur *RHYZELIUS* in *Episcoposcopia Sviogothica* pag. 44 & *PERINGSKIOLD* in *Monument Ullerakens.* pag. 155. E contra *ERICUS OLAI Histor. Svec.* pag. 131. *MESSENIUS* in *Scond. illustrat.* Tom. 3. pag. 48 & *SCHEFFERUS* in Notis ad *Chronicon de Archiepiscop. Upsal.* pag. 92. nostrum a Rege Erico incarceratum scribunt, qvorum tamen plurimi eum e carcere aufugisse simul innuunt.

fuerit neqvam & vir magnopere malus. Pari constantia Nostratium Annales eum Sveciæ aut Daniæ valedixisse anno 1429, inqve Angliam trajecisse, & inde tandem anno 1430 in Islandiam venisse affirmant (a). Hunc, præter 30 satellites, domino simillimos, id est, maleferiatos & neqvam, duo sacerdotes Matthæus & Nicolaus seqvebantur, qvorum Nicolaus eadem statim æstate in Angliam reversus est, magnam secum avehens piscium, aliorumqve mercimoniorum, copiam, qvam ad expediendum in Anglia nomina Episcopus haud difficulter corraserat; incolæ enim ipsum in Islandiam venientem, non tantum Archiepiscopali, qva præditus fuerat, dignitate allecti, Skalholtenses autem præcipue qvi integrum undecennium sine proprio fuerant Episcopo, ambabus exceperunt manibus, ipsiqve sua utenda & habenda permiserunt.

§. 2.

Eodem, qvo ingressus est Islandiam, anno, ecclesias visitare aggressus est, qvod etiam reliqvis fecisse perhibetur, ut ex reliqviis codicillorum templi Krossensis in tractu Landeyensi in Qvarta australi, qvod anno 1430, & Hvammensis in Nordraardal in Qvarta occidentali, qvod seqventi anno invisit, verisimile fit; Sed supramemoratis stipatus nebulonibus (b), qvi non tantum miseram plebeculam variis modis vexarunt, sed melioris etiam notæ viros, nunc annuente, nunc etiam inscio domino pessime tractarunt, qvorum præcipui & celeberrimi fuerant, summumqve Episcopi & ejus satellitum furorem experti sunt, Teitus Biarnanesensis, & Thorvardus Lopti Modruvallensis, ille Skalholtinæ diœceseos,

---

(a) De tempore adventus Gerechini in Islandiam *Annalibus* nostris fidem denegare non possumus, qvamvis *JOHANNES MAGNUS* & *MESSENIUS* in *Chronico Episcoporum* pag. 33. videantur statuere eum statim in Islandiam *translatum*, vel *ablegatum* fuisse, sed maxime a vero distat magni *RHYZELII* assertio, qvi nostrum clam in Islandiam aufugisse, & exacto ibidem decennio, anno 1432 (nam 1342 mendum loqvitur) occisum fuisse. Vide *Episcoposcop. Sviogothicam* pag. 44.

(b) Tale satellitium herus, haud multo melior, magno suo & subditorum malo in Svecia secum habuit, qvod illum ad scelera alias pronum instigavit. Vid. *PERINGSKIOLD Monument. Ullerakens.* pag. 155.

eos, hic vero Holanæ, civis (a), qvos captivos & compedibus vinc-
: Skalholtum abduxerunt, tetroqve inclusos carceri servilibus mini-
:iis adhibuerunt. Præterea horum prædonum primipilus, nomine
gnus, qvi Episcopi filius habebatur, Nobilissimæ virginis Margaretæ
lm nuptias ambiens, sed repulsam ferens, paternis stipatus satellitibus,
am Kirkiubol in Midneso, in qva Margareta & frater ejus Ivarus Holm se
ntinebant, noctu corona cinxit, ignemqve ædibus subjecit, ubi Iva-
inter primos pugnans, pilo trajectus cecidit. Margareta vero, he-
:i spiritus virgo, antiqvæ culinæ rimoso pariete forfice perforato, nam
id instrumentum ad manum non erat, ex incendio elapsa, celerri-
fuga Mödruvallas in tractum Ejafiord pervenit, serio vovens, ei
tandem nupturam, qvi fratris necem, structas sibi insidias, & illatam
lem, ulcisci & vellet & posset.

§. 3.

Qvomodo Thorvardus ex ergastulo liberatus sit, non liqvet;
itus autem ipso Paschatis festo, instituta a Præsule commessatione,
n custodes inebriati claves neglexissent, ab ancilla, tanti viri sortem
:erta dimittitur; Thorvardus itaqve Margaretæ voto, cujus conjugi-
ambiit, uterqve autem propria ignominia & detrimento, qvod acce-
:ant, exstimulati, ultionis societatem ineunt, destinatoqve die, qvi
t 15 Cal. Augusti, seu festum Sancti Thorlaci, armati ex impro-
ɔ Skalholti apparent, qvod ubi cognovit Præsul, de se suisqve actum
: dicens, templum cum universo clero & satellitibus ingreditur, ob-
atisqve foribus, sacras indutus vestes, hostiam consecratam calicem-
: tenens, ad summum altare missam intonare cœpit, qvæ omnia con-
trariæ

Teitus Gunnlogi filius, vulgo Dives cognominatus, prædii Biarnanes & circumja-
centium villarum in qvarta orientali possessor & habitator, Nomophylax factus est
anno 1460. Avus fuit maternus Teiti Thorleifi filii, cum qvo Jonæ Aresonio circa
annum 1522 & deinceps controversia fuit, de qvo suo loco. Thorvardus autem
fuit filius celeberrimi viri Lopti Divitis, Mödruvallis in diœcesi Holana habitans,
(vid. supra pag. 230. 394.) uterqve suo tempore juventutis Islandicæ facile princeps.
Margareta vero fuit filia Vigfusi Holm, Islandiæ Præfecti, de qvo supra Period. 3.
Sect. 2. cap. 8. §. 3. Tom. 1. pag. 441. & Tom. 2. pag. 230.

trariæ partis duces susqve deqve habentes, fores effringunt, Episcopumqve ab altari vi abstractum, vestibusqve sacris exutum, ad fluvium Bruaraa devehunt, in qvem, culeo inclusum, & adligato ad collum ingenti saxo, ipsum projecerunt, satellites autem partim intra, partim extra templum, ad unum omnes contrucidant, solo excepto Magno, qvi scelerum vindictam timens, paulo ante enavigaverat. Præsulis cadaver e fluvio demum ejectum, in templo Skalholtensi conditum fuit; satellites vero procul a templo in loco profano tumulati sunt, qvi ad hunc usqve diem ab ipsis nominantur Iragerde ɔ: *Hibernorum tumulus*, nam Hibernicæ nationis plurimi fuerunt.

§. 4.

Talem, tamqve tragicum habuit exitum Jonas Gerrichius, Archiepiscopus primo Upsalensis, & Skalholtensis deinde Episcopus, cum triennio ibidem sedisset; plures enim hæc facinora, incendium Kirkiubolense & lanienam Skalholtensem ad annum seculi 33 referunt. Sunt qvi ipsi non modo singularis eruditionis & industriæ laudem tribuunt, ideoqve Archiepiscopali culmine dignum fuisse putant (a), sed etiam post

(a) Conf. *HOLBERGII Histor. Dan.* Tom. 1. in Vit. Eric. Pomer. & *PONTOP. Annal. Eccles. Dan. Dipl.* Tom. 2. ad annos 1408 & 1422. qvi variorum de hoc viro judicia adfert. Causa, cur Scriptores eum Sanctis annumeraverint, sine dubio est permutatio nominum hujus, & Sancti Gerichini monachi, qvi circa annum 1345 vixit. Vid. *VASTHOVII Vitis Aqvilon.* Edit. Bentzel. pag. 81. ita ut hoc testimonium, de nostro a *PONTOPPIDANO* Tom. 2. pag. 531. allegatum, illi haud satis conveniat. Eadem hæc nominis similitudo *JOHANNI MAGNO* imposuisse videtur, nam qvem in *Hist. Eccl. Upsal.* libr. 4. pag. 91. *miraculis coruscasse* tradi, subinnuit, nigerrimis eundem pag. præced. depingit coloribus. *Chronicon* qvidem *Archiepisc. Upsal.* etiam nostrum *miraculis coruscasse* famam esse dicit, sed hæc ejus assertio e *JOHANNE MAGNO* excerpta eo majori verisimilitudine videtur, qvod iisdem plane verbis utrinqve res referatur, & *Chronici Editor* rotunde eloqvatur, a *recentiori manu* hanc *de miraculis relationem adjectam esse.* Unde *BOLLANDUS Act. Sanct.* Mens. Febr. Tom. 2. pag. 643. nostri sanctitatem haud abs re in dubium vocat. De Gerichini vita in Islandia emendata, & diœceseos Skalholtinæ vigilanti cura, *MESSENIUS* in *Chron. Episc.* unicus forsan ac vix probatus testis est, sed qvicqvid sit; nec probatiores nostri Annales Gerrichium in Islandiam venisse ante annum 1430, nec ante annum 1433 occisum esse, multo minus ibidem, aut vivum sanctitatis, aut mortuum miraculorum patrationis, ullam notam reliqvisse agnoscunt.

mortem numero beate viventium adſcriptum, miraculorum patra-coruſcaſſe volunt; aliis autem, ut ſupra dictum eſt, tanqvam qvi er multa enormia ſcelera in Islandiam relegatus fuerit, male audit.

CAP. IV.

De Gotſvinno.

§. 1.

ſvinnus alienigena anno 1435 cathedram aſcendit; cujus qvæ nobis innotuerunt acta, hæc fere ſunt: Anno 1438 cum Nialus Abelgafellenſis cum Paulo Biarni filio Paſtore Miklaholtenſi, de balæ-fundum Kieblavicenſem ejecta controverſaretur, Præſul Præpoſi-Thorſteinum Svarthöfdi filium litis deciſorem conſtituit; cujus ſen-Paſtor cauſa cecidit Anno 1439 Sacelli Hvylſtenſis in tractu idarfiord a prædii poſſeſſore Einaro Jonæ exſtructi, certis condi-ous adhibitis, Privilegia confirmavit. Eodem anno Qvadrantem occi-lem viſitans, litem inter templa Asgardenſe & Sælingsdalenſe vit, qvam ſententiam paulo poſt in literas relatam, ſuorum ſigil-ſubſcriptionibus munivit. Hinc Kirkiuboli Langadalenſium ſubſi-, de ſacello Laugabolenſi conſtitutionem renovavit. Anno 1443, s decretorias edidit de caſeo ſeu tributo caſeario qvotannis cœno-idöenſi ſolvendo. Anno autem 1444, occidentalem Qvartam denuo ıs, cuivis melioris notæ aut lautioris fortunæ colono, inter Klei-idisfiardenſes & Kialkafiordum unciam qvotannis templo Holtenſi endam impoſuit. Et templum, qvod Erlendus Narfi filius Kol-tadis ædificaverat, æſtimari curavit.

§. 2.

Abſente vel mortuo Jona Vilhelmi Epiſcopo Holenſi, ejusdem eſeos Adminiſtrator fuit per qvinqvennium, ab anno 1439, qvo die 23 Aprilis ſe Inſpectorem diœceſeos Holanæ appellat, uſqve 44. Ejus Acta huc pertinentia, qvæ nobis innotuerunt ſunt

Ooo 2 ſeqventia:

seqventia: 1) Sententia, qva prædium Ytre Ey cœnobio Thingeyrensi adjudicavit. 2) Revisio actorum & rationum Jonæ Paulini Officialis, anno 1439 in hebdomade Trinitatis. 3) Constitutio Paulini, ut sit Officialis diœceseos Holensis, Holis die Saturni infra octavam nativitatis Mariæ 1440. 4) Reconciliatio ejusdem cum Thorkelo Gudbiarti 1440. 5) Sententia qva præbendam Grenjadarstad Jonæ Paulino adjudicavit, qvæ sententia ad celebrationem Synodi Provincialis in templo Videvallensi in hebdomade Purificationis 1440 referenda videtur, cum & eundem Paulinum constituit Dispensatorem cathedræ Holanæ. Hoc anno Præsul Holis hyemasse videtur. 6) Apocha data Sveno Hallvardi filio, eodem anno die Martis ante festum Barnabæ. 7) Confirmatio actorum Barbaræ, Abbatissæ Reinestadensis, circa prædium Skidastade, data 21 Julii 1443. 8) Epistola ad Holanos, qva illis notum facit, sibi peregrinationi accincto non vacare Jonæ Paulini famuli sui, Dispensatoris & Officialis, rationes revidere, qvod ideo mandat Jonæ Abbati Thingeyrensi, Sigurdo Priori Modruvallensi, aliisqve melioris notæ diœceseos Holanæ sacerdotibus. Data est epistola Skalholti die 20 Julii 1443. Sed cum Gotsvinnus hoc anno non enavigaverit, vicariatum Holanum ad annum 1444 continuavit, qvo hæc diœcesis proprium tandem Episcopum accepit.

§. 3.

Anno 1439 Synodum provincialem Skalholti habuit, cujus statuta adhuc existunt (a). Anno 1445, Skalholti eum fuisse ex certis documentis

---

(a) Hæc statuta ex Codice pergameno, Bibliothecæ Magnæanæ No. 351 in Fol. qvantum legi poterat, ita se habent: " Anno domini millesimo qvadringentesimo tricesimo
" nono in festo sanctorum martyrum Johannis & Pauli. í Skálhollti in synodo vóru
" þessi bod sett af virduligum herra. herra Gódsuin med guds nád biskup í Skál-
" hollte. voru í samþykt tekinn af aullum lærdum mönnum. Imprimis ath þær
" constituciones sem gert hafa gódrar áminningar skálhollts biskupar Magnús. Arni
" Þorláksson. Jón Sigurdarson ok biskup Vilckin synast oss vel halldanda
" ath biskupstíund sie lúkt med kirkiutíund ok prestztíund til saman skipt. biskups
" tíund ur í burt ad tiltolu. item ath einginn leysist af audrum enn prófasti sín-
" um þar sem hann býtr. item ath einghinn prestr taki vín edr hueiti annarstadar
" enn í Skálhollte nema ser slikt orlof ok gialldi eyri
" víntoll

entis colligi potest. Anno autem 1448, aut mortuum esse, aut ex andia excessisse certum est, tunc enim Steinmodus, Abbas Videyensis, alholtensis diœceseos negotia curavit, qvi hoc anno qvinque villas, eina, Lund, Kadalstadi, Backa & Einifell, Hiardarholto abjudicatas afholto adjecit. Sedit itaqve Gotsvinnus Skalholti ad minimum 12 nos, Holanæ vero diœceseos 4 annos Vicarius fuit; vir nec malus, nec icii omnino negligens, ut ex ejus visitationibus per Qvartam occi-

 dentalem

» víntoll til árligha ok afhendi sínum prófostum. item at suo » margir penitentiarii sem þursa þycker ath af þeim syndum sem biskupe » fiálsum bar afleysa. ithem þeir sem prestar innsigla sínu innsigli » ok kemr suo aptr skanddu presstins innsigli siá halldin » sem suarinn eidr. Ithem at hverr prestr hafi til prestastefnu med ser innsigle sitt » ok flopp enn ábóti hverr bagal sinn innsigle ok flopp. Vilianligr » manndrápari skal skriptast um siau ár, ok halldi þriár kárínur ok gagnfostur &c. » suo sem skrifat er í penitentiario. ok giallda níu merkr heilagre kirkiu í fiársekt. » er, eti ecki slátur þann vikudag sem hann sló mannen. ok bide gud iafnan fyrir » hanns sál. ok vatnfaste æfinliga fyrir annunciacionis beate virginis. » Id est: *Anno domini millesimo qvadringentesimo tricesimo nono, in festo Sanctorum martyrum Johannis & Pauli, Skalholti in Synodo, hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino Gotsvinno Dei gratia Episcopo Skalholtensi, sancita, & ab omnibus clericis approbata fuere: Imprimis; constitutiones qvas bonæ memoriæ Episcopi Skalholtenses, Magnus, Arnas Thorlaci, Jonas Sigurdi, & Episcopus Vilchinus, evulgarunt, qvæ observentur, digne nobis videntur. Item ut decimæ episcopales una cum decimis templo & sacerdoti cessuris expendantur, qvibus exinde decimæ episcopales pro rata demuntor. Item ne qvis ab alio qvam Præposito, in cujus ditione deliqvit, absolvatur. Item nullus sacerdos vinum vel triticum aliunde, qvam Skalholto, coëmat, nisi venia, accepta & . . . oram . . . . pensionem in vinum Episcopo expendendam Præposito suo qvotannis persolvat. Item ut* tot constituantur *Penitentiarii, qvi causis episcopalibus absolvant, qvot opus esse videtur. Item qvos sacerdotes* ad Episcopum absolvendos ablegant, illis literas tradant *sigillo proprio obsignatas*, qvi reversi literas producunto, *sigillo* non *læso* munitas, qvæ *juramenti instar reputentur* (*). *Item ut qvilibet sacerdos Synodum freqventaturus, secum habeat sigillum & albam . . . . sed Abbas baculum sigillum & albam. Homicida voluntarius per septennium pænitentiæ subjectus esto, tres carinas & jejunia solida &c. ut in pœnitentiario perscriptum est, observato, & mulctam sanctæ ecclesiæ novem marcis solvito, die hebdomadis, qvo homicidium commisit, carne nunqvam vescitor, Deum pro anima cæsi jugiter orato, & in perpetuum pridie annunciationis beatæ Virginis in aqva jejunato.*

(*) Ex indice qvodam Juris Ecclesiastici Islandici, scripti anno 1600, discimus, in articulo qvodam statuti Gotsvinni exstare: *Sigillum sacerdotis juramenti instar reputetur.*

dentalem colligere licet, nam pari diligentia reliqvarum Qvartarum ut & Holanarum negotia, curasse verisimile est.

CAP. V.
De Marcello.

§. I.

Marcellus Christiani I. Daniæ Regis amicorum intimus, Cancellarius & Consiliarius, anno, ut videtur 1449, adnitente Rege, Episcopus Skalholtinus constituitur, moxqve aut ad minimum anno 1450 (a) cum Rex coronationis causa in Norvegia præsens esset, ipso itidem adstipulante, & Olai Tronderi filii electionem rejiciente, cui Canonici Nidarosienses Archi dignitatem destinaverant, ejusdem Regni Archiepiscopus designatur licet ad ejusdem honoris plenariam & qvietam possessionem nunqvam perveniret (b). Skalholtensis autem diœceseos genuinum & proprium Episcopum fuisse, eiqve officio decennio circiter præfuisse, minime dubitamus, licet in Islandiam nunqvam venerit, multo minus Skalholtum unqvam viderit, sed diœcesin absens per Vicarios administravit.

§. 2.

Primus Marcelli Vicarius fuit *Gotskalkus* Episcopus Holanus, qvi ab Aslaco Bolt Nidarosiensi Archiepiscopo, circa annum 1449 totius Islandiæ visitator constitutus, & deinde anno 1450, ab ipso Marcello in eodem officio corfirmatus fuit, ut ipsius literæ testantur, hoc anno exaratæ, qvibus Gotskalko Vicariatum & administrationem diœceseos

---

(a) Marcellum ante diem 24 Novembris anni 1450 Episcopum Skalholtinum factum esse, & Postulatum Ecclesiæ Nidarosiensis, probant ejus literæ, qvibus fatetur *se pro introductione Episcopi Gotscalki in diœcesin Holensem vice Cameræ Apostolicæ, accepisse 119 lothones argenti, ponderis Coloniensis & Lubecensis, qvorum unus loth valet solidos Lubecenses duodecim.* Vid. *ARNGRIMI Crymogæam*, pag. 118. & supra pag. 341.

(b) Vid. supra pag. 341.

ɔs Skalholtenſis confert. Exſtant etiam ejusdem literæ ad Skalholtenſes
ɪriales, datæ 1453, 12 Cal. Aprilis, qvibus conceſſam Gotſkalko po-
tatem confirmat, & ne Matthæum accipiant, enixe rogat. Digna-
; etiam eſt ipſe Rex Chriſtianus Primus Islandos clementiſſimis literis
ɔqvi, datis eodem anno, 4 Idus Martii, eorum laudans fidem, mo-
nsqve, ut debitum Marcello ejusqve Vicario Gotſkalko Holenſi obſe-
ium præſtent, Marcellum enim ullo modo dimittere ſe non poſſe,
n ſibi & Regnis perutilem navet operam. Scripſit præterea Henri-
; Kalteiſen, qvi ſe pro Archiepiſcopo Nidaroſienſi gerebat, ad Got-
lkum, Bergis, 7 Cal. Maji 1453, acerbe, in laïcos Eccleſiæ prædo-
s & expilatores, declamans, Gotſkalkum monens, ut Biörnum Thor-
i filium extemplo Skalholto expellat, omniumqve Cathedralium bo-
rum, eorundemqve uſuum fructuum a morte Gotſvinni ab eo ratio-
m exigat; & ſi reluctetur, excommunicari curet; Biörnus enim poſt
ɪrtem Gotſvinni Cathedram invaſerat, cunctaqve pro lubitu diſponens
diſpenſans in ſuos uſus Cathedræ proventus verterat; qvæ omnia
animiter teſtantur Gotſkalkum Marcelli Vicarium egiſſe. Hac ita-
e præmunitus auctoritate, Biornum Skalholto expulit; Paulum Olai
um, monachum Helgefellenſem, ob ſcortationes excommunicavit, alia-
e diœceſeos negotia expedivit, qvapropter ejus in Rationariis tem-
ɔrum, emtionum, venditionum & transmutationum Tabulis, aliis-
e ejusdem farinæ actis, anno 1449 & ſeqventibus crebra mentio
ɔurrit; qvæ, cum pleraqve non ſint magni momenti, ſigillatim recen-
e ſuperſedemus (a).

§. 3.

Cum antea Diplomata datica templi Kirkiubolenſis pag. 88. 89 & 117 exhibuerimus, eorum confirmationem & privilegiorum extenſionem a Gotſcalko factam, hic adferre lubet: " Vii Gothſkalk med Guds myſkun biſkup á hólum og adminiſtrator heil-
" agrar ſkálholtz kirkiu giorum godum monnum viturlegt med þeſſu voru opnu
" brefi, at vii ſtyrkium og ſtadfeſtum þau þriú brief ſem hier eru uid feſt um
" aflát og máldaga kirkiunar aa kirkiubóli i ſkutilsfirde med aullum þeirra grein-
" um og articulis ſem þiu utvíſa. og en ſierdeilis hier at auk gefum vii af vorri
" biſkuplegri magt og nád tuttigu daga aflát huerium þeim manne ſem ſækir med
" gódfyſi til kirkiu aa kirkiubóli aa þeim hátídum ſem þat aflátz brief útvíſar ſem
" hier er vid feſt tuttugu daga fyrir ſierhuern þeirra daga. ſkal þeſſi vor ſkipan
" ſtanda um alldur og eſi upp hedan og til ſanninda hièr um ſettum vii uort in-
" ſigli

§. 3.

Ab obitu Gottſkalki, qvi anno 1457 accidit, diœceſeos Skalholtinæ Epiſcopalia adminiſtraſſe videtur *Mathæus* qvidam, qvi ſe pro Epiſcopo gerebat, qva autem auctoritate id fecerit, non liqvet; veriſimile tamen eſt, ut Marcelli Vicarium, id feciſſe; nam Magnus Epiſcopus Ejolfi filius in Tabulis qvibusdam vocat eum *Clientelarem diœceſeos Skalholtinæ Epiſcopum* (a); An idem ſit ac ille Matthæus, qvi cum Jona Gerichio in Islandiam venit, dicere non habemus, certe temporum rationes non obſtant; Qvid autem in hoc perbrevi officio geſſerit, præ manibus nihil eſt, niſi judicium de qvinqve villis, de qvibus inter Stafholtum & Hiardarholtum toties controverſia fuerat, qvas Stafholto adjudicavit, qvam ejus & Steinmodi Abbatis ſententiam Magnus Ejolfi filius tandem reſcidit, Hiardarholto easdem adjudicando. Viſitationem Qvartæ auſtralis orſus fuerat, qvam morte præventus perficere non potuit, de qva ita loqvitur Fragmentum Rationarii templi Teigenſis in tractu Fliotshlid: *Anno Domini 1458, in generali ſua viſitatione, nobilis Dominus & ſpiritualis Pater Matthæus Epiſcopus Holenſis & Generalis Viſitator totius diœceſeos Skalholtenſis, Teigi mortuus eſt* (b).

§. 4.

" ſigli fyrir þetta brief ſkrifad i vorre viſitacione i Hollti i aunundar firdi fimtudagen " næſta epter decollacionem Johannis baptiſte anno domini milleſimo qvadringen- " teſimo qvinqvageſimo ſecundo." Id eſt: *Nos Gotſcalkus Dei gratia Epiſcopus Holenſis, & ſanctæ eccleſiæ Skalholtenſis Adminiſtrator, bonis viris per has noſtras patentes notum facimus, quod tres literas, his annexas, de indulgentiis & conditionibus templi Kirkiubolenſis in Skutulsfiordo agentes, una cum omnibus eorum clauſulis & articulis, velut ipſæ ſonant, confirmavimus & ſtabilivimus, ſed & in ſpecie preterea, ex poteſtate noſtra & gratia epiſcopali, viginti dierum indulgentias omnibus templum Kirkiubolenſe benevole freqventantibus, in feſtis, quæ literæ indulgentiarum, his noſtris affixæ, commemorant, pro ſingulis feſtis viginti dies, concedimus. Hæc noſtra conſtitutio ſemper & in æternum exhinc valebit; in quorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis appendimus, ſcriptis in viſitatione noſtra Hollti in Onundarfiordo, die Jovis proximo poſt decollationem Johannis Baptiſtæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo qvinqvageſimo ſecundo.*

(a) Vid. infra cap. 8. §. 2.

(b) De hoc Matthæo vide plura infra, Sect. 4. cap. 5.

§. 4.

Tertius Marcelli Vicarius fuit *Andreas* Episcopus Grônlandiæ, n Svenus Prudens Episcopus Skalholtensis in epistola ad Olaum copum Holensem, data 1471, Festo Corporis Christi, vocat *Veneum fratrem Andream Gardensem in Grönlandia Episcopum jam dum ivis, qvondam sub Marcello b. m. Vicarium Skalholtensem.* Hic in m Jonæ filium, Pastorem Hrunensem, qvi in Officialis munus illegisemet intruserat, gravem admodum pronunciavit sententiam, offi. enim bonaqve omnia eidem abjudicavit, illud in Thorleifum Biörni n transferens. Doctissimus *ARNGRIMUS* ait se vidisse bina ejus ia seu sententias decretorias in membrana perscriptas, qvas pro trili in dioecesi Skalholtina anno 1461 protulerit.

§. 5.

Plura Marcelli aut ejus Vicariorum acta nobis non innotuerunt, ut hic recenseantur, digna sunt; Nisi qvod anno 1453. feria 3. post inicam Judica, Hafniæ Rosckildensis Olao Rögnvaldi filio Ecclesi-Oddensem confert, & qvod se fatetur recepisse pro parte Reverendi s Domini Gotskalki Holensis Nobilia Anglicana 11, ad computum arcarum monetæ Hafniensis qvodlibet, datum Hafniæ Roschils, die Benedicti 1453, subscripsit Daniel Kerker Secretarius. Num modus Abbas Videyensis aliqvando ipsius Vicarius fuerit, valde tamus, sed qvod aliqvid Gotskalki nomine, qvi plerumqve Holis ens longe ab hac dioecesi abfuit, in rebus minoris notæ egerit aut ituerit, non negamus. Qvando Marcellus obierit, nobis non innoqvod autem ultra annum seculi 60 Skalholtinus Episcopus non t; pro certo habemus. Archiepiscopali dignitati ante annum 1458 nciasse verisimile est; eo enim tempore Norvegia proprium nacta rchiepiscopum, qvod alias factum esse, vix credere possumus.

CAP. VI.

De Jona Stephani filio, Krabbe.

Jonam Stephani filium, cognomento *Krabbe*, natione Danum, genere nobilem, licet pleriqve Historici & Annalium scriptores ex catalogo Episcoporum Skalholtensium excludant, Marcello suffectum fuisse, & anno 1462 (a) Episcopatus Skalholtensis administrationem accepisse constat, id enim testantur Sveno & Magnus, ejus in Episcopatu successores; Ille in scripto qvodam edito 1468; hic vero in documento qvodam edito 1480, & prætera Rationarium templi Reykholtensis, & Hytardalensis, qvi omnes eum nominant *Johannem Stephani filium*, sed in schedis templi Hiardarholtensis expresse vocatur *Jonas Krabbe, Stephani filius.* Hunc etiam Oddus Petri, in sententia 1470 dicta, de captura salmonum in Andakýlsa nominat *Jonam Krabbe Episcopum*, ejusqve confirmationem donationis allegat. Initio qvidem Stafangrensi in Norvegia Episcopatui destinatus fuit (b), sed jussu & auctoritate Pontificis Romani inde detrusus, Skalholtensem tandem post Marcelli fata, aut ut qvidam

(a) Qvin & illum anno 1460 cathedram adiisse, testantur literæ Jonæ Episcopi Skalholtensis de templo Skardshamrensi in parœcia Hvammensi in Nordurardal, datæ Videy, feria tertia post annunciationem Mariæ virginis 1461, qvæ literæ in originali Episcopi Stephani *libro Visitationum* in Bibliotheca Magnæana No. 257 in Qvarto existunt. Ubi non dissimulandum, ibidem scriptum esse *anno Domini M.CD.XL. primo*, sed hoc anno nullus ejus nominis Episcopus in Islandia fuit, nec hic facile aliud mendum assumendum videtur, qvam XL pro LX, nam anno 1341, Jonas Indridi die 14 Martii diem supremum obierat.

(b) Lucem hic forte fæneratur locus *PONTANI Rer. Dan.* lib. 9. p. m. 607. de Legatis Norvegorum ad Concilium Baseleense dicens: *Erant ad id a Norvegia delegati Johannes Krabbe Nidarosiensis & Adolphus Asloënsis Episcopi;* ubi pro Nidarosiensi, substituendum putamus Stafangrensem, qvia 1) tum temporis fuit Aslacus Bolt Archiepiscopus Nidarosiensis, non vero Johannes Krabbe. 2) Valde absimile vero est, ipsum Archiepiscopum talem legationem ob tantillam rem suscepisse. 3) Non obstant temporum rationes, qvo minus idem esse possit, cum Concilium Baseleense ad annum 1443 duraverit. 4) Ipse Johannes, etiam Episcopus Skalholtensis factus, Prælatum Stafangrensem se scripsit, ut ex seqventi nota patebit. Qvod initio Stafangrensis Episcopus designatus fuerit, nititur assertione Summi Viri *ARNÆ MAGNÆI*, olim in Acad. Hafn. Antiqvit. Boreal. Profess. meritissimi.

idam volunt, ab ipſo reſignatum, adeptus eſt. Acta viri in officio iiſcopali perpauca ſuperſunt, præter mutationes qvasdam circa Prædas & templorum ornamenta factas, qvales fuerunt: Reykholtenſis Rafnum Gilſi filium, Hytardalenſis in Sigurdum Jonæ filium, ab Einaro mi & Lopto Ormi, laïcis, Gilsbackenſis in Torbiornum Amundi um, Miklaholtenſis in Helgonem Magni ab aliis ſacerdotibus translatæ. genteum melioris notæ calicem Reykholtenſi templo abſtuliſſe indi: Magnus Epiſcopus in ſupra memoratis Codicillis, qvod factum avaiæ notam, eidem inurere videtur, ſed Epiſcopus Stephanus factum fno Gilſi imputat. Exſtat etiam ejusdem Statutum de *Ordinario Eccle- Nidaroſienſis* in templo Skalholtenſi obſervando (a), qvod magis

 ſubactum,

In Bibliotheca Magnæana No. 679 in Qvarto, codex pergamenus exiſtit, cui titulus: *Ordo eccleſiaſtici uſus per anni circulum obſervandus*, ad cujus finem ſeqventes literæ occurrunt: " Vii Jón med Guds nád biſkup i Skalhollti. ok prelatus ecclesie " Stafangrenſis heilſum aullum godum maunnum þeim ſem þetta bref ſia edur " heyra. kiærliga med Gud ok ſancte Olaf konung. Kunnigt giorandi med þeſſu " voru opnu brefi at vii hofum gloggliga athugat þann ſetning á tídagiord ok " odrum hlutum ſem hafdur er i domkirkiunni i Skalhollti. Item ſamanleidis " hofum vii med vorum preſtum invirduliga ſkodat *ordinarium* kirkiunnar. Kunn- " um vii at forſta. at hann er ekki i allann (mata i) aullum ſinum greinum ſvo " latande ſem i domkirkiunne i Nidaroſi. Liztt oſs hann i morgum hlutum vel " halldinn. Enn i ſumum greinum ſýniztt oſſ hann ei ſkialiga halldinn vera ſem " tilheyriligt er. Enn tillagt annat margt ok mikit i ſanng ok audrum leſningi " þat ſem vii vitum ei huertt ſkial til er. ſvo ſem er *commendaciones* og *kantica* " *graduum*. Kunnum vii vel unnderſtannda at þeir godu biſkupar ſem verit hafa " munkar og regerat hafa domkirkiunnar. hafa ſvodan tillagtt. fyri þann ſkulld at " þeir hafa uiliat hallda ſinum ſidum. Nú af þuí at vii kunnum hier ónngar " greiner edur raugſemder. til at finna. at vii ſéum ſkyllder at hallda framar enn " *ordinarius* útvíſar og nidarósſ dómkirkia helldr. þá vilium vii láta ſýngia í dómkirkiunni í Skálhollti ſem *ordinarius* utvíſar og lýdur. Enn þat annat ſem vii " vitum ei hver ſkyllda í er. þat má leſa hverr ſem vill heimaugliga. Giöre vii " þetta fyri þann ſkulld at oſs litz ſkialigra vera. at þat ſe ſóngit med godum ſetning ſem ſkylldan lýdur. enn auka margtt og mikit og ſe þar fyri ſúngit ſkyn- " ſamligar þat ſem med rettu á at ſýngiazt. Enn ſvo ſem eru vor frumtíder og " vigilias defunctorum. þat þiker oſſ ſvo godur ſidur at heidra og uegſama jung- " fru Mariam næſt almáttigum gudi. og bidia fyrir kriſtnum ſálum. einkanliga " þeim ſem elſt hafa og reiſt guds kriſtni. Þann ſama gódan vann vilium vii " giarna ſamþyckia. item um felta ſtor þau ſem ecki ſtannda in *ordinario* ſuo ſem

" er

ſubactum judicium & majorem rationis uſum, qvam cætera horum temporum de cæremoniis ſtatuta, prodit. Qvamdiu Skalholti ſederit, non liqvet, ſed veriſimillimum, qvod anno ſeculi 65 ad plures abierit.

CAP.

„ er feſta ſancte Thorlace edur Johannes Holenſis og ſancti Magni edur annur þau „ ſem god raukſemd er til. Þau vilium vii giarna láta ſýngia og halłda epter því „ ſem godur gamall kirkiunnar vane er til. Samþyckttu þenna vorn giörning „ vorer preſtar. Meiſtari Sveinn Peturſſon Officialis heilagrar Skálhollts kirkiu. Eirek„ ur Arnaſon kirkiupreſtur í Skálhollti. Halldor Ormsſon. Petur Þórdarſon. Þor„ ſteinn Jónsſon. Sveinn Jonsſon. Knútur Nicholásſon. Brandur Teizſon. Ok til „ ſannenda hier um ſettum vii vortt innſigli og fyrrgreinder preſtar ſin innſigle „ fyri þetta bref. ſkrifat í Skálhollti þridia daginn neſta fyrir Gregorius meſſo. „ Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo ſexageſimo qvarto." Id eſt: *Nos Jonas Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis, & Prælatus Eccleſiæ Staſangrenſis omnibus bonis has literas viſuris vel audituris amicam ſalutem cum Deo & Sancto Olao Rege; notum facientes per has noſtras patentes, qvod ordinem officiorum & aliarum rerum in templo cathedrali Skalholtino obſervatum accurate perſpeximus, ſimiliter & una cum ſacerdotibus noſtris* ordinarium eccleſiæ *attente conſideravimus, unde nobis innoteſcit, illum in omnibus ſuis articulis cum norma archicathedræ Nidroſienſis non prorſus convenire. Multis qvidem in articulis illum rite, in aliis vero non tam rationabiliter, ac par eſt, obſervari nobis videtur, cum multa & varia, tam in cantu, qvam lectione, ſuperinducta ſint, qvorum rationem nos ignoramus, exempli gratia:* Commendationes & Cantica graduum. *Non eqvidem nos latet bonos illos Epiſcopos, qvi monachi fuerant, regimini eccleſiæ cathedralis admotos, hæc ideo addidiſſe, qvod contractam conſvetudinem conſervare voluerint, cum autem nullam talium rationem vel fundamentum perſpiciamus, qvo nos ad plura obligemur, qvam qvæ* Ordinarius *continet, & ſedes Nidroſienſis obſervat, volumus, ut ſacra in templo cathedrali Skalholtenſi ex tenore & præſcripto* Ordinarii *celebrentur; cætera autem, qvorum rationem obligantem ignoramus, cuivis privatim legere licitum eſto. Hæc ideo ita conſtituimus, qvod rationi magis congruum nobis videatur, ea canere qvæ ex debito ſunt, qvam multa & magna accumulare, ita & ea rationabilius canentur, qvæ cani debent. Sed de prima* (*) *& vigiliis defunctorum, bonam conſvetudinem reputamus virginem Mariam juxta Deum omnipotentem honorare & laudare, & pro animabus Chriſtianis, eorum præprimis, qvi eccleſiam Dei corroborarunt & ædificarunt, orare, qvam bonam conſvetudinem nos lubenter approbamus. Item feſta majora, qvorum in* Ordinario *mentio non ſit, ex. gr. feſta Sancti Thorlaci, vel Johannis Holenſis & Sancti Magni, vel alia, qvæ firma nituntur ratione, ex bona & antiqva eccleſiæ conſvetudine*

(*) Si hic non eſt mendum, *vor frum tider*, pro *vor frúr tider*, conferri poteſt qvod de priori *óttuſaung* notavimus ſupra Tom. 1. pag. 162.

CAP. VII.

De Svenone Prudente.

§. I.

venus, natione Islandus, juvenis ad exteros abiit, literisqve tam fideliter operam dedit, ut Magistri gradu ornatus in patriam revertere. Postqvam annis non paucis templi Skalholtensis Pastor cathedralis rat, tandem anno 1466 ejusdem diœceseos Episcopus evasit, mox: anno 1467 occidentalis Qvartæ visitationem instituens, præter alia scopi munia 11 Cal. Octobris, certis adhibitis conditionibus, ut llum Kirkiuboli in Valthiofsdal ædificaretur, consentit, in subsenti visitatione, bono cum Deo, ordinarii templi jura & privilegia, em sese attributurum promittens, cujus haud immemor, anno 1470, n eandem Qvartam denuo visitaret, idem sacellum in templum evexit, od pleno jure honoreqve gauderet, in Dei, Beatæ virginis & Sancti orlaci laudem, omnibus ibidem precantibus *Pater noster* seu *Ave Ma*- legentibus, aut etiam aliqvid templo legantibus, pro qvovis horum, otiescunqve fieret, 40 dierum indulgentias concessit; in eadem vitione rationes templi Reykholtensis confecit, qvo etiam anno sententiam Oddi filii Petri, Baccalaurei Artium & Officialis Sanctæ eccle- Skalholtinæ inter Botnsaa & Hrutafiardaraa, de captura salmonum nplo Hvanneyrensi in cataracta fluvii Andakilsaa competente, connavit. Tertia autem vice anno 1473, eundem Qvadrantem visitans, ænia templorum Raudamelensis & Hagensis celebravit, qvæ tres tertio

svetudine celebrari, & in iis sacra peragi lubenter concedimus. Hoc nostrum statutum approbabant nostri sacerdotes, Magister Svenus Petri filius, Sanctæ ecclesiæ Skalholtensis Officialis (**), Ericus Arnæ Pastor cathedralis templi Skalholtensis, Halthorus Ormi, Petrus Thordi, Thorstenus Jonæ, Svenus Jonæ, Knutus Nicolai, & Brandus Teiti. In- qvorum testimonium nos nostrum sigillum, & prædicti sacerdotes sua sigilla, bis literis appendimus, scriptis Skalholti, feria tertia proxima post festum Gregorii, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

Sine dubio Jonæ nostri successor.

tio qvovis anno per eandem Qvartam institutæ visitationes, illum, reliqvas, australem scilicet & orientalem, intermediis visitasse annis, verisimile faciunt.

§. 2.

Anno 1469 sententiam Officialis Helgii filii Thorkelis de tributo piscatorum in Bolungarvika templo Vatnsfiordensi solvendo, Skalholti feria tertia ante festum Petri & Pauli confirmavit. Anno 1472 celebrem Skalholti Synodum habuit, cujus Statuta adhuc exstant (a). Anno 1473 & —74 de causa Jonæ cujusdam, dicti Raudkoll, disceptavit;

(a) Hæc ex Codice membraneo Bibliothecæ Magnæanæ No. 354. Fol. ita: „Anno domini millesimo qvadringentesimo septuagesimo secundo wóru þessi bod sett af wirduligum herra. Herra Sueini med Guds nád biskupi í Skálhollti ok í samþycki tekin af ollum lærdum monnum á almenniligri prestastefnu laugardag hinn næsta fyrir petrsmesso ok páls í Skálhollti. Inprimis at hallda heilagt wisitatio beate marie virginis suo sem burdardag hennar. í suo máta at á alþingi megi gánga dóma þá sem þarf. ok suo lisláta menn med logum. ef þörf eda nodsyn beider. eda adra þarfliga ok nödsýnliga hluti þar innan þinga at gera. item ef madr hefir búskap í annarri kirkiusókn. en er heimilisfastur í annarri. lúkizt þar tiunder ok lióstollar sem búit stendr. Item wistfaster menn þeir sem prestar edr bændr giora til siouar á wetur um vertíd. lúki lióstoll heima í heradi. hverr í sinne kirkiusókn. nema þar sem biskup hefir sierliga privilegium til gefit med sínu brefi ok innscigli. Item at hverr madr lúki sína tíund haust ok wor af ollum þeim peningum. sem hann átti skulldlausa í næstum fyrirfarandi fardögum. þó at peningar hanns þuerri edr waxi á þeim misserum." Id est: *Anno Domini millesimo qvadringentesimo septuagesimo secundo hæc præcepta a Venerabili Domino, Domino Sveno Dei gratia Episcopo Skalholtensi, injuncta sunt, & ab omnibus Clericis in Synodo generali, die Saturni proximo ante festum Petri & Pauli, Skalholti, comprobata. Inprimis Visitatio Beatæ Mariæ Virginis, instar natalis ejusdem celebrator, ita tamen, ut in Comitiis universalibus, sententiæ, si opus erit, ferantur, &, si opus sit vel urgeat necessitas, supplicia de condemnatis ex legum præscripto sumantur, vel aliæ res utiles & necessariæ in comitiis peragantur. Item si qvis villicationem in una parœcia, in altera autem domicilium habuerit, in priori decimæ & pensio in candelas expenduntor. Item fixo domicilio gaudentes, qvos sacerdotes vel rustici tempore piscandi hyemali piscatum ablegant, in propria singuli parœcia, ubi domicilium habent, pensionem in candelas persolvunto, nisi in locis, qvibus Episcopus speciale Privilegium literis suis obsignatis concessit. Item omnes vere & autumno, ab omnibus bonis, qvæ proxime præcedenti domiciliorum permutandorum tempore demtis nominibus possidebant, sive bona tempore interjecto increverint, sive decreverint, decimas solvunto*

ptavit; Sed anno 1475 de decimis templi Fellensis in tractu Kollafiord itentiam dixit. Qvæ omnia satis demonstrant, Svenum non desidem, l sedulum & pro genio seculi, qvo vixit, officio fuisse invigilantem. ı exeunte anno 1475, an vero ineunte 1476 e vita excesserit, incer-n est, cum Skalholtinæ diœcesi decennium circiter præfuisset.

§. 3.

Prudens vulgo cognominatus fuit, non qvidem ob œconomiæ ritiam, nam profusis cathedræ bonis, & sede Episcopali valde ruinosa cedens, præter filium, qvem unicum (a), & æs alienum, parum reli-it, sed ob Prophetiæ donum, qvo pollere creditus est, unde a qvi-sdam magiæ insimulatus fuit (b). Extantiores autem ejus prophetiæ erunt: 1) Cum Pastor adhuc cathedralis, nivis ventiqve ingruente ocella, unacum famulo Erlando Erlandino sub dio pernoctaret, ado-censqve de illis actum esse dictitaret, ipsum consolatus est, dicendo, ı utrumqve manere fata, se enim Skalholtensem Episcopum, illum o, filia Thorvaldi Mödruvallensis uxore ducta, celeberrimum virum ısurum; qvod utrumqve evenit (c). 2) De Episcopis Skalholtensi-s, suis in officio successoribus prædixisse fertur; Primum non diu sessurum;

Filium unicum habuit, nomine Petrum, hominem nauci & neqvam, qvi æqve ac pater magiæ insimulatus fuit, cui pater prædium Bru testamento legavit.

Viros doctos & prudentes, qvi rudibus illis seculis aliqvid supra vulgus sapuerunt, magiæ fuisse insimulatos, tot sunt exempla, totiesqve in historiis obvii, ut eadem referre, omnino videatur supervacaneum. Nos autem licet ei nec Necromantiam, nec insignem Astrologiæ usum tribuamus, non tamen inficias imus fuisse eum virum sagacem, & aliqvali forte Astrologiæ judiciariæ usu imbutum, qvi naturalem habere potuit corvum cicurem, cum qvo confabulari visus fuerit; Talia enim ex Historiis nota sunt exempla, ut Sertorii cum Cerva alba, Mahometis cum Columba, taceo Deæ Ægeriæ cum Numa & Jovis Capitolini cum Scipione colloqvia, qvæ simplex credidit antiqvitas.

Author qvi omnia hæc refert, fuit *JONAS EGILLI* filius, qvi in seculum usqve 17 vitam protraxit, vir qvidem verax & integer, sed nimis forte credulus, hic suos *Annales*, non Sveno æqvalium scriptis, qvi prophetias ex ipsius ore audiverunt, sed orali traditione & relationibus superstruxit; accedit, qvod senex valde eosdem condidit, cum, qvæ Svenus prædixisse ferebatur, pleraqve dudum impleta esse videbantur, ideoqve creditum ab eo prædicta fuisse.

[illegible] [illegible] lapidum molem; Tertium ingentem ma-
[illegible] adventurum. Sub Qvarto autem Religionis muta-
[illegible] malle bubulcum esse, qvam Pastorem
[illegible] a se jam Episcopo facto, baptisato præ-
[illegible] homicidam evasurum fore, qvod ita eve-
[illegible] ut magno honore ad summum apicem
[illegible] ad infimas incitas redigendum fore. Cum
[illegible] paullatim impletum iri visum sit, qvidam ei
[illegible] donum, qvidam Necromantiæ exercitium,
[illegible] qvidam autem corvorum aut avium vocis
[illegible]

§. 4.

[illegible] aut seminarium literarium domi suæ habuisse non qvi-
[illegible] expresse dicitur, sed pro seculi conditione literatum fuisse
[illegible] Literas etiam promovere studuisse, testantur ejus literæ
[illegible], Stephano Jonæ filio datæ (a).

CAP. VIII.

De Magno Ejulfi filio.

§. I.

Qvi Sveno successit *Magnus*, ab anno 1470 cœnobii Helgafellensis Abbas, patrem habuit Ejulfum cognomento Mokoll, celebris præ-[illegible] Hagæ in Toparchia Bardastrandensi, aliarumqve villarum possesso-rem; Qvo anno cathedram ascendit, inter omnes non convenit, qvi-dam enim id ad annum 1476 elevant, qvidam vero ad annos 1479, vel etiam 1480 deprimunt; nostra autem sententia factum id est anno

1477

(a) Qvas vide in *S. V. HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 218. 219.

1477 (a), eodem enim anno templum Saurbajense visitavit, ejusdemqve rationes purgavit, sed subseqvente anno 1478, Qvadrantem occidentalem peragravit, & ad villam Reykholensem Dominica post Exaltationem Crucis cum Thorleifo Biörni de causis & peccatis qvibusdam contra Ecclesiam & Episcopum commissis, ut & de decimis Episcopo proximo ante decennio solvendis, transegit.

§. 2.

Anno 1480, pridie festum Petri & Pauli, convocata Skalholti Synodo, qvinqve villas, nomine Steinas, Lunda, Kadalstadas, Backam & Einefellum, qvæ diu inter templorum, Stafholtensis & Hiardarholtensis Curatores, Eridis instar pomi fuerant, earumqve anniversarias decimas & tributa sacris impendenda, templo Hiardarholtensi adjudicavit, prout antea fecerant Divus Thorlacus & Jonas Halthoris filius, uterqve qvondam Skalholtensis Episcopus, qvo facto Matthæi Clientearis Skalholtensis Episcopi & Steinmodi, Abbatis Videyensis, sententias & decreta irrita reddidit & penitus abolevit. Anno 1482 cum Einaro Biorni filio, qvi Biarnum Thorarini cognomento Gódamann, seu *bonum virum*, occiderat, dicam scripsit, qvi anno 1484 cum eo, villas Baj, Langholtum & Hvítaarbackam, tantundemqve mobilium bonorum tradendo, transegit, qvæ prædia Præsul sorori suæ Ingebiorgæ dono dedit, ea adhibita conditione, ut illa filio suo Ejulfo, si qvando uxorem ducturus foret, eadem legaret.

§. 3.

(a) Nostrum ad Episcopatum anno 1476 evectum fuisse & Qvartam occidentalem visitasse, statuit Visitatio templi Hiorteyensis a Summo Viro *BRYNJOLFO SVENONIO* anno 1642 concinnata, sed ibidem sine dubio pro 76 legendum est 78, nam eodem anno, ut a nobis monitum est, Magnus indubitanter hanc Qvartam visitavit, qvod ei, nisi legibus manifestam vim aut fraudem fecisset, non licuit, & ab incolis haudqvaqvam toleratum fuisset, cum cujusvis Qvartæ visitatio non priusqvam tertio anno repetenda esset, qvæ scribæ, seu Amanuensis Episcopi oscitantia si admittitur, omnia se recte habent; sed qvemadmodum hic in excessu peccare videtur, ita etiam ab aliis in defectu, qvi ejus evectionem ad annum 1479 vel —80 detrudunt, inter qvos est Episcoporum celebris Biographus *JONAS EGILLI* filius in *Vita* hujus Episcopi.

§. 3.

Anno 1489, in Generali diœceſeos Synodo Thingvallis habita, una cum Dieterico Pining, totius Islandiæ Præfecto, & Einaro Ejusſi filio, orientalis atqve auſtralis Islandiæ Qvartarum Nomophylace, conſtituit & decrevit. 1) De prædiis 20 ab hinc annis ſub Regis aut Epiſcopi poteſtatem redactis, decimæ in poſterum ſolvuntor. 2) Qvicunqve Denarium Petri aut tributum fœnarium ſacerdoti debitum, utrumqve a qvovis cujuscunqve prædii, qvotannis ſolvendum, juſto in legibus præſcripto tempore non pependerit, ſemuncia argenti mulctator. 3) Paſtoribus pro officiis funereis 24 oboli, modo mortuus aliqvid bonorum reliqverit, ſolvuntor, qvos ſi qvis exactis 4 ab initio æſtatis ſeptimanis non pependerit, ſemuncia argenti mulctator. 4) Epiſcopo viſitatum eunti 12, Præfecto Regio 10, diœceſeos Vicario ſeu Officiali & Nomophylaci 8, ſed Præpoſito & Judici tribuario 5 comites ſecum habere, licitum eſto (a). Qvod, qvæ nobis videre contigit, hujus Præſulis Actorum ultimum eſt; hoc itaqve anno aut ante medium ſeqventis vitam finiiſſe videtur, præſertim cum in proximi anni actis publicis nulla ipſius, ſed tantummodo Officialis ſeu diœceſeos Vicarii, Arnæ Snæbiornonis, & Abbatum qvorundam mentio injiciatur, qvi tanqvam capita Cleri conſtitutionem qvandam de rebus qvibusdam Politicis & Oeconomicis a Piningio & Nomophylacibus concinnatam, approbarunt & confirmarunt (b). Sed licet de mortis tempore incertiſſimi, modum tamen & locum non ignoramus, nam Kialneſenſem Toparchiam viſitans, repentino & vehementi morbo correptus, iter domum vertit, tranſiensqve fluvium Bruaraa, in ipſo alveo aut, ad ripam auſtralem, e regione villæ Reykianes ſeu paulo infra, cum haud pœnitendum Skalholtinæ diœceſeos, 13 plus minus annis, Præſulem geſſiſſet, vitam cum morte commutavit.

(a) Vid. ſupra pag. 245.

(b) Vide ſupra loc. cit.

CAP.

Cap. IX.

De Stephano Jonæ filio.

§. 1.

Tacuæ, morte Magni, diœcesi Skalholtinæ præficitur *Stephanus Jonæ filius*, natione Islandus (a), vir præstanti eruditione, qvi multis iis in Gallia alibiqve fidelem Musis navaverat operam, indeqve Arm Baccalaurei Characterem reportaverat, qvi eo tempore nec vilis, : cuivis mediocriter docto impertitus fuit. Omnes qvotqvot nobis ıotuerunt historiæ & Annalium scriptores, qvi aliqvid de eo literis ndarunt, ipsius episcopatui initialem faciunt annum 1494, sed magpere fallunt & falluntur, nam certum est, ipsum hanc dignitatem ıo 1491 adeptum esse, qvod ex haud paucis ipsius Actis probari :est, qvalia sunt: 1) Literæ Arnæ Gudmundino datæ, exaratæ Skalti, 8 Calend. Februarii 1492. 2) Sententia judicialis ibidem, eodem ıo promulgata, die Lunæ post festum Benedicti. 3) Decisio controsiæ, qvæ Haldoro Brynjulfi & Gesto Pauli intercessit, eodem loco & ıo, die Jovis, ante Passionem Domini facta. 4) Pactum cum eodem ldoro, hoc ipso anno factum; ut alia jam taceam, qvæ longum foret ımerare.

§. 2.

Ut sub Papatu templorum cleriqve ditatio summum primumqve ıebatur præceptum, ita etiam Stephanus id haud neglexit, sed per

 omnem

(a) Testantur id Historiæ & Genealogiæ. Patrem habuit Jonam Egilli filium, villanum Skalholtensem, cujus ex sorore abnepos fuit celebris ille *Annalium* conditor, Jonas Egilli filius Pastor Hreppholensis; Martinus Einari Episcopus Skalholtensis erat Stephani ex sorore nepos, imo & nos Gudmundum Stephani fratrem, inter majores nostros numeramus. Literæ Sveni Episcopi, datæ 1472, qvibus Stephano Jonæ decennalis peregrinatio studiorum gratia permittitur, allegantur supra pag. 488. Verosimile itaqve est ipsum in patriam rediisse circa annum 1482, tunc enim in sententia judiciali qvam de cæde Biarni Boni Viri dixit Magnus Ejulfi, de qvo supra cap. 8. §. 2. pag. 489. Stephanus, primus Assessor nominatur.

omnem vitam eidem implendo invigilavit, cujus initium a capite seu cathedra Episcopali facere consentaneum ducens, statim anno 1492 Halldoro Brynjulfi filio prædia Hraun, Haukholt & Ketilshushaga ablata, cathedræ subjecit. Eodem etiam anno, die Martis ante festum Andreæ indictionem eqvariam promulgavit, aut renovavit & confirmavit, qva cuicunqve fundorum cathedræ incolæ in usum cathedræ semel qvovis anno sistere injungitur tantæ virtutis eqvum clitellarium, ut 240 pondo, undecunqve usus seu necessitas postulet, adferri possit, trium marcarum mulcta negantibus aut tergiversantibus dictata (a). Porro, anno 1511, huic non dissimilem tulit rogationem, qva omnes & singuli cathedralium fundorum conductores, navigiis Cathedræ ad piscandum, uti jubentur, siqve id negligunt, ingenti pecunia mulctandi, censentur (b). In commodum utriusqve templi (ut videri voluit) Skalholtensis & Thingvallensis, sylvas, qvæ citra hiatum Hrafnagiaa sitæ sunt, huic ablatas, illi adjecit, qvod trium villarum emancipatione, qvas Thingvallensi tradidit, remuneravit. Ipsum autem Cathedrale templum, fundamentis, qvæ justo humiliora videbantur, exaltatis, magnificentius exstruxit, validaqve macerie circundari curavit (c).

§. 3.

Anno 1493, prædium Skridam in Fliotsdal ab Haflido Thorsteini, ejusqve uxore Cecilia Thorsteini filia, Deo & sacris usibus datum, monasterio ibidem exstruendo dicavit, qvod Deo, Beatæ Virgini sanctoqve sangvini consecravit; Ibidemqve anno 1512, templum, qvod corporis Christi vocatur, inauguravit. Instinctu Narsi Abbatis Helgafellensis, decimarum ex villis ad cœnobium Helgafellense pertinentibus solvendarum qvintam partem remisit. In usum & commodum totius Cleri, anno 1510, antiqvam Constitutionem renovavit de tributo fœnario,

---

(a) Vid. infra ad finem hujus Capitis Litr. A.

(b) Vid. ibidem Litr. B.

(c) Hinc ob magnam lapidum multitudinem sedi Episcopali advectam, qvam plerumqve hyeme a bobus ferro calceatis attrahi curavit, *Griot-biskup*, id est: Episcopus Lapidarius vocatus fuit; Inqve eo impletum esse volunt partem prophetiæ Sveni Prudentis, de qva supra, cap. 7. §. 3. pag. 488.

io, feu annua agni paftione, novumqve conclufum perpetuo duratuum fecit, ut qvotqvot œconomiam, utcunqve tenuem, qvosqve meent agros, habeant aut conducant, agnum pafcant, vel oblato pretio trogationem declinent, qvod fi negligunt, duplione & femiuncia argenti nulctandi cenfeantur (a). Anno 1502 templum Hvammenfe in tractu Kios, ibidemqve Sancti Lucæ fimulacrum dedicavit; Cuicunqve id debito modo veneranti aut in ordinaria proceffione honoranti, 40 dierum ndulgentias concedens. Eodem etiam anno Hytdali conftitutus, Jonæ ikalholtenfis Epifcopi decifionem controverfiæ, qvæ inter Curatores emplorum, qvæ Akris & Krofsholti funt, diuqve viguerat, fuo calculo confirmavit.

§. 4.

Huc etiam fpectat, qvod non pauca melioris notæ prædia, laïcis ablata, in Ecclefiaftica Beneficia (ut loqvi amant) mutata, Clero fubecit; Qvalia fuerunt: 1) Lundus in Lunda Reykiadal, ea tamen conlitione, ut Paftor ibidem refidens, duas qvotannis uncias argenti, Epicopo, decimas vero earum exactoribus, ex dimidia fundi parte folveret. 2) Skeggiaftadæ in toparchia Mulenfi, qvæ villa diu inter ipfum & Gotkalkum Holenfem controverfiæ materiam præbuerat; fed caufa tandem Gotfkalkus eo modo cecidit, qvod Stephanus eam retineret, & Beneicium diœcefeos Skalholtinæ faceret. 3) Holmæ in Reidarfiord, cujus prædii qvartam partem templum ibidem conftitutum dudum obtinuerat, fed reliqvas tres Stephanus a poffefforibus, tanqvam feditionis contra fe reis, extorfit, anno 1513. 4) Vatnsfiordus, nobiliffimum prædium, qvod antea ab Archiepifcopis Nidarofienfibus, Jona anno 1273 & Vinhaldo, 1393 (b), Epifcopis & Clero adjudicatum, laïci nihilo fecius fuum effe contendebant, adeo ut in judicio hercifcundæ familiæ Biörni Thorlefii, ejus filio Thorleifo ut paterna hæreditas cefferit; Sed Stephanus Archiepifcoporum auctoritate nixus, illud denuo Clero vindicavit, fuamqve fententiam a Gautone Archiepifcopo confirmari curavit

(a) Hanc ex duobus exfcriptis antiqvis, qvorum lectiones varjantes femicirculis includuntur, exhibebimus ad finem hujus Capitis Litr. C.

(b) Vid. fupra Tom. 1. pag. 446. 455. Tom. 2. pag. 7. 41. 56. 259. fqq.

ravit (a). 5) Rafnseyra, ad ſinum Arnarfiord, qvod prædium Jonas Dan, ejusqve uxor Chriſtina, cum improles eſſent, una cum 20 vaccis, 6 eqvis, duabusqve navibus, ſvaſu & inſtinctu Stephani, Deo, B. Virgini & D. Petro in ſempiternum Beneficium donarunt (b). Tandem etiam qvasdam villas templis acqviſivit, ut Reidarfellum cum annuo proventu, templo Huſafellenſi, Kirkebolum in Hvítaarſída, templo Gilsbackenſi, & Thiodſtadas, templo Borgenſi, Langadalum in Skogarstrond, templo Narfeyrenſi, & Fellum in Trekillisvík, templo Kirkebolenſi; qvorum pleraqve non aperta vi, ſed minis forte vel etiam perſvaſionibus poſſeſſoribus aut elicuit aut extorſit.

§. 5.

Cum magnatibus qvibusdam graves exercuit lites & contentiones, qvorum præcipui fuerunt Torfius de Klofa, vir dives & factioſus, Biörnus Godvini, vir itidem dives & inqvietus, & Jonas Sigismundi, occidentalis & borealis Qvartarum Nomophylax. Qvantum ad primum attinet; ipſe Torfius potiſſimum in cauſa fuiſſe videtur, homines laſcivos & facinoroſos epiſcopali cenſuræ ſubducendo & tuendo; Epiſcoporum enim muneris erat, inceſtuoſos, adulteros, & ſcortatores plectere, iisqve pœnitentiam dictare & præſcribere, qvas graves adeo Stephanus injunxit, ut mortem multi præoptarent; hincqve tales ad Torfium, Toparchiæ Rangarvallenſis & Arneſenſis Prætorem, confluxerunt. Altera autem diſſidii cauſa videtur fuiſſe Torfii cum Biörno Godvini affinitas, cujus ſororem in matrimonio habuit, qvem Præſul vatiniano proſeqvebatur odio. Referunt horum temporum Hiſtorici Torfium plus ſimplici vice Epiſcopo inſidias ſtruxiſſe, illum vero miraculoſe liberatum eſſe

(a) Vid. ſupra pag. 259 ſqq. 342. 350. ſqq.

(b) Jonas Dan fuit Biörni Thorleifidæ nothus, uxorem habens Chriſtinam Lopti Diviti ex filio neptim. Jonas primo a partibus Biörni Godvini ſtetit, contra Epiſcopum, ſed ante finem vitæ, qvi anno 1514 accidit, in gratiam cum eo rediiſſe videtur. De hiſce conf. literas Stephani datas Lundi 4. kal. Maji 1493. De Skeggiaſtadis Sect. ſeq. cap. 6. §. 5. Collat. cum Rationario Mag. Brynj. Svenonii, Skeggaſtadis 1641, item; Ejusdem Viſitationem templi Holmenſis, eodem anno factam.

ſſe (a), imo etiam ipſum Torſium aliqvando in Comitiis generalibus xtra ſe raptum & amentiæ proximum, Epiſcopi precibus & manuum mpoſitione, ſanitati reſtitutum fuiſſe, tantaqve Torſii ignominia & de-lecore, qvanto Epiſcopi honore & gloria eorum contentiones finitas ſſe, qvæ qvidem nos non moramur, id tantum pro certo habemus, cet verbo in gratiam redirent, nunqvam fidam eorum amicitiam fuiſſe, vod Præſul teſtatum fecit, Torſio repentina morte exſtincto, inter vina rapula ſuffocatum fuiſſe prætexens, ſepulturam ad templum Skalhol-enſe, prout ille in teſtamento caverat, denegando, usqvedum ejus vi-lua tres, aut, ut qvidam volunt, qvinqve villas, Vindas ſcilicet, Hrei-lur, Akbrautarholt Lækiarbotn & Hiallanes eidem emancipaverat.

§. 6.

Lites autem & controverſiæ, qvæ Stephano cum Biörno God-ini interceſſerunt, multæ magnæqve fuerunt, longamqve injuriam, lon-asqve ambages ſecum traxerunt, qvarum prima præcipuaqve cauſa fuit obile prædium Vatnsfiordus, hæreditasqve Biörni Thorleifidæ, qvæ d ejus filiam Solveigam ex multis tandem ſuperſtitem cohæredibus, evolvebatur, ad cujus controverſiæ intellectum multum facit familiæ iornonianæ cognitio, qvæ ſic ſe habet: Ejus filii fuerunt: 1) Thorleifus.) Einarus. 3) Arnas. 4) Solveiga, qvos in legitimo conjugio ex Olufa opti Divitis filia ſuſcepit. Thorleifus ex Ingvellda Helgi filia, qvarto ognationis gradu ſemet attingente, qvinqve liberos ſuſcepit, unicum ilium, nomine Biörnum, & qvatuor filias, Gudnyam, Jarthrudam, Chri-tinam & Helgam, qvi omnes, non tantum extra conjugium, ſed eti-m in inceſtu procreati cenſebantur, qvapropter Thorleifus Bullam Pa-palem acqviſivit, qva illi, cum pro peccatis ex præſcripto Epiſcopi Skalholtenſis ſatisfecerit, conjugium cum Ingvellda inire permittebatur, qvo facto, eorum liberi legitime procreati declarantur. Præterea Thor-leifus conſenſum Archiepiſcopi Nidaroſienſis, & tandem Chriſtiani I. Daniæ

(a) Qvi talia legere deſiderat, næniisqve delectatur, adeat *JONAM EGILLI* in *Vita Ste-phani;* noſtra enim ſententia hæc miracula nihil aliud fuerunt qvam Torſii aliorum-qve falſæ & præconceptæ opiniones, cujus farinæ plurima in horum temporum Hi-ſtoriis occurrunt.

Daniæ Regis confirmationem, his in omnibus conſentientem, impetravit; qvibus ita comparatis, conſilio & diſpenſatione Magni Epiſcopi, acqviſita, cum Ingvellda legitimum iniit conjugium, ſed nullos deinde ex ea ſuſcepit liberos. Solveiga Biörni filia primo ex Jona qvodam Thorlaci filio nothos qvosdam concepit, deinde cum Paulo Jonæ conjugium iniit, ex qvo in qvarto cognationis gradu ſibi conjuncto aliqvoties mater facta eſt, qvorum ideo conjugium, non tantum illegitimum, ſed liberi etiam in inceſtu nati habebantur, nam licet Papalem diſpenſationem non ſecus ac Thorleifus acceperant, nunqvam tamen Epiſcopus Skalholtenſis de eorum conjugio diſpenſaverat. Habuit præterea Biörnus Dives nothos qvosdam, qvorum præcipui erant, Jonas Dan, cujus §. 4. mentionem fecimus, & Thora uxor Godvini Jonæ, qvorum filius fuit Biörnus Godvini, de qvo nobis jam ſermo eſt. Ex omnibus hiſce Biörni Divitis liberis, primus obiit Arnas, Chriſtiano I. in prælio militans Brunkebergenſi anno 1471, cujus hæreditatem fratres Thorleifus & Einarus adierunt. Illi proximus deceſſit Thorleifus anno 1484, cujus bona frater Einarus invaſit, excluſis Thorleifi ex Ingvellda ſuſceptis liberis, qvos ante parentum conjugium & acceptam Papalem diſpenſationem ex inceſtuoſo concubitu prognatos cauſabatur, Pontificis diſpenſationem tantum ad liberos in legitimo conjugio poſtea procreandos extendi debere contendens. Einaro deinde improle ad plures abeunte anno 1493, Solveiga jam ſola legitimorum Biörni Divitis liberorum ſuperſtes, eodem prætextu omnia fratrum bona ſua eſſe dixit. Qvæ cum anno 1494 fatis ceſſiſſet, Godvinus Jonæ, tam legitimi filii ſui nomine Biörni, ex Thora naturali Biörni Divitis filia ſuſcepti, qvam filiorum Pauli fratris ſui ex Solveiga ſuſceptorum tutor, hæreditatem adminiſtrandam accepit, cujus maximam partem tradidit filio ſuo Biörno qvam primum virilem togam ſuſceperat.

§. 7.

Qvo facto, ex longo qvaſi ſomno aut gravi qvodam lethargo excitatus Biörnus Thorleifi filius, ſuam, ſororumqve cauſam acturus, Biörnum Godvini in jus vocavit, ſed Nomophylax deciſivam pronunciare ſententiam non audens, cauſam integram ad Regium Tribunal rejecit, qvo audito, partes, ſuæ qvisqve confidens cauſæ, extemplo coram Johanne

ianne Rege comparentes, judicium tandem audiunt, qvo controversa hacce hæreditate Biörno Godvini cohæredibus adjudicata, Thorleifides causam obtinuit. Nihilo tamen secius Godvinides sibi hæc bona vindicaturus, vi & armis prædia Vatnsfiordum & Stadum in Adalvik in suam redegit potestatem; Thorleifides autem ad Stephanum Episcopum tanqvam sacram confugiens ancoram, ipsius auxilium sententiamqve postulat, qva a duodecimvirali Collegio per ipsum hujus rei gratia constituto, tam ex Juris Canonici, qvam Pontificii Legati literarum, qvæ Thorleifidæ ad manus erant, præscripto, rei controversæ competens judex esse concluditur; Qvi clericorum convocato Consistorio, primo Pauli Jonæ filii & Solveigæ conjugium illegitimum fuisse pronunciari curat; deinde conjuncta cum Nomophylace opera, Thorleifidæ cohæredumqve legitimam hanc esse hæreditatem judicat, Godvinidem vero reliqvosqve hæredipetas in totum excludit, & præsentem ut divinitus oblatam occasionem cupide arripiens, prædium Vatnsfiordum laïcis ereptum clero adjudicat, latamqve sententiam a Gautone Archiepiscopo confestim confirmari curat, qvod qvidem Biörnum Thorleifi ejusqve posteros ab omni Vatnsfiordum sibi vindicandi cupiditate penitus deterruit, minime vero Godvinidem, qvi hæc aliaqve Præsulis de hac hæreditate judicia flocci pendens, Vatnsfiördum denuo armatus invadit, occupatqve, qvod primum inter ipsum & Præsulem classicum fuit, nam licet ille anno 1508 in freqventi Abbatum cleriqve concilio, Skalholti congregato, Vatnsfiordum aliaqve controversa bona restituturum, perfectamqve Episcopo & Ecclesiæ præstiturum se obedientiam jurejurando promitteret, solida tamen pax non fuit, nam non tantum nihil promissorum præstitit, sed ad ingenium rediens, Vatnsfiordum, qvem Præsul Jonæ Erici filio, suo per plagam occidentalem Vicario, contulerat, denuo invasit & diripuit.

§. 8.

Deinde circa annum 1514 per Jonam Sigismundi ante aliqvot annos ab exteris reversum & a Christiano II. Regni Norvegiæ Pro-Rege Occidentalis borealisqve partium Nomophylacem constitutum, qvi metu Gotskalki Holensis Episcopi, eandem dioecesin intrare non sustinuit, ideoqve ad cognatum hunc suum diverterat, conventu quodam Vatns-

 fiordi

fiordi coacto, duodecimvirale fieri curat decretum, qvo, post prolixam in favorem Biörni præfationem, tandem concluditur & firmiter statuitur, ut qvicunqve prædia laïcorum in Regni, Regisqve detrimentum, Clero & Templis per fas & nefas subjicere conatur, qviqve hos verbo aut facto juverint aut defenderint, proscripti sint & exules, cum multis aliis, qvæ ad terrendum Episcopum ejusqve asseclas comparata & coacervata fuerunt; Qvo facto, auditoqve, Johanni Regi, qvi priori anno piam cælo reddiderat animam, Christianum II. successisse, Godvinides confestim Hafniam tendit, acqvisitisqve ejusdem Monarchæ tribus Diplomatibus, anno 1515, in patriam revertitur: Qvorum primo Rex mandavit, ut omnia Biörni bona a parentibus hæreditate accepta injuste autem ipsi ablata, nominatim prædium Vatnsfiordus, restituantur, ad qvod Præsul & Thorleifidæ regesserunt, nec Vatnsfiördum, nec reliqva de qvibus litigabatur bona, unqvam fuisse parentum ejus peculium, revera autem fuisse & esse Thorleifidæ patrimonium: secundo Præsul & Vigfusus Erlandi Nomophylax perpendere jubentur, qva venia aut auctoritate Biornus Thorleifi Stadum Adalvikensem aliaqve prædia Johanni cuidam Kruko Mercatori Bergensi vendere potuerit? qvi extemplo in præsentia partium litigantium causa cognita, optimo jure illum hæc aliaqve prædia vendere potuisse, cum ipsius fuerint patrimonium, ex duodecimvirali sententia proclamant. Tertio, injunxit Rex Jonæ Sigismundino, ut ex præscripto legum de utriusqve Biörni Godvinidæ & Thorleifidæ controversiis, sententiam dicat; qvi conventum ad villam Hvammum in Hvamsveit habens, secundum Godvinidem pronunciavit.

§. 9.

His fretus innixusqve fulcris, Regio scilicet Edicto & Sigismun[illegible]dis judicio, Præsulis vero sententiam nihili æstimans, Godvinides Vat[illegible] fiördum Stadumqve denuo vi armisqve invadit, obvios & obsisten[illegible]t male mulctat, templa domosqve effringit, suprema imis, sacra pro[illegible] nis, miscens, omniaqve pro lubitu tractans, sub suam potestatem perse[illegible] redegit. Qvod ubi cognovit Præsul, primo ipsum, deinde etiam Jon[illegible] Sigismundi, diris devovet, Presbyterumqve qvendam Jörundum Ste[illegible]in modi filium, duobus comitatum testibus, qvi Biörno id palam faceret, misit, qvem ille, ne qvæ scelerum forma deesset, captum, paloqve alli-

gatum,

m; a binis primo lictoribus virgis cædi jussit, illisqve defatigatis, tum qvendam giganteo præditum robore substituit, qvi misero Presro corium carnemqve ad ossa usqve flagellis detraxit. Tandem aut inauditæ fortitudinis admiratione, tantum enim a gemendo it Presbyter, ut etiam tortorem ad fortius cædendum animaret, aut elitate deficientis pæna satiata, ad misericordiam conversus, Presrum refocillavit & donis mactatum dimisit. Ob qvod facinus Præliörno dicam scripsit, cumqve ille non compareret, unanimi judi-, (qvi Skalholti, anno 1515 ut plurimi volunt, hanc sententiam dixt) decreto capitali pœna plectendus censetur, bonaqve omnia, parRegio, partim Episcopali, fisco adjudicantur.

§. 10.

Qvæ etsi Biörnum Jonamqve valde premerent, minime tamen :us fregerunt, sed confortato animo concilium qvoddam laïcorum 1517 ad Leidarholmum in Toparchia Dalensi convocari cura-, qvo non tantum ipsorum amici cognatiqve, sed qvod satis mirari possumus, eorum etiam hostes & Episcopi amici, interqve eos ipse rleifides, in summa 23 optimæ notæ borealis & occidentalis parti-:ives confluxerunt, omnibus enim Episcoporum Cleriqve fastus, ava-& regimen prægrave & intolerandum factum erat, ubi post lon-de Cleri avaritia, temeritate, fastu, & id genus aliis, imperiose , qverimoniam, pactum qvoddam initur, de talibus, ut & inaudita pragmosyne, injustis excommunicationibus, honestæ sepulturæ nene, in posterum non tolerandis, sed communi consensu & conjuncribus resistendum esse concluditur, indicta 13 marcarum pæna, tam qvi in hanc conventionem consentire detrectent, qvam illis qvi Clero fce aut aliis injustis causis opem ferent (a). Qvæ conventio, licet esset valde necessaria & utilis, tamen fructu & effectu caruit, Cleri potestas & despotismus multo majorem adeptus erat maturitatem, ut infringi posset a paucis laïcis invicem discordibus, nam Vigfu-

Rrr 2 sus

---

d. ad finem hujus Capitis Litr. D.

sus Erlandi, orientalis & australis Qvartarum Nomophylax, earundemqve cives, huic conventioni subscribere detrectarunt (a).

§. II.

Hæc audiens Episcopus, principiis obstandum optimum factu ratus, ignemqve in favillis exstingvendum, qvod Petri clavibus seu gladio oris non potuerat obtinere, id ipsum ore gladii effecturus, cum 300 armatis in Biörnum proficiscitur, qvod ille subolens, haud paucioribus stipatus, Præsulem domi præstolatur, qvi cum prope Biörni villam ventum esset, gradum sisti, tentoriaqve figi, jubet, hinc pro tempore & re nata, cum Biörnus ex improviso opprimi non posset, capto consilio, 12 tantum comitatus viris, ne legibus, qvæ hunc numerum Episcopo Ecclesias visitanti assignant, fraudem facere videatur, Biörni villam adeqvitans, iter ad templum flectit, qvod ille conspiciens, totidem cinctus, sed loricam sub toga indutus, obviam tendit, talem tantamqve in promtu fore hospitalitatem promittens, qvanta in legibus Episcopo determinatur (b). Cujus tam sumtuosæ expeditionis illum tantummodo fructum tulit Præsul, ut sedatiorum interventu & persvasionibus, Biörno non plane invito aut obstinate obstante, Vatnsfiordum ab eo deditum in suam redigeret potestatem (c), sed nihilo minus alta mente repositæ manserunt, tam injuria Jörundo Presbytero inflicta, qvam aliæ controversiæ, præsertim vero, qvod tanto apparatu hostem non potuit penitus [illegible]gare, aliam itaqve, eamqve solitam sibi ineundam viam sentiens, B[illegible]o primo

(a) Stephanus enim ab hujus partibus in celebri causa Mödruvallensi steterat, & pactum promoverat, qvod infra ad finem Cap. Litt. E. ex codice membraneo Bibliothecæ Magnæanæ No. 191. in Qvarto, exhibemus.

(b) Hic Præsuli, cum cerneret Biörnum incautum opprimi non posse, in mentem venisse videtur, aut ab amicis suggestus fuisse, Legum Articulus, qvi Episcopo visitanti duodecim tantum famulos concedit; Vide *Juris Eccles. Arnæani* cap. 3. una cum *Constitutione* a Piningio & Magno Episcopo facta anno 1489 qvo etiam collimare videntur Biörni verba.

(c) Hanc Episcopi armatam ecclesiæ visitationem qvidam recentiorum Ögmundo Episcopo adscribunt. Cætera de celebri hac, de Vatnsfiordo & hæreditate Biörniana, causa, ad vitam Stephani non pertinent, de qvibus conf. supra pag. 257. 259. sqq. 331. & infra cap. seqv. §. 8.

mo ob conspirationem seu seditiosam & domi suæ factam contra se conjurationem, diem dixit, qvod cum ille, ut solitus erat, susqve deqve haberet, Præsul tandem anno 1518 multas gravesqve ei intentans causas denuo dicam scripsit. Licet ante diem judicii e vita Biörnus excesserat, Præsule tamen nihilo secius strenue instante & judicio præsidente, judices ab ipso delegati, duo Abbates & decem Presbyteri, ex ipsius voto & nutu sententias dixerunt, eo collimantes, ut Biörnus ejusqve hæredes, omnibus Præsulis decretis judiciis & sententiis tenerentur, & præterea ob varia in templa Episcopum & Presbyteros enormia delicta, 500 circiter uncias argenti penderent.

§. 12.

Prima inter Episcopum & Jonam Sigismundi odiorum causa fuit, Præsulis in controversia Gotskalko Holano cum Jona de re conjugii intercedente judicium, qvod anno 1508 a Gauto Archiepiscopo Nidarosiensi, una cum Haldoro & Narfa Abbatibus, aliisqve Ecclesiæ Presbyteris, inter eos judex constitutus pronunciavit, qvo omnes Gotskalki, de Jona, ejusqve conjugio, censuras confirmavit (a), Jonamqve ex Holana di[illegible]si profugum, omniumqve indigum & inopem, utpote a Gotskalko [illegible]communicatum & omnibus bonis injuste exutum, ad Biörnum Godvi[illegible] confugere compulit, sub cujus tutela diu deinde vixit, eaqve, ejus i[illegible]ctu, & in ipsius gratiam, gessit qvæ jam paulo ante tetigimus. Hic a[illegible]517, in Daniam abnavigaverat, impetrataqve Christiani II. suorum i[illegible]ausis Godvinianis actorum confirmatione, hoc anno 1518, in patria[illegible]eversus est. Sed Godvinide mortuo, & Episcopo Regis Edicta flocci pendente (b), ab omnibus destitutus, suis rebus, nihil conveni-

entius

(a) Cum Jonam utriusqve juris peritissimum, causam suam, qvam revera optimam & justissimam habuit, coram Stephano satis luculenter egisse haud sit dubitandum, Præsul ab injustitiæ & prævaricationis crimine, non facile absolvi posse videtur, qvod aperte satis ei objicit Doctiss. *ARNGRIMUS* in *Comment. Islandiæ*, fol. 63, in hunc modum scribens: *Stephanus Gotskalko Holensi Episcopo synchronus, qvi* Crudelis *nomen meritus esse videtur, similem cum illo justitiæ & clementiæ laudem reportavit.*

(b) Hic etiam satis patet, in qvantum etiam nostratium Episcoporum potentia & fastus excreverat. Sed, si Stephanus non tanto intervallo oceaniqve interventu a Christiano II.

entius duxit, qvam suppliciter ab eo absolutionem petere, qvam, omnibus suis Actis & judiciis revocatis & rescissis, omnigenaqve Ecclesiæ & Præsuli observantia promissa, ægre tandem obtinuit, ut ex jure jurando, qvod Stephanus ei extorsit, liqvido constat (a).

§. 13.

Anno 1514 in Regna hæc septentrionalia venit Bulla Papalis Leonis Decimi de Denario Petri exigendo (b), unde Stephanus suis partibus non defuturus, suæ dioeceseos incolarum numerum iniri, & testimoniis jure jurando confirmatum, in scriptis exarari, fecit. Anno 1517 Nuncii Pontificii Angeli Arcemboldi, qvi hoc tempore Regna borealia permeabat, Legatus, Islandiam intravit, Skalholtumqve venit, sed ab Episcopo frigidius, qvam speraverat, exceptus, ægreqve post aliqvot dierum sollicitationem ad colloqvium admissus, qvod ei in templi sacrario sedens, universis ornatus pontificalibus, cleroqve circumstante permisit. Hic cum Præsule de indulgentiis, lingva reliqvis ignota (sine dubio Gallica, hujus enim Stephanus, qvi in Gallia studiis operam dederat, satis callens fuit) collocutus, id ab eo tandem tulit responsi; Cum Pontifici obluctari aut ægre facere nollet, permittere se has merces vendere, sicubi posset, suorum autem, se auctore, emturum eas neminem. Skalholto itaqve discedens, easdam cælibibus duabus, conjugatis vero qvatuor argenti unciis vendidit; Forma absolutionis hæc fuit: " Absolvo te ab omni Ecclesiæ censura, qvomodocunqve eam fueris " promeritus; Deinde ab omnibus tuis peccatis & transgressionibus, " qvas ad hunc diem commisisti, qvot & qvantæ possunt esse, omnem- " qve pœnam, qvam ob easdem in purgatorio promeritus es, tibi con- " dono, participem te reddo Sacramentorum Ecclesiæ, & restituo te in " eundem

II. distitisset, certe tot ejus mandata & rescripta non impune contemsisset, qvod Caroli Hamarensis, Andreæ Osloënsis, Walckendorffii, Beldenacii, Skodborgii, Væsalii, aliorumqve magno numero Episcoporum & Nobilium exempla testantur, qvi tamen eo temeritatis & contumaciæ non processerunt.

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. F.

(b) Hanc ex *Bullario Ornhielmiano* in Archivo Antiqvitatum Holmiensi exscriptam, vid. infra ad finem hujus Capitis Litr. G.

eundem innocentiæ statum, in qvo eras, qvando baptisatus fuisti, ta ut porta inferni tibi in morte sit clausa, sed janua Paradisi iperta. " (a)

§. 14.

Sedente Stephano, non tantum omnigena superstitio valde inuit, sed etiam vitia & gravissima peccata grassabantur, qvorum zelon & morum, tam clericorum qvam laïcorum, severum semper censon egit, adeo, ut multi mille mortes (si possibile fuisset) pati mallent, am pœnas ab ipso præscriptas exantlare: Nam præter ingentes mulcpecunarias, intolerandas fere carinas aut carceres, flagellationes, lon- & crebra jejunia, ambulationem nudis pedibus, aliaqve ejusmodi, reis ungere solitus fuit; Exemplo sit sacerdos, in furto deprehensus (b) i, primo, ceremoniis inaugurationis retrorsum recitatis, simulqve, eom ordine, ornamentis ablatis, officium abrogavit, & deinde vestibus tractis, nudum ante ostium templi, a qvatuor robustis viris distenn, ipse, unacum duobus sacerdotibus ad defatigationem usqve stree flagellavit. Sed qvod ab aliis exegit, ipse opere præstitit, ad sturem continens, nam precationum & jejuniorum observantissimus fuit, nni minimi, cibi ita parcus, ut carnibus non nisi tribus summis festis, ticiniis vero aliis festis & die dominica vesceretur, a vino & aliis itis oblectamentis fere, sed a Venere omnino, abstinens. Officio assie invigilavit, qvotannis anteqvam visitationem Ecclesiasticam ingreretur, condito testamento amicis & domesticis dona dedit, cum domi

Qva fronte Stephanus Indulgentias Papales parvi pendere potuerit, vix intelligi potest, cum ipse Templa & simulacra honorantibus tales impertiverit, vide supra pag. 367. Sed vidit forte vir doctus *veritatem qvam in injustitia detinuerat*, (Rom. 1. v. 18). Hic itaqve inter sacrum & saxum constitutus, has etsi impias & illicitas esse sciret, noluit tamen easdem prohibere & veritatem detegere, ne simul suas ipse condemnaret indulgentias, alias enim earum evulgationem non permissurus, cum ipsius loculis non parum pecuniæ subtraherent.

Sunt Scriptores, qvi ejus delictum fuisse dicant, qvod dum argentum qvoddam furto ablatum crumenæ inclusum repertum fuerat, sacerdos inter plures præsens dixerit se hoc argento loco sui salarii contentum fore; qvare cum furto direpta desideraverit, hæc ei pœna inflicta fuerit.

mi esset, semper aliqvid legebat aut scribebat, in carminibus pangendis adeo promtus erat, ut de qvavis re ex tempore versus funderet, doctus ipse, doctorum doctrinæqve amans, Skalholti ludum literarium aperuit, cui Asbiornum Sigurdi filium, Artium Baccalaureum & Pastorem Reinevallensem, præposuit. Nihilo secius ad rem familiarem attentus, unde non tantum ex ordinariis proventibus & mulctis pecuniariis, qvas graves imposuit & rigidissime exegit, sed etiam ex mercatura, qvam exercuit, magnas opes congessit, onerariam enim possedit navim, qvæ Regio (a) præmunita Privilegio, qvotannis ad peregrina emporia excurrens, insigni cum lucro domum revertebatur.

§. 15.

Ultima vice toparchiam Kialnesensem visitans, ab Ogmundo Pauli Abbate Vidoensi, magnifico exceptus fuit convivio, in qvo, cum ejus satellites vino incalescerent, inter ipsius sobrinum Erlandum Thorvardi filium, ejusqve sororium Ormum Einari filium, jurgium primo ortum, mox ad manus & arma venit, in qvo concursu Erlandus Ormum confecit multi vero propugnatorum sauciati sunt; Præsul itaqve, qvasi lupum auribus teneret, anceps diu qvid faciendum esset, hæsit, inhumanum qvippe videbatur, famulum tam propinqvo sangvinis gradu sibi nexum, in tanto periculo prodere, sed impium & Episcopo indecorum, cœnobii jura non vindicare, qvod innocentis sangvinis effusione profanatum censebatur; tandem autem, ut nepoti simul prodesset, & Abbati cœnobioqve satisfaceret, illud consvetis ceremoniis purgavit, Abbatem vero sibi in officio successorem denominavit; Pauloqve post, fortuna opibus, honore & annis satur, pridie Calend Decembris anno 1519 (b), cum Skalholtinæ diœcesi annos 28, & qvod excurrit, non sine laude præfuisset, ad plures abiit.

Litr.

(a) Exstat Privilegium ipsi a Johanne Rege datum Bahusiæ idibus Decembris 1498 qvo conceditur in qvocunqve Regnorum emporio ipsi placuerit, mercaturam libere exercere. Vid. supra pag. 244.

(b) In *Danske Magazin* 3 Bind pag. 339. ejus mors ad annum præcedentem, sed mendose refertur. In compendio qvodam ejusdem vitæ, anno 1593 ab anonymo qvodam scripto, dicitur obiisse feria tertia hebdomadis hyemem exorsæ.

Litr. A.

Vier Stephan med guds nád biſkup í Skálhollte heilſum öllum godum mönnum ſem þetta bref ſiá edur heyra kunnugt giörande ad › anno gracie M.CD.XC oc II á þridiudagenn nærſta epter Andres-ſſu í kirkiunne í Skálhollte var Magnús Vigfúſſon, Asgrímur Jónſſon Biörn Asbiarnarſon lögliga fyrirkallader fyrir þá ſök ad þeir höfdu ſkiallegheit giört á því hroſſláne ſem þeim hafde bored ad liá Stadim í Skálhollte ſumared nærſt fyrer, epter því ſem þeir vóru ſkyllder af ſínum leigumála, höfdu þeir þá vörn fyrer ſig ad bera, ad þeir fdu engann fullfærann kapal átt ne haft í ſinne eign þann tíma krafed r. Nefndum vier í dóm vora erliga Prelata Sira Narfa Jónſſon Officia-n fyrer ſunnan, Síra Asbiörn Sigurdſſon Baccalaureum Artium, Sira ›rvard Ivarſſon, Síra Hákon Jónſſon, Síra Arna Jónſſon, oc Síra Svein orraſon, kom þeim þad öllum ſaman, oc ſögdu upp med fullu dóms kvæde ad greinder menn er ſtefnder vóru, væru ſkyllder ad láta leſt-rann kapal járnadann oc alfærann under fullgilldes klyfiar á þeim tím-a er þá var komid, nær ſem þeir yrdi krafder uppa Stadarins vegna þann ſtad ſem forráda mönnum þætti tilſtanda. Enn hvör ſekt á ylldi liggia þeim ſem èi leti til reidu þetta kapallán þá krafid er, oc um

---

Nos Stephanus Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis omnibus viris bonis has literas viſuris vel audituris ſalutem! Notum facientes, qvod ſub anno gratiæ MCDXCII feria tertia proxima poſt feſtum Andreæ in templo Skalholtenſi, Magnus filius Vigfuſi, Asgrimus filius Jonæ, & Biörno filius Asbiörni, eam ob cauſam, qvod ex debito, cathedræ Skalholtenſi, prout ex contractu fundi conducti obligati erant, eqvum utendum non præſtiterint, legitime in jus vocati, pro ſua tuenda cauſa nullum ſe tunc temporis eqvum habilem poſſediſſe, cum poſtulabatur, cauſabantur. Nos denominavimus judices honorandos hos Prælatos Dominum Narfum filium Jonæ Officialem Qvartæ auſtralis, Dominum Asbiörnum Sigurdi Baccalaureum Artium, Dominum Thorvardum Ivari, Dominum Haqvinum Jonæ, Dominum Arnam Jonæ, & Dominum Sveinum filium Snorrii, qvi omnes in id conſentiebant, & plena ſententia judiciali edicebant, dictos viros in jus vocatos, eqvum clitellarium calceatum, inſtructum & ſarcinis integris portandis aptum, qvandocunqve nomine cathedræ poſtularetur, qvo antiſtitibus cathedræ libitum fuerit, utendum dare debere; Sed qvæ mulcta irroganda eſſet iis, qvi eqvum, cum poſtulatus fuerit, non præſtiterint,

um þad fleira ſem Asmundur Jónſſon Rádsmann dóms á beiddiſt, þá dæmdu þeir þad under þann dóms ályktunar úrſkurd ſem uier ſiálfer ſegium. Nú af því vier vitum fyrer full ſanninde bæde af þeim dómum ſem gengid hafa um þetta mál ádur ad fornu, oc af tilſögn hinna elldre manna, ad her hefur þriggia marka ſekt á verid, þeim ſem fellt hafa þetta kapallán; Item fyrir þá adra grein ad Stadnum er hroſſlánid á ſínum jordum ómiſſande, ſvo þad má ei umberaſt; því ad Heilags Anda nád tilkalladre oc ſvo prófudu, dæmdum vier oc úrſkurdudum Stadarins vegna, leigulidana þá ſem ſoddan leigumála hafa á þeim jördum er þeir búa á, ſkyllduga ad láta til reidu leſtfærann kapal under þriggia uætta klyſiar í Grindavík, á Roſmhvalanes, til Þerneyarſunds, edur í þann nockurn annan ſtad, ſem Stadarens naudſyniar ſtanda til ad farid ſie, í þann tíma er faramadur í Skálhollte vitiar, edur ſá ſem hann ſender oc heimilisfaſtur er á Stadnum, í þann tíma ſem heſtarner eru færer oc ſvo lenge á hauſt fram, ad heim ſe komed forfallalauſt ad veturnóttum. Enn hvör ſem ei lætur til reidu þetta kapallán ſem ádur er ſagt, ſie ſekur epter því ſem fyrr ſeger þrimr mörkum vid heilaga Skálholltskirkiu. Item ad ſá leigi ad ödrum ſem ei hefur ſiálfur til ſvo vordinn kapal ſem fyrr ſkilur. Var þeſſi vor dómur oc úrſkurdur af oſs ſiálfum uppſagdur oc in ſcriptis framborinn oſs í dómsſæte ſitiande, vorum ádur greindum

---

terint, ſententiæ judiciali, qvam Nos ipſi enunciaverimus, committendum decrevere. Nos igitur tam de ſententiis hac de cauſa antehac editis, qvam traditione veterum, trium marcarum mulctam eqvum hunc utendum non præſtantibus irrogatam fuiſſe, ut & cathedræ eqvum de fundis utendum omnino neceſſarium eſſe, illam eo carere poſſe, certo ſcientes, invocata Spiritus Sancti gratia, & circumſtantiis probe perpenſis, ſententiam tulimus & decrevimus, conductores prædiorum, qvi hac conditione fundos, qvos incolunt, conduxerunt, in cathedræ uſus eqvum, ſarcinis libras 240 pendentibus, in Grindavikam, Roſmhvalaneſum, Therneyarſundam, vel in alium locum qvemcunqve, qvo iter fieri cathedræ intererit, portandis aptum, qvando præfectus expeditionibus Skalholtenſibus, vel ejus delegatus Skalholti domicilium fixum habens, poſtulaverit, a tempore, qvo eqvi primum validi ſunt, eo uſqve in autumnum, qvo, niſi impedimenta prohibeant, ante initium hyemis domum redire qveant, ſuppeditare debere. Qvicunqve vero hunc eqvum ex prædicto non ſuppeditaverit, ut antea dictum eſt, Sanctæ eccleſiæ Skalholtenſi trium marcarum mulctam ſolvito. Item qvicunqve ipſe talem, ac antea diximus, eqvum non poſſederit, ab alio illum mutuo accipito. Hæc noſtra ſententia & judicium a Nobis ipſis promulgata, & in ſcriptis prolata fuit, Nobis ipſis pro tribunali ſedentibus,

ı kennimönnum oc fleirum ödrum gódum mönnum áheyrondum oc :d ofs famþykkiöndum. Oc til fanninda her um fetium vier vor inn- ;le med vorum ádurgreindum Prelatum oc Preftum fyrir þetta dóms- :f fkrifad í fama ftad oc áre fiö dögum fídar enn fyrr feger.

Litr. B.

) Ollum mönnum þeim fem þetta bref fiá edur heyra fenda Asbiörn Sigurdsfon, Jón Hedinsfon, Þórarin Skeggiafon preftar, Einar rolfsfon, Jón Gudmundsfon oc Þórarin Sigmundsfon leikmenn kvediu uds oc fína. Kunnigt giörande ad fub anno gracie 1511 í Skálhollte Bifkupstúngum þridiudagin næfta epter Marteinsmeffu vorum vær til- fnder af erligum herra Stephåne med Guds nád bifkupe í Skálhollte fkoda oc ranfaka hvöriu Einar Þórdarfon være fkylldugur heilagri ·kiu oc bifkupinum fyrer þat er hann hafdi ecki róid á Stadarfkipenu › fem f[illegible]ilid var uppá hann. Var greindur Einar þar þá lögliga ftefnd- af Rádsmanninum, kom oc þar fannliga fyrir ofs ad Rádsmadrinn fdi fvo fyrirfkilid á landaftefnunni þá er hann bygdi kirkiunnar jarder, Stadarins landbúar þeir fem rere edur leti róa, fkylldu róa fyrr á Stad- :ns·fkipum enn annara manna í öllum þeim verftödum fem þeir fengi

 þar

bus, & prædictis Noftris facerdotibus & pluribus aliis viris difcretis audientibus, & approbantibus. In qvorum teftimonium Nos figillum noftrum unacum prædictorum noftrorum Prælatorum & facerdotum figillis his literis fententiæ decretæ appendimus, fcriptis eodem loco & anno, fed feptiduo pofteriüs, ac fupra.

) Omnibus has literas vifuris vel audituris, Asbiörn filius Sigurdi, Jonas Hedini, Thorarinus Skeggii, facerdotes, Einarus Eyolfi, Jonas Gudmundi & Thorarinus Sigmundi, laici, Dei & fuam falutem mittunt, notum facientes, qvod fub anno gratiæ millefimo qvingentefimo undecimo, Skalholti Bifkupstungenfium, feria tertia proxima poft feftum Martini, ab honorando Domino Stephano, Dei gratia Epifcopo Skalholtenfi, denominati fuimus ad perfpiciendum & perqvirendum qvantam Einarus filius Thordi Sanctæ ecclefiæ & Epifcopo mulctam perfolvendam deberet, eo qvod ex præfcripto contractus cum illo initi, navigio cathedræ pifcatorio ufus non fuiffet. Dictus Einarus a Difpenfatore huc legitime in jus vocatus erat, vereqve ibidem nobis fides facta eft, in villarum cathedralium conductorum conventu, conditionem a Difpenfatore, dum dictas villas elocabat, promulgatam fuiffe, omnes cathedralium fundorum conductores, fi modo ipfi pifcatum irent vel alios pifcatum ablegarent, navigiis

þar ecki tión útaf elligar ſkada. Oc því ad heilags Anda nád tilkalladre dæmdum vier ſagdann Einar Þórdarſon oc hvörn annann ſkylldugann at giallda Stadnum fulla ſkipleigu ſvo ſem fellur á því ſkipe er honum var tilſagt ad róa á, oc ſekann fullrette kirkiunnar ad auke. Oc til ſanninda her um, ſettum vier fyrrnefnder menn vor innſigle fyrir þetta dómsbref, ſkrifad í ſama ſtad, dag oc áre ſem fyrr ſeger.

Litr. C.

(c) Þat giorum ver Augmundr Pálsſon, Halldór Tyrfingsſon, Salomon Henriksſon, Halldor Refsſon, Sæmundr Jónsſon, Narfe Þorſteinsſon, preſtar Skálhollts biſkupsdæmis, Jón Þórdarſon, Jón Magnúsſon, Jón Eirekſſon, Runólfr Höſkullsſon, Eirekr Þórſteinſſon, Jón Hallsſon, ſvarner Lögrettumenn, kunnigt, ad þá lidid war frá híngadburd wors herra Jeſu Chriſti M.D oc X ár um worit tveim nóttum epter (fyrer) kroſsmeſſu, worum vier í dóm nefnder af heidarligum herra oc andligum födur í gude, biſkup Stepháni Jónsſyni, ad ſkoda oc ranſaka oc fullnadardóm á ad leggia um þá ákiæru ſem ſíra Jón Þórſteinsſon kiærde til Þórgauts Þórdarſonar um þá hiáleigumenn er hann hafdi á ſínum

---

navigiis cathedræ præ aliis uti debere, in omnibus illis piſcandi locis, in qvibus nullum in eos damnum vel detrimentum exinde redundaret. Hinc invocata Spiritus Sancti gratia, dictum Einarum filium Thordi, non ſecus ac reliqvos omnes, integram piſcandi mercedem, qvanta in navigio, qvo uti jubebatur, perſolvenda erat, & juris præterea Eccleſiæ violati mulctam integram Cathedræ perſolvere debere, ſententia judiciali ediximus. In qvorum teſtimonium nos viri prædicti ſigilla noſtra his literis ſententiæ decretæ appendimus, ſcriptis eodem loco, die & anno ac ſupra.

(c) Nos Augmundus Pauli, Halthorus Tyrfingi, Salomon Henrici, Halthorus Refi, Sæmundus Jonæ, Narfius Thorſteini, diœceſeos Skalholtinæ presbyteri, Jonas Thordi, Jonas Magni, Jonas Erici, Runolfus Höſkulldi, Ericus Thorſteini, Jonas Halli, Aſſeſſores Dicaſterii generalis jurati, notum facimus, qvod anno poſt Domini noſtri Jeſu Chriſti nativitatem milleſimo qvingenteſimo decimo, tempore verno, biduo poſt (ante) feſtum Crucis, ab honorando Domino, & ſpirituali in Deo patre, Stephano Epiſcopo filio Jonæ judices denominati fuimus, ad diſpiciendum, inqvirendum & ſententiam decretam edicendum, de actione a Jona presbytero filio Thorſteinis in Thorgautum filium Thordi inſtituta, de colonis partem manſi inhabitantibus,

'inum garde, ad hann villde oc sagde svo ad ei gilldist ne gialldast ylldi meir enn einn heytollr af hveriu bygdu bóle. Enn oss leitst ı öllum eptter vorre (klárre) samvitsku ad svo mundi þursa guds vid æker sem ríker, oc enn af því saker ómaks þess sem prestrinn þyrfti ir þeim ad hafa oc þeirra fólki svo sem fyrir ödrum mönnum; því mdum ver fyrrskrifader dómsmenn, med fullu dóms atkvæde (sem nda skyllde manna á mille um alldur oc æfi) ad aller þeir skylldu llda (greindann) þíngatoll sem ad í búskap væri oc grasnytiar hefdi, n er lamb ad fódra, edur giallda hey, eda giallda þá peninga sem í lum aurum stædi þeim sem taka ætti edr hanns (lögligum) umbodsnni. Enn þeir sem ecki villdu giallda greindann þíngatoll oc hiellde num í þriósku dæmdum ver þá skyllduga ad tvígiallda hann aptur oc a þrim aurum. Oc til sanninda &c.

Litr. D.

) Fridur oc blessan vors Herra Jesu Christi sem er alls mannkynsins mýking, miskunn lifandi manna oc framlidinna, virdist med ne Heilags anda giæfu oc giptu oc gudligum innblæstre ad vera medur ollum í för oc fylge her samankomnum mönnum á Leidarhólme, igum oc gomlum, ríkum oc fátækum sem styrkia vilia Guds riett oc

 heilagrar

bus, qvi prædium ejus incolunt, cum hic urgeat & asseveret, unicam tantum pensionem fænicularium de singulis mansis erogari solere, & erogandam esse. Omnibus autem nobis ex (certa) nostra conscientia visum est, pauperes æqve ac divites Dei opus habere, laborem præterea a sacerdote, in eorum, & familiæ, æqve ac in aliorum, gratiam, suscipiendum esse, qvare nos judices prædicti plena (in ævum & æternum observanda) sententia decreta ediximus, omnes villicationem habentes, & fænum metentes, (dictam) hanc pensionem parochialem, sive saginationem agni, sive tributum fænarium, sive tandem erogationem pecuniæ legitimæ, exactori competenti, aut (legitimo) ejus mandatario, persolvere debere. Qvi vero dictam pensionem parochialem expendere recusaverint, & contumaciter retinuerint, illam duplo persolvunto, tribus insuper oris mulctandi. In qvorum testimonium &c.

) Pax & benedictio Domini nostri Jesu Christi, qvi totius humani generis est mitigatio, misericordia vivorum & mortuorum, Sancti sui Spiritus fortuna & felicitate, divinoqve afflatu dignetur adesse nobis omnibus hic Leidarholmiæ congregatis, juvenibus & senibus, divitibus & pauperibus, qvi stabilire volunt jura divina & Sanctæ Ecclesiæ,

heilagrar kristne, oc kristiligrar kyrkiu famband oc vors virduligasta herra Kóngsins oc Krúnunnar í Norege samhellde, vort siálfra frelse oc fridkaup, sem oss voru ad ondverdu játud af gudi oc hinum helga Olafe Kónge oc hanns ollum rettum epterkomendum af hverium epter annann, hafa verid samþykt allt til þeirrar stundar sem nú er yfer oss komin, ad vær skylldum án allrar naudúngar oc afurkosta hafa oc hallda log oc landsins rett sem svarid var oc sambundid oc samþykt í millum krúnunnar oc kirkiunnar oc Kóngsins þegna oc alls landsins almúga.

Ydur ollum gódum mönnum Guds vinum oc vorum sem þetta vort uppsáturs samþykt bref siá edur heyra senda Jon Sigmundsson vors virduligasta Heybornasta Herra Christiern med Guds nád útvalda Konúngs til Danmork oc Svíaríkis, rettur Erfinge til Noregs, hanns nádar Logmann nordann oc vestan á Islande, Finnboge Jónsson, Teitur. Þórleifsson, Biörn Gudnason, Biörn Þórleifsson, Grímur Pálsson, Þorleifur Grímsson, Þórleifur Pálsson, Þórsteinn Finnbogason, Sigurdur Finnbogason, Sturle Þórdarson, Arnór Finnsson, Gudmundur Andresson, Sigurdur Dadason, Sigurdur Narfason, Tumás Jónsson, Þórólfur Ogmundsson, Narfe Jónsson, Eivindur Gudmundsson, Tumás Oddsson, Asmundur Asmundsson vors virduligasta Nádar Kóngsins Eidsvarar, Fóvitar

fiæ, ejusqve vinculum, Illustrissimi Domini nostri Regis, Regniqve Norvegici concordiam; nostrum vero ipsorum libertatem, pacisqve redemtionem, qvæ nobis ab initio sunt promissa a Deo & Sancto Olao Rege, qvæqve ab universis ejus legitimis successoribus, uno post alterum, ad præsentem usqve horam fuerunt approbata, ut sine omni coactione & iniqvis conditionibus, legibus & patrio jure vivere nobis liceret, prout inter Imperium & Ecclesiam, Regis Ministros & totius terræ plebem juramento fuit sancitum & approbatum; Vobis omnibus bonis viris, Dei nostrisqve amicis, has nostras conceptas constitutionis literas visuris seu audituris, Jonas Sigmundi filius, Illustrissimi & Nobilissimi Domini Christierni, Dei gratia Daniæ & Sveciæ Regis Electi, Norvegiæ legitimi hæredis, ipsius gratiæ in boreali & occidentali Islandiæ qvadrantibus Nomophylax, Finnbogus Jonæ, Teitus Thorleifi, Biörnus Gudnii, Biörnus Thorleifi, Grimus Pauli, Thorleifus Grimi, Thorleifus Pauli, Thorstenus Finnbogi, Sigurdus Finnbogi, Sturla Thordi, Arnor Finni, Gudmundus Andreæ, Thorleifus Gudmundi, Arius Andreæ, Sigurdus Davidis, Sigurdus Narfæ, Thomas Jonæ, Thorolfus Ögmundi, Narfas Jonæ, Eivindus Gudmundi, Thomas Oddi, Asmundus Asmundi, Illustrissimi & Gratiosissimi nostri Regis homines jurati, Qvæstores & Assessores Judiciarii inter amnem Hvita in tractu Borgar-

r oc Lögrettumenn í millum Hvítár í Borgarfirde oc Helkundaheidar
er í sinne tegund oc tilsettu vallde oc nafnbót. Vær vilium ydur
nnugt giöra serhverium oc ollum innelegum almúga, Lögrettumönnum,
Skattbændum sem eru í Húnavatnsþinge hverier svo heita: Jón Olafsson,
andur Olafsson, Gudmundur Indridason, Ornólfur Steinsson, Sigurdur
arsson, oc Ivar Brandsson; þar med úr Hegranesspinge sem svo heita: Jón
rgeirsson, Grímur Jónsson, Einar Einarsson, Gudmundur Þórleifsson,
lldór Jónsson, Hákon Hallsson, Halldór Sigurdsson, Þórarinn Jónsson;
oc úr Vodlu þinge oc Þíngeyarþinge oc nú eru hier ecke í þessare
rre settre samkomu, oc ollum ödrum Lögrettumönnum sem míns
rra Kóngsens trúer viner vilia vera, oc hans þetta fátækt forstödu-
ft skattland, vort frelse siálfra, oc alls vors afsprengis, vilia stydia oc
kia undan því ánaudaroke, sem yfer oss er komid oc álagt af kirk-
narvalldi. Vær vilium ydur kunnigt giora ad vær hofum yfersied oc
derstaded, samanjafnad, oc sannann skilning yferbored, sumer af raun
ndre, oc framkomnu verke, oc þann stóra skada fiártióna, fiármissu
fastra eigna oc annars ósvarlegs ágángs oc ofbelldis er almúge alls
ssa umdæmis fær af biskupum, prestum, klerkum, oc þeirra med-
giurum eru fyrir ordner, sumer af hardligum hótum oc heitum um
sagning-

Borgarfiord, & tesqva Helkundiana in suo qvisqvis foro, data potestate & officio, salutem suam cum divina mittunt; Notum vobis facere volumus & manifestum, omnibus & singulis plebejis nimirum Viris, Pedariis & Colonis tributariis intra Toparchiam Hunavatnensem, qvorum hæc sunt nomina: Jonas Olafi, Brandus Olafi, Gudmundus Indridæ, Ornolfus Stenonis, Sigurdus Ivaris & Ivarus Brandi, itemqve intra Toparchiam Hegranesensem, qvorum hæc nomina: Jonas Thorgeiri, Grimus Jonæ, Einar Einaris, Gudmundus Thorleifi, Haldorus Jonæ, Hacon Halli, Halldorus Sigurdi, Thorarinus Jonæ; Nec non ex Vadlensi & Thingeyensi Toparchiis, qvi conventui huic nostro non intersunt, cæterisqve Assessoribus Judiciariis, qvi Domino nostro Regi fideles amici futuri, hance illius pauperem auxiliiqve expertem provinciam, nostramqve & omnis prosapiæ nostræ libertatem, adversus miserandum illud servitutis jugum, ab imperio Ecclesiæ nobis impositum, adjumento suo sublevare volunt; Vobis notum facere volumus, qvod nos vidimus, percepimus, comparavimus & intellectu consecuti sumus, nonnulli etiam probata experientia & ipso facto magnam illam rerum, tam mobilium, qvam immobilium, & fundorum jacturam, qvam per vim & enormem violentiam plebecula universi hujus districtus ab Episcopis, sacerdotibus, Clericis & eorum comitibus patitur, nonnulli gravibus verborum minis, pleriqve vero illata sibi aperta violentia, cum diutina injuria & infestatione,

ſagninganna, enn fleſter med framkomnu ofbelldis verki þeirra rángs oc lángs ágángs, ſem forbods útſetningar af heilagre kirkiu oc ſkriftarmála oc þiónuſtutekiu graftar heilags legſtadar, ſynian allrar ſlíkrar þiónuſtu, hvad líted ſem tilber; hier med banns áfelle ef nockur ſyniar þeim þeſs er þeir beidaſt, oc bönnun ſamneytis alls kriſtins fólks, kúgader med þeſſu áfelle oc ágánge frá ſínum gördum, gripum oc gángandi fe, rekner ſídan í armód, eymd oc útlegd oc þeirra affpreinge móte lögum oc tilſettum Guds rette. Oc enn er þad vor vílie oc ſamþykt allra her ſamankominna manna, med fullkomnu ſambande oc lófatake, ad vier vilium hafa oc hallda ſvarinn oc ſaminn ſáttmála, ſem gior var í millum Krúnunnar í Norege oc kirkiunnar oc Klerkanna um oll þau mál ſem þá var áſættſt tilgreind oc ſundurſkilin, ad hvad fyrir hverium ſkyllde ſækiaſt oc dæmaſt Kóngsvallde edur Kirkiunnar, oc hier greiner ſem ollum er kunnigt ad giordeſt á millum andligra hluta, oc ríkiſins Ráds í Túnsbergi, ſem til heilagrar kirkiu umdæmis heirer, ſvo ſem er um tíundargiorder med ráde oc ſamþykt ágiæts herra Magnúſar Kóngs, oc virduligs herra Jóns Erkibiſkups oc annara biſkupa, baróna Ríkiſins oc Kórsbrædra, oc annara gódra manna er þá vóru í nánd, oc ſkipad um allt Noregs ríke, ad oll þeſſi mál ſkulu friálſliga dæmaſt hiedan af oc ſkipaſt af biſkupunum oc þeirra umbodsmönnum, þau ſem hier fylgia; Um oll klerkamál þau er þeir þræta ſín á millum, um hiúſkap, oc hverſu

feſtatione, ex. gr. interdictione & excluſione a Sancta Eccleſia & peccatorum confeſſione, ſacramenti receptione, ſacræ ſepulturæ, & id genus omnis miniſterii, denegatione, qvantulumcunqve qvis deliqverit. His accedit excommunicatio, ſiqvis poſtulatis eorum non concesſerit, & interdictio a Communione totius cætus Chriſtiani: Qva damnatione & injuria plurimi prædia ſua & pecora deſerere coguntur, contra leges & conſtitutum jus divinum, in extremam paupertatem & exilium expulſi. Hinc nos omnes hic congregati unanimi conſenſu & voluntate, ſolenniqve applauſu ſtatuimus atqve decrevimus, transactionem illam inter Regnum Norvegicum, nec non Eccleſiam & Clericos, Tunsbergi peractam, ratam & inviolatam habitum iri, de omnibus cauſis diſtinctis & denominatis, qvæ coram Regia Poteſtate & Eccleſia agi & dijudicari deberent, veluti de decimationibus, ex conſulto & conſtitutione Illuſtris Domini Regis Magni, & Reverendi Domini Jonæ Archiepiſcopi, Regni Baronum, Canonicorum & cæterorum proborum virorum ibidem præſentium atqve decernentium, ut per totum Regnum Norvegicum ab Epiſcopis & eorum Vicariis de cauſis ſeqventibus libere judicaretur: De mutuis Clericorum litibus omnibus, de conjugio,

hverſu logliga hvor er getinn, um kirkiufrelſi, um tíunder, um heit oll, um ſkipaner þær ſem menn giora á ſídurſtu dögum ſínum ſkynſamliga oc gefa Gudi fyrir ſálu ſinni, um pílagríma ſem vitia Stadar hins heilaga Olafs Kongs oc annara heilagra ſtada; ſvo hid ſama um eigner kirkna bannsverk, oc meinſære, um okur, oc þar ſellder oc keypter verda andliger hluter, um villur oc vantrú, frillulífe, hórdóma oc frændſemiſſpell, um rán oc ſtulld úr heilagre kirkiu, oc oll önnur mál þvílík, þau ſem kirkiunnarrette tilheyra, ſkulu þeſſe mál ſem nú eru upptalin fara epter því ſem *ſáttarbrefid* vottar, oc *Lögbokin* dæmer, oc ſkulu ſækiaſt fyrir kirkiunnar dómara, oc ei ſkiótaſt under leikmanna dóm. Item ſeger ſvo í *Rettarbot Hákonar Kongs* ad um öll jardabrigde oc garda ſkuli kiæraſt fyrir Sýſlumanne oc Lögmanne hvert ſem kiæra eiga lærder edur leiker, oc giöra þar rett af. Item ſkal oc ollum mönnum viturligt vera hvad *Rettarbót Kóngs Chriſtierns* innehelldur oſs til ſtirkingar, ſem hier epter ſtendur:

" Vier Chriſtiern med Guds nád Danmarks, Noregs, Vendis oc " Gottes Konúngur, Greife í Oldenborg oc Delmenhorſt, ſender ollum " yorum elſkuligum almúga oc underſátum ſem byggia oc búa í Nor-" egs ríke kvediu Guds oc ſína. Kiære almúge oc viner! Vær höfum " underſtadid af Rádi voru oc ödrum gódum mönnum þá ſtóru misſem-" iu

conjugio, qvo qvis legitime natus eſt, de eccleſiæ libertate, de decimatione, de votis omnibus & teſtamentis, qvæ qvis morti vicinus Deo pro anima ſua prudenter nuncupaverit, de Peregrinis, qvi ſepulchrum Sancti Olafi Regis, aut alia loca ſancta inviſerint; Itidem de peculiis Templorum, criminibus Excommunicatione puniendis, Pejurio, nimia Fæneratione, de rebus Spiritualibus vendendis aut emendis, de Hæreſi & incredulitate, de Scortatione & Adulteriis & Violata affinitate, Sacrilegio & cæteris ejusmodi cauſis ad jus Eccleſiaſticum ſpectantibus, qvæ juxta memoratas *Transactionis* literas, Laicorum judicio nec ſubmittendæ ſunt, nec diſcernendæ. Agit præterea Edictum Haconis Regis de jure retractus prædiorum, coram Toparcha vel Nomophylace tam a Laicis, qvam Clericis proſeqvendo; Conſtabit etiam omnibus, qvod Conſtitutio Regis Chriſtierni contineat, qvæ noſtro huic aſſerto ſtabiliendo inſerviens, Ita ſonat:

Nos Chriſtiernus Dei gratia Norvegiæ, Vandalorum Gothorumqve Rex, Comes Oldenburgi & Delmenhorſti univerſis civibus & ſubditis, qvi Regnum Norvegicum incolunt, Divinam, cum noſtra, ſalutem mittimus. Dilecti cives & amici, qvandoqvidem

" iu oc underdrag oc óſkialligan giörning, ſem hier til í voru Ríke
" Noreg oc odrum, vorum ſkattlöndum vered hefur, oc nú af því vier
" vilium giöra ſem vor ſkyllda tilber ad ſtirkia oc hallda alla ydur vora
" underſáta ſem í rettre lagahlýdne eru vid oſs, oc ſierliga mætte
" afleggiaſt oc nidurſetiaſt oll ólög oc óſkiallig regimenta oc ſkadligar
" óſidveniur, oc þeſshelldur mætte blífa ein ſtödug eindrægne í Ríkinu,
" oc því hofum vier einkaunliga ſvo yfer eins ordid med vort elſkuliga
" Ríkis Rád ſem hiá oſs var í Biörgvin ad heilog kirkia ſkal fyrſt friáls-
" liga nióta tíundar oc þeirrar rentu, ſvo oc allt þad hún hefur med
" rettu, eiga óſkierdt, hvad ſem hier til hefur verid. Svo vilium vær
" oc fyrirbiódum ad Biſkupar oc Prófaſtar oc þeirra umbodsmenn edur
" nockur af þeim dirfeſt ad ſækia þegna vora oc underſáta framarmeir
" enn ſvo ſem forn kriſtinn rettur vottar, riettum Prófaſte oc ſektum
" tilſettum ſvo ad þeir ſieu Prófaſtar ſem gomul lög votta. Svo vilium
" vier oc biódum ollum vorum Fóvitum oc þeirra umbodsmönnum oc
" ármönnum bæde í andligu valdi oc veralldligu, ad þeir ſkule ei
" þrúga eda med nockurum vielum koma á vorn almúga, ſem er ſem-
" iur edur ſakeyrer, framarmeir enn ſvo ſem *kriſtinn rettur* oc *Lögbókin*
" vottar. Somuleidis ſtefneſt oc ſækeſt þó med vægd oc miſkunn þar
" ſem þad tilheyrer. "

Nú

---

dem a Senatu noſtro & aliis probis Viris percepimus magnas illas diſcordias, illegitima Acta, & pravas Conſvetudines, qvæ in Regno noſtro Norvegico & ſubjectis provinciis hactenus invaluere; pro officii noſtri ratione vos omnes ſubditos noſtros, qvi juſtum & legitimum obſeqvium Nobis exhibetis, juvare volumus, eoqve præſertim reſpicere, ut tollantur & abrogentur illegitima regimina, dislegalitas omnis & noxiæ conſvetudines, eoqve magis firma concordia in Regno ſtabiliatur. Præcipue igitur communi, cum dilecto nobis Senatu Bergis ſimul coacto, conſenſu, decrevimus, ut Sancta Eccleſia primum decimis earumqve uſufructu libere fruatur, omnibus privilegiis, qvæ huc usqve habuit, inviolatis. Sic etiam prohibere placuit, ne Epiſcopi, Præpoſiti, vel eorum Vicarii, vel ex Clero qvisqvam, ſubditos noſtros & cives ultra Juris Canonici præſcriptum vexare ſuſtineant; Præpoſitis & mulctis ad legis antiqvæ normam rite conſtitutis. Itidem prohibemus vetamusqve omnes noſtros Qvæſtores eorumqve Vicarios & Procuratores, tum Eccleſiaſtici qvam Politici ordinis, ne plebem noſtram mulctas aut onera qvædam, vel vi vel doloſa perſvaſione ſubire cogant, prætcrqvam qvæ jure Canonico & Codice legum præſcribuntur. Civibus vero re ita poſcente, in jus vocatis mitis tamen & lenis actio intendatur.

Jamqve

Nú góder menn ydur er ollum kunnigt ad hier hafa nú verid uppin landsins lög oc Rettarbætur Kónganna, oc sáttmálar oc sundureining oc samþycking Erkibiskupanna oc Lýdbiskupanna, eige sídur yfe Legatanna af Páfanum útgefed, hvad hverium tilheyrer oss oc skiunnar Formanne, hosum vier nú ad einu samþycker ordid aller einder menn sem hier nu eru samankomner. Svo bidium vær ydur nenniligan almúga, ad vier skilium frá oss ollum þau málaferle, sem ilagri kirkiu tilheyra, ad bívara oss í aungan máta þar med, enn hofn oc holldum fastliga þá hlute sem oss hafa játader verid af kóngminum, oc láta þad hvergi dragast, hvert sem biskupar edur prófastar gia á oss bann eda forbod, hafa þad ad óngvu, nema opinber bannsik falle á nockurn, þá styrkium hann oc eggium til yferbótar vid ad. Enn ef leikmenn styrkia edur stydia presta til ágángs uppá Kongsins gna, þá skulu þeir oc allt þeirra underfólk öngann riett taka, oc seker ettán morkum oc átta ortigum fyrir hvert þad fylge oc styrk sem þeir ita þeim Enn allt þad fólk sem biskupunum oc prestunum þióna búa a þeirra jördum, þá greide sína landskulld, enn þióne þeim ei mar med styrk á móte valldsmönnum, utan þeir gánge þá frá þeim, gar þeir heyra þessa samþykt, utan þeir giallde sem fyrr seger, utan minn

---

Jamqve vobis boni Viri probe constat, legem Civilem, Rogationes Regum, convenientias, distinctionesqve causarum & contractus tam Archiepiscoporum, qvam cæterorum Episcoporum, non minus qvam Legatorum Pontificia authoritatis privilegia hic esse publicata, unde patet, qvæ ad nos & Ecclesiæ Antistitem pertineant, in qvæ singula hic congregati prædicti viri consensimus. Vos itaqve universam Plebem rogamus, ut ab omnibus, qvæ ad Sanctam Ecclesiam pertinent, causis nos sejungamus, nullo pacto iisdem nos immiscentes, ea vero, qvæ Regia nobis spospondit Majestas, firmiter retineamus, nulla in re cedentes, nec anathematum aut proscriptionis Ecclesiasticæ, sive ab Episcopo sive Præposito denuntiatæ, ullam habentes rationem, nisi qvis manifestis sceleribus excommunicationis pœnam promeruerit, tum eundem, ut ad Deum per veram pœnitentiam se convertat, adjuvemus & exhortemur. Qvodsi Laici Sacerdotibus ad impetendos Regis subditos, operam suam commodaverint, ipsi cum universa domesticorum turba, jure suo excidunto, & pro præstito singulis vicibus auxilio 13 marcis cum 8 ortugis mulctantor; Coloni vero omnes qvi Episcoporum & Sacerdotum potestati subjecti, ipsorum incolunt prædia, annuas fundorum mercedes solvunto, nec ullam præterea contra Regios magistratus operam aut auxilium illis præstanto; Sed audita hac nostra Constitutione se statim ab illis sejunguntor, nisi prædictam mulctam solvere velint, aut Dominus noster Rex majorem

minn herra Kónguri̇nn vilie meire ſtirk áleggia. Svo ad þeir ſem hlaupa under valld Biſkupa oc Preſta, edur annara lærdra manna, oc ſelia þeim þær jarder edur leigia ad þeim, er ákiærdar eru oc brigd er áborin epter lögum, oc menn ſýna ſkial fyrir, halldeſt ad ongu, enn hiner riettſö! ter epter landslögum ſem ábúa edur burtſelia. Svo oc um beit oc áverka oc íneytſlu á kirkiueignum, bæteſt med landnáme oc áverkabót ſem *Lögbók* vottar lærdum mönnum, enn hverke med banne, nie forbodum, edur útſetningu Heilagrar kirkiu, enn ef ödruvíſe er giort, halldeſt ad ongu framar enn log votta, oc fyrr er ſkrifad; oc þeir preſtar oc lærder menn ſem framar gánga á leikmennena oc almúgann enn landslög ſtanda til, þá dirfeſt enginn leikmadur ad vinna fyrir þeim, hverki kona nie karl, únger nie gamler; enn hver ſem þad giörer hier epter ad upplesinne þeſſare vorre ſamþykt, oc Kónganna Rettarbætur ſkipa, þá ſieu riettfángader utan gridaſtada af ſýſlumönnum oc bændum, oc ſkipteſt í þiónuſtu med þeim ſem míns herra Kóngſins riett ſtydia, oc falle riettlauſer hvar ſem þeim er misboded, þar til þeir gánga frá þeim, utan hiner vilie betra ſig. Enn þeir menn ſem nú gánga í þeſſa vora ſamþykt oc lagaſtirking, oc vilia ſídan gánga frá, oc ſkiliaſt

---

majorem iis injunxerit operam. Ita etiam illi, qvi Epiſcoporum, Sacerdotum, aut aliorum Clericorum poteſtati & imperio ſua ſponte ſe ſubmittentes, fundos ab aliis legitimo retractus jure, & ex inſtrumentis demonſtrabili, ſibi vindicari cœptos vendiderint, aut incolendos ab iis conduxerint, eorundem contractus pro nihilo habentor. Qvi autem prædictos fundos incoluerint aut abalienaverint, ex juris Civilis præſcripto rei peragantur. Porro qvi in paſcua fundorum Eccleſiaſticorum ſua agunt pecora, aut ex ipſis fundis aliqvem ſibi uſumfructum vindicant, & detrimentum illis adferunt, Clericis, prout Legum Codex præſcribit, pro terræ læſione damnum reſtituunto, non vero anathematis, interdictionis, aut proſcriptionis Eccleſiaſticæ pœnam propterea ſubeunto. Qvod ſi ſecus factum fuerit, præterqvam Leges definiunt, præſcriptumqve eſt, pro nihilo habetor. Illis autem Sacerdotibus & Clericis, qvi ultra legis Civilis tenorem aut ſententiam Laicis & plebem vexare conantur, nemo cujuscunqve ſexus aut ætatis fuerit, operam navare ſuſtineto. Qvi vero recitata hac noſtra conſtitutione contra Regum Rogationes tale qvid poſthac fecerint, a Regiis Toparchiarum Præfectis, Coloniſqve ubicunqve, extra aſyla, capiuntor, illorumqve ſervitio, qvi Domini noſtri Regis jus ſtabiliunt, æqva partitione addicuntor; Ubicunqve autem infeſtati aut læſi fuerint, jure ſuo exciduntο, donec ab hujusmodi Sacerdotibus ſe ſeparaverint, vitam & mores emendantes. Qvi vero huic noſtræ Conſtitutioni & legum firmationi jam accedit, ab eadem poſtea ut & concordi noſtro

vid þetta vort samhellde, annadhvert fyrir ótta, álögur lærdómsins, ur adrar fortölur oc illvilia, þá sie sá sekur þrettán morkum, oc út-gur, oc take öngann rett, oc engin mál sæke hann, oc under somu ein oc skilyrde sie um þá sem ei vilia hylla oc samþickia med oss þessa ra samþykt. Enn hvor sá madur, ríkur eda fátækur, sem verdur er nockurum sóknum órettiligum edur ágange af kirkiunnar For-nnum, sem í þessum samtökum hafa vered edur eru med oss, þá alum vier aller greinder menn, hvor sem til er kvaddur, hiálpa hon-n oc styrkia.

Litr. E.

Uier Stefan med Gudz nad Biskup í Skalhollti. Augmund med samre nad Abóti í Videy. Þoruardr Iuarsson Officialis Þordr dmundzson Einar Snorrason Helgi Jonsson ok Jon Einarsson prest-Skálhollz biskupsdæmis sendum kvediu Gudz ok uora. Kunnigt rande ad sub anno gracie M.D XV ár á almenniligu Oxarárþinge vor-n uid stadder oc tilkallader ad þesser menn aller geingu aller til eins ndabandz Vigfus Bondi Erlendzson ok hans syster hustrú Holmfridur einne álfu. En Grímr bondi Pálsson ok Þórleifur bondi sonur hans af

stro incepto, vel metu, vel coactione cleri, vel aliis persvasionibus, aut malitia adductus, recesserit, 13 marcis, simulqve exilii pœna multator; jus suum nunqvam obtineto, nec ullam agito causam. Qvæ etiam de illis pariter dicta sunto, qvi hanc nostram Constitutionem nobiscum approbare recusaverint. Cæterum qvicunqve eadem nobiscum senserit, cujuscunqve conditionis fuerit, eundem si ab Ecclesiæ Antistitibus injusta aliqva actione aut insectatione fuerit infestatus, omni ope adjuvabimus &c.

Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Skalholtensis, Augmundus eadem gratia Abbas Videyensis, Thorvardus Ivari Officialis, Thordus Gudmundi, Einar Snorronis, Helgius Jonæ & Jonas Einari sacerdotes diœceseos Skalholtensis salutem Dei & nostram mittimus, notum facientes qvod sub anno gratiæ 1515 in generalibus Comitiis Öxaraaënsibus advocati præsentes eramus cum seqventes viri omnes simul datis dextris contractum inirent, Dominus Vigfus Erlandi filius, ejusqve soror Domina Holmfrida ab una parte, ab altera autem Dominus Grimus Pauli filius, suusqve filius Dominus Thorleifus, tali cum præloqvio & pacto promulgato, ut prædicti viri perfectam

af annare ad suo fyrer skildu oc undertolado ad þesser fyrrskrifader bændr sættuzt fullum sáttum um alla þá hluti sem þá hafdi ágreint oc á milli borit þar til. suo sem uæri um hugmód heimsokner fiár upptekter gripdeilder ad ollu tilskildu greindu en aungu fráskilldu ok serliga um rettarbott Hákonar kóngs sem þeim hafdi mest á millum borid. Skildi adr skrifadr Vigfus eignaz æuenliga ok ad sier taka þessar Eingey ok Laugarnes Setberg Galmatiorn ok Kirkiuhofn. En Hólmfridr syster hanns æuenliga eignaz ok ad sier taka jordena Sandgerdi er ligger á Rosthualanesi í Hvalsnes kirkiusókn. En Grímr Bondi ok sonur hans Þórleifur átolulaust alla peninga fyrir nordan sem uppá rettarbotina horfa ok þar med Kirkiuuog í Hofnum Anarhollt ok aofuskeldu á Kialarnesi. Skylldu þeir hier med alsáttum sátter. Ok til sannenda hier um festum vier vor Innsigli fyrir þetta sættargiórdarbrief.

Litr. F.

(f) Vier Stephan med Guds nád Biskup í Skálhollte giorum gódum mönnum kunnigt med þessu voru opnu brefe, ad vier hofum leyst Jón Sigmundsson sem kalladur hefur verid Lögmadur, af þeim missferlum sem hann hefur ífallid í Skálhølltsbiskupsdæme í útnefningu dóma oc úrskurda rángra oc samþyktum þeim sem hann hefur giort móte kirkiunnar

---

fectam agnoscerent reconciliationem qvoad omnes causas inter eos eo usqve disceptatas, sive fuerint simultates, vis violenta, direptio bonorum, rapinæ, qvocunqve tandem nomine sine ulla exceptione venerint, specialiter autem qvoad Edictum Regis Haconis qvæ maxima inter ipsos dissidii causa fuerat. Prædictus præterea Vigfus villas Eingey, Laugarnesum, Setbergum, Galmarstiörnam & Kyrkiuhöfnam, soror autem ejus Holmfrida prædium Sandgerdum in Rosthvalaneso parœciæ Hvalsnesensis situm, in possessionem perpetuam acciperent. Dominus autem Grimus ejusqve filius Thorleifus omnia bona in parte boreali sita, ut & Kyrkiuvogum in Höfnis, Anaholtum, & Ofuskeldam in Kialarneso ex tenore Edicti libere retinerent. Qvo pacto reconciliatio eorum perfecta declarabatur. In qvorum testimonium nos sigilla nostra literis transactionis appendimus.

(f) Nos Stephanus Dei gratia, Episcopus Skalholtinus, bonis omnibus notum facimus Nos Jonam Sigismundi, qvi Nomophylax appellatur, omni absolvisse reatu, qvem sibi intra diœcesin Skalholtinam, injusta judicia & sententias ferendo, itemqve conclusa

kiunnar frelse, oc klerkanna, oc þeirra þiónustumanna hvörn veg sem i hefur helst tilkomed, med því skilorde ad hann sór fyrir oss svodann bókareid sem her epter skrifadur stendur:

" Eg Jón Sigmundsson legg til þess hönd a helga bók, oc svo kýt eg mínu mále til Guds, ad eg skal giöra bót oc betran vid Gud oc Heilaga kirkiu fyrer öll þau misferle sem ec hefe í fallid í Skálholits biskupsdæme svo lenge sem biskup Stephan hefur átt ad regera, útnefningum dóma, úrskurdum oc samþyktum ad eg hefe giört í móti lögum oc rette oc Privilegiis Heilagrar kirkiu oc hennar klerka oc þiónustumanna. Svo ad eg medkennist ad eg hefi giört oc giöra átid ránga dóma oc úrskudi í millum Biarnar Þorleifssonar oc Biarnar Gudnasonar í arftoku epter Þórleif heitinn Biörnsson, oc þá skal ec ptturtaka reyngia oc ónýta giöra þad sem mer er framast mögulegt af stad ad koma. Her med skal ec giöra alla þá bót oc betran vid Gud oc Heilaga kirkiu sem Biskupinn vill mer tilsegia edur segia láta. Svo oc skal ec hedan i frá hiálpa oc styrkia í öllum hlutum Heilagrar kirkiu rett oc klerkanna ad óskörddudum jafnan míns Herra Kóngsins rette epter lögum, Oc ad svo stöfudum eide sie mier gud hollur sem ec satt sege, enn gramur ef ec lýg. "

Vitnes-

clusa contra Ecclesiæ, Sacerdotum, eorum ministrorum Privilegia qvocunqve modo adornando, contraxit, sub suffixi, qvod nobis præstitit, juramenti conditione:

" Ego Jonas Sigismundi manum sacro codici imponens, coram Deo contestor me pœnitentiam Deo & Sanctæ Ecclesiæ qvorumvis delictorum, qvæ sedente Episcopo Stephano intra diœcesin Skalholtinam perpetravi, judicia, sententias, & conclusa, contra legum tenorem, Sanctæ Ecclesiæ jus ejusqve Sacerdotum & Ministrorum Privilegia statuendo, acturum, ita & lubenter confiteor me injustas sententias dixisse & dicendas procurasse de controversia Biörno Thorlevio & Biörno Godvinio intercedente, nata de hæreditatis, qvam defunctus Thorleifus Biörnonius reliqvit, accessione; polliceor itaqve me memoratum judicium revocaturum, & pro posse irritum facturum, præterea promitto me coram Deo & sacra curia, eam, qvam Præsul mihi imperaverit aut imperatam curaverit, pœnitentiam acturum, ita ut ab hoc tempore sacræ curiæ & Sacerdotum jus, integro interim manente, juxta legum præscripta jure Regio, servavero. Tale præstanti jus jurandum, *Deus, si vera loqvar, propitius, si vero mentior, iratus, esto!* "

Tale

Vitnesmenn ad þessum eidstaf oc öllum giörninge vóru. Bróder Augmundr Abóte í Videy med samre nád, Helge Jónsson, Jón Einarsson, Eyúlfur Þórdarson, prestar, Jón Þórdarson, Brandur Einarsson, svarner Lögrettumenn oc marger adrer góder menn bæde lærder oc leiker.

Litr. G.

Ericus Valckendorf Dei gratia Archiepiscopus Nidrosiensis, nec non Apostolicæ sedis Legatus, Magnus Hammarenus eadem gratia Episcopus notum facimus per presentes nos anno Domini MDXIIII Dominica infra octavam Sancti Laurentii martyris vidisse legisse & sane intellexisse qvasdam literas reverendo patri & Domino, Domino Andreæ Episcopo Asloënsi a sanctissimo Domino nostro Domino Leone Papa decimo destinatas super denario Sancti Petri levando, qvarum tenor talis est ut infra.

Leo Papa decimus venerabili fratri Andreæ Episcopo Asloënsi collectori nostro Id. Sadoletus venerabilis frater salutem, & apostolicam benedictionem. Qvoniam, sicut nuper accepimus, denarium Sancti Petri tam in Norvegiæ & Sveciæ regnis qvam Islandiæ & Ferdenum aliisqve dictorum regnorum insulis a multis annis citra restant exigendi. Idcirco nos confisi de intelligentia & integritate fraternitatis tuæ nec non fidei & devotionis sinceritate qvam ad nos & hanc sanctam apostolicam geris sedem. Te nostrumqve & Apostolicæ sedis Collectorem dicti denarii sancti Petri in regnis & insulis prædictis ad bene placitum nostrum & dictæ sedis inchoandum cum primum Te illuc contuleris tenore presentium facimus, constituimus & deputamus. Concedentes tibi etiam horum serie plenam & liberam facultatem & potestatem qvoscunqve habentes & tenentes dictos denarios Sancti Petri & illos adhuc solvere debentes, etiam per edictum publicum monendi & citandi, ac non solventes excommunicandos declarandi, ac contra eosdem, etiam

Tale jus jurandum & Acta testantur Frater Ögmundus eadem gratia Abbas Videyensis, Helgo Jonæ, Jonas Einari, Ejolfus Theodori, Sacerdotes; Jonas Theodori, Brandus Einari, Jurati Pedarii, & multi alii viri discreti, tam Clerici, qvam Laïci.

etiam si episcopali, archiepiscopali, aut alia majore præfulgeant dignitate, ad censuras ecclesiasticas procedendi, nec non omnia alia & singula, ad id necessaria & oportuna faciendi, gerendi & exeqvendi, qvod similiter collectores de jure vel consvetudine facere potuerunt, seu etiam debuerunt, cum potestate etiam subdeputandi alios subcollectores & nuncios cum simili aut limitata potestate, eosqve qvotiens tibi videbitur, revocandi. Hortantes omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, abbates & alios ecclesiarum prælatos, ut te ac subcollectores & nuncios tuos pro tua erga nos devotione & observantia ad dictum collectoriæ officium, illiusqve liberum exercitium promte recipiant & admittant, tibiqve & illis pro executione dictorum denariorum faveant & assistant. Et si qvid ex dictis denariis apud se habeant, tibi libere tradant & consignent, & qvantum in eis fuerit ab aliis illorum debitoribus tradi & consignari faciant, recepta a nobis idonea qvitantia. Qvas qvidem pecunias per Te & subcollectores tuos prædictos, colligendas & exigendas volumus, ut in civitate Lubecensi in bancho mensalium mercatorum tucarorum deponere debeas, qvi illas per eosdem mercatores hic in urbe nobis, & cameræ apostolicæ solvi faciant: in contrarium facientibus non obstantibus qvibuscunqve. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die II. Januarii MDXIIII. pontificatus nostri anno primo. In cujus rei fidem & testimonium secretum nostrum præsentibus duximus appendendum. Datum Asloje X. calend. August. anno & die ut supra.

(L. S.)

CAP. X.

De Ogmundo Pauli filio.

§. I.

Ogmundus Pauli filius Catholicorum, qvi Skalholti sederunt, Episcoporum ultimus, natione fuit Islandus, patrem habens Paulum Gudmundi, matrem Margretam Ogmundi filiam, avunculum vero Thorol-

ſum cognomento *Biſkup*, qvi Biorno Godvini & Jonæ Sigismundi contrà Stephanum conſtanter adhæſit, non habito reſpectu juris jurandi, qvo Stephano, anno 1508, una cum Biorno, obedientiam promiſerat. Ogmundus in adoleſcentia tam domi qvam foris in Anglia & Belgio literis aliqvam navavit operam, ſed ſenior factus arti nauticæ ſe dedit, qva non ſolum commerciorum & exoticarum gentium cognitionem, ſed tandem etiam onerariæ Skalholtenſis Cathedræ navis præfecturam ſibi acqviſivit, eandem enim Presbyter factus, & ſacerdotio Breidabolſtadenſi ornatus, non depoſuit; Nam ſi literarum expers fuiſſet, ut qvidam volunt, ſub Stephano viro docto & doctorum promotore, nec opulentiſſimum illud ſacerdotium, nec deinceps ſplendidiſſimam illam Abbatiam Videyenſem, tandemqve Skalholtenſem Epiſcopatum adeptus eſſet; Inter doctos tamen eum numerare, aut ſingularem eruditionem ei adſcribere, haudqvaqvam ſuſtinemus.

§. 2.

Sacerdotali officio initiatum 1499 vel etiam prius, & tum temporis ad Paſtoratum cathedræ Skalholtenſis evectum fuiſſe, teſtantur literæ Thorlaco Gunnari datæ. Breidabolſtadenſe ſacerdotium nactum eſſe anno 1504 vel etiam antea, teſtantur literæ Stephani eodem anno datæ, qvibus illi permittitur ab unoqvoqve diœceſeos Skalholtenſis Paſtore abſolutionem accipere, qvoqvo tempore ipſi placeat aut neceſſitas urgeat, ne impedimento ſit ejus officio, ſimulqve cathedræ Skalholtinæ Navarchum fuiſſe, probabile reddunt literæ, hoc anno Dominica poſt Feſtum Sancti Olai datæ, in qvibus cum Magno Magni filio contractum init, liberum ipſi in Norvegiam ſecum tranſitum, gratuitum dum ibidem commoratur convictum, & reditum deniqve in Islandiam promittit, in cujus hoſpitalitatis redhoſtimentum Magnus ei prædium Ey (inſulam) in tribu Breidabolſtadenſi ſitam, emancipat. Circa hæc tempora, ut qvidam volunt, anno 1509, accidit, ut Præfecti Regi vicarius, qvi Beſſaſtadis reſidebat, prope Breidabolſtadum iter faciens, in Ogmundi famulos incideret, inter qvos ex jurgio ad manus venit, adeo ut Ogmundiani fuſi fugatiqve domum tenderent, Regii vero victoria læti & exſultantes perſeqverentur, ſed Ogmundianis ad incitas redactis, neceſſitas & herilis domicilii præſidium vires animumqve auxit, ut hoſtes

ſtes non tantum fugarent, ſed multos ſauciarent, duos vero penitus occiderent, qvorum cædes ipſaqve ſeditio Ogmundo a Regiis imputabatur, qvi ipſius famam ut homicidæ & ſeditioſi apud Regem denigrabant, ſed immerito, nam omnino inſons erat, & tam a cauſa qvam ipſo crimine vacuus, omnia enim ipſo inſcio facta erant (a).

§. 3.

Anno 1515 ad Abbatis honorem evectum eſſe conſtat, nam in actis publicis ejusdem anni, menſe Julio concinnatis ut Paſtor Breidabolſtadenſis nominatur, ſed in tabulis permutationis villæ Vadnes, datis eodem anno, feſto Simeonis & Judæ, Abbas Videyenſis ſalutatur, cum qvo Officialis munus inter fluvios Skaptaa & Botnſaa ab Epiſcopo ſibi concreditum, conjunctum habuit, qvibus cum qvadriennio non ſine laude & Præſulis approbatione præfuiſſet, eo enim tempore Cœnobio Videyenſi prædia Vadnes, Vatnsleyſam, Byaſkier, Backam, Hvítarvallas aliaqve acqviſiverat, qvod tum temporis officii bene geſti optimum fuit documentum primum ab ipſo Stephano, anteqvam e vita exceſſerat, & deinde poſt ejus fata ab univerſo diœceſeos Clero in Comitiis generalibus anni 1520 congregato, unanimiter Epiſcopus eligitur (b).

§. 4.

Anno 1520 Ordinationem & Archiepiſcopi Confirmationem accepturus, iter Norvegicum ingreditur, ſed maris & tempeſtatum inclementia diu jactatus, ad oras Gronlandicas defertur, unde non ſine periculo

(a) De facto nulla eſt dubitatio, ſed qvod anno 1509 ſub Præfectura Erlandi Vigfuſini acciderit, non poſſumus credere, cum illo enim Ögmundo nullæ unqvam interceſſerunt inimicitiæ; Videtur itaqve ad tempora Sveni Thorlevi filii, Vigfuſi ſucceſſoris referendum. Scriptor qvidam anonymus, qvi anno 1593 ſcripſit, hunc appellat Olaum Scribam, Iſlandiæ Qvæſtorem. Qvod Regiorum ſcopus tunc fuerit monaſteria in Qvarta orientali occupare, vero eſt abſonum. Vid. *Danſke Magazin* 3 Bind, S. 339. Sed Hiſtoriam de anſeribus marinis, vulgo *Margias*, qvibus Ogmundus ipſo feſto Paſchatos data opera inſidiari, eosve occidere, vetuit, qvod eſſet dies vitæ, ſed non mortis; mox autem cum caſu qvodam aut vaccæ laſcivientis interventu, retibus implicati eſſent, capere permiſit, ad annum 1508 refert *EGILLIDES* in *Vita Ogmundi.*

(b) *Danſke Magazin* loc. cit. hæc & ſeqventia uno anno anticipat.

culo ſub hyemem in Islandiam revertitur, qva inibi exacta, anno 1521 mane æſtatis, aut qvam primum occaſio tulit, in Norvegiam transnavigavit, qvam ſuo privatam Archiepiſcopo invenit, nam Walckendorffius hac æſtate Hafniam tendens, in Belgium delatus fuerat, indeqve Romam profectus nunqvam deinde in Norvegiam venit (a). Qvo caſu haud mediocriter perculſum fuiſſe, probabile eſt, nam apud Chriſtianum II, Clero alias minus faventem, ut ſeditionis Breidabolſtadianæ, cædisqve Regiorum qvæ ibidem anno 1509 perpetrata fuerat, auctor & cauſa diffamatus fuit, ſed cum via ad metam perveniendi alia nulla pateret, qvam ejus implorare gratiam, hanc ingreditur, Hafniamqve proficiſcitur;

(a) Et fallitur & fallit *JONAS EGILLI* (qvem ſecutus eſt *JOH. OLAVIUS* in *Danſke Magazin* Tom. 3. pag. 339) ſcribens Ögmundum per Divickam Regis concubinam muneribus delinitam Regi conciliatum fuiſſe, nam illa anno 1517 vita exceſſit, matri itaqve ejus Sibrittæ, famoſiſſimæ illi Daniæ Pandoræ, omnia illa adſcribenda ſunt, qvæ ille Regis concubinæ hic tribuit. Nec ut puto firmiori nititur fundamento, qvod tradunt ſcriptores ad unum fere omnes, qvi aliqvid de Ögmundi peregrinatione literis mandarunt, qvod bona ſummorum virorum venia dictum eſſe volo, ſcilicet qvod ab Erico Walckendorffio Nidaroſienſi Archiepiſcopo anno 1522 ordinatus & Holanæ diœceſeos Inſpector conſtitutus fuerit; Nam Walckendorffius anno 1521 in Majo iter Hafniam inſtituens, tempeſtatum vi, amiſſo naulo, ſcapha & nauclero, in Belgium delatus fuit, ut ipſe in literis ad Senatum Danicum, datis Trajecti die Sancti Auguſtini Epiſcopi & Confeſſoris anno 1521 expreſſe profitetur, ex qvo nunqvam Nidaroſiam aut in Norvegiam venit: Ögmundus autem videtur ex Iſlandia ſolviſſe circa confinia menſium Maji & Junii eodem anno, & in Norgiam veniſſe ſub initium Julii aut poſt, longe poſt Walckendorffii diſceſſum. Hinc etiam Clerus Holanus in literis Electionis Jonæ Arii, & aliis de Inſpectione diœceſeos Holanæ Ögmundo mandata, eodem anno datis, allegat tantum auctoritatem Capituli Nidaroſienſis, ſed Epiſcopi literarum nullam prorſus mentionem facit, ſiqvidem is tum temporis, ſeu a Menſe Majo anni 1521, ad annum 1523 in Norvegia nullus fuit. Et hæc, ut puto eſt propria veraqve cauſa itineris ab Ögmundo in Daniam ſuſcepti, nam ſi Archiepiſcopum in Norvegia reperiſſet, qvi ipſius electionem confirmare & conſecrationem impertiri potuiſſet, haudqvaqvam tantum itineris & impenſarum feciſſet ad conveniendum Regem, qvem ſibi ſcivit eſſe infenſiſſimum; Oportet itaqve Ögmundum ſine ullius Nidaroſienſis Archiepiſcopi confirmatione a ſolo Chriſtierno II. confirmatum & Skalholtenſem Epiſcopum conſtitutum, & ab Olao Bergenſi, aut Höſkulldo filio Höſkulldi, Stafangrenſi Epiſcopo, conſecratum fuiſſe, illi enim ipſe Ögmundus in literis ad eum datis Hanabergæ in Norvegia anno 1534 *pro humanitate & officiis, præſertim Bergis die conſecrationis, in ſe collatis*, magnas perſolvit gratias. Vid. infra §. 7. pag. 528.

ciſcitur; Sed anteqvam e Norvegia diſcederet, literas ad amicos qvosdam, a Navarcho qvodam, qvi nondum anchoras ſolverat, perferendas dedit, qvorum præcipui fuerunt, monaſteriorum Abbates, & Prior Skridenſis. In Daniam vero ubi pervenit, per famoſam illam Sibrittam, qvæ omnia apud Regem potuit, muneribus (ingenti ſcilicet auri ſumma, & duabus tubis ex dentibus canis marini affabre factis) ſibi devinctam, poſtqvam Regi ſupplex & proſtratus ſe ſuaqve omnia permiſerat, fidiſſimamqve in poſterum obedientiam jure jurando promiſerat, reconciliatus, Skalholtenſis Epiſcopus conſtituitur, indeqve per Norvegiam, ubi a Canonicis Nidaroſienſibus, Holanæ diœceſeos, qvoad proprium non haberet Epiſcopum, Inſpector factus, &, aut ab aliqvo Daniæ, aut etiam qvodam Norvegiæ Epiſcopo, Regis juſſu, inauguratus. Anno 1522, in patriam reverſus eſt.

§. 5.

In Islandiam reduci Ogmundo rerum adminiſtrationem ab Holanis ordiri viſum eſt, cujus diœceſeos a morte Gotſkalki, Epiſcopo orbæ, a Capitulo Nidaroſienſi conſtitutus, fuit Inſpector & Adminiſtrator; huic itaqve Jonam Einari filium, virum pium & doctum præficere allaboravit, qvod qvo facilius efficere poſſet, eodem ſtatim anno, antiqvos omnes Officiarios & præfectos ab officiis removit, ſed ex proprio lubitu, Abbatum & Cleri ingratiis, novos ſubſtituit, qvod cum Holanis maximopere diſpliceret, qvibus hoc etiam anno Capitulum Nidaroſienſe, qvemcunqve vellent, Epiſcopum eligere, poteſtatem fecerat, ne ſibi ſuisqve rebus deſidioſe deeſſent, inconſulto Ogmundo, Jonam Arii filium eligunt, datisqve ad Archiepiſopum, qvem jam in Norvegia eſſe credebant, & Capitulum Nidaroſienſe, literis, Ogmundum ejusqve adminiſtrationem, multis gravibusqve additis cauſis, omnino deteſtantur & recuſant, qvas perlaturus, ſimulqve Archiepiſcopalem confirmationem & conſecrationem adepturus, Jonas in Norvegiam anno 1523 tranſire inſtituit, ſed tempeſtatibus aliisqve incommodis impediti, nautæ in Islandia hyemare coacti ſunt, qvod audiens Ogmundus, plus ſimplici vice per legatos & literas Jonam ex Islandia excedere prohibuit, qvæ ille omnia par pari referens, aut aperte contemſit, aut variis artibus eluſit.

§. 6.

Ogmundus itaqve ira & minis plenus, armatorum cohorte stipatus, celerrimo itinere Jonam imprudentem oppressurus Holas tendit, hic vero de hostium adventu certior factus, extemporanea fuga, ad nautas gente Germanos, in portu Kolbeinsaarosensi hyemantes, ægre evasit, qvi paulo post a commeatu imparati, a qvo illos Ogmundus prohibuit, navem solverunt. Qvo facto, ne segni otio tempus tereret, Clerum Holanum convocat, prioriqve electioni renunciare, alteri vero, qva, præeunte ipsius auctoritate, Jonas Einari eligebatur, subscribere omnes adegit, duobus tantum, Nicolao Mælifellensi, tum temporis bonorum Cathedralium Dispensatore, & Thoma Erici, Pastore cathedrali. exceptis, qvi nec vi nec precibus ad revocandum cogi potuerant. Hinc judicio instituto, Jonam infamem & excommunicatum declaravit, Einaridemqve ad causam coram Archiepiscopo agendam ablegat, qvæ omnia, Aresonio causam obtinente, frustra fuerunt. Eo autem anno 1525 in patriam revertente, odia recruduerunt, eoqve processerunt, ut ex condicto uterqve Thingvallis anno 1526 Comitiorum tempore, Ogmundus 1300, Jonas vero 900 armatorum circumdati & ad confligendum parati comparerent, & sine dubio infestis concurrissent signis, ni Abbates aliisqve melioris notæ viri semet interposuissent, qvorum precibus ægre tandem datum est, ne universis viribus prælium iniretur; sed qvoniam neuter victus videri vellet, victus autem habebatur, qvi prælium detrectare visus fuisset, utriqve tandem placuit, ut duello res committeretur, ad qvod ex parte Ogmundi notissimæ virtutis vir Eysteinus Brandi filius; sed ex Aresonii parte Atlus qvidam, itidem vir fortissimus, eliguntur (a), qvi in utriusqve

---

(a) Videntur mitrata simul ac armata hæcce capita Romanorum & Albanorum exemplum magis imitari voluisse, qvi Horatiorum & Curatiorum virtuti rem controversam, qvænam gens alii imperare deberet, commiserunt, ut apud *LIVIUM & DIONYSIUM HALIC.* legere est, qvam exemplum & mandatum Salvatoris, *Matth.* 20. v. 26. Hujus Eysteini fortium factorum sæpius mentionem faciunt nostræ historiæ, qvalia sunt qvod 18 annos natus, Leonardum, Regium Præfectum & suum herum, reliqvis satellitibus diffluentibus, contra Torfium de Klofa ipsius persecutorem, tamdiu tantaqve virtute solus tutatus fuerit, ut Torfio re infecta abeundum fuisset, ni cum parte satellitum per posticum domus irrupisset. Hic etiam in incendio montis Heclæ, cum

e exercitus conſpectu, ipſis Cal. Julii, in parva qvadam inſula, qvam
cit amnis Oxaraa, diu acriterqve pugnarunt, usqvedum Eyſteinus,
ſectis Atli tegumentis, enſem abjecit, lacertorumqve viribus fidens
ſtem corripuit, pronumqve humi ſtravit, qvod etſi Holanis maxime
pliceret, a prælio tamen hac vice deſtitum eſt.

§. 7.

Poſtridie, qvi fuit dies Viſitationis Mariæ, templum Skalholtenſe,
a cauſa aut caſu, incertum eſt, totum cum univerſis ornamentis con-
gravit, ſolo Thorlaci loculo & ingenti deaurata pretioſaqve tabula
ceptis, qvæ non ſine miraculo incendium effugiſſe perhibentur, ad
em nuntium Præſul ter animo defeciſſe fertur, tandemqve dixiſſe,
emadmodum a teneris ad hunc usqve diem ſecunda uſus fuerit for-
na, ita poſthac adverſam experturum fore, qvod non omnino vani-
[v]ium fuiſſe videtur; ſed ſibi reſtitutus, mox ad ſeriarum rerum curam
nverſus, tabernam ſeu domunculam, qvæ prope templum Skalhol-
nſe ſita eſt, & de Sancto Thorlaco denominatur, refici ornariqve cu-
'it, ita ut ibidem, qvoad templum reædificaretur, ſacris operari pos-
. Qvo facto, in templi reſtaurationem omnes animi corporisqve
es intendit, materiam undiqvaqve & omnibus modis conqvirens &
iendicans, acqviſitamqve magno conatu & ſumtu advehens, adeo, ut
teqvam officio abiret, opus pæne ad umbilicum perductum eſſet;
m præter varios acqvirendi modos, qvibus intra patriam uſus eſt,
nc ſub qvadam juris ſpecie exigendo, nunc rogando aut emendi-
ndo, ut pauperiores 5, 10 aut 15 ditiores vero 30, 40 aut 50 aſſeres,
l etiam tigna conferrent, onerariam cathedræ navim in Norvegiam ad
nandum miſit, ibidem enim tum temporis villam cum adjacentibus
vis cathedra poſſidebat, qvæ communiter *Islandorum villa* audiebat,
idemqve ad annum circiter 1556 retinuit, qvo oneraria naufragio pe-
:, villa vero, neſcio qvo modo, abalienata eſt (a).

§. 8.

cum ipſius domicilium combuſtum & terræ motu disjectum eſſet, per medios ignes
inter volitantia ignita ſaxa & cineres, uxorem ulnis portans & protegens, erupit &
longum iter emenſus eſt.

Ipſum etiam Ögmundum in Norvegiam trajeciſſe, ex ſeqventibus patet:

Sempiterna

§ 8.

In longinqva illa de Biörni Thorleiffonii relictis opibus lite, qvæ cum

---

Sempiterna ſalus & protectio ſit ſemper vobiscum in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Dilectæ veſtræ fraternitati gratias agimus maximas, pro omni ea benevolentia, quam & domi veſtræ, & Bergæ in die conſecrationis nobis præſtitiſtis. E Germania & ter in Thrundhiemum, & huc Bergam profecti, difficillimum iter habuimus; Apud dilectiſſimum noſtrum Dominum Archiepiſcopum per qvatuordecim dies commorati, ab eo perhonorifice tractati fuimus, qvi Veſtræ fraternitati millies fauſtam noctem apprecatus eſt. Nos patentes literas in membrana exaratas ad vos transmittimus, quas ille & univerſus Regni Senatus, in bonum, ut puto, atqve commodum Islandiæ & ejus incolarum, conſignarunt; a Veſtra fraternitate ſollicitantes, ut veſtrum ſigillum & iisdem apponere non dedignemini. Peregrinis autem in variis locis hominibus, qui novam Religionem novamqve legem illuc inferre cupiunt, conſenſum noſtrum nullo modo addere volumus; Qvæ nos non niſi pro maxime corruptis moribus reputamus, in mundi, carnis, & impuri Spiritus gaudium atqve voluptatem; contra Dei voluntatem circa ſalutem hominum, inqve ſummum eorum dolorem & incommodum: quorum emendationem a Deo omnipotenti, qvi in totum orbem & miſericordiam & potentiam exercet, expetimus! Plurima nobis Bergæ pariter ac in diœceſi Bergenſi non in melius, proh dolor! ſed in deterius converſa eſſe videntur. Ne Veſtra fraternitas reſpuat nummum illum, qvem transmittimus, Anglicanum, in votis habemus, veſtræ benevolentiæ memoriam in poſterum ad omne bonum apud nos ſervaturi. Sed qvoniam ingens damnum experti ſumus, tam in templi Cathedralis, omniumqve ejus Campanarum & Clenodiorum incendio, qvam trium navium onerariarum jactura, quarum una poſt alteram periit, & ingentem æris alieni ſummam exinde contraxerimus; æſtivo tempore appropinqvante reditum in patriam divina favente gratia & clementia, poſtqvam cujusdam navigii aſſulſerit occaſio, ſollicite meditamur. Si autem Veſtræ gratiæ farris aut polentæ copia fuerit, vos rogatos volumus, ut noſtram, qvoniam Bergas hoc tempore difficultas annonæ urgeat graviſſima, hac in re neceſſitatem, noſtrumqve navigium, qvod in Inſula Stör onerare propoſuimus, re frumentaria ſublevetis. Qvæ hiſce literis omiſimus a Tabellario noſtro inaudire poteritis. Cum his paucis commendo Vos omnipotenti Deo nunc & in ævum. Scriptum Hanaberg Dominica infra Octava Epiphanias, anno ſalutis 1534.

Ex qvibus concluditur (α) Ögmundum tum temporis nullam poſſediſſe onerariam navim, ſed conductitia uſum eſſe. (β) Qvod tres onerarias naves naufragio amiſerit. (γ) Qvod hac vice etiam in Germania fuerit, ſcilicet propria nave deſtitutus cum mercatoribus Hamburgenſibus eo profectus fuerat, indeqve Bergas delatus eſſe videtur. (δ) Qvod Höſkuldus Stafangrenſis Epiſcopus eum aut ſacris initiaverit, aut ad minimum adſiſtens fuerit. (ε) Qvod Ögmundus onerariam loco amiſſarum denuo ſibi comparare voluerit. (ζ) Sed difficile intellectu eſt, qvod innuit ſe ter Thrundheimum,

:um Stephano & Biörno Godvini emori non potuit (a), Ogmundus nteceſſoris veſtigia legens, mulctam a Stephano Biörni hæredibus irro- ;atam ſeveriſſime exegit, cadaveris exhumationem minitans ni ſolvere- ur, nam Biornus anathemati innodatus obdormiverat, eoqve nomine rædia Hvammum in Hvammſveit, Asgardum, aliaqve, iis expreſſit, de- ıde etiam a parte Thorleiſſonii tam conſtanter & fideliter ſtetit, ut cet Godvinidæ vidua, præter tot Chriſtiani II. Edicta, qvorum ſupra ıentio facta eſt, ultimum tandem anno 1520 priora confirmans acce- erit, nihilo ſecius Ogmundus anno 1522, cum in Norvegia eſſet, in ratiam Thorleiſſonii a Senatoribus Regni, qvi Osloæ & Bergæ erant, t & a Capitulo Nidaroſienſi, contrarium elicuit effatum, cujus valori t virtuti fidens, anno 1526 in publico Conſiſtorio ſententiam promul- avit, qva Godvinianis controverſas haſce poſſeſſiones abjudicavit. ⱢVod Torfius Godvini filius haud qvaqvam ferendum exiſtimans, Fri- erico I. cauſam detulit, denuoqve ejus, Chriſtiani II. Edictis ad amus- m conſonans Reſcriptum obtinuit, qvod Epiſcopus pariter ac priora ihili æſtimavit, qvi non tantum anno 1529 prædium Stad in Adalvík iaqve, qvæ Thorleiſſonius Johanni Kroko Civi Bergenſi vendiderat,) ejus hæredibus ſeptingentis marcis argenti emit, ſed alia etiam ab ipſo 'horleiſſonio, vili pleraqve pretio, accepit, qvæ cum Godvinianis inſtar ıdis in oculis eſſent, Johannes Eggertſonius Nobilis Norvegus & Eqvi- ım inſigniis ornatus, qvi paucos ante annos Islandiæ Præfecturam ges- :rat, Godvinidæ jam gener factus, Friderico I. retulit, Ogmundum præ- ia Vatnsfiord, Stad, Hvamm, Asgard, aliaqve injuſte acqviſita, in ſui)hæredumqve damnum detinere, ipſiusqve imploravit opem, ut ordi- ario juris proceſſu inſtituto, eadem ſibi reſtitui mandaret, qvi datis l Thorvardum Erlendi, auſtralis & orientalis partium Nomophylacem, teris, litem ex legum præſcripto dirimi juſſit. Hic itaqve anno 1530 cau- .m 24 optimæ notæ civibus dijudicandam commiſit, qvi utraqve parte audita

---

heimum, ſcil. hac vice, iter feciſſe, & Archiepiſcopum ſemel tantum inviſiſſe. Tan- demqve animum reformationem Religionis exoſum prodit, de cujus progreſſu tam in Islandia, qvam in diœceſi Bergenſi conqveritur.

) Vid. ſupra pag. 495. ſqq.

audita Præsulem absolverunt, & pro Johanne, qvasi Ogmundi & Antecessoris ejus Stephani nomina falso apud Regem detulerit (a), deprecatores exstiterunt, illorumqve precibus Præsul reum concessit, qvi coram judicio, ne illi aut Ecclesiæ unqvam postea obniteretur, dextram dare necessum habuit.

§. 9.

Plusqvam vatinianum qvo se invicem Episcopi Ogmundus & Jonas proseqvebantur odium, Teito Thorleifi filio, hujus capitali hosti, illius amicitiam conciliavit, qvi anno 1525 cum Teito fundorum commutationem fecit, qvo Teitus Episcopo celebre prædium Biarnanes cum 16 adjacentibus villis, Præsul autem illi Hvammum in Hvammsfveit cum aliis 9 prædiolis tradidit, qvo post seditionem Sveinstadensem, a Jona excommunicatus & in exilium actus, bonis omnibus, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus adjudicatis, confugit, ibidemqve prædia hæc uxori esse dotalia prætexens, sub Ogmundianæ potentiæ umbra delituit ad mortem usqve, qvæ anno 1537 incidit. Mortuo autem Teito timens Ogmundus ne Jonas aliqvando dictas mutationes rescissum iret, & hasce Teitianæ prædæ reliqvias sibi vindicaturus foret, 12 Clericorum conciliabulum Husafelli congregari curavit, cui hujus permutationis justitiam, aut probavit, aut persvasit, conclusumqve, qvale optavit, obtinuit, ibidem etiam, ne ea possessionum Teiti pars, qvæ hæredibus adjudicata fuerat, Jonæ loculos unqvam ditatura foret, præcauturus, Gudrunam qvandam Gunnlaugi filiam, Teiti consobrinam, ipsius legitimam hæredem esse, communi hujus concilii sententia publice contestatum ivit. Moxqve cum ejusdem marito Erico Gudmundi filio per intimum suum amicum, celeberrimum illum Davidem Gudmundi filium, de eadem parte levissimis conditionibus transegit, qvas tamen nunqvam implevit, Davidi autem ob navatam fideliter operam, qvædam horum vendidit, qvædam ipse retinuit.

§. 10.

(a) Periculum qvod hic Johanni imminere videbatur, haudqvaqvam vile fuit, nam ut Episcoporum diffamator ex sententia *Juris Civilis* Tit. *Mannhelgi* cap. 26. exul & capite reus, & ex *Juris Ecclesiastici* præscripto, gravissimo Banno seu devotione plectendus erat. Conf. supra pag. 259.

§. 10.

Licet ad hæc usqve tempora inter avaros, superbos & bellicos hosce Præsules irreconciliabile viguerit odium, posthac tamen deferscere cœpit, nam anno 1529 Ogmundus Magnum Jonæ Episcopi filin sacris initiavit (a). Et anno 1530 Husafelli in tractu Borgarfiord, præntibus haud paucis Abbatibus, aliisqve optimatibus convenerunt, & ositis, ut videri voluerunt, odiis, in mutuam redierunt gratiam (b).

Xxx 2 Inde

(a) *Universis ac singulis Sacro Sanctæ Matris Ecclesiæ Holensis filiis patentes literas visuris seu audituris Ögmundus Dei gratia Episcopus Skalholtensis salutem in omnium Salvatore! Notum facimus per præsentes, qvod anno Servatoris nostri 1529 Sabbatho qvatuor temporum in æstate, hoc est nonas Junii, in Ecclesia nostra Hvanneyre ordinavimus ad titulum Ecclesiæ Sanctæ Holensis, ad sacros ordines celebrantes dilectum nobis in Christo filium Dominum Magnum Johannis, qvia ipse testavit se habere legitimam & plenariam dispensationem a Sancta sede, & eum in sacrum Presbyteratus gradum, cooperante nobis gratia Spiritus Sancti promovimus, qvem alias statutis & distinctis anni temporibus, in sacros Diaconatus & Subdiaconatus ordines, cum cæteris inferioribus seu minoribus ordinavit Johannes eadem gratia Episcopus Holensis. Datum apud sedem nostram Skalholtensem die Lunæ proximo ante festum Hallvardi Martyris, Anno Domini 1532. Nostro sub secreto patentibus appenso.*

(b) Solennem aliqvam pacificationem inter Præsules initam fuisse docet seqvens Documentum:

Nos Thorleifus Erici, Martinus Einaris, Arnas Arnoris Officialis, Brynjolfus Haldori, Arnas Jonæ, Freysteinus Grimi, Thordus Olafi, Jonas Thorleifi, Biörnus Thorgilsi, Jonas Haldori, & Runolfus Blasii, diœceseos Skalholtensis sacerdotes omnibus probis hominibus notum facimus per has patentes, qvod Nos die Mercurii proximo post festum Olafi prius, una cum multis aliis bonis viris Clericis pariter ac Laicis, a nostro venerando Patre Domino Ögmundo Dei gratia Episcopo Skalholtensi convocati fuerimus, ad respondendum illis Ordinationis Ecclesiasticæ literis, qvas, de sancta Religione agentes, Illustrissimus Dominus noster & Princeps Rex Christianus in hanc regionem transmisit, ad qvas unanimi voce tale positivum responsum dedimus, qvale obsignatæ literæ, hac de re concinnatæ, secum ferunt. Item secundo a nobis postulavit Episcopus, ut eas controversias & lites discerneremus, qvæ inter ipsum & ipsius Fratrem Jonam Episcopum Holensem enatæ essent, & de valore pacificationis illius, qvæ inter eos solenniter jure jurando facta fuerat, sententiam ferremus. Illam itaqve inspicientes, omnibus numeris perfectam & legitimam recognovimus, nec ab ullo, non ab ipsis magis qvam aliis, violandam; Ipsa autem contentum erat, neutri integrum esse qvasqvam in alterius diœcesin novitates inferre. Sed Episcopus Ögmundus conqvestus est duos Sacerdotes ex diœcesi Holana cathedræ Skalholtinæ bona & possessiones

Inde Ogmundus Præbendam Myrensem in qvarta Occidentali sitam in Jonam ad dies vitæ sub certis contulit conditionibus, ut patet ex literis datis Thingvallis 1533 sed firmam & sinceram hanc non fuisse amicitiam, varia prodiderunt signa, parumqve subinde abfuit, qvin ignis in favilla latens in apertum prorumperet incendium. Hinc perparum abfuit, qvin Ogmundus Ejolfum Enari filium, Jonæ Episcopi generum, anno 1539 excommunicaret, ut patet ex formulari, qvod in Cartophylacio Curiæ Skalholtensis adservatur. Causabatur autem Ogmundus Ejolfum conscium & consiliarium fuisse fratri suo Erlendo, qvi Episcopo, ut coram Archiepiscopi tribunali compareret, diem dixerat, qvi turbo in Synodo Olafsvallensi eodem anno habita, sedatus fuit. Hinc etiam manavit, qvod Conciliabulum ab Ogmundo Husafelli anno 1538 convo-

---

possessiones occupasse, nempe Kalmanstungam in Borgarfiordo & Myrar in Dirafiordo, qvæ prædia jam dudum Curiæ Skalholtinæ adjudicata fuerunt, qva in re prædicti viri temere adeo sese gessisse nobis videntur, ut tale qvid contra jus Canonicum & Sanctæ Curiæ privilegia antea unqvam perpetratum fuisse, auditum non sit. Adsecuta itaqve gratia Spiritus Sancti & re ita cognita & animadversa, prædictos Sacerdotes (Ericum Pauli & Jonam Olafi) *excommunicationis pœnam, & proscriptionem ecclesiasticam promeruisse, & pœnitentias ab Episcopo præscriptas & absolutionem accipere, nec amplius prædicta prædia in sua potestate retinere, debere, pleno judicio judicavimus; omnes enim illas sententias, qvas tam de Templis & Clericis, qvam de dictis prædiis pronuntiari curavit Præsul, pleni valoris & legitimas esse in omnibus clausulis & articulis, nec ab ullo, nisi Sanctissimi nostri Patris Papæ Legatus authoritate sua intervenerit, irritas faciendas censuimus. Qvapropter memoratos fundos Kalmanstungam & Myrar perpetuum Curiæ Skalholtinæ peculium & esse & fuisse decrevimus; Et Episcopo integrum esse eos in suam potestatem assumere, & cuicunqve placuerit, sive Clerico sive Laico, tradere, aut tradenda curare. Nec minus omnes Templorum possessiones intra diœcesin Skalholtinam solius Sanctæ Curiæ Skalholtensis Antistitis jurisdictioni adjudicavimus. Itemqve omnes omnium legum & judiciorum contemtores, inter qvos Erlendum Einaris, sive intra, sive extra templa comprehendi possunt, ad absolutionem & pœnitentias sustinendas, impune adigendos esse, unanimi consensu conclusimus. Item omnia judicia, in aliis tribubus, de iis, qvi templorum intra hanc diœcesin possessiones retinent, pronuntiata, irrita & penitus rejicienda esse decrevimus. Item Episcopis, ut spiritualem in Domino fraternitatem, jurejurando inter illos initam, servent, & unus in alterius diœcesi, prout necessitas postulat, sanctam Religionem adjuvet, consulimus & svademus, hanc nobiscum sententiam approbavit &c.*

Hanc Pacificationem, scilicet cujus in hoc documento mentio fit, inter Episcopos Husafelli anno 1530 in magnatum conventu factam fuisse, eiqve interfuisse Narfum Abbatem Helgafellensem, scriptum reliqvit Vir doctiss. *A. MAGNÆUS.*

nvocatum, omnes illas ſententias & judicia, qvæ in aliis provinciis Præbendis Eccleſiæ Skalholtenſis pronunciata fuerint, irrita eſſe pro- ımavit, qvæ non obſcure pungunt Jonam Holanorum Epiſcopum, d ne is eo offenderetur, aut pro pacis violatione haberet, addunt ini- n qvondam inter Epiſcopos amicitiam nihilo minus firmam eſſe bere.

§. 11.

Eccleſiæ commodis & ditationi haud ſecus qvam anteceſſores vigilavit; nam 1) a Presbytero qvodam Helgo Jonæ filio prædium vammum in Nordurárdal cum villulis Gieſtadis & Sandalstunga accep- ım, Præbendam Eccleſiaſticam fecit. 2) Itidem etiam Hvammum in vammſveit, qvem hæredibus Teiti Thorleiffſonii abſtulit. 3) Stadar-)lum; qvæ conſtitutio ætatem non tulit, nam paulo poſt Biornus, Jonæ rii filius, hocce prædium ſibi vindicavit (a). 4) Prædiolum Eingland mplo Melenſi acqviſivit. Inſulam Thormodsſkier cum particula fundi lſtaneſenſis templo ibidem conſtituto adjecit, & forte alia qvæ ad no- ram non pervenere notitiam. Unum præterea exſtat ejus factum haud enitendum, & forte omnium ejus geſtorum nobiliſſimum, qvo publi- e neceſſitati egregie ſubvenit, nam graſſante tum per Islandiam morbo ıralytico, Chirurgo cuidam, natione Germano, nomine Lazaro Mat- ıæi filio, qvi hic circa annum 1528 uxorem duxerat, prædium Skaney)o (vel amplius) joachimicis æſtimandum, ea conditione dedit, ut cen- ım pauperibus, qvi impenſas renumerando non eſſent, gratis medici- ım faciat, qvi conditione accepta, qvinqvaginta tales ſanitati reſti- ıit (b). Reliqva ejus acta aut minoris ſunt momenti, aut privato ma- s commodo qvam publicæ utilitati aut emolumento inſerviunt.

) Vid. ſupra pag. 324.

) Morbus de qvo jam loqvimur, antiqvis *ſáraſótt*, qvalis fuerit, non convenit inter medicorum filios; Qvidam volunt fuiſſe lepram, qvidam luem ingvinariam, qvidam vero paralyſeos ſpeciem. Lepram non fuiſſe inde conjici poteſt, qvod illa antiqvitus *likþrá* vocata fuit, ſed non *ſáraſótt*; taceo, qvod hoc modo ægroti conjugium inierunt, ſed qvis cum leproſo conjugium contrahet? Qvi hocce nomine luem ingvi-

nariam

§. 12.

Omnes hujus viri acqvisitiones, emtiones, permutationes, venditiones, donationes & raptiones enumerare, non tantum otio abundantis, sed etiam tædiosum valde foret; Cognatis enim & famulis, aliisqve qvi ipsi placebant, tot prædia & villas, ut eorum pretia circiter 3000 joachimicorum valorem, æqvarent, donasse perhibetur, qvorum præterea ingentem numerum Regio fisco reliqvit: unam tantum ejus donationem, ut inde conspiciatur viri ingenium, temperare mihi non possum, qvin referam: In visitatione qvadam Ecclesiarum, villam Storakropp in provincia Borgarfiord adeqvitans, audivit qvendam famulorum dicentem, amœnam esse hancce villam, cui statim respondit, an eam possidere vellet? qvod cum ille affirmaret, iterum regessit: Eam itaqve possìde, cum tamen nec ipse eam possideret, nec sciret qvisnam ejus esset possessor; Integro autem anno præterlapso, cum proprius villæ dominus ipsum adiret, & submisse rogaret: Num verum esset, qvod fando ad aures suas pervenerit, qvod Episcopali ipsius gratiæ placuerit patrimonium suum sibi ablatum famulo suo donare? aspera voce & minitabundus respondit, an id ei displiceret? qvod cum ille supplex pernegaret, sed se suaqve omnia ipsius gratiæ submittere, mitigatus placide respondit: Vestrum itaqve erit prædium Garpsdalur! qvo ille audito, lætus & devotissime gratias agens discessit. Et qvemadmodum in emendo, vendendo, donando, & acqvirendo inconstans fuit, nam horum nullum finem fecit; ita etiam in qvotidiana conversatione, nam ad minimum non modo delictum, sed nutum etiam & verbum, qvod ei minus placuit, ira excandescens,

nariam notari propugnant, ajunt ejus mentionem dudum factam esse, tam in exoticis qvam indigenis documentis; Vid. *Compend. Annal. BARONII* ad annum 565 ubi ingvinaria lues in Liguria orta dicitur, totam Italiam corripuisse, & mox reliqvas regiones boreales: Et *Vitam Thorlaci Thorhalli filii* qvi anno 1197 obiit: inter cujus miracula numeratur sanatio mulieris cujusdam ex tali morbo laborantis: Eademqve antiqvos contra morbum *súrasótt* adhibuisse remedia, qvibus hodie lues venerea sanatur. Nostra parum refert, qvalis fuerit; *paralysin* autem ideo vocamus, qvia talis morbus antiqvitus qvam hodie crebrior fuisse perhibetur, id autem haud tacendum puto, qvod a fide dignis & veracibus viris accepi, qvalis tandem morbus *súrasótt* fuerit, eundem cum usu Tabaci in Islandia, præsertim ejus ruminatione, seu masticatione, qva Rustici freqventer utebantur, ita evanuisse, ut solum nomen tantum superlit, idqve tantum in antiqvis scriptis.

escens, probrosis & ipso plane indignis verbis famulos & dissentien-
roscidit, sæpeqve crinibus arreptos verberibus mulctavit, aut etiam
ous conculcavit, semper se ita gerens, acsi ipsi omnia in omnes
ent.

§. 13.

Literis qvidem in adolescentia aliqvalem operam dedisse videtur,
d maturam perveniens ætatem, rei nauticæ & mercaturæ exerci-
mancipavit, senior vero factus, partim aliis immersus curis & tem-
angustia exclusus, partim oculorum dolore impeditus est, nam diu
is, deinde luscus, tandem etiam cæcus factus est, ut parum operæ
mpendere potuisse videatur; doctos tamen viros amavit, eosqve
ter secum habuit. Exstant ejus Monita Pastoralia, seu Epistola
mnes diœceseos incolas, scripta anno 1540 paulo anteqvam officio
t, qva, cum facinorosis, homicidis, propriarum uxorum desertori-
alienarum raptoribus ejusdemqve farris peccatoribus omnem con-
tionem interdixit, sabbati autem profanatoribus a Præposito Provin-
it absolutionem petant injunxit (a), ut & aliud de nova ordinatione
siastica scriptum de qvo mox plura addemus. Et ut erat infensis-
Lutheranæ doctrinæ hostis, ita etiam contra Lutherum scriptum
dam edidit, qvod rebus & argumentorum ponderibus leve vileqve,
esqvipedalibus verbis refertum fuisse perhibetur. Desidiæ aut in-
crimini minime succumbens, officio strenue incubuit, adeo ut cæ-
& in decrepita ætate ecclesias visitaret, rei pecuniariæ ita intentus,
iam Denarium Petri sollicite conqvireret; sed ambitiosus pariter ac
s, ex omnibus fucum qvendam honoris & lucrum qværens, justi-
blitus, plurima amicorum precibus & pecuniæ concessit; Hinc ipso
bernaculum Ecclesiæ sedente, plurima scelera & enormia peccata
etrata sunt, qvæ, si non impune dimissa, tamen pecuniæ aut ami-
interventu condonata fuerunt, qvod, ut alia taceamus, satis pro-
exempla Thorvardi cujusdam, qvi anno 1526 Vigfusum Thorbiorni,
dotali ornatum officio, occidit, qvem Ogmundus 240 joachimico-
interventu absolvit. Et Gislavi Ejulfi filii, qvi duabus suis sorori-
bus

(a) d. ad finem Capitis Litr. A.

bus ſtuprum intulerat, qvem clanculum ex patria emiſit, ſorores vero ſecum diu belle habitas ſplendide tandem maritavit (a). An unqvam Islandiæ Præfecturam geſſerit, qvam ei pleriqve Hiſtoriæ aut Annalium ſcriptores tribuunt, alibi disqviſivimus (b).

§. 14.

Cum Olao Engelberti filio, Nidaroſienſi Archiepiſcopo; Chriſtiani III. hoſte infenſiſſimo & perduellionis reo, illicitum ei intercesſiſſe literarum commercium inde colligi poteſt, qvod anno 1534 onerariam Cathedræ navim in Norvegiam miſit, inqve ea Giſſurum Einari filium, qvi arcanorum omnium conſcius literas citro retroqve ferret & negotia expediret. Hic in Norvegiam translatus ab Eſkildo Bilde, Regio in Norvegia Præfecto, Bergis tum temporis reſidente, & de tali inter mitrata hæcce capita literarum commercio admonito, aut aliqvid ſubolente, una cum Navarcho Ejulfo Kolgrimi filio, viro fortiſſimo & Ogmundi fidiſſimo aſſecla captus, & in carcerem conjectus fuit, ſed licet Præfectus nulli parceret induſtriæ & labori, omnemqve moveret lapidem, tam in captivorum exacta & ſecreta examinatione, qvorum non tantum veſtes diſcuti, ſed etiam calceos diſſui juſſit, qvam ſarcinarum omnium accuratiſſima ſcrutatione, Giſſuri tamen fide & ſolertia factum eſt, ut tam anxie qvæſitæ & deſideratæ literæ inveniri non poſſent, unde Giſſurum poſtea amicis dicere ſolitum ferunt, magna ſua & Ejulſi fortuna id accidiſſe, nam ſi inventæ fuiſſent literæ, qvas ab Archiepiſcopo ad Ogmundum ferebant, de vita eorum procul dubio actum fuiſſe. Sed Mag. Gebleri, primi Bergenſium Evangelici Epiſcopi interceſſione, poſt triduanam arctiſſimam cuſtodiam dimiſſi, in patriam reverſi ſunt. Hic eſt ille Giſſurus Einari filius, qvi Ogmundo tandem in officio ſucceſſit, Ejulfus vero, aut hoc, aut ſeqventi anno ſibi ipſi vitam incautus eripuit; nam in viſitatione eccleſiarum Borgfiordenſium, herum ſtipans, & ut decebat Epiſcopi ſatellitum primipilum, qvi ad minimum 12 erant, perfecta indutus armatura eqvitaret, cumqve eſſet natura

(a) Vid. ſupra pag. 338. Litr. ZZ. & infra Period. 5. Sect. 3. cap. 3.

(b) Vid. ſupra pag. 265.

tura pugnax & petulans, tum etiam ebrius hastam, vel joco, vel serio, nc huic nunc illi intentans, tandem eandem incautius vibrando, semet nsfixit.

§. 15.

Senex factus cum Regiis Præfectis Merwitzio & Myndensi graves buit controversias, qvæ famosissimæ lanienæ Skalholtensis anno 1539 ısa fuerunt, in qva Myndensis cum 9 asseclis misere periit; multa qvim improbus hicce homuncio per integrum duodecennium, qvo Bessadis ut Regiorum Præfectorum Procurator præfuerat, superbe, avare & ıdeliter gesserat, qvæ omnia incolæ, talibus non omnino insveti, & gìam venerantes auctoritatem, non minus patienter tulerunt qvam prunter dissimularunt. Tandem vero 1539 ipsissimo Pentecostes festo, ænobium Videyense omnibus improvisus invadit, domesticisqve male ulctatis, in suam redegit potestatem, cujus facti ab eo in Comitiis iversalibus coram optimatibus exigens rationem Præsul, Regium, si 'od habeat, mandatum ut promat, postulans, probra tantum & maleda reportavit, qvæ Præsul in flore ætatis, & animi corporisqve vais viribus, impune non tulisset, hac vice autem cæcus & debilis huaniter dissimulare necessum habuit. Paucis autem elapsis hebdomadis, Dietericus hoc successu animatus, reliqva cœnobia, Kirkiubajense Thyckvabajense, in Qvadrante orientali sita, occupare festinans, cum trajectum Laugardælensem ventum esset, qvasi fatis circumactus, qvod r ingrediens nunqvam cogitaverat, Skalholtum cursum vertit, ubi mmode satis exceptus est & tractatus, eodem ut antea modo, cum auctoritate qva inductus hæc faciat? rogaretur, respondit, & non ntentus Præsulem semel nefandis verbis & dicteriis proscidisse, postea s aut ter in ipsius conclavi, genio eodem modo indulsurus, irrupit, ter alia jactans, se cum 7 tantum asseclis universam Islandiam subjuturum, & licet ab Episcopo viaticum & qvæcunqve opus habeat gras promittente, amice moneretur, ut se qvam primum inde conferret, enim debilem senem & cæcum, si qvid dissidii inter suos ipsiusqve tellites oriatur, seditionem aut cædes impedire non posse, id secure ntemnens, & compotationi semet dedens, genio strenue indulsit, in rtium diem ibidem hærens. Interea Jonas Hedini, Pastor Hrunensis,

& hac tempestate cathedræ Dispensator, si non plane inscio aut prohibente, haud tamen jubente Episcopo, rusticos qvosdam, audacia & robore pollentes convocari curat, beneqve potos, qvid facto opus sit, monet, qvi confestim, ut jussi erant, cænaculum, in qvo Dietericus cum suis potavit, effringunt, tandemqve post longam satis velitationem eum cum 7 asseclis contrucidant, duos autem satellitum, qvi cum ipso Skalholtum non venerant, in insidias pellectos pariter obtruncant, tandemqve, ne qvid ignominiæ deesset, omnes, una cum eqvis, ephippiis clitellis & sarcinis in fovea qvadam terra obruunt. Præsul autem facinoris invidiam leniturus, per Jonam Biörni filium, Erlendi Nomophylacis vicarium, eodem autumno Magnatum conventum haberi impetrat, in qvo de cæde Myndensis & assectarum disqvisitione instituta tandem concluditur, jure cæsum videri. 1) Qvia Episcopo 240 marcas Lubecenses aureæ argenteæqve monetæ surripuisset. 2) Qvod non modo aliis multa, sed etiam Episcopo, ejusqve amicis, 4 boves saginatos furto abstulisset. 3) Arvum Grundavicense, qvod templo Skalholtensi proprium sit, ad exstruendum ibidem domos, Præsule invito, effodere & lædere jussisset. 4) Sex prædia Episcopi in suam redegisset potestatem. 5) Præsulem nefandis probris & maledictis proscidisset (a). Nihilo minus Claudius de Mervitzen Regi scripsit, Myndensem cum suis insontem Ogmundi jussu occisum fuisse, qvi hac de re cum Episcopo anno seqvente per literas graviter expostulans, illum, ut publice in Comitiis universalibus coram Ario Nomophylace universoqve judicum consessu, interposito jure jurando, ullum unqvam, nedum Dietericum Myndensem, suo jussu aut consilio, interfectum fuisse, pernegaret, adegit, qvo facto a judicum consessu ut insons & omni culpa vacuus absolvitur, Mervitzius vero ut mendax & delator infamia notatur (b).

§. 16.

Lutheranam doctrinam adeo execratus est (c), ut etiam contra eandem libellum scripsisse perhibeatur, qvem nobis videre non contigit,

---

(a) Vid. supra pag. 283. & ad finem hujus Capitis Litr. C.

(b) Vid. supra pag. 282.

(c) Vid. supra §. 7. pag. 528.

contigit, qvæ tamen nihilo secius in ipsius domo & familia radices primo figere, indeqve pullulare cœpit; Primus eandem publice professus est; ipsi amicissimus *Jonas Einari* filius, vir doctus & pius, qvem Holanis Episcopum obtrudere voluerat, sed repulsam passus, primarium ad templum Cathedrale, qvod Skalholti est, Pastorem constituerat. Hic in festo Purificationis Mariæ, cum de invocatione & intercessione Beatæ Virginis aliorumqve Sanctorum concionandum esset, omnesqve horum commendationem a viro docto & eloqvente exspectarent, spe sua frustrati, ab ipso, contra eorundem invocationem, non minus vehementem, qvam luculentam orationem audiverunt. Episcopo autem ira æstuanti, seqve acrius objurganti in-os dicere ausus est, multa in doctrinam catholicam irrepsisse, qvæ cum verbo Dei non concordent, ex. gr. Papam clericos conjugio prohibere, Paulum autem dicere *Episcopum oportere unius uxoris maritum esse*, qva objectione Præsulem ita ad incitas redegit, ut qvid oggereret, non haberet aliud qvam *Paulum fuisse Doctorem Gentium non vero nostrum*, Jonam vero, qvem hæreseos reum aut suspectum secum diutius habere noluit, nec, ut qvondam sibi amicissimum, penitus ejicere & falsæ doctrinæ reum agere voluit, paulo post a cathedrali templo remotum, Oddensi præposuit. Factum hoc esse aut anno 1530 aut etiam prius, inde concluditur, qvod Jonas eodem anno in Actis publicis Oddensis Pastor insignitur (a).

§. 17.

Eadem tempestate, aut paulo post, in Episcopi familia degebant viri qvidam literati & purioris doctrinæ clandestini cultores, seu Crypto-Lutherani, cum eandem publice profiteri non auderent; qvorum primus fuit *Gissurus Einari* filius, Episcopi alumnus & famulus, qvi ipsius impensis apud exteros, & tandem Wittebergæ literis operam dederat, purioremqve doctrinam ab ipsius Lutheri ore imbiberat, qvem ideo Præsul ab exteris revertentem ejecit, sed paulo post, ingenio, & dexteri-

 tate

(a) Qvin & vero non est dissimile Jonam Einari hanc præbendam a Capitulo Nidrosiensi anno 1525 præsentem accepisse, qvod qvidam antiqviores, Jona Aresonio ei patrocinante, factum esse asserunt.

tate viri opus habens, revocavit (a). Alter erat *Gislaus Jonæ*, qvem Ogmundus deinde Pastorem fecit Cathedralem, huic aliqvando in angulo qvodam templi, *Lucæ Evangelium* ex versione Lutheri legenti, improvisus supervenit Præsul, librumqve a timido & expromere nolenti, non sine verborum contumeliis extortum evolvit, & ut inspexerat, Lutheri hæresin continere dixit, qvemqve longissime potuit in lutulentam plateam projecit (b). Tertius fuit *Oddus Eyulfi* filius, vir probus & pius, Episcopi promus condus, qvi proprium & ab aliis remotum habuit conclave (c). Qvibus tandem accessit ingens partium augmentum *Oddus Gotskalki* filius, vir apprime doctus, & a re libraria, præsertim Lutheri scriptis, bene instructus (d). Hi, inter qvos morum & studiorum similitudo amicitiam facile conjunxerat, conjugatis operis in ædibus Oddi Eyulfini, horis nocturnis & qvotiescunqve vacavit, in sacræ scripturæ lectione & doctrinæ cælestis vero intellectu semet exercebant & mutuo confirmabant, sacrisqve colloqviis invicem exædificabant, usqvedum Oddus Gotskalki majora ausurus, Jus Canonicum & Episcoporum Constitutiones exscripturo, calore opus esse, causans, in bovili lacunar cellulamqve fieri curavit, in qva *Novum* Domini nostri Jesu Christi *Testamentum* in sermonem Islandicum transferre aggressus est, ibidemqve *Matthæi Evangelium* exposuit, qva occasione dixisse fertur; Salvatori in mundum venienti

(a) *Gissurus Einari* fuit Ögmundi tandem in Episcopatu successor ab anno 1540, ad annum 1548.

(b) *Gislaus, Jonæ*; Einaridæ, de qvo in §. proximo egimus, in Pastoratu Cathedrali successor, deinde autem Pastor Selardalensis, & tandem ab anno 1558 ad annum 1587 Skalholtensis Episcopus fuit. Liber autem qvem legebat, non fuit Novum Testamentum Latinum, ut qvidam volunt; Pontificii enim non ab ejus lectione arcent laïcos, ne dum Clericos, sed N. T. a Luthero Germanice versum.

(c) *Oddus Ejulfi* filius fuit Magni Episcopi ex sorore nepos, ejus Ejulfi, dicti Mokoll filius, de qvo cap. 8. §. 2. egimus, sed frater Gislai, qvi duabus suis sororibus stuprum intulit, cujus in hoc Cap. §. 13. mentionem fecimus.

(d) *Oddus Gotskalki*, dictus communiter Oddus Norvegus, qvia in Norvegia educatus fuerat, ibiqve scholam Bergensem junior freqventaverat, patrem habuit Gotskalkum Episcopum Holensem, *crudelem* communiter vocatum. De his, præsertim Oddo & Gissuro, vide Perillustr. Sællandiæ Episcopi, Domini *LUDOV. HARBOE Hist. Reform. in Islandia* Part. 1. §. 4. & alibi, ut & infra Period. 5. Sect. 2. cap. 3. Sect. 3. cap. 1. 3.

nti non aliud patuiſſe diverſorium qvam ſtabulum aut bovile, neqve bi ſanctiſſimam ejus nativitatis & vitæ hiſtoriam exponenti, aliud con-ave tutum eſſe, aut concedi, qvam bovile, tandem chartæ defectu, lterius progredi impeditus, Epiſcopi auxilium imploravit, qvi, qvam rimum illum antiqva Eccleſiæ Jura & Conſtitutiones, qvarum qvasdam :hedulas Oddus ipſi, aliisqve eum viſitantibus, monſtravit, exſcribere per-:pit, ſat papyri ei ſuppeditavit.

§. 18.

Circa annum 1535 Ogmundus oculorum uſum penitus amiſit, leo, ut officio poſtea impar eſſet, qvapropter primo Sigismundum roris ſuæ Asdiſæ & Ejolfi Jonæi filium, Paſtorem Hytdalenſem, clero calholtenſi eligendum propoſuit, qvi anno 1536 ad exteros abiit, &) Olao Engelberti Nidaroſienſi Archiepiſcopo anno 1537 ordinatus, aulo poſt in Norvegia obiit. Qvo caſu Ogmundus magnopere percul-s anno 1539 Giſſurum Einari eidem ſurrogari curavit, cujus litteræ l Regem Chriſtianum III. commendatoriæ ſub Ogmundi & totius Islan-æ meridionalis, tam Eccleſiaſtici qvam Politici Status, nomine, in qvi-us Ogmundus poſt obedientiæ promiſſionem & Ordinationis Eccleſia-icæ acceptationem qveritur Claudium de Merwitz paulo poſt ejus in landiam adventum anno 1539 (a) monaſterium Videyenſe vi occu-aſſe, miſeros autem incolas captos in vincula conjeciſſe. Repugnare item tam legi divinæ, qvam naturali & civili, monaſteria & eorum ona aliis in rapinam concedere, qvod de tam pio & juſto Rege ne ci qvidem oporteat; Si autem Rex monaſterium illud deſideret, ſe ud lubenter concedere, ut Qvæſtor Regius non ſolum monaſterium, ſed omnia templi Skalholtenſis cathedralis bona accipiat, & redituum ratio-em reddat, ſe ipſum miſerum & cœcum ſenem nihil magis deſiderare, vam officium deponere, & humillime rogare, velit Serenitas Regia ipſi

 monaſterium

(a) Ita Ögmundus, aſt Giſſurus propria manu ſcripſit, litteras regias de monaſterio Videy-enſi fiſco Regio inferendo, fuiſſe de dato 1536, at interpolatas fuiſſe, ita ut Dideri-cus de Minden pro numero anni eraſo, ſolito ſibi ſcribendi modo, annum 1538 ſub-ſtituerit, qvod ipſe Giſſurus coram tribunali fori generalis confeſſus eſt. Vid. ſupra pag. 281.

monasterium Videyense in dies vitæ concedere, & ut omnia mandata regia & religio observetur; omnes subscriptos simul rogare, ne qvis alienigena, sed Reverendus Dominus Gissurus Einari, Antistes illorum confirmetur, ut verbum Dei & S. Evangelium apud illos promoveatur, cum laudatus Gissurus verbum Dei impense amet. Tandem, ut Regis animum demulceant, uterqve diœceseos Status 8 piscium lastas offerunt, simulqve rogant, ut privilegiis & jure S. Olai sese frui sinat (a). Præterea ipse Gissurum propriis suis commendatitiis litteris & testimonio præmuniit, datis Skalholti Cal. Julii eodem anno (b), qvibus ille commendationibus confisus, eodem anno ad exteros abiit, sed Hamburgum delatus a nautis illinc ex Islandia supervenientibus audit Myndensem Skalholti cæsum esse, qvo nuntio non leviter commotus Daniam intrare non sustinuit, donec a Rege, interposita fide publica, id ei permitteretur, ea autem accepta, Havniam petiit, & semet Regi stitit, cumqve a Professoribus Facultatis Theologicæ examinatus officio non indignus censeretur, a Rege Diœceseos Skalholtinæ Episcopus die lunæ post Dominicam judica ea conditione constituitur, ut Evangelium secundum Ordinationis Ecclesiæ Danicæ tenorem doceat, post a D. Petro Palladio Siællandorum tum temporis Episcopo ordinatus, eodem anno edicta qvædam & Rescripta regia secum ferens in patriam reversus est.

§. 19.

(a) Literas istas in extenso priorem hujus Diplomatis partem vid. in *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 244. posteriorem infra ad finem Cap. Litr. D.

(b) Vide S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kiöbenhavnske Selskabs skrifter* Tom. 5. pag. 236. Præcipua causa propter qvam Ögmundus successorem tantopere expetebat, videtur fuisse timor, ne Rex pius & Ecclesiæ commodis invigilans, sed Lutheranæ religioni addictissimus, qvem plus simplici vice offenderat, sua ex valetudine adversa occasionem capiens, peregrinum Episcopum Lutheranæ religionis sectatorem, se vivo, diœcesi Skalholtinæ præponeret, qvod præventurus, tam litteris ad Regem datis dicit Gissurum (præter alia encomia) esse indigenam, patriæ legum consvetudinum & lingvæ gnarum; qvam illis, qvæ ejus, & totius Islandiæ meridionalis nomine scriptæ sunt, in qvibus Gissurum laudat, tanqvam specialem verbi divini & Evangelii amatorem, sed & litteris ad clerum Skalholtinum anno seqvente datis, id eo sensu repetit, ut innuat, si hunc ob Lutheranæ religionis suspicionem recusent, habituros fore extraneum qvendam eadem hæresi infectum, patriæ leges & consvetudines, qvibus innutriti sunt, parum curaturum.

§. 19.

Anno 1538 Ogmundus Regis edictum datum Hafniæ anno 37 die secunda Septembris (qva die, ut habet subscriptio, puce ordinati fuerunt diœcesium Superintendentes) de nova ordinane Ecclesiastica, per universa regna & provincias introducenda, ut ejusdem de officio rite obeundo monitorias literas accepisse, iisdeme qvalitercunqve eodem anno respondisse videtur, ut ex concluso onciliabuli Husafellensis (a) concludi potest, sed qvale id responsum erit, nos latet, Regi id non omnino placuisse, valde est verisimile, i accessit cædes Myndensis, qvem cum suis anno 1539 jussu & cono Episcopi insontem misere trucidatum fuisse Mervitzius Regi peripserat, qvod Regem ita commoverat, ut armata manu de sontibus nam sumere statuerit, ni supplex Hamburgensium deprecatio intervefset (b), Sed nihilo secius Rex Præsulem ejus rei per literas graviter stulavit, eoqve non levem illi incussit timorem, audierat enim qvid cum s Regni Episcopis, Regis iram promeritis, ante qvadriennium factum t, qvantiqve Olao Nidarosiæ Archiepiscopo cædes Vicentii Lunge terat. Gissurum itaqve virum acris ingenii, Regis & Magnatum gratia rentem, tam cito magnopere irritare non duxit conducibile, licet i ob religionem Reformatam, qvam non jam ut antea clam habuit, palam profitebatur, infensissimus esset. Multo minus Regis voluni & edictis de nova Ordinatione, reformataqve religione introduida, aperte audebat resistere, licet eandem cane pejus & angve ode-; serviendum itaqve tempori & meliorem exspectandam esse occasion ratus, Gissuro ex mandati Regii præscripto, sedem Episcopalem n suis bonis tradidit, sed perinvitus & sublesta fide omnia gerens, n fundorum & bonorum cathedralium, qvorum non pauca abalienaat, nullum solvit pretium, templi cimelia & pretiosa qvædam sibi inuit, sed ne ullam (ut videri voluit) conqverendi de se causam sucsori daret, edito ad omnes diœceseos incolas scripto, qvod Skalholti Cal. Junii datum est, publice testatur, Gissurum esse genuinum & oprium diœceseos Skalholtinæ Episcopum, cui se eandem cum omnibus

(a) Vid. supra pag. 531.
(b) Vid. supra pag. 282.

nibus ad eam pertinentibus tradidisse & penitus resignasse profitetur (a), qvo facto, se, suaqve omnia, Haukadalum contulit. Appropinqvante etiam comitiorum tempore, Thingvallas semet contulit, qvo magna & præcipua cleri pars ex solito more confluxerat, cui publice prælegi curat 1) Supplices illas priori anno ad Regem perscriptas literas. 2) Testimonia Professorum Hafniensis Academiæ Gissuro data. 3) Regiæ Majestatis Diploma, qvo ipse Gissurus Ogmundo substituitur, & proprius Ecclesiæ Skalholtinæ Episcopus proclamatur, ea conditione, ut Evangelium pure & sincere secundum Ordinationis Ecclesiasticæ præscriptum prædicari curet. 4) Sui ipsius antememoratas resignationis literas, qvibus sibi officium abdicat, Gissuro autem universam diœcesin cathedramqve cum omnibus ad eam pertinentibus tradit, Ogmundoqve præeunte, Gissurum universus Clerus & Erlendus Nomophylax ipsiusqve jurisdictioni subditi laici, ut diœceseos verum Episcopum sine ulla de Ordinatione exceptione aut contradictone accipere, eiqve obedientiam præstare, promittunt. Qvæ omnia ex Ogmundi nutu & voluntate facta sunt, ut testantur codicilli in rei testimonium conscripti die Lunæ ante Petri & Pauli anno 1540 in qvorum initio vocatur *venerandus in Deo Dominus Ogmundus Dei gratia diœceseos Skalholtinæ Episcopus*, Gissurus autem vocatur *Honoratus vir, qvi Superintendentem diœceseos se fert.*

§. 20.

Sed paulo post sententia Arii Nomophylacis a cæde Myndensis liberatus, & Mervitzio infamia notato, qvod factum est die Mercurii post Petri & Pauli, Ogmundus personam exuere cœpit, & clanculum ad infensissimum sibi alias Jonam Aræsonium literas dedit, in qvibus post qverelas de mutatæ religionis statu & cimeliorum templi Cathedralis profanatione, consilium suum aperit de concilio nationali Torfastadis habendo, cum principiis obstare expediat ne infanda ista vires nimias sumant (b), at Gissurus, qvid rei esset, subolens, literas amicis misit, qvibus auxilium contra has machinationes rogavit, esse enim

(a) Vid. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 5. pag. 242.

(b) Vid. ad finem Capitis Litr. E.

im Ogmundo decretum diœcesin Skalholtinam in Aræsonium trans-re, & regiam Ordinationem ac mandata abolere (a). Sed concilium istud entatum, nunqvam ad eventum venit, forte ideo, qvod amici Gis-i episcopi viri Politici ordinis auxilia armata episcopis timenda in omtu habuerint.

§. 21.

Nihilo sincerius in novæ Ordinationis Ecclesiasticæ & Reformatio-s negotio se gessit, nam licet anno 1539 Regi perfectam obedientiam omiserat, denuoqve hoc anno Jonæ Holensi Episcopo & ipsius com-cibus aperte contradicere non sustinens, in Synodo diœceseos Skal-ltinæ qvodammodo approbari curaverat, licet eandem etiam epi-la pastorali ad omnes diœceseos incolas exarata magnopere commen-verat; aut ad minimum ita fecisse videri voluerit (b), nihilo secius, qvam

Vid. ibidem Litr. F.

Hanc ut puto ejus hypocrisin & dolosum ingenium abunde ostendit Epistola Pastoralis hoc anno scripta, in qva, cum de Articulis qvibusdam minus controversis, & qvos qvivis sanæ mentis Catholicæ Religioni addictus, recipere posset, qvos tantum ut summe necessarios & Reformatione maxime opus habentes, adducit, reliqvis dissimulanter omissis, ita loqvitur, acsi omnia generaliter confirmaret, cum tamen nihil minus sentiret, hæc enim sine dubio, cum ita visum fuerit, ad pauculos illos a se nominatos Articulos erat restricturus, mox enim subjungit: *verum qvod alia his literis* (mandato Regio & ordinatione) *contenta concernit, præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceatis.* Hic data opera videtur mutare verba Regis & Ordinationis, *gode gierninger*, (bona opera,) qvæ ibi nominantur ut fructus fidei, in *ölmusugiörder*, ɔ: (eleemosynas), qva voce, non tam indigitat eas qvæ pauperibus erogantur, qvam illas, qvæ enumerantur, in *Jur. Eccles. Recent.* cap. 13, cujus inscriptio est. *De Eleemosynis*, qvales sunt: Decimæ de omni sua pecunia, pecunia pro Candelis in ara usitatis, Denarius Sancti Petri, oblationes pro defunctis, & tandem pauperibus prandia qvatuor diebus destinata, qvas eleemosynas hocce LL. Caput dicit *peccata sanare, non minus qvam aqva ignem exstingvit;* nec negavero, illum etiam respexisse ad capita 9, 10, 12, qvæ de votis & Testamentis agunt; Hæc sine exceptione omnibus injungit, qvæ, ut puto, Regi nunqvam in mentem venerunt qvando de bonis operibus loqvitur. Deinde se ita exprimit: *Qvod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ Patriæ*

qvam primum, tam sententia Arii Nomophylacis pro tribunali dicta, qvam hujus patris collegæ Jonæ Arii filii aliorumqve magnatum, apologetica ad Regem data epistola a seditionis Skalholtinæ & cædis Myndensis invidia liberatus esse sibi aliisqve videbatur, cum ipse tot sua facta, dicta, & scripta confestim sua sponte & sine causa rescindere & annihilatum ire erubuerit, cum eodem infensissimo suo qvondam hoste Jona Arii filio, ut is clero Skalholtino actorum in Reformationis & Ordinationis recipiendæ negotio retractationem persvadeat, hoc modo enim illum, sibi ad Cathedram Skalholtinam obtinendam, eandemqve cum Holana combinandam, facillime viam straturum, clandestina consilia agitavit; nam licet Jonam cane & angve pejus exosus esset, ex duobus tamen malis, ut ipsi videbatur, minus eligendum esse, Jonæqve imperio dioecesin potius subjiciendam, & cum Holana conjungendam, qvam ut Gissurus hæreticæ pravitatis plenus eandem obtineat, & Lutheranismo inficiat. Non igitur solummodo Jonam conciliorum participem esse voluit, sed & clam instruebat, ut Ordinationem & mandata regia Concilio habendo aboleret, qvid? qvod suum ei concredidit sigillum ejusqve fidei commisit, ut suo nomine, suoqve sub sigillo Regi scribat (a), consentire se omnibus, qvæ suus Collega Jonas ipsiusqve

patriæ paupertate & ignorantia introducere neqvimus, *ita enim Juris Regula: ad impossibile nemo obligatur.* Missam hic qvasi Pontificiorum ocellum & ancoram sacram nominat, qvam non vult tangi aut in minimo mutari, nec *reliqvum cultum divinum*, sc. Inferias, Vigilias, Processiones, Sanctorum Adorationes, preces pro defunctis, & id genus alia, qvæ Clero summo erant lucro; hæc *ob patriæ paupertatem & ignorantiam mutare*, *impossibile* ait. Qvis non videt omnia hæc, ad fucum faciendum, non tantum vulgo, sed etiam aliis, comparata esse, nam qvæ aut qvalis tandem, qvæso, esse potuit illa impossibilitas, qvæ hæc mutari aut annihilari prohibuit? Ipsas has literas vid. ad finem Capitis Litr. G.

(a) Verba Ögmundi ad Regem in Epistola per Jonam Episcopum exarata, qvam ad hujus Capitis calcem Litr. H. exhibebimus. Hæc aliaqve ad Historiam Reformationis Religionis in Islandia pertinentia, optima fide relata & ex ipsis fontibus seu authenticis documentis derivata, legi possunt in egregia *Hist. Diplom. de Reformat. Relig. in Islandia*, a summo Viro Illustriss. Domino *LUDOVICO HARBOE* Episcopo Sæland. meritissimo, elegantissimè concinnata, qvi omnes alios, qvotqvot ea de re aliqvid scripserunt, incertis conjecturis & falsis qvandoqve aliorum relationibus sua superstruentes, longo post se intervallo reliqvit; Cui & nos, qvod grata mente agnoscimus, multa debemus.

ıqve ſocii Regi ſcripſerant, approbare ſe qvidem Regis edictum, ſed tenus, qva antiqvæ Norvegiæ leges cleriqve & Status Politici Privigia ſarta tecta maneant, per qvæ haud dubio intelligi voluit Antiqvum *ıs Eccleſiaſticum*, & *Transactionem* a Magno Rege cum Jona Archiepiopo anno 1277 initam, qvæ omnem legum eccleſiaſticarum ferendi ɔteſtatem, omnemqve jurisdictionem eccleſiaſticam a Rege in Epiſcoɔs penitus transfert (a). Qvo facto Epiſcopi munia & officium, qvo paulo antea abdicaverat, ſpreto Giſſuro, qvem Rex diœceſeos Epiopum conſtituerat, neglectaqve Regia Ordinatione & ejus Edicto, ıtiqvo more poſtliminio capeſſivit & adminiſtrare cœpit.

§. 22.

Hæc omnia Rex percipiens, Chriſtophorum Hvitfeldium, virum obilem & Eqveſtri ornatum dignitate, Provinciæ Thrundheimenſis & rcis Steinvigsholm Præfectum, in Islandiam miſit, qvi anno 1541 porm Hafnfiordenſem binis triremibus Regiis intravit, in mandatis habens, de cæde Myndenſis, de flagitiis Mervitzio imputatis, & qvibusdam ʒmundi Epiſcopi geſtis inqvirat, Islandosqve in Regis verba jurare igat, cui ut adeſſet, negotiorumqve executionem juvet & pro virili ocuret, Rex Giſſuro clementiſſimis literis mandavit, qvi itaqve contim Hvitfeldio Beſſaſtadis occurrit, Ogmundoqve, qvem ad loca remoıra ſeu cœnobia in parte orientali ſita ſeceſſum aut fugam meditari rceperat, per literas perſvadet, atqve ſatisdat, nihil detrimenti Satram Regium illi illatarum, neqve grave qvicqvam de eo ſtatuturum (b), ibus confidens Ogmundus, Hiallam in tractu Olves, enixe rogatus a ore ſua Asdiſa, qvæ ibidem habitavit, omnium ſecurus ſe contulit; cujus ædibus a Hvifeldii emiſſariis capitur, & ad portum Hafnfiornſem devectus, in navem detruditur, deinde falſa ſpe dimiſſionis lactaı, qvicqvid auri & argenti in theſauris habuit, Hvitfeldio prodit tra-

 ditqve

Vid. ſupra Tom. I. pag. 386.

Qvod qvomodo excuſari qveat, non video, nam amor & zelus Religionis, qvem hic qvidam prætendunt, nobis non ſufficit. Melius itaqve (noſtro eqvidem judicio) feciſſet bonus hicce vir, ſi tacuiſſet, & Ogmundum ſuis uti conſiliis permiſiſſet; ſed in multis labimur omnes.

ditqve (a); idem etiam iisdem decepta promissis, ejus soror Asdisa fecit; & cum hæc frustra fierent, tandem omnes fundos & prædia qvæ in sua fuerunt potestate, svasu Hvitfeldii sub eadem conditione Regi assignavit, qvorum catalogum Hvitfeldio tradidit (b), qvo facto, de suorum infidelitate qverens & gemens (c), primo Hafniam, indeqve Soram deportatur,

tatur,

(a) Ad finem hujus Capitis Litr. I. exhibebimus epistolium Augmundi, jam captivi, ad sororem suam Asdisam, qvam ex originali exscriptam, debemus favori S. Ven. *HARBOE*, qvi spicilegium ad sæpius a nobis laudatæ *Historiæ Reformationis Religionis in Islandia* partem 1. utendum nobis benignissime concessit; Huic epistolio e *Libro Gissuri Episcopi memoriali* summam argenti Augmundo ademti, sub Litr. K. subjungemus. Inter hosce Ögmundi thesauros permulta erant, qvæ non ipsius, sed aliorum fuerunt peculium: Exemplo sit curia Skalholtina, de cujus damno Gissurus in Synodo generali anno 1541, conqvestus est, & iterum in Synodo Kyraugastadensi 1542, cui ex Rationario ipsius Ögmundi manuscripto probavit accepisse eum a suo Prædecessore, sed sibi non tradidisse tantum panni pretiosi, qvantum 320 Joachimicorum valorem exæqvet, panni crassioris qvantum 84 Joachimicis constat, tantum auri & argenti ut 1224 Imperiales æqvet, Summa 1628 Imperiales; Præterea qvorum nullum certum pretium constitit, sed nomine tenus notata fuerunt, ut 2 aurei annuli, 12 argentei, binæ machæræ auro exornatæ, 4 Cultrorum paria simili ornatu, Crux sine monili, aureum cingulum absqve radio pendulo, Agnus cum pensili, duæ cistæ cera repletæ, aliaqve. Cum vero Judices negarent, ullum præsto adesse qvi vices Ögmundi in hac pecunia pendenda sustineat, communi consensu decreverunt, ut Gissuro universa, qvam Ögmundus ab antecessore acceperat, pecunia, cedere debeat, qvæ si non exstaret, bona mobilia & immobilia curiæ Skalholtinæ proxima sibi sumat, donec debitum ad ultimum assem solutum foret. Conf. supra pag. 298. & infra Per. 5. Sect. 3. cap. 1.

(b) In unica Qvarta occidentali habuit 48 aut 50 villas; Si itaqve in duabus reliqvis Skalholtinæ diœceseos Qvadrantibus totidem possedit, fuerunt circiter 150; sunt qvi autumnant fuisse 120.

(c) De Petri Einarii in Augmundum ingratitudine alibi. Præterea dux emissariorum, qvi Ögmundum ceperunt, erat Eyolfus filius Halthori, qvi in prælio Sveinstadensi præsens, cædis Arnæ filii Berssi suspectus habebatur, unde ex qvarta boreali aufugiens, ab Augmundo receptus erat, inter primarios ejus famulos numeratus. Epistolam a Gissuro, Hvitfeldio scriptam, nobis exhibet S. Ven. *HARBOE* in *Afhandl. om Reform. i Island* in *Kiöbenb. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255. hujus tenoris: " Salutem per Christum — — — vorder leue Crystoffer seet tho dat jy den voss " nycht wedder op dat landt loss latenn denn venchlyck by jy ys wente wenn he " up dat landt kueme worde dat volck oprorisch synn. Szo ysset ock nen radt dat " he up aldynch kame, wente vele vann syenn anhengers werden dar kamen. Kann

" yck

:ur, ubi post sesqvi annum, aut, ut alii volunt, anno tertio (a), mærore senio confectus, mortuus est, & in Cœnobii templo sepultus, incisa ɔidi sepulcrali hac inscriptione: *Hic situs est Ogmundus Episcopus Islan-e*; Vixit ut putatur annis plus minus 80 sedi Episcopali præfuit annis ; sed munus Episcopale administravit annis 21.

Litr. A.

Jos Ogmundus Episcopus Skalholtensis. Noveritis charissimi fratres qvod magnam Nobis tristitiam afferant ingentes illæ legum trans-essiones & nefanda flagitia, præsertim adulteria & homicidia, qvæ non odicum in hac egena regione capiunt incrementum, qvare omnes & igulos Clericos & Laïcos serio admonemus & severissime prohibemus, : facinora eorum celent, promoveant, iis consentiant, neve ullum cum qventibus commercium habeant; Primo iis, qvi graviora committunt, homicidæ & assassini. Secundo iis, qvi liberos suos macie perire pa-intur, iisqve contra legis præscriptum opem & sustentationem dene-nt, nec coram Deo hominibusve vitam suam corrigunt aut emen-nt. Tertio qvi propriam conjugem deserunt, aliasqve uxores con-r juris normam ducunt. Qvarto Clericos omnes ac singulos pariter & ïcos admonitos volumus, qvi se publicorum criminum reos esse sci-it, eo qvod sacra violaverint & festis diebus conflictati fuerint, etiamsi obe noverint talibus delictis pœnam leges expressis verbis minitari; se obedientes exhibeant, & a Præposito suo absolutionem accipiant Sacerdotibus enim gregariis eam accipere interdicimus). Qvodsi re-saverint, damnum qvod inde forte enasci poterit, non Nobis, sed

" yck ydt doenn sso schal yck ju 3 edder 4 dage vor aldyng spreken. " Qvam multi ipsi vitio vertunt, nos autem non omnino item, nam si Hvitfeldius Ögmundum capere in mandatis habuit, certe Gissurus nihil peccavit rogando aut consulendo ne captum dimittat; Sin vero Gissuri tantum svasu aut consiliis Hvitfeldius Ögmundum comprehenderit, haudqvaqvam excusari potest.

) In sententia qvadam Nomophylacis Thorleifi Paulini, in Comitiis generalibus anno 1542 perlata, de hæreditate Asdisæ filiæ Pauli, appellatur *Augmundus Episcopus, cujus animæ Deus propitius esto*, qvo anno Comitia ad 3 Idus Julii non protrahebantur. Sed Gissurus Episcopus in *libro memoriali* sæpius laudato ad annum 1542 notatum reliqvit: *III Idus Julii existimo Dominum Ögmundum ex hoc seculo migrasse.* Confer & Literas Gissuri ad Episcopum Johannem Rei ad finem Cap. Litr. L.

ipſis, imputandum eſſe declaramus. Qvapropter a Nomophylacibus & Præpoſitis noſtris, Sacerdotibus, aliisqve probis hominibus rogamus & expetimus, ut illi Nobiscum & Nos cum illis contra tam nefanda crimina inſurgamus & obnitamur, legem divinam & humanam ſeqventes, cui literis, cum appenſis ſigillis, perfectam obedientiam & obſervantiam ſpoſpondimus. Si autem huic noſtro mandato morem gerere noluerint, ingens tam animæ qvam corporis diſpendium ſibi fortaſſe adferent. Omnes autem Sacerdotes noſtros jubemus & adhortamur, ad qvos hæ literæ noſtræ pervenerint, ut eas coram ſuo cætu publice recitari curent, & in hujus rei teſtimonium &c. Anno 1540.

Litr. B.

Nos Ogmundus Dei gratia Epiſcopus Skalholtenſis omnibus ac ſingulis noſtræ diœceſeos incolis, præſertim Dei noſtrisqve amicis, ſalutem in Domino ſempiternam; pertinacibus vero & protervis, iisqve qvi Deo & legibus divinis obnituntur, ſalutem dicimus, admonentes, ut a malo ad bonum faciendum convertantur. Non parum doloris nobis affert injuſtitia eorum & protervitas, qvi legibus divinis pariter & humanis obluctantur, qviqve paſſim in diœceſi Skalholtina manifeſtantur (qvod Deus omnipotens corrigat & emendet), qvos tam diuturna patientia, longanimiqve indulgentia, qvam maxime per leges licuit, Nos pertuliſſe videmur. Jam vero expertum eſt noſtram longanimitatem eorum alere malitiam, noſtrumqve ſalubre conſilium ſibi in condemnationem non absqve contemtu in Nos ipſos, eos convertere. Verum enim vero, cum crimina veſtra adeo ſint manifeſta, ut Nos atqve leges & noſtrum officium Epiſcopale ad pœnam vobis irrogandam propellant, his noſtris literis, donec vitæ veſtræ viam & delicta emendetis & corrigatis, ab omni Eccleſiæ conſortio excludimus, & totaliter excommunicamus. Videtur autem Nobis in vobis ſcriptura impleri, dicens: *Qvando homo peccator in criminum abyſſo ſubmergitur, Dei & ſui obliviſcitur.* Nihilo tamen minus pro noſtro officio veſtram emendationem & ſalutem qværere non deſinemus, qvippe qvi Epiſcopale munus, nobis etiamſi indignis demandatum, gerimus, & ob veſtra peccata Dominus ad veſtram caſtigationem, Pater ad blandam pariter & ſeveram admonitionem, Sacerdos ad vosmet docendos & in rectam ſalutis viam ducendos,

ıdos, constituti sumus. Jam vero etiamsi vestra pervicacia & proter-
ıte legi divinæ obniti, pariter ac humanam transgredi, velitis, vos
ı vi obedientiæ, jubemus, oramus & cohortamur, ut illam injustitiæ
ıitam fugiatis, ad perditionem ducentem, qvam Reges Pharao, Sau-
& Nabbogodosor, aliiqve innumeri, institerunt. Pharao pertinaci-
unicuiqve admonitioni divinæ pervicaci & indurato animo obnixus
, qvare in maris profundo, cum omni suo exercitu & curribus
ımersus, in tormentis deinde cruciatus est. Saulus populo Dei præ-
tus, Deo pervicaciter obluctabatur, qva propter cum omni sua pro-
ia condemnatus est. Nabbogodosor simili pertinacia obstitit, & simi-
ır condemnatus est. Vos itàqve admonitos volumus, ut devia eo-
n, in perditionis tramite, vestigia evitetis, sed eam potius, qva
ıctus ille David & Petrus Apostolus incedebant, ingrediamini. Da-
l peccavit adulterium & cædem perpetrando, sed per Nathanis pro-
etæ prædicationem, optimam pro peccatis pœnitentiæ viam invenit,
ıve summi in Veteri Testamento Prophetæ, & dilectissimi Dei amici
ılum accepit. Petrus Dominum nostrum in ejus passione ter abne-
vit, sed postqvam gallicinium audiverat, fusis lacrymis pœnitentiam
t, itaqve adeo misericordiam consecuto Princeps omnium Aposto-
um fieri contigit, accepitqve a Deo imperium & potestatem omnia
in cælo & in terra solvendi & ligandi. Maria Magdalena contra Deum
:cavit, sed cum doleret, ageretqve pœnitentiam, absolutionem omni-
ı suorum peccatorum consecuta, summa Dei sponsa habetur. Ad
rum exempla oportet nos homines peccatores mores nostros institu-
:, qvapropter adhuc vosmet adhortamur, ut inviolatum servetis pac-
n illud, qvod in baptismo iniistis, qvando impurum spiritum &
ınem ejus astutiam abnegastis, vestem candidam, qvæ integritatem
stram designaret, suscipientes, ut & incensam candelam, qvæ bona
stra opera denotaret, ante tribunal Domini nostri Jesu Christi profe-
ıda. Qvapropter iterum atqve iterum vos admonemus, promissum
strum ne transgrediamini. Nam arcus, sagitta imposita, intenditur.
qve, ne vos excommunicationis sagitta tangat, vosmet subducite.
ın parum doloris nobis affert vestra absentia & corporis animæqve
pendium, unde tres legitimas admonitiones ad resipiscentiam vobis
ncedimus, tres dies primæ, qvinqve secundæ, & septem ultimæ de-
namus. Qvodsi intra præscriptos 15 admonitionum dies ad obedien-
tiam

tiam non convertamini, contra vos juxta ſtrictiſſimum legum rigorem procedere nobis propoſuimus, peſſime igitur facitis, ſi Nos perqvam invitos ad auferendum a Deo hominem & impuro Spiritui tradendum, coëgeritis &c. (*).

Litr. C.

(c) Ollum mönnum þeim ſem þetta bref ſiá edur heyra, ſenda Páll Vigfúſſon, Dade Gudmundsſon, Jón Þórvardsſon, Erlendur Jónsſon, Biörn Þorleifsſon, Philpus Runólfsſon, Eirikr Torfaſon, Sæmundur Eiriksſon, Magnus Jónsſon, item annar Magnús Jónsſon, Jón Helgaſon, Olafur Asbiarnarſon, kvediu guds oc ſína, kunnigt giörande þá er lidid var frá Guds burd M.D.XXX oc IX ár at á laugardaginn næſtann fyrer Bartholomeusmeſſu í Laxárhollte á þíngſtad rettum, vorum ver í dóm nefnder af ærlegum dándismanne Jóne Bónda Biörnsſyne er þá hafdi fullt oc löglegt umbod Erlends Þórvardsſonar lögmanns ſunnan oc auſtan á Islandi at ſkoda oc rannſaka oc fullnadar dóm á at leggia hvörra ſvara edur ſekta ad þeir menn ſkylldu ſkyllduger vera er Didrek van Mynden höfdu i hel ſlegid oc hans fylgiara. Item í firſtu grein kom þar fram fyrir oſs at Didrik van Mynden oc Kort Hrafn hafdi rænt oc gripid frá herra biſkupinum hálft annad hundrad libuſk mark í gulle oc ſilfre firer utan nockra heimilld; dæmdum ver ad þar ſkylldi leidaſt

---

(*) Hujus & præcedentis epiſtolæ paſtoralis verſio tantummodo Latina hic ſiſtitur.

(c) Omnibus has literas viſuris vel audituris, Paulus Vigfuſi, David Gudmundi, Jonas Thorvardi, Erlendus Jonæ, Biörnus Thorleifi, Philippus Runolfi, Ericus Torfii, Sæmundus Erici, Magnus Jonæ, item alter Magnus Jonæ, Jonas Helgii, Olaus Asbiörni, ſalutem Dei & ſuam mittunt, notum facientes, qvod anno a nativitate Dei milleſimo qvingenteſimo triceſimo nono, die Saturni proximo ante feſtum Bartholomæi, Laxarholti; qvi locus eſt fori ordinarius, ab honorato & diſcreto viro Domino Jona Biörni filio, legitimo Erlendi Thorvardini qvartarum Iſlandiæ auſtralis & orientalis Legiferi mandato, inſtructo, judices denominati fuimus, ad diſpiciendum, inqvirendum, & ſententia decreta edicendum, qvantæ ſatisfactionis & pænæ rei habebuntur, qvi Dietericum Mindenſem ejusqve aſſeclas occiderunt. Item primo loco coram nobis actio inſtituta erat, Dietericum Mindenſem & Curtium Rafn a Domino Epiſcopo 180 marcas Lubecenſes, auro & argento conſtantes, vi & latrocinio,

idast ad tvö löglig vitne at hann hefde hirdt oc hillt ádrgreinda pen-
ga, innnan 14 nátta; at leiddum vitnunum dæmdum ver hann hafa
rirgiort öllu sínu lausafe. I annare grein kom þar fyrir oss at hann
fdi rænt oc gripid fiögur naut gömul af Hvannavollum frá biskupin-
n oc ödrum mönnum, dæmdum vier ad þar skylldi leidast ad tvö lög-
; vitne, oc ad þeim leiddum, þá dæmdum ver hann rettan oc sannan
ısmann. I þridiu grein kom fyrir oss at hann hefdi látid stínga kirki-
ınar lód oc biskupsins í Grindavík, oc látid giora þar hús ímóti hans
lia oc hanns umbodsmanns, hvat ver dæmdum sannlega rán. Item í
rdu greiu kom fyrir oss at hann hefdi tekid sex jarder nidur vid sund
er biskupinum tilheyrdu fyrir utan hanns vilia edr hanns umbods-
anns. Item í fimtu grein kom fyrir oss at hann hefdi ridit heim á
adinn oc biskupinn med mikid fors oc óhæfiligt ordtæke, svo at hann
lladi biskupinn hundabrifara, oc hafdi onnur jafnskemmileg ord, oc
leiddum tveimr löglegum vitnum uppá þesse ádrgreind ord, þá dæmd-
n ver Didrik van Mynden óbótamann, oc þann med öllu saklausann
n hann hefdi í helslegid, þó hann hefdi önguar saker adrar haft enn
ssar. Sömuleidis dæmdum vier alla hanns fylgiara óbótamenn sem
reyndest

---

trocinio, sine ullo justo titulo diripuisse, qva de re sententiam diximus, duos testes legitimos intra dimidium mensis judicio sisti debere, illum dictam pecuniam asservasse & possidentis instar retinuisse, qvo testimonio præstito, omnia illius (Dieterici) bona mobilia confiscanda esse ediximus. Secundo loco coram nobis actio instituta est, Dietericum qvatuor boves natu grandes, de Hvanndalis, Episcopo & aliis diripuisse & prædatum fuisse, qva de re duos idoneos testes producendos esse sententiam tulimus, qvo facto, latronem illum fuisse sententia decreta ediximus. Tertio loco actio nobis coram instituta est, qvod fundum Ecclesiæ & Episcopi Grindavikensem effoderit, & Episcopi ejusqve mandatarii ingratiis ædificium ibi exstrui fecerit, qvod factum perfectæ rapinæ loco habendum esse ediximus. Item qvarto loco actio coram nobis instituta est, eum sex villas, ad Sundum sitas, & ad Episcopum pertinentes, hoc, ejusqve procuratore invito, diripuisse. Item qvinto loco actio coram nobis instituta est, illum vi violenta cathedram & Episcopum invasisse, malesanis verbis in hunc invectum fuisse, ita ut Episcopum sodomiæ caninæ & aliis æqve dehonestantibus compellationibus proscriderit, qvorum verborum duorum idoneorum testium effato convictum, Dietericum de Minden delicti inexpiabilis reum, ejus autem occisorem penitus insontem, qvamvis & Dietericus nulli alii qvam huic succubuerit crimini, sententiam ediximus. De omnibus præterea ejus asseclis, qvi rapinas unacum illo
qviqve

reyndest ad sunnu sáni hefdi verid med hönum, oc tvö lögleg vitne fullnadest til, oc þeir hefdi giört aunnur óbótamál. Því ad svo prófudu oc fyrir ofs komnu, oc þessum vitnum leiddum, dæmdum vier Didrik van Mynden oc hanns fylgiara sanna óbótamenn, oc þá alla fridhelga oc sa lausa sem þá haufdu ihelslegid; oc hverium sína peninga aptur sem þeir hefdu rænt oc gripid fyrr frá oc adrar löglegar skullder ætti at þeim, hvort helldur þeir væri innanlands edur utan. Þad þar affram geingur dæmdum vier hálft under Kóng, enn hálft under kyrkiu uppá þat sem þeir hefdi rænt frá dómkirkiunni oc biskupinum. Enn þad þeir hefdi rænt oc gripit frá odrum mönnum eda óbótaverk giort, dæmdum vier kóngsins eign, enn þeirra hesta, klædi oc adra peninga sem þeir hofdu medferdis, dæmdum vier under biskupsins vardveitslu, inn til þess er þeir koma er vidtökum enn eigu ad vera at lögum þessara peninga Komu þar fram víglýsingar greindra manna sem í hel höfdu slegid Didrik oc hanns fylgiara, hvoriar ver dæmdum lögligar oc skiæligar í allan máta at leiddu einu vitne uppá serhvorn. Item var þad fullkomligur vor dómur at hvör sýslumadur skylldi fullmegtugur blífa í sinne sýslu oc standa reikningskap at næsta Auxarárþinge af skatte oc landskylldum &c. Svo oc skylldi Erlendur Þorvardsson Lögmann hafa Gullbryngusýslu, oc hafa fulla magt at veita þær sýslur sem óveittar være, oc giora

---

qviqve duorum testium idoneorum testimonio alia delicta atrocissima commisisse convicti fuerint, eandem tulimus sententiam. Hinc inqvisitione causæ & actione coram nobis ita peracta, & his testibus productis, Dietericum de Minden ejusqve asseclas inexpiabilium delictorum reos fuisse, omnes autem eorum interfectores insontes & securos esse, ut & singulis qvorum bona prædati fuerant, illa restitui debere, nomina præterea legitima eorum creditoribus, tam inqvilinis, qvam exteris, solvenda esse, pro tribunali ediximus; reliqva vero, qvæ supersunt, fisco Regio & Ecclesiæ ex æqvo dispertienda, huic siqvidem eo qvod templum cathedrale & Episcopum, Regio autem fisco alteram partem, eo qvod alios viros spoliaverant, & delicta atrocissima commiserant, adjudicavimus, vestes autem illorum & bona, qvæ apud enecatos reperta sunt, ab Episcopo, usqve qvo legitimus advenerit dominus, asservanda esse, sententiam tulimus. Præterea nobiscoram promulgationes homicidiorum ab interfectoribus Dieterici ejusqve comitum producebantur, qvas, si modo unicus singularum adsit testis, omnimode legitimas & justas pronuntiavimus. Item qvemcunqve Toparcham, in sua singulos ditione, plenam auctoritatem retinere & in proximis Comitiis Oxaraaensibus rationem tributorum & locariorum &c. reddere, Erlendum autem Thorvardi filium Nomophylacem, Toparchiæ Gullbringensi præesse, reliqvas toparcha

ora kóngdómsins vegna oc landsins hid besta. Skylldi þessi ádurgreind :ni leidast innan þriggia mánada oc þar tekid sem minnst yrdi fyrir, ıvörri sýslu, fyrir Lögmanninum edur hanns umbodsmanni. Samþyckte :d oss ádurgreindur Jón Biörnsson oc sette inncigle med vorum fyrir :indra dómsmanna inncigluin fyrir þetta dómsbref skrifat í sama stad gi oc ári sídar enn fyrr seger.

Þat giore ec Erlendur Þórvardsson Lögmann sunnan oc austan á ande godum mönnum kunnigt med þessu mínu opnu brefe, at á Midtudaginn næstan fyrir Bartholomeusmessudag um sumarid, þá lidid var ı Guds burd M.D.XXX oc IX ár í Skálhollte, komu fyrir mig velborner :nn Jón B. Biörnsson oc Dade Gudmundsson oc lögdu fram þenna na dóm hier er medfestur, hvorn dóm ec hefi styrkt oc stadfest oc nþykt í allum sínum greinum oc articulis, oc hann af aungum riúf- : mega, nema vorum heygbornasta Herra Noregskónge med bestu ınna ráde epter lögum. Oc til sanninda hier um set ec mitt inncigli rir þetta bref skrifat í sama stad degi oc ári sem fyrr segir.

Litr. D.

Vorum heygbornasta herra veralldligum Danmerkur oc Noregskóngi, Kóng Christian Fridrichsyni, ydur heilsum vier aller ydar herra-

Aaaa 2 dóms

toparcha destitutas aliis conferendi, auctoritate competenti gaudere, & ut commodum Regis & insulæ qvam maxime promoveatur, prospicere debere, sententiam pronuntiavimus. Prædicti testes intra trimestre spatium in singulis toparchiis, ubi maximo laboris compendio fieri poterit, suum testimonium coram Nomophylace aut ejus vicario deponunto. Hanc nostram sententiam prædictus Jonas Biörni comprobavit, & unacum prædictorum judicum sigillis, suum qvoqve literis hisce sententiæ decretæ apposuit, scriptis die loco & anno ut supra.

Ego Erlendus Thorvardi filius, Nomophylax qvartarum australis & orientalis Islandiæ viris bonis his meis patentibus notum facio, qvod die Jovis proximo ante festum Bartholomæi, anno post nativitatem Domini 1539, Skalholti, viri nobiles Dominus Jonas Biörni & David Gudmundi me convenerunt, & literas sententiæ decretæ, his meis appensas, protulerunt, qvam sententiam a nemine, nisi Serenissimo Norvegiæ Rege ex Optimatum consilio, jure rescindendam, in omnibus suis clausulis & articulis approbavi & confirmavi. In qvorum testimonium ego sigillum meum his literis appendo, scriptis loco die & anno ut supra.

dóms fátæker þienarar kennemenn oc leikmenn af Islandi med Guds quediu, audmiúklega þackandi frid oc milldheit sem ydar herraligt Majestat hefur jafnan vid ofs oc allann vorn landslýd synt oc giortt, innanlands oc vtan. Wier hofum fengit nockur bref med ydar Nádar Umbodzmanne sem nockut hlióda vm skipti kennemannligs embættis oc kristeligra sida, suörum vier svo þar til, at vier vilium giarnan giora oc tala allt þat ydar Nádar heidur oc herradóm má auka, kristnenne til styrkingar þat vier vitum at best má giörast suo gudi liki enn mönnum hæfi. Enn þó vier höfum hvörki lesit nie heyrtt sídan nordurlöndin vóru fyrst kristnut at nockurt kóngligt valld hafi umskipti ágiortt kennimannligu embætti, vtan þat hafi verit innsett af Rómverfku valldi, þá vilium vier í ollum hlutum hneigiast til ydar Nádar vilia þat vier vitum ofs giöra mega fyrir vtan skada lífs oc sálar; allar vondar óveniur vilium vier affnída, enn gudz ordum oc ydar gódum rádum framfylgia efter vorre fremstre formegnan; þat embætti oc átrúnad vilium vier hallda, sem vorer vísustu lærder menn verda aller samþickeliger, oc eigi er í móti riettum Noregslögum Vilie ydar herradóms Umbodsmadur setia vppá ofs nockurn þann átrúnad at hallda, sem í móti er vorum skilningi, þá bidium vier audmiúklega ydartt konunglegt Majestat at gefa ofs ordlof med vortt lausafie, at vier meigum hiálpa ofs í þeim ríkium sem gud vísar hvorium, því svo mikill fátækdómur oc hallære hefur verit í Islandi um nockur forlidin ár, at med stórre neyd hefur ordit hiálpat fátæku fólki, oc þó hafa marger menn dáet af riettu húngre þeir sem ei hafa verit nær þeim gódum monnum sem nockura hiálp hafa getad giortt. Vilie ydar Herradómur láta hallda ofs med Noregslög sem ydrer oc vorer forfedur hafa jafnan halldit sídan kristindómrinn efldist, þá vilium vier aller lifa oc deyia vnder ydar konúngligre vernd &c. (d) Wier feingum ydartt nádar bref hliódandi at vier skylldum láta dæma riett Noregs lög um þau mannslaug sem ydar fóveti Clawus hafdi sagt at biskup Ögmund í Skálhollti hafdi látid slá í hel fyrir

(d) Gratiæ Vestræ literas accepimus, qvibus ex jure Norvegico sententiam ferre jubemur de cædibus, qvas curante Episcopo Augmundo, Skalholti, sine ulla causa commissas fuisse

ir vtan sauk. Enn sú sögn Cláwusar reyndist óriett, því biskup
ɜmund sór fullann bókareid á alþingi at hann hefdi alldri skipat nie
l til lagt at láta slá saumu menn, oc þessi sami Cláwus hafdi reifad
rænt þar í landet oc svo hans menn þeir sem slegner vóru. Oc
fyrir einu áre forrlidnu fór nefndur Cláwus med sínum mönnum
ttina fyrir hvítasunnudag upp í eitt múkaklaustur sem Videy kallast,
ɩu hanns menn þar fólk nakid í sínum sængum, einn part af því fólki
u þeir oc særdu, oc einn part lömdu þeir oc bundu fyrir vtan sak,
ɩu sídan klaustrid oc alla klaústursins peninga fasta oc lausa, oc hielldu
ɔ klaustrit, at þar giordust eigi messur edur veniulegt embætti, sem
r hefur veniulega verit í lánga forlidna tíma, eyddi hann med sínum
ɔnnum oc í burtu hafdi meir enn tuttigu oxa gamla, oc meir enn
ndrat saudi gamla oc meir enn siö þúsund fiska at skinsamra manna
ɡn oc vitnisburdi. Hefur same Clawus oc hanns menn tekit fleiri
nninga med óriett fyrir Islendskum monnum sem vier kunnum vel
ɾísa. Því fyrr enn sama ydar Nádar bref kom til vor, hafdi Erlendur
ɡmann sunnan oc austan á Islande dæma látid oc vrskurdat at sömu
ɜnn sem slegner vóru í Skálhóllte oc Videy, hefdi riett slegner verit
ir utan saker; því Noregs lög svo hlióda: at ránsmenn ero óbóta-
A a a a 3 menn,

fuisse, vester Qvæstor Claudius retulerat. Illa autem Claudii relatio falsitatis est convicta, Episcopus enim Augmundus in Comitiis universalibus jurejurando super librum testatus est, se viros istos nec unqvam cædi jussisse, nec consilium ad id dedisse. Idem autem ille Claudius, æqve ac ejus vicarii jam occisi, rapinas & latrocinia in hac terra exercuerunt, ita enim anno abhinc uno præterlapso prædictus Claudius, suis stipatus, nocte festum pentecostes præcedente, monasterium nomine Videy, invasit, ubi ejus asseclæ homines in lectis nudos irruebant, qvorum partem cædebant & vulnerabant, partem verberabant & sine ulla causa ligabant, monasterium exinde & ejus bona tam mobilia qvam immobilia occupavere, & monasterio ita utebantur, ut nec missa, nec sacra solita, ex perantiqvo & solito more peragerentur. Ille cum suis consumsit & abstulit plus viginti bobus majoribus, ultra centum & viginti verveces, & plus qvam septem piscium millia, prout viri discreti referunt & testantur. Idem ille Claudius ejusqve asseclæ plura bona viris Islandis diripuit, qvod probatu est facile. Hinc &, priusqvam Vestræ Gratiæ literæ ad nos pervenerant, Erlendus qvartarum Islandiæ australis & orientalis Nomophylax, sententiam ferri & pronuntiari curaverat, homines in Videya & Skalholto occisos, jure & impune cæsos esse, cum Leges Norvegicæ dicant: *latrocinium vita stare*, *sententia* autem

menn, oc þann vrſkurd ſem Lögmadur leggur á má einginn riúfa utan herra Kóngrinn ſiálfur, oc þó med vitruſtu manna rádi, oc því ſetium vier aller þat málefni under ydar herradóm oc elſkulegt rád &c. Kunnum vier fornema at þau mörg ydar Nádar bref ſem þeſſe Cláwus hefur innfært í landit, hafi hann feingit med ſínu falſe oc róngum vnderſluttningi, því hann ſkal alldri bíviſa kunna at nockurt opinbertt kettarii hafi giortt verit af Islendſkum mónnum þar í landit, ſvo þat hafe óhegntt verit, vtan þat ſem hann oc hanns menn hafa giortt; enn þat ero Noregslög at ſá er óbótamadur ſem fals ſeger vnder herra Kóngſins inncigli, ſem vier kunnum vel bíviſa at þeſſe Cláwus hefur giortt. Því bidium vier audmiúklega ydar milldheit oc konúngliga Majeſtat at ſetia ei þann Cláwus fyrir Fóweta, oc ei nockurn þann ſem eigi veit edur helldur landſins lög, oc eigi er af danſkri túngu, helldur vilium vier ſiálfer ſenda til ydar Nádar þat gialld oc logliga renttu ſem ydar Nádar herradómi ber at hafa vt af landinu. Vóru þeſſar ádurſkrifadar greiner vpplesnar oc samþyktar af biſkupi oc Logmanne oc Logrettumónnum á almennilegu Oxarárþingi oc þar efter af ollum almúganum nordan oc veſtan á Islandi. Til audſýningar oc samþyktar hier vm ſetium vier Jón med Guds forſiá biſkup á Hólum, Are Jónsſon Logmann nordan oc veſtan á Iſlandi; Þórleifur Grímsſon, Grímur Jónsſon, Giſle Hákonarſon, Skúle Gudmundsſon, Iſleifur Sigurdſon, Jón Magnúsſon, Einar Brýnjólfsſon, Einar Einarsſon, Brandur Olafsſon, Stígur Hoſkaulldſſon, Dadi Gudmundsſon, Erlingur Giſlaſon, Olafur Gudmundsſon, Audun Sigurds-

---

tem *qvam Nomophylax dixerit, a nemine reſcindenda eſt, niſi ab ipſo Rege, & hoc qvidem ex Optimatum conſilio.* Hanc igitur cauſam nos omnes Dominationi veſtræ & dilecto veſtro Senatui commendamus &c. Certum nobis eſt, multas Gratiæ veſtræ literas, qvas Claudius huc adtulit, ab illo per falſum & calumniam ementitas eſſe, nunqvam enim evincet, publicum qvodqvam ſcelus ab Iſlandis in hac terra impune commiſſum eſſe, niſi qvæ ille ipſe, ejusqve aſſeclæ, patravere, ſed Leges Norvegicæ habent: *qvicunqve ſub ſigillo regio falſum protulerit, criminis inexpiabilis reus eſt*, qvod Claudium hunc feciſſe facile teſtatum dabimus. Hinc clementiam Veſtram & Regiam Majeſtatem humiliter rogamus, ne Claudium hunc, aut qvemcunqve alium, qvi leges patriæ neſciverit vel non obſervaverit, qviqve lingva Danica non loqvetur, Qvæſtorem nobis conſtituatis, ſed pecuniam potius illam & reditus legitimos, qvi de hac terra Vobis perſolvendi ſunt, nos ipſi Vobis mittemus. *Reliqva harum literarum translata inveniuntur in S. Vener. HARBOE* Afhandling om Reform. i Iſland *in* Kiöbenh. Selſkabs ſkrifter *Tom. 5. pag. 246.*

Sigurdsſon, Gíſle Jónsſon, Páll Grímsſon, Þórleifur Einarsſon, Eivindur Gunnarsſon; Narfe Ingemundarſon, Biarne Skúlaſon, Ormur Jónsſon Jón Þórláksſon, Þórſteinn Simonarſon oc Biorn Þórvalldsſon nefndarmenn oc Logrettumenn nordan oc veſtan á Iſlandi, ſetium vier vor inncigli fyrir þetta bref er oſs vor leſit oc ſamþyckt á almenniligu Oxarár þinge midvikudáginn næſtan efter Petursmeſſu oc Páls, árum epter Guds burd M.D oc XL ár.

Þat medkennunſt vier Grímur Jónsſon oc Stígur Höſkulldsſon at vier hofum ſied oc ſamþycktt ſo hliódandi bref ord epter ord med heilum oc óſkoddudum inncíglum ſem hier fyrir ſkrifat ſtendur, oc til ſanninda hier vm ſetium vid fyrrnefnder menn ockar inncigli fyrir þetta bref er ſkrifat var á Vídivollum í Skagafirdi föſtudaginn næſtan efter Olafsmeſſu fyrri, anno M.D.XL.

Litr. E.

Ad memorandum.

(e) Gudz myſkun ſie med ydur oc ockur bádum jafnan nálægt. Vitid kiære bródir ad hier fer miög hryggilega fram ſem allzmegtigur gud vinne bót á; batnar nockud umtal, enn giordir eru ſem Gud veit. Vígſlur fara fram ſem firr. Hiónabandi er nú ecki ſinnt þad ſem alldrei hefur ſkied ſídan Gud ſkipadi hiónabandid í paradís &c. Hvorgi eigum vier koſt inn í hws ad koma, helldur forum vier ſem einn fátækur mann ſem allzmegtigum gudi ſie lof. Kyrkiunnar ſilfur ok háfur er burttekid vr dómkyrkiunni, látid í eina kyſtu oc læſt í því húſi ſem ſiálfur hann ſefur, meigi þier ſiálfir ſiá meiningina þar thil. Bagaldúkar

(e) Gratia Dei vobiscum, & cum nobis ambobus! Scitote, frater dilectiſſime! triſtem hic eſſe rerum faciem; Deus omnipotens meliora! Verba qvidem aliqvantum emendantur, facta autem, proh dolor, ſunt ut Deo notiſſima. Ordinationes qvidem ex more antiqvo peraguntur; Conjugii nulla ratio habetur, qvod inde ab ejus inſtitutione, a Deo in Paradiſo facta, nunqvam accidit. Nobis introitus in omnes ædes prohibetur, ita ut mendici inſtar nobis ſit oberrandum, qvod Deum omnipotentem conteſtamur. Argentum & cimelia Eccleſiæ templo cathedrali exportata, ciſtæ incluſa. in proprio ejus cubiculo aſſervantur; Vos ipſi ſcopum perſpicitis. Lintea pretioſa & cætera clenodia,

dúkar oc þad annad Clenodium sem vier hofum kyrkiunni lagt er borid híngad ok þángad. Aller menn þeir sem koma til stadarinz þeir eru vel tekner ok fá sitt erende, huad vndir býr vitum vær ecki. Opid brief sendum vier ydur í hvoriu hann samþycker ad vier skulum fá laug oc riett af hvörium manni, er þar enginn undantekinn. Því þætti oss rád ef ydur sýndist ad þier hefdud heimugligt samtal med ydrum kienni-monnum, svo fullkomliga geingi dómur á Torfastodum efter krossmessu um soddan óhæfur sem framsara í christninne, ok sendid ydvarn prest til vor sem fyrst á páschunum med þad skrif sem þier vilied, því betur sýnist oss nú bítíd enn offíd ef ydur sýnist so vera meiga. Takid nú rád af Helgum Anda. Cum hiis paucis commendo vos omnipotenti Deo.

Litr. F.

Auxiliare domine Jesu Christe!
Anno domini 1541.

(f) Gudz kiærleiki margfalldist ydur med minni vinsamlegri kvediu. Sie ydur vitanlegt kiære vin ad ec er nockurz þess nýlega vís ordinn sem mier giördist þörf vid ad vakna en ec sæi verda meiga ad þad sama rádabrugg mundi uídar snerta enn mig ad eins, jafnuel land-rád

clenodia, qvæ nos Ecclesiæ acqvisivimus, huc illuc projiciuntur. Omnes cathedram invisentes benigne excipiuntur, eorumqve negotia promte expediuntur, qvid autem his subsit, ignoramus. Literas patentes Vobis mittimus, qvibus ille consensum suum præbet, licere nobis cum unoqvoqve, sine ulla exceptione, jure agere, qvare, si vobis ita placuerit, nobis maxime expedire videtur, ut vos clandestina cum vestris sacerdotibus agitetis consilia, ut de nefariis illis in Christianismo obtinentibus, Torfastadis, post festum Crucis, sententia decreta perferri qveat, & ut vos Capellanum vestrum, literas, qvas visum fuerit, perferentem, tempore paschatos, qvam primum fieri poterit, ablegetis, nostra enim, si vester accedat calculus, est sententia: præstat mature, qvam nimis sero. Sanctus jam Spiritus Vobis consilia suggerito! Cum his paucis commendo vos omnipotenti Deo.

(f) Caritas Dei, unacum amica mea salutatione, Vobis multiplicetur. Scitote, amice dilectissime, me certiorem factum esse de rebus, qvæ vigilantiam meam reqvirunt, & de machinationibus, qvæ plures forsan petunt, qvam unicum me, qvin & crimen proditionis

id vid nádugasta herra konúnginn ef ad þeirra vilia geingi sem slikt
afa fyrir hendum. Wil ec ydur þarfyrir bedid hafa jafnuel míns nád-
ga herra kóngsins vegna sem siálfs míns vegna ad þier veitid mier styrk
k adfylge hier vid ad siá; huad ec uil eftir megni uid ydar herra-
emi forskullda. Enn B. Augmund hefur um stund sent mier brief oc
odskap oc látid blídt, enn vnder nidri er bruggad vid biskup Jón oc
onum thilskrifad suoddann fals oc forrædelsi, ad meira er enn mikid.
rúi ec B. Augmundi vel til vilia vera þó ad ykist titillinn hanns B.
ns svo hann skrifadest Schalhollensis jafnvel sem Holensis. Hefur
nn bedid B. Jón ad hafa heimuglegt samtal vid sína kiennimenn ok
ma siálfur edur hans styrkur so fullkomliga megi gánga dómur á Torfa-
ðdum eftir krossmessu, enn þad er midvikudagin eda fimtudagin næst-
i efter hana. Er þad ecki vtan ad mýgia ok mótstanda þeirri kóng-
is skickan oc Ordubók sem samþyckt er oc laugtekin vm aull ríki oc
ndæmi Hans Kong. Majest. bædi af leikum oc lærdum, nema af þeis-
n sumum siálfheilögu hræsnurum, sem hier í lande hafa kalladir verid
rkiunnar forstiórar. Þar fyrir vil ec ydur þad mikiliga bedid hafa ad
er villdud ydur med nockra menn híngad í Schálhollt í ádurskrifad-
n tíma ómaka so ec sætte ecki allt of mikid þeim sem soddan svik-
rædi

proditionis contra clementissimum Dominum Regem, si conatus talia molientium effectu non frustrabitur. Qvare vos, tam clementissimi Domini mei Regis, qvam proprio meo nomine, rogatos volo, ut ad hæc declinanda mihi succurratis & auxilium præbeatis, ego vicissim pro viribus Dominationem vestram demerebor. Episcopus Augmundus literas mihi & nuncios, blandum se monstrans, aliqvantisper misit, clandestina vero consilia cum Episcopo Jona simul miscuit, eiqve maximas perscripsit fraudes & proditionem, optat enim ille, ni fallor, titulum hujus auctum iri, ita ut Skalholtensis, æqve ac Holensis, appelletur. Jonam scilicet rogavit, ut clandestinis, cum Clericis suis, agitatis consiliis, ipse adsit aut auxilia mittat, ut sententia decreta Torfastadis, post festum Crucis, feria scilicet qvarta vel qvinta, perferri qveat, qvo nihil aliud intenditur, qvam abolitio mandatorum Regiorum, & obluctatio contra librum Ordinationis, qvi per omnia S. R. M. regna & provincias, a laicis æqve ac clericis, in leges receptus est, exceptis saltem qvibusdam horum hypocritarum, propria sanctitate superbientium, qvi Antistites Ecclesiæ in hac insula nominati fuerunt. Vos igitur enixe rogatos volo, ut numero comitum stipatus, huc Skalholtum dicto tempore vos conferre ne grave sit, ut fraudibus eorum, qvi mala mihi machinantur,

rædi brugga. Tek ec nú þad ráds upp ad ſenda þeim dánumönnum leikum oc lærdum bodſkap í ſama tíma hier ad verda ſem ecki ſamþyckiaſt ádurgreindum ſuikrádum. Máttum vid vel fornema í ſumar á alþínge hvílíka audmýkt oc audvelldni ad Byſkup Jón ſýndi ſig ad fylgia fram kóngſins briefum oc erindum, mun oc ſo vera enn hvad hann orkar. Wæri ſo ad þier villdud hafa vikid ydur á Eyrarbacka vm helgina efter páſkaviku þá ſkylldi ec finna ydur þar, giæti ec þá greinilega vndervíſad ydur eitt oc annad þad ſem magt lægi á, mundi þá oc fleyri gruna ad þier mundud hier verda eftir kroſſmeſſuna. Treyſti ec allz góds til ydar hier vm; ſkrifid mier hier nockur fá ord vm aftur thil med Halldóre ſendi ec hann þui thil ydar ad ec trúdi ecki ollum thil briefid ad bera, hefi ec tekid honum vara ad láta eckert ord af fara huort hanz erinde er, þui þeir forrædaramer oc falſaramer vita allz ecki til ad ec hefi þetta fregnad, oc óngvan læt ec þad merkia. Hier med yduarn herradóm allzmegtigum gudi ad eilífu befalandi.

Gyſſur Einnarsſon Superintendens Erlendi Þórvardsſyni Laugmanni.

Litr.

machinantur, non nimium exponar. Conſilium arripui, nuncium mittendi viris integris, tam laïcis qvam clericis, qvi fraudibus iſtis non conſentiunt, ut dicto tempore hic adſint. Non obſcurum nobis erat in Comitiis univerſalibus æſtatis proxime præterlapſæ, qvam humilitatem, qvamqve facilitatem Jonas Epiſcopus in mandatis & negotiis Regiis exſeqvendis monſtravit, qvæ jam, qvantum valuerit, haud erunt abſimiles. Si circa Dominicam poſt Paſcha Eyrarbackam inviſere placuerit, ego vos ibidem conveniam, ubi varia magni momenti diſtincte referre & recenſere occaſio erit, inde etiam reliqvis oriri poſſet ſuſpicio, vos exacto feſto Crucis heic loci adfore; qvod, de vobis hac in re optima qvævis ſperans, confido. Paucula mihi per (*) Halthorum reſcribite, qvem ideo ad vos miſi, qvod non cuivis literas perferendas concredere volui. Illum fideliter monui, ne negotii hujus ullum rumorem diſpergi ſinat, proditores enim illi & veteratores me iſta percepiſſe adhuc ignorant, ego qvoqve, neqvis illud ſuboleat, ſollicite caveo. Cum his dignitatem veſtram & dominationem Deo omnipotenti in æternum commendo.

Giſſurus Einari Superintendens Erlendo Thorvardi Nomophylaci.

(*) *Hic frater erat Giſſuri, poſtmodum ſacerdos Selardalenſis.*

Litr. G.

) Vier Ogmund med Gudz þolinmæde biſkup í Skálhollti allra ómakligaſtur med því naſne heilſum ydur ollum lærdum oc leikum
Skálhollcz biſkupsdæme kiærlega med kvediu guds oc worre. Kunn-
ǝrande ydur kiærer winer ad vier hofum feingid ad heyra oc ſvo hof-
n vier láted yferleſa Ordinationis brief vors heygbornaſta Herra oc
ǝrſta, Herra Chriſtians wors nádugaſta herra oc kongs yfer Danmarck
: Noreige &c. ſem hanns megttugheit. hefur ſendt híngad í landid
: bodid oſs ad vier ſkylldum því framſylgia huad vier vilium eptter
ǝru fremſta megne giöra med ráde vorra beſtu kiennemanna preſta
: prelata. Kunnum vier ecke ad fornema í greindu brefi þad ſem
tta land ſnerttur utan ſtóra dygd oc æru, áſt oc kiærleika ſem hans
íd hefur til Chriſtinndómſins oc þeſs fátæks almúga ſem hier inne-
gger. In primis býdur hanns Nád oc ſkipar í ſínu Ordinationis
eſe ad vier ſkulum hallda ſtadfaſtliga heilaga trú oc trúa alleinaſta á
ud faudur oc ſon oc helgann Anda, eptter því ſem Guds ſonur ſiálf-
hefur grundvallat med ſinne bitru pínu oc blóds úthellingu oc poſt-
ǝrner hafa kientt oc predikad vm aliann heim. Hier med býdur hans
ǝrdugheit ad vier ſkulum hallda X Gudz bodord ſem Gud fader gaf
num þión Moiſi á fiallenu Sinai á tueimur ſteinſpiolldum. Eigi ſídur
Bbbb 2 ſkulum

Nos Ögmundus divina tolerantia Epiſcopus Skalholtenſis, indigniſſimus, Vobis omnibus Clericis & Laicis in diœceſi Skalholtina Dei & noſtram amicam ſalutem! Noveritis dilectiſſimi amici, qvod Nos literas de ordinatione (Eccleſiaſtic.) Celſiſſimi & Clementiſſimi Domini noſtri & Principis Chriſtiani, Daniæ & Norvegiæ Regis &c. inaudiverimus, & perlegi curaverimus, qvas ejus Majeſtas in patriam noſtram transmiſit, addito mandato, ut eandem (ordinationem) propagaremus, qvod conſilio optimorum Clericorum, Sacerdotum & Prælatorum pro virili exſeqvi ſtudebimus. Ex prædictis literis nihil, qvantum ad hanc regionem attinet, comperire poſſumus præter virtutem & pietatem, amorem & charitatem, qvam illius Clementia in Eccleſiam & pauperculam patriæ noſtræ plebem alit habetqve. Inprimis Regia Majeſtas in literis Ordinationis ſuæ (Eccleſiaſticæ) mandat præcipitqve, ut Sanctam Religionem firmiter retineamus, utqve in ſolum Deum Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credamus, juxta fundamentum, qvod ipſe filius Dei paſſione ſua acerbiſſima & ſangvinis effuſione poſuit, & doctrinam qvam Apoſtoli per univerſum mundum prædicarunt. Adhæc ejus Dignitas injungit, ut decem præcepta ſervemus, qvæ in duabus tabulis lapideis exarata, in monte Sina Deus Pater miniſtro ſuo Moyſi dedit. Nec minus duo

Þrennan Í audru bodordi býdur hann ofs Gudz nafn vid hegómi, enn Lögbókin vitnum fkal hvert mál dæma. Í þridia vier fkulum hallda hátídliga helga daga; en vier ad fóknum giöra á laughelgum dögum ad hver madur fkal heidra födur finn oc Enn bókin feger ad hverr madur fie fkyllc oc módur. Ed fimta bodord bannar ofs ad flá; Enn þad er fyrft í Mannhelgi vorre kóngs ríke fkal fridheilagur vera fyrir audr hórdóm; enn lögbókin fkipar bóndanum

---

duo ea charitatis præcepta obfervemus, qvæ filiu ut omnipotentem Deum præ omnibus, & Chrif veluti nosmet ipfos, diligeremus; Ita ut omnis patriæ, five Codicis legum noftrarum fcopo, pen mi præcepti præfcriptum nobis mandat, ut in foli tum Sanctum credamus; Novimus autem initio l obligari ad habendum & colendum Chriftianam credendum &c. Secundo præcepto prohibitum pemus; Codex autem legum unamqvamqve cau teftes idoneos effe dijudicandam, præfcribit. ut dies feftos folenniter celebremus; Codex aute facris diebus abftinendum eft. Qvartum præcept fuum & matrem honoret pariter ac fuperiores;

anns eiginkona. Siöunda bodord bannar ad nockur skúle frá odrum ela; enn Landslagabókin ákvedur ad einginn skule fyrir audrum taka, c ecke skulum vier oss ad gripdeilldum giöra. Attunda bodord bannar l nockur bere falskt witnne sínum samchristnum; Enn landslaugin cipa ad skraukvottar skúle ecke heyrast; þat tveir valinkunner bera, culi vera sem X bere. Níunda bodord bannar ad nockur skule girast á annars manns eiginkonu; Enn landslagabókin skipar þá óbótaenn er hlaupa í burtt med eiginkonur manna. Tíunda bodord bann' ad nockur madur girnist annars manns eyk edur yxnn oc nockud nad hvad hellst hverium tilheyrer; Enn landzlaga bókin bannar þverga ad nockur hafe þat ödrum tilheyrer, enn ef hefur, þá færi apttur c giallde riett fyrir sem laugbók giörer rád fyrir. Hier med býdur or heygbornaste herra Kónguriun, ad prestarner predike heilagt Euanelium á sunnudagana, hver ad sinne sóknarkirkiu, lære þat oc kenne ed áſtúd oc elsku ad heidra oc vegsama sinn skapara oc ad hver maur leikur oc lærdur kenne oc undervíse sínum börnum oc vnderlcke sín christilig fræde í riett módurmál. Eigi sídur seger hann í ma Ordinationis brefe: þó ad Gudz eingill kome af himnum oc preike adra trú helldur enn þá sem hier innestendur, þá skal hann ecke eyrast. Þuí seigum vier aller samtt med einne rauddu fyrir vortt bis-

 kupsdæme

---

tum prohibet, neqvis furtum faciat; Codex vero: Neqvis ab altero qvicqvam furtim auferat, resve alienas diripiat. Octavum præceptum, neqvis contra proximum suum falsum testimonium proferat, interdicit; Codex autem, falsos testes non audiendos esse, duorum autem ingenuorum, decem virorum testimonio æqvivalere debere, asseverat. Nonum præceptum prohibet, neqvis uxorem alienam concupiscat; Codex vero inter delicta graviora refert, siqvis alterius uxorem clanculum abripiat. Decimo præcepto cautum est, neqvis asinum bovemve alterius desideret, nec omnia qvæ illius sunt; sed Codex serio interminatur, neqvis alienum habeat, qvodsi habuerit, reddat, & ad juris præscriptum recompenset. Adhæc Rex noster celsissimus nobis injungit, ut unusqvisqve Sacerdotum coram concredito sibi cætu sanctum Evangelium diebus dominicis prædicet, suumqve cum amore & charitate Creatorem honorare & laudare discat & doceat, & ut qvisqve Clericus pariter ac Laïcus doctrinæ Christianæ capita in lingva vernacula liberis suis & subditis inculcet & instillet. Nec minus in prædictis literis asserit: Etiamsi Angelus dei de cælo veniat, aliamqve, qvam qvæ iisdem (literis ordinationis Ecclesiasticæ) continetur, fidem prædicet, illum tamen non esse audiendum. Itaqve omnes invocato Spiritu Sancto pro nostræ diœcesеos

kupsdæme ad heilagum Anda til vor kolludum ad vier wilium þessi trú hallda oc henne í allan máta framfylgia. Enn um adra hlute sem í þessu brefe stannda, biódum vier oc skipum ollum oc sierhvorium í voru biskupsdæme ad þeir fylge fram heilogum lærdóme oc olmusugiördum. Enn vm vmskipting á messu embætte oc tídagiordum kunnum vier óngva misbreytne á ad giöra saker fátækzdoms oc kunnáttuleysis hier í landid, þuí svo stendur í laugbókarinnar reglum: *Nullus obligatur ad impossibile*, einginn skylldast þat at giora sem honum er ómöguligt. Hvad vier kunnum vorum herra Jesu Christo til lofs oc dýrdar giora, enn worum heygbornasta herra Kónginum til heidurs oc æru, sæmdar oc virdingar, enn siálfum oss oc ollum christnum dóminum til sáluhiálpar oc syndalausnar, skulum vier nátt oc dag vakande fyrirliggia svo leinge Gud vill ad vier lifum. Oc til sannenda hier um &c.

Litr. H.

(h) Worum heygbornasta veralldligum herra Kónúng Kóng Kristian Fridreksíyni ydur heilsum vier Augmund under Gudz þolinmædi biskup í Skálhollti med Gudz quediu oc vorre audmiúkligre undervorpning vorrar skylldugrar þiónustu. Kiærliga þackandi frid oc milldheit

---

diœceseos incolis uno ore vovemus, hanc religionem nos esse culturos & omnimode propagaturos; Cætera in his literis contenta ad hanc regionem non pertinentia, in medio relinqvimus. Injungimus autem & præcipimus omnibus nostræ diœceseos incolis, ut sanctam doctrinam & eleemosynas exerceant. Qvod autem ad cultus divini & missæ mutationem pertinet, eandem præ patriæ paupertate & ignorantia introducere neqvimus, ita enim juris Regula: *Ad impossibile nemo obligatur.* Qvæcunqve vero in laudem & gloriam Domini Nostri Jesu Christi & Celsissimi Domini nostri Regis honorem & existimationem, reverentiam & venerationem, in nostram vero & Ecclesiæ salutem & peccatorum remissionem facere possumus, iisdem noctu & interdiu diligenter invigilabimus, qvamdiu Deus vitam nobis suppeditaverit. In cujus rei verum testimonium &c.

(h) Serenissimo nostro Domino seculari, Regi Christiano filio Friderici, Nos Augmundus, sub divina tolerantia Episcopus Skalholtensis; cum Dei salute & humili officiorum debitorum subjectione, pro pace & clementia a Dominatione Vestra jugiter exhibita, amicas grates reddentes, salutem mittimus. Serenissimæ Vestræ Gratiæ notum

lldheit sem ydar herradómr hefur jafnan vid ofs fýnt oc giört. Ydar
:dugustu Nád sie vel vitanlegt, ad vier heyrdum upplesed á alþinge
t bref med ydar inncigli, hliódande ad Cláwus Meruitz, sem var
ir fóveti í Islandi, hefr sagt ydur ad vier höfum láted í heel slá hanns
nn fyrir vtan sak, hvat. same Cláwus hefr óriett sagtt fyrir ydur.
'um vier fullan bókareid á alþinge at vier höfum alldrei látid nockurn
nn í heel slá, oc eingin rád þar til lagtt, oc svo bívístum vier med
me oc gódra manna vitnisburdi þar uppá þínginu at sömu menn
íwusar voru riett slegner fyrir fulla sak. Því bidium vier audmiúk-
a ydartt kónglegt Majestat í Jesu Christi nafne, at þier trúet eigi
)ddan daudaróg uppá ofs, sem same Cláwus hefr uppá ofs sagtt.
nnum vier vel bívísa at samæ Cláwus hefur svo mörg vond verk
rtt þar í landit, at hann má ei myndugur madur vera epter riettum
)regs lögum &c. Sendum vier nú unnder ydars nádar valld oc yfer-
ı þann dóm ok lögmannz úrskurd med víglýsingum ok vitnesburd-
ı vm þá menn sem riettader vóru. Stendur þat nú í gudz valld hvat
ar elskulegasta Nád (*rectius* Rád) vill tilseigia um sama mál, enn vier
fum þar aunga sak út af &c. Enn um þær Ordinanciur sem ydar
id hefur látid innskrifa þar í landit, þat áhrærer kennemannlegt em-
tte oc christilega sidu, huat svar almúginn gefur þar uppá, kann ydar
herradóm

notum esto, Nos in Comitiis universalibus litteras sigillo Vestro munitas recitari audivisse, qvæ continent, Vestrum in Islandia Qvæstorem, Claudium Merwitz, Vobis retulisse, qvod nos famulos ejus, sine ulla causa, occidi fecerimus, qvod idem Claudius Vobis falso retulit; Nos enim in Comitiis universalibus super librum jurejurando asseveravimus, Nos nullum unqvam hominem occidi curasse, nec unqvam consilium talis facti dedisse. Sententia præterea lata, & integrorum virorum testimonio, in iisdem Comitiis evicimus, dictos Claudii famulos justam ob causam jure cæsos fuisse. Qvare Regiam Vestram Majestatem in nomine Jesu Christi suppliciter rogamus, ne mortiferæ huic calumniæ, qvam idem Claudius de Nobis effinxit, fidem habeatis. Eundem hunc Claudium in hac terra tot scelera commisisse facile Nobis esset probatu, ut ex legibus Norvegicis vir integræ fidei haberi non possit. Nos jam Gratiæ Vestræ arbitrio & revisioni sententiam & decisionem Nomophylacis, unacum testimoniis, & promulgatione cædis hominum illorum, de qvibus supplicium sumtum est, committimus, & jam penes Deum esto, qvænam dilectissimæ Vestræ Gratiæ (dilectissimi Vestri Senatus) de dicta causa sententia feretur; Nos autem culpa penitus caremus. *Reliqva hujus epistolæ, translata vide in Illustriss.* *HARBOE* Afhandl. om Reform. i Island, *in* Kiöbenh. Selsk. Skrifter *Tom.* 5. *pag.* 248.

herradóm vel formerkia af þuí innciglud u brefe almúgans, sem vor bródder biſkup Jón á Hólum nú útſender til ydar Nádar oc því ſama brefi höfum vier ſamþycker ordit. Treyſtum vier at ydar Herradómr hallde oſs under riettum Noregs lögum med fríheit krúnunnar oc kirkiunnar, oc med þuí vilium vier giarnan lifa ok deyia under ydar kónglegu valldc. Til ſannenda hier um bíſölum vier vorum bródr fyrrnefndum biſkup Jóne at ſkrifa þetta bref under vortt inncigle er ſkrifat var í Múla í Reykiadal in transfiguratione Domini, anno Domini MDXL.

Wier Jón med gudz nád biſkup á Hólum medkennunſt, at vier hofum ſuo hliódande bref ſkrifa látit, vnder inncigle vors kiæra bródurs biſkups Ogmundar ſem hier fyrirſkrifat ſtendur, oc aungu ordi þat auket nie aftekit. Ok til ſannenda hier um, ſetium vier vort Zignett fyrir þetta bref ſkrifat í ſama ſtad ſem fyrr ſeger.

Litr. I.

(i) Guds myſkun ſie oſs aullum nálæg. Kiæra ſyſter! Bidur ek kiærliga ydur at þier vilit fá í hönd ſíra einare ólafsſyni mitt conſert ok mitt ſkrín oc ſvo lyklana ſem þar til heyra, oc láttit ecki koma þar út af, oc þat ſtóra forgyllt ſtaup oc ſkál ſem vier eigum þar, oc allt epter þeim reikningſkap, ſem vier haufum látid uppſkrifa. Ok til ſanninda hier vm þryckium uier uort ſignet á þetta bref, ſkrifat uppá Kriſtoforus ſkip, fimta Idus Junii anno M.D.XL. primo.

Litr. K.

Pro Memoria.

(k) Hefur hinn Norſki laugmadur ſem var her í lande látiſt ſummera huad þad ſilfur var vppá vigt ſem þeir daunſku hofdu í burt med

---

(i) Gratia Dei omnibus nobis adſit. Soror dilectiſſima! Vos benigne rogatas volo, ut Sacerdoti Einaro Olai filio ciſtulam meam & ſcrinium, ita ut nihil inde auferatur, eorumqve claves, ut & ſcyphum illum magnum deauratum, & pateram, qvam Nos poſſidemus, ex præſcripto catalogi qvem literis conſignari curavimus, tradatis. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis apprimimus, ſcriptis in navi Chriſtophori, qvinto Idus Junii anno M.D.XL primo.

(k) Legifer ille Norvegus, qvi huc in Iſlandiam venit, argentum qvod Dani unacum Epiſcopo

ned biſkup Augmundi Summa Summarum af ſilfri er III. C. oc XXV tem III. C. tíræd englott. Item þar ad auk lód XL oc XI ſtycki. Hefur Síra Einar Olafsſon ſkrifad ſmátt oc ſtórtt. Item í litlum poſa XXX ſtycki oc eitt. Item eitt ſtórtt C.

Litr. L.

(l) *B. Hans Reff.*

Þacka ec ydur aull gódheit Herra byſkup ſem þier ſýndut mier í ſíſt, ſem ec var í ydar náveru hvad ec giarnan vil med gódu forſkullda. Vitanligtt ſie ydur, ad ec fieck B. Augmund, (hvers ſál gud nádi) þad memoriale í hendur er þier beiddut mig um. Líkadi honum litt þad ann fornam þier taulud vm hvertt hann hefdi vppborid þá peninga af fingium Vigfúſar Erlendsſonar ſem tilſtódu oc þier beiddut hann ydur ad kunngióra, hvar til hann ſvaradi, ad þar uppá hefdi hannn óngua eninga vppborid, nie kynni hann ad fá helldur, mætti erfingiar ſir- eindz Vigfúſar þar til ſvara. Suo vnderſtód ec oc ſuo af ordum yd- ars þienara hier nú til Kaupinhafn, þad B. Augmund ſkuli hafa ſkrifad ydur

---

ſcopo Augmundo avexerunt, qvoad pondus in literas referre videri voluit; Summa Summarum argenti tres centenarii & viginti qvinqve, item trecenti Anglici, item qvadraginta inſuper ſemunciæ & numero undecim. Sacerdos Einarus Olai filius magna cum minimis recenſuit. Item in parva crumena numero octoginta & unum. Item centum & viginti.

(l) *Ad Johannem Ref Epiſcopum.*

Gratias ago, Domine Epiſcope! pro omni benevolentia mihi a Vobis, ultima vice cum Vobis adfui, præſtita, qvam omni ſtudio iterum demerebor. Notum Vobis eſto, me memoriale iſtud qvod a me petiiſtis, Epiſcopo Augmundo, (cujus animæ Deus propitius eſto) tradidiſſe. Diſplicuit ei, cum comperiretur vos qvæſiviſſe, num ille pecuniam, ab hæredibus Vigfuſi Erlendini ſolvendam, acceperit, de qvo & Vos ejus reſponſum poſtulaſtis, qvibus ille reſpondit, nullam ſe pecuniam accepiſſe, nec accipere potuiſſe; Hanc rem cum prædicti Vigfuſi hæredibus ſaltem eſſe. Ita & ego de famuli Veſtri, hic Havniæ jam pridem agentis, verbis percepi, Epiſcopum Augmundum æſtate præterlapſa, qva in hanc regionem trajecit, Vobis perſcripſiſſe,

ydur til edur bodſkap giortt í firra ſumar ſem hann kom hier til landz, þad hann hefdi ſendtt ydur med Síra Gíſla Jónsſini, alias vocatur Gilbertt. nockura peninga oc eirnin med mier, þann tíd ec ferdadiſt fyrir minn herra. Þuí ſkulu þier vita ad med mier hefur hann ydur óngva peninga ſentt, oc ecki reynaſt þad ſannindi, þuí ec hafdi ecki eirn hálfpening medferdar þann ſem honum tilkom, í þann tíma ſem ec fann ydur. Enn huad hann hefur ydur ſentt med Síra Gíſla eda odrum, veit ec ecki, þuí þad er nú hardla ókunnugtt, nema þad ſem ec hefi heyrtt. þar vera vmtalad. Hafdi B. Augmund þá nockura hluti í frammi til orda oc atburda frá þuí ec kom apttur í Iſland ſem ecki voru rieliger nie ſuarliger, ſem honum gud forláti, hvar ad nú gioriſt ecki þorf um ad ſkrifa. Kynni ec ydur í nockurum hlutum til vilia ad vera, ſkulu þier mig þar reidubúinn til finna. Hiis commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ 1 Auguſti anno 1542.

G. E. S. S.

CAP. XI.

De Sigismundo Ejulfi filio.

Sigismundus Ejulfi filius, Ogmundi Epiſcopi ex Asdiſa ſorore nepos, Paſtor primo Vallaneſenſis, deinde Hytdalenſis, ſed ſvadente & impellente avunculo, a Clero Skalholtino ejus in Epiſcopi officio ſucceſſor deſtinatus, anno ſeculi 36 in Norvegiam tranſiit, ſed anno 1537 ab Olao Lunge

---

perſcripſiſſe, aut nuntium miſiſſe, ſe per Sacerdotem Giſlaum Jonæ, qvi alias vocatur Gilbert, ut & per me, dum ad Dominum meum proficiſcebar, aliqvantum pecuniæ miſiſſe. Scitote igitur eum nihil pecuniæ per me miſiſſe, nec unqvam evincetur me vel dimidium obolum, qvi ad illum pertinuerit, qvo tempore Vos conveni, mecum habuiſſe. Sed num aliqvid per Dominum Giſlaum, vel alios, Vobis miſerit, neſcio, id enim in occulto verſatur, niſi qvod fando audivimus. Epiſcopus Augmundus, ex qvo in Iſlandiam redii, multa verbis & factis peregit, qvæ nec ex æqvo erant nec jure, qvæ Deus illi condonato, qvæqve perſcribere opus non eſt. Si qva in re Vobis gratificari poſſem, me paratiſſimum reperietis. His commendo vos omnipotenti Deo. Hafniæ die 1 Auguſti Anno 1542.

Giſſurus Einari Superintendens Skalholtenſis.

ınge Engelberti filio, ultimo Norvegiæ Archiepiſcopo paulo anteqvam exilium iret, ultimus Catholicorum Skalholtenſis Præſul ordinatur, o honore ei diu frui non contigit, eodem enim die in morbum incins. die 19 ab ordinatione vitam cum morte commutavit; unicam Thurida Einari filia (a) filiam relinqvens, nomine Catharinam, qvæ vennis in pedibus Ogmundi Epiſcopi, cum caperetur, cubuit, adulta ro nupſit Egillo Olai filio, ex qvo peperit Jonam Egilli Paſtorem 'eppholenſem, non incelebrem *Annalium Epiſcoporum Skalholtinorum* nditorem, qvi ineunte ſeculo 17 Skalholti mortuus eſt, & Olaum illi filium, Paſtorem Veſtmanneyenſem, qvi anno 1627 a piratis Algenſibus, qvædam Islandiæ loca depopulantibus, Veſtmanneyas vero pe:us vaſtantibus, captivus Algeram deportatus fuit, ſed deinde liber:e donatus, in patria ſenex obiit (b).

Hæc Thurida ob proceritatem cognominata *Grandis* (hin ſtórá), antea fuit Theodori Einari filii, Sigismundi in Sacerdotio Hytdalenſi Prædeceſſoris concubina, exqve eo ſemel pepererat; Deinde vero ad ejus ſucceſſorem Sigismundum tranſiens, ex eo Catharinam habuit; Tandem celebris Viri Oddi Gotſkalkini concubina exſtitit, ex qvo etiam aliqvoties mater facta, paulo ante ipſius mortem ei legitimo conjugio ſociata eſt; qvod inter alia exemplo eſt, qvalis fuerit Clericorum hoc tempore cælibatus.

) De utroqve hoc fratre, eorumqve ſcriptis, in Periodo ſeqventi plura dicendi locus erit.

SECTIO IV.

De Epiſcopis Holenſibus.

CAP. I.

De Beinere & Jona Tovæ filio.

§. I.

Epiſcopum qvendam, cui nomen *Beiner*, aliqvando Holis fuiſſe, patet ex *Regeſto Audini Epiſcopi*, ubi ejus mentio fit, ut & Jonæ Epiſcopi (a); atqvi ante Audinum nullus ſub Beineri nomine Holis Epiſcopus fuit, ut ex continuo & nunqvam interrupto eorum Catalogo conſtat, nec ullus Jonas, qvi poſt Beinerum templum Stadarbackenſe viſitare potuit; nam Jonas Ogmundi primus Holanæ Cathedræ Præſul nec ullum Beinerum in officio anteceſſorem habuit, nec templa, ejus ætate, tantam poſſederunt librorum ſuppellectilem, ut Stadarbackenſe tantum habere potuerit, qvantum ei hic tribuit. Taceo qvod hic etiam mentio fiat Erici Officialis, cum ætate Ogmundini nulli exſtiterint Officiales. Veriſimillimum ergo fit, *Audini Regeſtum* interpolatum eſſe (b), ita ut hæc, & forte multo plura, a recentiore manu adjecta ſint; Ut & qvod Beinero locus debeatur inter annum 1401, qvo Petrus Epiſcopus occubuiſſe

---

(a) *Audini Regeſtum* in indice bonorum templi Stadarbackenſis habet: " Stadarbacka " kyrkia á hálft þridia hundrad í bókum eftir Ejólf preſt, ſem Erekur Officialis " ſkrifadi, á því áre, ſem herra Beiner biſkop kom út, og ſo var þá er herra Jón " biſkop let reikna. " Id eſt: *Templum Stadarbackenſe libros decem imperialibus æſtimandos poſſidet, a presbytero Eyolfo ſibi relictos, ſecundum id qvod Officialis Ericus ſcripſit, anno, qvo Dominus Beiner Epiſcopus peregre advenit, & ſimili modo Epiſcopus Jonas computari fecit.*

(b) Interpolatum eſſe hoc *Auduni Regeſtum*, inter alia monſtrant rationarium templi Bergſtadenſis, qvod Laurentium; Reikiahlidenſis & Breidabolſtadenſis, qvæ Egillum; Tiörnenſis & Grimseyenſis templorum rationaria, qvæ Jonam Skalli, Epiſcopos nominant; unde etiam, hæc de Beinere poſtmodum inſerta eſſe, non eſt qvod miremur.

ɪiſſe fertur, & 1414; qvo Arnas Skalholtenſis, Holanæ diœceſeos Viſitor exſtitit; alias enim in ſerie Epiſcoporum Holenſium tanta non inenitur lacuna, ut ipſi locus commode concedi qveat; Jonas autem, qvi ſucceſſit, aptiſſime invenitur in qvodam ex tribus ejusdem nominis, empe Jona Tovæ, Jonæ, vel Vilhelmi filio, qvi continuo ordine ɪcceſſerunt.

§. 2.

Poſt Petri Epiſcopi, ſive mortem, ſive ex Islandia diſceſſum, qvi ɪno 1402 accidiſſe videtur, diœceſis Holana ad annum 1419 proprium ɜeinere excepto) non vidit Epiſcopum: Nam anno 1403 ejusdem Offiales fuerunt Theodorus Theodori, Paſtor Höſkuldſtadenſis, Steinɪodus Thorſteini, Paſtor Greniadarſtadenſis (a), & Haldorus Lopti, vos omnes una cum reliqvis Holanæ diœceſeos Sacerdotibus, exceps 6 duntaxat Presbyteris, tribus Diaconis & uno Monacho, morbus ille ɔidemicus, qvi eodem anno Islandiam vaſtavit, demeſſuit. Anno 1406 ogus qvidam Styri filius eandam ornavit Spartam. Jonam Thorfinni oc tempore etiam geſiſſe Vicariatum hujus diœceſeos, certum eſt, ſed vo anno & qvamdiu, incertum: ejus enim mentionem facit Jonas Toæ filius, in codicillis datis 1419. Anno 1409 Jonas Skalholtenſis Honam diœceſin viſitavit, Anno 1413 —14 & 15 Jonas Hallfredi filius, bbas Thyckvabæenſis, Officialem diœceſeos Holanæ egit, ab Arna Olai, t videtur, conſtitutus, nam anno 1415 præbendam Mel in Midfiordo ſtimari curavit, qvod ut Epiſcopi Vicarius feciſſe videtur; Eodem nim anno Arnas Olai filius, Skalholtenſis Epiſcopus, ab Aſkelo Archipiſcopo totius Islandiæ Viſitator conſtitutus, eandem loco Jonæ Epiopi Holani adminiſtravit, idqve officii usqve ad ſuum ex Islandia diseſſum anno 1419 continuavit; Nam annis 1415 —17 & 18 eandem iſitavit, &, ut erat pecuniam corradendi ſummus artifex, & hic ex vavis re lucrum facere non omiſit. Diſcedens autem ex Islandia, in Jorvegia obvium habuit Jonam Tovæ filium (b), Holanæ diœceſeos

 Epiſcopum,

(a) Vid. ſupra pag. 218.

(b) Hunc Jonam Tovæ filium, & ejus ſucceſſorem Jonam Jonæ filium, *BIORNUS Skardsaaënſis*, *ARNGRIMUS*, *THORLACIUS*, aliiqve, cum Jona Vilhelmi filio, confundunt,

Episcopum, itineri Islandico accinctum, cui crucem, dictam *Glæser*, aliaqve cimelia dono dedit, unde Jonas oceano se committens, Islandiam in freto Therneyensi, una cum Johanne Pauli Islandiæ Præfecto, aliisqve Danis, appulit, moxqve per provinciam Borgarfiord Holas tendens, Reykholtum, ad Thorkillum Olai filium, Arnæ Episcopi fratrem, divertit, qvi Toparchiæ Hunavatnensis in diœcesi Holana, diu fuerat Præpositus, adeoqve ipsi qvodam modo subditus.

§. 3.

Acta ejus in hoc officio, postqvam in Islandiam venit, sunt, institutio solennis comessationis, qvæ, ut unum necessarium a nemine cathedram ascendente & primam celebrante missam, omitti potuit, sub cujus exitum, Thorkillum Olai filium in jus vocavit, rationem administratæ Præposituræ Hunavatnensis expostulans, damnum hoc modo, qvod frater ejus Arnas Episcopus, Holanæ Cathedræ loculos expilando, intulerat, resarciturus; sed qvid hoc modo profecerit, non liqvet. Deinde eodem anno die Simonis & Judæ edixit, ut prædia Valthiofsstadæ & Arnarstadæ, qvæ Jonas Thorfinni, Holanæ diœceseos Vicarius, Jonæ Pauli pro salario dispensationis opum Cathedralium emancipaverat, cathedræ & templo Holano, ut ejusdem æternum peculium, restituerentur, Legibus enim Ecclesiæ prohibitum esse, fundos cathedræ abalienare, qvamdiu mobilia in promtu sint, qvibus nomina solvi possent. Paulo post, die Sylvestris, sc. 31 Decembr. de prædio Vallholt, qvod Astrida Jorundi filia Arnæ Olai filio ob sustentationem ad dies vitæ ex bonis cathedræ tradiderat, pro tribunali sententiam dixit. Anno 1420, anteqvam Visitationem Ecclesiasticam ordiretur, Jonam Biarni filium ab Officialatu removit, sed Arium Thorbiorni filium Cathedræ Dispensatorem constituit.

---

fundunt, & ex tribus ejusdem nominis unum faciunt; sed distingvendos esse, res ipsa loqvitur. Jonam Tovæ filium fuisse natione Danum verosimile est; sed qvo anno cathedram Holanam nactus fuerit, incertum; factum autem id esse ante annum 1415, nos docent literæ protectoriæ & commendatitiæ Erici Pomerani, datæ hoc anno 4 Septembr. in qvibus Rex dicit eum Islandiam jam tandem intrare & episcopalia suæ diœceseos capessere velle, vide supra pag. 226. qvod tamen ad annum 1419 dilatum est; unde suspicari licet, Jonam dudum hoc officium nactum esse, sed in aula Pomerani & alibi, tempus trivisse.

constituit. An Monasterio Mödruvallensi, cujus templum, anno 1421, tempestas dejecit, manus porrexerit auxiliatrices, non liqvet; sed certum, qvod hoc anno Dominica Passionis, Abbatissæ & Monasterio Reinenesensi, prædium Hof in Hofdaströnd concesserit. Anno 1423, cum mortem non procul abesse sentiret, Michaëlem qvendam diœceseos Officialem, sed Thorkillum Gudbiarti Cathedræ Dispensatorem constituit, eoqve facto, obiit, cum sedisset Holis annis 4. officium vero ad minimum annis 9 vel 10 gessisset; Sed hac constitutione animos subditorum commovit, qvi Jonam Biarni filium Officialem, sed Arium Dispensatorem constitui exoptabant, qvæ dissensio Johannis Pauli, Regii Præfecti, interventu ita sedata est, ut Michaël Officialatum, sed Johannes Pauli Cathedræ Dispensationem obtineret.

Cap. II.

De Jona Jonæ filio.

§. I.

Moriens anno 1423 Jonas Tovæ filius, Holanæ diœceseos Vicarium constituerat Pastorem qvendam nomine Michaëlem, qvi in annum 1424, eo functus esse videtur; qvo, si Annalibus fides, *Jonas* qvidam *Jonæ filius*, natione Anglus, Islandiam intravit, & ex portu Hafnarfiordensi, recta Comitia adiit; ubi, cum Holani eum non tam libenter acciperent ac speraverat, Skalholtum petiisse, ibidemqve 4 Presbyteros & nonnullos Diaconos sacris initiasse, moxqve ad exteros abiisse, ajunt. Sed verosimilius est, eum Holas venisse, ibidemqve hyemasse, licet a plurimis pro genuino diœceseos Episcopo non acciperetur, ut hac vice nec primam caneret missam, nec solenne institueret convivium. Holis eum hoc anno fuisse, mihi persvadet revisio rationum templi Ripensis, & apocha data Sveno Halthori filio, qvæ facta sunt Holis die Veneris primo in carnis privio anni 1425, cum ipsius appenso sigillo, ut nostrum habet apographum; sed anno 1426, anteqvam navim solvit, videtur Jonam Abbatem Thyckvabajensem in diœcesi Skalholtina, Holanæ diœceseos

ſeos Officialem conſtituiſſe (a), nam hunc id officium geſſiſſe, teſtantur literæ, qvibus pactum inter Illugum Biörgulfi & ſacram Virginem Reineſtadenſem Thorunnam Ormi filiam, confirmavit, appenſo ſuo (ut ipſe ait) Officialatus ſigillo, ſcriptæ Holis Dominica ante hebdom. 4 Tempp. 1427, eodemqve anno præbendam Greniadarſtad juſſu Archiepiſcopi, ut ipſe fatetur, inviſit & æſtimavit.

§. 2.

Secundum Auctorem *Annalium Recentiorum*, qvi hoc tempore floruit, Jonas anno 1427, in Islandiam ex Anglia venit; ſed Holanis eum pro ſuo habere Epiſcopo recuſantibus, Skalholtum deflexit, ibiqve qvosdam ſacro ordine ornavit, moxqve ad exteros receſſit, ſed ante abitum Jonam Pauli Holanæ diœceſeos Officialem conſtituiſſe, veroſimile facit ejusdem Jonæ judicium, qvod Holis anno 1429 die Martis, in hebdomate Paſchatos, de ſcortationibus Margretæ Sigurdi filiæ, qvas qvinqvies cum Brinjulfo qvodam commiſerat, pro tribunali ſententiam dixit; ubi Jonas expreſſe vocat ſe Holanæ diœceſeos Officialem. Tandem anno 1429 reverſus, ad diem 8 Septembr. qvi eſt Nativitati Sanctæ Mariæ dicatus, primam celebraſſe Miſſam & ſolenne convivium inſtituiſſe perhibetur, qvod tamdiu ob ſupra memoratas diſſenſiones & tot annorum abſentiam diſtuliſſe videtur; alii autem id ad annum 1427 referunt (b). Anno 1429, templum, monaſterium & cœmeterium

(a) Qva de cauſa Holanus Præſul Abbatem ex diœceſi Skalholtina Holanis Officialem conſtituerit, præſertim cum eadem curia haberet viros tali officio non impares, qvales fuerunt Jonas Biarni, Jonas Pauli, ut & Michaël, (qvos paulo ante nominavimus) non facile dicitur aut intelligitur, niſi ſtatuatur, (α) Jonam in Skalholtinos aliqvid imperii aut habuiſſe aut ſibi arrogaſſe, ſecus enim hoc officium Abbati Thyckvabæjenſi imponere non potuit. (β) Diſſenſionem inter ipſum & Holanos tantam fuiſſe, ut plurimi ei parere recuſarint, aut ille omnes hoc officio indignos habuerit.

(b) Qvod & veroſimillimum videtur; Nam anno 1429 feria tertia Paſchatos Jonas Pauli Officialis diœceſeos Holanæ, Holis Hialltadalenſium ſententiam dixit de Brynjolfo Egellino concubinatus, cum Margareta Sigurdi filia, qvarta & qvinta vice convicto; qvo tempore nullus Epiſcopus Holenſis adfuiſſe videtur. Sed paulo poſt feria qvinta ante feſtum Jacobi, eodem loco & anno, Epiſcopus Jonas (Vilhelmi) eccleſiam Miklabæenſem ob interceſſionem Lopti Divitis Steindoro cuidam confert; Præterea hujus Jonæ

terium Helgafelli, ut & cœmeterium Reykholtense innocenti sangvine polluta lustravit; Abbates præterea, Nialum Helgfellensem, & Thorgilsum Munkathveraaensem, ordinavit; qvod cœnobium proxima hyeme, una cum templo & omnibus ornamentis sesqvi horæ spatio conflagraverat. Plura de hoc Jona Jonæo in medium proferre non possumus, sed si conjecturæ aliqvis locus dandus est, verosimile fit, ipsum his peractis eodem anno ad exteros abiisse, ibidemqve aut occubuisse, aut officium abdicasse.

CAP. III.

De Jona Vilhelmi filio.

§. I.

Anno 1429 *Jonas Vilhelmi filius* Holanam calcare cathedram cœpisse videtur, hoc enim anno Jonas Pauli suæ administrationis rationem ei reddidit; perfectamqve nactus est apocham; sed paulo post Episcopi gratia excidens qvod ab Episcopo vocatus non comparuit, & ad Synodum provincialem deinde anno seqventi vocatus, 30 armatis stipatus apparuit, ob qvam contumaciam Præsul ei septem dies concedit, intra qvos appareat, ni excommunicari malit, qvod etiam evenit, qvo facto Præbendam

Jonæ Episcopi diplomata alia, numero viginti, de eodem anno existunt, qvorum ultimo Jonæ filio Gudmundi, fabro, ecclesiam Glæsebæensem in annum proximum confert Dat. Holis Hialltadalensium feria tertia proxima ante natalitia, sive in vigilia S. Thomæ Apostoli anno 1429. Ejusdem Episcopi de anno 1430 diplomata numero triginta exstant, qvorum primum est apocha Presbytero Aræ Thorbiörnis filio, pro muniis & rationibus Dispensatoris, dederat, qvod munus Arius a festo S. Thorlaci in æstate anni 1429 ad diem S. Hilarii 1430 gesserat. Dat. Holis in Hialltadal, feria tertia proxima post diem S. Hilarii, anno Domini M.CD.XX decimo. Unde patet, Jonam Vilhelmi anno 1429 peregre advenisse, & hæc acta supra recensita, qvæ Jonæ Jonæ filio fide *Annalium* adscripsimus, aut ad Jonam Vilhelmi transferenda, aut etiam, si a Jona Jonæ peracta sunt, ad priores annos ablegenda esse.

dam Greniadarstadensem ei ablatam Thorkelo Gudbiarti filio contulit, eidemqve tria melioris notæ prædia ad Jonam pertinentia seqvestrare, tamdiuqve retinere præcepit, donec Jonas ex voto Thorkeli templo Grenjadarstadensi satisfecisset, tandemqve omnia Jonæ bona ut excommunicati sibi rapuit, qvod Jonam, ut Episcopo se submitteret, adegit. Eodem anno Lopto Guttormi filio præbendam Saudanesensem contulit, & intercedente Lopto, Laufaasensem Helgoni Biarni filio. Jonæ Biarni filio cœnobium Modruvallense ea conditione contulit, ut unum Pastorem & duos Monachos ibidem sustentet. A Jona autem Benedicti filio ob involuntarium homicidium novem marcas accepit.

§. 2.

Ab Olao Ejolfi filio prædium Hedinshöfda accepit, a Sveno Hallvardi magnam partem prædii Rip; reliqvum vero ejusdem prædii a Thorlako Sigurdi filio expressit. Ab Ario Thorbiörnonis filio, qvi vadimonium pro Jona Pauli obierat, 60 Hundredas, seu 240 Joachimicos exegit: Ario deinde ob negligenter gestum Officialis munus, dicam scripsit; qvod judices discernere non audentes, ipsius Episcopi judicio submiserunt. Finnbogo Jonæ filio ob nimis parce solutam hospitalitatem Episcopi diem dixit (a). Anno 1432 Illugum Biorgulfi filium induxit, ut septem partibus prædii Holensis in Skaga cathedræ Holanæ cedat, pretium ab ipso Deo, largissima ejus matre Virgine Maria, Sancto Johanne, Sancta Anna, & Sancto Gudmundo, solvendum assignans. Nobile prædium Siovarborg, a Margareta Erici & ejus filio Magno accepit, tandemqve sibi Halsa in Slettuhlíd, cum lucrosis qvibusdam oris maritimis & 12 vaccis aut earum æqvivalenti pretio a Theodoro Arnæ filio comparavit, cui villa Geitaberg in diœcesi Skalholtina cessit. Qvæ omnia ab anno 1430 ad annum 1434, inclusive, acta sunt.

§. 3.

Anno 1431, qvassata aut semifracta qvædam navis oneraria, merces & homines in oram villæ Hardbak ad cathedram Holanam pertinentem,

(a) Vid. ad finem hujus Cap. Litr. A. Qvod non unicum est Documentum qvantam curam noster ventri impenderit, aliud enim videsis ibid. Litr. E.

ntem, ejecti erant, qvæ Præsul sibi vindicare satcgit, sed Rafnus lmundi, tum temporis Nomophylax, vir gravis & justitiæ tenax, his ex Juris Civilis præscripto sententiam dixit, qvod Præsuli tan- re displicuit, ut Rafno extemplo iræ & minarum plenas mitteret as, ni suum rescinderet judicium, se ipsum, omnesqve ejus asseclas mmunicaturum, navis autem fragmenta & alia, de qvibus litiga- r potius combusturum qvam a sententia destiturum. Cumqve No- hylax a recto tramite retrahi non posset, Præsul eundem excommu- vit. Thorkelo autem Gudbiarti filio, qvod ille, qvi antea fuerat auæ cathedræ Dispensator, & dimidium talium rejectamentorum in edræ præjudicium sibi emerat, dicam scripsit. Cumqve Rafnus anno vivis excederet, Thorkelus Gudbiarti, nomine Ragnhilldæ Biarni , Rafni viduæ, prædium Holas in Laxardal, Episcopo pro anima i emancipavit, qvapropter Præsul animam & corpus Rafni, tem- nqve, ad qvod excommunicatus sepultus fuerat, absolvit, triginta- inferias in templo Holano, duas autem a qvovis diœceseos sacer- : pro eo celebrandas promisit, præcipue cum Thorkelus Rafnum ientem absolutionem & reconciliationem cum Episcopo & cathedra ına serio desiderasse, jurejurando ibidem confirmaret, mulctam au- pecuniariam, qvam Rafnum hujus judicii promulgatione promeru- censebat Præsul, haudqvaqvam condonare voluit, sed ab hæredibus endam esse dixit.

§. 4.

In tantum, hac tempestate Anglorum negotiationes in Islandia luerunt, ut plurimi sæpe ibidem hyemarent, qvod etiam anno 1434 Toparchia Skagafiordensi accidit. Cum his Præsul societatem qvan- iniisse fertur, qvod etiam ejus literæ, aliaqve in eorum gratiam ı, verisimile faciunt, nam cum rapinis, furtis, scortationibus, cædi- , grassarentur, incolæ vim vi repulsuri arma ceperant, eorumqve ter 80, prope villam Mannskadahol ceciderunt. nonnulli autem ım ultrices manus effugientes, Holas se contulerant, asylum in tem- cathedrali qværentes, qvod Præsul illis libenter præstitit, & pro- ıationem qvandam edidit, qvam in Comitiis Provincialibus ad ther- Vallalaug habitis, a Jona Einari filio, Præposito Toparchiæ Skaga-

fiordensis publice legi curavit; Qva in suam & Sancti templi Cathedralis, qvod Holis est, gratiam & protectionem recipit, omnes illos Anglos qvi jam ibidem sunt & columnam chori Cathedralis amplectuntur; onerariam autem illam navim, qvæ in portu constituta est Kolbeinsaarosensi, cum omnibus mercimoniis & qvibusvis ad eam pertinentibus, suum esse peculium. dimidiam enim partem se sibi, temploqve Holano, pretio ab illis comparasse, dimidiam autem dono accepisse. Cumqve hæc universa jam sua sint & cathedræ, hosce infestare aut in minimis illos molestari, severissime prohibet. Velit autem Præfectus Regius, aut qvis alius, ipsis, ut læsæ Majestatis reis, Regio nomine dicam impingere, illis, ut in hac nave una cum se & istis transfretent, ac intra 12 mensium spatium coram Rege & Senatu legibus secum certent; Qvi autem ab Anglis hisce aut a suis satellitibus injuria affecti sunt, illis, aut ex judicum sententia, aut æqvabili conventione, satisfactionem offert (a).

§. 5.

Ex omnibus hisce abunde patet: 1) Qvalem Jonas Vilhelmi egerit Episcopum, id est, atrocem & avarum. 2) Qvod hoc anno, aut proxima æstate, 1435 ex Islandia abire sibi proposuerit, qvod etiam fecisse videtur; Nam anno 1436, die 27 Maji, cum Jonas Gamli filius, tum temporis Holanus Dispensator, villam Nylendi Holanæ Cathedræ ab Halldoro Steindori filio emeret, mentio tantum in icitur Officialis Thorkeli Gudbiarti filii, sed non Episcopi, qvod haudqvaqvam factum esset, si ille in Islandia adfuisset. Mortem ejus plurimi ad annum 1440 referunt; qvid autem illa assertio veri habeat, non constat, id autem pro certo habemus, qvod post annum 1435 in Islandia non apparuerit: Nam ab hoc tempore ut verisimillimum videtur, sed certe ab anno 1438 ad annum

1444,

(a) Hæc actorum Jonæ Vilhelmi nobilissima sunt, qvibus addi possunt institutio Collegii Canonicorum cathedræ Holensis, vid. supra pag. 384; pœnitentia Thordo sacerdoti præscripta, vid. ibid. pag. 387; Statuta synodalia de variis rebus vid. ad finem hujus Capitis Litr. B, epistola monitoria contra stupratores & adulteros, ibid. Litr. C. & emendicatio stipis in gratiam Gudmundi Boni, ibid. Litr. D; qvæ omnia & alia multo plura, occurrunt in actorum ejus libro originali membraneo Bibliothecæ Magnææ No. 235 in Qvarto.

1444, Gotsvinnus Skalholtensis Episcopus Holanæ dioeceseos Vicarium aut Inspectorem egit (*).

Litr. A.

(a) Anno Domini millesimo qvadringentessimo tricessimo a miduikudagen nesta efter decollacionem sancti Johannis baptiste var ek arae præstr Thorbiarnarson officialis hæilagrar Hola kirkiu til skylldadr af minom verdoligum herra herra Jonæ biskupi Villialmssynæ a Holum ath sægia lögh millum hanns ok finbogha bonda Jonssonar vm biskupc giftingh þann tima hann giftæ ner honom. j asæ j Kelldohuerfui ok ath þeim badum vndir læggiandæ med handabandæ biskupinum ok fimboga þui in nomine Domini Amen. sægir ek biskupinn skylldugan þann tima hann vill visetera gere hann sitt giftingarbref a presta stæfno þægat sæm hann vill rida ok þat lata forda kirkiu fra kirkiu þat sæinasta ath fardogum sua ath þæir hafuæ fulla visso sæm med honom skulo taka. Enn þann prestr ædr bonde sæm med honom tekr skal ætla biskupinom ok hanns monnom tolf ok honom ænom þrettanda sæmiligan kost ok maaldryckio biskupinom sealfuom ok hanns tolf monnom en herra biskupinn skal skipa mann til ath ræida sin kost ok keykimæistara en huar herra biskupæn veri æi suo haldæn sæm adr sægir þa skulo prestar ædr

Dddd 3 bændr

(*) Qvid hic in tali officio gesserit, vid. supra pag. 475.

(a) Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo, feria qvarta proxima post decollationem Sancti Johannis Baptistæ, Ego Arius presbyter filius Thorbiörnis, Sanctæ Holanæ Ecclesiæ Officialis, a Venerando Domino, Domino Jona Episcopo Holensi, filio Vilhelmi, inter eum & Dominum Finnbogum Jonæ jus dicere jussus sum, de hospitalitate Episcopi, dum Asi in Kellduhverfo Episcopus a Finnbogo excipiebatur; Cum igitur ambo, tam Episcopus, qvam Finnbogus, stipulata manu compromitterent, hinc in nomine Domini amen, ego edico, debere Episcopum, dum visitatum it, literas de diversoriis in synodo scriptas, ad loca, qvæ visitaturus est, mittere, illasqve ab una ecclesia ad alteram perferri curare, & hoc qvidem non serius qvam tempore habitacula mutandi, ut ii, qvibus ille excipiendus est, illud certo sciant. Sacerdos autem, aut colonus, qvi eum excipere debet, Episcopo, & ejus insuper duodecim comitibus victum decentem, ipsi præterea Episcopo & duodecim hisce assectis potum ad mensuram subministrato, sed Dominus Episcopus coqvum & hominem cibum paratum, suppeditato. Ubicunqve Domino Episcopo, ex prædictô omnia non

bændr hiká fyrir gera ſuo ſæm biſkupinom uæl aheegir ok þæim hann giſter nær lærdr ædr læikr ok ſuo preſtar ok bændr ſkyldugir uth kræfuia ok bæida ræidſkiota huerr i ſinni kirkiuſokn efter þui ſæm huer hefuer fongh til at forda biſkupen i adra kirkiuſokn vndir þuilika ſækt ſæm kriſtæn rettr gerir þar radh fyrer. Var þeſſi minn orſkurdr framſagdr j kirkionæ aſæ j kældó huerſui mer j domſæti ſitiandæ minom herra biſkupinom ſealfuom ſamþyckiandi ok þeſſom lærdom mönnom ok læikom aheyrandom ok neruærandom jon preſt biarnaſyni. þorkæli gudbiarttsſyni þordi ogmundsſyni preſtum. þordi þorſteinsſyni jonæ egillsſyni publico notario gambla, martheinsſyni ok jonæ ketellsſyni læikmonnom ok morgom odrom godum monnom ſamþyckiandum j ſama ſtadh dæghi ok aræ ſem furr ſægir.

Litr. B.

(b) Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo triceſimo tertio var þetta ſamþykt j preſtaſtemſnu af biſkup ok ollum preſtum. Inprimis ſyſt er biſkup ridr j viſitatione ſkal hann ſkoda kirkiur ok hennar eignir ok ſtadena ok ſtadarins penninga bekr ok ſkruda alltare ok allt þat ſem til Gudz embættis ſkal hann ſkoda oll ſakramenta preſtanna þar næſt ſkoda löring lærdra ſem leikmanna eda hverſu þeir hallda ſina

---

non præſtantur, tam ſacerdotes, qvam coloni, ex voluntate Epiſcopi ſatisfacere, qvique eum excipiunt clerici & laïci, ſive presbyteri fuerint, ſive coloni, in ſua ſinguli parœcia, eqvos, qvibus Epiſcopus in proximam vehatur parœciam, ſub mulcta in jure eccleſiaſtico dictata, pro ſingulorum viribus imperare & poſtulare, tenentur. Hæc mea ſententia perlata eſt in templo Aſenſi Kellduhverſi, me pro tribunali ſedente, ipſo Domino meo Epiſcopo comprobante, & his clericis & laïcis audientibus & præſentibus, Jona Presbytero filio Biarnii, Thorkelo filio Gudbiarti, Thordo filio Ögmundi, presbyteris, Thordo filio Thorſteini, Jona filio Egilli, Publico Notario, Gamlio filio Martini, & Jona filio Ketilli, laïcis, & multis aliis viris diſcretis aſſentientibus, eodem loco, die & anno, ut ſupra.

(b) Anno Domini milleſimo qvadringenteſimo triceſimo tertio, ſeqventia in Synodo ab Epiſcopo & omnibus presbyteris approbata ſunt: Inprimis Epiſcopus eccleſias viſitans, templa, eorum bona & villas præbendarum, harum qvoqve facultates, libros, & veſtes ſacras, altare & omnia qvæ ad cultum divinum adhibentur, ſacramenta omnia ſacerdotum, doctrinam exinde, tam clericorum, qvam laïcorum perluſtrato, qvomodo

a tru med gud ok sina formenn andliga ok veralldliga svo sem seger
irkiunnar lagabok serligha at biskup skal rada kirkium ok kirkna eign-
ı tiundum ok tilgiofum skipa þeim til ok fra epter þvi sem hann
l med lærdra manna rade. Item skulu bændr ok prestr gera fullan
allan rekninghskap a ollum kirkna godzum ok serliga tiundum sem
ir vita fyrir gudi eda þeirra erfingiar ef þeirra kann vid ath missa
: næst ath setia ok semia lærda sem leika ok svo skyllda til alla lærda
nn ok svo leikmenn ath veita allan þann færleik sem þeir eru skylld-
ath gera sinum biskupi þa hann visiterar sina kristne hvort helldr
f a lande edr vottnum. Item skipade biskupinn ok aller prestar
ıþyktu ath prestar taki allar presttiundir ef þeir syngia sim messur
ı huarri kirkiu. Synge hann halfan saung eda meir take prestar allt
ıp enn böndr presttiunder allar. Item villia ei lærdir sem leikir
'dnad med biskup hirte þa fyst med andlight sverd þa med verald-
: suerd.

Litr. C.

Vær Jon medh (Gudz) nadh biskup a Holum gerom ollum monn-
um j woru biskupsdæmi (kunnigt) ath sakir wors biskupsligz
embettis

---

modo scilicet religio in Deum & magistratum, tam spiritualem qvam secularem, ex præscripto Codicis Legum ecclesiasticarum, observetur, de hoc præprimis articulo, penes Episcopum esse dominium in ecclesias & earum bona, decimas & donaria, qvæ omnia de clericorum consilio ex lubitu conferre & auferre ei liceat. Item coloni & sacerdotes, vel his defunctis, hæredes, plenam & exactam omnium ecclesiæ bonorum, præcipue autem decimarum, tanqvam in conspectu Dei, rationem reddunto. Episcopus præterea tam clericos, qvam laïcos corrigito & emendato, & omnes clericos æqve ac laïcos ad subsidia itineris sive terra, sive mari eundum sit, Episcopo ecclesias visitanti subministranda, adigito. Item Episcopus jussit, omnesqve presbyteri consensum præbuerunt, omnes decimas sacerdoti cessuras, sacerdotibus persolvendas esse, si modo hi qvinqve missas in singulis templis celebraverint. Qvod si dimidium vel plus sacrorum sacerdos celebraverit, hic totam mercedem, patronus autem templi omnes decimas sacerdoti debitas, accipiunto. Item siqvi, sive clerici, sive laïci, Episcopo obtemperare renuerint, hic in illos gladio primum spirituali, post seculari, animadvertito.

Nos Jonas Dei gratia Episcopus Holensis, omnibus nostræ diœceseos incolis notum facimus, nobis ex officio nostro & dignitate episcopali curam & sollicitudinem incumbere,

æmbettis ok ſtættar bær oſs umhygiu ok forſio firer hafua ath kriſtendomrenn aukizſt ok rettliga haldizſt i alla ſtadæ huar wer mægum þat bættra. En ver ſeam þo vida ſtorra vmbota a vantta j morgum ſtodum mæir æn oſs er liuft. þui firer (biodum) wer ſterkligha ollum monnum ſæm liggia j opinberligum hordomæ ok frillo lifuernæ ok þar medh þeim ſæm likamliga liggia med ſinum gudſifium konom ok kallom huortt ſæm þeir edr þær hafua þeim haldæt vndir ſkirn ædr biſkups handh med öllum þæim wænſlum ſæm gudz laugh þar ytazſt vm græina ath taka gudz likama fur æn þeir ſkilæſt medh glæpin ok ſyndina ok tækit ſcrifter ok fæ lat ſæm brotonom til bærr efter gudz loghum ok hæilagrar kirkiu med ſuornum æidum ok trulofuan. þui biodum wer vorum profaſtum j hunavatz þinghæ asbirnæ abota a þingheyrum ok ſira hermannæ Jonsſynæ vndir krapptæ hæilagrar lydnæ medh þeſſo varo opno brefæ ath læſa þetta bref opinberliga ath huerræ graptar kirkiu firer þeirra tida ſoknarmonnum ok þeir firerbiodæ ollum preſtum j ſinom umbodhum ath gifua þeim gudz likama er briota þetta uortt bodh ok ſkipan. Enn ſtæfnæ þeim firer oſs ſæm her j motæ vilia þrioſkazſt. Ok til ſannænda her vm ſettum wær uortt jnſiglæ firer þetta bref er ſcrifat var a Holum j Hialtadaal fauſtodagæn j ymbrodogum j langafauſto anno domini milleſſimo quadringenteſſimo triceſſimo primo.

Litr.

---

cumbere, ut chriſtianiſmus creſcat, & ubiqve, qvantum emendare in nobis eſt, rite obſervetur. Nos vero, multis in locis magnos defectus, plusqvam nobis libitum eſt, invaleſcere animadvertimus. Hinc omnibus in publico adulterio & concubinatu perſeverantibus, ut & cognatione ſpirituali conjunctis, tam viris, qvam mulieribus, ſive in baptiſmo, ſive in confirmatione ſuſceptores egerint, in omnibus, qvin & remotiſſimis, cognationis gradibus, in legibus divinis commemoratis, hanc cognationem re venerea violantibus, corpus Domini ſumere prohibemus, prius qvam a ſcelere & delicto deſiſtentes, pœnis condignis ex divinis & Sanctæ eccleſiæ Legibus exantlatis, jure jurando & ſtipulatione præſtitis, mulctam ſolverint (abſolutionem nacti fuerint). Qvare Præpoſitis noſtris in Toparchia Hunavatnenſi, Asbiörno Abbati Thingeyrenſi, & Hermanno presbytero Jonæ filio, vi ſanctæ obedientiæ, his noſtris patentibus præcipimus, ut literas hasce in qvocunqve templo jure ſepulturæ gaudente coram parochianis publice recitent, & ditionis illorum ſacerdotibus, hujus noſtri ſtatuti & præcepti transgreſſoribus corpus Domini concedere prohibeant, ſed contumaciter perſeverantes in jus, pro noſtro tribunali dicendum, vocanto. In qvorum teſtimonium nos ſigillum noſtrum his literis appendimus, ſcriptis Holis in Hialltadalo, feria ſexta in hebdomade qvatuor temporum Qvadrageſimæ, anno Domini milleſimo, qvadringenteſimo, triceſimo primo.

Litr. D.

Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo var ek Jon Egilsson publicus notarius þar nærri a Holum j Hialtadaal in to sancte Matthei apostoli j forstofunne fyrir framan timbrstofuna sogdum stadh ok nerverandum Ormæ . . . syni Þorsteini Jonssyni swæini Halvardssyni ath herra Jon biskup a Holum keypti med Jon idh Gudlaugsson sin swæin ath wæra bonarmadr heilagrar Holakirkiu æns goda Gudmundar biskups um allan væstfyrdinga fiordungh skildæ rra biskupenn honom i sin þionozstu læyn fiogur hundrot skuldæ n hafua jordina Aa j \ nadaal ok þau sex kugildæ sæm þar nu mæd nda firer tau hundrot badæ saman ok þar til skuldæ min herra faa nom med jordonæ tau kugildæ til medferdar ok her ofan skuldæ æn n herra faa honom med jordonæ tau hundrat onnor i ollo þarfligu dzse honom takandæ ok minom herra vtlatandi skuldæ Jon mæga ipta ok gefua i millom hesta ok taka af þui sæm gefazst kynnæ til allan argræida ok kostnadar j ræisonæ upp aa rettan ræikningh en Holakia ok biskupinn æiga alt þat gefit verdr smatt ok stort. Item skuldæ n taka nu vt adr han fær i bonena æina vodh tuitiga en adra j wor nu kæmr.

Anno Domini millesimo qvadringentesimo tricesimo, ego Jonas Egilli Notarius publicus Holis in Hialtadalo, in festo Sancti Matthæi apostoli, in atrio triclinii lignei dicto in loco, præsentibus Ormo . . . . . Thorsteino filio Jonæ, & Sveino filio Hallvardi, præsens eram, qvo tempore Dominus Jonas Episcopus, cum Jona Gudlaugi filio fabro, famulo suo, contractum iniit, ut hic per totam qvadrantem occidentalem Sanctæ ecclesiæ Holanæ & Bono Gudmundo Episcopo stipem peteret. Dominus Episcopus mercedis loco sedecim joachimicos persolveret, Jonas qvoqve villam Aa in Unadalo cum sex vaccæ æqvamentis, qvæ ibidem præsto sunt, utraqve locario octo joachimicorum, acciperet, Dominus qvoqve meus una cum villa duo vaccæ æqvamenta illi utenda daret, & Dominus meus illi unacum villa aliorum octo joachimicorum pretium præterea emanciparet, rebus utilibus, Domino meo ex pensuro, Jonæ autem accepturo condignis, constans. Jonas, qvicqvid in commutationem eqvorum, & omnes itineris, ut & alias impensas, erogaverit, stipi demeret, earumqve exactam rationem redderet, ecclesia autem Holana & Episcopus reliqvum stipis, tam magnum, qvam parvum, possideret. Item Jonas jam statim priusqvam mendicatum iverit, viginti ulnas panni inqvilini, & totidem alias vere proxime subseqventi acciperet.

Litr. E.

(e) A funnodagæn næfta fyrir Philippi ok Jacobi a fama aræ uar þetta forordh mins herra ok iuffa Semundafonar ath minn herra fkuldæ gifua honom fim hundrot j þionozftulæyn i þeffu. tuæggia kua fodur hæima a Holum med nyt ok kalfsældi tuituga uodh goda ok tiu aura j voru tolf ferdonga fmör æin godan panffara med forftalæ ok tau hundrot fyrir huder fyrir kækimæiftara ræntto ok tolf fiordonga fmör ok tau naut ok her til gaf hann iuffa ty tvæggia kua fodr ok nyt ok kalf ath æino huerio utbuæ fkuldæ min herra hefta hann æn iuffæ fkuldæ hefta fin pilt.

Cap. IV.

De Gotfkalko Gotfkalki filio.

§. I.

Gotfkalkus Gotfkalki filius ex antiqviffima nobilitate Norvegica oriundus, ut ex Chriftophori III. Daniæ Regis literis (f), datis 1442, apparet, (qvibus eundem, cathedram Holenfem, omniaqve eorum utenfilia & fervitia in fuam accepit fingularem protectionem) hoc ipfo anno Holanus Epifcopus factus eft, qvam promotionem aliqvo modo ipfi debuiffe Pontifici Romano non eft vero diffimile, cum eandem ab eo emere neceffum

(e) Dominica proxima ante Philippi & Jacobi eodem anno, hic erat contractus Domini mei & Juffii Sæmundi filii, ut Dominus meus operam ejus viginti imperialibus, his fpeciebus expendendis, compenfaret: Duarum vaccarum in prædio cathedræ domeftico Holis faginatione, qvarum lac & vituli Juffio cederent; panni inqvilini melioris notæ ulnis viginti; decem unciis mercium; centum & viginti libris butyri; lorica melioris notæ chalybe obducta; octo imperialibus loco corii, qvod præfecto coqvorum expendendum eft; ut & centum & viginti libris butyri, & duobus bobus caftratis. Adhæc duarum vaccarum faginationem, una cum earum lacte & vitulis, in villa qvadam, in qva cathedra villicationem inftituit, Juffio dedit. Dominus meus Juffio, hic autem fuo mediaftino, ipfe, eqvum fuppeditaret.

(f) Vid. fupra pag. 229.

necessum habuerit (a). In Islandiam venit & Cathedram calcare cœpit anno 1444 ut ex codicillis datis & a Clero Holano subscriptis, Holis, die Martis post festum omnium Sanctorum apparet, in qvibus testantur se vidisse literas collationis & documenta, qvæ Gotskalkus habeat a Spirituali Patre Aslako Archiepiscopo Nidarosiensi & Christophoro Daniæ Norvegiæqve Rege, qvem ideo ut proprium Holanæ diœceseos Episcopum agnoscere, ipsiqve omne debitum obseqvium & honorem promittunt.

§. 2.

Anno 1445 die Jovis post Festum Michaëlis, Mödruvallis in Hörgardal, Oddum Thorkeli filium in jus vocavit, qvod sibi, ut Episcopo, non ostenderit literas collationis, qvod, aut qvo pacto ipsi præbenda Bægisaaënsi uti frui liceat; cui, si eandem promere non possit, præter ingentem mulctam pecuniariam, publica absolutio, ab ipso Episcopo accipienda, indicitur. Anno 1448, revisis rationibus Jonæ Paulini, qvi multis retro annis Holanæ diœceseos Officialis Cathedræqve Dispensator fuerat, omniaqve, tam decimas qvam Denarium Petri ab ipso accuratissime administrata inveniens, perfectissimam apocham dedit, & literas collationis præbendæ Greniadarstadensis, qvas Jonas ab Askelo Archiepiscopo habuit, suo calculo confirmavit (b). Jonas autem hoc anno cum tribus Clericis & octo laïcis in Episcopi gratiam testimonium edidit, qvod qvicunqve colonus inter Hraun in Fliotum & Hraun in Slaga, qvi Regi tributum pendere debeat, teneatur etiam Episcopo solvere tributum casei, id est 10 pondo casei aut 7 pondo butyri, qvæ exactio post morbum illum epidemicum, qvi anno 1403 Islandiam valde exinaniverat, primo in desvetudinem venerat, & deinde penitus neglecta fuerat.

§. 3.

Anno 1448, ab Askelo Archiepiscopo Inspector Skalholtinæ diœceseos & totius Islandiæ Generalis Visitator constituitur (c), sed audita

 Askeli

(a) Vid. supra Sect. 3. cap. 5. §. 1 pag. 478.

(b) Qvod vi privilegii, supra pag. 348. a nobis allati, fecisse videtur.

(c) Vid. supra pag. 340.

Aſkeli morte in Daniam anno 1450 tranſiiſſe videtur, ibiqve præſens Marcello Poſtulato Nidaroſienſi, numeraſſe 119 lothones argenti, qvos Cameræ Apoſtolicæ pro ſua in Holanam Cathedram introductione debuit, & a Marcello in Vicariatu diœceſeos Skalholtinæ confirmatus fuiſſe, ſimulqve a Chriſtiano I. clementiſſimas accepiſſe literas, datas Hafniæ, Sabbato proximo ante Feſtum Andreæ Apoſtoli 1450, qvibus non tantum ipſe & Holana Cathedra in ſingularem Regis protectionem ſuſcipiuntur, ſed præterea ipſi conceditur, ut ejus navis mercatoria libere in portubus Norvegiæ mercaturam exerceat (a); Sed in patriam redux anno 1451, in Synodo Provinciali Clero Holano reſolvendum propoſuit, qvo modo & a qvo ſolvendæ eſſent impenſæ hac peregrinatione ab ipſo factæ, qvas Cathedraticum & contributiones vocant (b), qvi unanimi effato, qvod omnes unius anni decimæ, templis per univerſam diœceſin Holanam debitæ, ipſi cedant, decreverunt (c).

§. 4.

Ut fidum decebat Archiepiſcopi Vicarium, denarium Petri ſollicite conqvirebat. Naglam pro qvovis capite exigens (d), qvas, aliisqve rationes

---

(a) Vid. ſupra pag. 240.

(b) Qva fronte Prælati iſti Holenſes, Abbates, Officiales, aliiqve primarii Presbyteri has expenſas vocare potuerunt *Cathedraticum* & *Contributiones*, non video, cum Cathedraticum fuerit illa pars oblationum & donorum, qvæ in Encæniis & Natalitiis templorum Epiſcopo cedebant, & dudum in Iſlandia abrogatæ erant. Vide ſupra Per. 2. Sect. 2. cap. 4. pag. 234.

(c) Suſpicio oriri poſſit hic legendum eſſe annum 1501, ita ut hæc ſententia perlata, ad Gotſkalkum poſteriorem referenda ſit, eo qvod multa judicum nomina in id temporis actis occurrant.

(d) Ex præſcripto *I.L. Eccleſ.* cap. 31. debuit qvivis pro ſe Divo Petro pendere *unum nummum numeratum, qvorum decem unam ulnam faciebant*, qvi nummus vocabatur *Nagli;* Sed cum qvatuor oboli unam faciant ulnam, manifeſtum eſt Denarium Petri, ſive Naglam, fuiſſe $\frac{2}{5}$ unius oboli numerati; Diſcrimen autem inter nummum *numeratum* (talem) qvi in mercibus conſiſtebat, & *penſum* ſive *ponderatum* (veginn) argentum ſignatum, tantum fuit, ut unus ponderatus, æqvaret ſex numeratos, conf. ſupra Tom. 1. pag. 63.

:iones purgatum (a), variaqve negotia expeditum, fobrinum fuum
laum Rögnvalldi anno 1452 in Daniam transmifit, qvi proximo anno
vertens attulit: 1) Clementiffimas Regis Chriftiani I. litteras, datas
afniæ die Gregorii 1453, qvibus mandat, ut Marcello abfenti diœce-
os Skalholtinæ cives morem gerant. 2) Ipfius Marcelli literas ad ejus-
:m diœcefeos incolas, qvibus Vicariatum Gotfkalki denuo confirmat,
vetat, ne recipiatur Matthæus Epifcopus, qvi vagabundus per Norve-
æ Regnum fe ubicunqve ingerere ftudeat, datas eodem anno, die Be-
:dicti (b). 3) Henrici Kalteifen Archiepifcopi Nidarofienfis literas,
tas Bergis, die Marci, qvibus Gotfkalko notum facit, & fe, & Re-
:m, confirmaffe literas Marcelli Epifcopi, qvibus ille Vicariatum diœ-
·feos Skalholtinæ ipfi contulerat; præcipue autem ipfi injungit, ut
örnum Thorleifi, qvi Skalholtinam fedem occupaverat, inde ejiciat,
ab illo rationes proventuum a morte Gotfvinni ad præfens tempus
vere expofcat, ipfumqve, fi tergiverfetur, excommunicet, qva occa-
ne in laicorum temeritatem, templa & eorum poffeffiones aliaqve
cris ufibus deftinata, tractare præfumentium, graviter invehitur. Præ-
:rea ad tempora qvibus Gotfkalkus fuit Vicarius Marcelli in diœcefi
alholtina, proprioqve nomine Holanam rexit, referendæ funt literæ
licolai V. Pontif. Rom. Datæ 12 Calend. Octobr. 1448, qvibus Skal-
oltino & Holano Epifcopis injungit, ut perfonam idoneam & utilem
irönlandis in Epifcopum ordinent & inftituant (c). Qvid autem in

 hoc

) *Nos Marcellus Dei gratia Epifcopus Skalholtenfis, item Nidarofienfis Ecclefiæ Poftulatus, notum facimus per patentes & recognofcimus, qvod nos anno Domini 1453 feria tertia poft Dominicam Judica, recepimus manuale a dilecto nobis in Chrifto Domino Olafo Rögnvaldi Presbytero diœcefeos Skaloltenfis pro parte Reverendi Patris, Domini Gotfcalci Epifcopi Holenfis & Adminiftratoris Ecclefiæ noftræ Skalholtenfis, nobilia Anglicana aurea ad computum qvatuor marcarum monetæ Hafniæ qvodlibet, in qvorum teftimonii & fidei dictis Domino Epifcopo Gotfcalco & Olafo prævalentem qvittantiam & teftimonium recognifcimus damus & impartimur. Datum Hafniæ Rofkilldenfis diœcefeos in die Sancti Benedicti, anno Domini 1453 noftro fub Sigillo præfentibus appenfo.*

Daniel Kerker *Secretarius.*

) De Gotfkalki in diœcefi Skalholtina actis, vid. fupra pag. 478. 479.

:) Literas iftas vid. in Celeberr. & de Hiftoria Danica meritiffimi *SCHLEGEL Samlung zur Dänifchen Gefchichte* &c. Tom. 1. part. 1. pag. 178.

hoc negotio Præſul perfecerit, ignoramus; id autem certum eſſe ſtatuimus, qvod paucis poſt annis, Andreas qvidam Grönlandiæ Epiſcopus fuerit (a).

§. 5.

Anno 1454 prædium ytre Ey, qvod Abbas Asbiörnius a Cœnobio Thingeyrenſi abalienaverat, ei, ſua ſententia pro tribunali reſtituit. Anno 1456 prædium Hardbak, ad Holanam Cathedram pertinens, exceptis tamen oris maritimis & omnibus qvæ ibidem a mari ejiciuntur, Einaro Abbati Munkathveraaënſi vendidit, qvi Epiſcopo prædium Dy in redhoſtimentum tradidit, ut teſtantur codicilli dati Holis, die Chudberti. Ultimum autem ejus actorum, (nam plura conſulto omittimus) qvod ad nos pervenit, eſt acqviſitio prædii Nup in tractu Ejafiallenſi intra diœceſin Skalholtinam, partim ob promiſſam ſuſtentationem Ingebiorgæ Olai filiæ, partim ob delictum filiorum ejusdem Ingebiorgæ, qvi in templo Nupenſi conflixerant, reliqvam autem ejusdem prædii partem anno 1451 ab iisdem emerat. Datæ ſunt literæ mortuo Gotſkalko Holti ad Ejafioll, in Nativitate Sanctæ Virginis 1457 qvo anno paulo ante e vita exceſſit, cum Holanæ diœceſi annis 15 præfuiſſet, ibidem autem 13 ſediſſet, Skalholtinam vero octennio gubernaſſet; Vir haudqvaqvam malus, & Holanorum Præſulum, qvi hoc ſeculo vixerunt, nulli ſecundus.

Cap. V.

De Olao Rognvaldi filio.

§. I.

Mortuo Gotſkalko, Jonas Pauli, Paſtor Greinjadarſtadenſis, qvi antea ſæpius, nunc Diſpenſator opum Cathedralium, nunc diœceſeos (ut loqvi amabant) Officialis fuerat, conſentiente clero Holano, aut Gotſkalko

(a) Vid. ſupra pag. 481.

Gotfkalko moriente ita conftituente, idem Officialis munus fufcepit (a). *Olaus* autem *Rögnvalldi filius*, Gotfkalki fobrinus (b), natione Norvegus, Paftor primo Oddenfis & deinde Breidabolftadenfis, a Clero electus, anno 1458 in Norvegiam primo, & deinde in Daniam, trajecit, qvo audito, Matthæus Epifcopus Holas advolat, & ut cathedra fibi cedatur, poftulat; qvod cum Officialis abfente Olao facere pernegaret, interventu Biörni Thorleiffonii, tum temporis totius Islandiæ Satrapæ, factum eft : ab omnibus acceptum, ut Matthæus ab Holana Cathedra abftineat, donec tempus, qvisnam verus ejus foret Epifcopus, edoceat (c).

§. 2.

In Norvegiam veniens Rögnvalldinus ab Olao Archiepifcopo gratanter exceptus fuit, qvi in ipfius favorem ad Islandos literas dedit, Bergis die Petri & Pauli 1459 qvibus fub fumma obedientia & excommunicationis pœna prohibet Matthæum in alterutrum Islandiæ Epifcopatum recipi, cum a Canonicis Nidarofienfibus, qvibus jus vocationis ad Islandicos Epifcopatus competat, nullam habeat vocationem, effe præterea perjurum, fui ordinis apoftatam, excommunicatum & erronem, qvi obivis femet intrudere difcupiat; Si vero fedem Holanam aut aliqvæ ejus bona rapuerit, jubet incolas, Olao Rögnvalldi fuo Poftulato & futuro Epifcopo fuccurrere, & Matthiam qvam primum expellere, gratiam & præmium a fe exfpectare jubens (d). Ex Norvegia in Daniam tranfiit Olaus, & a Rege Præturam Toparchiæ Skagfiordenfis emendicatus eft; cujus collationis literæ datæ funt Hafniæ in vigilia Andreæ, in qvibus Holanus Epifcopus audit; unde patet literas Archiepifcopi datas effe anteqvam Olaus ordinatus fuit, & forte eodem anno in Islandiam transmiffas; Olaum autem poft ordinationem in Daniam profectum effe,

(a) Vid. fupra pag. 391.

(b) Fratris filium faciunt *BIORNUS de Skardsaa*, & qvotqvot eum feqvuntur *Annalium* fcriptores; Sed fororis filium *ARNGRIMUS JONÆ* in *Comment. de Isl.* fol. 62. & qvi eum femper feqvitur *THEOD. THORLACIUS* in *Catalogo Epifc. Isl.* impr. 1688, aliiqve, qvi *ARNGRIMUM* exfcribere folent.

(c) Transactionem iftam vid. ad finem hujus Cap. Litr. A.

(d) Vid. plura de Mattheo fupra pag. 480.

esse, &, cum ibidem festo Andreæ, in aula Regis hæreret in Islandiam anno tandem 1460 reversum esse, qvicqvid dicant *Annalium* Scriptores, qvi ejus reditum ad annum 1459 referunt.

§. 3.

In patriam redux, dioecesin ab Officiali acceptam administrare cœpit, cui perfectissimam suæ administrationis apocham dedit; sed anno 1464 inimicitiæ inter eos nasci cœperunt, qvarum causa fuit, qvod Paulinus prædium Valthiofstadi qvod Jonas Tovæ filius Holanæ Cathedræ 1419 adjudicaverat, ut suum peculium retinuit, suæqve concubinæ Thorunæ Finnbogi filiæ habitandum concessit, qvam Præsul ideo in jus vocavit, sed licet nec ipsa, nec qvisqvam ejus vice compareret, jurejurando tamen probari curavit, qvod Jonas Biarni filius hocce prædium Holanæ Cathedræ in sempiternum peculium emancipaverit, qvodqve Cathedra ejus usus fructus integrum decennium retinuerit, tandemqve prædium Cathedræ penitus adjudicavit, dictamqve pro tribunali sententiam Olao Pastori Husavikensi mandavit ut Thorunnæ notam faciat, qvam ille Grenjadarstadi Dominica ante Festum Jacobi, ut in mandatis habuit, legere cœpit, qvod audiens Jonas Pauli, maledictis & irarum plenus Pastorem adoritur; Thorgilsus autem Gunnlaugi filius schedam arripiens discidit, qvapropter Præsul Thorgilsum diris devovit, Finnbogum vero, Jonæ & Thorunnæ filium, aliosqve Jonæ domesticos excommunicavit, sacraqve in templo Grenjadarstadensi administrari interdixit, ipsi tamen Jonæ parcens, forte qvod ætatem & antiqva viri merita respiceret; Sed cum rei hæc nihili facerent, tandem anno 1466 Pastorem qvendam Jonam Petri, qvi sacra in templo Grenjadarstadensi, præsente Finnbogo aliisqve excommunicatis, administraverat, in jus vocavit, qvi, etsi in judicio, qvod Videvallis die Veneris ante Nativitatem Baptistæ constitutum fuit, non compareret, tamen ut ipso facto excommunicationem promeritus, condemnatur, qviqve Episcopo pendere debeat tres matcas pro qvovis, qvem ad sacra in templo Grenjadarstadensi admiserat, & sex marcas pro qvovis qvi Thorgilso communicaverat, a qvo diris devotus fuit; Holas deinde se conferat, absolutionem ab ipso Episcopo accepturus, & pœnitentias exantlaturus, qvas Gratiæ Episcopali præscribere placuerit. Sed cum omnibus hisce

parum

arum proficeret, tandem anno 1468, die Saturni ante Festum Jacobi, l prædium Rodugrund, intercessoribus Einaro Abbate Munkatheraaënsi, gurdo Priore Mödruvallensi, Sveinbiörno Officiale & Thorleifo Caedræ Dispensatore, pactum inter Episcopum & Paulum Jonæ patrem itur, qvo Præsul iram compescens, in Pauli gratiam omnes hasce causas ondonavit & oblivioni penitus dare promisit; Paulus autem Præsuli ædium Valthiofstader penitus addixit cum 160 joachimicorum valo; placamento; Tandemqve etiam Episcopum cum suo satellitio, splendo excipere convivio, ex qvo haud indonatus discederet, promisit.

§. 4.

Anno 1467, cum Provinciam Eyafiordensem visitaret, in solenni missatione, a Pastore Saurbæensi instituta, qvæ communiter dicta fuit *skups veitsla* (Hospitalitas Episcopi, seu commissatio in Episcopi Visitione instituenda) inter ipsius satellites Skulium Arnæ filium & Hallrdum Amundi filium, jurgium ortum est, qvod tandem ad manus & idios venit, ita ut Skulius gladio Hallvardi occumberet, qvi in hac litione, anteqvam exspiravit, Episcopi manum leviter sauciaverat, am causam Skulii fratres, Runolfus, Sturla, & Bödvarus, Arnæ filii, anima fratris gravius pateretur, Episcopi judicio sua sponte subjecent, sperantes hoc modo mitiorem de mortui delicto sententiam; Sed e sua frustrati, a duodecimvirali Collegio, ab ipso Episcopo in hunc em instituto, injunctum illis fuit, ut Episcopo ob plagam ipsi inflicn fratris loco solvant plenam Præsulis Juris violati mulctam 2: 60 mar; deinde etiam 60 marcas, qvod in Visitatione Ecclesiastica hoc tum acciderat, & tandem etiam 60 marcas qvod Præsul ipsius herus t; Præterea unam supra viginti marcam ad medicinam vulneris, & nplo cathedrali 60 marcas, adeo ut illis, hæc plagula, præter fratris am, 348 joachimicis constiterit. Cum autem de cæde Skulii lege endum esset, Præsul protestatus est Skulium semet sauciasse, anteqvam ab Hallvardo lethalis plaga inflicta fuit; ideoqve jure cæsum censeri ere, qvapropter judices causam ut valde perplexam, & ipsis inextriilem, Regiæ Majestati referendam esse censuerunt. Præsul vero, ut etor provinciæ Skagfiordensis, Hallvardum pro insonte habuit, & ut plicem, qvi ad templum Holanum, tanqvam asylum, confugerat,

 donec

donec ex insula enavigare posset, securum declaravit, egregie hoc modo ostendens, qvanto paucæ ipsius sangvinis guttulæ, Skulii vita pretiosiores haberi deberent.

§. 5.

Anno 1470 Ingebiörga qvædam Einari filia, injuriam sibi a marito suo Runolfo Höskuldi illatam, coram Præsule qvesta est, qvod se penitus contemta desertaqve, eorum legitimis liberis neglectis, qvinqve adulterinos ex Halldora qvadam Theodori, sextum autem ex Thordisa Gudmundi filia susceperit, simulqve rogavit, ut Episcopus inter eos divortium decerneret, spondens se cum nemine, vivo Runolfo congressuram. Qvi a Præsule in jus vocatus Vidvikæ, eidem se suamqve causum humiliter subjecit, omniaqve hæc adulteria, prædia Skollatungam, Brattavallas, Hornbreckam. & 160 argenti unciarum valorem emancipando, expiavit. Et paulo post Præsuli in sempiternum sustentationis pretium prædium Bæesaa cum 120 unciis argenti addixit, qvæ alimentatio & contractus non diuturni fuerunt, nam Runolfus actorum pœnitens, & cœlibatus pertæsus, Holis aufugit, cumqve Halldora denuo consvevit, ambo enim nudi in templo Backensi concumbentes visi sunt, qvapropter Episcopus captivum carceri inclusit, & convocato duodecimvirali Collegio sententiam promulgari curavit, ut qvemadmodum justo jure captus esset, ita tamdiu in vinculis & carcere præscriptam ab Episcopo pœnitentiam agat, qvoad ipsius Gratiæ placitum foret Hoc eodem anno Episcopus Olaus Constitutionem fecit, qva septem cum semi prædia Curiæ Holensi pro celebrandis inferiis legat (a).

§. 6.

Anno 1474 Jonam Snorronis Holanæ diœceseos sacerdotem, ob multas gravesqve causas ab officio removit: 1) qvod dupplicis homicidii insimulatus fuerit, a qvibus se nec purgaverit, nec eorundem pœnitentiam egerit. 2) Thorgrimum Pastorem Fagranesensem sauciaverit, a qvo

(a) Vid. ad finem hujus Capitis Litr. B.

a qvo peccato, etsi non esset absolutus, sacrum tamen officium in contemtum sui administraverit. 3) Ut latro per totam Islandiam grassatus esset rapinis, adeo, ut ipsi Episcopo duos eqvos surripuerit; sibiqve in Præsulis & cathedræ damnum detinuerit. 4) Multis annis Episcopo immorigerum & refractarium semet præstiterit; cum vero ipsum suis literis monuerit, & sacris interdixerit, Holas pervenerit, multaqve jurgia & maledicta in se evomuerit; qvapropter ab officio, Beneficio & Pastorali honore eum removit, & ex Ecclesia Holana ejusqve sanctitatibus penitus ejecit, prohibens omnes sacerdotes, ipso præsente missam canere aut sacra administrare, jubens qvoque, ut omnes eum, donec pœnitentiam ageret, tanqvam ipsius Dei iram, vitarent & fugerent; qvod si non faceret, solenniter se cum suis Clericis, sonantibus campanis, & accensis candelis, diris devoturum minabatur; hanc excommunicationem per universam toparchiam Skagfiordensem tam clara voce, testibus adhibitis, Thorarinum Stephani legere jubet, ut ab omnibus audiri qveat. Eodem anno pratum qvoddam inter Holas & Reykiarhol controversum, Holis adjudicavit, 60 marcarum adjiciens mulctam, si qvis illi damnum adferre præsumat. Exstant præterea plura hujus anni Acta minoris qvidem notæ, sed qvæ omnia viri ingenium clare ostendunt.

§. 7.

Floruit hoc tempore sacerdos qvidam, Sigmundus Steindori, ingenio & viribus pollens, concubinam habens Solveigam Thorleifi filiam, Biörni Divitis sororem, sed Einari Biörni filii amitam, (qvorum uterqve Islandiæ Præfecturam gesserunt). Ex hac Solveiga inter alios famosum illum Nomophylacem Jonam Sigismundi, Gudbrandi Episcopi Holani spectatissimi avum maternum, suscepit. Hic primo Episcopi amicorum albo inscriptus, ab illo præbendam Miklabæensem & Præposituram Hunavatnensem obtinuit; sed anno 1474 eorum amicitia ita frigescere cœpit, ut Præsul ei dicam scriberet: 1) qvod Pastorem qvendam in jus vocaverit, qvi ejus jurisdictioni non erat subditus, qvod Sigismundus negavit, dicens se ab Episcopo hujus causæ judicem constitutum fuisse; qva de re judicum sententia fuit, inobedientiæ eum

reum esse; nisi intra mensis exitum testibus legitimis suam innocentiam probet. 2) Qvod literas excommunicationis Gudmundo Thorarini & Vilborgæ Martini filiæ debito more & legitime prælegi non curasset, qvapropter etiam contumaciæ reus judicatur. 3) Qvod Biörgam Thordi filiam, domi suæ plus qvam 4 hebdomadas contra edictum Episcopi manere permisisset, qvod tertia contumaciæ condemnationis causa fuit. 4) Qvod nullam reddidisset rationem triennalium decimarum Toparchiæ Hunavatnensis, qvam intra septem dies reddere & triginta marcas pro qvovis anno solvere jubetur. Reliqvas autem causas judices ipsi Episcopo dijudicandas submiserunt, qvi jam, ut sæpius solitus erat, judicem & actorem agens, Sigismundo Præbendam Miklabæ in sempiternum, sed officium in triennium abjudicavit; absolutionem autem contumaciæ criminum a se ipso impetrandam edixit; Qvo facto Miklabæense Beneficium Jonæ Broddi filio contulit, qvem etiam Inspectorem totius diœceseos constituit, ipse autem ad exteros enavigavit; Qvod Sigismundo, natura haud qvaqvam pusillanimi, & affinium, præsertim Einari Thorlevidæ, potentia freto, animum ita auxit, ut promulgatum judicium non tantum nullius faceret, sed præterea per filium Asgrimum, armatis stipatum, Miklabæum invaderet, qvi qvicqvid ibidem invenit, in suam redegit potestatem, qvod ut audivit Broddinus, convocatis rusticis Asgrimum invadit, qvi etsi non imparatus opprimi non posset, Broddino tamen impar, firmiter stipulatus, posthac se nunqvam Broddino adversaturum, abitum cum suis impetravit. Idem etiam eadem hyeme Sigismundus Broddino jurejurando promisit, & præterea prædictum se judicium omnimode impleturum; Infida autem hæc pax fuit; nam anno 1476 ipse Sigismundus & Einarus Biörni cum Asgrimo & duobus aliis Sigismundi filiis, qvorum utriqve Jonæ nomen erat, & 15 aliis asseclis, Miklabæjum armati invadunt, omniaqve qvæ inveniunt, partim consumunt, partim avehunt, partim disperdunt. Qvod audiens Broddinus, qvi tum temporis Episcopali præditus fuit authoritate, Einarum Biörni, ejusqve asseclas, excommunicavit. Sed illi omnia ejus conamina contemnentes, proxima hyeme Miklabæum capiunt, & pro lubitu omnia disponunt. Broddinus autem, qvantum in ipso fuit, par pari retulit, & 13 vaccas, qvas illi Miklabajæ reliqverant, in suam redegit potestatem. Episcopo autem anno 1478 in Islandiam reverso, Sigismundus tandem prope Kalfstadum in Hialltadal, die Jovis ante Divi-

sionem

nem Apostolorum superiori cessit, eiqve prædium Flatatungam, conatiente Solveiga, cujus id peculium erat, 400 joachimicis æstimatum, præterea 80 unciarum argenti æqvivalens pretium, tradidit.

§. 8.

Mortuo circa annum 1472, Jona Paulino, Episcopus opulentisiam Præbendam Grenjadarstad Einaro Benedicti certis conditionibus ntulerat; qvarum præcipuæ, qvæ huc pertinere videntur, fuerunt; ut tiam partem salmonum, qvos ibidem capi contingat, justoqve jure cathedram Holanam pertineant, ipsi tradat; Omnibus, Episcopo, ntra qvemvis, assistat viribus; nullam concubinam domi alat, sed alibi n habere, prohibitum non fuit: Sed si ullam injunctarum conditionum gligat, Præbenda privatus foret. Hunc anno 1479 coram Synodo dvikæ habita inobedientiæ accusavit, qvod scilicet salmonum integro ɔtennio captorum nullam sibi reddiderat rationem; qvapropter judim sententia Præbendam reddere, & pretium promte solvere, jussus :, qvod si uno anno semi marcæ pretium æqvaret, templo Holano marcas, sin vero 4 uncias, aut æqvaverit, aut excesserit, 30 marcas ndat.

§. 9.

Anno 1479, Arnam Höskuldi filium prædiorum Nupufell & ɔappstader possessorem in jus vocavit, eo qvod templis ibidem contutis ingentem pecuniam deberet, qvod cum Arnas ex judicum sentɔtia non solveret, Præsul anno 1480 edito scripto edixit, utrumqve ædium templis cedi debere, & præterea tantum mobilium bonorum, antum debitum Arnæ, pretium prædiorum excedat, qvemqve ea inhaare, iisdemve sine sua venia uti frui prohibens: Qvod cum Arnas ɔocentia & bona conscientia (ut videri voluit) fretus, nil curaret, & ædia nihilo secius retineret, Præsul tandem anno 1480, convocata 24 :erdotum Synodo, Arnam, excommunicationis pœnam promeritum, ɛter 4 marcarum mulctam, qvam Episcopo solvat, Holis se sistere abutionem accepturum, easqve subire pœnas, qvas ejus Gratiæ injunre placeat, judicabat: Mortuo autem Arna, amicorum interventu

 factum

factum est, ut Episcopus Höskuldo ejus filio Nupufellum concederet, si modo æqvivalens solvat pretium (a).

§. 10.

Ab anno 1470 ad 1489 viguit controversia Hvassafellensis de Biarno Olai & ejus filia Randida; Biarnus hicce, vir prædiorum & pecoris dives, qvod cum filia sua Randida impudice consvesceret, diffamatus fuit, sed qvam vere, ambigitur; Præsul autem, ne talia impune fierent, sui muneris esse ducens, Biarnum callide interceptum, Holas deportari & carceri includi curavit, in qvo coram Episcopo & aliis, qvod cum filia sæpius congressus fuerit, qvam memoriter numerare possit, confessus esse fertur, qvapropter ab Episcopo præscriptis, nec paucis, nec levibus, pœnis competentibus, absolutus dimittitur; Sed sui juris factus, omnia pernegavit, & carceris sqvalore & cruciatibus victum confessum se esse affirmavit: Randida vero in umbra Rafni Nomophylacis delitescens, factum constanter denegavit; Rafnus vero qvod sui muneris erat, curans, in Comitiis generalibus, cum 24 Assessoribus, anno 1481, pro tribunali sententiam dixit: Randidam, si posset, cum 12 mulieribus, eandem excusantibus, jurejurando semet purgare debere; Biarni autem incarcerationem, causa indicta, contra leges factam esse, cui, ex earum præscripto, duodecimvirali jurejurando crimine se liberare liceret; Regiqve totum causæ connexum referendum esse, hujus enim de eadem statuere, solius esse. Licet autem utriqve, Biarnus & Randida, tale præstiterunt jusjurandum, non tamen ab incepto destitit Præsul; Sed qvinqve Sacerdotum testimonio, qvod Biarnum in carcere leniter tractaverit, aliisqve pro sua causa præmunitus, in Norvegiam transiit, acceptaqve Archiepiscopi confirmatione eorum qvæ acta erant, & mandato, qvod Biarnus qvam primum Islandia relicta, loca sacra freqventet; Randida autem in patria, acta competenti pœnitentia ab Episcopo absolvatur, in Islandiam reversus, anno 1484 Vidvikæ, convocata Synodo, Biarni in carcere factam peccati confessionem, duorum Sacerdotum juramento confirmari curavit, ipsumqve omnibus, qvæ de eo ex legum Eccles-

(a) Hæc controversia, & plures ejusdem naturæ, occasionem præbuerunt edicto regio qvod supra pag. 241. attulimus.

Ecclesiasticarum præscripto constituta & judicata essent, teneri, possessionum autem dimidiam partem Regio fisco, dimidiam vero Episcopo deberi, judicavit. Qvid inde de Biarno & Randida factum fuerit, non liqvet, nisi qvod Biarnus in excommunicatione decesserit, probabile est, ut ex dicendis patebit. Randida autem in diœcesin Skalholtinam transiit; Skalholti enim constituta, anno 1497, Eirico Einari villam Vadum in Skriduhversi vendidit. Bonorum Biarni confiscatio, certas ob causas, dilata esse videtur ad annum 1491, cum totius Islandiæ Præfectus, Ambrosius Illiqvod, Spialldhagæ, in Tractu Ejafiord, eadem frustra appeteret; Paulus enim Brandi filius, 110 armatis stipatus, Biarnum ejusqve causam tam strenue defendit, ut Præfectus re infecta discederet. Tandem autem 1492, Ambrosio cum suis, Episcopo cum duobus Sacerdotibus, Paulo Brandi cum multis aliis, ibidem convenientibus, res ad umbilicum venit, ita ut Præsul & Præfectus, cum nulli alii id facere vellent, sortitione adhibita; prædia dividerent, qva Præsul Thveraa in Fnioskadal, Heidarhus & Vik in Flatejardal, adeptus est (a).

§. 11.

A Rafno Nomophylace, ut rebatur, & haberi voluit, illatam Ecclesiæ & sibi injuriam, qvod de causa Biarni, qvam mere Ecclesiasticam esse dixit, jus dicere ausus erat, haudqvaqvam ferre potuit Episcopalis justitia, qvin eundem id circo excommunicaret, qvod Nomophylacem anno 1481 Præsuli se sistere & absolutionem petere adegit, qvod ille, nisi Randidam sibi traderet, & supplex pœnitentiam ageret, recusavit, qvæ cum Rafnus promittere nollet, re infecta discessum est; Qvi, ut Episcopo qvam plurima ægre faceret, Randidam, ut insontem, secum habuit, & cum ea communicavit, Sacerdotibus causis Politicis sese immiscere, easqve judicare, aliis autem Regis subditis Episcopi prædia conducere, & in villis ipsius ministrare, interdixit, & ut videtur, supplicem libellum plebis, de Episcopo qverimonias continentem, Regi referendum accepit. Præsul vero suis militans armis, maximam minitabatur dirarum devotionem, eamqve in templis solenni more ter proclamari jussit, qvod Rafnum non qvidem fregit, sed, utut prohibente & omnimode

(a) Vid. supra pag. 246.

omnimode inhibente Præſule, ad exteros abiret, adegit. Qvo ille audito, Clerum Holas freqventem convocat, qvorum 24 omnium loco ſubſcripſerunt, Rafnum Nomophylacem Gratioſo ſuo Domino & Spirituali Patri, Domino Olao, immorigerum fuiſſe, & contra ejusdem Gratiam conſpirationem feciſſe, qvod ſententiis, qvæ hic ſecundum leges Eccleſiæ promulgavit, parere & teneri noluerit, qvi etiam plebem patriæ induxerit, famoſum de Epiſcopo edere libellum, qvo ipſius nomen intra & extra diœceſin diffamaret. Epiſcopum autem templum Cathedrale refeciſſe, ornamenta argentea, veſtes ſacras & ſimulacra addidiſſe, extra Inſulam diſcedentem omnes theſauros Clero ſemper concrediditſe, nec ſibi aut Templo, niſi legibus, judiciis & pactis, qvicqvam acqviſiviſſe, cumqve, ut Nobilem decet Dominum, Eccleſiam gubernaverit, ſe nullius rei ipſi conſcios eſſe, qvod invidiam ei creare poſſet; Plebem vero contra Epiſcopum eo temeritatis proceſſiſſe, qvod Eccleſiæ jura proſeqvi non potuerit, unde inter Clerum & Plebem inimicitia tanta ſit orta, qvæ Religionis eradicationem & ruinam ſecum ſit tractura, ni mature & valide obveniatur; tandemqve per Deum & omnia ſacra, Regem, Archiepiſcopum, & Regni Senatum adjurant, ut afflictæ ſubveniant Eccleſiæ.

§. 12.

His aliisqve teſtimoniis Præſul inſtructus enavigavit, Rafnumqve ſuo nomine coram Rege & Archiepiſcopo accuſavit, qvod odia & conſpirationem contra ſe, non tantum in cauſa Hvaſſafellenſi, ſed multoties excitaverit, qvod nullam ſacelli qvod domi haberet, proventuum rationem reddiderit, aliisqve, ad idem audendum, autor fuerit, tandemqve qvod in ſui viſitantis honorem Convivium Epiſcopale non inſtituerit; Qvibus effecit, ut Archiepiſcopus hoc anno monitorias ederet literas, qvibus primo in Rafnum acriter invehitur, cujus acta & judicia in cauſa Hvaſſafellenſi ſufflaminat, Epiſcopi vero confirmat; illis, qvi cum Rafno contra Epiſcopum ſteterant, conſulit, ut ſe Epiſcopo ſubmittant, ni devotionis pœnam ſubire malint. Rex autem Islandis ſcripſit anno 1483, ut Epiſcopo obedientiam præſtent, debito eum mactent honore, debita & proventus promte reddant. Nomophylaci, ut ejus jurisdictioni & Eccleſiæ commodis nullo modo ſit impedimento, mandat;

dat; Præfecto etiam Regio Thorleifo Biörni filio idem injungitur. Datum Stoffrene, Sabbatho proximo post Festum Jacobi Apostoli (a).

§. 13.

Dum hac vice apud exteros egit Præsul, duos habuit in Officiales, Sveinbiörnum Thordi Pastorem Grenjadarstadensem, & Sigurdum Mælefellensem, qvi anno 1483, Jonam Thorvalldi, postea cathedræ Holanæ vicarium, & deniqve Abbatem Thingeyrensem in jus vocavit, 1) qvod infantis non recte baptisati, baptismum confirmavit, ob qvod sesqvi marca mulctatur. 2) qvod Olao Biörni filio præsente, qvi a sacris arcendus erat, sacra administrasse, & cum ipso die viridium communicasse insimularetur, aut se 4 virorum jurejurando purget, aut tres marcas pro qvavis missa solvat, & ipso facto excommunicatus, ab officio & Beneficiis Ecclesiæ suspensus, qvamdiu Officialis Gratiæ placitum foret, a qvo, probata sua pœnitentia, absolutionem petat. 3) qvod dispensationem in cœnobio Reinestadensi sibi sumserit, qvapropter, nisi probare possit Officialem Abbatissæ concessisse illius aut alius Pastoris opera in eo officio uti, ipso opere, ut contumacem, excommunicationis reatum sibi contraxisse, Holano templo 15 marcas debere. A reliqvis causis reus semet purgare qvodammodo potuit. Acta hæc sunt Gielldingaholldi, die Veneris ante festum Michaëlis. Sveinbiörnus autem Magnum Thorkeli filium templum & ædificia Præbendæ Lausasensis, qva ipsius pater Thorkelus Gudbiarti 35 annis fruitus fuerat, 215 joachimicorum valore reficere jussit.

§. 14.

Anteqvam ex Islandia solvit Præsul, ut Nomophylaci ejusqve amicis ægre faciat, Rafno Brandi, & ejus fratribus, qvi mortuo patre in matris gratiam, pro pecunia, qvam templo Bardensi debuerat, prædes semet interposuerant, diem dixit, qvod decimas, mortualia, aliosqve proventus & donaria templi Bardensis profudissent, cum templum valde nutet

(a) Vid. supra pag. 248.

nutet & refectione opus habeat; Qva de caufa fententiam dixerunt judices, debere Brandinos, duobus teftibus, qvi diutiffime in parœcia Bardenfi fuerant, & proprio interpofito jurejurando probare, qvantum ex templi decimis, mortualiis, aliisqve id temporis folvi folitis penfionibus, tam pater, dum in vivis fuit, qvam ipfi, acceperint, præterea, ob retentas decimas qvovis anno tres marcas, & ipfas decimas duplicatas pendere, qvod fi ante certum tempus non præftent, ipfum prædium aut tantam ejus partem Epifcopo aut Templo adjudicarunt. Cum autem illi judicio non ftarent, tandem anno 1488 denuo actionem renovari curavit, & uni eorum, Haldoro, qvi prædium Bard tum tenuit, judicio dudum promulgato parere & 4 marcas ob tergiverfationem pendere, præterea, ut hoc opere cenfuram ecclefiafticam promerito, ab Epifcopo abfolutionem petere injungitur.

§. 15.

In Islandiam reverfus, Höfkuldo Arnæ filio anno 1491, dicam fcripfit: qvod 1) Ecclefiæ jura violaverit, judicando dimidiam partem bonorum Biarni Olai filii, Prætori curandam & adminiftrandam effe, ut Regio fifco debitam, contra judicium 12 Sacerdotum, qvi dimidiam partem templo Holano adjudicaverant. 2) Qvod fciens & volens perjurium commiferit, ut Biarnum Olai, qvi confeffus fuit fe cum filia Randida inceftum commififfe, ab hoc crimine liberarit, contra 24 Sacerdotum judicium. 3) Integro fexennio, a qvo hoc perjurium commifit, indignus acceperit corpus Domini, & deinde biennio eodem fe privaverit, contemnendo abfolutionem & pœnitentiam, qvam Præful ex Archiepifcopi mandato ei obtulerat; ob hæc crimina fummam ecclefiæ difciplinam & devotionem promeritus effe cenfetur, omniaqve ipfius bona Epifcopo & Templo Cathedrali adjudicantur, dum Romam petat, perfectam abfolutionem accepturus, ipfi ab Epifcopo jejunia & carinas conftituenda effe. Qvod Höfkuldum ita fregit, ut anno 1492 Epifcopo fe fiftens, obedientiam, qvam ipfius Gratia exigere vellet, promitteret, & placamenti loco prædium Blangshlíd cum 80 unciis argenti traderet.

§. 16.

§. 16.

Anno 1489 Eirico Einari filio contumaciæ crimen intendit, qvod, se inscio, cum Germanis ex Islandia excesserit, & ad idem faciendum, Sacerdotem Jonam Gisli filium induxerit, qvo facto contra debitum & promissum, templum Grenjadarstadense desertum & officio vacuum reliqverit; qva de causa decreverunt judices, Ericum ipso facto Grenjadarstadensi præbenda indignum se fecisse, omniaqve ejus bona una cum ipsa Præbenda Episcopali potestati ita deberi, ut cuicunqve, velit ea conferre possit. Cum vero Ericus anno 1492 in Islandiam redux Grenjadarstadum repetere vellet, qvem Archiepiscopum sibi contulisse prætendit, cujus etiam literas depromsit; Præsul recentiores Archiepiscopi literas, contrarium continentes, ei monstravit, dicens Grenjadarstadum se ei nunqvam collaturum, simulqve ei ex Archieipiscopi præscripto, Stephani Episcopi Skalholtini causæ cognitionem obferens. Cum autem Ericus se ipsi submittere nollet, nisi Grenjadarstadum obtineat, qvod Præsul pernegavit, sed alias ei conditiones obferret, unde cibum potum & necessariam sustentationem habere posset, ille stomachabundus dixit se Grenjadarstadum, ni Episcopalis obstaret potentia, obtenturum, & a qvovis Pastore expressurum fore; eoqve dicto discessit, qvod Episcopo, ut contumaciæ signum, maximopere displicuit.

§. 17.

Anno 1490, Steinum Thorvalldi in jus vocavit; 1) qvod excommunicationis literas Jonæ cuidam non prælegisset, qvod ei Episcopus adjecta excommunicationis & contumaciæ pænæ comminatione mandaverat; qvi ea propter a 24 virali Synodo ipso opere excommunicatus, & Holani templi 30 marcarum debitor factus, censetur, nisi eadem hora jurejurando se liberet, non amicitia, nec contumacia ductum id omisisse, qvod ei penitus impossibile fuit, cum præsens non esset. 2) Qvod ad privandum Ecclesiam suo jure, Einaro Biörni filio omnia sua dederit, postqvam hoc delictum commisit, qvo perfectissimam ostenderit contumaciam, eapropter etiam ipso opere excommunicatus, & templi cathedralis 60 marcarum debitor factus esse judicatur. 3) Qvod sine venia ex diœcesi excesserit, templum vero & commissum gregem

 deseruerit,

deſeruerit, ob qvod, perinde ac priora, banno innodatus, templo Holano 60 marcas, & præterea pro qvavis parœciæ perſona tres marcas pendere jubetur. 4) Qvod his cauſis implicitus, corpus Domini acceperit, reus ſit 6 marcis. 5) Qvod ſe, aut ex diœceſi, aut etiam e Regione, exceſſurum, ſi durius, qvam ex legum præſcripto, tractetur, minitatus fuerit, qva de cauſa, aut prædes dare obligatum, aut in carcerem conjiciendum eſſe, judicant; Epiſcopo autem 15 marcas ſolvat, a qvo abſolutus; pœnitentiam ex ejus Gratiæ præſcripto, agat. Eodem anno Hrafnagili conſtitutionem fecit Epiſcopus, ut qvi conjugium inire velint, ipſi, legitimum eſſe conjugium, teſtes producant.

§. 18.

Multos annos præbendam Mulam tenuerat Sveinbiörnus Thordi filius, qvi qvondam Holanæ diœceſeos Officialis fuerat, ſed hoc anno mortuus, ſucceſſorem habuit Finnbogum, poſtea non incelebrem Nomophylacem, cui, non habito reſpectu, qvod laïcus eſſet, Præſul hanc Præbendam contulit. Hic templum aliasqve ædes ruinoſas valde eſſe conqveſtus, filios Sveinbiörni in jus vocavit, qvam controverſiam Præſul cum 16 Sacerdotibus ita diſcidit, ut Sveinbiörnidæ, præter templi & ædium refectionem, 200 uncias argenti Finnbogo ſolvant, & præterea decimam partem proventuum, qvos Sveinbiörnus acceperat, omni tempore qvo Mulenſi præbenda uſus fruitusqve fuerat.

§. 19.

Anno 1491, famulo ſuo Helgoni Asgrimi filio contumaciæ crimen intendit: 1) Qvod ut legitimus ſuus famulus, ſuum templiqve mandatum contemſiſſet, manendo domi, & non eundo, cum Nicolao Vilhelmi filio, qvi in mandatis habuit, Oddi Asgrimi filio judicium qvoddam prælegere, adeoqve per eum ſtare potuiſſet, ſi Nicolaus re infecta reverſus fuiſſet, qvam ob rem a 12 judicibus templo cathedrali 60, Epiſcopo autem 30 marcas pendere jubetur. 2) Qvod ſine commeatu, & Epiſcopo non permittente, ex ejus & templi familia aut clientela exire, alibiqve domicilium figere, præſumſerit, excommunicationem promeritus

eſſe,

esse, templo 30, Episcopo 15 marcas solvere, & absolvendus ab ipso Episcopo, ex ejus præscripto pœnitentiam agere, debeat.

§. 20.

Anno 1493, Thorsteinus Thorleifi filius, Pastoris Husavikensis hæres, Pastore mortuo, bona ejus hæreditate sibi relicta, inconsulto Episcopo administrare cœpit; Qvod ille impune ferre nolens, dicam scripsit; 1) Qvod præbendam Husavikensem cum omnibus ad eam pertinentibus, inconsulto Episcopo, administrare sustinuerit, qvapropter ab 18 delegatis judicibus excommunicationis pœnæ reus censetur, qvi omnia qvæcunqve avexerat, sub jurisjurandi fide restituere, absolutionem ab Episcopo petere, & templo Holano 30 marcas solvere, debeat. 2) Pensiones candelis in templo accendi solitis debitas, qvas ex templo Husavikensi abstulit, duplo pendat; Templo Holano ea propter 60, Husavikensi autem 12 marcas solvat; Si vero easdem se ex templo abstulisse neget, qvod 12 virali jurejurando probare debeat, Holano templo tantum 30 marcas solvat, sed nihilo minus ipso opere excommunicatus, ab Episcopo absolutionem petat, cujus jussu pœnitentiam agat. 3) Qvod prædia Vikingastade, Breckam & Koltakot, ad Holanam Cathedram pertinentia, ut ipse confessus erat, annis 17 administraverat, indeqve aliqvid lucri ceperat: Qvod si se permissu Episcoporum fecisse, 12 virali juramento probare non possit, ipso opere excommunicatus esse censetur, qvi templo Holano pro qvovis anno 60 marcas solvat, absolutionem pro solito more ab Episcopo petat, & pœnas qvas ipsius Gratiæ injungere placuerit, exantlet. Ob has causas Thorsteinus Præsuli prædia Presthvammum & Tungam, aliaqve tradidit.

§. 21.

Qvæ hactenus recensuimus, licet pauca sint, respectu eorum qvæ Olaus eodem modo toto officii tempore subditis expressit; satis tamen docent severissime eum jus dixisse, non qvidem justitiæ amore, sed sola avaritia inductum. Qvod autem, ubi severus ille jure procedendi modus locum habere non potuit, aliis technis usus fuerit, ex seqventibus, qvæ inferiis, testamentis aut minis tantum acqvisivit, documentum ca-

pere licet. 1) Nyabai, cum 168 unciarum argenti valore, anno 1464, a Sveno Gudmundi accepit. 2) Anno 1492 ab eodem Sveno Kriddhol, cum 32 unciis argenti. 3) Skalaa, anno 1474, cum 84 unciis ab Ingebiorga Thorkeli filia. 4) Thorbiargarſtados cum 32 unciarum valore a Gudmundo Jonæ anno 1492. 5) Skardsdal a Jona Thordi 1492. 6) Bruarland cum 40 unciis. 7) Sydraholt in Svarfadardal. 8) Hol in Sigluſiord a Sigurdo Thorlaci filio 1486. 9) Kroſſanes a Sveno Sumarlidi filio, cum 32 unciis, 1492. Et ſane tam longum, qvam tædioſum foret, omnia ejus prædia omnesqve acqvirendi modos enumerare: Sed qvid ut verus Eccleſiæ epiſcopus & animarum paſtor fecerit, qvod referamus, plane nihil habemus, niſi ſupra §. 5. laudata inferiarum inſtitutio huc ſpectare videatur.

§. 22.

Tanta hujus viri fuit avaritia & dominandi cupiditas, ut Epiſcopali poteſtate & honore non contentus, Præfecturam, ſeu Publicani officium, Toparchiæ Skagfiördenſis etiam ambiret, qvod partim ipſe, partim per vicarios, viros Politici ordinis, Jonam Grimi & Jonam Thordi geſſiſſe videtur. Prima hujus Præfecturæ Collatio a Rege facta 1459, mentionem facit Epiſcopi in Regnum & Regem meritorum, in qvorum redhoſtimentum ipſi hæc Toparchia in biennium conceditur, ea conditione, ut Regis Vaſario, qvovis anno, 100 leves aureos inferat (a). Sed hocce Epiſcopo plane indignum munus, diutius eum adminiſtraſſe, apochæ ipſi a Regiis Præfectis datæ, abunde probant. Prima qvæ ad nos pervenit, data & ſubſcripta eſt Bergis Norvegorum ab Erico Biörni filio, Præfecto Arcis Bergenſis, Dominica poſt Exaltationem Sanctæ Crucis, 1469, in qva teſtatur ſe ab Epiſcopo Olao accepiſſe 15 *Spitinga vadmáls* (b) & 30 tributa, jamqve 7 annos elapſos eſſe, a qvo 10 *Spitinga* ejusdem

---

(a) In Originali eſt: » Gyve arliga til vores Fadebuur, hundret lette gylden. »

(b) *Spitinga* incertum eſt qvid ſit. Tantum conſtare videtur, qvod tum temporis 100 leves aurei valuerint qvinqve *Spitinga* panni Iſlandici; forte unus *Spiting* continuit 100 ulnas panni, qvodſi verum eſt, valuit unus levis aureus aut *I let gylden* 5 ulnas panni Iſlandici. Noſtra autem ætate Toparchia Skagfiordenſis Regis ærario infert circiter 59 joachimicos.

ejusdem panni acceperit, qvæ omnia 900 aureorum summam conficere fatetur. Altera data est ab Henrico Kerker, totius Islandiæ Satrapa, Sabbato Palmarum 1473, Stafnesi in Islandia, qva fatetur se pro ultimo anno, qvo Præsul Skagfiordensem Præfecturam gesserat, 5 *Spítinga* accepisse. Cumqve rustici & incolæ Toparchiæ Skagfiordensis anno 1473 dubitarent de auctoritate Episcopo a Rege concessa, ad tam vile, & ejus officio indignum, Publicani ministerium, exercendum, ipse in foro provinciali, die Jovis, ante festum Martini, coram Brando Jonæo Nomophylace, literas Collationis produxit, & publice prælegi postulavit, auditaqve Nomophylacis sententia, eum competentem esse Publicanum, officium hocce ad dies vitæ continuasse videtur.

§. 23.

De Olai peregrinationibus *Annalium* Scriptores altum est silentium, sed plus simplice vice eum excucurrisse, & plures qvandoqve annos abfuisse, certum est. Primo videtur in Norvegiam, & inde in Daniam profectus esse anno 1462, inqve ea peregrinatione solvisse 10 illos *Spítinga* panni, qvos Ericus Biorni Præfectus Arcis Bergensis fatetur anno 1469 se ante septennium ab eo accepisse (a), simul etiam in Dania Regem convenisse & Præturæ Skagfiordensis, cum biennium, qvod prima collatio determinat, jam elapsum fuerit, continuationem adeptum esse, probabile est, præsertim cum nulla ipsius, annis 1462 & 63 Acta reperiantur. Deinde etiam anno 1469 Bergis præsentem fuisse, cum 15 illos *Spítinga* panni Islandici & 30 tributa Erico traderet, simulqve apud Regem securitatem Hallvardi Amundini, qvi Skulium Arni anno 1467 occiderat, procurasse videtur. Tertia vice anno 1474 ad exteros abiit, nec prius qvam anno 1477 reversum esse constat, qvo tempore Jonas Broddi filius, Pastor Miklabœensis, diœceseos Vicarium egit, unde sine dubio est, qvod Clerus Holanus ejus peregrinationum ante annum 1481 factarum,

---

(a) Erici apocha §. 22. laudata de Olao præsente loqvi videtur, alias enim definitum fuisset, per qvem has merces Episcopus tradi curasset, ut in talibus fieri mos erat. Cumqve Rex ei præsenti in renumerationem officiorum Toparchiam Skagafiordensem tantum in biennium anno 1459 concessisset, non est verisimile eum eandem absenti, sed præsenti, & assidue precanti, in dies vitæ contulisse.

rum, in ſuo de illo eodem anno edito teſtimonio mentionem injicit. Qvarta vice eandem calcavit ſemitam anno 1481, denuoqve triennium abſuit, ut expreſſis verbis teſtatum reliqvit ejus Vicarius Sigurdus Thorlaci filius, in ſcripto edito Holis 1486, cui conſentiunt Ketillus Ormi & Gudmundus Jonæ in teſtimonio de prædio Hol in Siglufiord, dato eodem anno die Lunæ ante Jonæ Ogmundini Feſtum. In hac peregrinatione Gauti Archiepiſcopi mandatum de Biarno Olai & ejus filia Randida acqviſivit, datum Bergæ 1481, & Johannis Daniæ Regis Edictum de contumacia ſubditorum erga Epiſcopum, de qva Regi graviter qveſtus erat, & Judicibus Politicis, qvi de rebus Eccleſiaſticis ſententiam ferre præſumunt, qvorum utrumqve Rex ſevere prohibet, datum Stöffrene, Sabbato poſt Feſtum Jacobi 1483 (a). Tandem etiam anno 1494 ut mox manifeſtum fiet.

§. 24.

Anno 1494 die Saturni in hebdomade Paſchatis, citationem edidit, qva Clerum inter tesqva Oxnadalenſia & Hrutafiardaraa ad Synodum provincialem Videvallis die Martis ante Philippi & Jacobi habendam, convocat; Qvid autem ibidem actum fuerit, nobis non conſtat; qvæ Synodus ultima eſſe videtur, qvam Olaus ut Epiſcopus Holanus habuit, aut convocavit, nam eadem æſtate ex Islandia exceſſiſſe, aut mortuum eſſe, inde veriſimile fit, qvod duo diœceſeos Vicarii, Jonas Thorvalldi & Gudmundus Jonæ, nulla facta Epiſcopi mentione, Synodum habuerunt in Vidvik die Mercurii poſt feſtum Michaëlis, ubi controverſiam inter Einarum Abbatem Munkathveraaenſem & hæredes Stígi Einari filii, de villa Illhugaſtad, ſecundum Abbatem pronunciarunt. His etiam judicibus innocentiam ſuam jurejurando probavit Olaus Philippi filius anno 1495, qvod anno 1493 cœmeterium Videdalstüngenſe non violaſſet, ubi nulla etiam Olai Epiſcopi mentio fit, qvæ procul dubio facta fuiſſet, ſi in Islandia conſtitutus adhuc fuiſſet. Mortuum fuiſſe Olaum anno 1495, in Diviſione Apoſtolorum, patet ex teſtimonio Erici Einaridæ, Nicolai Thormodidæ & Hallvardi Biörnonis, qvi fatentur audiſſe ſe, præſentesqve fuiſſe, Holis in Islandia, die lunæ

poſt

(a) Vid. ſupra pag. 248.

ost festum Johannis Baptistæ, cum tres Pastores, Gudmundus Jonæ, nas Jonæ, Jonas Gisli, & unus laicus, Hialtus Arnkeli, coram Jo- Thorvalldi filio jurejurando confirmarunt, qvod audiverint Ola- n Episcopum, bonæ memoriæ, dicentem & jubentem omnia sua bona, qvibus in suo testamento non caverit, esse & haberi debere, Ho- næ cathedræ peculium. Vero itaqve simillimum est Olaum anno 94, cum pestis in Islandia grassare cœpit, cujus sævitia in diœcesi olana 26 Sacerdotes reliqvit, ad exteros abiisse, ibiqve hoc, aut seqventi, no mortuum esse (a). Ex talium enim pastorum numero erat vir ille, ri non ponunt animam pro ovibus, sed videntes periculum adfore, sibi nsulunt, non enim tam eas ipsas, qvam qvæ earum erant, per 35 an- os, qvos sub eo gemuit diœcesis Holana, qvæsivisse videtur: uni tan- m non succumbit impudicitiæ crimini, nam de ejus concubina & liberis

---

Contradicere videntur summi Viri, *GUDBRANDUS THORLACI filius*, Episcopus Holanus, in *Apologia Jonæ Sigmundini* impressa Holis 159,, & *ARNGRIMUS JONAS* in *Commentario de Islandia* fol. 62. mortem ejus ad annum 1497 referentes; *BIORNUS* autem *de Skardsaa* scribit eum hoc anno post Invent. Crucis, ɔ: 3 Maji, mortuum esse; Sed in promtu est responsum: In Verbis *GUDBRANDI*, qvi autor est hujus relationis, est contradictio tantum apparens, non vero realis & vera: dicit enim Summus Vir Gotskalkum electum esse anno 1497, postqvam Olaus Episcopus mortuus fuit, qvibus verbis electionem Gotskalki ad annum 1497 adstringit, non vero mortem Olai, perinde acsi qvis dixerit: ascendit Cathedram Holanam Jonas Arii filius anno 1525, postqvam Gotskalkus mortuus fuit; qvod verum est de illius promotione & successione in episcopatum 1525, proxime post Gotskalkum, sed falsum de hujus morte, qvæ ad annum 1520 pertinet. *ARNGRIMUS* autem in suo *Commentario de Islandia* videtur *GUDBRANDUM* exscripsisse, sed verba ejus non curate satis attendisse. Taceo, qvod summus Vir in hoc suo *Commentario*, qvem junior scripsit, in Chronologicis qvandoqve hallucinetur. *Skardsaaënsis* magnos hosce Duumviros sine examine secutus, in eo audacior est, qvod mortem Olai ad festum Crucis alligat, qvod tantum ad Gotskalki electionem referendum est. Nam qvorsum 1) duo Officiales cum Episcopali potestate in diœcesi Holana præsente & vivo Episcopo? 2) Actio forensis de hæreditate & opibus Episcopi? 3) Formula loqvendi: *bonæ memoriæ*, de mortuis tantum usitata? ut alia taceam, qvæ huc referri possunt. 4) Episcopi nulla mentio in actis forensibus hujus anni, si adhuc in vivis fuit? Qvæ omnia illæso summorum & de re literaria optime meritorum virorum honore, dicta esse volumus, nemini obtrectantes, & nostras sententias multo minus obtrudentes, modo veritati non fiat vis aut injuria.

liberis omnes silent, sed qvo ad avaritiam & crudelitatem parem vix habuisse, acta ejus docent.

Litr. A.

(a) Svo felldr giorningr fram for i Asi j hegranesi Anno Domini M CD LVIII fimtudagin næsta fyrir sesæliumessu at Mattheus er sig kalladi biskup a Holum lofadi med handabandi birni bonda torleifssyni ath hallda allan þann giörning stodugan sem adrgreindr biörn giorde hanns vegna med sira Jon palsson officialem heilagrar hola kirkiu um stadin a holum ok allt biskupsdæmit uppa þenna sama giorning toku þeir höndum saman fyrrnefnder menn biorn ok sira Jon a svo fyrirskildu ath heilugh holakirkia ok allt holabiskupsdæmi þat sem heilaga kirkiu ahrærer skyllde standa med fyrir ok feligheit fyrer ser ok ollum sinum radum. hier i mot lofadi sira Jon palsson med samþycki allra dandemanna þeirra er þar voru med honum bæde lærdra manna ok leikmanna ath ef þat kynni til at koma at sira Olafr Rögnvalzson kæmi aptr til Islandz ok væri vigdr biskup til adrgreindrar Holakirkiu edr hitt ath annar biskup kynni vtt at koma ok kallade sik enn biskup Holakirkiu þá lofadi fyrrnefndr sira Jon svo snart sem hann hefdi þar fulla vissu af ath nokur biskup kalladi til stadarins a Holum ath hann skyldi

---

(a) Seqvens pactum, Asi in Hegraneso, anno Domini M.CD.L.VIII feria qvinta, proxima ante festum Ceceliæ, initum est, qvod Matthæus, qvi se Episcopum Holanum venditat, Domino Biörno filio Thorleifi stipulata manu promisit, contractum a prædicto Biörno cum Jona Pauli, Sanctæ ecclesiæ Holanæ Officiali, de cathedra Holensi & tota diœcesi, sua vice ineundum, se ratum habiturum, de qvo contractu viri prædicti Biörnus & Dominus Jonas dextras invicem dederunt, sub seqventis pacti conditione, ut Sancta ecclesia Holensis, & tota diœcesis Holana, qvoad res ecclesiasticas, qvantum ad se (Matthæum) suaqve consilia & gubernationem pertinet, libera & intacta permaneat, e contra Dominus Jonas Pauli filius, ex omnium virorum discretorum, tam clericorum, qvam laïcorum, tum temporis præsentium, consensu promisit, qvod si Dominus Olaus Rögnvalldi in Islandiam reversus, prædictæ ecclesiæ Holanæ Episcopus ordinatus fuerit, vel alius Episcopus peregre advenerit, qvi se Holanæ ecclesiæ Episcopum dictitaverit, prædictus Dominus Jonas promisit, se, qvam primum hac de re, qvod aliqvis Episcopus cathedram Holensem sibi postulet, certior

kyldi giöra bod birni bonda ok settia þar feligan dag i skagafirde med essum ollum adrgreindum dandimonnum svo at þeir mætti þá skoda eggia biskupanna bref ok skilriki hvor þeirra þeim synizt þa betra kial hafa kynni þat ok til ath bera j þessum sama degi ath þeim bisupunum komi ei saman ok vill biskup Mattheus ei yfergefa sin bref k vill þa boda eda stefna biskup Olafi eda þeim ödrum biskupi sem l kynni at koma burt af landit ok vill sa biskup ei fara enn biskup lattheus vill þa en brutt fara af landinu þa skyllde biskup Olafr sitia l stadnum a Holum sem rettum biskup bæri ok visitera biskupsdæmit. n ef biskup Olafr hefdi omogulegra kostnad a stadnum ok framar ın til ber þa losade eirek bonde loptzson at bitala þat stadnum uppa na peninga vm næstu tolf manudi upp frá þessi dagþingan svo framt :m biskup Mattheus kynni til athkoma ok yrde hanns biskupsstollinn ıed rettum lögum kann ok svo verda ath sira olafr fai ongan framıng um kirkiuna en biskup Mattheus fai enn ny bref uppa Hola is.upsdæme af vorum helga fodr pafanum erkibiskupinum i nidarosi k samþykki vors naduga herra kongsins þa losade sira Jon palsson med ınþycki allra dandemanna þeirra er þar voru samankomner at veita iskup Mattheus onga mottstodu svo hann megi ei na sinum biskupsoli fyri honum.

---

tior factus fuerit, nuntium Domino Biörno missurum, &, unacum prædictis illis viris discretis, in Skagafiordo conventum indicturum, ut de utriusqve Episcopi literis & instrumentis, qvænam scilicet magis authentica essent, dispiciatur. Qvod si eodem hoc die Episcopi invicem conciliari neqveant, & Episcopus Matthæus suis literis cedere nolens, Episcopo Olao, aut alteri illi Episcopo, diem dixerit, vel extra insulam provocaverit, qvi peregre abire recusaverint, sed Episcopus Matthæus ipse iter susceperit, Episcopus Olaus in cathedra Holensi, ut legitimum oportet Episcopum, residebit, & diœcesin visitabit. Qvodsi Episcopus Olaus immodicas & justo majores cathedræ fecerit expensas, illas Dominus Ericus Lopti filius, propriis suis sumtibus, qvantæ per annum ab hoc pacto proximum fuerint, cathedræ refundere spopondit, si modo Episcopus Matthæus, legitimus, cui cathedra adjudicata fuerit, Episcopus postea advenerit. Si & evenerit, ut Domino Olao repulsam ferente, Episcopus Matthæus novas a Sancto nostro patre Papa, & Archiepiscopo Nidrosiensi, literas, ac Gratiosi nostri Domini Regis consensum, de diœcesi Holana adeunda nactus fuerit, Dominus Jonas Pauli filius ex discretorum virorum hic præsentium consensu, se Episcopo Matthæo non obfuturum spopondit, qvo minus per Jonam iste cathedram suam adire possit.

Litr. B.

In nomine Domini Amen.

(b) Allsvolldugum gudi til heidurs, júngfrú Mariæ, Sancto Johanni Episcopo Holensi, hinum góda Gudmundi oc öllum guds Helgum til virdingar, H Hólakirkiu til styrkingar, öllum syndigum mönnum til miskunnar ok synda fyrirlátningar, oc sierdeilis öllum christnum sálum til hiálpar oc hvílldar höfum wii Olaf med gudz nád biskup á Hólum skipat oc sett eina æfinliga messu dagliga fyrir öllum christnum sálum í fyrrnefndre dómkyrkiu á Hólum, vid þat alltari sem fyrir nordan stendur, svo lengi sem christindómrinn stendr, epter því sem sidur er í mörgum kirkium í heiminum. Setium wii hier til oc tilskylldum einn prest í þessu biskupsdæminu at upp hallda oc framflytia þessa sálumessu, lesande, enn stundum syngiande, hvern dag í tólf mánudum, svo lengi sem hann lifer, enn annar í hans stad, ef hanns kann vid at missa; Skal hann hafa þar fyrir fiögur hundrud í kaup sitt árliga med þessum skildaga: átta stikur klædis, fiórar voder edr svo góda peninga, oc eitthvert hundrad þar til; oc frí kost oc mat heima á stadnum Hólum epter vorre skipan, oc allra gódra formanna á Hólum epter oss komanda samþycke; sitiande til bordz med kyrkiupreste oc liggia í prestabúre; Skal hann

---

(b) In honorem Dei omnipotentis, reverentiam Virginis Mariæ, Sancti Johannis Episcopi Holensis, Boni Gudmundi, & omnium Dei Sanctorum, Sanctæ ecclesiæ Holanæ corroborationem, omnium peccatorum clementiam & criminum absolutionem, præsertim autem in omnium animarum christianarum salutem & reqviem, Nos Olaus Dei gratia Episcopus Holensis, inferias sempiternas & qvotidianas pro animabus christianis in prædicto templo cathedrali Holensi, ad altare ad septentrionem situm, qvamdiu religio christiana invalebit, ex solito per totum orbem multis in templis more, celebrandas constituimus & ordinavimus. Unum igitur hujus diœceseos sacerdotem ad inferias hasce celebrandas & observandas constituimus, qvi eas, donec vixerit, per annum qvotidie, vel, eo deficiente, alius ejus loco, partim recitet, partim canet. Ejus salarium sedecim constabit imperialibus, sub conditionibus seqventibus: octo ulnas panni nobilioris, qvatuor volumina vilioris, aut æqvivalens argentum, & qvatuor insuper jochimicorum pretium, ut & victum in cathedra Holensi gratuitum, ex nostra ordinatione & bonorum Antistitum Holensium, successorum nostrorum, consensu, accipito; mensa cum Pastore cathedrali, lecto in cubiculo Presbyte-

ann oc gánga til chórs in festis dupplicibus oc þá naudsyn krefr. Kann
k hanns vidmissa, þá skulu prestarner þeir sem vacantes eru á Stadn-
m hallda uppe þessa sömu sálumessu, svo hún falle öngvann dag nidur,
ar til annar prestr kemr í hanns stad epter skipan oc rádi formann-
nna á Hólum, oc hafe þar fyrir út af sama kaupi fyrir hveria messu
pter tiltöldu. Skal oc fyrrnefndr prestr syngia sálutíder hvern sunnu-
ag um áred med ödrum lærdum mönnum þeim sem hann kann til at
. Kann hann oc öngvann fá, þá skal hann lesa svo hátt at vel megi
eyra um kirkiuna vid sama alltare fyrir aptansöng oc syngiandi messu
m morgunin epter, at hríngdum kluckum til hverstveggia í stöple. Nú
yrir þann skulld at þesse tídagiörd skule uppehalldast óbrigdiliga fyrir
llum kristnum sálum, oc dagliga syngiast oc lesast sem fyrrskrifat stendr,
öfum wii lagt til H. Hóladómkirkiu Stadnum oc Biskupsstólnum allar
ær jarder oc penínga sem Wii höfdum fengit í sekter oc sakaferle
ídan Wii urdum Biskup á Hólum oc hier epter skrifat stendr: In
rimis *Bægesá*, *Skollatúngu*, *Brattavöllu* fyrir nordan Oxnadalsheidi, *Horns-
recku* í Olafsfirdi, *Finnastadi* í Laufásþíngum, hálfann *Presthvamm* í
Reykiadal, oc *Eyde* á Lánganese í Skeggiastadar kirkiusókn, svo oc þar
ned jordina *Flatatúngu* í Skagafirde ef hún verdr Dómkirkiunnar eign
Hhhh 3 innan

Presbyterorum, utitor; & chorum in festis dupplicibus, ac urgente cæteroqvin ne-
cessitate, freqventato. Qvod si & ille præpeditus fuerit, Sacerdotes vacantes, in ca-
thedra præsentes, easdem inferias celebranto, ne vel uno die intercidant, usqve qvo
alter sacerdos ex Antistitum Holensium dispositione ei suffectus fuerit, qvare ex dicto
salario, pro singulis inferiis, mercedem pro rata accipiunto. Prædictus qvoqve sacer-
dos qvalibet die dominica, unacum aliis clericis, qvorum copia erit, inferias canito;
Qvod si nullius copia fuerit, ille tamen eas ad idem altare tam sonore ante vesperti-
nas recitato, ut per totum templum audiri qveant, sed mane seqventi eas canito,
utraqve vice campanis in ambabus turribus sonantibus. Sed ut hæc sacrorum cele-
bratio in omnium animarum christianarum commodum immutabiliter observetur, &
qvotidie ex præscripto canatur & recitetur, Nos Sanctæ ecclesiæ Holanæ, cathedræ
& Sedi episcopali, omnes villas & pecuniam, qvæ Nobis, ex qvo Episcopus Holensis
devenimus, mulctæ & confiscationis nomine cesserant, addicimus, hæ sunt seqven-
tes: In primis *Bægesa*, *Skollatunga*, *Brattaveller* a septentrione tesqvarum Oxnada-
lensium; *Hornsbrecka* in Olafsfiordo, *Finnastader* in parœcia Laufasensi, dimidium
Presthvammi in Reykiadalo, & *Eyde* in parœcia Skeggiastadensi, ut & prædium *Fla-
tatunga* in Skagafiordo, si hoc intra triennium templi cathedralis possessio fuerit,
aut

innan þrennra tólf mánada, helldr oc tiutíu hundrada í lausagótsum sem fyrir hana skal koma epter því sem bref þar um giört vottar. Leggium Wii oc til jördina *Efstaland* í Oxnadal ed Wii keyptum med vorum peningum med tíu málnytu kúgilldum, oc svo þar til öll málnytukúgillde þau sem med jördunum standa fyrir nordan, eru þau nú alls þriátíu. Eru þesser fyrrnefnder peningar oc jarder framlagdar oc med nógum forlagseyri útgreiddar opnefndum preste til kaups oc matar fyrir sitt arbeidi sem oss sýnest med dándemanna ráde. Skulu oc aller naudsynliger hluter til fyrrsagds embættis at Dómkirkiunne tilleggiast med yfersýn formannanna oc þeirra skipan. Því bidium Wii kiærliga Virduliga Herra med gude oc alla Edla Prælata Hólabiskupa epter Oss komande at confirmera oc stadfesta þessa vora skipan oc giörning med sínu brefe oc innsigle, svo at fyrrnefnd sálumessa oc vigiliæ verde uppehalldnar oc epter þeirra bode æfinliga lesnar oc súngnar fyrir öllum kristnum sálum svo vel epter þeirra andlát sem nú til. Svo oc ei sídr alla Officiales Hóla biskupsdæmis oc Rádsmenn á Hólum bidium Wii H. Holakirkiu vegna oc biódum epter skylldu sína á H. kirkiu vegna ef þeir vilia nockurn gódann hlut eiga med öllum kristnum sálum fyrir utan enda at styrkia oc upphallda þessa optnefnda tídagiörd at setia prest annann í stadenn ef annars misser, sidsamann oc gudhræddann, lúkande honum

---

aut etiam qvadringenti imperiales pro eo, ex tenore literarum hac de re exaratarum, persolvendi. Præterea prædium *Efstaland*, proprio nostro argento coëmtum, una cum decem vaccis lactariis, & omnibus præterea vaccis numero triginta, cum villis ad septentrionem sitis, reperiundis, adjicimus. Prædicta bona & villæ, in victum & salarium sæpe dicti presbyteri, ex nostra qvidem sententia & virorum integrorum suffragiis sors copiosa, depromtæ & erogatæ sunt. Res qvoqve ad prædictum officium in templo cathedrali necessario reqvisitæ, ex præcepto & dispositione Antistitum subministrantor. Qvare amice volumus rogatos Venerabiles in Deo Dominos & omnes Nobiles Prælatos; Episcopos Holenses, nostros successores, ut hanc nostram constitutionem & actum literis suis & sigillo confirmare dignentur, ut prædictæ inferiæ & vigiliæ observentur, & in omnium animarum christianarum bonum, tam post earum obitum, qvam ante, in perpetuum recitentur & canentur. Nihilominus omnes diœceseos Holanæ Officiales, & Dispensatores Holanos, Sanctæ ecclesiæ vice rogamus, ut, si qvid omnibus animabus christianis in æternum bene cupiant, sæpedictas inferias confirment & conservent, & uni sacerdoti deficienti, alterum moribus ornatum & pium surrogent, & ex præscripto salarium qvotannis sedecim imperialium,

ɔnum fiögr hundrud í kaup árliga sem fyrrskrifad stendr oc skipande ɔnum kost oc alla adra naudsynliga hlute oc þat sem þessare sálumessu heyrelegt er af fyrrnefndum peningum ef biskupslaust er á Stadnum, ın þá med Biskups ráde ef hann er nær. Setium Wii oc Rádsmannın á Hólum med ráde Officialis, ef Wii erum ecke nær, fullann oc ann procuratorem oc umbodsmann á allra kristinna sálna vegna at er fyrrskrifader hluter verde upphalldner epter þuí sem ádrskrifad :ndr, epter því sem hann vill svara fyrir guds dóme, oc fordast guds ide oc allra kristenna sálna á dómsdege. Nú til meiri vissu oc stadſtu at þesse vor skipan skal óbrigdilig halldast um alldur oc æfe, hafa la Prelatar oc prestar sem hier epter nefnast í brefenu samþykt þessa ɪra skipun oc giorning. oc á prestastefnu vóru á Eyrarlande med þeirra nþycke sem Wii hofum fundit sídan oc svo heita: Bróder Jón med ds nád Abóte á Þingeyrum. Bróder Einar med sömu nád Abóte á únkaþverá, Bróder Sigurdr Prior á Mödruvöllum. Sírar oc Prestar: ɪrstein Jónsson Rádsmann á Hólum, Sveinbiörn Þordarson, Semingr agnússon Magnus Jónsson, Þórleifr Magnússon, Sigurdr Þórlaksson, udmundr Skúlason, Hallr Finnsson, Þórsteinn Illhugason, Arnbiörn ;mundsson, Hallr Arnason, Þórsteinn Gudmundsson, Jón Broddason, :till Grímólfsson, Olafr Þórgeirsson, Arne Hallsson, Jón Jónsson, Nicolas

---

perialium, victum qvoqve & res reliqvas ad has inferias peragendas necessarias, ex prædicta sorte, sede vacante, sed si Episcopus adfuerit, ex hujus dispositione, erogent. Nos qvoqve Dispensatorem Holensem, si Nos non adfuerimus, sub auspiciis Officialis, omnium animarum christianarum procuratorem & mandatarium plenipotentiarium & competentem constituimus, qvi prospiciat, ut omnes res præscriptæ ex antea dictis observentur, prout ille in judicio Dei agnoscere, & Dei ac omnium animarum christianarum in die novissimo iram effugere, cupiverit. Sed in majorem certitudinem & confirmationem, ut hæc nostra constitutio immutabiliter in æternum servetur, Nobiles Prælati & Presbyteri, infra in his literis recensendi, hanc nostram constitutionem & actum comprobarunt, tam qvi in Synodo Eyrarlandensi præsentes erant, qvam illi, qvos exinde convenimus; En eorum nomina: Frater Jonas Dei gratia Abbas Thingeyrensis, Frater Einarus eadem gratia Abbas Munkathveraënsis, Frater Sigurdus Prior Mödruvallensis. Prælati & Presbyteri: Thorsteinus Jonæ Dispensator Holensis, Sveinbiörnus Thordi, Semundus Magni, Sigurdus Thorlaci, Gudmundus Skulii, Hallus Finni, Thorsteinus Illhugii, Arnbiörnus Asmundi, Hallus Arnæ, Thorsteinus Gudmundi, Jonas Broddi, Ketillus Grimolfi, Olaus Thorgeiri,

colas Þórmódsſon, Andres Jónsſon, oc Stígr Ingemundarſon med fleire dándimanna ſamþycke ſem ecke eru nefnder. Ok til ſannenda hier um ſetium Wii vort innſigle med ádrgreindra Prelata oc preſta innſiglum fyrir þetta bref er ſkrifat var í Dómkirkiunne á Hólum í Hialltadal föſtudagenn næſta epter Olafsmeſſu ſyrre um ſumarit Anno Domini M.CD. LXX nono.

Cap. VI.

De Gotſkalko Nicolai filio.

§. I.

Ut Olaus Rögnvaldi ſobrinus fuit Gotſkalki prioris, ita hicce *Gotſkalkus Secundus* fuit Olai ſobrinus (a), unde conſtat pernicioſum in epiſcopatus ſucceſſione nepotiſmum in Islandia hac tempeſtate locum inveniſſe, & per annos plus minus 80 duraſſe. Gotſkalkum Nicolai ab Olao Rögnvalldi in Islandiam allectum eſſe, non eſt qvod dubitemus Prima ejus in noſtris monumentis mentio fit anno 1490, tum enim inter membra Synodi Rafnagilenſis, ut Holanæ diœceſeos ſacerdos numeratur; perinde ac Synodi Vidvikenſis anni 1491, qvo ad exteros enavigavit, ut ipſe in teſtimonio edito 1494 confitetur; Sed anno 1492 in Islandiam rediit, relictis in Norvegia tam nummis, qvam magni momenti documentis, inter qvæ fuit Edictum Regium de ſecuritate Jonæ Asgrimi,

geiri, Arnas Halli, Jonas Jonæ, Nicolaus Thormodi, Andreas Jonæ, & Stigus Ingemundi, cum plurium virorum diſcretorum, nominatim non recenſitorum, conſenſu. In qvorum teſtimonium Nos ſigillum noſtrum unacum prædictorum Prælatorum & Presbyterorum ſigillis his literis apprimimus, ſcriptis in templo cathedrali Holenſi in Hialtadalo, feria ſexta proxima poſt feſtum Olai prius in æſtate, anno Domini MCDLXX nono.

(a) Excellentiſſimus Heros *HENRICUS BIELKE*, Regnorum Daniæ & Norvegiæ ſub Friderico III. & Chriſtiano V. Archithalaſſus, & Iſlandiæ ab anno 1649 ad annum 1682 per 33 annos Præfectus, nunqvam ſine laude nominandus, Celeberrimo Antiqvario & Hiſtorico *THORMODO TORFÆO* retulerat ſe ex hac Gotſkalkorum ſtirpe oriundum eſſe, qvos ideo pro cognatis qvodam modo agnovit.

sgrimi, qvi Gudmundum Thorsteini occiderat, qvod temporis angu-
ia impeditus, dum Stavangria Bergam deportandum esset, exspectare
on potuit, ni in Norvegia a nautis iter maturantibus relinqvi maluisset.
nno 1497, paulo post Inventionem Crucis, a clero Holano patruo in
piscopatu successor destinatur, qvæ electio in Comitiis generalibus
usdem anni denuo confirmata fuit, qvo facto in Norvegiam transiit,
a Gauto Archiepiscopo ordinatus, post biennii absentiam anno 1499
Islandiam reversus est (a).

§. 2.

Anno 1499 autumnali hebdomade qvatuor temporum Miklagardi
Tractu Eyiafiord cum Olao Biarni filio, de dimidia parte prædii
svassafell pepigit, qvam Olaus ipsi emancipavit. Præsul autem ei de-
cta qvæ contra Ecclesiam & ejus jura commiserat, condonavit, qvod
atrem suam Margretam Olai, sine Episcopi venia, in templo Hvassa-
llensi sepeliverat, cui Olaus hoc modo liberum sepulcrum & absolu-
onem impetravit (b); Qvodqve patrem suum Biarnum Olai, in sepulcreto
liklagardensi, sine Episcopi venia & voluntate, condiderat, qvod Epi-
opus supplici ejus victus prece, in Dei gratiam purgavit. Anno 1500
idvikæ, die Mercurii proximo post Pascha, loco Ingebiorgæ Kolli filiæ,
us maritum Gunnlaugum Helgi filium accusavit, qvod hæreditatem Jonæ
olli filii, fratris Ingebiorgæ, administrandam ceperit, & uxori vindicare
oluit, Præsul enim duo Jonæ Kolli filii autographa & duos testes pro-
duxit,

(a) Celeberrimus *ARNGRIMUS* & *BIORNUS* de *Skardsaa* statuunt Gotskalkum in Islandiam rediisse anno 1500; Sed sine dubio falluntur ut §. seqventi palam fiet; rectius itaqve Venerandus *GUDBRANDUS* Episc. Hol. meritiss. in *Apologia* pro avo suo *Jona Sigismundi* statuit Gotskalkum hac vice biennium tantum modo abfuisse, qvod nobiscum facile conciliari potest, ut ex dictis & dicendis patebit.

(b) Hic est Biarnus Olai filius, de qvo supra cap. 5. §. 11. pag. 599. unde constat, nec Biarnum loca sacra adiisse, nec absolutum fuisse, cum cœmiterium ejus sepultura pollutum censeretur. Margreta autem ejus uxor communicatione cum marito polluta templum sua sepultura inqvinasse putabatur, qvapropter tam templum Hvassafellense, qvam sepulcretum Miklagardense, ab Episcopo repurganda erant.

duxit, qvi jurejurando confirmarunt, Jonam Kolli filium omnia sua bona mobilia & immobilia, tam qvæ ipse possedit, qvam qvæ hæreditate acceperat, templo Holano dedisse & testamento reliqvisse, qvæ omnia Gunnlogus sub jurisjurandi fide Episcopo restituere jubetur. Alterum accusationis caput fuit, qvod Gunnlogus unum eqvum, qvi revera templi erat sibi appropriaverat, qvapropter parem restituere cum 15 marcarum placamento, & una uncia pro qvavis septimana qva eqvo usus fuerat, templo restituere, absolutionem ab Episcopo accipere, & ejus jussu pœnitentiam agere pro solito more tenebatur. Præterea ipse Gotskalkus coram diœceseos Synodo generali, anno 1509 gloriatus est, se proximo decennio, qvo Diœcesi præfuit, cathedram ditasse tot prædiis fundisqve, qvot 4320 Imperialium valorem exæqvant præter qvæ filiæ suæ Christinæ nuptiarum die dedit; Qvæ omnia abunde probant eum anno 1499 Cathedram ascendisse.

§. 3.

Anno 1500 Höskuldo Runolfi filio diem dixit, qvod bubulcum villæ Cathedralis Miklabæ, vinculis constrictum, domum suam devexerit, & tam male habuerit, ut tribus hebdomadibus muneri impar fuerit, qvapropter ipso opere excommunicationem promeritus censetur, qvi absolutionem ab Episcopo nactus, ex ejus mandato pœnitentiam agat, Episcopo autem pendat 60 marcas & restitutionem inde fluentis damni rei œconomicæ; si damnum semimarcam æqvet, pendat templo Holano 60 marcas. Qvod autem Höskuldus eqvum, qvem cathedræ mancipaverat, denuo sibi vindicaverat, parem restituere, & Episcopo 15 marcas solvere, præterea unciam pro qvavis septimana, qva eum detinuerat. Anno 1501, in Generali diœceseos Synodo, Abbates & Sacerdotes adegit, ut affirmarent & promitterent solutionem unius unciæ ex qvovis Prædio habitato, qvæ cænobia & Templa jam teneant (a). Qvæ

(a) Ex præscripto *Juris Ecclesiastici*, qvod Thorlakum & Ketillum Autores agnoscit, lati anno 1123 prædia, aliaqve bona templis & sacris usibus destinata, a decimarum solutione libera pronuntiantur. Conf. ejusdem cap. 28. Sed Arnæanum *Jus Ecclesiasticum* latum anno 1275 hanc exceptionem non habet. Anno 1489 in diœcesi Skalholtina a Magno Ejolfi tum temporis Episcopo, Dieterico Pinirg, totius Islandiæ Præfecto,

lvæ vero posthac acqviri possent, solito more, ex *Juris Ecclesiastici* ræscripto, decimarentur, qvod Abbates, præsertim vero Thingeyren-m, induxit, ut omnia ejus monasterii villas anno 1504 æstimari curaret.

§. 4.

Licet causa familiæ herciscundæ, Mödruvallensis dicta, nihil ad m pertineret, temperare tamen sibi non potuit, qvin eidem semet miſceret, &, tritonis instar, aura seculari versus, nunc pro hac, nc pro illa, parte staret. Status controversiæ talis fuit: Sæviens in landia pestis anno 1494 primo absumsit Ingebiörgam, filiam Thor-rdi Mödruvallensis & Margretæ Holm (a), uxorem Pauli Brandi ii, & deinde duos ejus filios, Paulo patre adhuc superstite, ad qvem c modo eorum materna hæreditas pervenit, anteqvam ipse ad plu-s abiret, relicto filio notho Grimo Pauli, duos habente filios legi-mos, Thorleifum & Benedictum, ordinario successionis jure avi pa-rni opum ex asse hæredes, qvorum tutorem agens pater Grimus, om-a qvæ avi fuerant, illis vindicavit. Gudrida autem Ingebiorgæ soror, horvardi Mödruvallensis filia, exstincta sororis prole; semet ejus hæ-dem ferebat, pro se habens Edictum Haconis Magni filii, Norvegiæ egis, qvi 1319 decessit, qvod in tali causarum statu jubet prædia ad m stirpem devolvi, ad qvam initio pertinebant; Modruvallæ vero, ultaqve alia opima prædia fuerant Ingebiorgæ peculium, qvæ hoc mo- ad Gudridam & ejus prolem revolvi debere videbantur. Grimus, filiorum causam non proderet, eandemqve pro posse firmaret, Nomophylacis

Iiii 2

Præfecto, Enaro Ejulfi filio Nomophylace, aliisqve optimatibus, in leges relatum est, ut de prædiis viginti abhinc annis in Regis & Episcopi potestatem redactis, decimæ in posterum solvantur; Vid. supra pag. 490. Sed an hæc constitutio vim legis obtinuerit, dubitamus, cum tales decimas in diœcesi Skalholtina solvere, nunqvam in usu fuerit; Sed ex prædiis Cathedræ usqve ad annum 1602 moris fuit, ut unica uncia ex qvovis prædio pauperibus solveretur. De decimis ex prædiis Cathedræ & Templorum diu multumqve disceptatum fuit, qvod licet Rex Fridericus Secundus 20 Martii 1575 in diœcesi Holana mandaret, & Præfecti & Nomophylaces idem juberent in Skalholtina, nunqvam tamen introduci potuit. Christianus autem Sextus gl. m. anno 1739 edixit, ut antiqva consvetudo hac in re observaretur.

(a) De his vide supra pag. 473.

mophylacis Finnbogi Jonæ judicio eam ſubjecit, qvi anno 1495, die veneris ante Nativitatem Baptiſtæ, Spialdhagæ ad Eyafiord cum 24 Aſſeſſoribus, filios Grimi legitimos eſſe hæredes omnium poſſeſſionum, qvæ Paulus Brandi reliqverat, Grimumqve eorum patrem, tutorio nomine easdem adminiſtrare debere, judicavit. Memoratum autem Regis Haconis Edictum Norvegis duntaxat datum reſpici non debere, cum nunqvam vim legis in Islandia obtinuerit, aut pro lege ibidem agnitum fuerit, qvæ ſententia in Foro generali eodem anno renovata, & a Præfecto Regio, Petro Truels, confirmata fuit Cumqve adverſa pars, Paulus & Thorvardus Erlendini, Gudridæ filii, non deſiſterent, ſuam pro virili agere cauſam, Finnbogus anno 1499 ad Longuhlid in Eyafiord, & denuo anno 1500 in Comitiis univerſalibus, cum 24 Aſſeſſoribus, & Præfecto Regio Benedicto Herſten, antea acta confirmavit qvibus tandem acceſſit ingens partium augmentum Gotſkalkus Epiſcopus, qvi Miklagardi ad Eyafiord anno 1503 die lunæ poſt feſtum Michaëlis ſuum adjecit calculum, omniaqve Finnbogi Nomophylacis Judicia in cauſa Modruvallenſi, utpote juſto jure promulgata, pro ſe & diœceſeos templis perfecte confirmavit, adeo, ut Grimus cauſam obtineret, usqve ad annum 1507, qvo Ericus Sumarlidi filius, Paſtor Saurbæenſis, de ſimili hæreditatis cauſa cum Finnbogo Nomophylace contendens, Norvegiam petiit, & conjunctis cum Erlendina parte viribus, Chriſtiani II tum temporis Norvegiæ Pro-Regis, controverſi illius Haconiani Edicti confirmationem acqviſivit (a). Præterea Vigfuſus Erlendi, hoc tempore totius Islandiæ Præfecturam adeptus, ſed Thorvardus factus Nomophylax, & qvod maximi momenti fuit, Gotſkalki Epiſcopi filiam, uxorem nactus, Grimus non tantum cauſa cecidit, ſed etiam, ut capitis reus, cenſebatur, qvi multa adverſus leges commiſerat; qvibus anguſtiis circumſcriptus, mediante Gotſkalko Præſule anno 1508, pactum cum iis iniit, qvo controverſam hæreditatem ipſis ceſſit. Sed Thorvardo nullos ex filia Epiſcopi relinqvente liberos, anno 1513 in Norvegia mortuo, & affinitate hoc modo inter Gotſkalkum & Erlendinos diſſoluta, Grimus animum reſumſit, adeo, ut anno 1515 in Comitiis generalibus, mediante utroqve Epiſcopo, Stephano & Gotſkalko, qvi denuo pro eo ſtare cœpit, aliisqve optimatibus,

(a) Communiter vocatur *Mödruvallenſe Edictum*, qvod demum Fridericus Qvartus gl. mem. anno 1711 penitus abolevit, poſtqvam ſæpius turbarum & litium cauſa exſtiterat.

Optimatibus, novum inter partes litigantes initum sit pactum, qvo Grimus pleraqve ablata receptavit.

§. 5.

Anno 1505 Generalem habens diœceseos Synodum, judicibus delegatis discernendum proposuit, ad qvam diœcesin prædium Skeggiastadæ in Ströndum cum adjecta parœcia pertinere debeat, cujus controversiæ statum talem esse, dixit: Ipsum prædium nunc tenere Stephanum Jonæ Episcopum Skalholtinum, qvi Diaconum qvendam, Jonam Jonæ, dictum communiter Priors broder ɔ: Prioris fratrem, id in sempiternum Beneficium diœceseos Skalholtinæ sibi emancipasse diceret, Jonam autem id a se factum pernegare, ni Skalholtensi Ecclesiæ nomen dederit, & ejusdem Presbyter factus fuerit; Se autem asserere eundem Jonam sibi hocce prædium pro solutione mulctarum, qvas sibi & Templo Holano debuerat, tradidisse, simulqve ore & manu promisisse, si legibus liceat, Presbyterum aut Monachum Holanæ diœceseos semet futurum, qvæ omnia facta essent, anteqvam votum qvoddam in Skalholtina diœcesi fecisset. Jonam præterea esse notorium peccatorem, adulterum & incestuosum, qvi affinitatis & cognationis jure, semel iterumqve libidinibus violato, sine venia & absolutione ex Holana diœcesi excedendo, ejus desertor factus sit, cui, sine sua venia, in diœcesi Skalholtina nec voto se constringere liceat, nec ordinatio conferri possit. Qvo audito concluserunt judices, prædium Skeggiastadas, & fuisse, & esse debere, Holanæ Ecclesiæ & Episcopi peculium, modo probet Episcopus, Jonam sibi id ad solvendum nomina mancipasse; Sed talibus contra Stephanum machinationibus, parum profecit, qvi prædium Skeggiastadas nihilo secius retinuit, ita, ut Episcopi essent septem prædii partes, templi autem Skeggiastadensis octava tantum; nostro autem tempore totum Pastoris usibus inserviens, inter Beneficia Ecclesiæ Skalholtinæ numeratur.

§. 6.

Circa annum 1505, odia & disceptationes inter Episcopum & Jonam Sigismundi (a) oriri ceperunt, qvorum prima causa fuit, aut

 minimum

(a) Jonas hic fuit filius Sigismundi, de qvo cap. 5. §. 7. pag. 595. egimus, sed Biorni Divitis

minimum prætendebatur esse, Jonæ cum Biörga Thorvalldi filia conjugium, qvod dudum, seu ante 23 annos, contraxerat. Incestuosum id esse Præsul clamavit, genealogiam ita texens, ut stirpem utriusqve faceret Einarum Erici & Grundar Helgam, hoc modo: Eorum filius fuit 1) Biörnus Hierosolymipeta. 2) Christina fuit filia Biörni. 3) filia Christinæ fuit Solveiga. 4) Solveigæ filius Jonas Sigismundi. Ex altera parte dixit fuisse: 1) Ingegerdam Einari filiam, Hierosolymipetæ sororem. 2) Ejus filium Jonam Buland, 3) Jonæ filium Thorvalldum, & 4) Biörgam Thorvaldi filiam, Jonæ uxorem, ut hoc modo qvarto cognationis gradu connexi essent, qvod Præsul jure jurando a subornatis testibus confirmari curavit. Sed falsam esse hanc genealogiam Jonas dixit, idqve anno demum 1569 abunde probavit ipsius ex filia nepos, Gudbrandus Thorlaci filius, Holanæ dicœceseos Præsul; Nam Ingegerda non fuit Einari filia & Hierosolymipetæ soror, sed Thorsteini filia & ad Biornum Hierosolymipetam nihil pertinens. Præsul autem, ne hanc ditescendi ansam omitteret, Jonæ dicam impegit & incestuosi conjugii reum egit, qvapropter Jonas ex judicum sententia plus minus 1450 uncias argenti templo Holano & Episcopo pendere, absolutionem præterea, solito more, ab Episcopo petere, & pænitentiam ex ipsius præscripto sub juris jurandi fide (a) agere debuit; qvæ cum ille, vir utriusqve Juris peritus, & causæ confidens, omnia magno animo sperneret, ab Episcopo solenni more diris devotus fuit. Deinde nec Biorgam ejus

---

Divitis sororis filius, vir eloqvens, acer, locuples & suæ sententiæ tenax. Plura de Jona vid. supra pag. 497. sqq.

(a) Omnia hæc Gotskalki contra avum illegitime acta Præside illustrissimo Islandiæ Præfecto Christophoro Walkendorff anno 1569 rescidit & sufflaminari curavit Gudbrandus Thorlaci filius, postea dicœceseos Holanæ Episcopus meritissimus, indeqve natæ sunt magni Viri contentiones & actiones forenses, qvas per totam fere vitam exercuit. Formulam vero jurisjurandi, qvam Gotskalkus Sigismundino, si se absolvendum stitisset, præscripturus erat, ipsius manu scriptam vidisse se scribit *GUDBRANDUS* in *Apologia* pro avo edita 1595, qvæ, qvantum conversationem cum uxore Biörga respicit, hoc modo sonat: " In hunc finem manum sacro libro impono, ut id dicam " Deo, &c. qvod posthac cavebo a conversatione & corporali delectatione cum Biörga " Thorvaldi filia; cum ea ad unam mensam non assidebo, nec cum ea in eadem " domo pernoctabo, cum eadem sermones non miscebo, nisi aliqvi audiant & facta " nostra videant. " *Ita me Deus &c.*

is uxorem inultam & mali expertem esse sinens, in jus vocatam, anno 07 ream judicavit; 1) ob incestuosum cum Jona scienter contracm conjugium, Templo Holano 15 marcas. 2) ob primam ab eo prægnationem 15 marcas; 3) ob secundam 30; 4) ob tertiam 60 ircas; 5) ob usum sacrorum per decennium (a) a qvo conjugium erunt, 30 marcas; 6) ob qvorumvis 16 dierum observationem dicto npore, sex uncias; 7) ob dierum Dominicarum & Festorum obsertionem, sex uncias; 8) Pro qvovis nefasto die tres uncias; 9) ob nsvetudinem cum marito, proximo biennio, a qvo eorum conjugi- illegitimum esse, proclamatum fuit, 60 marcas; Ob somnum & conrsationem cum eodem 60 marcas; cui judicio qvantum in ipsa fuit, orga parere, necessitate adacta est Jonas autem, vir acris ingenii & uriæ impatiens, Norvegiam petiit, Pro-Regiqve & Archiepiscopo, , ut acta erat, delata, ab Archiepiscopo acceptis ad Stephanum, Epipum Skalholtinum, ejusdemqve diœceseos Abbates litteris, qvibus judices controversiæ constituebantur, in patriam anno 1509 revers est, qvibus spe sua minus profecit, cum illi omnia Gotskalki Acta Judicia confirmarent; qvo ille animosior factus, Jonam, ut tanqvam xime notorius peccator die Cinerum aut Viridium pænitentiam actu-, & publice absolvendus, Holis se sistat, jussit. Et cum ea etiam stra fierent; tandem anno 1517 in generali Holanæ diœceseos Syno-, omnia sua de Jona promulgata Judicia ac Acta confirmari & legia pronunciari curavit, adjecto, eum ut delatorem, qvi se coram Archiiscopo denigrasset, bonis confiscatis, summo supplicio puniendum esse.

§. 7.

Altera inter eos odiorum fax fuit cædes Asgrimi, fratris Jonæ, ta in nuptiis Jonæ anno 1492, qvi pro fratre & tum sponso, contra Herman-

---

Jonam Biörgam duxisse anno 1483 testatur *GUDBRANDUS* in *Apologia* sæpius citata, dicens id factum 17 annis anteqvam Gotskalkus Episcopus factus est, sed *BIORNUS* de *Skardsaa* ad annum 1492 id refert. Non facile itaqve dicitur, qvare Gotskalkus anno 1507 decennium tantum eorum conjugio tribuit, cum ad minimum essent anni 15, si *BIORNI* calculo stamus, sin vero ipsius *GUDBRANDI*, [illegible] anni 25; Sed qvicqvid sit: Verosimillimus est Gotskalki calculus, & mendum typographicum in *Apologia Gudbrandiana* statuendum videtur.

Hermannum, Gislum, & Olaum Philippi filios extra cœmeterium Videdalstungense dimicans, a Smido qvodam intra cœmiterium constituto a tergo confossus fuit. Hosce fratres Jonas primo anno 1494, judice Olao Episcopo in jus vocavit, sed qvid ille decreverit, nos latet tantum constat qvod anno 1495, mortuo Episcopo Olao, Jonas Thorvaldi & Gudmundus Jonæ Holanæ diœceseos Officiales, Episcopaliqve potestate gaudentes, Olaum a pollutione cœmeterii Videdalstungensis sua sententia liberaverint, postqvam jure jurando negaverat, se nec cœmeterium verberibus aut sangvinis effusione polluisse, nec qvenqvam intra eos fines sauciasse cui leges Ecclesiasticæ in templorum honorem asyli jus tribuant Hicce Olaus maritus fuit Vigdisæ, filiæ Solveigæ Biorni Divitis filiæ, qvæ liberorum Biorni diutissime superstes parentis divitias sibi vindicavit (a). Ex Vigdisa hacce susceperat Olaus filium, nomine Einarum, cui tantam divitiarum Solveigæ partem, qvanta Vigdisæ debebatur, Einarus Oddi, Prætor Hunavatnensis Toparchiæ, anno 1496, & iterum 1497 adjudicavit, qvam sententiam Finnbogus Nomophylax suo calculo confirmavit, qvi etiam Olaum, filii opes, usqvedum togam virilem assumat, tutorio nomine administrare debere, pronuntiavit. Cum vero Godvinus Jonæ & ejus filius Biornus, viri potentes, & factiosi, Einarum ab hac hæreditate excludere niterentur, Olaus contracta cum Gotskalko Episcopo amicitia, ipsi plurima prædia vendidit. Sed Jonas Sigismundi a Christiano II. Nomophylax constitutus, partim ut Olaum ulcisceretur, partim ut Gotskalko hosti infensissimo ægre faciat, sobrinum suum Asgrimum Asgrimi filium subordinavit, qvi Olaum non qvidem ut patris sui interfectorem, sed necis causam & adjutorem, in jus vocavit, judicio præsidente ipso patruo, qvi Olaum ejusqve fratres exilio mulctandos, ni Regia clementia securitatem illis præstiterit, judicavit, qvo omnia Olai acta, utpote exulis & homicidii crimini innodati, irrita & illegitima censebantur, adeo ut periculum esset, ne Gotskalkus omnia, qvæ ab eo emerat, amissurus foret. Sed Præsul, qvi chartas miscere & togam pro lubitu vertere novit, Olao suæqve causæ eo modo succurrit, ut Olaus coram Jona Einari filio, anno 1513 jurejurando negaret se eo animo ea vice Videdalstungam adiisse, ut Asgrimi necem

(a) Vide supra Sect. 3. cap. 9. §. 6. pag. 495. ubi de liberis Biörni Divitis pluribus egimus.

necem procuraret, vel suo consilio vulneratum interfectumve esse, qvod ad causam qvodammodo palliandam, cum decentius ornari non posset, sufficere visum est. Sed ne hæc Jonæ inulta forent, Episcopus dicam ei scripsit, qvod ipse, ejusqve satellites, januam templi Videdalstungensis ictu aut puncto læserit; cum homicidam Smidum, templo inclusum, perseqverentur, & ne qvid intactum relinqveret, Einarum etiam Jonæ filium, ex priori uxore susceptum, in jus vocavit, & excommunicavit, qvod ad maturam provectus ætatem, citra necessitatem patris excommunicati tutamine usus fuisset, cui præter ingentium mulctarum solutionem, qvas ipse injunxit, tria opima prædia & qvatuor villas, testamenti nomine expressit.

§. 8.

Anno 1507, contulit Sveno Thorfinni præbendam Vesturhopshola, qvamdiu ejus filius Jonas ad maturam non pervenerit ætatem; Sed deinceps ipsi Jonæ, in sempiternum, qvem Præsul spondet a se ita informandum fore, ut Sacerdos fieri potuerit, nihil sibi suisve successoribus reservans, præter consvetam Episcopi hospitalitatem & debita munera; Svenus vero, redhostimenti loco, Episcopo prædium Ytsta-gil emancipavit (a).

§. 9.

Anno 1515 in generali diœceseos Synodo Præsul & Eirecus Abbas Thingeyrensis, Cleri judicio, inter eos de prædio Kaldadarnes in Biarnafiord vigentem controversiam submiserunt. Præsul pro sua causa protulit codicillos, qvibus Jonas Thorvaldi Abbas Thingeyrensis, qvæ, dum Holanæ cathedræ Officialis fuit, nomina fecerat, emancipatione prædii Kaldadarnes, cœnobii peculii, solverat. Abbas autem ad alios provocavit codicillos, qvibus Biarnum Thorarini, ejusqve uxorem Solveigam Gudmundi hoc prædium Gunnaro Jonæ Fratri & membro cœnobii Thingeyrensis

(a) Consvetam Gotskalko collationis præbendarum formulam vid. ad finem Cap. Litr. A.

renſis 290 aureis vendidiſſe, probavit, eandemqve emtionem ab Abbate Jona Gamlæo approbatam fuiſſe, qvapropter Jonæ Thorvaldi filio, idem prædium ſine cœnobii neceſſitate & Fratrum conſenſu abalienare illicitum fuiſſe contendit; de qva decretum fuit, fuiſſe & eſſe debere prædium Kaldadarnes cœnobii peculium, a qvo ſine neceſſitate non ſit abalienandum, Præſulem autem tanti hæredes Jonæ Abbatis poſtulare poſſe, qvanti prædium Kaldadarnes ab eo acceperat.

§. 10.

Anno 1517, Glaumbæ in Skagafiord, die Mercurii poſt Feſtum Michaëlis, Præſul cum Teito Thorleifi filio, pactum fecit, qvo Teitus omnes injurias & contumelias, qvas Præſulis ſatellites ipſi & ejus familiæ domi ſuæ intulerunt, excepto tantum homicidio qvod ibidem patraverant, Præſuli condonavit & ejus arbitrio permiſit; Qvapropter Præſul Teito ſuam amicitiam & tantum honoris pollicitus eſt, qvantum Teito accipere placeat; Qvæ pollicitatio in aqva ſcripta fuiſſe videtur; Nam 1519, Præſul Egillo Halli diem dixit, qvod 72 uncias aut earum pretium a Teito non acceperit, qvas Præſuli promiſerat, cum ejus interceſſu inductus, Egillum erudiendum Holas adſciverit; Qva de cauſa concluſerunt judices Egillum inſontem eſſe, & hoc nomine Epiſcopo nihil debere, cum nihil promiſerit; Teitum vero, & qvidem cum uſufructu; tantum Epiſcopo qvam primum pendere teneri, qvantum fuerat pollicitus.

§. 11.

Eodem anno die & loco Epiſcopus Jonæ Sigismundi cauſam intendit, qvod ipſe, ejusqve Vicarii opes templi Reykenſis male adminiſtraverint, dilapidarint, aut ſibi; invito Epiſcopo, retinerent, nam licet antiqvis rationariis probari poſſet templi ſortem fuiſſe in totum 312 uncias argenti præter 299 annorum decimas, qvæ qvovis anno plusqvam 4 unciarum pretium æqvarint, qvorum nullam prorſus reddiderint rationem, templum tamen valde ruinoſum eſſe. De hac cauſa edixerunt judices, ipſum prædium Reyki, cum omnibus ad id pertinentibus, Epiſcopum tanqvam ſeqveſtrum retinere debere, usqvedum verus poſſeſſor ſolutione debiti templo ſatisfaciat. Hic eſt ſine dubio Jonas Sigismundi, famoſus

famosus ille vir, de qvo supra actum est, qvem Gotskalkus, postqvam omnia ejus bona publicaverat, & ab Einaro ejus filio testamentum expresserat, temperare sibi non potuit, qvin omnimode exagitaret.

§. 12.

Omnium Gotskalki Actorum, qvæ nobis videre contigit, ultimum est ipsius testamentum, datum Holis, 1520, qvo 110 prædia & villas templo Holano legat, vario modo acqvisita; Qvædam enim donatione, qvædam emtione aut testamento, plurima autem variis exactionibus adeptus fuerat, qvorum pretium æstimatur fuisse 46 millia imperialium; Vaccarum autem & agnarum cum iisdem elocatarum pretium 2100 imperialium, ut ipsa sors fuerit 48 millia & centum imperiales. Annua autem usura seu proventus 1426 imperialium; Qvo etiam antecessoris Olai constitutionem similis argumenti confirmavit (a).

§. 13.

Præter hæc, qvæ dicta sunt, & plurimas hujus viri permutationes, emancipationes, emtiones, & id genus alia, qvæ ut sigillatim nominentur, indigna putamus, nobis de eo nihil innotuit. *Crudelis* vulgo audit, qvod cognomentum a posteris & amicis Sigmundini primo inditum fuisse videtur. In prædio Miklagardi, ad finem Eyafiord, vil icationem habuit, ibiqve sæpius æstivavit. Templum ligneum Norvegico more exstructum ad portum Kolbeinsaaros constituit, qvod in gratiam mercatorum, qvi ibidem stationes habebant, & propriorum nautarum (navim enim onerariam tum temporis habebat cathedra Holana, qvam subinde ad exteros misit,) potissimum fecisse videtur. Opes congessit ingentes, nullius enim lucrandi modus ei turpis fuit. Holanum templum calice aureo, cui tria auri pondo impenderat, multis præterea magni pretii ornamentis ditavit. Cathedram Holensem, ut supra diximus, 110 prædiis locupletavit, qvorum pretium 48 millia imperialium æqvavit aut superavit. Et cum filiæ suæ Christinæ die nuptiali 2000 imperialium assignaret, probabiliter supponitur alteri filiæ tantundem, & filio duplum destinasse,

(a) Hocce instrumentum vid. ad finem hujus Capitis Litr. B.

ſtinaſſe, qvæ omnia ad 60 millia imperialium ſummam exſurgunt: Reliqvum vero, qvod haud ſpernendam ſummam effecit, ex ſententia Archiepiſcopi ejus fratribus ceſſit. Ex Valgerda qvadam Jonæ filia, qvam nec uxorem, nec concubinam, vocare licuit, utramqve enim habere, legibus prohibitum fuit, ſed molliore nomine *auxilium*, aut *auxiliatricem* nominabant, plures ſuſcepit liberos, qvorum tres tantum ad adultam pervenerunt ætatem. 1) *Oddus*, dictus *Norſke*, ſeu Norvegus, mali patris optimus filius, qvi Lutheranæ Religionis in Islandia præcipuus inſtaurator exſtitit, tandemqve Nomophylax factus, anno 1556 in fluvio Laxaa, vitam finiit (a). 2) *Gudruna*, qvam Giſſurus Einari, Skalholtinus Epiſcopus ſibi deſponſaverat, ſed ab Eyſteino Brandi compreſſam, ſvaſu fratris ejus Oddi repudiavit. 3) *Chriſtina*, qvam pater anno 1508 Thorvardo Erlendi elocavit, inqve eorum honorem die nuptiali Helgum Abbatem Thingeyrenſem ordinavit. Ipſe autem anno 1520 in viſitatione Eccleſiaſtica Toparchiæ Thingeyrenſis, convivium epiſcopale, ut vocabatur, a Paſtore Greniadarſtadenſi inſtitutum, celebrans, audita hoſtis infenſiſſimi Jonæ Sigismundi morte, ſuam non procul abeſſe, vaticinatus eſt (b). Iter itaqve domum vertens, paulo poſt ægrotare cœpit, tandemqve anima, Patronis, qvos per omnem vitam maxime coluerat, Johanni Apoſtolo & Gudmundo Epiſcopo, commendata, Holis die Decembris 8 cum ibidem annis 21 ſediſſet Epiſcopus, nemini lugendus, vitam cum morte commutavit.

Litr. A.

Univerſis Chriſti fidelibus patentes literas inſpecturis ſeu audituris, N. Dei gratia Epiſcopus N. ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis Nos Eccleſiam Sancti N. apud N. dilecto nobis in chriſto filio Domino N. N.

(a) De hoc in Periodo ſeqventi plura dicenda veniunt.

(b) Doctiſſimus *ARNGRIMUS* in *Comment. de Island.* tale de eo fert judicium: " *Multos ex ſubditis duriter exercuiſſe fertur; anno 1520, cum inter pocula & voluptates convivales verſaretur, audiretqve obiiſſe Jonam Sigismundum, qvem cum uxore & liberis multos annos crudeliſſime vexaverat, in ſubitam morbum repente incidit, & ſic paulo poſt, eam, qvam tota vita in miſeros ſubditos uſus eſt vim, cum miſerabili morte commutavit.*

N. N Sacerdoti nostræ diœceseos, cum omnibus suis juribus & libertatibus & pertinentibus, habitis & in futurum habendis, præter portionem Ecclesiæ, rite & canonice contulisse, cumqve debita cura duorum sacerdotum perpetuis temporibus, juste & libere possidendam, dum modo caste, devote & sacerdotaliter vixerit, & bona Ecclesiæ qvi pro nunc creditur non qvovis modo abalienaverit, neqve Ecclesiam vel curiam sacerdotalem desolaverit, Nobis nostrisqve Successoribus canonice intrantibus debitam & filialem exhibuerit obedientiam, reverentiam pariter & honorem. Istis non tentis & rite servatis, hæc nostra collatio irrita sit & inanis; In cujus collationis testimonium secretum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Sedem nostram Episcopalem, Hola, &c.

Litr. B.

In nomine Domini.

(b) Vier Gottskalk med Guds nád Biskup á Hólum giörum gódum mönnum vitrlegt med þesso voro opno brefi at Vier vilium siálfer kunngiöra ydur hver kot edr jarder hefr under Oss bored í þann tíma sem almáttigr Gud hefr Oss óverdugann þolad yfer Hóla Biskupsdæme; hvad þeir partar edr jarder heita; hverso dýrar þær ero, oc hverso þær hafa under Oss bored, oc hvad vier giörum af þeim.

Fyrer nordan Jökulsâ.

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landskulld.
Dalur — — — —	10	3	3 merkr.
Aland — — — —	10		

(b) Nos Gotskalkus Dei gratia; Episcopus Holensis, his patentibus notum facimus, Nosmet vobis patefacturos, qvænam villulæ & prædia eo tempore qvo Deus omnipotens Nos indignos Holanæ diœceseos gubernacula tenere permisit, in nostram possessionem transierint, qvid nominentur, qvanti constent, qvomodo comparaverimus, & in qvem usum convertemus.

A Septentrione fluvii Jökulsá.

	Pretium Prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
Dalur — — — —	40	3	4⅝
Aland — — — —	40		

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
Gardur — — — — voru þeſſar þriár golldnar í útlegd fyrer barneigner í hórdóme.	12	5	C.
Sveinbúsvík, kom fyrer framfære í kenſlu til preſts Síra Jóns Magnúsſonar.	20	6	C.
I *Skördum*, kom þar fyrir annat kot oc peníngar á millum.	20	4	C.
Þverá, keypt fyrir fulla peninga —	20	6	C.
I Hedara Umbode.			
Hól í Höfdahverfe, keypt fyrir fulla peninga, oc er þó Kriſtsfe	15	6	XV aurar.
Hrafnſtader, kom í proventu —	30	7	CC.
Hálf *Biörgin*, golldin í ſakferle —	10	4	X aurar.
Vad, gefed í proventu — —	20	6	VIII ágillde.
Höſkulldsſtader med kotum, komu hálfer fyrer biſkupstíunder, enn hálf med Síra Thomaſe Eiriksſyne, enn koted keypt.	50	6	CC.

Hálfer

	Pretium Prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
Gardur, hæ tres villæ mulcta ob adulterium.	48	5	4
Sveinbusvik didactrum Presbyteri Jonæ Magni filii.	80	6	4
Pars prædii *Skord*, permutione cum alia villula.	80	4	4
Thveraa emtione. — — —	80	6	4
In provincia citeriore.			
Hol in Höfdahverfe, emtione eſt tamen piis uſibus dicatum.	60	6	3
Hrafnſtader, pro alimentatione. —	120	7	8
Dimidium prædii *Biörg* mulcta — —	40	4	2
Vad, pro alimentatione — —	80	6	$2\frac{1}{4}$
Höſkuldſtader cum ſubjacente villula, partim pro decimis epiſcopalibus, partim pro ſuſtentatione ſacerdotis Thomæ Erici, villula autem emtione.	200	6	8

Dimi-

	Dyrleika. Hundrad.	Kúgillde.	Landskulld.
álfer *Hallbiarnarstader*, golldner í sakferle.	15	4	X aurar.
granes, var keypt. — —	13	4	X aurar.
rönd, var gefen — —	10	4	C.
inne *Veller*, keypt — —	10	—	—
ristnes — — —	60	10	CCC.
ristneskroppur, Hiálmstader oc Grísará komu fyrer þær jarder sem under hafa bored. oc er			
· *Kroppur* — — —	40	6	VIII ágillde.
álmsstader — — —	20	6	C.
ísará — — —	20	6	C.
ukstödum — — —	—	5	XV aurar.
aflastader — — —	20	5	VIII ágillde.
ablid — — —	20	6	C.
lsá — — —	20	6	C.
voru þessar þriár keyptar.			
rde, kom þad í jardakaup —	12	6	XII aurar.

Hleinargarder,

	Pretium Prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Dimidium prædii *Hallbiarnarstadir* mulcta —	60	4	2
Fagranes, emtione — — —	52	4	2
Strond, dono — — —	40	4	4
Minneveller, emtione — — —	40	—	—
Christnes — — — —	240	10	12
Christnes Kroppur permutatione — —	160	6	$5\frac{1}{3}$
Hialmstader, permutione — —	80	6	4
Grisaraa, permutatione — —	80	6	4
Krubstader — — —	—	5	3
Draflastader — — —	80	5	$5\frac{1}{3}$
Sebiablid — — — —	80	6	4
Gilsaa, hæ tres permutatione — —	80	6	4
Gerai, emtione — — —	48	6	$2\frac{2}{5}$

Hleinargardur,

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
Hleinargardur, ſumr keyptr, enn ſumr í ſakferle.	60	10	CC.
Hvaſſafell, ſumt keypt, enn ſumt fyrir Biarna heitin Olafsſon í ſakferle.	100	—	—
Ytra *Kroſſanes*, keypt fyrir fulla peninga, enn hálft oc *Kúaſtader* í Svartárdal komu fyrer ſydre Bæesá.	30	6	CC.
Sydra *Kroſſanes*, keypt fyrir fulla peninga.	30	6	C.
Mýrarlón, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
Asláksſtader, þá úte eru þriú ár	40	6	C.
Arnbiarnarbrecku oc hálft *Kroſſaneſit* ytra feck Oſs Síra Eirikr Sumarlidaſon fyrir vora peninga enn hann tók í ſama fyrir Rettarbótena af þeim Finnboga ſonum.	,		
As, á hinu þridia áre — →	30	6.	C.
I *Aa* betölud — —	15	6	C.
Stedie — — —	20	6	C.

Grund

	Pretium prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
Hleinargardur, partim emtione, partim mulcta	240	10	8
Hvaſſafell partim emtione, partim mulcta Biarni filii Olai.	400	—	—
Ytra *Kroſſanes* emtione & permutatione —	120	6	8
Kúaſtader in Svartardal permutatione. —	—	—	—
Sydra *Kroſſanes* emtione — —	120	6	4
Myrarlón, emtione — — —	80	6	4
Aſlákſtader, poſt triennium — —	160	6	4
Arnbiargar-brecka permutatione cum Presbytero Erico filio Sumarlidii.	—	—	—
Aas poſt triennium — — —	120 .	6	4
Pars prædii *Aa* pecunia numerata —	60	6	4
Stedie — — — —	80	6	4

Pars

	Dvrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
und í Þorvalldsdal — —	10	—	—
inſtader, keypter fyrir peninga	30	6	C.
lar, oc *Midland*, bádar í ſakferle	20	8	C.
gref ógr, er ſumr keyptr, enn ſumr golldin í ſakferle — —	30	6	CC.
ilfſkinn, golldinn fyrir vorar tíunder	40	6	CC.
alldalækr, hálfr, var keyptur —	10	1	XL álner.
imnes — — —	10	4	X aurar.
elar — — —	20	6	C.
inguſtader — — —	20	6	C.
oc hálfar *Audner* ſettar Urda kirkiu.			
Audnum, golldnar af Jóne Sigmundsſyni í ſakferle.	10	6	C.
eidarſtader, keypter af mörgum fyrir fulla peninga.	60	6	CC.
auſabreckur, golldnar af Jóne Sigmundsſyne í ſakferle.	50	8	CC.

Dele,

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Pars prædii *Grund* in Thorvardsdal —	40	—	—
Steinſtader pecunia numerata — —	120	6	4
Holar, mulcta — — —	80	8	4
Midland, mulcta — — —	—	—	—
Fagre Skogur partim emtione partim mulcta	120	6	8
Kálfſkinn, pro decimis noſtris — —	160	6	8
Dimidium prædii *Skaldalækur* emtione —	40	1	1⅓
Brimnes — — — —	40	4	2
Melar — — — —	80	6	4
Konguſtader — — —	80	6	4
Dimidia pars fundi *Audnir* templo Urdenſi addicta.	40	6	8
Hreidarſtader pecunia diverſis numerata —	240	6	8
Klauſabreckur, mulcta a Jona Sigismundi expenſa.	200	8	8

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
Dæle, gaf Steinn Snorraſon X hundrud Hólakirkiu, enn XL hundrud keypt af börnum Steins, er hann gaf þeim í teſtament, oc voru keypt fyrir fulla peninga.	50	8	CC.
I Olafsfirdi.			
Gardur, var keypt af tveimr —	20	6	C. LX álner.
Reyker, keypter af mörgum —	40	3	CC.
I Fliótum.			
Illhugaſtader, keypter hálfer, enn hálfer fyrir leyfe.	20	4	C.
Molaſtader; keypter hálfer, oc hálfer fyrir eydekot.	20	5	C.
Miöibrigdaſtadr, keypter — —	20	6	C.
Túnga, kom fyrir Þóruſtade á Svalbardsſtrönd er golldin var í ſakeyri.	60	6	CCC.

Ofſte

	Pretium prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
Dæli, X hundredæ dono Steinis filii Snorrii, reliqvæ XL emtione a liberis Steinis pecunia numerata, illi teſtamento ab illo acceperant.	200	8	8
In Olafsfiordo.			
Gardur emtione, a duobus — —	80	6	6
Reykir emtione a multis — —	160	3	8
In Fliotis.			
Illugaſtader partim emtione partim conceſſione	80	4	4
Molaſtader partim emtione, partim permutatione pro villula deſerta.	80	5	4
Miöbrigdaſtader emtione — —	80	6	4
Tunga, permutatione pro Thoruſtadis in Svalbardsſtrönda, qvæ iterum mulcta.	240	6	12

Yſte

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
tſte *Mór* fyrer tíunder. — —	40	4	VIII ágillde oc C.
rúarland, ſett aptr under kirkiuna fyrir proventu Salbiargar — —	40	6	CCC.
rinder — — —	20	6	CC.
sland, hálft keypt, oc hálft fyrir leyfi	60	9	CCC.
recka oc *Hundhöll*			
alur hiá Okrum — —	30	6	C.LX álner.
bær, golldenn í ſakferle —	20	—	—
illingarnes, golldin ſumt í ſkulld, enn ſumt keypt.	36	6	CC.
lbage (ſkal ſvara preſti hálfmörk) —	30	6	C LX álner.
varland, keypt fyrer ſydra Kroſſanes	20	4	C
afragil, kom med Síra Einare Ulfsſyne	12	6	IV vætter fiſka.
I Húnavatns þinge.			
afſtader — — —	40	6	C. oc kúgilde.
nnsſtader, kom fyrir kvíar í Nordrár-dal,	50	6	CC.

L lll 2

	Pretium prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
Ytſte *Mor*, pro decimis. — —	160	4	9⅓
Bruarland, templo, loco alimentationis Salbiörgæ, redditum.	160	6	12
Grinder — — — —	80	6	8
Osland emtione & conceſſione — —	2,0	9	12
Brecka — — — —	—	—	—
Hundböll — — — —	—	—	—
Dalur, apud Akras — — —	120	6	6
Aabær, mulcta — — —	80	—	—
Villingarnes emtione & pro nominibus —	1,4	6	8
Gilbage, Sacerdoti marcam numerabit —	120	6	6
Savarland, permutatione — —	80	4	4
Hafragil pro ſuſtentatione Presbyteri Einaris-filii Ulfi.	48	6	4
In Toparchia Hunavatnenſi.			
Haffſtader — — — —	160	6	8
Finnſtader permutatione cum Kviar in Nordurárdal,	200	6	8

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
dal er fell í óbótamál Síra Jóns Kollaſonar.			
Mánaſkál, gollden fyrir peninga oc ſtendr þó til lauſnar um þriú ár.	20	5	C.
Steinnyaſtader, kom med Síra Beſſa Þórſteinsſyne	20	6	C.
I *Mýrum*, golldnar fyrir fulla peninga	10	3	LX álner.
Hálft *Spákonufell*, á kirkian þar í fimtán hundrud oc þriú kúgillde fyrir preſte	30	6	kúgillde.
Engehlid hálf, keypt fyrir fulla peninga	20	6	C.
I *Mobergi* — — — oc hid þridia kúgilldet fyrir preſte.	20	2	kúgillde.
Æſisſtader, keypt fyrir fulla peninga	30	5	CC.
Kúaſtader — — —	20	6	C.
Hól — — — —	20	6	C.
Steiná. — — —	30	5	C.LXXX álner, oc

	Pretium prædiorum. Imperial.	Vaccæ cum prædiis locatæ.	Merces. Imperial.
ärdal, qvod iterum ob delictum Presbyteri Jonæ Kolli inexpiabile.			
Manaſkal argento numerato, jure tamen relutionis per triennium.	80	5	4
Steinnyaſtader — — —	80	6	4
Pars prædii *Myrar* argento numerato —	40	3	2
Dimidium prædii *Spákonufell* templum ibidem XV hundredas poſſidet, & tres vaccas, qvorum uſus fructus ſacerdoti cedit.	120	6	4
Eingeblid dimidia, argento numerato —	80	6	4
Pars prædii *Moberg*, tertia vaccæ reditus ſacerdoti cedunto.	80	2	4
Æſisſtader, argento numerato — —	120	5	8
Kuaſtader — — — —	80	6	4
Hól — — — —	80	6	4
Steinaa, & decimæ, hæ duæ permutatione pro	120	5	$6\frac{2}{3}$

Gudrunar-

	Dyrleike. Hundrud.	Kúgillde.	Landſkulld.
oc tíund, oc þeſſar bádar komnar fyrir Gudrúnarſtade er fell í óbóta mál Síra Jóns Kollaſonar.			
ángamýre, keypt fyrir fulla peninga; oc önnur	20	6	C.
ángamýre, oc keypt fyrir fulla peninga.	30	6	CC.
1ſar, keypt fyrir fulla peninga —	20	6	C.
lldjárnsſtader — — —	20	6	C.
Irafnabiörg — — —	20	6	C.
ióesbólar — — —	20	6	C.
næringsſtader, í eyde — —	20	6	C.
eithamar — — —	20	6	VIII ágillde.
Ιosfell — — —	20	—	—
komu þeſſar ſex jarder fyrer þær jarder ſem Einar Olafsſon helldr.			
itle Dalur, er kirkiueign á Kúlu	20	6	C.
Iollt — — — —	20	6	C.

	Pretium prædiorum.	Vaccæ cum prædiis locatæ	Merces.
	Imperial.		Imperial.
Gudrunarſtadis, & hæc iterum ob inexpiabile delictum Sacerdotis Jonæ filii Kollii.			
Langamyre, argento numerato — —	80	6	4
Aaſar, argento numerato — —	80	6	4
Elldjarnſtader — — —	80	6	4
Hrafnabiörg — — —	80	6	4
Liotsbolar — — — —	80	6	4
Snæringsſtader, deſertum — —	80	6	4
Geithamar — — —	80	6	$5\frac{1}{3}$
Mosfell — — — —	80	—	—
Hæ ſex villæ permutatæ cum iis, qvas Einarus Olai tenet. *Langamyre*, argento numerato —	120	6	8
Litledalur, poſſeſſio templi Kulenſis —	80	6	4
Hollt — — — —	80	6	4

enn Ofs oc þeim fem áttu oc öllum kriftnum fálum til fridar líknar oc mifkunnar, þá gefum Vier allt fyrrfkrifad góts lauft oc faft H. Hóladómkirkiu til æfinligrar eignar under þá grein, at fálutíder þær oc fálumeffa, fem Vor forverare Bifkup Olaf gódrar minningar, oc Gud hanns fál náde, fkipade at fýngiaft oc lefaft fkyllde í Sancte Anne ftúku, fie eilífliga uppehallded. fvo fem fyrrnefndur Bifkup Olaf, Gud hanns fál náde, hefr fkipad. Þvíat hann gaf þar penninga til; fuo oc þær meffur tvær *Humiliavit* oc *af Sancta Anna* á föftudaga oc laugardaga, þá fem ecki ber á frammeftöduhölld í H. Hólakirkiu, fkule oc jafnan fýngiaft. Þar med fkipum Vier oc fiórar ártíder á tólf mánudum uppí Dómkirkiu oc oll klaufturin, öll Beneficia, oc Þíngapreft í fínum þíngum, á vetr, vor, fumar oc hauft, á þeffum tímum fem hier epter greiner: Hinar fyrftu ártíder á vetrinn decimo octavo kal. Januarii, þad er tveim nóttum epter Luciemeffu; Adrar tertio Nonas Maji, þad er tveim nóttum epter Krofsmeffu á vored; Hinar þridiu á fumared decimo qvinto kal. Augufti þad er tveim nóttum fyrir Þorláksmeffu á fumared; Hinar fiórdu ártíder á haufted decimo tertio kal. Octobris; þad er tveim nóttum fyrer Matthei Apoftoli oc Evangelifte. Enn þá nockurn þeffara fyrrfkrifadra ártídadaga ber á funnudag, föftudag edur laugardag, þa meffurnar *Humi-*

---

aftici præfcripto in Dei gloriam Epifcopo debita, noftro fifco eft adjudicatum. Cæterum in pacem, veniam & miferationem noftri, eorum, qvi antea poffederant, & omnium chriftianarum animarum, omnem præfcriptam pecuniam, mobilem & immobilem, Sanctæ Curiæ Holenfi in æternum peculium donamus, ea lege, ut horæ inferiales & inferiæ, qvas Anteceffor Nofter Epifcopus Olaus, beatæ memoriæ, *ni ev αγιοις εσω*, in ala templi, Sanctæ Annæ dicata, legendas & canendas conftituit, in perpetuum maneant, prout prædictus Epifcopus Olaus (Deus ipfius animæ mifereatur!) eisdem ufibus pecuniam dicans, ordinavit. Binæ præterea Miffæ, *Humiliavit* & *de Sancta Anna*, diebus Veneris & Saturni, qvi majoribus folennitatibus non funt dicati, femper canantur. Qvatuor infuper qvotannis miffas in templo Cathedrali, omnibus cœnobiis & beneficiis, a qvocunqve Sacerdote in fuæ parœciæ templo, hyeme, vere, æftate & autumno faciendas conftituimus; Primam fcilicet hyeme, 18 kal. Januarii, hoc eft duabus poft feftum Luciæ noctibus: Secundam 3 Nonas Maji, hoc eft, duabus poft feftum inventionis crucis vernum; Tertiam æftate 15 kalend. Aug. biduo ante feftum Thorlaci æftivum; Qvartam autumno, 13 kalend. Octobris, hoc eft duabus noctibus ante Matthei Apoftoli & Evangeliftæ; Cum autem qvodqvam præfcriptorum feftorum, in diem Dominicam Veneris aut Saturni, qvibus ex prædictis miffæ *Humiliavit* & *de Sancta Anna* funt canendæ, inciderit,

umiliavit oc *af Sancta Anna* ſkulu ſÿngiaſt ſem fyrr ſeger, þá bidium ier í umbode allra kriſtenna ſálna þá tvo dándesmenn oc preſta Kirkiu-eſtenn oc Rectorem chori á Hólum, ad þeir ſkipe þeſſar ártíder med ıne meſſu á einhvern þann dag þeirrar viku ſem þeim þyker beſt til-lenn. ſvo ad þeſſar fyrrſagdar ártíder med meſſunne falle alldrei nidur; ulu þeſſar ſálutíder ſÿngiaſt í kórnum med níu leſtrum á kvölldedrir, enn commendaciones animarum á morgunenn epter Tertiam, : þá ſtrax ſálumeſſan ſÿngiande med þeſſum oracionibus: *Concede quæ-nus omnipotens Deus animabus omnium Epiſcoporum & Sacerdotum tuo-m. Deus in cujus miſeratione animæ fidelium red — Miſerere eſumus Domine animabus omnium benefactorum noſtrorum defunctorum: nnipotens ſempiterne Deus, qui vivorum Deus fidelium, Deus omnium* :. í hvörre meſſu. Enn til þeſs ad kennemenn ſem eru Chorales glega heima á Dómkirkiunne flytie oc fremie þeſſa tídaſkipun á hver-m tólf mánudum, medan þeir þióna Dómkirkiunne, þá aukum Vier up hvers preſts fram yfer þad ſem veniulegt er X aurum; hvers Meſſu-ſkns XX álnum; hvers Subdiákns X álnum; oc hvers klerks V álnum. ın undir þá grein, þá leggium Vier þeſſa peninga, ad þeir giore þeſs dvelldligar oc betur alla fyrrſkrifada tídaſkipan. Oc ef ſvo kann til bera ad nockur af Chorspreſtunum vilie fara ſinna eyrenda annar-ſtadar

cidit, omnium Chriſtianarum animarum nomine rogamus, binos diſcretos viros & Sacerdotes, Cathedralem nempe, & Rectorem chori Holenſem, his feſtis cum miſſi, ne unqvam omittatur, celebrandis, aliqvam hebdomadis, qvæ ipſis maxime opportuna eſſe videtur, diem deſtinent. Hæ in choro Veſpera præcedanea canantur *infe-riæ* cum novem lectionibus, ſed commendaciones animarum ſubſeqventi mane poſt Tertiam, & deinde ipſa miſſa his orationibus intonetur: *Concede qvæſumus omnipotens Deus animabus omnium Epiſcoporum ac Sacerdotum tuorum, Deus, in cujus miſe-ratione animæ fidelium red. Miſerere qvæſumus Domine, animabus omnium benefac-torum noſtrorum defunctorum. Omnipotens ſempiterne Deus, qvi vivorum Deus, fide-lium Deus omnium &c.* in ſingulis miſſis. Ut autem chorales Sacerdotes, qvi ju-giter ad Cathedram ſe continent, has miſſas, dum templi cathedralis miniſterio fun-guntur, qvotannis faciant, peragantqve, debito cujuscunqve ſacerdotis ſalario, de-cem oras, cujusvis Diaconi 20 ulnas, Subdiaconi 10 ulnas, & Clerici 5 ulnas adje-cimus, ea ſub conditione, ut eo facilius & melius prædicta munia peragant, unde, ſi qvis chori ſacerdotum in proprium uſum, Cathedram, dum hæ tres miſſæ cele-brari

ſtadar burt af Stadnum þá þeſſar þriár meſſur ſkulu ſýngiaſt, þá fyrerbiódum Vier honum þad under hlýdne vid H. Hóladómkirkiu oc hennar Formann, nema hann hafe annann preſt víſann ad ſýngia fyrir ſig þeſſar þriár meſſurnar, ſem er: *Humiliavit* oc *af S. Anna*, oc *ártídarmeſſuna*, um allan þann tíma ſem hann er í burtu. Oc því giorum Vier ollum gódum mönnum viturlegt med þeſſu Voru opnu brefe, ad Vier ſtadfeſtum oc ſamþyckium bref oc giörning Vors Virduligs Fodurs oc fyrirvera Biſkups Olafs, gódrar minningar, Gud hanns ſál náde, um meſſu oc ſálutíder í Anne ſtúku, ſvo oc confirmerum. Vier þat fullkomliga í öllum ödrum ſínum greinum oc articulis, ſem þat hanns bref innehelldr, oc þat ſama væntum Vier trúum oc fylliliga treyſtum til allra Vorra Erlegra epterkomenda, Biſkupa, Officiala, Rádsmanna oc kirkiupreſta H. Hóladómkirkiu, ad þeir mune óbrigdiliga halldaſt láta um alldur oc æfe þeſſar þriár meſſurnar med ártídunum, ſem Vier ſkipum oc í þeſſu brefe fyrr greiner, þar med bidiande ydar kiærlegt faderne oc elſkulegt bróderne ad þier aller ſieud umbodsmenn allra chriſtenna ſálna dyggver trúer oc trauſter, ſvo ſem þier vilied ſvara fyrer Gude; oc kiorum Vier giarnan fyrer Guds ſkulld ad þier ſamþycked þenna Vorn giörning med ydru opnu brefe oc innſigle, þvíad ſier giörer hvör ſem giörer, enn nióte þeir ſem Gud vill, oc þurfa. Enn til meire viſſu oc ſtadfeſtu ad þeſſe Vor ſkipan oc giörningur ſkuli óbrigduliga halldaſt um alldur oc

brari debent (ad tempus) relinqvere velit, id ipſum, ſub obedientiam erga Deum, curiam Holenſem, & ejus Antiſtitem, prohibemus, niſi habeat, qvi ſua vice has tres miſſas, nempe *Humiliavit*, & *de Sancta Anna*, & dictas *Inferias* omni qvo abſit tempore, canat. Tandem probis omnibus notum facimus his patentibus, Reverendi Patris & Anteceſſoris noſtri Epiſcopi Olai, beatæ memoriæ, (Deus ejus animæ miſereatur) diploma & conſtitutionem de miſſis & horis inferialibus, in ala templi Sanctæ Annæ dicata, celebrandis nos approbare & confirmare; Item in reliqvis ſuis punctis & Articulis, omne qvod idem ejus diploma continet, abſolute confirmamus, ſieti Venerabiles ſucceſſuros Epiſcopos, Officiales, qvæſtores & Paſtores Cathedrales, harum trium miſſarum, qvas ſupraſcriptis ordinavimus, cultum in æviterna ſecula facturos conſervari; Rogamus itidem amiciſſimam veſtram paternitatem & fraternitatem, omnium chriſtianarum animarum tam fideles & probi Procuratores ſinguli ſitis, qvam Deo poſtea rationem reddituri, perqve Deum exoptamus, hæc noſtra Acta veſtris literis adprobetis, nam qvisqve ſibi, non aliis facit, ſed ad eos, qvi opus habent, & Deus vult, eorum fructus redundent. In majorem certitudinem & teſtimonium, hujus mandati & conſtitutionis per æviterna ſecula obſervandi, nobiles Domini

: æfe, hafa Edla Herrar Abótar oc Herra Príorenn, oc aller forprest-
, oc svo aller adrer kennemenn Hóla biskupsdæmes sem hier epter
:fnast í brefenu, samþykt þessa Vora skipan oc giörning á almenne-
gre prestastefnu á Videvollum í Blonduhlíd í Skagafirde þeir sem vóru
r oc svo heita: Bróder Einar med Gudz nád Abóti á Múnkaþverá,
óder Helge med Gudz þolenmæde Abóti á Þíngeyrum, Bróder Ni-
lás med Gudz forsió oc skipan Prior á Mödruvöllum, Jón Finnboga-
n í Mula, Petur Pálsson, Finnboge Einarsson, Jón Þórgílsson, Gud-
undur Jónsson Nicolás Vilhiálmsson, Jón Fimbogason í Laufáse, Jón
:nason, Gilbriet Jónsson, Þórsteinn Jónsson, Olafr Jónsson, Egill Halls-
n, Jón Jónsson á Miklabæ, Jón Jónsson á Skinnastödum, Þórbiorn
nsson á Bægesá, Þórbiorn Jónsson á Stadarbacka, Olafr Gudmundsson,
iólfr Jónsson, Jón Sveinsson, Halldor (Halfdan) Narfason, Thomas
riksson, Jón Andresson, Sigmundur Arason, Jón Philippusson, Steinn
arcússon, Jón Olafsson, Jón Martinsson, Sveinn Fimbogason, Loptur
tursson, Magnus Gudmundsson, Einar Magnusson, Jón Brandsson,
isle Gudmundsson, Thomás Jónsson, Thomas Einarsson, oc Þórleif-
Jónsson, med fleire dándismanna samþycke sem ecke eru nefnder,
med þeirra samþycke sem nefnder eru oc ecke eru nú á prestastefn-
ine, ætlum Vier ad fá þeirra samþykt ef Oss hröckur líf til, oc nær
ud vill vier finnunst. Oc til sannenda hier um setium Vier Var inn-
Mmmm 2 sigle,

Domini Abbates & Dominus Prior, & omnes primarii Sacerdotes & reliqui omnes Holanæ diœceseos pastores, qvi præsto erant, hoc nostrum mandatum & constitutionem in Synodo Provinciali Videvallis Blöndahlidæ Skagfiordensium habita, adprobarunt, qvibus hæc nomina: Frater Einarus Dei gratia Abbas Munkathveraænsis; Frater Helgo Dei tolerantia Abbas Thingeyrensis; Frater Nicolaus Dei providentia & dispositione Prior Mödruvallensis; Jonas Finnbogi de Mula; Petrus Pauli; Nicolaus Vilhialmi, Jonas Finnbogi de Laufasi, Jonas Arii, Gilbrictus Jonæ, Thorsteinus Jonæ, Olaus Jonæ, Egillus Halli, Jonas Jonæ de Miklabøy, Jonas Jonæ de Skinnastadis, Thorbiörnus Jonæ de Bægisa, Thorbiornus Jonæ de Stadarbacka, Olaus Gudmundi, Sniolfus Jonæ, Jonas Svenonis, Halfdanus Narfi, Thomas Erici, Jonas Andreæ, Sigismundus Arii, Jonas Philippi, Steno Marci, Jonas Olai, Jonas Martini, Sveno Finnbogi, Loptus Petri, Magnus Gudmundi, Einarus Magni, Jonas Brandi, Gislo Gudmundi, Thomas Jonæ, Thomas Einari & Thorleifus Jonæ; pluribus, qvorum nomina hic omittuntur, suffragantibus, & iis, qvi nominati qvidem, sed in Synodo non comparuerunt, qvorum suffragia, si vita suppeditabit, & qvando, Deo volente, eos conveniemus, impetrabimus; In horum certitudinem, unacum

ſigle med fyrrſagdra Prelata oc Preſta innſiglum fyrer þetta bref er ſkrifad var ad Dómkirkiunne á Holum í Hialltadal á midvikudagenn næſtann fyrir Barnabe Apoſtoli, anno Domini M.D.XX.

CAP. VII.

De Jona Arii filio.

§. I.

Elapſis a morte Egilli, ultimi e gente Islandica Holani Epiſcopi, annis 18?, qvibus hunc dioeceſin 9 peregrinæ nationis Præſules partim rexerunt, partim afflixerunt. eandem tandem moderari coepit *Jonas Arii filius*, vir indigena, qvi ut Epiſcoporum Catholicæ Religioni addictorum non tantum in Islandia, ſed & in Daniæ & Norvegiæ Regnis, ultimus, ita etiam famoſiſſimus extitit, cujus vitæ & geſtorum hiſtoriam tam multi, & qvidem non obſcuri nominis viri, ſcripſerunt, ut ſola multitudo, & ex ea proveniens relationum diverſitas, non magis inſtruat, qvam obruat, qvorum altera pars, utpote ipſius amici, cognati, affines, eorumqve deſcendentes, qvædam viri facta, qvæ nullo colore oblinire poſſunt, plane omittunt, qvædam in ſe & ſua natura nihil minus qvam bona, aliqvo juſtitiæ & pietatis fuco ſuperinducere conantur, omnia deniqve in cœlum tam immodicis efferunt laudibus, non ſine contrariæ partis inſigni injuria, cujus plerumqve acta denigrant & vituperant, ut Jonam qvippe, qvi eorum judicio, vitam pro Religione catholica innocens poſuerit, dudum martyrii corona coruſcantem, Sanctorum albo inſcriptum & publicæ adorationi proſtitutum non fuiſſe, ſatis mirari non poſſint; Alteræ autem, ſeu contrariæ partis Scriptores, partim odio perſonæ, & contemtu Religionis catholicæ, Reformatæ vero amore inducti, ipſum ut hæreticum, perſecutorem, & perduellem proſcindunt & condemnant, omniaqve viri, tam mala & ſcandaloſa, qvam innocua

---

unacum nominatorum Prælatorum & Sacerdotum ſigillis noſtrum appendimus præſentibus, datis e curia Holenſi Hialtdalenſium, die Mercurii, proximo ante Barnabæ Apoſtoli anno 1520.

nocua & indifferentia dicta & facta traducunt & vituperant. Nos au-m, qvibus neutra pars nec beneficio nec injuria cognita est, incorrup-m fidem professi, sepositis ab utroqve abaci nostri scriptorii latere tali-is Autoribus, & utriusqve relationibus cum Actis publicis & Auctorum le dignorum relatione collatis (a), qvæ ex adverso collocata, ut cyno-ram seqvi constitutum est, media incedentes via, veritatem expiscari, in propatulum ducere conabimur.

§. 2.

Natus est Jonas Arii filius anno 1484 Gritæ (b) in Eyafiord, pro-: Monasterium Munkathveraaense, parentibus pauperibus, sed non nobilibus; Maternus enim ei avunculus magnus fuit Einarus Isleifi ius, Abbas Munkathveraaënsis, paternus vero avus fuit Prior Mödru-llensis nomine Sigurdus (c). Ephebis vix egressus patrem amisit, unde se

Mmmm 3

(a) Auctores & documenta qvæ hic secuti sumus, sunt ex *antiqvis:* Rescripta Regia, Publica Judicia & Constitutiones, Annalium & historiarum auctores, & Biographi, inter qvos primum locum merentur *EGILLIDES* & *SKARDSAAENSIS*, ut & ipsarum partium scripta & confessiones, prout inter se, & cum aliis, aut conveniunt, aut non penitus dissentiunt. Ex *Recentioribus* autem nominari merentur Illustriss. & Celeberr. Dominus *LUD. HARBOE*, Siælandensium &c. Eccles. Episcopus meritissimus, cujus limatissimæ & nostra laude majori *Hist. Reform. Relig. in Islandia* nos permulta debere animo agnoscimus gratissimo. Et qvi non ultimo nominandus erat, dilectissimus noster Parens *JONAS*, sive *JOHANNES* (idem enim nomen est, qvamvis nos freqventius *Jonas* scribimus, qvo distinctio fiat inter *Johann* & *Hans* sive *Hannes*, qvæ semper nomine *Johannis* nobis veniunt) *HALTHORIUS*, pastor qvondam Hytdalensis, Toparchiæ Myrensis Præpositus, & diœceseos Skalholtinæ Vicarius, vir omni genere literarum probe qvidem imbutus, sed in Historia Ecclesiastica Islandiæ, (qvod sine assentatione dici potest) versatissimus, & parem forte non habens; Cujus accuratissima scripta & excerpta, huc pertinentia, indefesso labore & industria, magnoqve judicio exarata, sunt fons ille & locuples penu, ex qvo plurima hausimus & mutuati sumus, qvæ de Episcopis Islandiæ, præsertim illis, qvi post annum 1300 vixerunt, in hoc opere congessimus, ille enim si talium nihil scripsisset, nos erparum scribere potuissemus.

(b) Hujus villulæ nobilitatem lusorio carmine evexit, jocans: *Licitatore r o Grita obtulisse Abbati prædia* Grund, Gnupufell *&* Mödruvalla, *sed Abbat m llis hanc villulam adjicere noluisse, nisi etiam adjicerent* Holas.

(c) Habemus inter schedas nostras duas Jonæ Aræi Genealogias, ad Adamum usqve pertingen-

ſe matremqve qvotidiano labore ſuſtentare neceſſum habuit; tantamqve paſſus eſt eſuriem aliaqve paupertatis incommoda, ut aliqvando non multum abſuerit, qvin ſumma neceſſitate adactus, furto ſe alligaret, ut ipſe ſæpius ſuis poſtmodum retulit (a). Huncce ſuum ex ſorore nepotem Abbas Einarus legere, ſcribere, latine canere, aliaqve ejus modi, qvæ ea tempeſtate ſacerdotale officium ambienti ſufficere videbantur, edoceri curavit, futurumqve olim ſe celebriorem vaticinatus eſt, qvo non obſtante, ſordidis interdum & viliſſimis miniſteriis adhibitus fuit, qvæ aliqvando exercens, & in limoſam paludem incidens, conſervos jocans, ut futurum ſuum Epiſcopum levarent, juſſiſſe fertur.

§. 3.

Adoleſcens omnes ſacros ordines ſuſcepit, tandemqve circa annum vigeſimum (b) ſacerdotio initiatus, præbendam Helgaſtadas adeptus eſt, qva, elapſo uno anno, cum Hrafnagilenſi permutata, Præpoſitus Toparchiæ

---

tingentes, qvarum altera concordat cum ea qvæ legitur in *Actis Societ. Hafn.* Part. 5. pag. 221. Alteram autem usqve ad Höfda Thordum, qvi circa annum 900 vixit, ſuam eſſe profitetur *SÆMUNDUS Arnæ filius*, qvi Seculo 16 floruit, qvas qvidam tribuunt ipſi Epiſcopo, qvidam vero (& noſtra qvidem ſententia rectius) ejus filio Ario Nomophylaci, qvi tamen non ultra qvam noſtræ antiqvitates habent, progreſſus eſſe perhibetur, reliqva vero ab Epiſcopi poſteris & cognatis, forte *MAGNO BIORNI*, aut *SÆMUNDO ARNÆ* filio, qvorum nomina qvædam exemplaria præ ſe ferunt, ad conciliandum genti honorem, adjecta ſunt. Vidi etiam præter has alias multo antiqviores, qvarum una excepta fuiſſe dicebatur ex codice pergameneo continente *vitam Sverri Regis*, unde ſuſpicatus ſum aut *CAROLUM* Abbatem, aut alium qvendam ejus Seculi doctum virum, eſſe primum harum genealogiarum autorem. Sed de tantilla re nulli litem movemus.

(a) Noſter aliqvando cibariis egenæ matri eſuriem conqveſtus, unam, de locatis cum prædio, agnam mactandam conſuluit, qvi, cum factum diſſvaderet mater, ſeqvente die idem fruſtra tentabat; Qva inconſulta, tertio, agnam adductam, laniario deſtinavit; Verum illa ſuperveniens, conatum filii retardat, mandato, præſtoletur, donec ſciret, hordane, qvæ jam jam parturiens ſpes ſola erat nutrimenti, fætum edidiſſet; Paruit monito Jonas, & audito vaccam enixam eſſe, propoſito deſtitit.

(b) *MAGNUS BIORNI*, noſtri e filio nepos, auctor eſt, eum uſqve ad annum 24 ætatis Laugalandi matrem ſuis laboribus ſuſtentaſſe, & exinde Holas in familiam Epiſcopi Gotikalki tranſiiſſe.

Toparchiæ Eyfiordensis constituitur, qvod anno 1508 vel prius factum esse, evincit ejus de Thoma qvodem Hialmi filio judicium, qvod se Generalem Judicem & Præpositum inter Vargiaa & Gleraa pronuntiasse & in scriptis pro tribunale sedentem protulisse dicit, Hrafnagili, die Veneris post Festum Purificationis Mariæ 1509, ubi ipse Actorem, Testes, & Judicem agens, Thomæ has causas intentat: 1) Qvod sponsaliis tantum contentus, nuptias nunqvam cum Helga Thorvardi filia celebrasset, qvam nihilo secius plusqvam 20 annis uxoris loco habuerit, qvapropter sesqvi marcam pro qvovis anno pendere jubetur, nisi intra 14 dies probet se ex legum præscripto nuptias celebrasse, aut 6 virali juramento neget se unqvam a Potestate Ecclesiastica admonitum fuisse. 2) Qvod proximo triennio non bona fide solverit decimas Episcopo debitas, qvocirca tres marcas qvovis anno pendat. 3) Qvod cum sua familia exigenti sibi credendorum rationem reddere noluerit, sex uncias pro qvavis persona debeat (a), pro qvavis harum petat absolutionem, & faciat competentem pænitentiam; sed qvod tantis causis innodatus templa adierit, & sacris tamdiu usus sit, ad Episcopi dispensationem remittit.

§. 4.

Anno 1520 die Mercurii ante festum Johannis ante Portam Latinam, consentiente Gotskalko Episcopo, cum Einaro Abbate Munkathveraaensi, de matris Helenæ honesta sustentatione ad dies vitæ, contractum iniit, qvo Abbati villam Midhus cum 40 Joachimicorum pretio emancipavit, promissis præterea 4 unciis argenti qvovis anno in proximum decennium, si uterqve, ipse & mater, viverent, adjectisqve pro matre commodis pariter & honestis conditionibus. Tempore, qvo Hrafnagilensis

(a) Hoc exemplum, aliqvem in jus vocatum esse ob neglectum Religionis Christianæ, unicum fere est, qvod in tota Historia Ecclesiastica Islandiæ ante Reformationem occurrit, de qvo itaqve dicere licet: *Rara avis in terris, nigroqve simillima cygno.* In Originali est: Noluit legere *sin christeleg fræde*; qvo nomine jam & post Reformationem denotatur *Minor Lutheri Catechismus* cum aliis eo pertinentibus; Sed sub Papatu hoc nomine gaudebant *Credo in Deum; Pater noster;* Formula Baptismi; & *Ave Maria Mater Domini nostri.* Vid. supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 28. & Per. 3. Sect. 2. cap. 1. §. 14. 25. Tom. 1. pag. 150. 472.

nagilensis Sacerdos fuit, inter Gotskalki Episcopi intimos amicos & fidissimos ministros numeratus, bis ab eo in Norvegiam ad expediendum nomina, aliaqve magni momenti negotia procurandum, ablegatus fuit, inter qvæ numerantur fabricatio templi qvod ad ostium amnis Kolbeinsaa constituit, & confectio calicis aurei, cui tria auri pondo impendit.

§. 5.

Mortuo Gotskalko anno 1520, Abbas Munkathveraaênsis aliiqve Eyafiordenses Pastores conventum habuerunt, in qvo concluserunt Jonam Arii filium aptissimum esse, cui Præfectura diœceseos & opum Cathedralium dispensatio concedatur, qvem ideo pro tali agnoscere & accipere vellent, in qvod reliqvi qvidem consenserunt, sed posito Jonæ a latere Petro Pauli cum æqva potestate, qvi una Dispensatores opum Cathedralium agerent; Sed aliarum rerum Ecclesiasticarum curam, qvam Officialis partes vocarunt, Helgoni Abbati Thingeyrensi & Jonæ Finnbogi filio usqve ad proxima diœceseos comitia, commiserunt, Qvæ acta fuerunt Holis 22 Decembris 1520; Sed proximo vere 1521 d. 2. Maji in conventu Eyrarlandi in Eyafiord habito, Jonas denuo ab universo clero Holano in hoc officio, (excluso, ut videtur, Petro Pauli) amplissimis terminis & splendidis additis Privilegiis confirmatur, ea tamen conditione, ut Officiali Actorum rationem reddat, siqve rem negligenter aut male gesserit, suspensionem ab officio in Generalibus diœceseos comitiis perficiendam minantur, sin vero omnia decenter & commode agat, duraturum ei hoc officium promittunt, usqvedum Archiepiscopo alio modo constituere placuerit, cui Gotskalki obitum, & in qvo statu res diœceseos constitutæ erant, hoc anno perscripserunt. Seqvente anno in festo Augustini Anglorum, 24 Clerici cis-Oxnadalensia tesqva habitantes, Holas convocati, reliqvis scripserunt, se hoc rerum statu non contentos & necessitate Ecclesiæ adactos, Jonæ Arii filio soli non tantum opum Cathedralium dispensationem, sed etiam Officialis munus, seu curam Ecclesiarum tradidisse, cum neminem ex suo numero huic officio digniorem sciant, in qvod ut reliqvi consentiant, enixe orant, illum enim recusare onus, nisi omnium suffragiis ad id unanimiter electum; Sed qvoniam trans-Oxnadalenses a Jonæ partibus semper steterant,

perfacile

perfacile fuit illis persvadere, ut huic Constitutioni subscriberent, qvæ ita comparata videntur, ut Jonam, licet dissimulanter & per amicos hæc omnia confecisse dubium non sit, hoc enim modo solus sine collega, &, ut videri voluit, pæne invitus, summum Ecclesiæ regimen nancisceretur.

§. 6.

His peractis, & rebus ex voto fluentibus, animum ad rerum administrationem adplicuit, primoqve Einari cujusdam Jonæ filii, incolæ Toparchiæ Hunavatnensis, sed Teiti Thorleiffonii clientis, bona, qvorum dimidia pars, nescio ob qvas causas, Holanæ cathedræ adjudicata fuerat, publicare instituit, ejusqve rei causa anno 1522 Grimo Nomophylace, Rafno Brandi, ea tempestate Skagfiordensis Toparchiæ Præfecto, & 60 armatis stipatus, Sveinstadas, in Vatnsdal, tendit, ibidem enim de bonis confiscandis jus dicere Nomophylax instituerat; Sed loco adpropinqvantes, vident eum a Teito 80 armatorum stipato occupatum, qvapropter, ne seditioni aut cædibus ansam darent, haud procul subsistunt & legibus agere incipiunt, qvod ut conspexit Teitus, suos, impetu facto, strictis gladiis eos adoriri & comitia turbare jussit, primusqve ante omnes currens, obvios qvosqve aut pungit aut ferit, qvo impetu Arnas Bessi filius occiditur, sed 10 alii sauciantur; Nomophylax, etsi furentem Teitum sedare conaretur, auditus non est, usqve dum intenso qvem ad manum habebat calybeo arcu, jaculo Teiti brachium trajecit, qvo, ut & interventu Helgi Abbatis Thingeyrensis prælium diremtum est, & re infecta discessum; Qvo Jonas acriter irritatus, Teitum, ut 12 Clericorum a se convocatorum conciliabulo Flugumyræ, pridie Nativitatis Baptistæ habendo, se sisteret, in jus vocavit, cujus accusationis capita fuerunt. 1) qvod bona Einari Jonæ Holano templo adjudicata sibi retinuerit, qvæ omnia cum usufructu restituere jubetur. 2) qvod Holani templi prædium Galtarnes emerit, qvod restituere, temploqve plenam juris violati satisfactionem reddere, absolutioneqve accepta pænitentiam agere jubetur, ni 6 virali juramento qvod inscius id fecerit, probare posset. 3) qvod suum & templi Cathedralis famulum, se præsente & inspiciente, occiderit, & multos alios sauciarit,

contra Erici Archiepiſcopi (a) literas, qvibus ipſe ſuiqve famuli in Sancti Olai & Archiepiſcopi tutelam accepti ſint; Qvapropter ut intra 12 menſes ſe Archiepiſcopo ſiſtat, obligatur: Sed horum nihil Teitus ratum habuit, nam eodem anno Nomophylax factus, 12 virale fieri judicium, qvo ab hac cæde liber pronuntiatur, modo non probetur illum Arnam occidiſſe, Apochamqve Johannis Eggerti Præfecti Regii nactus eſt, qvod Regio fiſco, pro ſeditione Sveinſtadenſi, ſatisfeciſſet.

§. 7.

Eodem anno Jonas Helgoni Abbati Thingeyrenſi dicam ſcripſit, Præſide judicii Jona Finnbogi filio, qvi ſe vocat Holanæ Diœceſeos Officialem: 1) Qvod templo Holano 80 uncias argenti aut earum pretium non ſolverit, pro qvibus vadem ſemet, loco Asgrimi cujusdam Finnæi, ſtiterit, ut ex Rationariis Gotſkalki Epiſcopi patere dicit, de qvo edicitur, Abbates & Monaſticos jure non poſſe & debere vades eſſe; ſolutionem itaqve hujus debiti ab ipſo Asgrimo extorqvendam eſſe, niſi ille Abbati pecuniam tradiderit. 2) Qvod pecuniam ab Holana Sede mutuo ſumtam non ſolverit, qvam ſine mora pendere jubetur. 3) Qvod argentum ſibi a Gotſkalko Epiſcopo concreditum non reſtituerit, qvod itidem reddere ei injungitur. 4) Qvod communicaverit cum qvibusdam, qvi eqvos cathedræ Holanæ rapuerant, a qvo crimine ut ſe jurejurando purget, ei mandatur. 5) Qvod cum interfectoribus Arnæ Besſæi, aliisqve cathedræ hoſtibus communicaverit, eosqve adjuverit, a qvo ſe etiam jurejurando purgare jubetur, ſin minus, abſolutionem a Jona Finnbogi filio petere debeat. Unde conſtat inter Jonam Arii & Abbatem ſimultates fuiſſe, forte qvod Helgo ex eorum numero fuerat, qvi Jonæ ſoli ſummam rei tradere diſſvaſit, & ipſe priore anno Officialis fuerat. Jonas Finnbogi hic & alibi ſe pro Officiali gerit, licet paulo antea Jonas

(a) Tutelares hasce literas dudum & ante aliqvot annos, cum Jonas inter Norvegiam & Iſlandiam plus ſimplici vice transfretaverat, datas fuiſſe oportet, cum hic adfuerint hoc anno ante aſcenſionem Domini; Sed tam mane æſtatis inter has Regiones navigare, fuit contra mores hujus ætatis nautarum, qvi vix ante Junii menſis initium ſolvere ſoliti fuerunt; Taceo qvod hoc anno in Norvegia nullus Archiepiſcopus fuerit, ut demonſtravimus ſupra Sect. 1. cap. 8. §. 8. & Sect. 3. cap. 10. §. 4. pag. 524.

Jonas Arii solus summum imperium obtinuisse dicatur, qvod Archiepiscopi aut Capituli Nidarosiensis jussu factum esse, probabile est.

§. 8.

Eodem anno 1522 allatis ex Norvegia Nidarosiensium Canonicorum epistolis, conceditur Holanis plena potestas eligendi Episcopum qvemcunqve velint, & officio parem putent, qva accepta, unanimi consensu, excepto solius Petri Paulini, Jonam Arii filium eligunt, qvod paulo post ex Norvegia adveniens Ogmundus, Skalholtinus Episcopus, qvem Canonici Holanæ dioeceseos Administratorem constituerant, sufflaminare, & Jonam Einari filium, virum pium & doctum, illis imponere, omnibus viribus intendit, & ut viam proposito sterneret, omnes antiqvos dioeceseos ministros & Officiarios ab officiis removit, novos autem constituit, qvo non parum plerorumqve animos sibi alienavit; unde sub hyemem festo Simonis & Judæ freqventem agunt Holis conventum, ubi Jonæ electionem denuo confirmant. Ogmundum autem & omnem ejus Administrationem protestantur & abdicunt, literasqve hac de causa exaratas Archiepiscopo & Canonicis Nidarosiensibus inscribunt, qvarum tenor est: 1) Accepisse se Capituli Nidarosiensis literas, priusqvam Ogmundus in Islandiam venerit, aut qvicqvam de illi concessa potestate innotuerit, ideoqve Episcopum mox elegisse, qvod factum infectum esse neqveat. 2). Ex antiqvis monumentis probari posse, Holanis semper Skalholtinorum Administrationem perniciosam fuisse, qvi pecuniam & pretiosa templi abstulerint, & nunqvam reddiderint. 3) Ipsum Ogmundum Holanæ cathedræ pecuniam supra 200 aureos Boni Gudmundi peculium sibi retinere, contra Dignissimi partis Erici Archiepiscopi, expressum mandatum, qvi eadem restituere jusserit. 4) Ipsum ingratiis suis Officiarios & Dispensatores constituisse; qvapropter omnes uno ore eum penitus abdicant & protestentur, ad Archiepiscopum & ejus Capitulum appellentes; coram qvo per Electum suum Jonam Arii causam se acturos profitentur. Talis in Holana dioecesi fuit rerum status anno 1523, qvo Jonas in Norvegiam transire constituit, sed nautarum tarditate impeditus, in Islandia hyemare coactus fuit, qvo tempore Ogmundus primo Olaum Gilsi filium, cum literis, qvibus Jonam patria excedere prohibuit, &, ut qvidam volunt, sacris abstinere jussit, Holas misit,

qvi Cathedram, tam ingratum adferens nuntium adire non ſuſtinens, Viderneſi ſubſtitit, & Jonæ colloqvium ibidem expetiit, qvod ille promittens, poſtero die Thorſteinum Gunni filium, ſuam gerentem perſonam (a), cum ſplendido comitatu miſit, eoqve modo Legatum eluſit, qvod ſentiens Ogmundus, Petrum Pauli. Holanum, qvi ad ipſum defecerat, eadem perfecturum negotia ablegavit, qvi Holas perveniens honorifice excipitur, &, dum Jonas ſe colloqvio pararet, pauliſper exſpectare rogatur, qvi interim per poſticum egrediens, qvam citiſſime abeqvitavit

---

(a) Hic ſine dubio eſt *Olaus Gilſi* filius, qvi poſtea Paſtor Reykholtenſis factus eſt, vir ſtrenuus, & ea tempeſtate magni nominis. In conſpectu Legati, qvem ille Holas miſit, Jonas veſtimenta, qvibus poſtridie ad colloqvium iens uſurus eſſet, aptari curavit, qvem actum hujus Seculi Scriptores hoc modo deſcribunt: " Hann liet leggia " klæde ſín, húfu og ſtrút, ɔ: *Veſtimenta, capitium & collarium, accommodari juſſit.* Vox *ſtrut*, cujus ſignificatus hodie in indecens & male aptatum colli aut cervicis tegumentum degeneravit, antiqvitus ornamentum qvo Primores utebantur, denotavit. Fuit autem *Strutur* collare album, roſarum more implicatum, duos, aut maximum tres, digitos latum, ut in antiqvis imaginibus conſpicere licet, non abſimile ei, qvo hodie Sacerdotes utuntur, noſtris ante centum abhinc annos ita freqvens, ut illo etiam coloni & utriusqve ſexus vulgus uterentur, unde in Regia peregrinarum mercium taxatione data 1619 viliores æſtimantur 16 aut 18 obolis. Antiqviſſimis autem temporibus capitio affixum fuiſſe videtur, qvod Magnates valde pretioſum, qvandoqve etiam aureum, habuiſſe conſtat, qvale fuit Haralldi Comitis, cujus *Strutur* decem auri marcis conſtabat, unde *Strut-Haraldus* vocatus fuit. Vide *Jomsvik. Hiſt.* in *Vita Olai Trygg.* Part. 1, cap. 133. Qvidam pro Jonæ Aræſonii *Strut* legunt *Sernot*, qvod non intelligimus; Hac autem occaſione nobis in memoriam redeunt verba Audfinni Epiſcopi Bergenſis in Epiſtola ad Thordum Epiſcopum Gardenſem ſcripta anno 1308, 10 Cal. Jullii dicentis; " Sendum vier til ydar ſo ſem til vin-" ar og frænda mæir minniliga enn ríka ſending, eitt Skinger og Sýrkot og Kap-" rún af liósbláom lit, er Skingret, Sýrkot, og Kaprún fódrat med gráom ſkinn-" om, og Kyrtil þar til af ſama klædi. " ɔ: *Mittimus Vobis ut amico & cognato, magis ut noſtri memineris, qvam locuples munus*, Skinger, Sýrkot, & Kaprun *cæcii coloris, muſtelinis duplicata pellibus, & præterea pallium ejusdem coloris ex eodem panno factum.* Hæc tria: *Kyrtil, Caprún,* & *Sýrkot*, optime convenire videntur cum Jonæ Aræſonii veſtimentis, *Klædi, Húfu*, og *Strút*, nam *Klædi* & *Kyrtil* ſunt pallium, *Caprún* & *Húfa* idem ſunt, notantqve Mitram, ſed *Strut* aut *Sernot*, mutatis parumper literis, cum *Sýrkot* unum facere, & collare ſeu veſtimentum ad tegendum cervicem aptum deſignare videntur. An vero *Succotium HOFFMANNI* in Supplem. *Lexici univerſ.*, & *Surcarium MART. MARTINII* in *Lexico*, ut & *VOSSII* in libro *de vitiis Sermonis*, idem ſit, aliis diſqvirendum relinqvimus.

abeqvitavit (a). Tertio itaqve Ogmundus Jonam Einari (b) filium, qvem Holanis Episcopum obtrudere tantopere satagebat, ad expediendum negotia misit, qvem Jonas peramanter excepit, & instituto convivio belle secum habuit, adeo ut beneficiis delinitus, perinde ac priores, reverteretur; unde patet hunc annum negotiationibus & variis machinationibus exactum fuisse, qvas Ogmundus aperte & imperiose exercuit, Jonas vero callide elusit.

§. 9.

Anno 1524 paulo ante Festum Paschatos Jonas Arii famulum suum Olaum Ormi cum literis pacem & amicitiam ab Ogmundo petitum, Skalholtum misit, qvem Ogmundus perhumaniter exceptum laute habuit, & responsorias securum exspectare literas jussit. Ipse interea trecentis armatis comitatus, Holas, ut Jonam imprudentem opprimeret, iter instituit, qvod cognoscens Jonæ Legatus, qvanta potuit celeritate Ogmundum seqvitur, tandemqve ægre prævertens, herum de ejus adventu certiorem fecit, qvi extemplo, fuga salutem qværens, ad nautas, natione Germanos, in portu Kolbeinsaaros, abnavigationi sese præparantes, ægerrime evasit, qvo Ogmundus cognito, illis, ut Jonam sibi traderent, mandavit, qvod, si detrectarent, se cum suis eos adorturum & male mulctaturum, minatus est; Sed cum responderent, si placeret venire, se eum gladiis, plumbeis globulis, & pulvere nitrato haud parce excepturos, ab incepto destitit; Sed ab omni eos ita prohibuit commeatu, ut omnium rerum egentes navim solvere coacti sint, qvod anteqvam fieret, Jonas, Clericum qvemdam, nomine Magnum, adjunctis duobus testibus Holas misit, qvi Ogmundo dicam prælegeret,

 qva

(a) *Petrus Pauli* fuit Jonæ ante biennium Collega, in ejus electionem consentire recusans, unde ad Ögmundum transiit, qvi eum anno seqvente Holanæ Cathedræ Dispensatorem constituit; postmodum in gratiam cum Jona rediisse videtur, qvi eum Abbatem Munkathveraaënsem fecit; Mortuus est anno 1548.

(b) *Jonas Einari* nunqvam videtur Holanam Cathedram affectasse; sed subinvitus Ögmundi proposito inserviisse, qvi etiam constanter Jonæ Arii amicitia usus est, ut patet ex Pactis dotalibus liberorum Episcopi; Magni datis Hlidarenda 1530, & Helgæ datis Holis 1531; nam in utrisqve Jonas hicce Einari inter testes primus nominatur.

qva ei, ut hoc anno coram Archiepiſcopo & Capitulo Nidaroſienſi cauſam dicturus compareret, diem dixit. Hic Magnus, cui omnes aditus notiſſimi erant, deceptis vigilibus, qvi numerò 12 qvavis nocte Ogmundi cubiculum cuſtodiebant, ad feneſtram domus dicam tam ſonore legit, ut expergefactus Præſul, ſuorum primus, qvid rei ageretur, ſentiens, tam importunum declamatorem capi juberet. Sed fruſtra; nam ejus manus poſt multas velitationes tandem evaſit & ad ſuos ſalvus pervenit, qvi cum ventis vela dediſſent, tempeſtatibus afflicti ſub Grönlandiam deferuntur, indeqve poſt 14 dierum magnas exantlatas anguſtias, portum Huſavikenſem ingreſſi, & ab accolis commeatu qvodam aucti, denuo mare intrantes, in Norvegiam demum ſalvi pervenerunt.

§. 10.

Ogmundus, licet res haud proſpere aut ex voto fluerent, ab incepto tamen deſiſtere nolens, per Finnbogum Einari, qvem, loco Jonæ Finnbogi, Officialem conſtituit, Clerum Holanum Videvallas convocavit, ubi die Lunæ poſt feſtum Barnabæ freqventem habuit diœceſeos Synodum, in qva primo intentatis Jonæ abſenti multis gravibusqve cauſis, ut furem, qvi templi theſauros compilaverit, & plaſmam ſeu fugitivum, officio Epiſcopali indignum, infamia notavit & condemnavit. Deinde clerum, ut Jonæ electionem revocaret, & Jonam Einari ejus loco eligeret, non tam perſvaſionibus, qvam vi & minis adegit, qvod omnes demum fecerunt, præter Thomam Erici, tum temporis Paſtorem Cathedralem, & Nicolaum Vilhelmi, Paſtorem Mælefellenſem, & hac tempeſtate opum Cathedralium Diſpenſatorem, qvem Ogmundus opibus Cathedræ inhians, easqve a Nicolao celatas ſuſpicans, tanto perſeqvebatur odio, ut templum Cathedrale, commune homicidarum & capite cenſorum aſylum, tutum ipſi non præſtaret receptaculum; adeoqve ut ad ſummum altare confugiens, clavibusqve ſibi concreditis, ſcrinio Gudmundi impoſitis, & ingenti arrepta ſica ſemet defenſurus caperetur, exantlatisqve magnis & multis contumeliis, caudæ tandem eqvinæ alligatus, aliqvot milliaria pertraheretur. Ogmundus autem, cum Holis, qvantum conducere videbatur, commoratus eſſet, Petro Pauli filio cathedræ Qvæſtore conſtituto, & omnibus pro arbitrio diſpoſitis, domum

mum reversus est, unde Jonam Einari, qvem tantopere Holanum constituere Episcopum satagebat, ad causam contra Jonam Arii dicendam & objecta diluturum, in Norvegiam ablegavit; Qvam constituto die, Olaus Archiepiscopus, assidentibus duobus Norvegiæ Episcopis & collegio Canonicorum Nidarosiensium, ex utriusqve partis Actis cognoscens, Jonæ defensionem approbavit, qvi thesauros templi, qvos furatus esse insimulabatur, sartos tectos in templo Holano, metu Ogmundi defossos servari, testimonio Thomæ Erici & Nicolai Vilhelmi filii probans, absolutus est; Sopitaqve est hæc de successione in Episcopatum Holanum controversia, cum tanto Ogmundi dedecore, qvi tam crassas criminationes, odio, invidia & avaritia ductus, Jonæ affixisse censebatur, qvanto Jonæ honore, qvi paulo post, approbata ab Archiepiscopo & Collegio Canonicorum ejus electione, Holanus Episcopus inauguratur; cui invidiosa hæcce Ogmundi obtrectatio in commiserationem versa, adjumento magis fuisse, qvam obstaculo, videtur, ut Jonæ Einari filio viro docto, pio & officio pari, illiteratus & lingvæ latinæ plane ignarus præferretur, qvapropter consentiente vel connivente Archiepiscopo, Olaus Hialti filius, ejus Confessionarius, ipsius loco, ad qvæstiones latinas ipsi propositas respondisse fertur. De Jona, ut rarum qvid & notatu dignum memoratur, qvod post ordinationem ab Archiepiscopo discedenti mitra a capite decideret, qvod ipse statim ut omen accepit, ita suum officium inopinato casu & rara forte finitum iri dicens, qvod eventus etiam post 26 annos comprobavit.

§. 11.

Anno 1525 in patriam reversus, qviete vixisse videtur, cum nihil hoc anno Actorum in monumentis traditum videre liceat; Sed anno 1526 d. 3. Jan. præsente Helgo Abbate Thingeyrensi, Olao Hialti filio & Thoma Erici, Petri Pauli, qvem Ogmundus cathedræ Qvæstorem constituerat, rationes revidit & approbavit, inqve persimili statu res œconomicas invenit, ac fuerant anno qvo Gotskalkus decessit; Habebat enim cathedra in bonis, præter templi ornamenta, vestimenta, calices, clenodia, libros & utensilia rei domesticæ necessaria, vaccarum & ovium lactariarum tantum, ut pretium 8 millia 520 uncias argenti æqvaret; boum 1764 vervecium 360 eqvorum eqvarumqve, 480 adeo ut

universa

universa cathedræ res armentaria constaret 11 millia 124 uncias, exceptis eqvis junioribus, qvi nondum usui domestico adhibebantur. In navigiis autem habuit, onerariam 70 lastarum capacem; decemremem unam, octoremem unam, & sexremium tres (a). In hoc conventu Episcopus palam fecit Archiepiscopum Nidarosiensem promisisse, se, bono cum Deo effecturum, ut Gudmundus Bonus Sanctorum albo inscriberetur.

§. 12.

Eodem anno freqventem Cleri-Synodum habuit Videvallis, die Veneris ante Inventionem crucis, ut ex citatione patet, data Holis d. 3 Paschatos; Qvid autem ibi factum fuerit, non constat, præter indictionem, ut qvisqvis Abbas, Prior, Præpositus & Pastor, evocatis suis colonis & subditis, armati ad comitia generalia Thingvallis hac æstate pro more habenda, cum Ogmundianis justo prælio conflicturi, sese sisterent, qvod, qvalem finem habuerit, alibi relatum est (b).

§. 13.

Si non sepulto, sopito tamen Episcoporum furore, Jonas, qvasi ex longo lethargo expergefactus, a Teito Thorleissonio illatam sibi anno 1522 injuriam, ultum eundi tempus esse duxit, qvod priusqvam publice aggressus est, callide effecit, ut Nomophylacis officium Teito ablatum, Rafno Brandi filio, Prætori Skagfiordensi, conferretur, cui hoc anno filiam Thorunnam, puellam 14 annorum, elocavit; Ipse Præfecturam Eyafiordensem obtinens, ut ex ejus sententia de hæreditate a Grimo Pauli relicta, Spialldhagæ 1527 dicta, constat; Totam itaqve dioecesin ut Præsul, sed magnam præterea partem ut Prætor & Prætorum socer, affinis aut amicus, devinctam sibi habuit; qvibus subsidiis, priusqvam cum Teito, tum temporis Islandorum ditissimo, & Ogmundi Episcopi amico intimo, congrederetur, semet firmare necessum duxit. Omnibus autem ex voto præparatis, per generum suum Rafnum, diem Teito dixit,

(a) Qvæ hic adscribere placuit, ut inde conspici qveat, qvantum discrimen sit inter pristinum & hodiernum cathedrarum statum, cum vix 2600 uncias jam in bonis habeant.

(b) Vid. supra, Sect. 3. cap. 10. §. 6. pag. 525.

dixit, ut Seilæ anno 1527 die Veneris post conversionem Pauli, seditionem Sveinstadensem & cædem Arnæ Bessi defensurus, aut deficiente legitima defensione, ex legum præscripto, commeritam pœnam daturus, se sistat. Qvo ubi ventum est, ipse Rafnus, judicibus præsidens, pro tribunali decrevit, sententiam in favorem Teiti, anno 1522 in Comitiis generalibus latam, nullius esse pretii. Teitum autem, qvi primus seditionem moverit, exilii pœnam meritum esse, & omnia ejus bona, partim Regio fisco, partim proximis hæredibus deberi, præter debita aliasqve minores mulctas, de qvibus hocce judicium cavet, qvæ omnia ipse Rafnus administrare & exseqvi jubetur, adjecta clausula, ut sine fænore omnium rationem reddat, & suum cuiqve tribuat. Qvo facto, Rafnus, neqvid effugii Teitus haberet, eodem anno in Daniam transiit, & mediante Regio Præfecto, Johanne Petri, Friderici Primi dictæ sententiæ confirmationem, datam Gottorpii, festo omnium Sanctorum, adeptus est; qva accepta, dimidiam illam partem, qvæ Regio adjudicata fuit fisco, 300 Rhenanis emit, eaqve fretus emtione, anno 1528 in patriam redux, omnia Teiti immobilia bona in diœcesi Holana sita, qvorum rationem nunqvam reddidit, pretium autem, ut sagaciores autumabant, 6 millia Joachimicorum æqvabat, aut excedebat, nullo habito Teiti hæredum, qvibus dimidia pars debebatur, respectu, sibi & socero retinuit; qvod, ubi Teito innotuit, tutum se in Holana diœcesi non fore prævidens, cum mobilibus, qvæcunqve corradere potuit, mala qvævis prædium Glaumbaj occupaturo, imprecatus, cessit. qvod Nemesis exaudisse videtur; nam vertente anno, Rafnus vino obrutus, excito, & invito fere ad dimicandum coacto, famulo qvodam suo, cui nomen Philippus in eodem loco, qvo Teitus abiturus eqvum ascenderat, transfixus est. Sed ne opima hæc præda hac forte sibi eriperetur, Præsul fama spargi curavit, filiam ex Rafno posthumum peperisse, qvi sacro ablutus lavacro statim ad plures abierit, qvo pacto ejus opes ad Thorunnam filiam hæreditario jure pervenerant; qvam famam refutare, & hæreditatem repetere, Rafni fratres frustra enixi, ab incepto destiterunt.

§. 14.

Anno 1527 Olaum Hialti filium consvetis conditionibus & usitata forma, Præpositum Hunavatnensis Toparchiæ constituit. Anno 1538,

die Lunæ post festum omnium Sanctorum, duodecimvirale judicium promulgavit, qvo Jonam Finnbogi filium, qvi 35 annos præbendam Laufas tenuerat, & toto hoc tempore nullam templi redituum rationem, multoties ab Episcopo jussus & postulatus, reddere noluit, templo ruinam minante, præbenda privandus, & ab officio suspendendus esse, censebatur, nisi accuratam redderet rationem & templo sua restitueret; Cui sententiæ Jonam non satisfecisse, ideoqve Præbendam amisisse, ex eo patet, qvod Præsul eam seqventi anno (a) Olao Hialti filio contulit, in cujus gratiam anno 1546 decisionem fecit de jure oræ maritimæ & maris ejectamentis ad templum Laufasense pertinentibus. Anno 1538 templo Myrensi, qvod prædium dicit sibi suisqve a fratre suo Ogmundo Episcopo concessum esse, attribuit prædia Fell & Rekavik, tantumqve pecorum, librorum, vestimentorum, thuris, ceræ, auri, & argenti, ut omnia summam 240 Joachimicorum æqvarent. Anno autem 1541 hocce prædium Biarno Narfi filio vendidit, ab eo recipiens prædium Medalfell. Qvi omnes hujus viri prædiorum permutationes, emtiones & venditiones enumerare vellet, oleum certe & operam perderet; Exempli gratia tantum adjicere licet, qvod prædia ad Holanam Cathedram pertinentia, numero 83 abalienaverit, qvorum loco alia qvidem numero 66 substituit, sed tanto pretii & lucri discrimine, ut Cathedra tali permutatione qvo ad sortem tantum supra 500 joachimicorum jacturam fecerit.

§. 15.

Anno 1540 die Veneris post Ascensionem Domini, in Synodo Videvallis habita, aliqvot produxit testimonia, qvæ dixerunt, Teitum Thorleifi filium, priusqvam exilii pœnam promeritus fuit, prædium Glaumbaj in sempiternum Beneficium Holanæ dioeceseos dedisse aut destinasse, qvod Præsul cum præsente Clero confirmavit. Deinde anno 1551, die Lunæ post inventionem Crucis, consentiente Synodo Eyrarlandensi, Nupufellum, qvod Gotskalkus albo Beneficiorum inscripserat, ex eodem erasit, & in suos usus vertit; Sed Glaumbajensi Præbendæ prædia sydre Ey, ytre Ey & Vatnsskard, una cum 20 vaccis aut earum pretio adjecit,

(a) Vid. S. Ven. HARBOE *Afhandling om Reformationen i Island* in *Kiöbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 29.

adjecit, a qvo tempore Glaumbaj inter celebriora Holanæ diœceseos beneficia numeratur; Nupufell vero, qvod filio suo Ario tradiderat, una cum aliis hujus bonis, Regio fisco cessit. Anno 1544, in Synodo Videvallensi Clerum consuluit, qvid faciendum esset Gislo Finnbogi filio Sacerdoti, qvi Thorarinum Steindori occiderat, sed Præsule attestante, humiliter, perfecte, & ut vere pœnitentem decet, omnes debitas pœnas & præscriptam pœnitentiam egerat? Huic ex unanimi Synodi voto, adprobante & ita volente Episcopo, officium sacerdotale, ad alendum se & freqventem sed pauperem familiam (a), restitutum est.

§. 16.

Anno 1540 acceptis cum Gissuro Einari filio, novo Skalholtinæ diœceseos Episcopo, Regiis literis, Jonas Arii filius solito more se ad Comitia generalia contulit, ubi cum de nova *Ordinatione Ecclesiastica* ageretur, qvam Rex Islandis miserat, ad cujus præscriptum, tam doctrinam, qvam ceremonias ecclesiasticas, accomodari Regia jussit Majestas, tantum abfuit, ut Jonas eam debita observantia acciperet, qvin potius convocato contradicentium conciliabulo, cum illis conferret, qvomodo illi commodissime contra iri posset? Factoqve concluso cum 25 viris Politici ordinis ex occidentali & boreali Qvadrantibus selectis, Regi rescripsit, nam Ecclesiastici ordinis nemo cum illis subscripsit, qvod qvis satis mirari non poterit, cum in literarum exordio autores se vocent sacerdotes & laïcos, sed scriptis at non subscriptis literis, nescio qvam ob causam, mentem mutasse videntur, ita ut soli laïci cum Episcopo & Nomophylace omnium nomine subscriberent, qvod sub finem Epistolæ ipsi fatentur, vocantes se *Nefndar- og Lögret umenn*, id est, ex qvavis Toparchia delegatos & denominatos fori publici Adsessores: Qvibus literis Regem tantum in rebus Politicis pro suo Domino agnoscunt, ut prima earum verba innuunt, sed in Ecclesiasticis non item, licet id expressis verbis non dicant (b).

(a) Per *familiam* ejus liberi ex concubina suscepti intelligendi. Hicce Gislus fuit proavus maternus Thorlaci Skulonii Episcopi Holani. Thorarinus autem, qvem Gillus occiderat, fuit ejusdem Episcopi proavus paternus.

(b) Hanc epistolam adtulimus supra pag. 555.

§. 17.

His, ut & aliis Islandiæ magni momenti negotiis, excitus Rex vere Christianissimus, anno 1541, primo vere Christophorum Hvitfeldium cum duabus Liburnicis in Islandiam ablegavit, qvi Jonæ Episcopo literas & mandata Regia statim misisse videtur, ex qvorum præscripto, & pro solito more, iter ad Comitia generalia instituit, sed Kalmanstungam perveniens, audito Ogmundum Episcopum a Hvitfeldio interceptum captivum teneri, & confiscatis omnibus bonis Hafniam evehendum fore, haud parum perculsus, mente mutata, huic viro sui potestatem facere consultum non ducens, per literas datas Kalmanstungæ biduo ante Petri & Pauli publice protestatus est, fiducia literarum clementissimi Regis hac æstate acceptarum, promittentium Regios Præfectos antiqvas Islandorum leges & consvetudines servaturos, se cum suis iter ad comitia generalia ingressum esse, sed Kalmanstungam in Borgarfiord venientem, audisse Ogmundum Episcopum contra suam voluntatem captum, & ejus opes, contra jus & fas ei ablatas esse, unde amicorum & stipatorum consilio ulterius progredi & comitia adire, consultum se non ducere; Sed cum sit, non tantum Regis, sed etiam Regni Senatus juratus (a) subditus, prohibere se omnes Islandos, Clericos pariter ac Laïcos, judicium qvoddam, de se, templo cathedrali, & diœcesi, promulgare, aut eadem condemnare; sed siqvis se accusare velit, provocare se ad Regem & Norvegici Regni Senatum, qvibus die & loco a Rege constituto, aut ipse, aut per Procuratores, se sistere velit. Alteras autem suo nomine, multo sedatiores ad ipsum Hvitfeldium dedit, qvibus ei notum facit, se cum ipso colloqvi magnopere desiderantem, ab amicis & stipatoribus impediri, qvin propositum exseqvi qveat, qvod, ne sibi vitio vertat, enixe rogat; Ordinationi autem a Rege sibi missæ, contradicere se non posse, modo ab Ecclesia catholica, & in specie a Capitulo Nidarosiensi approbetur, unde sibi solatium & præsidium in reformatione rerum

(a) Ubi & qvando Regi homagium solverit Jonas Arii filius, nos latet, (nisi hoc de primo ejus jurejurando, cum Episcopatum iniret, intelligi debeat) nam hoc anno, qvo Hvitfeldius Islandos in verba Regis jurare adegit, Jonas præsto non fuit, ideoqve ejus Legati seqvente anno ejus nomine in Dania jusjurandum dixerunt.

rerum Ecclesiasticarum venturum speret (a). Utrasqve hasce Olao Hialti filio perferendas commisit, cui in mandatis dederat, ut Hvitfeldio se qvam efficacissime excusaret, ipse autem domum reversus est. Eodem anno Episcopus literas Regis accepisse perhibetur, qvibus, ut una cum Gissuro Episcopo Skalholtino de rebus & regimine Ecclesiastico secum collocutum, Hafniam veniat, clementissime invitabatur; Sed qvid ad eas responderit, non liqvet; id tantum certum est, qvod neuter Episcoporum hac æstate pedem ex patria extulerit.

§. 18.

Num Rex anno 1542 iterato Episcopos Islandiæ Havniam evocaverit, nobis non constat, licet id ex literis Jonæ Arii filii paulo infra inserendis colligi posse videatur; id autem certum est, Gissurum hoc anno Hafniam petiisse, cujus, etsi Jonas summo eum haberet odio, amicitiam, utpote Regis gratia florentis, conducibilem sibi ratus, eandem, anteqvam ex patria exiit, per literas petiit, aut petitam confirmavit, ut ex ipsius patet literis (b). In Daniam autem suas vices acturos misit filium Sigurdum Pastorem Grenjadarstadensem, generum suum Isleifum Sigurdi, & Olaum Hialti filium Pastorem Laufaasensem, qvi adhibita summa reverentia ejus nomine Regi homagium præstiterunt, & speciatim in verba *Ordinationis* jurarunt, ad qvod, ipsis ab Episcopo plena potestas concessa fuisse videtur, ut ex literis ejus hac de re ad Regem datis colligi potest (c).

(a) Vid. Illustriss. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island* in *Kiöbenb. Selsk. Skrift.* Tom. 5. pag. 255.

(b) Vid. loc. cit. pag. 300.

(c) Originales illas literas exhibet S. Ven. *HARBOE* loc. cit. pag. 269 qvarum sensus hic est: *Nobilissimum nostrum Dominum Regem Christianum divina salute salutamus. Pro clementia & beneficiis in nos semper collatis, humillimas Majestati vestræ gratias agentes, Majestatis vestræ clementiæ notum facimus, gratiosas vestras nos accepisse literas, qvibus ad vos, vestra navi advecti proficisci jubemur. Cum autem ea ipsa ad Islandiam*

§. 19.

Anno 1543, revertentes ex Dania legatos, qvi Regi, absolutum & sine omni exceptione præstiterant juramentum, & præter antea transmissam *Ordinationem*, *Articulos* etiam *Ripenses* priore anno promulgatos adtulerunt, haudqvaqvam læta fronte accepit, neqve eorum sponsionibus aut juramentis teneri voluit, ideoqve Regia Edicta, hoc anno allata, penitus

diam nunqvam pervenerit (*), *& corporalis nostræ valetudinis causa, Deum atqve veridicos homines contestor! maritimo, & qvidem tam longo, qvam clementissimæ Vestræ Majestatis ad nos nuntius atqve literæ mandant, itineri, nos dando non simus, proborum Virorum consiliis usus, charissimos nostros amicos, Dominum Sigurdum Jonaum, Curiæ Nidarosiensis Canonicum, Isleifum* (**) *Sigurdi & Dominum Olaum Hialti ad vos ablegavimus, freti præscriptos viros vestræ, circa Islandiæ emolumentum & opem qvam nobis egenoqve Holanæ diœceseos vulgo, in divinæ, vestræqve Majestatis honorem & gloriam ferre, possibile atqve licitum erit, voluntati exqvirendæ, maxime pares fore. Hi præterea, qvicqvid nostra vice vestræ Majestati promittunt, qvæqve vestra Majestas nobis injungere voluerit, Deo permittente, qvam possumus, licetqve nobis, sanctissime observabimus* (***). *Istis etiam Legatis, plura in his literis omissa referenda reliqvimus, nam qvicqvid dicant a nostra parte, ut ipsi præsto essemus, valebit. His dictis clementiam vestram omnipotentis Numinis tutelæ nunc & in perpetuum commendamus. Datum in diœcesi Holana Islandiæ, die proximo post Festum Olai MDXLII.*

JONAS
Dei tolerantia Episc. Holanus in Isl.

(*) Hanc impudentiam satis qvis mirari poterit? cum priori anno duæ triremes Regiæ adessent, qvibus, ut ad se veherentur Episcopi Rex eos invitaverat, & hoc anno ad minimum una, qvæ Hvitfeldium in Islandiam transportavit.

(**) In vernacula est: *Isleif Bónda Sigurdsson.* Vox *Bónde* tum temporis non significabat vulgarem colonum aut rusticum, sed magnatem, virum divitem & potentem, ut permultis exemplis probari potest, qvorum unum tantum ex *Hervarar Saga* adferam: Gestur Blinde cap. 14, pag. 138 vocatur *vir dives* seu *potens* in Gothia, sed cap. 15 nominatur *Bónde*, qvem *VERELIUS* in notis ad cap. 14. pag. 142 probabiliter scribit, non parvæ ditioni imperasse. Conf. eundem in notis ad cap. 15. pag. 152. adferentem testimonia ex *LL. Vestgoth:* " Byskup skal Bóndason vera." Item " Bóndason skal Lögmadur vera. " ɔ: *Episcopus & Nomophylax erunt filii civis honoratioris.* Conf. etiam, si placet, Perillustr. *JOH. GRAMMII Dissertat. de voce Herremand*, in *Kiöbenh. Selsk. Skr.* pag. 268 — 281.

(***) Ex his patet Jonæ Legatos mandatum & potentiam habuisse, ut homagium ejus loco solverent, qvod ipse postea præfracte negavit, unde a perjurio & perduellionis crimine ægre absolvi potest.

penitus rejecit & nihili habuit, qvorum præcipua erant: 1) De Missarum, Inferiarum, Vigiliarum, & ejusmodi plurium, eliminatione, sed catecheticæ doctrinæ introductione. 2) De Sacerdotum salario & sustentatione, data Hafniæ hoc anno (a), qvod tamen tempori serviens, non palam fecit, ideoqve Gissuro Episcopo, qvi ejus legatos ore & opere in Dania juverat, per literas, magnas egit gratias, simulqve de Biarnaneso antiqvam cantilenam recantare cœpit (b). Cui Gissurus respondit: sibi ad visitationem Ecclesiarum Vestfiordensium accincto, nec vacare omnia conqvirere, qvæ hujus causæ illustrationi inserviant, & ad ejus decisionem necessaria sint, nec suas res pati, ut hac vice eum conveniat, placere autem, ut in proximis comitiis generalibus causa discernatur.

§. 20.

Anno 1544 Gissurus ad comitia universalia non venit (c), sed negotiorum multitudinem aliaqve causaris (d), per procuratores negotia expedivit; qvi autem ex ejus parte controversiam Biarnanesensem tractarent, fuerunt Martinus Einari, Brynjolfus Haldori & Jonas Biarni, optimæ notæ Pastores; Sed ex parte Jonæ Holensis fuerunt, Petrus Pauli, Abbas Munkathveraaënsis, Helgo Thingeyrensis & Thomas Erici, Presbyter, qvi sententiam decisivam pronuntiare non audentes, causam Regiæ Majestati referendam, cujus judicio partibus standum esse dixerunt; Sed id Jonas non exspectavit, hac enim æstate armatorum globo stipatus, Skalholtinam intravit diœcesin, & Biarnanesum vi cepit, ob qvod Gissurus

(a) Vid. supra pag. 275 & locc. ibidem citt.

(b) Vid. infra ad finem Cap. Litr. A.

(c) Causa, qvæ Gissurum a congressu cum Jona Arii filio prohibuit præcipua, videtur diffidentia aut suspicio fuisse. Novit enim illum semper magna armatorum multitudine cinctum esse; Novit ingenium viri valde instabile & infidum; Novit deniqve Catholicorum Axioma: *Hæreticis fidem non esse servandam;* hinc ipsi nunqvam sui potestatem fecit: Et exitus tandem probavit, qvanto odio Jonas eum habuit, ut ex dicendis patebit.

(d) Literas qvas illuc misit, vid. loc. cit. Litr. B.

Giſſurus eum acriter poſtulavit, & qvod hoc modo Pactum & datam fidem fregiſſet, exprobravit (a).

§. 21.

Cum Biarnanes aliæqve opes Titianæ tantarum, primo inter Ogmundum & Jonam Arii, deinde inter Giſſurum & Jonam, aliosqve, diſſentionum & turbarum fax & cauſa fuerint, operam nos non penitus luſuros ſperamus, ſi hic denuo de toto controverſiæ ſtatu tria tantum verba faciamus. Teiti, ut ſupra §. 13 innuimus, anno 1527 proſcripti, opum dimidia pars Regio fiſco, dimidia autem proximis hæredibus adjudicata fuit, excepta uxoris ſat ſplendida dote, qvæ in hunc cenſum venire non debuit. Si itaqve jure cum Teito actum fuiſſet, dos uxoris primo excipienda fuit, reliqva autem inter fiſcum & hæredes dividenda; Jonas autem cum 1528 Regio fiſco, addictam partem 300 Rhenanis ſibi comparaverat, neglecto ordinario juris proceſſu, omnia Teiti & uxoris bona, qvæ in diœceſi Holana ſita fuerunt, excluſis legitimis hæredibus, ſibi rapuit; Legitimus autem Teiti hæres fuit Arnas qvidam, vir ſedatus & non malus, poſſeſſor & habitator prædii Sudur-Reikenſis in tractu Mosfellsſveit, qvi dudum, ſeu ante annum 1509, Johannem Ethen, natione Germanum, virum neqvam, famulum Præfecti Beſſaſtadenſis, in ſe irruentem, & ab eo tantum non lethaliter ſauciatus, occiderat; Sed licet ſententia Thorvardi Nomophylacis abſolutus eſſet, Regiqve & occiſi hæredibus injunctas mulctas pependiſſet nunqvam tamen Regios placare potuit Præfectos, qvin ipſi infenſi eſſent eiqve adverſarentur; qvapropter Jonæ hanc Titianarum opum partem ſibi ſubjicere, perfacile fuit. Teitus autem poſt cædem Arnæ Beſſæi & ſeditionem Sveinſtadenſem, qvanta ſibi a Jona exſpectanda foret procella & perſecutio, ſi modo Epiſcopatum Holanum obtineret, præſciens, in Ogmundi, Jonæ infenſiſſimi, amicitiam, qvocunqve modo ſemet inſinuare ſtudens, ipſi prædium Biarnanes cum adjacentibus villis, ut uxoris dotem, aut dotis loco ei addictum, vendidit; Præſul vero ei Hvammum

---

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. C. Hinc etiam patet, eos errare, qvi ſcribunt, Jonam in diœceſin Skalholtinam non irrupiſſe, priusqvam poſt fata Giſſuri, niſi id tantum ad res ad officium epiſcopale pertinentes reſtrictum eſſe velint. Conf. §. ſeqv. not.

mum cum aliis prope ſitis prædiis emancipavit; Taceo qvod anno 1526, ſi ad arma inter Epiſcopos veniſſet, Teitus cum ſuis ab Ogmundi parte ſtare decreverat; qvo factum eſt, ut ex diœceſi Holana anno 1528 fugiens, Hvammum ſe conferret, ubi in umbraculo Potentiæ Ogmundi cum uxore ad annum 1537 conſenuit, qvo improlis obiit. Eo mortuo, Epiſcopi prædio Hvammenſi, ſed nullo jure, inhiabant; nam ſi uxoris dos fuit, aut dotis loco ei addictum, ad neutrum illorum, ſed ad hujus hæredes pertinebat; Ogmundus autem Jonam præveniens, & Gudrunam qvandam pro legitimo hærede agnoſcens, ab ea Hvammum parvo pretio redemit, & in Beneficium ſeu Præbendam diœceſeos Skalholtinæ mutatum, intimo ſuo amico Davidi Gudmundi filio elocavit. Vivo Ogmundo Jonas Biarnaneſum appetiit qvidem, prætendens Teitum proſcriptum, venditionis aut emtionis jus nullum habuiſſe, ſed, Ogmundo hæc recte ad ejus bona & patrimonium reſtringente, uxoris vero dotem excipiente, Jonas illud vi rapere aut invadere non ſuſtinuit. Eo autem officium abdicante, Giſſurus Biarnaneſum, ut opum Cathedralium, ab Ogmundo permutatarum compenſationem, retinuit (a), Hvammum pro Skalholtinæ diœceſeos Præbenda agnoſcens. Qvæ omnia ſi obſerventur, patebit Giſſurum, Hvammum optimo jure, ſed Biarnanes ſpecioſo ad minimum juris prætextu, Jonam autem, nec Biarnaneſum, nec Hvammum, ullo jure ſibi ſubjicere ſtuduiſſe; nam primo, non niſi dimidiam partem bonorum Teiti emerat, ſed univerſa rapuerat, & Secundo, hocce prædium, ut uxoris Teiti dos, ea conſentiente, abalienari & Ogmundo vendi potuit; qvo jure ipſe Rex id ſibi ut alia Ogmundi bona vindicavit, & id Brynjolfo cuidam, certo annuo pretio locaverat, ut in Comitiis anni 1543, exhibitis ea de re Regiis literis, probavit, qvibus tamen nihil effecit, nam uterqve Nomophylax, conſentiente Petro Einari filio, Regii Præfecti Vicario, Giſſuro Biarnaneſum adjudicarunt, donec ipſe Rex de tota controverſia certior factus, deciſivam pronuntiaret ſententiam.

§. 22.

(a) Anno ſtatim 1540 Giſſurus hoc prædium contra invaſiones Jonæ Arii defendere neceſſum habuit, ut patet ex illius ad Epiſcopum Augmundum literis hoc anno exeunte datis, & Proclamate publico dato menſe Julii eodem anno, qvo Ejulfo filio Einari hujus prædii adminiſtrationem prohibet. Vid. ad finem Capitis Litr. D. E.

§. 22.

Anno 1545, Otto Stigoti, Islandiæ Præfectura ornatus, Regis Edictum hoc anno datum de conjugio Pastorum & eorum liberorum in parentum bona legitima successione & hæreditate adtulit, qvod, qvomodo a Jona acceptum fuerit, non liqvet, penitus autem sprevisse aut non magni fecisse, verisimile est (a). Alterum autem Diploma Regium, qvod Stigotius filio ejus Biorno in foro generali tradidit, qvo Rex in controversia Biarnanesiana contra omnium spem secundum ipsum pronuntiavit, ei pergratum fuisse, non est qvod qvisqvam dubitet (b); cui Præsul 400 lothones (ut vocabant argenti, seu 200 Joachimicos tradidit, qvos ex suæ dioeceseos templis & cœnobiis collegerat, sed qvo nomine id fecerit, non liqvet; Si conjicere liceret, dixerim hanc pecuniam fuisse pretium superflui aut inutilis templorum inventarii, qvod Rex sibi tradi anno 1542 jusserat, & Gissurus eodem anno in sua dioecesi exsecutus fuerat, ut ex Regis Apocha ipsi data patet (c). Verosimile itaqve fit, Jonam, ne omnino inobediens & refractarius videretur, tantillum argenti ad Gissuri imitationem tradidisse.

§. 23.

Qvid annis 1546 & 1547 actum fuerit, nobis nihil innotuit, sed verosimile est, Regem melius edoctum anno 1546 revocasse sententiam, qvam secundum Jonam de Biarnaneso pronuntiaverat, nam circa hæc tempora contulit, aut certo pretio idem prædium denuo elocavit Brynjolfo Jonæ; unde Jonas Episcopus non tantum Biarnanesum anno 1547, iterato armatus invasit, idqve cum adjunctis prædiis in suam

---

(a) Conf. Theodori Martini filii literas ad Petrum Palladium datas anno 1549, qvas Illustriss. Dominus *HARBOE* in *Hist. Reform. Island.* pag. 84. Literato orbi primus communicavit, ubi ille hac de re ita loqvitur: *Qvi sacerdotes uxores duxerunt, non diutius sacerdotes, sed Rustici esse coguntur; Si autem sacerdotes manere voluerint, uxores abjiciant & scorta sibi sumant, qvoniam tunc sunt digni ad missas faciendas & alia sacerdotum officia.*

(b) Vid. supra pag. 300.

(c) Vid. ibid. pag. 299.

ſuam redegit poteſtatem, ſed etiam Vatnsfiordum, nobilem in parte Occidentali Præbendam (neſcio autem qvo ſub prætextu aut juris ſpecie) occupare conſtituit, nam ducentis, aut, ut qvidam volunt, trecentis ſtipatus armatis eo venit, Sed cum Jonam Erici filium, antiqvum Parochum, qvi Stephani & Ogmundi Epiſcoporum tempore, Biorno Godvini, ejusqve poſteris, Vatnfiördum appetentibus, ſtrenue reſtiterat, non imparatum inveniret, tot enim aut pluribus cinctus, Epiſcopum venientem excepit, re infecta & propoſitum diſſimulans abiit. Sed qvacunqve iter fecit, & qvocunqve venit, puriorem Religionem penitus eradicare, & catholicam confirmare allaboravit, nusqvam non more Papiſtico infantum confirmationes, miſſas, inferias, luſtrationes & dedicationes celebravit, aliaqve ejus farinæ poſtliminio introducere allaboravit; Si qvi autem contradicere audebant, aut, qvod poſtulavit, negarent, male mulctabantur (a).

§. 24.

Adhæc usqve tempora ſæpius ſolus, ut videtur, Epiſcopus, graſſatorum more Islandiam pervagatus fuerat, ſed viribus & ætate ſeneſcens, majora vero auſurus, filios ſemper ſibi ut conſiliarios & conſultorum executores adjungere placuit (b); cumqve poſthac eorum pariter ac patris acta conjunctim referenda ſint, operæ pretium videtur perbrevi digresſione pauca de illis inſerere (c). Supra monuimus, Jonam, cum Helgaſtadenſis Paſtor eſſet, ſibi Helgam Sigurdi filiam, qva etiam ejus in officio Prædeceſſor uſus fuerat, concubinam (mitiore voce auxiliatricem voca-

 bant)

(a) De hac ejus Biarnaneſenſi excurſione exſtat teſtimonium, qvod monſtrat qvanta cum violentia & ſubditorum oppreſſione Jonas jus ſuum, ut videri voluit, executus eſt, vid. ad finem Cap. Litr. F. Hinc etiam patet, eum non mortuo demum Giſſuro, ſed eodem adhuc vivo, per diœceſin Skalholtinam graſſari cœpiſſe, nam præter duas haſce Biarnaneſenſes excurſiones, Vatnsfiordenſem ipſe, & per alios Stadarholenſem ac Skardenſem feciſſe videtur.

(b) Ita anno 1547 in expeditione Biarnaneſenſi Arium & Sigurdum ſecum habuit, ſed Biörnus nunqvam in Qvartam orientalem venit.

(c) Diploma adoptionis horum liberorum, cum cæremonias in tali actu adhiberi ſolitas contineat, nec adeo prolixum ſit, ad finem hujus Capitis Litr. G. adferemus.

bant) adſciviſſe, ex qva plures qvidem ſuſcepit liberos; ſed ad adultam pervenerunt ætatem: 1) *Arius*, latine & Germanice doctus, Juris Islandici & Hiſtoriarum peritus largus & amicis humanus, ſed acer, irritabilis, & ultionis avidus Mortuo Rafno Epiſcopi genero, Nomophylacis officium anno 1530 ſuſcepit, idqve geſſit ad annum 1541, qvo id ſibi abdicavit ſed circa annum 1549 id denuo rapuit, ut ex literis Regiis datis anno 1551, facile concludi poteſt. Uxorem habuit Haldoram filiam Thorlevi Grimi, qvæ qvamdiu in vivis fuit, patris negotiis ſemet non immiſcuit, & ea defuncta, idem habens propoſitum, fertur patri in os dixiſſe, injuſte eum facere, qvi alienæ diœceſeos negotia tractanda ſuſciperet, Skalholtinos eorumqve res nihil ad eum pertinere, ideoqve eos ſua ſibi habere fineret; Qvæ patri valde ingrata, mater ejus Helga audiens, peplum capiti ejus accomodare aggreſſa eſt, dicens: ſe in eo filiam, non filium, habere, qvi patrem ſeneſcentem deſerere vellet, qvibus ſtultis ineptæ mulieris dicteriis victum ferunt. 2) *Magnus* Paſtor Greniadarſtadenſis, concubinam habuit Chriſtinam Vigfuſi Nomophylacis filiam, mortuus anno 1534. 3) *Biörnus*, Paſtor Melſtadenſis, Holanæ cathedræ opum aliqvamdiu Qvæſtor, & dum Helgo Abbas Thingeyrenſis, Romam, abſolutionem a ſcortationibus accepturus, peteret, ejusdem vices gerens, a qvibusdam eapropter Abbas Thingeyrenſis ſalutatur; Tandem etiam a patre Skalholtinæ diœceſeos Officialis conſtitutus, vir irreqvietus, avarus & factioſus, qvi patrem ad pleraqve ejus maleficia inſtigavit; Concubinam habuit Steinunam Jonæ Magnæi filiam, ex qva 7 ſuſcepit liberos, qvi ad maturam pervenerunt ætatem. 4) *Sigurdus*, poſt Magnum fratrem fuit Paſtor Grenjadarſtadenſis, annis plus minus 60, & Holanæ diœceſeos plus ſimplici vice Officialis; vir modeſtus, pro ratione temporis doctus, & doctrinæ amans; a parte anno 1542 Hafniam miſſus, Regi homagium ſolvit, ibidemqve Reformatæ Religionis guſtu accepto, nunqvam patris ſigna ſecutus eſt (niſi in expeditione Biarnaneſenſi). Uxorem duxit Ceciliam Petri filiam, ex qva nullos reliqvit liberos, ſed unicam tantum habuit filiam notham. 5) *Helga* nupſit Ejolfo Einari filio, anno 1531, cum qvo conſenuit. 6) *Thorunna*, qvam 14 annorum natam duxit Rafnus Brandi Nomophylax, ſed anno 1529 vidua facta, denuo anno 1533 nupſit Isleifo Sigurdi, & tandem Thorſteino Gudmundi, qvibus omnibus diu ſuperſtes, obiit ineunte Decembri anno 1593, mulier virili animo, & vitiis non minus qvam virtutibus famoſa. His fulcris, & immenſis, qvas corraſerat,

divitiis

divitiis, prætterea etiam Plebis favori, qvam sibi semper devinctam habuit, ut & exterorum Mercatorum amicitiæ, confisus Jonas Arii filius, totam Islandiam subjugare, & Religioni Lutheranæ resistere, ausus est, qvæ hac vice memorasse sufficiat. Sed e diverticulo in viam.

§. 25.

Percepta insigni illa Caroli V. Romanorum Imperatoris victoria, qva anno 1542 d. 24 Aprilis copias Electoris Saxoniæ fudit, fugavitqve, ipsum autem, & paulo post Landgrafium Hassiæ, præcipua in Germania Protestantium capita captivos duxit, de Lutherana Religione actum esse ratus, & audita Gissuri Einaridæ Skalholtensis Episcopi vigilantissimi morte, Aræsonius personam penitus exuit; & cum sub Religionis prætextu opes & potentiam qværeret, ideo etiam majorum more, viros opulentos, & qvi aliqvid negotii sibi facessere possent, incautos opprimere constituit, qvorum præcipuus fuit David Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi, &, post eum, Gissuri Einaridæ intimus amicus, cujus opera non tantum in rebus Politicis sed etiam in Ecclesiasticis qvibusdam minoris momenti usi fuerant, adeo ut eorum jussu aliqvando Præpositi vices egerit; Sed licet Reformatæ Religioni nomen dederit, mores tamen, aut non, aut nuper, reformaverat, nam præter unicam filiam ex legitima uxore susceptam, cum Ingvelda qvadam, propinqvo cognationis sibimet conjuncta gradu, diu consveverat, & ex ea 5 adulterinos habuit filios. Davidi etiam ipse Præsul dudum infensus fuerat, eo qvod prædium & præbendam Hvamm ab Episcopis Ogmundo & Gissuro sibi concessam tenuit, Præsul non secus ac Biarnanesum aliasqve Teiti possessiones, suam esse dixit (a) Ex simili fundamento inter Davidem & Arium Nomophylacem simultates erant de prædio Saudafell, qvod Ormus Sturlæ filius, Nomophylax, Arii levir, sed insignis decoctor, utriqve, tam Ario, qvam Davidi, oppignoraverat, tandem autem Davidi vendiderat, excluso Ario, qvod huic magnam movit bilem; Hicce itaqve David, utpote notorius peccator, sed opulentus, & ipsis invisus, a qvo initium facerent aptissimus visus est; Sic enim odium & avaritiam, sub insigni pietatis prætextu, explere potuerunt, ut ex seqventibus patebit. Confestim itaqve post

(a) Vid. supra §. 13. pag. 657.

Giſſuri mortem, qvæ in Qvadrageſimali tempore anno 1548 accidit, collecto armatorum globo, ſtatim poſt Feſtum Paſchatos, per Tractum Borgarfiord, in diœceſin Skalholtinam irrupit (a), Kalmanstungæqve conſtitutus, publicata Proclamatione miniſterium ſuum Skalholtinis obſerendo aut obtrudendo, ſubſeqventibus turbis præluſit, & claſſicum cecinit (b).

§. 26.

Hæc omnia, mortem Giſſuri & Holani Epiſcopi molimina, audientes Primores cleri Skalholtenſis, licet in Religionis negotio diſcordes eſſent, in eo tamen pleriqve concordes, ut Jonas, ejusqe filius Biörnus, qvorum avaritia, ſuperbia, & violentia, omnibus bonis diſplicebant, a ſucceſſione in Epiſcopatum excluderentur, qvod ſi in comitiis generalibus, præſente ipſo, conventus electionis gratia inſtitueretur, averti non poſſe, prævidebant, prudenter itaqve ejus machinationes præventuri, Skalholti ſub ipſum Comitiorum tempus, cum qvibusdam Politici ordinis viris, utriqve Religioni addictis, convenerunt, ibiqve diu diverſis votis certarunt, nam ut Catholici, Lutheranæ ſectæ Paſtores ut hæreticos abominabantur, ita etiam Lutherani, antiqvos Prælatos & Parochos, Catholicæ Religioni addictos, faſtidiebant, qvod omnium nomine publice proteſtatus eſt Gislaus Jonæ, Paſtor Selaardalenſis, nemini ſe ſuum daturum votum, qvi lituo & mitra uſurus foret, id eſt, qvi Catholicæ Religioni & ceremoniis non penitus renuntiaret. Cum autem inter eos qvi tanto officio par habitus ſit, & qvi illud in tam lubrico rerum ſtatu ſuſcipere vellet, non facile inveniretur, omnium tandem vota in Martinum Einari filium, Paſtorem Stadarſtadenſem, virum probum & ſimplicis pariter

(a) Sunt qvi hanc expeditionem in dubium vocant, incredibile enim putant Præſulem hoc anni tempore tantum iter ſuſcepiſſe, & re infecta rediiſſe, veroſimilius itaqve eſſe, aut mendum in hujus Documenti autographo, qvod Holis hodiedum reperitur, irrepſiſſe, & pro Joh. Holenſis Epiſcopi ſcribendum fuiſſe Joh. Baptiſtæ, aut pro Holis, Kalmanstungam incaute ſcriptam fuiſſe; in qvorum numero nos etiam aliqvando fuimus; Sed talis expeditio anno ſeqvente ſuſcepta, de qva infra §. 31, hunc ſcrupulum, viri hujus ingenium noſcentibus, plane eximere poteſt.

(b) Has literas exhibet S. Vener. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kiöbenhavnſke Selſkabs Skrifter* Tom. 7. pag. 3.

riter ac ſedati ingenii, collinéarunt, qvem invitum & tantum non repugnantem ſellæ Epiſcopali impoſuerunt, qvod perfectiſſimum electionis ſignum habebatur, qvi, Jona Biarni filio, Paſtore Breidabolſtadenſi, cathedræ Qvæſtore conſtituto, & Arna Arnori, Paſtore Hytdalenſi, diœceſeos Officiali denominato, comitia & Jonæ Epiſcopi congreſſum, ne ſibi aliqvid impedimenti objiceret, prudenter declinans, Hafniam, ad Regiam accipiendum confirmationem, extemplo trajecit. Catholici autem Sigurdum, Abbatem Tyckvabajenſem, virum nec malum, nec impium, & literarum amantem, nam Giſſurum Einari filium ab Ogmundo ejectum in domum ſuam receperat, ibidemqve biennio, ut ſe, concreditosqve ſuæ curæ monachos, erudiret, honeſte ſuſtentaverat, ſed Catholicæ Religioni addictiſſimum, Anno enim 1542, Ordinationem Eccleſiaſticam recipere, eiqve ſubſcribere renuerat, & Giſſuro Epiſcopo, ut hic ipſe in literis ad Sigurdum datis, exprobrat, religionem Evangelicam introducere ſatagenti, ſe oppoſuerat, pro ſua parte Epiſcopum elegerant, qvi, cum ſuæ Religionis conſortibus, ad Jonam Epiſcopum ſe contulit (a), qvi in ejus electionem facile conſenſit, utpote viri annoſi, animæ & corporis viribus effœti, & Catholicæ Religioni addicti, qvem ſibi nihil negaturum prævidebat. cujus ille ſtatim, Aræſonium ipſum, ſuum Vicarium & diœceſeos Adminiſtratorem conſtituendo, egregium dedit documentum. Qvo facto, eadem æſtate, inſtigante Epiſcopo, Skalholtinum Epiſcopatum petiturus, Hafniam profectus eſt, ubi amplexa tandem Religione Lutherana, poſt biennium placide obdormiit (b).

§. 27.

(a) An Sigurdus Skalholti, an vero paulo poſt Thingvallis, præſente ipſo Epiſcopo, electus fuerit, incertum eſt; ſed electum fuiſſe, & cum ſuæ Religionis conſortibus, Aræſonium ſuum conſtituiſſe Vicarium, judicium Thingeyrenſe 1549 d. 20 Septembris promulgatum, non obſcure docet, vide infra §. 34.

(b) Hic ſine dubio eſt Abbas ille ſenex, natione Iſlandus, de qvo agit S. Vener. & noſtra laude major Dominus *HARBOE Hiſt. Reform. Isl.* Part. 2. pag. 8. qvem Dominus Petrus Palladius in parentatione anno 1550, eidem dicta, per levem, & facilem mutationem, lingvæ Iſlandicæ ignarus, pro Sigurdo ſcripſit Sæmundum aut *Sigismundum, qvi ab aliis ſeductus, difficulter primo converti voluit, in extremis vero optime credidit, ut non fruſtra* (ante biennium) *venerit ex Islandia, tametſi aliud propoſitum habuit, perſvaſus ad hoc ab impio Epiſcopo,* ſcilicet Jona Arii, ut Epiſcopatum Skalholtinum affectaret; Non enim alius eſſe poteſt qvam noſter. Nam non toto

hoc

§. 27.

Ad hujus anni generalia Comitia iter faciens Præſul, in qvosdam Davidis ſatellites, ipſius commeatum & impedimenta, in Comitiis uſui neceſſaria vehentes, incidit, qvos bene pulſatos dimiſit, 6 autem eqvos cum ſarcinis, & præterea ingentem panni vulgaris copiam a Davide in templo Thingvallenſi, tanqvam tutiſſimo aſylo depoſitam, diripuit; Accepta deinde a Sigurdo Abbate, qvali ipſe gaudebat, in diœceſi Skalholtina, Epiſcopalia adminiſtrandi poteſtate, ibidem cum qvibusdam catholicis, prout ipſi placuit, ſententias promulgavit & conſtitutiones fecit; Sed percepto contrariam ſectam in propoſito perſeverare, ſibiqve haud facile collum ſubmiſſurum fore, auditisqve in Comitiis, Regiis literis, qvæ ejus ante acta caſtigabant, & ad cauſam coram Rege dicendum evocabant, qvod ſi negligat, perduellionis reum & proſcriptum declarabant; tantum a ſubmiſſe morigerando abfuit, ut ira & indignatione turgidus, domum ſe raperet, collectaqve ingenti virorum armorumqve copia, confeſtim contrariæ partis aſſeclas, ſi fieri poſſet incautos oppreſſurus, & ſedem Epiſcopalem cum univerſa diœceſi in ſuam redacturus poteſtatem, Skalholtum citato agmine recta tendit, ibidem enim Cathedrale templum Lutherana Religione inqvinatum repurgare, & convocato totius diœceſeos Clero, univerſalem diœceſeos Synodum celebrare, jura reddere, conſtitutiones facere, inimicos ulciſci, refractarios catholico more excommunicare, pœnitentes abſolvere, aliaqve catholici Epiſcopi munia diu jam intermiſſa adminſtrare, & uno qvaſi ictu Religionem Lutheranam jugulare, conſtituit (a). Sed Skalholtum perveniens, ſecus ac ratus fuerat & optaverat, omnes aditus ſtationibus munitos, & trecentos circiter armatos, Sedem Ediſcopalem defenſuros, offendit, qvos Jonas Biarni filius, Paſtor Breidabolſtadenſis, Martini & Cathedræ Qvæſtor, convocaverat, qvibus, præter ipſum, Petrus Einari, Martini frater, diu in Germania haud

---

hoc Seculo (& fere dixerim nunqvam) Iſlandia habuit Abbatem aut Priorem ſub nomine Sæmundi aut Sigismundi, ut ex noſtra *Diatribe de Monaſteriis Islandorum* abunde patet.

(a) Autor commentariorum ſuccinctorum de Jona Ario, ut videtur coævus, dicit hunc 200 viris & affine ſuo Iſleifo ſtipatum fuiſſe, hæc accidiſſe anni ſeqventis vere ante adventum Martini, qvi una cum Præfecto poſt Comitia advenerit.

verſatus, & militiæ non ignarus, nec non David Gudmundi cum ſuis, haud contemnendum partium augmentum, præfuerunt; qvod ut vidit Præſul, agmen ſiſtere & tentoria figi juſſit, deindeqve Ericum Grimi, Paſtorem Skalholtinæ diœceſeos, qvi cum multis aliis Skalholtinis Catholicæ Religioni addictis, ejus ſigna ſeqvebatur, ad obſeſſos cum epiſtolio miſit, jubens ut ſemet dederent, ni ab ipſo excommunicari mallent, qvi reſponſum ab eis acceptum retulit, ad extremum usqve halitum ſemet defenſuros fore, ipſiqve, ſi adpropinqvaret, haudqvaqvam parcituros; qvibus perceptis, Freyſteinum Grimi filium, Erici fratrem, itidem diœceſeos Skalholtenſis Paſtorem, virum eloqventem & magni nominis, miſit, qvi eorum animos eloqventia & bonis verbis molliret; Cui Jonas Biarni reſponſi loco dedit, ſe ei, ut fugitivum deceret, qviqve proprio Epiſcopo deſerto, ad hoſtes defecerit, a vertice ad calcem cutem flagellis detracturum, ni os teneret, & celerrime abiret; qvam ſibi deſtinatam ſortem pedum pernicitate evaſit; Qvod audiens Præſul, poſtqvam paululum cogitabundus tacuerat, ſuos armari, & qvam validiſſimum impetum fieri juſſit, ſed appropinqvans ab obſeſſis ſclopetorum ictibus exceptus, receptui cecinit, & poſt 5 dies obſidionem ſolvens, re infecta abiit, alibiqve intra diœceſin, & Synodos habuit, & qvascunqve placuit, pro re nata, officii partes adminiſtravit, qvod unicus ejus expeditionis effectus fuit, præter eqvorum, aliarumqve rerum direptiones, imo & mulierum conſtuprationes, aliaqve latronibus, nedum chriſtiani Epiſcopi ſatellitibus indigna, qvæ, qvomodo excuſari qveant, non video, niſi qvod inſcio domino pleraqve facta ſint.

§. 28.

Hac æſtate, d. 27 Auguſti, literas ad Paulum 3 Romanorum Summum Pontificem dediſſe videtur, qvibus de præſenti rerum ſtatu eum certiorem fecit, ſuamqve erga ſedem Romanam obedientiam deprædicavit, & qvid facto opus eſſet, conſuluit, tandemqve, cuinam multorum annorum Petri-Denarium a ſe collectum tradat, cum nullus Nidaroſiæ ſit Archiepiſcopus, interrogavit, ut ex Papæ reſponſoria patet epiſtola, qvam Jonas ſeqvente anno accepit; an vero eadem occaſione literas ad Cæſarem dederit, qvibus ſe Islandiam ei ſubjugaturum fore, obtulit, ſi auxilia per Batavos, ipſius imperio ſubjectos, ſibi mittere placuerit,

in medio relinqvimus. Celeberrimus *Annalium* ſcriptor, *BIORNUS* de *Skardsaa*, qvi eodem Seculo vixit (a) refert ad annum 1549, hanc famam volaſſe, epiſtolas in Germania interceptas fuiſſe, & defectionem prodidiſſe. Alii eum hanc conditionem Anglis obtuliſſe ſcribunt, qvod omni caret veriſimilitudine, niſi ſtatuatur id factum eſſe ante annum 1547, qvo Henricus 8 obiit. Ipſe Rex Chriſtianus III. videtur Hamburgenſes ut conſcios hujus proditionis inſimulare (b); Sed Judices Oddeyrenſes expreſſe dicunt, eum Islandiam peregrinæ dominationi ſubigere voluiſſe, eumqve perduellem vocant; Sed veriſimillimum videtur, ſi qvid diverſæ hæ relationes veri habent, ut omnino habere videntur, Præſulem per Hamburgenſes cum Cæſare egiſſe, qvi hac tempeſtate per Germaniam victricia arma circumferebat, ut ex Batavia claſſe aut ſubſidiis in Islandiam miſſis, eandem ſibi ſubjugaret, qvæ tamen omnia ad meras redeunt conjecturas. Reputans itaqve & ſecum penſans, qvæ & qvanta moliatur, & qvanta ſibi ſuisqve imminerent mala, omnia enim poſthac armis agenda fore, præſidiis & munimento, præſertim in improviſis & fortuitis caſibus, opus eſſe videns, non longe a templo Holano munimen ſeu Caſtrum qvoddam excitavit, foſſisqve circumdedit, armisqve ad defenſionem neceſſariis implevit, ex qvo in templum ſub terra cryptoporticum ſtruxit, per qvem, ſi externa vis aut neceſſitas urgeret, tuto inter templum & arcem commeari poſſet, cujus rudera hodie *Arcis* (Slot) nomen retinent (c).

§. 29.

Qvam incertum eſt, an ad hunc annum, an vero ad aliqvem antecedentium referenda ſit expeditio Stadarholenſis, tam dubium etiam eſt, an

---

(a) De Biörno vid. Period. ſeqv. pluribus.

(b) Regium Reſcriptum de Hamburgenſium exceſſibus in Iſlandia patratis, datum Flensburgi die Veneris poſt Dominicam Oculi 1551, ita loqvitur: " Samme Biſkop " haffuer udi mange andre Maade ſkickett ſig wtilbörligen, og ſzom en whörſzom " Wnderſotte, huilkkett Uii forſee oſz till at hand icke giortt hagde ther ſom thet " icke hagde weritt the Hamborgers tilſkyndelſe, &c. "

(c) Sunt qvi non tantum arcis ſtructuram, ſed etiam reliqva, qvæ hic tetigimus, ad annum 1550 referunt; cum autem literæ ad Papam ſcriptæ ſint hoc anno, d. 27 Auguſt., de illis ambigi non poteſt, qva occaſione nos reliqva adjecimus. Fieri etiam potuit, qvod arcis ſtructura, licet hoc anno cœpta, anno demum 1550 perfecta fuerit.

an eidem ipſe Epiſcopus a filiis ſtipatus præfuerit, an vero ſolus Biörnus cum ſuis aſſeclis; de facto autem non ambigitur, qvod hoc modo refertur. Famoſiſſimum prædium Stadarhol, antiqvitus ad laïcos pertinebat, nunc autem ut Beneficium aut Præbenda Cathedræ Skalholtinæ a Clericis habebatur, de qvo bina Gauti Archiepiſcopi exſtant Reſcripta. Tandem autem Ogmundus Epiſcopus partem controverſam a Thoma Oddi filio emit aut extorſit, & univerſum prædium Beneficiorum albo inſcripſit. Sed circa hæc tempora Biörnus, Epiſcopi filius, ſibi hoc prædium vendicare voluit, cauſans illud antiqvitus fuiſſe Lopti Divitis peculium, a qvo per Ormum Lopti filium ad Petrum, avum Steinnunæ, (qvæ Biörni erat concubina) pervenerit, hocqve uſus prætextu, facto in Paſtorem Theodorum Olai filium, cui Skalholtenſes Epiſcopi hanc Præbendàm contulerant, valido impetu, vi & armis eum Stadarholo expulit, &, prædio in ſuam redacto poteſtatem, villicationem ibidem inſtituit (a). Pariter etiam incertum eſt, qvo anno in Thorleifum Pauli, qvi Ario, Epiſcopi filio, in Nomophylacis officio ſubrogatus fuerat, excurſionem fieri curavit; Sed cum Thorleifus hoc anno officio ſe abdicavit, qvod feciſſe perhibetur ut omnem ipſis ſemet perſeqvendi anſam præſcinderet, non incommode ad hunc annum referri poſſe videtur, huic enim magnopere infenſi erant, ſed ſine cauſa, nam Arius anno 1541 officium ſponte abdicaverat (b), & Thorleifus aut communi popularium voto, aut Hvitfeldio Regis nomine mandante, ipſi ſubſtitutus fuerat, ſed nihilominus virum ſummo odio perſeqvebantur, forte etiam, qvia erat opulentus, ut ex una fidelia duos dealbarent parietes, & avaritiæ ſimul, ac invidiæ, ſatisdarent; Mandat Præſul itaqve Thorlaco Hallgrimi filio, ut domi eum adoriatur, atqve captivum Holas ducat, qvi imperioſo Domino obedientiam denegare non auſus, ſed injuſtum mandatum non exſeqvens,

 neſcio

(a) Conf. ſupra pag. 324.

(b) Illuſtriſſ. & Summe Venerabilis Siælandiæ Epiſcopus Dominus *HARBOE* in *Hiſt. Ref. Rel. Island.* Part. 2. pag. 50, aſſerit ſe vidiſſe literas abdicationis Arii in Originali, datas Kalmanstungæ, biduo ante Petri & Pauli 1541; qvod egregie refellit, non tantum qvorundam noſtratium relationem, qvod Hvitfeldius ipſi officium abrogaverit, ſed etiam mendacium & calumniam *OLAI THOMÆ* filii, Helgæ, Epiſcopi concubinæ, ex filia nepotis, qvi hac de re poëtatus eſt.

nescio qvid caussans, re infecta reversus est, qvod Episcopus ejus timiditati adscribens joculari carmine perstrinxit (a).

§. 30.

Ex Skalholtina expeditione redux Præsul, domi substitit, dum qvæ factu videbantur necessaria, aut paravit, aut perfecit; Sub festum Michaëlis, duobus filiis Ario & Biörno aliisqve compluribus stipatus, novam in Davidem molitur expeditionem, qvi, sive casu domo abfuerit, sive celeri fuga salutem qvæsiverit, nobis non innotuit; Sed ne frustra tantum laboris & impensarum faceret; tria ejus invasit prædia, Snoksdalum, Saudafell & Hvamm, omniaqve qvæ invenit, & avehi potuerunt, rapuit, qvædam vero perdidit, &, ut causas excommunicationis & dirarum in Davidem legitime probaret ac præpararet, Hvammi, die Lunæ post festum Michaëlis, convocato ex utraqve diœcesi duodecim Pastorum conciliabulo, de Davide tulit sententiam, qva ipsum qvadruplici ferit anathemate, bona ejus publicanda, ipsumqve proscriptum esse decernit, qvæ etsi prolixior sit, hic tamen infra inserere non abs re esse ducimus (b).

§. 31.

(a) Thorlacus hicce fuit pater Gudbrandi, celeberrimi Holanæ diœceseos 56 annis Episcopi, qvem ita derisit Jonas Episcopus, poëmate suo: " Sender vóru sextán menn, " sagan er þessi uppi enn; oddvitenn var ecke frekur, einginn þeirra giördest sekur; " heppenn er sá heilum vagne heim ad ekur. Ridu þeir heim á ríkann gard, " rausnarlíted erended vard, höldar segia ad höfudból þetta heite *Skard.* Bissur " voru á bænum þriár, brögnum þókte kátlegt fár, enn kärlmadur einginn kom " þar út, sem kvæded stár. " Id est: *Missi sedecim virorum, qvæ relatio adhuc superest; Antesignanus non valuit; nemo eorum reus fiebat: Felix, qvi incolumis laribus propriis redditur. Vecti eqvis in lautissimum prædium, qvod* Skard *audit, licet negotium omni magnificentia careret. Erant id loci sclopeta tria, qvæ advenis timorem injecere, virorum autem nemo, ut carmen indicat, exiit.*

(b) *Nos Sturlius Evari, Cathedræ Holanæ Dispensator, Magnus Gudmundi, Gudmundus Biörni, Magnus Jonæ, Thorsteinus Thorgrimi, Jonas Gudmundi, Erlendus Thorgrimi, Biarnius Helgii, Andreas Arngrimi, Stenus Olai, Salomon Gudmundi, & Ericus Pauli, diœceseos Holanæ Skalholtinæqve Sacerdotes, hisce literis bonis omnibus notum facimus; qvod anno Domini M.D.XLVIII die Lunæ festum Sancti Michaëlis proxime seqventi, Hvammi in parœcia Hvammensi, a Venerando Domino Episcopo*

Jona

§. 31.

Tot tantisqve circumdatus David difficultatibus, non animum lane abjecit, sed misso ad amicum suum Christianum Scribam, Lau-

rentii

Jona Arii filio, id temporis diœceseos Skalholtensis Administratore, ad dijudicandas lites ab ipso, Davidi Gudmundi filio intentatas, fuimus convocati. Primo, qvod ille, Officialis Præpositiqve potestatem, qvam soli domino Episcopo conferre competebat, juxta concessam illi a Domino Pontifice & legibus Ecclesiasticis, potestatem, suffragils & electione summorum Sacerdotum & Presbyterorum diœceseos Skalholtensis, consentiente Islandiæ populo susceptam; Qvod memoratus David legem divinam transgressus Beneficia Ecclesiastica contulisset, ipseqve usurpasset, inconsultis legitimis Ecclesiarum Præfectis, judicia insuper exercuisset, leges statuendo de conjugio, rebusqve aliis, qvæ in laicorum minime sitæ sunt potestate; Plurimos ibidem testes Jonas Episcopus produxit, qvi dictorum criminum reum Davidem convincebant, affirmabantqve obsignatas literas Episcopi citatorias, Snoksdali & Saudafelli, ubi David legitimum babuit domicilium, fuisse recitatas; Porro qvod sæpius nominatus David, Hvammi, in parœcia Hvammensi constitutus, in manibus Pastoris Olai Semingii obsignatas Præsulis literas discerpsisset; Et cum leges, tam Politicæ qvam Ecclesiasticæ censeant, eos, qvi jus impedire aut eludere conantur, sive literas citatorias discerpunt, sive sese in domibus includunt, dicam audire recusantes, legitime esse citatos; Igitur, invocato Dei Nomine, causisqve ita examinatis, memoratam dicam legitimam, Davidemqve in jus rite vocatum censuimus; Sed cum leges Ecclesiasticæ & Jus Canonicum ita præscribant: Qvicunqve potestatem Ecclesiasticam, qvam legitime non fuit consecutus, invaserit, &c. *Prædictum Davidem Gudmundi cum omnibus, qvi ipsi ad istam legum violationem operam commodarunt, excommunicationi Papali obnoxium judicavimus. Qvod vero vi hujus potestatis peregit, aut alii ipsius adjutores, id Officialibus, qvos laudatus Jonas Episcopus constituit, in iisdem diœceseos Skalholtinæ partibus, qvibus causæ peractæ sunt, judicandum reliqvimus; omnia etiam decreta atqve sententias qvas auctoritate Ecclesiastica David exercuit, solis iis exceptis, qvæ consiliis Ogmundi Episcopi, laudatæ memoriæ, legitime peregit, irrita atqve nihili facienda judicavimus. Secundo, cum per hanc dicam Davidem Jonas Episcopus accusaret, qvod sponsaliis nuptiisqve celebratis, Gudrunam Enaris filiam uxorem duxisset, non ignarus, eandem, tertio & qvarto probibito cognationis gradu sese contingere, & nihilo secius annos jam plus duodecim eam conjugis loco habuisset, ex ea liberos procreasset. Cum vero Jus Canonicum qvemvis prohibeat uxorem ducere intra qvartum consangvinitatis vel affinitatis gradum, hanc causam in foro competenti a legitimo Officiali, auditis testibus examinandam statuimus, & si ista affinitatis violatio vera fuerit deprehensa, Davidem una cum Gudruna excommunicationi subjectum censuimus, & ipsum marcis XL, illamqve totidem mulctandam, cujus mulctæ pars altera Regi, altera Episcopo cedat, amboqve soluto fœdere conjugali, præscriptas pœnitentias agant,*

sive

rentii Mule Vicarium, tabellario, rem, ut acta erat, refert, rogatqve, ut aut ipse veniat, & se in securitatem restituat, aut etiam Erlendo Thorvardi

sive consulto sive inconsulto contraxerant matrimonium; qvod si alteruter conjugium denegaverit se consulto iniisse prohibitum, sese juramento duodecim virorum expurget, & hac lege, de irrogata mulcta eximatur, modo connubii propositum rite fuerit proclamatum. Tertio, cum per hanc dicam Jonas Episcopus Davidem accusaret, qvod Ingvelldam Arnæ filiam ipsi secundo & tertio gradu cognatam concubinam habuisset, & multos ex eadem liberos sustulisset, licet multoties a brachio Ecclesiastico admonitus, ut illi repudium det, nihilo secius scortatione & illicita sangvinis mistura simul admissa, secum detinuisset. Porro, cum Jus Canonicum legesqve Ecclesiasticæ tales causas satis clare disceptent, nosqve certo sciamus, Ingveldam & Davidem ea, qva diximus, cognatione se invicem contingere, qva ratione etiam publice fuisse decretum, ut hic illam egenam & victu necessario destitutam susciperet sustentandam; Qvi vero vice triplici vota sua & præscriptas pœnitentias non persolvit, in eadem peccata, qvibus renunciare promiserat, sese ingurgitans, ex Jure Canonico exilio mulctandus est. Et cum sæpius memoratus David in dicto crimine deprehensus sit, ipsum, tanti reum, qvanti illi, qvibus ex Juris Canonici præscripto exilii pœna irrogatur; Dictam insuper concubinam ipsi repudiandam, & ab ipso Episcopo absolutionem petendam censuimus. Qvarto, cum impacta hac dica, Davidem Episcopus accusaret, qvod ducem se præbuisset militum turmæ intra cœmeterium Skalholtense in Consistorio Ecclesiastico, sibi suisqve Sacerdotibus resistens, & aditum præcludens, qvo minus in eodem templo ipse competens divinum officium peragere potuerit, templum scilicet consecrare, liberos confirmare, excommunicatos resecrare, Christianos ab errore revocare, & id genus alia, qvæ episcopalis essent officii, expedire, qvare templum Skalholtinum adhuc maneat contaminatum. Cumqve illius flagitii David omnino sit convictus, receptæqve Regum Constitutiones ita præscribant: Qvicunqve legitimum Episcoporum officium impediverit, proditionis reus esto. *Legesqve Ecclesiasticæ Jure Canonico comprehensæ, eum,* qvi Episcopum impedit, qvo minus legitimum officium facere possit, excommunicationi Papali obnoxium *esse decernant; Nos his relationibus inducti, censuimus Davidem Gudmundi absolutionem Papalem, pœnasqve competentes, eodem tempore & loco qvo Jonas Episcopus definiverit, sustinere teneri, ipsumqve insuper universis facultatibus jure exuendum, qvæ Regis & Ecclesiæ cedere debeant potostati, cui bona Davidis omnia, mobilia & immobilia, animata & inanimata, exceptis tantum mulctis & debitis, Regi, Ecclesiæ aut aliis probis hominibus ante persolvendis, ni Rex & Episcopus singularem impertiri velint misericordiam, jure liceat occupare; Davidem deniqve jure comprehendendum, modo sine cædibus fieri poterit, nisi a potestate Regia in Jus Civile, & ad legitimas pœnas præreptus fuerit. Qvinto cum per dicam Davidem Præsul accusaret, qvod Hvammi in parœcia Hvammensi constitutus, e manibus Pastoris, Olai Seminqii, literas, ad potestatem Papalem pertinentes, sigillo Episcopi munitas, & ab ipso ad Curiam Romanam transmittendas, eripuisset, & in multas partes discerpsisset, adeo, ut haud facile*

ardi Nomophylaci persvadeat, ut sapientissimis stipatus pediariis & pri-
noribus, id efficiat, vel tandem etiam protectorias sibi literas mittat.
Cui Christianus respondet, sua præsentia non opus esse, nec ei qvicqvam
b Ormo Sturlæ filio tum temporis Nomophylace postulavit, ut qvod sui
nuneris esset, indicto conventu, de controversiis ex legum præscripto
pronuntiaret, qvi eundem in Davidis gratiam, Hvammi, die Jovis post fe-
stum

---

facile legi potuerint: Plurimos enim ibidem testes adhibuit Episcopus Jonas, Davidem, ut scriptum est, fecisse. Cumqve leges ita jubeant: Qvicunqve testes, literas aut judicia impediverit, qvo minus jus justum habeat progressum, is, nec decretis nec testibus unqvam fruatur, nam in eadem re qva qvis leges violat, indignus est qvi ipsarum præsidio fruatur. *Nos igitur censuimus Davidem nullis scriptis adjuvandum, iis tantum exceptis, qvæ ipse Rex cum Senatu Regni Norvegici comprobaverit. Præter ea Davidem propter hanc causam excommunicationis reum censuimus. Qvicunqve vero Jure Canonico exilii pœna multatur, bona omnia, dimidia ex parte Regi, dimidia vero Ecclesiæ confiscanda relinqvit. Sexto cum Episcopus Davidem accusaret, qvod in possessionem curiæ Skalboltensis, qvæ 840 Imperialium valorem exæqvaret, injuste irrepsisset; Nos hanc litem in Synodo Generali Skalboltensi proxime celebranda, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis diœceseos Skalboltinæ Antistitibus, dijudicandam censuimus; Sed de prædio Hvamm intra paræciam Hvammensem, fundisqve aliis, qvos Præsul Davidem sibi vindicasse coarguit, producebatur conclusum Sacerdotum diœceseos Skalboltensis, literis consignatum, qvod injunxit Jonæ Episcopo, ut prædii istius possessionem legitimam probaret, qvocirca idem conclusum in omnibus articulis ratum firmumqve statuimus. Cætera autem prædia, qvorum injustæ occupationis Præsul Davidem insimulavit, a Jona Episcopo, aut aliis legitimis Curiæ Skalboltensis Antistitibus, in foro fundi cujusvis competenti, expostulentur. Septimo cum Davidem Episcopus accusaret, qvod prædium suum Skarfstadas, nec non 10 vaccas cum eodem fundo elocatas, sine sua, suorumqve Qvæstorum venia per novennium tenuisset; censuimus Episcopum Jonam intra menstruum spatium, in tractu Skagafierdensi, ubi dictum prædium pretio fuisset mercatus, testes producere debere, cum ejusmodi testimonio, qvod Jonas Episcopus hoc prædium a possessore justo pretio fuerit mercatus, nec scirent dictum prædium donasse ulli aut vendidisse, qvod testimonium Episcopus Jonas, si placeat, una cum aliis suo sigillo muniret; Tali testimonio adhibito, statuimus memoratum prædium Skarfstadas Jonæ Episcopi esse, & per dictum novennium fuisse possessionem, ideoqve debere Davidem idem prædium cum locatis simul vaccis, annuis locariis & legitimo proventu restituere, & marcis 40 mulctari, Episcopo & cathedræ Holanæ solvendis, nisi demonstraverit sese dictum prædium legitime comparasse, aut septem virorum juramento confirmaverit sui juris credidisse, qvo juramento rite interposito, mulctis, satisfactionis gratia irrogatis, levetur. Laudatus Episcopus Jonas, aliiqve complures probi viri, appensis suis una cum nostris sigillis, hoc comprobavere conclusum, qvod eodem ac supra memoravimus loco die & anno scriptum est.*

ftum Martini instituit, cui David suam probavit securitatem & innocentiam: 1) Christiani Tertii Edicto, dato ipso die Natalitiorum Domini anno 1542, qvo Davidem in suam accipit singularem tutelam, eiqve vim facere aut incommodum aliqvod inferre prohibet. 2) Literis Ogmundi Episcopi adprobatis a Gissuro Episcopo, cum utriusqve sigillis, qvibus ei præbendam Hvamm, cum omnibus ad eam pertinentibus in dies vitæ conferunt & elocant. 3) Ogmundi & Gissuri apochas & absolutionis testimonia, qvarum primam ediderat Olaus Gudmundi filius, Ogmundi Episcopi Vicarius & Dalensis Toparchiæ Præpositus, datam Hiardarholti die Sancto Stephani anno 1530. Alteram Einarus Snorri filius Pastor Stadastadensis & Ogmundi itidem Officialis, anno 1532, Stadastadi, die Sancti Marci datam ei communicaverat. Tertiam ipse Ogmundus Episcopus, Skalholti anno 1536 die veneris ante Dominicam Palmarum. Qvartam Gissurus Episcopus, Skaholti 1542 15 Cal. Aprilis. Qvas omnes, tam suam, qvam Ogmundi & ejus Vicariorum apochas, seu, ut tum temporis vocabant, Qvittantias, Gissurus perfecte confirmavit Helgafelli d. 19. Jan. 1544. Qvintam & ultimam Thingvallis. d. Martis post Petri & Pauli 1545 idem Episcopus ei dederat, in qva pro se & suis successoribus Skalholtinæ dioeceseos Episcopis, Davidem & Ingveldam Arnæ filiam ab omni mulcta & pæna, omnibus eorum adulteriis & incestibus promeritis, absolvit & liberat, reliqvasqve suas & Ogmundi apochas denuo confirmavit. Qvibus, damnorum, rapinarum, & injuriarum sibi ab Episcopo & ejus filiis illatarum adjunxit enumerationem, qvam nobis videre non contigit, nisi sit prior pars *Apologiæ* qvam infra exhibebimus, ea enim continet qvæ hactenus inter eos gesta fuerant. Qvorum autoritate Nomophylax inductus securum eum & insontem, omnes vero, qvi eum invadunt aut bona ejus diripiunt, extorres pronuntiavit, qvam sententiam denuo confirmavit, Snoksdali anno 1549 (a). Qvibus Nomophylacis

(a) Judicium Ormi Sturlæsonii Hvammense hujus est tenoris: *Omnibus has litteras visuris seu audituris, Sigurdus Oddi, Biarnus Sumarlidi, Jonas Sigurdi, Biarnus Thorleifi, Christophorus Jonæ & Jonas Olai, Dei & suam salutem mittunt, notum facientes, quod nos anno Christi M.D.XL.VIII die Jovis proximo post festum Martini hyemale, Hvammi in tribu Hvammensi, loco judiciis publice destinato, ab honorato Domino Ormo Sturlæ filio, borealis & occidentalis Islandiæ Nomophylace, Judices electi fuerimus ad cognoscendum, examinandum & lata legitime sententia decidendum, quo in valore aut*

phylacis sententiis & judiciis David confisus, præcipue autem qvod Holanum Episcopum nullam in se habere potestatem contenderet, omnes Jonæ,

---

aut autoritate haberi deberent literæ & qvittantiæ, qvibus David Gudmundi filius a Regia potestate & Ecclesia munitus sit, qua de re etiam judicium expetivit. 1) Nobis ibidem sunt exhibitæ celsissimi Domini nostri Regis Christiani literæ, salvo ipsius sigillo, ejus tenoris, qvod gratia sua & dignitas prædictum Davidem Gudmundi, cum uxore, liberis & servis, bonis & prædiis, omniqve peculio in singularem tutelam & protectionem ceperit, ipsum defensurus & ad jus suum obtinendum adjuturus, sed omnes & singulos, tam Clericos, qvam Laicos, prohibens illum impedire vel molestia aut ulla injuria contra has literas afficere. 2) Nobis ibidem exhibitæ sunt & publice recitatæ literæ Collationis ab Episcopo Ogmundo, bonæ memoriæ, consilio & consensu Domini Gissuris Enari filii (qvorum animabus Deus sit propitius) expeditæ, salvis utriusqve sigillis pendentibus, quæ ejus erant tenoris, qvod ipsi prius nominato Davidi Gudmundi filio prædium Hvamm in tribu Hvammensi cum omnibus rebus animatis & inanimatis, mobilibus & immobilibus, ad prædictum prædium nunc & olim pertinentibus, in omnes vitæ dies contulerint, atqve in feudum concesserint. 3) Publice ibidem recitatæ sunt qvittantiæ, qvibus sæpe laudatus David Gudmundi filius ab Episcopis Ogmundo & Domino Gissuro, Ecclesiæ nomine, munitus erat. Similiter nobis etiam exhibitum est Thorleifi Pauli filii, tunc temporis Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylacis, decretum, cum salvo ipsius sigillo, in qvo hæc erat sententia, qvod omnes ejus (Davidis) literas & qvittantias in omnibus suis punctis & articulis autenticas haberi debere decideret. Nos itaqve supra memorati Judices, invocata gratia Spiritus Sancti, causa hunc in modum examinata, nobisqve demonstrata, prædictas literas & qvittantias omnes in omnibus punctis legitimas atqve autenticas judicavimus, ipsiqve sæpe memorato Davidi Gudmundi filio jure licere omne suum peculium per qvemvis hominem libere tenere qvoad legitimo juris processu apud Clementissimum nostrum Regem ipsiusqve Majestatem accusatus fuerit, juxta gratiosas illas literas, qvibus dignitas sua ipsum instruxerat. Sed qvicunqve contra jus & fas ipsum impediverit, qvo minus prædicto peculio libere fruatur, tantam mulctam solvat, vel ipse vel ipsius socii, qvanta in legum codice præfinitur. David vero cum suis, qvi ipsum vel ipsius peculium defendant, pace publica munitus sit. Illi autem qvi vim afferunt, neglecto juris legisqve præscripto, legum securitate destituantur. Hanc sententiam prædictus Regius Præfectus, Dominus (Bondi) *Ormus Sturlæ filius Nomophylax comprobavit, suumqve sigillum nobiscum his literis judicialibus appendit, datis eodem loco & die ut supra.*

Ego Ormus Sturlæ filius Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax hisce patentibus probis hominibus notum facio, qvod cum viderim & legerim literas & qvittantias, qvibus David Gudmundi filius a potestate Regia & Ecclesia in causis aut criminibus, qvorum reus factus est, aut fieri potuit, munitus est, pro singulis punctis & clausulis

Jonæ, Arii filii de se latas sententias & judicia magno animo centemsit; qvapropter Episcopus eum solenniter excommunicavit (a), qvod per universam diœcesin Skalholtinam a suis emissariis ebuccinari curavit, qvi etiam Davidem, qvoqvo modo interceptum, Holas in captivitatem abstrahere, in mandatis habuerunt. Qvæ omnia cum David susqve deqve haberet,

---

clausulis qvæ iisdem continentur, qvas literas & qvittantias ex omni parte legitimas & autenticas censeo, juxta illius judicii sententiam, qvod Hvammi in parœcia Hvammensi die Jovis, post festum Martini proxime elapsum, exerceri curabam; Proinde in nomine Domini Amen, easdem literas judiciales, una cum qvittantiis, qvibus David Gudmundi filius munitus est, ex omni parte legitimas & autenticas esse judico; Et propterea qvod nominatus David Gudmundi filius cum suis omnibus & universis fortunis, Clementissimi Domini nostri & Regis publicæ pacis & protectionis literis munitus est, ego præscriptus Ormus Nomophylax, omnes & singulos Clericos & Laicos, cujuscunqve potestatis aut ordinis fuerint, pro imperio, cui Dominus meus Rex me indignum præfecit, qvatenus per leges maxime licuerit, prohibeo, ne supra memoratum Davidem, illius universam domum, bona & fortunas impedire aut molestiæ afficere, rapinis aut incursionibus, aut alia violentia, ad proximum usqve forum Oxaraaense infestare præsumant, sed qvi secus fecerint, eorum criminum, qvæ legibus definiuntur, reos pronuntio. Sed omnes Regis juratos viros & subditos sæpius memoratum Davidem cum suis, omniqve peculio juvare, & ab omnibus iis, qvi contra Regias protectionis, & alias qvibus munitus est, literas, illi vim & impetum facere volunt, defendere jubeo, ad idemqve obstrictos teneri censeo &c. In cujus rei verum testimonium Sigillum meum his decisionis & confirmationis literis appendo, datis Snoksdali die Jovis diem Hilarii proxime præcedente, Anno Domini 1549.

(a) Qvi maledictionem aut devotionis effectum Arnæ Arnoridæ ministerio & artibus a Davide in eqvuleum versum credunt, nimis sunt creduli & superstitiosi; Majoris autem momenti qvæstio est; qvoties David a Jona Arii filio excommunicatus fuit? ad qvam nos respondemus, videri id ter factum esse, prout tum temporis moris erat notorios & obstinatos peccatores tractari, vid. supra pag. 371. Prima vice id fecit in Synodo Hvammensi, hoc anno, die Lunæ post festum Michaëlis, non qvidem solenniter, sed publico judicio, declarando Davidem excommunicationem promeritum esse, & pro tali haberi debere: Talia enim judicia pro excommunicatione habebantur, & hunc actum ipse David pro excommunicatione qvadam agnovit, licet eandem contemneret: De hac excommunicatione qvæ ipso opere promereri aut contrahi potuit, vid. *Jur. Eccles.* cap. 38. Altera fiebat scripto, & ab Episcopo per universam diœcesin proclamabatur, qvam Jonas Davidi intendit anno 1549, de qva hoc loco agitur. Tertia deniqve, maxime solennis, fiebat, ore & opere Episcopi, adstantibus duodecim Sacerdotibus, accensis candelis & sonantibus campanis, qvæ primo *major*, sed hoc tempore *maxima* dicebatur: hanc Jonas in Davidem effudit anno 1550 in qva Arnas Arnoris filius ei assistere noluit, de qva infra, §. 38.

haberet, Præsul sub æstatis initium, collecto exercitu, ipsum invasurus Snoksdalum versus tendit; Sed in provinciam Hrutafiord perveniens, percepto Davidem de suo proposito certiorem factum, 60 aut 80 fortissimis stipatum viris domi semet exspectare, ideoqve nec imparatum opprimi posse, mente mutata in provinciam Borgarfiord per tesqva Holtavardensia irrupit, ibiqve improvisus hospes vel hostis omnia pacata inveniens, solito more processit, & ne frustra tantum iter faceret, in villam Davidis Signyarstadas impetum faciens, illam, cum omnibus qvæ ibidem invenit, sive Davidis, sive aliorum, erant, in suam redegit potestatem, tantilloqve, tantæ expeditionis accepto fructu, domum reversus esse videtur (a).

§. 32.

Ineunte anno 1549, audivit Episcopus Jonam Biarni filium Martini & cathedræ Skalholtensis Qvæstorem, qvi ipsi priore anno fortiter restiterat, & ad solvendam obsidionem Skalholtensem adegerat, de eadem rythmos aut carmina qvædam fudisse, qvod cum, aliis hoc modo insultare solitum, sed perpeti insvetum, tantopere anxit, ut media hyeme tabellarios, qvibus Ericum Grimi, Pastorem Gilsbackensem præfecit, ad generum suum Ejulfum Einari filium, aliosqve amicos mitteret, injungens & orans, ut Jonam, qvem ludibriose *Stödla Skálld*, (Stabuli poëtam) vocabat, interciperent & vinctum sibi mitterent, qvod Jonas subolens qvosdam submisit, qvi Ericum & tabellarios interceperunt, qvorum pœna intra minas stetit; Sed Jonas de insidiis certior factus, eas postea facilius vitare potuit; cumqve ex Annalium relatione & factorum circumstantiis manifestum sit, Episcopum in Qvartam orientalem, Skalholtinæ diœcesi subjectam, in qva situm est prædium Biarnanes, minimum bis irrupisse, primo anno 1544 & deinde anno 1547 qvidam autem ter id factum esse

 innuant,

(a) Hanc etiam expeditionem, pleriqve harum rerum Scriptores aut ignorant aut omittunt; Sed de eadem, & qvod hoc anni tempore facta fuerit, omne dubium eximit *Davidis Apologia*, paucis post annis scripta, cum ipsa res in omnium recenti memoria hæreret. Qvidam ex duabus, hac scil. & ea qvam anno priori §. 25. adscripsimus, unam faciunt, suam sententiam sat speciosis rationibus probantes, qvas nos in medio relinqvimus, a litera & expressis auctorum verbis discedere, idqve tantum ob probabiles conjecturas, pro piaculo habentes.

innuant, ad hunc annum tertiam ejus Biarnanesensem expeditionem, si unqvam facta est, referre non dubitamus, nam annis 1548 & 1550 tot, tantisqve fuit negotiis obrutus ut ad eandem faciendam tempus vix habuisse videatur (a), neqve verosimile est, virum tam negotiosum tota hac æstate desidem domi hæsisse.

§. 33.

Dum hæc in Islandia geruntur, Martinus, in Dania, Regi homagio soluto, Skalholtinus Episcopus ordinatur, qvi, cum submississime Regi exposuerat, qvanto in periculo versentur Pastores Islandi qvi Reformationem acciperent ejusqve mandatis obedientiam præstarent, gratiosissimum ab eo obtinuit Rescriptum, qvo omnes diœceseos Skalholtinæ sacerdotes, eorum uxores, liberos, famulos & possessiones in singularem suam tutelam & gratiam recepit Regia Majestas, omnes ac singulos illis nocere aut impedimento esse severe prohibens; Præterea etiam jubens, ut omnes illis, decimas aliaqve salarii loco solvi solita, bona fide solvant (b). Hoc etiam anno allatum est Diploma Regium, datum Coldingæ, die Lunæ post Scholasticæ Virginis 1549, qvo Jonas qvi priore anno Regem adire noluerat, sed ejus subditos vario modo exagitare perrexit, Regiaqve mandata & Ordinationem Ecclesiasticam conculcavit, penitus proscribitur, omnesqve, ne ei obediant, prohibentur (c). Ad Davidem etiam hoc anno Rex, de prioris anni persecutionibus certior factus, clementissimas dedit literas, ut Jonam Episcopum & filios, data occasione captivos ducat,

(a) De prima testatur Gissuri Episcopi epistola, Jonæ scripta anno 1544, d. 4 Octobr. vid. supra pag. 663. De secunda *BIORNUS de Skardsaa* ad annum 1547 & supra pag. 667. Tertiam verisimilem facit Brynjolfi Jonæ, coloni Biarnanesensis iter Hauniacum, qvestum injurias, & res ab Episcopo sibi ablatas repetitum anno 1550 institutum (qvem de tanta injuria qverimonias ab anno 1547, ad 1550 distulisse improbabile est) cujus mentionem facit filiorum Episcopi epistola ad Cancellarium data die Laurentii 1550, & *Carmen OLAI THOMÆI* de Jonæ Episcopi inimicis compositum. Expeditionem autem Biarnanesensem judices Oddeyrenses commemorant.

(b) Vid. S. Vener. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island*, in *Kiöbenhavnske Selsk. Skrift.* Tom. 7. pag. 18.

(c) Vid. loc. cit. pag. 23

ducat (a), qvibus fretus, comitiale judicium, acqvisivisse videtur (b), ut Episcopus & filii, tanqvam proscripti, capi & carceri includi debeant.

§. 34.

De tot ac tam diris in se editis Regiis Diplomatibus, qvibus proscriptus, carceri tradendus, & tantum non capite plectendus censebatur, certior factus Episcopus, terrore qvodam primo perculsus, Comitia adire non sustinuisse, & ne adversariis uno loco congregatis, qvibus, si res ad manus veniret, parem se non fore, facile prævidebat, sui faceret potestatem, domi se continuisse videtur, qvod Martino Episcopo ex Dania reduci, præterea, qvæ mox diximus, Regia Rescripta, codicillis etiam collationis præmunito, & deniqve egregio Doct. P. Palladii Episcopi Siælandiæ, & Islandicæ Ecclesiæ, causarumqve ad Religionem spectantium Generalis Inspectoris a Rege constituti, testimonio ornato, qvo, enixe eum omnibus commendabat, omnia qvæ Jonas, ipso absente in diœcesi Skalholtina egerat & constituerat, sufflaminandi ansam dedit, nam ejus absentia, non tantum Martino animum, sed etiam exoptatissimam facultatem subministravit, ut Thingvallas Clerum Skalholtinum freqventem convocaret, ubi præter alia, ad statum Ecclesiæ & Religionem pertinentia, cum viginti qvatuor optimæ notæ Sacerdotibus, omnia Jonæ in diœcesi Skalholtina gesta, ad juris stateram examinata, legibus contraria esse proclamat, qvæ ideo penitus abrogat & rescindit, ut ex ipso patet concluso (c). Qvo facto, aliisqve diœceseos negotiis rite expeditis, primo

(a) Vid. supra pag. 301.

(b) Tale judicium in Comitiis factum esse, docet Rescriptum Regium, datum Nyburgi d. Martis post convers. Pauli 1551. Et judicium Snoksdalense ab Ormo Sturlæ filio promulgatum anno 1550, nam utraqve clare allegant; Sed eodem anno fieri potuisse, omni probabilitate caret, tunc enim ipse Episcopus & filii 400 armatis stipati judicio adstabant; qvi tale qvid fieri haud permisissent. Hinc itaqve probabiliter concluditur hac eos æstate in Comitiis non apparuisse; Secus enim, nec David tale judicium acqvirere potuisset, nec Martinus eam, qvæ mox nominabitur, pronuntiare ausus fuisset sententiam; Et ad præcavendum, ne talia sæpius fierent, videtur Arius Nomophylacis officium anno 1550 postliminio aut affectasse, aut recuperasse. Vide Reg. lit. ad Davidem, dat. 1551 d. Ven. post qvasimodogeniti.

(c) Vid. S. Vener. *HARBOE Afhandl.* loc. cit. pag. 19.

mo Skalholtum proficiſcitur, indeqve Viſitationem eccleſiaſticam per Qvartam Occidentalem ingreſſus, ſub hyemis initium, Stadaſtadum, præbendam magni nominis, in parte occidentali ſitam, ubi ante ſuſceptum Epiſcopale officium, ſacerdotali functus fuerat, ſe cum ſuis contulit, ibidemqve Regiis fretus Edictis, ſecurus egit.

§. 35.

Variis autem, ut probabile eſt, Aræſonium anxium curis (a), epiſtola Pauli Tertii Romanorum Pontificis, hoc anno ſcripta, magnopere erexit

(a) Nobis etſi utriusqve exemplaris copia ſit, Latini tantum exemplum hic ſiſtimus, cum duorum Sacerdotum teſtificatione, ſtatim poſt acceptas literas adornata, ut ex diei & anni notatione patet. Harum tenor talis eſt:

PAULUS PP. III.

Venerabilis frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Recepimus literas tuas 27 Auguſti preteriti dat. plenas illas qvidem tum pietatis erga Deum, tum obſervantie & obedientie erga nos & hanc Sanctam Sedem: de qvibus te ſummopere in Deo Domino commendamus, hortamurqve, ut una cum tibi commiſſo grege in illis perſeveres, recepturus ab hominibus laudem in terris, & ab ipſo Deo eternam vitam in celis. Qvod vero ad pecuniam beato Petro debitam, qvam apud te conſervare dicis, attinet, gratum erit nobis, ut illam in uſum eorum pauperum eroges, qvi miſericordia digni tibi videbuntur, exiſtimesqve nos in hiis, qve cum Deo facere poterimus, nunqvam tibi defuturos. Deus ipſe omnipotens te & gregem tuum benedicat. Datum Rome apud Sanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris die 8 Martii M.D.XXXXVIII, Pontificatus noſtri anno qvinto decimo.

Blo. eſ. fulgin.-

Venerabili Fratri Epiſcopo Holenſis.

" Id facimus Thorſteinus Gunni filius & Hallus Aſgrimi filius Sacerdotes dioeceſeos Holanæ bonis viris notum, qvod vidimus & perlegimus tale epiſtolium latinum cum Domini Papæ ſigillo, qvale hic ſcriptum eſt, in cujus veritatem nominati Sacerdotes noſtra ſigilla his literis imponimus, Holis in Hialtadal, pridie feſtum Olai prius Anno Domini 1539. "

Dominus *A. MAGNÆUS* ſcripſit ſe inveniſſe hujus Brevis Datum in alio exemplari ita ſcriptum: *Datum Romæ apud Rotas die nono Martii ſub annulo piſcatoris, Epiſcopatus noſtri 15.* Nos hujus Brevis duo vidimus exemplaria Iſlandica, qvorum utrumqve habet: (α) *Paulus IIII*, qvod manifeſte erroneum eſt, cum is anno tandem 1555 Marcello ſucceſſerit, ſed Paulus III, qvi hoc anno 4 idus Novembr. obiit, hujus Epiſtolæ indubius auctor eſt. (β) Utrumqve Iſlandicum, qvod vidimus exemplar

exit & animavit, illa enim accepta, qvam Hamburgenses mercatores Ifus & Ludovicus attulerunt, Clerum confestim in templum Holanum nvocavit, indutusqve pretiosissimas vestes Episcopales, Mitram capite, d manu lituum gerens, ante summum altare constitutus, manibus & :ulis in cœlum devotissimo gestu elevatis, sed clero, pariter ornato, stante, eandem legi curavit, finita vero lectione, acceptaqve Cleri atulatione, ipse primo Deo & Pontifici intimas egit gratias, tantaqve nsolatione exsultans dixisse fertur, vitam se potius qvam fidem erga ontificem Romanum positurum esse; Hinc literas statim exscribi cura- t, earumqve exemplum, cujus veritatem idoneorum testium subscrip- & sigilla firmabant, amicis transmisit, indoctis vero in vernaculam inslatas lingvam, ad firmandam vulgi fidem impertivit. In qvovis iam conventu Ecclesiastico publice recitari curavit, & ut usus postu- e videbatur, easdem applicavit & explicavit.

§. 36.

Tantum itaqve abfuit ut Regium Edictum & minæ, qvæ Luthe- ıæ Religionis propagatores & sectatores perseqvi prohibuerunt, iisqve otectionem promiserunt, durum mitigarent Aræsonii ingenium, ut ea- m contemnere & penitus conculcare, Lutheranos autem eo acrius ve- re, firmiter sibi proponeret, qvod, qvo majori juris specie fieri posset, nsultissimum & factu facillimum visum est, si illis conclusum qvoddam nodi Ecclesiasticæ, tam recentium Pontificis Romani literarum auctori- :i superstructum, opponatur, qvod eosdem perseqvi & carceribus, :ludi jubeat. Ferocem præterea animum stimulabant hujus anni Co- tiorum conclusiones, tam a Clero Skalholtino, qvam Politicis qvibus- m, in ejus ignominiam & perniciem factæ, qvas licet contemnere aut lifferenter ferre simularet, tam alta mente repositæ tamen manserunt, ut

plar habet: Datum " vid Sancte Peturs kyrkio " ɔ: *apud Sancti Petri Templum*, sed diem 9 Martii, cum in Latino sit 8 Martii, qvæ differentia parvi refert. In mox seqventi Judicio Thingeyrensi emphatice vocantur *Literæ Pontificis hoc anno* (NB. i siálfre Róm) *ipsa Roma, ad Episcopum Jonam scriptæ*, qvasi loci sanctitas autoritati Epistolæ, aliqvid ponderis adderet. Ast in judicio Thingvallensi 1550; sive hæc, sive ab ea diversa: *Domini Papæ Epistola aperta & sigillo firmata*, ut mandatum de administrandis rebus diœceseos Skalholtinæ Jonæ datum, allegatur.

ut ſeveriſſimam parans ultionem, commodam tantum eandem exercendi occaſionem exſpectaret, qvapropter, ut adverſarios eo ſecuriores faceret, aut qvietus domi manſit, aut in locis remotioribus aliud agens, æſtatem trivit. Tandem autem ſub autumnum Toparchiam Hunavatnenſem, unde facillime in diœceſin Skalholtinam excurſus fieri poteſt, ſolito more eccleſias, ad tegendum de propoſito ſuſpicionem, luſtratum ingreditur, cumqve nunqvam non cauſæ incidant, qvæ in conventibus Eccleſiaſticis ſopiri aut ſepeliri debent, & hoc tempore fere ubiqve aliqvi eſſent, qvi de antiqvis ceremoniis & doctrina minus canonice ſentirent & loqverentur, licet plurimi metu pœnæ id palam proferre vererentur, ad eosdem coërcendos, ubicunqve tandem terrarum inveniri contingat, ad cænobium Thingeyrenſe, non adeo freqventem (ne ſcilicet freqventia famam & ſuſpicionem augeret) Synodum convocat, cui diſcernendum proponit, qvid faciendum Hæreticis, qvi chriſma, luſtrationes, excommunicationes & talia contemnant, ſed hæreſin diſſeminare & novos ritus introducere ſtudeant, qvæ tam latis & generalibus verbis ac terminis propoſuit, ut qvo collinearet, vix intelligi poſſet, & ut generale nactus Concluſum, in omnes, cujuscunqve ſtatus & conditionis eſſent, hujus autoritate & officii zelo, ut videri voluit, adactus, agere poſſet, nam, licet alia multa nullo juris prætextu, ſed mera vi & injuria ageret, hac vice tamen, qvæ moliebatur, ut optimo jure acta, aliqva juſtitiæ & pietatis larva tegere voluit; Concluſum autem, prout intendit, ab hoc conciliabulo obtinuit, tales omnes, ubicunqve ſemet contineant, capiendos, & donec agant pœnitentiam, carceri includendos, qvod ipſe cum filio Biörno confirmavit (a).

§. 37.

Hujus atrociſſimi concluſi effectum & Aræſonii tyrannidem, Martinus Epiſcopus & Arnas Arnoris omnium primi experti ſunt (b), per exploratores

(a) Hoc concluſum vid. in S. Ven. *HARBOE Afhandling om Reform. i Island* in *Kiöbenh. Selſk. Skrift.* Tom. 7. pag. 33.

(b) Credam Martinus poſt Judicium Thingörenſe & ſub ipſum hyemis initium captum fuiſſe, his inductus rationibus. 1) Verbis Theodori Martini filii, in literis ad Dominus

oratores enim, qvos nunqvam non habuit, certior factus, Martinum ecclesiasticæ Visitationi in Toparchia Thornesensi intentum esse, aut idastadi cum paucis securum agere, filios Biornum & Arium, ingenti itum stipatos agmine, qvam citissime in Provinciam Borgarfiord irrupnem facere jubet, ut inde pro re nata iter vertere & impetum facere ssent. Qvo ubi perveniunt, compertoqve Martinum Stadastadi adc esse, Davidem autem in emporio dicto Rif (a) mercaturæ aliisqve gotiis intentum agere, citato agmine recta illuc tendunt, nisi qvod rtdalum, uno circiter a via publica milliari distans, deflexerunt, Arn Arnori filium Martini & Davidis intimum amicum, Reformatæqve ligioni addictissimum, capturi, qvi priore anno Martini Officialis fuerat, Jonæqve

Dominum Petrum Palladium, datis 1550, dicentis Patrem suum præterita hyeme captum fuisse; qvod David in sua *apologia* autumni tempore factum fuisse indigitare videtur. Recentiores vero vergente ad finem æstate evenisse scribunt, qvos non moramur, cum Theodori & Davidis relationes facile conciliari qveant, nam David determinat tempus, qvo Præsul filios ablegavit, idqve autumnum vocat; Theodorus vero loqvitur de ipso captivitatis die, qvem hyemalem fuisse afferit, prius itaqve in ultima autumni, posterius vero in prima hyemis hebdomade accidisse statuendum est, id est, circa medium Octobris, cum hyems ex mente veterum hoc anno die 11 Octobris cœperit; Taceo qvod tempus ab æqvinoctio ad Festum Martini seu 11 Novembr. ab antiqvis etiam autumnus vocabatur; vid. Mag. *THEOD. THORLACII Calendarium* pag. 7. 2) Ipsorum Episcopi filiorum, in Epistola ad Regni Cancellarium anno 1550 scripta, expresse dicentium Martinum (epter dóme) ex judicum sententia captum esse, qvod judicium aliud non invenitur qvam hocce pridem allegatum, in qvo, etsi Martinus certas ob causas non nominetur, haud obscure tamen ibidem describitur. 3) Eorum relatione, qvi Arnam Arnoris filium, cum qvatuor menses Holis captivus fuisset, sub qvadragesimam, aut post festum Purificationis liberatum esse scribunt. 4) Ne minimum qvidem famæ gry hoc anno de hac re Hafniam transvolare potuit, qvod documento est, eum post mercatorum discessum captum fuisse. Pariter etiam anno 1550 de ejus dimissione, nec Præfectus Regius, Mercatores, aut Epistolæ qvicqvam certi Hafniam perferre potuerunt, ut ex Rescriptis & mandatis Regiis seqvente anno datis, constat; nihilominus certum est in captivitate fuisse integrum annum minus decem dies, vide §. 54, conf. Epistolam Biorni & Arii §. 49. ad Cancell. dat. 10 Aug. 1550 qvæ Martini captivitatis, sed non liberationis mentionem facit; qvæ omnia eo collineant, captivum fuisse circa medium Octobr. 1549, liberatum vero eodem mense ineunte 1550.

De emporio Rif vid. supra Sect. 1. cap. 3. §. 5. pag. 235.

Jonæqve conatibus pro virili obviam iverat, qviqve ad ea, qvæ hoc anno Thingvallis contra eum ſtatuta fuerant, haud parum contulit, ſed hoc tempore, cum Epiſcopo Stadaſtadi manentem, domi non repererunt, unde pari celeritate pergentes, in planitie dicta Stackhamarsfit, Arnam in tentorio dormientem offendunt, & ut erat ſeminudus, neqvid opprobrio & cruciatibus deeſſet, manticæ aut vituli inſtar eqvo alligatum, Stadaſtadum devehunt, ubi Epiſcopum incautum & imparatum, parvo negotio, in ſuam redigunt poteſtatem, qvo ſucceſſu læti, extemplo ad emporium Rif, Davidem pari modo oppreſſuri, pervolant, qvi in arcta ibidem lingula incluſus, parum abfuit, qvin in eorum manus incidiſſet, ſed per tramitem qvendam ipſis ignotum, ope imcomparabilis eqvi ægerrime elapſus eſt. Stadaſtadum deinde reverſi, novam de Davide intercipiendo conſultationem ineunt, cui, cum inter pocula & comiſſationem fieret, ipſis inſciis ſe immiſcuerat qvidam Davidis explorator, qvi omnia, qvæ audierat, hero retulit. Deinde cum opimis ſpoliis revertentes, Snoksdalum triumphantes pergunt: ſed Davidem, non ut ante imparatum, invenientes ab invaſione abſtinent, per literas, tantum ludibrio ſe invitantes, ut affinem & amicum inviſet, aut ſi poſſet, liberet; majoris enim jam & eorum intereſſe liberari, & ipſius virtutem oſtentare, qvam priori anno, cum latronum Præfectus, patrem a templo Skalholtenſi arcuiſſet, qvæ ille magno animo contemnens, ſuos compeſcuit, ne impetum facerent, ſed ſi impetantur, illatam vim ſtrenue propulſent, monens. Uxor autem Davidis, Martini Epiſcopi ſoror, miſere plorans, & per Jeſu Chriſti vulnera orans, ut fratrem inſontem & injuſte captum dimittant, non ſolum re infecta, ſed deriſa & ludibrio habita, reverſa eſt.

§. 38.

Qvantam ex Epiſcopi captivitate ceperit Jonas Arii lætitiam, indicant ejusdem in eandem facta illuſoria carmina (a), qvi primo liberiori habitus cuſtodia, ab uno tantum ſatellite, cui nomen Steinn, obſervabatur, cujus aliqvando diligentiam eludens, aufugit, ſed ab omnibus fugienti neceſſariis imparatus, ſtatim inventus & retractus, arctiori multum

---

(a) Carmina iſta legi poſſunt in S. Vener. *HARBOE* Tractatu ſæpius laudato in *Kiøbenh. Selſk. Skrift.* Tom. 7. pag. 23.

im carceri traditur, in qvo ei non tantum ludibriosis illusit carmini-
us (a), sed etiam ei objecit & in vulgus spargi curavit, eum non a Regia
lajestate Skalholtinum constitutum fuisse Episcopum, sed Laurentii
lule artibus ac technis Regias literas furto aut fraude adeptum esse,
imqve pariter ac reliqvos Reformatæ doctrinæ confessores, qvi Sanc-
is invocare, chrisma, lustrationes, confirmationes, & talia dedignantur,
vovis ethnico pejores esse. Tandem vero, aut ejus calamitatibus satiato
piscopo, aut, ut qvidam volunt, intercedente Ario Episcopi filio,
si custodiendus traditur, ubi tolerabiliorem nactus est conditionem, qvo
mpore etiam, sive serio, sive verbo tantum actum videtur de ejus libe-
tione & in officium restitutione (b), sed conditionibus, qvas noluit ac-
ptare, qvod itaqve nullum habuit successum, nam in custodia apud
rium usqve in seqventem annum mansit, in qvo Biarnanesum sibi suis-
re successoribus penitus abdicavit (c) Arnas autem indignissime habe-
itur, nam primo in culina publica, pisces vento induratos malleo con-
ndere qvotidie coactus fuit; sed postqvam anno 1550, die circumci-
onis, Episcopo Davidem solenniter devoventi, operam commodare
nuerat, angusto inclusus carceri, & sub scamnum qvoddam detrusus,
pite ad genua usqve incurvato, fætido vase ori supposito cruciaba-
r (d), & forte esurie pereundum fuisset, ni mulier qvædam ejus miserta

Ssss 2 per

" Bóndenn Marteinn brá sitt tal, burtu hlióp frá Steine, vasadi hann fram á Vind-
" árdal, vard honum þad ad meine. " Hoc est: *Colonus Martinus non stetit pro-
missis, *sed a Steno* (memorato Desmophylaci) *viam corripiebat in vallem Vindaren-
sem, *qvod illi infortunium peperit.* Forsitan & hic per Steinum *lapis* intelligitur,
super qvem pisces arefacti contunduntur, ut Episcopus simili ac Arnas Arnoris modo
habitus fuerit. Vide Theodori Martini Epist. ad Palladium, & filiorum Episcopi
Epist. ad Cancell. Joh. Friis, vid. §. 49.

(b) Conf. nunqvam nimis laudati Illustriss. *HARBOE Hist. Reform. Relig. Island.* Part. 2.
§. 12. pag. 44 — 45.

(c) Huic cessioni Mödrufelli d. 1 Jan. 1550 Martinus subscripsit ut Episcopus Skalholti-
nus, non qvod illum pro tali agnoscerent, aut agnosci vellent, sed ad addendum
valorem cessioni, qvam Arius novit alias legitimam non esse, aut a qvodam ratam
habendam, nisi a legitimo Skalholtino Episcopo facta esset.

(d) Hujus rei testes gravissimi sunt ipsius Præsulis carmina: " Hann var sidan halldenn
" midur, helldur tók þá kárna fyrir Arna; þreyngdur under þverpall nidur, þá tók
" bæde brióst og kvidur, med sídum sárna. " Item: " Þeir festu uppa hann fúl-
" ann

per anguſtum qvoddam foramen ei aliqvid eſculentorum ſubinde attuliſſet. Tandem autem, præſtito juramento, nunqvam ſe Davidi aut Martino poſthac auxiliaturum, multo minus Epiſcopo & ejus filiis adverſaturum, uxoris, qvæ ad ipſum redimendum, ingens auri argentiqve pondus corraſerat, ſupplicibus precibus, datus eſt.

§. 39.

Ad hæc tempora referenda eſt perſecutio Olai Hialti filii, qvi ut Epiſcopi cariſſimus amicus, & inter ſynchronos, ſi non doctiſſimus, ſaltim majoribus par; ab eo anno 1539 præbenda Lauſaſenſi beatus fuerat, ſed 1542 in Daniam ablegatus, ibidem guſtum & cognitionem purioris doctrinæ imbiberat, timore autem Epiſcopi & ſeculi amore, ne opimam amitteret Præbendam, & extorris omnium indigus, redderetur, veritatem injuſte detinuerat, nunc tandem libere eandem eloqvi, & contra Sanctorum adorationes aliosqve abuſus luculenter declamare cœpit, qvod cum Epiſcopum diu latere non poſſet, ei confeſtim dicam ſcripſit, ut coram conſtituta Synodo cauſam dicturus adeſſet. Olaus itaqve timore perculſus, partim excuſationum flexuoſis mæandris, partim obſcuris amicorum teſtimoniis, qvi ejus doctrinam non penitus abominabantur, partim objecta negando, in tantum ſe purgavit, ut Synodi voto ab hæreſeos crimine purus & inſons pronuntiaretur, qvo Præſul adeo lætatus eſt, ut detecto capite, Deo, qvi tantum virum a tanta labe conſervaverat, intimas ageret gratias. Sed interjecto non longo tempore, fama, & qvidem irrefragabilibus confirmata teſtimoniis ad Præſulem delata eſt, Olaum non tantum illicitis uſum mediis cauſam obtinuiſſe, ſed etiam nunc majori qvam unqvam antea temeritate catholicam doctrinam oppugnare, Lutheranam vero propagatum ire, qvapropter Jonas ira & ultione excandeſcens, denuo ei diem dixit, ut coram Synodo Hrafnagili habenda ſe ſiſteret, ubi objecta aut libere confitens, aut teſtimoniis convictus, cauſa cecidit, & ut manifeſtæ hæreſeos reus Sacerdotio & Præbenda indignus condem-

---

" ann kopp, ſem fyrr var under bordum, hiá ſkordum." ɔ: *Poſtea vilius tractatus Arnas, ejus rebus in pejus verſis, ſub ſcamnum detruſus, unde tam pectus qvam venter & latera ſauciabantur.* Item: *Affixerunt ei matulam fætidam, qvæ antea ſub ſcabellis mulieribus inſerviebat.*

condemnatur, ac ut devotionis reus, facto impetu ex templo vi ejicitur, in qvo tumultu, pede ita læsus est, ut, nullis unqvam sanari posset mediis. Hinc omnium inops, uno tantum comitatus famulo, in tesqva Ejfiordensia aufugit, ibidemqve delituit, donec Thorleifus Grimi cum suo satellitio eadem transiens, ipsi tutum inter suos in Toparchiam Kialarnesensem transitum præstitit, ubi in nautas, qvi hic hyemaverant, sed jamjam vela erant daturi, incidens, cum iisdem Hafniam, qvestum injurias, trajecit, qvo nuntium de Martini captivitate aliisqve Aræsonii excessibus & tyrannide anno 1550, primus pertulisse videtur.

§. 40.

Dum hæc in Islandia geruntur, Jonas Aræsonius ab irato Rege, cujus tot clementissima monita proterve contemserat, ab officio penitus removetur, in cujus locum, aut Gislaum Jonæ filium, aut alium qvendam eligere, Hafniamqve transmittere, qvi ab Universitate Hafniensi approbatus, & ab ipso Rege Episcopus constitutus, denuo in Islandiam transmittatur, Holensis diœceseos incolæ jubentur (a). Qvod Aræsonius, audiens, Gislao non modo ob Religionem, sed etiam qvod se ut diœceseos Skalholtinæ Administratorem contradixerat, & filium Biörnum a successione in eundem Episcopatum anno 1548 suo voto excluserat; Tandemqve anno 1549 inter eos non ultimus fuerat, qvi sua Acta in Synodo Thingvallensi abrogaverant, & penitus irrita pronuntiaverant, infensus erat. Hunc itaqve ut ulcisceretur, & excommunicatione, officio, qvo destinabatur, indignum redderet, simulac ut Regium Mandatum conculcaret, Thingeyrensis Synodi concluso autoritatem conciliaret, tandemqve ut Holanæ diœceseos Clerum ab ipsius, aliusve electione averteret, Gislao misit excommunicationis diploma (b), qvi licet id, ut brutum qvoddam fulmen & qvasi ex pelvi emissum contemneret, attamen se in Islandia, qvam universam sub sua jam Jonas habuit potestate, tutum non fore præsagiens, convasatis rebus, relicta tantum uxore & liberis, Hafniam transnavigavit, qvo prudenti consilio imminentem effugit procellam, brevi enim aderat Biörnus Episcopi filius a patre missus,

 qvi

(a) Vid. *HARBOE Afhandl.* &c. in Kiöbenh. Selsk. Skrift. Tom. 7. pag. 38.

(b) Vid. loc. cit. pag. 35 & supra pag. 371.

qvi ejus vices agens, Vatnsfiordi Synodum coëgit, in qva Gislao officium & Præbendam abrogavit, & bona publicanda judicavit; uxorem vero fere nudam Selardalo abegit, qvæ cum infantibus, omnium inops, ad fratrem suum Magnum Hagam confugit.

§. 41.

Hoc etiam anno, ad Davidem Gudmundi & Petrum Einari, clementissimas Regia Majestas scripsit literas, ex qvibus constat, eos superiore anno Regi scripsisse, & de Aræsonii injuriis & grassationibus conqvestos fuisse; illis enim Rex injungit & mandat, ut Laurentium Muhle Regis Præfectum, qvi in mandatis habeat, ut Episcopum capiat & custodiri curet, adjuvent (a). Nec qvod sui erat muneris, & qvod Ecclesiæ Islandicæ vigilantem decuit Inspectorem, omisit D. Petrus Palladius, Siællandiæ Episcopus laudatissimus, qvi hoc anno Aræsonio epistolam scripsit pietate & bonis monitis plenam, orans monensqve ut resipiscat (b).

§. 42.

(a) Vid. S. Ven. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 63.

(b) Vid. loc. cit. pag. 39. Licet Palladius, per cujus manus transibant omnia, qvæ circa res ecclesiasticas Islandiæ a Rege agebantur, optime sciret, qvod anno 1548 Aræsonius, si ad Regem venire nolit, proscriptus fuerat, qvodqve eadem proscriptio anno 1549 renovata fuerat, & Davidi, ut eum capiat, injunctum; deinde etiam, qvæ jam ante mensem, vel amplius, Nyburgi acta erant; tamen voluit vir optimus ostendere protervo Episcopo apud Regem longe clementissimum non penitus præcisam esse omnem veniæ spem, modo jam jam resipiscere & ad agnitionem veritatis venire vellet. Sunt qvi fabulam de Hekla monte insipidam, qvam Palladius in his literis commemorat, acri censura perstringunt, qvam scilicet fabulam nec stultissimi Islandorum unqvam crediderunt, qvæqve apud infidelem Aræsonium nihil aliud qvam novæ doctrinæ ludibrium & Palladii credulitatis contemtum efficere potuit. Sed hic, non tam *PALLADII*, qvam seculi, errorem deprehendimus, & qvod hanc de loco inferni in Hekla fabulam attinet, non solum ea, qvæ *Speculi Regalis* autor pag. 143. sqq. adfert, sed multo plura de hoc figmento ab exteris credito adferri possent; qvin & ipse Rex Christianus Tertius cum Gissuro Einari primo in Islandia Episcopo sacris purioribus addicto sermones serens, multa (ut hic scriptum reliqvit) curiosa plus qvam utilia de Hecla interrogavit. In *Collectione* præterea *Hymnorum* Edit. Havniæ 1677 per *Henricum Cassuben*, pag. 604, existit hymnus sub titulo: *Her efter fölger den gamle Luurmands*

§. 42.

Sed hæc & omnia ſana conſilia Jonas non tantum neglexit, ſed enitus ſprevit & ludibrio habuit; hinc cognito Laurentium Mule, adıvante Davide & Petro Einari, ut ſe capiat, & carceri tradat, in manatis habere, non jam domi hoſtes exſpectare, & vim illatam propulre, contentus, ſed eandem inferre paratus, collectis 400 aut 500 armas, comitia adit (a), ipſe enim ducentis aut 300, & filiorum qvivis cenım armatis ſtipati erant, tantusqve tum fuit eorum furor, ut Ormo turlæ filio Nomophylacis officium abrogatum irent, Arium vero Epiſcopi lium, qvi ante octennium eodem ſe abdicaverat, Præfecto Regio invito : ingratiis eidem intruderent (b); Arius vero, a Præfecto, ut annuam ıercedem Toparchiæ Ejafiordenſis numeraret, monitus, furore percitus, ummos, qvos eum deglutire juſſit, tanto impetu ei in os conjecit, ut

---

Luurmands Afftenſang, hvor med hand dantzer ſine Börn til Seng, naar de haffue lenge nock udraſet i denne Verden. Cujus initium: *Træd ſact her an, din Synd med Sorg beklage &c.* Verſus autem nonus hic eſt: " Dig hielper ey da den Ludtze " lette Laare, men hun maa gaa, alt med den ſtore Skare, til Heckenfeld, til Hec- " ken, til Hecken, til Heckenfeld, beſidde den mörke Vraa. " Sunt, qvi originem hujus ſuperſtitionis confuſioni nominum montis *Helgafell*, & Hecla, ſive *Heclafell*, adſcribunt, ſed minus recte, nam majores noſtri gentiles in multo plura loca ſe poſt mortem translatos iri ſperabant, qvam in montem Helgafell, vid. *Landnamabók* paſſim; & *Speculi Regalis* autor longe aliam rationem loc. ſupra cit. allegat, qvæ & veroſimillima videtur. Vid. *BARTHOLINI Antiqvitt. Dan.* pag. 356.

a) De hac expeditione ita cecinit *OLAUS THOMÆUS:* " Til alþinges reid ſâ alldrei " enn Iſlendingum meire, ad ei hefde hundrud tvenn, höllda búna geire, ſtundum " voru þau þriú; ſkrautlegann til eg þann fedga flock, fyrn þad þætte nú; búin " var öll med bryniu og rock, bragna ſveiten ſû. " Id eſt: *Forum Generale Islandorum maximus nunqvam freqventavit, qvin ducentis & interdum trecentis armatorum ſtipatus eſſet. O ſplendidum Patris filiorumqve agmen! qvod hodie eſſet admirationi. Exercitus hicce lorica & clamyde inſtructus procedebat.* Et de Biorno: " Med " hundrad menn ad halurenn víkur, hölldar meiga þad frietta, til alþingis reck- " urenn ríkur, ræde eg allt af lietta um rauſnar þegnenn þann, tíad fólk í trauſta " ferd, tel eg ad hefde hann, hervopn gód med handſka og ſverd, hvör ſig prýdde " mann. " Hoc eſt: *Centum viris comitatus, ut rumor fuit, forum Generale viſitavit, Magnatum opulentiſſimus, libere loqvor de viro magnificentiſſimo; Cohortem armatam, manicatam & enſibus cinctam in hoc itinere habuit.*

b) Vide Regis Epiſtolam ad Davidem ſcriptam, anno 1550.

ut ſangvis ex naribus haud parce proflueret (a), de qvo Epiſcopi aſſeclæ, ut facto qvodam heroico, haud parum gloriantur, laudibusqve id extollunt; Præfectus autem tanta affectus injuria, licet haud paucos armatos ad manus haberet, ne hiſcere qvidem auſus eſt, ſecus enim ab adſtante armatorum multitudine, ad Arii nutum cuivis facinori paratiſſima, peſſime mulctatus aut occiſus fuiſſet.

§. 43.

Aræſonius interim Martinum captivum circumducens, & ſpectaculo proponens, ſe pro unico vero & legitimo Papali auctoritate conſtituto Skalholtinæ diœceſeos Inſpectore geſſit, qvod hic in Generalibus Comitiis, ad qvæ maxima & optima incolarum pars confluxerat, publice confirmari geſtiens, per 12 Clericorum collegium ab ipſo delegatum (plures enim ut ei in hac re operam navarent inducere non potuiſſe videtur) non obſtante qvod a Rege ignominioſe exauctoratus & pluries proſcriptus fuerat, a Præfecto Regio, Nomophylace & prioris anni comitialibus Pedariis extorris & carcere dignus judicatus, tandemqve ab ejusdem anni freqventiſſimæ diœceſeos Generali Synodo legitima, præſidente Epiſcopo omnia ejusdem intra ipſius pomæria acta & judicia irrita & abrogata fuerant, decerni & proclamari curat, fuiſſe & haberi

(a) Vide filiorum Epiſcopi Epiſtolam ad Cancellarium Joh. Friis, datam die Laurentii 1550, præterea *OLAI THOMÆI Carmen:* " Til alþinges en þá reid, eyder blárra ſkiallda, " í lögrettu lagde leid, letſt þar munde giallda, dalena danſkre drótt; kaſtade ſylfre " kappenn dýr, þad kom á naſernar fliótt, hirdſtiórans, ſá hrínga týr, hvörge fór " þá ódt. Et þú þad nú örva þundur, Are nam hátt ad greina. Hinn ried ſkielſ- " aſt hrínga lundur, þó hefde marga ſveina og hiellde hnífum á, eingenn þorde " orded eitt, aptur ad giallda þá, annars hefde lífed leidt, láted búknum frá. " Hundrud þriú og her med hálft, höllda ſtód í kranſe, á eyrenne fyrer ofan, ſiálft, " öllu var búenn vanſe, Ara óvinum þá; búner aller biörtum geir, ef brydde illu á, " ſkylldu aller ſkatnar þeir, ſkeinu í hauſenn fá. " ɔ: *Comitia adhuc, cæruleorum ſcutorum ſpoliator adit, in Senatum veniens, ſimulabat ſe nummos Danis ſoluturum; Athleta fortiſſimus in ora Præfecto argentum projecit, hic autem moderate ſe tunc geſſit. Devora hoc ſagittari! clamavit Arius; Alter vero, qvanqvam potis eſſet numero famulorum gladiatorum, valde timuit, nemo verbum regerere auſus, alias morti miſeræ proximi fuiſſent. Trecenti cum ſemiſſe virorum ſuperius in crepidine conglomerati erant. Hoſtibus Arii ſingulis tunc temporis armati periculum minabantur, qvibus diſſidium incipientibus certa erant vulnera infligenda.*

haberi debere eum Papalis mandati auctoritate, Ecclesiarum diœceseos Skalholtinæ Episcopali præditum imperio, unicum Inspectorem, donec a Papa alius constituatur, qvi autem recusent, qvin perfecta auctoritate hoc officium administret, pænis Ecclesiasticæ perduellioni condignis plectendos esse; & ut ostenderet se, non tantum polypragmosynes reorum exauctorationem, sed etiam qvæ eorum erant, lucrari velle, per idem hocce duodecimvirale Collegium, eorum bona, ut & pro impensarum reparatione ordinarios cathedræ reditus sibi adjudicari curavit; Qvo pacto, perinde ac in judicio Thingeyrensi 1549, Papalem stabilivit auctoritatem, Regiam vero, qvæ Martino Episcopalem dignitatem contulerat, qvam si non aperte & conceptis verbis, tacite tamen, & per conseqventiam, exauctoravit, penitus sprevit & conculcavit; sibi vero in ejus & omnium, tam ab ipso Rege, qvam ab eo Ecclesiæ Ministerio præpositorum, bona & facultates, ut & ipsius cathedræ reditus jus & dominium adscivit (a).

§. 44.

His lætus successibus, scilicet qvod Regium Præfectum tam ignominiose tractatum profligaverat, Episcopum & Nomophylacem a Rege constitutos exauctoraverat, illiqve se ipsum, huic autem filium substituerat, cum universis copiis Martinum vinctum, qvasi in triumphum ducens, Skalholtum proficiscitur, fixis in eodem, ac ante biennium, loco tentoriis, per caduceatorem deditionem imperat, qvam Jonas Biarni cathedræ Qvæstor, trecentorum plus minus armatorum præsidio confidens, penitus rejecit, nec, licet Præsul, se Martinum Episcopum in prima aciei fronte collocatum pilis missibilibus & maximis qvibusvis periculis objecturum minaretur, ab incepto dimoveri potuerunt, usqve dum ipse Martinus, de se, ni obsessi se submitterent, actum esse timens, scripto deditionem imperavit (b), cujus imperio Qvæstor obtemperandum

(a) Hanc sententiam exhibet Illustriss. *HARBOE Afhandling om Reformationen i Island*, in *Kiøbenhavnske Selskabs Skrifter* Tom. 7. pag. 56.

(b) Vide Theodori Martini Epistolam, dicentem: *Si ei qvisqvam se opposuisset, tum Patri meo mortem minabatur.*

perandum ratus, a defensione subinvitus destitit, cumqve uterqve Episcopus in Episcopali atrio, unacum utriusqve partis Primoribus consedissent, claves sibi concreditas Martino coram omnibus tradidit, seqve officio abdicavit; cujus constantia & fide Aræsonius delectatus esse videtur, nam Skalholto discedens, ipsi Qvæstoris officium denuo mandavit. Primum qvod Skalholti effecit, fuit templi lustratio, qvod non tantum ob ceremonias & doctrinam Reformatæ Religionis ibi traditam, sed maxime ob Gissuri Episcopi sepulturam profanatum esse censuit, Gissuri itaqve corpus exhumari, & sacco inclusum extra cœmeterium in foveam qvandam conjici curavit, & ne ipse fundus, in qvo beati viri reliqviæ jacuerunt, hujus lustrationis expers esset, affatim aqvæ consecratæ sepulcro infudit; Ipsius autem templi lustrationem perfecit, adhibitis omnibus, qvæ in tali actu a Romano-Catholicis observari solent, ceremoniis, hymnorum & antiphonarum concentu, processionibus, circuitionibus, aqvæ consecratæ aspersione, crucium signatione, imprimis autem virga, parietes, altaria, & qvicqvid obvium fuit, ut hoc modo mali genii inde expellerentur, probe pulsavit, qvæ in conspectu octingentorum plus minus mortalium patrata, immensam lætitiam apud horum rituum antiqvos admiratores excitarunt (a). Lustrato hoc modo ipso templo & omnibus ejus ornamentis & instrumentis, alias peregit officii partes, infantum confirmationes & sacerdotum ordinationes, qvorum hac vice qvatuor indoctos & ex infima plebe in sacrum ordinem cooptavit, qvorum unus fuit Jonas Gisli filius, vocatus *Mariulausé*, id est, sine Maria, tantæ ignorantiæ & stupiditatis, ut nihil de Maria sciret, qvi Holis in culina coqvo subservierat, qvos omnes Skalholti reliqvit. Ibidem freqventem habuit conventum, in qvo Acta Synodi Thingvallensis confirmavit, sententias dixit, judicia & Constitutiones fecit, Magistratus Ecclesiasticos seu novos Officiarios constituit, & omnia ex proprio lubitu ordinavit. Martinum, cujus omnia bona sibi vindicavit, haudqvaqvam ut sui aut filii Vicarium (b), sed ut, si non in vinculis & carcere in-

---

(a) Vide supra Per. 2. Sect. 1. cap. 1. §. 48. pag. 171.

(b) Eorum conjectura, qvi dicunt (sed sine sufficienti ratione aut probatione) Martinum, Jonæ fidelitatis juramentum solvisse, ideoqve eum Skalholti ut ipsius Vicarium relictum fuisse, nobis parum probabilis videtur; Nam, qvam difficile creditu est, Martinum

inclusum, tamen captivum aut liberiore custodia omnium rerum indigum buccellarium ibidem reliqvit. Inde discedens, gloriatus esse fertur, universam se jam Islandiam sub jugum misisse, præter sesqvi Rustici filium (a).

§. 45.

Licet Skalholtinæ dioeceseos subigendæ & Carhedræ potiundæ mandatum Papæ & catholicæ Religionis amorem ut unicam causam subjiceret, nihilo minus proprium lucrum & amor qvævis habendi subtus latuit, qvod hic etiam ostendit, nam in mediis pietatis exercitiis, sacerdotibus qvibusdam, antiqvam de Biarnaneso litem examinandam & dirimendam tradidit. Qvibus etsi inter eos essent totius dioeceseos Clericorum cordatissimi, eiqve parum faventes, Snorro Hialmi, Brynjolfus Haldori, Arnas Arnori & Jons Biarni, seqventibus os sublevit coloribus: 1) Qvod Teitus exul factus nec emendi nec vendendi potestatem habuerit. 2) Qvod Rex sibi hoc prædium cesserit, & secundum se anno 1545 in ea causa pronuntiaverit. (3) Qvodqve Martinus Episcopus hoc anno die Circumcisionis Ario hoc prædium ut Episcopus

 Skalhol-

tinum tale fecisse jusjurandum, tam improbabile est, Jonam ei tale officium credidisse; &, qvid Judæo cum verre, aut Martino Reformatam professo Religionem cum Catholica, qvam dudum abjuraverat? Nec talis apostata mortuo Jona, ad officium Episcopale admissus fuisset. Qvi Martinum Arasonii Officialem fuisse dicunt, non attendunt verba Christiani Scribæ infra §. 54. aut etiam non observant Thorleifum Erici filium, Pastorem Melensem hoc tempore ejus Officialem fuisse, ut ex judicio Thingvallensi constat, vide supra §. 43.

(a) Qvos per *hálfann annann Kotúngsson* (sed non *Bóndason* ut qvidam scribunt, *kotúngur* enim significat vilem Rusticum, qvi parvam & conductitiam incolit villulam, *Bónde* autem virum divitem & potentem) qvos, inqvam, hoc loqvendi modo indigitaverit, variant interpretes. Per semi-Rustici filium omnes intelligunt Davidem, utpote rustici, seu laici non potentis filium, qvem per contemtum vocavit *Hálfkotúng*, semi-Rusticum; Sed per integrum illum *Kotungsson* qvidam intelligunt Thorleifum Pauli, qvidam Paulum Vigfusi, qvidam vero Petrum Einari Martini fratrem; Sed cum Thorleifus Pauli, vir mitis ingenii, ipsius furori statim cesserit, & se officio abdicaverit, sed Paulo Vigfusi nullæ unqvam cum eo inimicitiæ intercesserint, verosimillimum est, Petrum hic intelligi debere, qvi semper ei adversarius fuit, qvi a Rege in mandatis habuit eum comprehendere, qviqve hoc anno ejus injuriam qvesturus in Daniam trajecerat.

Skalholtinus emancipaverit, cujus cessionis vi & autoritate Arius hic causam egit, & ut suum peculium Biarnanesum sibi vindicavit, qvibus persvasi rationibus, vel etiam minis territi, Judices, licet omnia aut colorata, & plane illegitima esse probe scirent, cum adversæ parti nec dies dictus esset, nullusqve ejus Procurator adesset, ex Præsulis tamen voluntate causam secarunt, Ario Biarnanesum adjudicando (a), qvod præcipue fecisse videntur respectu coactæ cessionis a Martino illi factæ. Hvammense vero prædium, qvod Skalholtinæ cathedræ addixerunt, ejus antea fuit, sed verbo tantum hic inseritur, ne Præsul hancce cathedram, cujus curatorem se profitebatur, exspoliare velle videretur, & hæc etiam subfuit causa, qvod tale judicium a Skalholtensis Curiæ optimatibus exerceri

---

(a) *Omnibus bas literas visuris seu audituris, Brynjolfus Haldori, Suorro Hialmi, Arnas Arnoris, Freysteinus Grimi, Officiales, Jonas Biarni redituum Cathedræ Procurator, Ejolfus Grimi Pastor Cathedralis, Oddus Haldori, Gudmundus Jonæ, Ericus Grimi, Thordus Pauli, Stephanus Hallkeli & Olavus Semingi diæceseos Skalholtensis Pastores, divinam suamqve salutem! Notum facientes, qvod sub anno gratiæ 1550 die Veneris Visitationem Mariæ proxime insequente, Skalholti in paræcia Biscupstungensi, a dignissimo Domino Jona Episcopo Holensi & legitimo diæceseos Skalholtensis Administratore, judices denominati fuerimus ad controversiam de prædio Biarnanes in tractu Hornafiordensi cum peculio & pecunia eodem pertinente, incidentem, utpote qvod Teitus Thorleifi filius Episcopo Ogmundo pro prædio Hvamm in tribu Hvammensi cum pertinente peculio & pecunia rependerat &c. dispiciendam, examinandam & absoluta sententia dijudicandam. Publicavit ibidem Arius Jonæ filius coram nobis regias literas, Assessorum Judicialium decreta & Nomophylacum sententias ita sonantes, qvod Teitus Thorleifi filius exul fuerit eo tempore, qvo prædictum emtionis contractum cum Episcopo Ogmundo inierat. Protulit etiam laudatus Arius Jonæ filius emtionis instrumentum atqve qvittantias, qveis probare nititur hoc prædium Biarnanes sui juris esse. Invocato itaqve nomine Dei, causaqve, prout nobis demonstrata fuerat, examinata, judicavimus, qvod laudato Ario Jonæ libere liceret prædictum fundum Biarnanes, cum pertinente pecunia & peculio in tractu Hornfiordensi, qvod Episcopus Ogmundus de Teito Thorleifi filio emerat, sub sua potestate tenere; Cathedra vero Skalholtensis ejusqve Procuratores obtinerent, libereqve reciperent prædium Hvamm in tribu Hvammensi cum omni peculio mobili & immobili, qvod Episcopus Ogmundus sæpius memorato Teito pro fundo Biarnanesensi rependerat. Nobis enim visum est, Teito, postqvam exilii pœnam meruerat, nullum emtionis contractum inire licuisse, prout duodecim illud Assessorum judicialium decretum, Regiaqve sententia, suffragantibus Nomophylacum statutis, hac de re pronuntiatis, declarant. Approbavit hanc sententiam nobiscum Episcopus Jonas, suumqve sigillum una cum prædictorum sacerdotum sigillis his literis appendit, datis eodem loco die & anno, ut supra.*

ceri voluit, scilicet, ne eum id per suos, seu Holanos sibi in omnibus devotos, & alienæ Cathedræ opibus inhiantes, effecisse dici posset, omnia enim, qvæ fecit, juris qvodam aut pietatis velamine obtexit, licet multa eorum revera impia essent & injusta.

§. 46.

Cum septem circiter dies Skalholti mansissent, inde magna pompa & triumphantes Videyam tendunt. Amœnissimum hocce cœnobium Rex anno 1539 Claudio Mervitzio, ea conditione, ut Abbatem & Monachos ad dies vitæ sustentaret, contulerat. Sed Mervitzius homo neqvam, per Myndensem, sui similem, Abbatem & Monachos vi inde ejecit & eorum bona diripuit, qvod inter Ogmundum Episcopum & Myndensem ultima dissidii, & si non proxima, tamen non minima cædis Myndensis causa exstitit. Qvam cœnobii direptionem & Abbatis ac Monachorum profligationem audiens Aræsonius, pro solito poëtandi more carmen fuderat (a), ex qvo intelligi potest eum talia non impune fore laturum, si commoda daretur occasio. Jam itaqve Skalholtinæ Diœcesos præfecturæ aucti, & ingenti exercitu suffulti, pristinæ Monasterii direptionis cor ita effodit, ut eodem iter verteret, factoqve in Regium Præfectum Laurentium Mule, qvi ibidem præsens fuisse perhibetur, & ejus satellitium, impetu, eosdem parvo negotio fudit, fugavit, & in naves persecutus est, qvi conflictus ei etiam poëma elicuit (b). Hic, ut alibi, templum & Monasterium Papistico more lustravit, omniaqve ad antiqvam consvetudinem reformavit, revocato Alexio Abbate & nonnullis Monachis, qvibus omnia cœnobii bona tradidit.

§. 47.

Videya per Toparchiam Kialnesensem & Borgfiordensem iter faciens, pro more Episcopalia peregit munia; Snæfellsnesensem autem ingredi-

(a) " Sunnan ad segia menn, Sund-Clausturhalldlaust, Þýdsker giöra þar rask, þeige " gott í Videy; Öllden hefur ómilld, Ala bruggad vondt kál, under er ef Island, " ecke borgar þann hveck. " Id est: *Referunt austrini monasterium Fretorum vix teneri posse; Ibidem, in Videya Germani male ruunt, qvi crudeliter Alexio insidias struunt: Mirum, si Islandia tale facinus non recompensaverit.*

(b) Vid. Summe Vener. *HARBOE Afhandling* loc. cit. pag. 50.

ingrediens, obviam habuit villam Snorraſtadas, peculium & habitaculum Brandi Einari filii, Martini Epiſcopi fratris, viri qvieti & villicatione ſe ſuosqve ſuſtentantis, qvem omnino inſontem, tantum ea de cauſa, qvod fuit frater Martini, male mulctaſſet, ni ſtratagemate & aſtu qvodam, ut & uxoris lacrymis & precibus, deſtinatis ſibi malis ereptus fuisſet. Helgafellenſe deinde cœnobium ingrediens, qvod a morte Hallthoris Abbatis penes Regios fuerat, & nunc, ut qvidam volunt, a Davide Gudmundi tenebatur, eodem modo ac Videyæ luſtravit, & Narſo cuidam decrepito ſeni, qvi anno 1509, ejusdem monaſterii Abbas factus, officium dudum depoſuerat, idem reſtituit. Huc ad ſe arceſſivit Ormum Nomophylacem, eumqve, aut blandimentis, aut minis, induxit, ut certum diem conſtitueret, qvo Saudafelli de ſuis cum Davide controverſiis jus diceret, ſeu ſui ipſius Acta Hvammenſia, qvibus Davidem abſolverat, ſufflaminaret, ſed Epiſcopi, qvi Davidem condemnaverat, confirmaret, ut ex ipſius Ormi confeſſione ſuo loco (a) exhibenda patet. His factis, domum reverſus eſſe videtur. Sed qvid potiſſimum obſtiterit, qvod Davidem hac vice non adorſus eſt (b), cum Helgafello Holas tendenti,

---

(a) Vid. infra §. 52.

(b) Haudqvaqvam audiendi ſunt *JONAS EGILLI*, *BIORN* de *Skardsaa*, aliiqve magno numero, qvi magnopere fallunt & falluntur, dicentes Epiſcopum hac vice in Davidem impetum feciſſe, & ab eo captum fuiſſe, ut ex ſeqventibus patebit. Nec conſenſum merentur, qvi utramqve hanc expeditionem, Videyenſem ſcilicet & Helgafellenſem in dubium vocant, ei innixi fundamento, qvod Præſul nec vivus a Chriſtiano Scriba, nec mortuus ab Oddeyrenſibus talium inſimulatus fuerit, inter qvos eſt Celeberr. *A. MAGNÆUS*, qvod pace ſummi viri & ſalvo ejus honore dictum eſſe volo. Rationes autem, qvæ me ad hoc ſcribendum inducunt, ſunt: (α) Qvod nec exhumatio Giſſuri Epiſcopi, nec captivitas Arnæ Arnoris filii, non excommunicatio Giſlai Jonæ, non obſeſſio & occupatio cathedræ Skalholtenſis, & permulta alia ab Oddeyrenſibus aut Chriſtiano nominata fuerint, qvæ tamen nihilo ſecius vera ſunt. (β) Cum Jonas Arii ad mortem usqve, & qvidem contra edicta Regis & voluntatem retinuerit Monaſteria in diœceſi Holana, non opus erat in ſpecie eum occupationis Helgafellenſis & Videyenſis accuſare, ſufficit qvod Chriſtianus Scriba ejus rei meminit in accuſatione. *Contemſerunt*, inqvit, *& nihili fecerunt Regiæ Majeſtatis conſtitutiones & Collationes Cœnobiorum & Beneficiorum & ſuæ poteſtatis fecerunt Cœnobia, prædia &c.* (γ) Siqvam fidem meretur Ormus Sturlæſonius, certe Jonas Epiſcopus & Arius ejus filius fuerunt Helgafelli anno 1550, ibi enim de expeditione Saudafellenſi cum Ormo conſultarunt, ſed qvæ tanti tamqve laborioſi itineris alia potuit

enti, neceſſario per Davidis villam Snoksdal tranſeundum eſſet, nobis on innotuit; Veriſimile eſt, prægnantem aliqvam & magni ponderis auſam eum a tali incepto impediviſſe aut deterruiſſe.

§. 48.

Anteqvam Helgafello diſceſſit Præſul, Ormum Sturlæſonium acciuerat, verbo, forte & ſpecie, ut controverſias qvasdam inter ſe componerent, qvarum præcipua inter Præſulem & Ormum fuit de Cœnobio Munkathveraaënſi, qvod Rex Ormo conceſſerat (a), ſed obſtante Epiſcopi

tuit eſſe cauſa, qvam monaſterii occupatio, ejusqve luſtratio? (d) Hæc occupatio non diu duravit, ideoqve non magni momenti habita fuit, nam antiqvos illos Abbates, qvos invitos fere Monaſteriis præpoſuerat, ſtatim poſt ejus mortem eadem deſeruiſſe, valde eſt veriſimile.

(a) Munkathveraaënſe Cœnobium Ormo a Rege, vel hoc anno, vel qvod credibilius, dudum conceſſum fuiſſe, patet ex judicio qvodam Spialdhagæ in tractu Ejafiord, mortuo jam Epiſcopo, anno 1551 feſto Ambroſii ɔ: 4 Aprilis habito, qvod hujus eſt tenoris: *Omnibus bonis viris has literas viſuris ſeu audituris Nos Thorleifus Grimi Colonus* (Bonde), *Hallus Egilli, Teitus Magni, Thordus Thorgrimi, Aſgrimus Jonæ, Thorvaldus Magni, Jonas Jonæ, Snorro Halli, Helgius Sveni, Biornus Jonæ, Halfdanus Einari, Arnas Gunnari, ſalutem Dei cum noſtra mittimus. Notum facientes, qvod anno a nativitate Salvatoris MDLI in prædio Tractûs Eyafiordenſis Spialdhaga, in Conventu trium Curiarum judiciario, qvem Ormus Nomophylax die lunæ ſeptimanam Paſchatos inſeqvente conſtituerat, ad perpendendum & examinandum qvam vim vel robur, literæ Regiæ, qvas ipſe ibidem publice recitari curavit, haberent, qvæ eo pertinebant, idqve continebant, qvod Dominus meus Rex Cœnobium Munchathveraaënſe illi tamdiu conceſſiſſet, qvamdiu Regia gratia id non repeteret. Ita etiam judicio noſtro ſe ſiſtebant viri, qui Regis literas cum appenſo ſigillo viderant, ad verbum ita ſonantes, prout illæ literæ, qvæ coram nobis recitatæ ſunt, tales literas domi in ſede primaria laudati Ormi Nomophylacis reſervari dicentes. Eodem porro judicio Nos prædicti Judices decrevimus, ut Ormus Nomophylax easdem literas, qvibus ipſi jus & poteſtas in Cœnobium Munkathveraaënſe eſſet conceſſa, ab ipſo Rege in præſentia proborum virorum ſibi traditas eſſe, expreſſo juramento confirmaret; Qvod ille juramentum nobis judicibus aliisqve bonis viris præſentibus in conventu hoc judiciali ſtatim præſtitit, Thorleifo Nomarchiæ Eyafiordenſis Præfecto Jurisjurandi formulam ipſi prælegente. Ipſo igitur Deo invocato, Nos memorati Judices literas Regias in omnibus ſuis punctis & Articulis, qvos continent, autenticas atqve firmas, lata ſententia, pronuntiavimus. Approbavit hoc judicium prædictus Ormus Sturlæ filius Nomophylax, ſuumqve*

ſcopi potentia & autoritate, qvi Abbati Thomæ Erici filio idem jus tenenti patrocinabatur, voti compos fieri non potuit; peſſime etiam Epiſcopum habuit, qvod Ormus judicio Hvammenſi anno 1548 Davidi ſecuritatem addixerat, eoqve ejus acta Hvammenſia non parum infregerat. Cum Ario autem litigium ei fuit, de venditione prædii Saudafell, qvod Arius Ormum, contra datam fidem, Davidi emancipaſſe dixit; ut & de Nomophylacis officio, qvod tum Ormus gerebat, ſed Arius jam poſtliminio affectavit, qvarum ambagum ſeries (nam non parum lucis præſenti materiæ adfert) ab ovo, ut loqvi amant, repetenda eſt; Inceperunt autem anno 1525, qvo Præſul ſuis conſiliis, vi & calliditate effecit, ut Nomophylacis officium Teito Thorleifi ablatum in generum ſuum Rafnum Brandi transferretur, qvo anno 1529 occiſo, plurimi magnatum id e familia imperioſi Præſulis in virum qvendam modeſtum, virtute & fide notum, ut & patriæ commodis invigilantem, conferre voluerunt, eiqve deſtinarunt Thorleifum Pauli filium. ſed vicerunt tricæ & vis Epiſcopi, ut poſthabito Thorleifo, Epiſcopi filius Arius, ætate juvenis, in Comitiis generalibus 1530 eligeretur, qvam injuriam licet Thorleifus patienter ferret, rivalis tamen ejusqve cognatorum odium vitare non potuit. Anno autem 1541 audito Hvitfeldii in Islandiam adventu & Ogmundi Epiſcopi captivitate, ſibi malum ab eo ominantes, tam pater qvam filius Kalmanstungæ iter ad Comitia ſtiterunt, Ariusqve literas, qvibus officio renuntiavit, ibidem datas biduo ante Petri & Pauli in forum univerſale transmiſit, qvas pleriqve imperii eorum pertæſi & futura timentes haud gravatim acceperunt, Thorleifumqve Pauli filium denuo eligere voluerunt, illo autem onus & honorem recuſante, autoritate tandem Hvitfeldii, qvi cauſam delegatorum judicum deciſioni commiſit, factum eſt, ut Thorleifus id ſuſciperet, ea tamen adhibita conditione, ut ſibi David Gudmundi filius adjungeretur, cujus ope in caſibus arduis uti poſſet, utqve ſibi, qvando libitum foret, officio abire liceret. Qvibus utrobiqve ſtipulatis conditionibus, ad annum usqve 1547 officio functus eſt, qvo Jonæ Epiſcopi violentæ actiones increbeſcere cœperunt, ut ejus itaqve ſe odio & furori ſubtraheret, vi & beneficio

---

ſuumqve ſigillum unacum noſtris ſigillis his literis judiciariis appendit, datis Möðruvallis in Eyafiordo, die Mercurii proximo poſt Ambroſii Epiſcopi & Confeſſoris, Anno ut ſupra &c.

ſtio mox memoratæ ſtipulationis officio abire, idqve in Davidem transerre cogitavit (a), qvod initio non procul a Davidis voluntate fuiſſe idetur, ſed re melius penſitata, onus ſubire noluit, appropinqvanteqve Comitiorum tempore, domi ſe continuit, & valetudinem cauſſans, eadem dire aut noluit, aut non potuit (b). Qvo cognito, Thorleifus, ne officii

(a) Abdicatio Thorleifi hujus eſt tenoris: *Ego Thorleifus Pauli, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, hiſce patentibus probis hominibus notum facio, qvod, cum tantum virium decrementum ſentire & agnoſcere mihi videar, ut non ulterius rite exſeqvi qveam illud officium Nomophylacis, qvod obeundum ſuſcepi ex decreto Aſſeſſorum fori generalis, nec non Chriſtophori Hvitfeldii tunc temporis totius Islandiæ Præfecti petito & poſtulato, conſentiente Domino meo Domino Gitzero Einaris filio, populoqve id temporis in foro generali conſtituto, qvod tamen officium non ulterius aut diutius adminiſtrandum ſubivi, qvam eidem obeundo parem me agnoſcerem; His & pluribus rationibus adductus, cognatum meum Davidem Gudmundi filium, illarum qvartarum, Borealis puta & Occidentalis Islandiæ, qvibus ego Nomophylax præfectus eram, juxta electionem & fori generalis concluſum, qvo laudatus David deſignatus Nomophylax fuerat, conſentiente ſupra memorato Chriſtophoro Hvitfeldio, qvatenus mihi per leges maxime licuerit, nec clementiſſimi Domini mei & Regis conſenſui & voluntati repugnaverit, Nomophylacem eligo & deſigno, neminem enim in his Qvartis huic officio magis idoneum (prout habet prædictum judicium) agnoſco. Hinc etiam ſæpius memorato Davidi Gudmundi filio conceſſi, demandavi, & plenam autoritatem dedi, conventus indicere, judices deſignare, cauſas cognoſcere, jus dicere, æqva poteſtate atqve egomet ipſe hac æſtate in foro generali, qvoad Diploma Regium in hujus electionis confirmationem a Clementiſſimo meo Domino Rege acqvirere potuerit. Hæc feci & ſcripſi præſentibus Erico Gudmundi filio, Sigurdo Oddi filio, Biorno Jonæ filio, Magno Sigurdi, Erico Oddi & Jona Sigurdi. Et in hujus rei verum teſtimonium his electionis & conceſſæ autoritatis literis meum ſigillum una cum prædictorum virorum ſigillis appono, datis Asgardi in Parœcia Hvammenſi, die Saturni proximo poſt feſtum Corporis Chriſti, anno Domini M.D.XLVII.*

(b) In literis ad Islandiæ Præfectum Laurentium Mule, datis Snoxdali die Martis ante feſtum Bartholomæi 1547, ita ſcribit: *Cum his mitto exſcriptum judicii, de Nomophylacis electione, promulgatum, cum Chriſtophorus Hvitfeldius Islandiæ præfecturam gereret Unaqve cum hoc mitto diploma Thorleifi Paulini, qvod mihi cum bonorum hominum conſenſu, qvi tum præſentes fuerunt, impertivit, ſimulqve, dilecte Laurenti Mule, vobis notum facio, qvod hac æſtate in Comitiis propter corporis debilitatem comparere non potui, neqve huic officio ob autoritatis & ſapientiæ defectum me parem agnovi, reqvirit enim vis & injuria, qvæ aliqvot annis hic graſſatæ ſunt, ut qvi Dei voluntate & Domini*

cii partes negligerentur, aut æmulis calumniæ materia subministraretur, ipse forum adiisse & judiciis præsedisse videtur. Episcopus autem ubi id ei innotuit, talem honorem & potentiam in Davidem sibi alias invisum devolvi indignatus, incepto resistere & omnibus viribus obviam ire cogitavit, Thorleifumqve, ut ad mentis mutationem & ad officium filio suo Ario cedendum cogeret, comprehendere voluit, hocqve anno domi suæ hostiliter impetivit, sed frustra (vide §. 29.) simile qvid Davidi paratum etiam erat, sed simili eventu (§. 25). Hinc anno seqvente magna stipatus armatorum multitudine generale forum adiit, omnesqve nervos in id intendisse videtur, ut Arius denuo eligeretur, sed obsistere non potuit, qvin Ormo Sturlæsonio, cum David id non affectaret, Nomophylacis officium demandaretur, num autem Arius hoc anno 1550 in Nomophylacis sedem, extruso Ormo, se ingesserit, tam incertum est, (licet ad id credendum proniores simus, cum ejus facti in literis datis 1551 Rex primo mentionem faciat) qvam certum, qvod legitimus Nomophylax post annum 1541 nunqvam fuerit, nec unqvam ipse (qvantum nobis innotuit) hunc characterem sibi ab eo tempore arrogavit, utroqve autem anno Præsul cum suis filiis haud parvo cincti exercitu, Comitiis adfuerunt, omniaqve fere, præsertim anno 1550 ad suum nutum dirigebant. Qvæ molimina sine dubio sunt, qvorum Rex in Rescripto anno 1551 edito eum accusat, qvod abacto legitimo Nomophylace, filium suum in ejus locum intruserit. Has, sed verbo tantum, ut componerent lites, Helgafelli congressi sunt, revera autem Ormum acciverant, ut aut minis, aut etiam pollicitationibus, de cedendo ipsi monasterio Munkathveraaënsi inducerent, & ut tanqvam Toparcha Thornesthingensis & ejusdem tractus Nomophylax diem juri dicendo de causis Davidianis Saudafelli constitueret, qvo suimet acta pro tribunali sedens rescinderet, Præsulis autem judicium Hvammense de Davidis captivitate & bonorum publicatione exsecutioni mandaret, tandemqve ipsos a Rege proscriptos securos & insontes publice proclamaret, ut ex ipsius Ormi confessione paulo post §. 52. adducenda abunde patet. Qvibus tam callide instructis techniis Davidem capi posse Episcopus præsumserat.

§. 49.

Domini mei Regis mandato Nomophylacis officium jam suscipit, autoritate, sapientia & prudentia polleat. Faxit Deus, ut is tandem hanc Stationem obtineat, qvi patriæ & populo est utilis, Regi vero, prout decet, fidus & obseqvens.

§. 49.

Ex victoriosa illa expeditione redux, reputare cœpit, qvid fecerat & qvid moliatur, cumqve prævideret sibi ut perjuro & perduelli Regem aut Regni Senatum fidem non habiturum, per filios itaqve Regni Cancellarium tentare statuit, numne Episcopatus Skalholtinus venalis esset, si semet ejus licitatores profiterentur; Per eosdem etiam omnes suos adversarios diffamare, denigrare, & mendacissimis calumniis obruere instituens, ad Regni Cancellarium scribi curat Epistolam (a), in qva vix una est linea, qvæ non aliqvid calumniæ & mendacii contineat. 1) Qvam qvæso injuriam aut scelus fecerat Martinus, vir probus & innocuus? certe nullam, ideoqve ille non fuit malorum causa, sed ipsi eorundem fax & tuba fuerunt, ut ex dictis patet. 2) Judicium, qvod hic nominant, sine dubio est, judicium Thingeyrense, de qvo supra §. 36. 3) Martinum nec fuisse falsarium, nec volentem officium Episcopale suscepisse, supra ostensum est; Falsissimum etiam est, eorum bona rapuisse & patri eorum insidiatum esse; Nec ullam habet veritatis speciem, qvod de Laurentio Mule eiqve datis muneribus fabulantur, sed qvod eorum Acta examinari, & ut injusta abrogari, curaverat, verum est, qvod ratione officii facere, & potuit, & debuit. 4) Qvod de Laurentii Mule avaritia produnt, non liqvet qvo nititur fundamento; Ipsi autem maxime infensi fuerunt ob judicium Comitiale, qvod anno 1549 promulgari curavit; de qvo §. 33. Qvod autem de ejus negligentia in exeqvendis judiciis qvibusdam qverantur, sine dubio intelligendum est de judicio Hvammensi, contra Davidem promulgato, vide § 30. 5) Præfectum Regium in summo vitæ periculo constitutum fuisse, tam in Comitiis, qvam Videyæ, ipsis eum perseqventibus, supra ostensum est, qvod ipsos hic profiteri non pudet. 6) Judicium Comitiale de Laurentii avaritia, qvod citant, si aliqvod unqvam exstitit, sine dubio hoc anno ab ipso Ario factum esse, circumstantiæ svadent. 7. 8. 9) Petrus Einari, Brynjolfsus Jonæ, Olaus Hialti, & Gunnlaugus Arnæ, qvi & qvales fuerint, ex Periodo seqventi, ubi pluribus de iis agetur, patebit, qvæ si cum his conferantur, manifestæ calumniæ scriptores rei fiunt. Mirandum sane, qvod Gislaum Jonæ his non annumerent, qvi hoc anno ab ipsis profligatus

(a) Vid. infra ad finem Capitis Litr. H.

profligatus ad exteros abiit; sed nescierunt forte eum jam enavigasse, qvod si verum est, seqvitur, ultimam in eum persecutionem a Biörno factam esse inter 10 Augusti & festum Michaëlis, qvod verisimilitudine non caret. 10) Hæc omnia dicunt tam vera esse, ut ea coram Deo & hominibus profiteri ac tueri velint. O! nefandam impietatem & impudentem temeritatem! 11) Dicunt, se Regi fidos esse; Evolvatur historia & probe examinetur, & mox, qvalis eorum fides & obedientia fuerit, apparebit. 12) Dicunt, se amare Evangelium, pro ut Rex id docere jusserat. Qvare ergo Evangelii confessores persecuti sunt & Regiam Ordinationem rejecerunt? 13 Præmissa adversariorum denigratione, & de sua fide Dei & hominum contestatione, tandem rem acu tangunt, ut Episcopus in Comitiis denominetur, qvi Regio Præfecto homagium solvat, (ɔ: Martini vocatio revocetur, sed Biörnus, adnitente patre & adstante armato exercitu, eligatur, & aut nullum, aut qvale ipsi placuit jusjurandum dicat). 14) Petunt, ut antiqvis legibus Norvegicis contineantur, id est *Ordinatio* & *Edicta Regia* abrogentur, sed antiqvum *Jus Ecclesiasticum* & *Transactio* Magni Regis cum Jona Archiepiscopo confirmetur, qvæ Regibus omnem fere autoritatem & Jurisdictionem abrogat. 15) Nummos aut munera Cancellario offerunt, sed citius Herculi clavam extorsissent, qvam Joh. Frisii fidem & pietatem muneribus expugnassent. Ut verbo dicam: tantæ impudentiæ, temeritatis & stultitiæ est hæc epistola, ut helleboro opus habuisse videantur.

§. 50.

Tandem sub ipsum Michaëlis festum, qvasi occulto rerum fato aut Nemesi qvadam in propriam actus perniciem, Davidem penitus eversurus, & bona ejus per Ormum Sturlæum publicaturus, ultimam in eum suscepit expeditionem, sed solito minore apparatu & satellitum multitudine, nam præter filios, nonaginta tantum armatos duxit, supplementa qvippe & auxilia ex proximis Skalholtinæ diœceseos provinciis, prout visum foret, coacturus, qvæ neminem sibi denegaturum esse sperabat, cujus mox egregium Borgfiordenses dedere documentum; nam Jonas Jonæ Prætor Borgfiordensis, & Freysteinus Grimi Pastor Stafholtensis, cum 30 aut 40 viris se ei statim associarunt; sed ut eventus docuit, magis, ut copiarum numerum augerent, qvam qvod cum ipso in alios impetum

petum facere & vim inferre parati essent, qvibus tamen ita confidit Episcopus, ut monente Ario, periculosum sibi videri cum tantillis copiis aliqvid audere, præstare igitur ex Boreali parte plures evocare, respondisse feratur, Borgfiördenses suos se haud qvaqvam deserturos, adeo, ut ejus copiæ, annumeratis hisce auxiliis, 120 aut 130 virorum essent, cum qvibus Saudafellum Davidis villam, uno circiter milliari a Snoksdalo distantem, occupavit. David vero per exploratores de Episcopi adventu & consilio certior factus, 80 tantum, sed animi præsentis & viribus validissimos, qvorum fidem & virtutem dudum fuerat expertus, viros convocavit, cum qvibus aliqvamdiu domi, qvid hostes facturi essent, exspectavit; sed cum illi in eum non moverent, tandem die 2. Octobris, qvi erat dies Jovis post Festum Michaëlis, qvem Ormus publico edicto ut conventui aptissimum partibus condixerat, tabellarium literas ferentem Saudafellum ablegavit (a). Qvibus expeditis, confestim suos armari & in hostem ire jussit, qvos, priusqvam eundem aggrederetur, viritim denuo recensuit, unicuivis, qvi timidus aut inconstantis animi esset, mox revertendi potestatem faciens, qvorum unus tantum repertus est, licet corporis viribus esset robustissimus; reliqvis, nunc ut antea, David sancte promisit, si contingat, qvendam eorum occidi, se ejus uxorem & liberos ut suos proprios necessarios sustentaturum, si lædi aut sauciari, se damnum compensaturum; Deinde copias, non recta, sed flexo ad sinistram paullulum itinere, Saudafellum ducit, qvod ideo fecisse videtur, ut eo serius in hostium conspectum, & qvasi improvisus, adveniret, cum ex longe alia, qvam sperarent, plaga accederet, & si mox pugnandum foret, ut loci iniqvitatem hoc modo declinaret, nam si recta Snoksdalo Saudafellum accessisset, adverso monte ad hostem ascendendum erat, sed hac circuitione, non tantum id incommodum evitavit; sed etiam in suum commodum vertit, jam enim ipse superne villam aggredi potuit, hostibus inferiore loco constitutis. Et ut ex aëris constitutione aliqvid etiam lucraretur, nebulosam nactus diem, suos togis & thoracibus nebulæ concoloribus indui curaverat, & duos plerumqve uni imposuerat eqvo, ut eo pauciores viderentur, qvo stratagemate superbo hosti & viribus confidenti, sui contemtum indere voluit, qvod

 etiam

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. K. & Summe Vener. *HARBOE Afhandling &c.* loc. cit. pag. 65.

etiam optatum habuit effectum, nam adventum ejus non senserunt priusqvam ad villæ pomœria pervenit. Sed qvam primum in conspectum venit, fratres Biörnus & Arius cum suis ferociter ei occurrerunt, uno qvasi raptu eum protrituri; sed videntes eum imperterritum audacterqve contra euntem statim domum retro cesserunt.

§. 51.

Talem hostium trepidationem David in suum commodum vertens, eos inseqvitur, & parvo qvodam tumulo, teli jactu a templo & villa distante, occupato, suos ibidem aggerem excitare jubet, qvod videns Arius, tecta villæ cum qvibusdam suorum ascendit, & sclopos qvosdam, sed sine Davidicorum noxa, in eos ejaculatur; Biörnus vero Davidem contumeliose alloqvens, multa in eum probra & maledicta, qvæ David magno animo sprevit, evomuit; Cum vero inter alia diceret, nec eum Saudafellensis prædii possessorem esse, nec unqvam futurum, David Ormum Sturlæ filium, tum temporis Nomophylacem ibidem præsentem, obtestatus est, ut si pro honesto viro haberi vellet, mox omnibus confiteretur, an cuidam præter se, Saudafellum vendiderit, qvod cum ille pernegaret, Biörnus priora repetivit, novis qvibusdam scommatibus adjectis. Arius vero paulo modestius Davidem abire & domum reverti jussit, secus enim ad manus & prælium inter eos venturum fore dicens. Qvibus David respondit, ipsis, si modo graviora evitare vellent, mox hinc abire consultissimum esse, qvod si velint, se non modo tutam eis discedendi facultatem concessurum, sed etiam omnes sibi illatas injurias condonaturum fore; si vero jure secum contendere vellent, vadimonium sibi imponant, qvod certissime soluturum se promisit: si vero hæc recusarent, se eos, si posset, comprehensurum. Sed cum Biornus ad hæc, suo more, maledicta & probra tantum regereret, David clara voce omnibus, qvi se ab Episcopi satellitio separare vellent, liberam abeundi potestatem obtulit, moxqve ad suos, qvi aggerem erigebant, conversus, festinare eos jussit. Qvo facto Borgfiordenses cum Davide collocuturi ad eum se contulerunt, Episcopus autem se interea e villa in templum contulit, ejusqve omnes in cœmeterio, dispositis stationibus, collocantur; qvæ dum fierent, Gislo Fimbogi filius, aliiqve, sclopeta qvædam in Davidem exploserunt, qvæ ille paullulum retro

cedendo

cedendo declinavit; Sed perfecto aggere, Borgfiordenses non moratus, ibidem sclopeta & 30 ex suis reliqvit, qvi præsidio essent, & ad qvos se recipere posset, si qvid adversi evenerit, ipse autem cum reliqvis, acri facto impetu, in cœmeterium defensoribus rejectis, irrupit, moxqve bipartito agmine, parietes templi legens, ipse ad australe latus Arium obvium habuit, qvi sclopetum ei intentavit, cujus globulus supra Davidis caput, alterqve eodem momento proxime ejus genam volavit, qvo irritatus, suos segnitiei incusans, validam facere impressionem jussit, qvi redintegrato impetu adversarios levi negotio fuderunt, qvorum qvotqvot potuerunt, templum tanto impetu irruerunt, ut Arium fortiter pugnantem secum in turba inferrent; Qvod cum fieret, Biornus intra fores templi ensem vibrans, visum Davidem jam pæne victorem, maledictis proscindere non destitit, sed paulo post, plumbeo globulo brachium sauciatus, animum ita demisit, ut a lacrymis & ejulatu vix abstineret. Hæc cum gererentur, inclinatum valde suarum rerum statum cernens Præsul, adversumqve sibi prælii finem ominans, de controversiis jure, non vero gladio, dirimendis loqvi cœpisse fertur, Regisqve gratiam & pacem diu multumqve a se contemtas, & ab ipso Rege proscriptus, tandem appellare non erubuit, ab Ormo Nomophylace, ut sibi suisqve pacem tutumqve abitum Regis nomine concederet, postulavit, qvi licet sciret voluntatem Regis, ut Præsul comprehenderetur, haud segniter mandata perfecit, sed a nemine, utpote fervente jam prælio, auditus aut æstimatus. Occluso deinde templo, qvi extra id erant, positis armis, pacem suppliciter petitam facile impetrarunt. Cumqve per fores introitus non daretur, eas enim inclusi fortissime obturaverant, David posticam templi partem aggressus, facto foramine aditum pandit; tunc ipse Episcopus, qvi paulo ante militum dux de pace & concordia ne verbum qvidem audire voluerat, ad aram, altera manu corpus Domini, altera vero Dei Matrem (ut loqvi amabant) tenens, & universis Episcopi insignibus ornatus, devotissime cantans conspectus est, qvem jussu Davidis, Marcus qvidam, vir robustissimus, per foramen extrahere adnitens, obluctanti tantum impegit colaphum, ut maxillam ei unam & alteram excuteret, qvod David conspiciens, ira excanduit, & Marcum acriter increpatum verberavit. Viso autem Davide Præsul, pacem sibi & vitam concedi petiit, cui David, ut animosus victor, annuit, si modo armatam suam, qvam ei porrexit, manum oscularetur, qvod Præsul in hoc rerum

statu

ſtatu non eſt dedignatus; Pari modo uterqve filius capti ſunt & Snoksdalum deportati.

§. 52.

Noſtræ ex variorum commentariis, & ipſius Davidis confeſſione, de prælio Saudafellenſi conflatæ relationi, Nomophylacis Ormi Sturlæſonii oculati teſtis, ut ipſe fatetur, teſtimonium (a) a latere ponimus, de qvo

(a) *Id confiteor ego Ormus Sturlæ filius, Septentrionalis & Occidentalis Islandiæ Nomophylax, & Toparchiæ Thorneſianæ Præfectus Regius, qvod talia verba ſim elocutus Clementiſſimi Domini mei & Auguſtiſſimi Regis nomine, pro meo officio & ſecundum illud juramentum, qvod Deo & Domino Regi præſtiteram, promittens, me pro ingenii mei facultate & Optimatum conſiliis & reſponſis, de omnibus eorum, qvorum judex, etiamſi indignus, conſtitutus ſum, qviqve jus a me expetunt, cauſis & litibus, congruam legibus ſententiam pronuntiaturum, cum Epiſcopus Jonas Aræſonius, Biornus & Arius coram me Davidem Gudmundi arguerent & accuſarent, qvod ſemet ipſum in jura Eccleſiaſtica vi & impetu intruſiſſet, adeo ut nullis eum legibus, violentiæ & inobedientiæ cauſa, coërcere poſſent, qvare Rex & templa jus ſuum obtinere neqvirent. Præterea dimidiam bonorum ejus* (Davidis) *partem Regis, dimidiam vero templi peculium eſſe, declararunt, ob publica illa delicta & crimina, qvæ commiſiſſet, ut ex ſententia illa pateret, qvam a probiſſimis viris de eo Hvammi in Parœcia Hvammenſi ferri curaſſet Epiſcopus, qvod judicium David contemnens, & ex integro inſurgens, tam Regium, qvam Eccleſiaſticum jus ſupprimeret, & ſemet ipſum legum ſententiæ ſubduceret. Qva de cauſa prædictus Epiſcopus Jonas, nec non Arius & Biörnus, Regiæ Majeſtatis nomine a me præfato Ormo expetierunt & poſtularunt, ut hanc litem ex legum præſcripto deciderem Saudafelli in Breidafiardardolum, ſtatuto die forum inſtituens, illi autem Helgafelli conſtituti, datis dextris promiſerunt, Saudafellum, qvando illuc conventum convocarem, ſeſe venturos, & contra eos, qvi actionem ſibi intenderent, cauſas ſuas defenſuros. Ipſorum igitur petito & poſtulato, proprioqve promiſſo adductus, conventiculum per indicem forenſem* (hod) *Saudafellum convocabam, ubi utraqve pars ſe ſiſteret, & qvæ rem illuſtrarent documenta & teſtimonia produceret. Cum autem illi* (Jonas ſc. & filii ejus) *ſtatuto die in prædictum locum mecum perveniſſent, & ego, adbibitis in conſilium viris probiſſimis, in hoc ipſo conventu jus & ſententiam dicturus eſſem, Davidis Gudmundi filii interdicto ab hoc propoſito impeditus ſum, ille enim ab omni juris proceſſu eodem die me prohibuit, qvæ poſtqvam locutus erat, Epiſcopus me accedens, ut de ſua ſuorumqve cauſa judicium ex juris præſcripto ferretur, expetiit, ſe ſub Regis protectione & pace eſſe, inſimul declarans. Deinde a me expoſtulavit, ut ſibi ſuisqve Domini mei Regis nomine pacem publicam concederem, donec de eorum cauſa legitima diceretur ſententia, qvod etiam hoc modo feci, ut Epiſcopum cum ſuis ſub Domini mei Regis*

ro in antecessum hæcce ducimus monitu necessaria: 1) Fuit Ormus obili qvidem genere natus, sed notissimus sui ævi decoctor, qvi præter ficii salarium, & uberes, qvibus præfuit, præfecturarum proventus, splendum satis suum & uxoris patrimonium ita profudit, ut, unde se sustenret, non haberet; Licetqve jam & Toparcha Thornesthingensis, & qvar- : occidentalis esset Nomophylax, ut plus simplici jure de controversiis provincia Dalensi enatis, jus dicere ejus esset officii, sua tamen inconıntia & turpi volubilitate controversiæ de Saudafello inter Arium Epiopi filium & Davidem intercedentis inhabilem semet effecerat judicem. rius enim (cui, ut videtur, liberorum nomine ex sorore uxoris Ormi sceptorum jus emtionis & retractionis competebat) prætendebat proısisse Ormum ei se Saudafell venditurum, qvod mox, Ario clam, Dadi vendidit, ut jam in eo litis cardo verteretur, qvisnam horum actun, promissio Ario verbis tantum facta, an vero venditio Davidi opere æstita valere deberet. Pari modo litigio Hvammensi, seu controver-, qvæ Episcopo cum Davide intercessit, se intricaverat: Anno enim 48 in foro Hvammensi secundum Davidem pronunciando, sententiam Episcopo ibidem pau'o ante in Davidem dictam haud parum infregeτ, idqve denuo declaratione Snoxdalensi confirmaverat, cum autem ɔiscopo, jam & sententiam a se in Davidem Hvammi pronuntiatam excutioni dare, & ipsum Davidem comprehendere destinatum esset, omnia

Regis pace & protectione esse debere proclamarem, qvoad mihi per leges maxime licuit. Præterea omnes ac singulos ut a cædibus & seditionibus abstinerent, jubebam, cui mandato David Gudmundi parere recusans, me ipsius iram sedaturum a postibus templi depulit, & illud cum sua coborte invasit, in qvo Episcopus, Biornus & Arius cum suis, qvasi in asylo, sese continebant. Tunc David Gudmundi filius jussit & mandavit, ut sui sæpe memoratos viros, Episcopum nempe Jonam Aresonium, Biornum & Arium, cum ipsorum comitibus, cæderent, interficerent & telis infestarent, qvibus dictis, cum suis sæpe nominatos viros percussit, læsit, jaculisqve infestavit, templi ita, & Regis clementissimi pacem turpiter violantes, contra juris Canonici & legum præscripta, qvibus permissum est, ut unusqvisqve, qvi in templi sanctitate pacem & confugium qværit, causamqve suam judicio & legibus decidendam submittit, usqvedum sententia de eadem feratur, jure sanctus sit. Sed Clementissimi Regis Diploma eum (scilicet Jonam) *comprehendi qvidem, sed non percuti aut occidi mandavit. Postea David Gudmundi, ea, qvæ eorum erant, sub suam potestatem assumi curavit; Qvæ omnia ac singula tali modo se habuisse meinet jure jurando confirmaturum promitto.*

omnia autem qvæ fecit, optimo jure facta esse videri vellet, in eo totus fuit, ut Hvammense suum a judice competenti seu Nomophylace confirmaretur, id est ut David ab illis conjunctis viribus captivus duceretur, & bona ejus publicarentur, alterum vero ab Ormo ibidem factum solenniter rescissum iret, simulqve Davidi Saudafellum, qvod ipse ei vendiderat, abjudicaret, & Ario addiceret, tandemqve se filiosqve a Rege proscriptos securitati publice lata sententia restitueret. Ormum itaqve vel minis, vel blandimentis, induxit, ut his rebus perficiendis, certum diem & locum constitueret. id enim ejus esse officii firmiter ei persvaserat, tam bene ingenium viri noscens, ut de causæ exitu certus esset, si modo ipse armatis cinctus judicio adstaret. 2). Hæc omnia David probe sciens, Ormo fidem non habuit, neqve ejus judicio hac vice se sistere voluit, intemeratum autem & incorruptæ fidei judicem alioqvin haud recusans, fuit enim Ormus præterea haudqvaqvam ipsi favens, ita ut nihil æqvum ab eo exspectaret, qvamdiu in Episcopi potestate esset, de qva ejus in se perversitate & calumniis de se disseminatis dudum in Epistola ad Laurentium Mule Islandiæ supremum Præfectum data 1547 graviter conqvestus fuerat, dicens: *Probabile mihi videtur, notam vobis factam esse ingentem illam calumniam, qvam Ormus* (Bonde) *Sturlæ filius, de Nomophylace Thorleifo* (Bonda) *Pauli filio, Petro* (Bonda) *Einari filio & me dispersit &c.* Taceo qvod jam prælio accinctus, aut eo fervente, rabulismo forensi tempus perdere, & offerentem se rei bene gerendæ occasionem e manibus elabi noluit 3). Ormi autem, qvi tritonis instar ad cujusvis auræ flatum se vertebat, subdolum & inconstans ingenium, & fere dixeram temeritas, optime inde cognoscitur. qvod Episcopum Jonam, qvem Regia Majestas anno 1549 patentibus & in foro generali publicatis literis proscripserat, omnibusqve ejus adjutoribus eandem minitaverat pœnam, hocqve iterum anno idem edictum confirmaverat, addito mandato, ut qvam primum comprehenderetur, & in carcerem, qvoad Havniam transmitti posset, conjiceretur; Qvemqve ipse Ormus superiore anno in foro generali pro tribunali, supremi judicis loco sedens, ut proscriptum capi debere decreverat, hunc jam, cum Regis mandatum exsecutioni dandum esset, ut insontem, ab omni vi securum & tutum esse debere proclamat, idqve ipsius Regis nomine & autoritate, qvam falso huic rei prætendere non erubuit, & qvidem, ut ab Ormo sperandum erat, eundem illum, qvem vix tribus interjectis hebdomadibus jure captum ac captivum tenen-

dum

dum esse judicavit; Qvam plusqvam pudendam inconstantiam eo voluit excusare, qvod Regia Majestas Episcopum capere & in carcerem ducere, non vero ejus satellites, qvi armis ipsum tuebantur, ferire aut occidere jusserit, eja vero, qvod Præsul, dum nonaginta armatis ad unum omnibus pro ejus libertate mori paratis, sine prælio, vulnere aut cæde, capi potuerit; Davidi certe in tali rerum statu, aut præliandum, & Episcopus capiendus, aut Regis mandatum omittendum, & ipsi in captivitatem eundum fuit. 4) Ex universa Ormi relatione tantum & tam enorme partium studium elucet, ut qvod de eorum actis refert, fidem vix mereri videatur, nisi qvatenus aliorum fide dignorum relationi congruit, sed nihil novi adfert, nec qvod cum aliis conciliari neqvit, nisi qvod de se ipso refert ignominiosum, scilicet Episcopum & se ipsum ejus nomine omnibus precibus orasse & obtestatos esse pacem ac Regis protectionem, cum Regis jussu Præsul captivandus, & gratiæ nullus locus dandus esset. Qvod vero verbis tam emphaticis deplorat templi Saudafellensis fata, cujus jus indignissime læsum ait, cum supplices asylum ibi non invenerint, cum qvo nimis turpiter jus & mandatum Regium confundit, qvod hic nullum locum habet, neqve cum priori ullo modo convenit, nam facinorosi ejus jussu ex templo extracti fuerunt; id si non partium studio, aut carpendi pruritui tribuendum est, papisticæ religionis zelo condonandum erit. 5) Licet itaqve magni non sit pretii hocce Nomophylacis testimonium, id tamen habet qvod omnem dubitationem adimit de præsentia Episcopi Helgafelli, hac æstate, & qvod ibidem cum Ormo de expeditione Saudafellensi consilia miscuerit, cujus veritatem, ut & aliorum hoc documento contentorum, jurejurando se firmare paratum esse dicit.

§. 53.

Hunc exitum habuit prælium Saudafellense, qvod multorum vulneribus, sed nullius vita stetit. David vero, qvi hactenus non minore ratione qvam fortuna usus fuerat, victoria etiam modeste ac prudenter usus est, nam patrem & filios Snoxdali in custodia, magna cura & diligentia asservavit; eorum satellitibus, qvi adeo erant vulnerati ut abire non possent, Saudafelli mansionem & medicinam procuravit, ex qvorum numero fuit Olaus Thomæus, Episcopi non incelebris encomiastes, ejus-

 qve

qve concubinæ Helgæ ex filia nepos, sed Thomæ Erici, Abbatis Munkathveraaënsis filius; reliqvos impune sed exarmatos & impedimentis privatos, dimisit, qvi domum tendentes, in Tractu Hrutafiord obvium habuerunt Sigurdum, Pastorem Grenjadarstadensem, Episcopi filium, 30 viris stipatum, patri in subsidium venientem, qvi etsi nunqvam ejus consiliis & inceptis aperte assenserat, ideoqve semper fere ab ejus expeditionibus abstinuerat, hac vice tamen de rerum infelici eventu aliqvid ominatus, eum subsecutus est, pacis magis & concordiæ conciliatorem acturus, qvam cuiqvam vim aut injuriam illaturus. Percepto autem patris & fratrum infortunio, ultra progredi ipse non duxit consultum, sed Gotskalkum Jonæ, Pastorem Glaumbajensem, Gotskalki Episcopi ex filia nepotem, virum magnæ autoritatis, cum 12 comitibus Snoxdalum misit, qvi de parentis dimissione, oblatis, qvascunqve David petere aut accipere vellet conditionibus, accuratissime agere, in mandatis habuit, sed talis conatus frustra fuit; nam captivorum dimissio nullis omnino conditionibus impetrari potuit, neqve cum illis colloqvi, nisi præsente Davide, permissum fuit; Qvi Christianum, communiter Scribam dictum, Laurentii Mule Procuratorem, qvid actum esset, extemplo certiorem fecerat, rogans, ut is, qvod sui muneris esset, capessere velit, scilicet ex Regii Rescripti tenore, captivos accipere & in custodia servare, donec Hafniam transmitti possent; qvi accersito Martino Episcopo, qvi hac occasione ex annua fere captivitate penitus liberatus fuisse videtur, aliisqve Primoribus, Snoxdalum advolat, & constituto duodecimvirali judicio, qvid faciendum foret, per Nomophylacem decerni postulat, qvi causa diligenter cognita, celebre illud Snoxdalense judicium pronuntiavit (a).

§. 54.

Promulgato hoc judicio, Arius pro se suisqve liberis, in eo se acqviescere dixit; David vero nobiles hosce captivos Christiano tradidit, sibiqve omnem eorum curam adhibitis testibus solenniter abdicavit; cum eos tres hebdomadas & duos dies accurate & arcte qvidem habuerat; sed haudqvaqvam tam inhumaniter tractaverat, ut Aræsonius Martino,

(a) Vid. infra ad finem Cap. Litr. L.

io, Arnæ Arnori, aliisqve fecerat, nam ab ipsis rogatus, & Martino
piscopo pro Ario intercedente, aliqvando liberam cum aliis conversa-
onem permiserat, qva accepta venia, cum reliqvis Magnatibus accum-
entes, a maleficiis temperare sibi non potuerunt, nam inter epulandum,
rius, arrepto ingenti cultro Davidis pectus transfodisset, nisi a Martino
piscopo, qvi intermedius sedebat, fuisset impeditus, qva ingrati & im-
i animi declaratione se omni indulgentia indignos reddiderunt; Sed
et judices Davidem, qvod suum erat fecisse, & liberum eum jam ab
orum ulteriori cura ac custodia pronuntiassent, attamen, ut Regiæ eo
cilius voluntati satisfieri posset, aliqvem eorum, sed nominatim Arium,
l proxima usqve Generalia Comitia, captivum tenere, ultro obtulit;
d rejecta hac conditione, Christianus Snoxdalo, comitante Martino
piscopo & Davide, Skalholtum captivos deduxit; ubi coram congregata
: Arnesensi & Rangaarvallensi Toparchiis multitudine, longam in eos
stituit accusationem, in qva primo mentionem fecit Episcopi contu-
aciæ, qvod a Rege vocatus venire noluerit, qvod ob obstinaciam &
ia facinora proscriptus fuerit, qvod a Davide Regis jussu comprehen-
s sit; & præterea: 1) Qvod Episcopum Martinum Einari filium per
ios suos Arium & Biörnum in proprio ejus domicilio vi ceperit, do-
esticos verberarit, ædes effregerit, ipsum autem avectum captivum in-
grum annum, minus decem diebus detinuerit, adeoqve eum in officii,
si a Rege demandati, partibus peragendis impediverit. 2) Qvod cum
is filiis Regia tributa, pensiones & portoria ex Skagafiordensi, Eyafior-
ensi, Hunavatnensi, Hegranesensi Toparchiis & Flateya solvenda sibi
tinuerint, sibi nil cum Daniæ Rege esse dicentes. 3) Qvod Regias
eras de Cœnobiis & Beneficiis agentes, nihili fecerint & contemserint.
) Qvod prædia Cœnobiorum & Beneficia, ut Biarnanesum, Oddam,
Iolas, & in specie Fiardarhorn, & Fliotstungam, prædia qvæ ob Thor-
einis filii Thordi delicta fisco Regio ex dimidia parte cedere debebant,
b suam redegerint potestatem, adeo ut nullis sua bona ab ipsis tuta
issent; ipsiqve dimidiam fere Islandiam subjugaverint. 5) Qvod tam
lerici qvam Laici præ ipsorum imperiositate aufugere coacti fuerint.
) Qvod ad impediendum verbi divini progressum omnem moverint
pidem. 7) Qvod licet capti jam essent, omnes tamen eos timeant;
am minitati fuerint, se libertati restitutos decuplo pejores qvam huc
sqve erga inqvilinos & exteros fore. Præterea Jonas, ejusqve filii hac

æstate sibi scripserint, & se & omnes Danos in Islandia agentes, juxta Norvegicas leges pœnas daturos fore, si modo eos Jonas ejusqve filii comprehendere possent: Hamburgensibus etiam mercatoribus promiserit se eo fore prospecturum, vel qvanticunqve id constiterit, ut ne unus qvidem Danus proximo vere vivens remaneat. 8) Nomophylaces & Pedarios ita ab ipsis exinanitos esse, ut coram tribunali veritatem profiteri non sustineant. 9) Literas & Rescripta Regia esse negent, licet ipsius manu subscripta sint, sed ementitia, eorumqve asportatores fugitivos vocent. 10) Qvod publice minatus fuerit, se, qvanticunqve id constiterit, effecturum, ne ipse & Laurentius Mule vere proxime subsecuturo, una Islandiæ Præfecti forent. 11) Plurimis testibus firmatum sit, Jonam Episcopum dixisse, se, & Hæreticum illum (Martinum) proxime subsecuturo vere una in Islandia non fore Episcopos, sive Regi id placeat, sive displiceat. 12) Die Veneris proxime præcedente, coram omnibus publice minatum esse, qvæ in hoc casu necessitatis promiserit, se libertati restitutum non esse servaturum, sed qvam primum posset, etsi totus apud se orbis intercederet, ulturum esse.

§. 55.

Instituta deinde deliberatione, qvid nobilibus hisce captivis faciendum esset, omnes primo, prout judicaverant Snoxdalenses, a Præfecto, adjuvante Martino Episcopo & utroqve Nomophylace, in vinculis habendos decreverunt. David etiam nunc ut antea, unius, sed nominatim Arii custodiam apud se obtulit. Martinus Episcopus nec omnino abnuere, nec perfecte in se cujusqvam curam suscipere, sed si necessario aliqvid agendum foret, Arii custodiam minime aversaturus videbatur. Christianus vero, ne unius qvidem ex eorum numero custodiæ parem se esse profitebatur, timebat enim, ne eorum populares, Borealis qvartæ incolæ, qvi piscatum hyemali tempore in Toparchiam Kialarnesensem proficiscuntur, facta conjuratione & multitudine conducta, eos per vim eriperent, qva de re, cum per plures dies variis sententiis disceptatum esset, tandem Jonas Biarni filius Pastor Breidabolstadensis, Cathedralis Qvæstor, cujus antea mentio facta est, dixisse fertur, se licet cum illorum nemine sapientia comparandus esset, videre tamen, qvinam eos sine periculo custodire possint, cumqve eorum nomina edere rogaretur,

respondit

respondit, *ſecurim & terram, fidiſſimos eorum fore cuſtodes;* qvam ſententiam Chriſtianus ſtatim qvaſi ex tripode dictam, & Martinus non gravatim arripuerunt. David vero diutiſſime obſtitit, & Jonas Biörni Arneſenſis Toparchiæ Prætor, tales viros, qvos Rex comprehendi & ſibi ſiſti juſſerat, qvosqve Nomophylax juſto judicio ad Comitia usqve Generalia conſervandos eſſe decreverat; jam contra Regis mandatum & Nomophylacis ſententiam, inauditos & cauſa non cognita, ſine legitimo juris proceſſu, obtruncari, omnino fore inexcuſabile, publice proteſtatus eſt, cujus ſententia Chriſtiano tam ingrata fuit, ut durioribus verbis virum exciperet, & vix a verberibus temperaret, qvapropter ab omnibus in Jonæ Biarni & ejus ſententiam itum eſt, captivisqve denuntiatum, qvid de illis conſtitutum eſſet, qvi mox ſeparatis includuntur cœnaculis, & unicuiqve ſuus aſſignatur Paſtor & Confeſſionarius, qvod vario animi motu ab illis acceptum fuit, nam Epiſcopus qvi antea iram tantum & minas ſpiraverat, ſæpiusqve ſe & filios conſolatus fuerat, dicendo: " á Jólum " verdum vier á Hólum," id eſt: *Feſto Natalitiorum Domini, Holis erimus;* nunc tandem paululum reſipiens agnoviſſe fertur, qvantum ſe ſuosqve terrenorum cura & mundi amor ſeduxerit (a). Biörnus, qvi plurimorum malorum fax & tuba habebatur, ad lamentationes, pro vita preces, & conditionum oblationes converſus eſt. Arius vero durum nuntium fortiter tulit, noctemqve ultimam canendo & precando trivit.

§. 56.

Albeſcente die, qvi fuit Novembris ſeptimus, hebdomadis ſextus, omnes ſacram cænam acceperunt. Ariusqve primo, paulo poſt ſolis ortum eductus eſt (b), qvi Agagi inſtar morti fortiter obviam ivit; Limen

(a) Hac occaſione ultimum in tota vita tale fecit carmen: " Vondſlega hefur ofz veröllldenn " bleckt, villt og trillt ſvo næſta frekt, ef eg ſkal dæmaſt af danſkre ſlekt, og deya " ſo fyrer Kongſens mekt. " Hoc eſt: *Peſſime nos mundus fefellit, atqve in devia duxit, ſi a natione Danica judicandus poteſtate Regia moriar.*

(b) *MAGNUS BIÖRNI* Arium, Reykholti, ubi Snoxdalo Skalholtum tendentes pernoctarunt, fugam tentaſſe ſcribit; alii id Skalholti factum eſſe perhibent; Sed tacente de his *JONA EGILLI*, qvi ea qvæ geſta fuerunt, ab oculatis teſtibus accepta, accurate refert, qvem nos ideo in iisdem ductorem elegimus, in aliis autem, ſeu qvæ Snoxdali

Limen enim egressus dixisse fertur, multos ex eadem æde nobiles exituros fore, (qvod in eo completum esse volunt, qvod biennio post, eadem ædes in scholam Cathedralem mutata est), & deinde, inter egrediendum dixisse, invitum hunc ludum se iniisse, nunc vero volentem egredi, optare tantum, cum jam moriendum sit, cor vitulinum ex fratre suo Sigurdo in se, suum autem in eum translatum esse; Ad fatalem locum perveniens, conspectoqve palo & aliis feralibus instrumentis, suspirans dixit: *Domine! an hic sistendum est?* Cui cum Christianus annueret, respondit: *Væ tibi nebulo, non te Dominum vocavi, sed Deum Dominum meum allocutus fui.* Deinde Episcopum & Davidem accedens, dixit: *Condona Martine! Condona David!* Carnificem animavit, ut mascule qvod suum esset, perageret, inqve genua procumbens oravit, ultimoqve dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam*, & mox intrepidus, ne oculis qvidem obligatis, cervicem in palum inclinavit, qvæ unico ictu abscissa fuit. Biörnus deinde, tristis valde & misere ejulans, liberorum conditionem deplorans, mortemqve qvalicunqve conditione deprecans, sed a nemine exauditus, eandem terere cogitur semitam, cui carnifex, ob utriusqve trepidationem, caput tertio aut qvarto ictu vix amputavit. Ipse autem Præsul, cujus vitæ omnes parcere voluerunt; modo filiorum mortem nunqvam se ulturum jurejurando promitteret, conditionem respuit, dicens, illos se suaqve consilia secutos fuisse, se itaqve jam illos seqvi velle. Ex templo Skalholtino egrediens, crucem manu tenuit, & Mariæ simulacrum ibidem conspectum pronus adorare voluit, sed a sacerdote admonitus, ut frivola hæcce nunc demum omittat, sed ad mortem semet præparet, post hanc enim esse alteram & æternam vitam, respondit; *Scio id Sveinke* (ɔ: te tacente), Svenus enim Pastori nomen erat, qvem per jocum aut contemtum Sveinkum vocavit. Conspecto cuidam sibi cognito, sudarium & sigillum suum tradidit, jubens ad suos ea perferri curet, & ut filiæ suæ Sigurdo & filio Thorunnæ salutem

dali & Saudafelli acta sunt, Davidis Apologiam, ante annum 1554 ut videtur, scriptam, cum res adhuc in omnium recenti memoria essent, ut facillime falsitatis argui potuisset, si a veritate aliena protulisset, secuti sumus, sepositis omnibus, qvæ aut controversa sunt, aut improbabilia, ut & illis qvæ minoris momenti esse videntur. Hæc autem licet minuta sint non omittenda duxi, ut inde conspicuum foret qvomodo qvisqve eorum se ad mortem præparaverit.

ſalutem dicat, qvi in ſui memoriam, cibariorum, qvantum 240 imperiales æqvet, inter pauperes diſtribuant (a). Deinde oblata Davidi, qvem toties devoverat, abſolutione, & reſponſo accepto, ſibi jam haud magis qvam ipſi abſolutione opus eſſe, ad palum triſtis progreditur, procumbensqve dixit: *In manus tuas Domine commendo animam meam.* Sed cum valde obſtipa eſſet cervice, ſexto aut ſeptimo tandem ictu decollari potuit.

§. 57.

Talem exitum habuit Jonas Arii filius, Epiſcopus Holanus famoſiſſimus, anno ætatis 66, officii 26, utramqve expertus fortunam, nam in ſumma paupertate natus & educatus, ad ſummos honores & maximas divitias evectus, privato majora capiens fortunam ferre non potuit, vitiisqve plus nimio laxans habenas, tandem ab avaritia, ambitione, livore, polypragmoſyne, & qvæ his omnibus prætendebatur, intempeſtivo Religionis zelo præceps datus, ad rebellionem usqve perductus fuit; Tantæ fuit avaritiæ & ambitionis, ut ſibi ſuisqve totius Islandiæ imperium deſtinaſſe videatur; hinc in publicis proceſſionibus & ſolennitatibus, more antiqvorum Regum (ſi fas eſt credere) 12 ſatellites exqviſite ornatos, totidemqve ſibi præferri cereos curavit; cujus vitia, licet virtutes ſuperare videantur, haudqvaqvam tamen earundem expers fuit, nam largus, præſertim erga egenos, hoſpitalis, concinnus, comis, affabilis, & erga ſuos indulgens & amabilis fuit, haudqvaqvam etiam erga ſubditos tantæ crudelitatis ac avaritiæ ut ejus prædeceſſores, nam in judiciis mitiorem ſæpe elegit ſententiam, unde a multis amatus & magnopere deſideratus fuit. Indoctus qvidem, ſed ſui ſeculi Poëtarum facile princeps, religionis amans, ſed antiqvæ tenaciſſimus, veram a falſa diſcernere aut neqvivit, aut operæ pretium non duxit. Cumqve latine neſciret, ex Svecia, circa annum 1528 evocavit Jonam Matthiæ filium, lingvæ latinæ & typographiæ gnarum, qvem ſacerdotio initiatum, Præbendæ Breidabolſtadenſi præfecit, per eundem, qvæ latine ſcribenda

(a) Qvod non tantum mox eodem anno, ut caverat Præſul, factum eſt, ſed etiam ejus filia Thorunna, qvoad vixit, d. 7 Novembris magnas pauperibus diſtribuit eleemoſynas.

ſcribenda erant, expedivit, & circa annum 1530 *Manuale Paſtorum* imprimi curavit, unde patet, ipſi eam non eſſe denegandam laudem, qvod primus typographiam Islandiæ intulerit. Qværi ſolet jurene an injuria cæſus, & an tali morte dignus fuerit (a)? qva de re, ſi noſtram promere licet ſententiam, ut mortem eum, & qvidem talem ſeu violentam, qvæ aliis eſſet exemplo, promeruiſſe libenter concedimus, ita eum injuſte cæſum fuiſſe cenſemus; nam etſi latrociniis, violentia, contumacia & perduellione qvævis mala commeritus fuerit, ob qvæ etiam a Rege, unico ſuo in terris judice, exauctoratus, proſcriptus, comprehendendus & carcere dignus pronuntiabatur, nunqvam tamen ab eodem morti addictus fuerat, imo ipſius Regis Duces, Otto Stigoti & Truels Ulfſtand, non aliud in mandatis habuerunt, qvam ejus copias cædere, ipſum autem vivum capere & Regi ſiſtere, qvod ſi nullo modo facere poſſent, tunc primum ad majus malum evitandum, eum occidere ipſis conceſſum fuiſſe videtur. Chriſtiano autem, Martino, aut Jonæ Biarnæo, nulla unqvam ipſum occidendi conceſſa fuit poteſtas, imo, non multum abeſt, qvin eum contra jus & fas occiſum eſſe, audeam affirmare, cum judicium Snoxdalenſe a Nomophylace, talium rerum judice competente, ſecundum leges pronuntiatum, & ab ipſo Chriſtiano Regis nomine confirmatum, ad proxima Comitia, niſi ipſe Rex prius aliqvid de eo ſtatuerit, incolumem conſervari juſſerat. Nec cuſtodiæ difficultas fuit inſuperabilis, nam ſi Davidi, qvi proxime Borealem qvartam habitavit, aliqvem eorum in cuſtodia aſſervare facile fuit, qvod ipſe ſæpius obtulit, qvidni idem Martino & Chriſtiano poſſibile fuit? Et ponamus Beſſaſtadis id factu fuiſſe difficile ob piſcatorum freqventiam & ab illis timendam ſeditionem, an ideo etiam in aliqvo longe remoto monaſterio, qvæ jam omnia Regi parebant, additis cuſtodibus, ipſos tenere, impoſſibile fuit? id nobis nemo facile perſvadebit. Hinc etiam ipſe Rex, qvi ſuas ſuorumqve manus ab Epiſcoporum, etiam maxime rebellium, ſangvine impollutas conſervare voluit, Martinum & Jonam Biarni circa annum 1554 ad

(a) Sunt inter noſtrates plures qvi Jonam Araſonium aut penitus exculpare volunt, aut ejus crimen magnopere extenuant, in qvorum numero eſt Doctiſſ. *ARNGRIMUS* in *Anat. Blefken* part. 2. qvem itaqve merito corrigit Illuſtriſſ. Dominus *HARBOE* in *Hiſt. Reform. Isl.* Part. 2. pag. 77. qvi ibidem egregiam & lectu digniſſimam inſtituit comparationem inter Ögmundum & Jonam, ultimos Islandiæ Epiſcopos Catholicæ Religioni addictos.

ad causam coram summo tribunali dicendam, in jus vocavit, qvi, ut verisimile fit, culpa in Christianum conjecta, qvem Nemesis antea sustulerat, cumqve factum infectum fieri neqviret, & sontes, non ob Religionem, sed Rebellionem capite plexi erant, a Rege & Regni Senatu absoluti sunt. Sed agnoscendum hic sine dubio justum Dei judicium, qvod hunc Episcopum, qvi conspectis aliorum fatis, tot clementissimas admonitiones tam contumaciter spreverat, sine supplicio ad plures abire non permisit.

§. 58.

Ipse David scriptum qvoddam adornavit, qvod sæpius Sub ejusdem *Apologiæ* nomine allegavimus; cujus prior pars qvadantenus est accusatoria, concinnata, ut videtur, anno 1549, cum dicat ea qvæ in Octobri prioris anni acta fuerunt, proximo autumno gesta fuisse, forte judicio Hvammensi aut Saudafellensi, præsidente Ormo Nomophylace, oblata, de qvibus egimus §. 31; Posterior vero, partim historica, partim apologetica est, adornata post annum 1551, cum expresse faciat mentionem Regiæ Majestatis Rescriptorum, tribus elapsis annis, qvi fuerunt 1549 — 50 & — 51. Episcopi comprehensionem Davidi mandantium, qvæ supra pag. 276. 277. allegavimus; qvod etsi non omnia hujus tragædiæ actus, multo minus omnia cujusvis actus momenta, contineat, qvem defectum ex aliorum fide dignorum scriptis supplere conati sumus, ejus tamen ductum, cum haudqvaqvam odiose scriptum esse videatur, qvatenus cum aliis non dissentit, secuti sumus (a).

§. 59.

Cum decollatorum corpora ad solis fere occasum, aut ut alii volunt, in seqventem usqve diem (b), sub dio jacuissent, qvorundam precibus sepultura, sed sine qvoqvam apparatu & ceremoniis in cœmeterio concessa fuit, ubi per hyemem qvieverunt; sed proximo vere, statim

Yyyy 2 post

(a) Vid. ad finem Capitis Litr. K.

(b) *Skardsaaënsis* scribit eos in cœmeterio Skalholtensi qvievisse ab 8 Novembr. ad æstatem usqve, qvod si verum est, corpora etiam sub dio pernoctarunt.

post festum Paschatos, Sigurdus Episcopi filius 30 strenuos viros misit, qvibus tres Sacerdotes præfecit, qvi corpora exhumata Holas usqve deveherent Hi, ut jussi erant, accepta a Martino Episcopo venia, mortuos effoderunt, sed opere tam tumultuario, ut foveam non replerent, unde ea hodiedum conspicua est; corpora autem loculis aptarunt, qvibus nolæ perpetuo sonantes, una Arii, binæ Biörni, tres vero Episcopi, tam ornatus qvam distinctionis gratia affixæ fuerunt, qvo ubicunqve aut transierunt aut pernoctarunt, campanarum sono & qvibusvis honoris signis excepti fuerunt; Holis autem ingens mortalium multitudo, non tantum omnium campanarum pulsatione, sed lessu & planctu eos excepit, perhonorificeqve in templo cathedrali sepelivit, nec desunt, qvi miraculis eos inclaruisse, literis mandarunt, multi enim, aut feretri aut loculi contactu, a variis morbis sanati fuisse perhibentur. Holanæ cathedræ Qvæstorem tum temporis agebat Sigurdus Episcopi filius, qvem etiam diœceseos Vicarium denominare voluerunt; sed cum id officii detrectare videretur, qvidam in Jonam Finnbogi filium, Priorem Mödruvallensem, inclinarunt: plurimi vero, qvod tandem obtinuit, Biörnum Gilsi filium elegerunt, qvi anno 1551 pridie Cal. Maji, cleri Holas convocati freqventem habuit Synodum, in qva primo Sigurdum Jonæ, veteri more Episcopum patri successurum eligunt, qvæ electio a 24 optimæ notæ sacerdotibus subscripta & obsignata fuit. Deinde Biörnus per 20 sacerdotes concludi curavit, qvum Jonas Arii nec monachus nec Abbas fuerit, ideo ejus bona ad legitimos hæredes transmitti debere, exemplo Gottschalki Episcopi, cujus bona, Archiepiscopi consensu, ad legitimos hæredes transierunt. Huic concilio Sigurdus rationem reddidit bonorum Cathedralium, compertumqve fuit, Jonam templum ditasse summa qvinqvies mille 760 Imperialium, qvorum qvartam partem Clerus hæredibus ejus adjudicavit; sed hæc omnia frustra fuerunt, ut mox docebitur.

§. 60.

Mortem Episcopi diœceseos Holanæ incolæ ægerrime tulerunt, qvod tamen primo intra murmurationes & minas stetit, usqvedum pro regionis more circa festum Purificationis 1551 in Toparchiam Kialnesensem numero circicer 300 piscatum abirent, inter qvos non nullos Episcopi necessariorum famulos latuisse suspicio fuit, (illorum præcipue nominatur

tur Thorunna, Episcopi filia (a)) in mandatis habentes, ut oblatam forte ultionis occasionem non omitterent. Christianus autem Skalholto redux primo securus egit & lætus, qvod tam potentes sustulisset adversarios, usqvedum ab Einaro Olai Pastore Gardensi monitus est, caveat sibi, factum enim atrox, & plus nimio præcipitatum videri, ultionemqve aut accusationem sine dubio, undecunqve tandem venerit, subsecuturam, qvibus tandem consentiens, sed crimen omne in Martinum Episcopum & ejus Procuratorem Jonam Biarni conjiciens, timere & cautior esse cœpit, unde, cum iter Sudurnesense, ad providendum, ut naves piscatoriæ, qvæ Regiæ vocantur, gubernatoribus, instrumentis nauticis, aliisqve piscationi necessariis instruerentur, institueret, solito pluribus se famulis, illisqve armatis, munivit, qvem timorem non vanum esse expertus est, cum villam Kirkiubolum, ibidem pro more pernoctaturus, ingressus esset, ubi eum 30, (alii habent 60) larvati sicarii, accepta a colono venia, villam frangendi, hostiliter aggressi sunt, & licet se cum suis mascule defenderet, multitudine tamen victus, cum parvulo filio & 12 asseclis misere tandem periit, impedimenta rapta, sed corpora vestibus nudata, & ne qvid impudentiæ & contumeliæ deesset, mortuis barbaro more illusum fuit (b). Qvod nefandum scelus ad Regias perlatum aures, justam ejus excitavit iram, adeo ut latrones & sicarios hosce conqvirere, & aliis exemplo severe punire, Hvitfeldio Islandiæ Præfecto mandaret, de qva re etiam Davidi scripsit (c). Hvitfeldius itaqve anno 1552 per Eggertum Johannis Nomophylacem, hos omnes proscriptos, & ubicunqve comprehendi possent; capite plectendos pronuntiari curavit, aliisqve exemplum præbiturus, duos statim, qvorum alter fuit colonus Kirkiubolensis,

(a) Qvod Christiani occisor fuerit Thorunæ famulus pleriqve antiqviores consentiunt; Sed qvi Sigurdum Episcopi filium hujus criminis insimulant, idqve eo modo, qvod Christianum ad convivium amice invitatum, violato hospitii jure fraudulenter obtruncari curaverit, magnam viro bono & innocenti injuriam faciunt, a qvo scelere Summe Ven. Dominus *HARBOE* in *Hist. Ref. Relig. Isl.* pag. 79. 80. ejus famam egregie vindicat.

(b) Qvi talia legere desiderat, videat *JONAM EGILLI*, aliosqve, qvi eum exscripserunt. *Skardsaaënsis* autem hic graviter errat dicens piscatores in ver usqve ultionem alta mente servasse, & Christianum finito tandem piscationis tempore occisum fuisse, cum media hyeme paulo post festum convers. Pauli factum id fuisse, certum sit.

(c) Regias ad Davidem literas, vide supra pag. 311.

bolensis, decollatos, palis & rotis imponi curavit, sed mox ab incepto desistens, ab aliis pecunia caput redimi passus est, ut testantur contractus, alter cum Jörundo Petri 1553 Dominica ante festum Barnabæ, alter autem cum Einaro Petri, Die Martis ante festum Margaretæ Bessastadii initus, in qvibus testatur se bonorum virorum precibus dedisse, ut qvivis horum vitam redimat qvinqve piscium lastis, id est 125 Joachimicis. Sedecim vero mox in Angliam aufugerunt, qvos Maria Regina, qvæ seqvente anno thronum ascendit, in suam sumsit tutelam (a). Cum itaqve horum pœna & ultio hoc modo procedens, Regiis lucrosior & Aræsonii necessariis honoratior esset, Regi persvasum fuisse perhibetur, operæ pretium non esse, plebejos hosce tanto rigore perseqvi, qvi cæco zelo & prava imaginatione incitati, ultionem in Christianum verterint, eo qvod præcipuam malorum causam, Martinum Episcopum, ejus Qvæstorem Jonam, ac Davidem aggredi non potuerint, qvi Jonam Episcopum contra jus & fas per Christianum occiderint, præstare igitur & justitiam exposcere, ut in ipsorum acta inqviratur, qvæ tandem tantum nacta sunt assensum, ut qvæstione in sicarios omnino abstitum sit. Martinus autem & Jonas anno 1554 ad causam coram Rege dicendum in Daniam evocati fuerint; Davidi autem egregiam, qvam sæpius allegavimus, *Apologiam* scribere, necessitas imposita fuit.

§. 61.

Ineunte æstate anni 1551 binæ Regiæ triremes, Eyafiordum borealis qvartæ portum ingrediuntur, qvibus præfuerunt Axelius Juel & Christophorus Trundson, qvos comitabatur, Olaus Hialti filius, Regium habens Diploma editum Flensburgi die Veneris post qvasimodogeniti, hujus anni, qvo Jonæ Arii sententia de ipso priore anno lata penitus tollitur,

---

(a) *BIÖRNUS* de *Skardsaa* dicit Christianum Tertium fugitivos ab Edvardo Qvinto tradi postulasse; qvod si qvid veri habet, non de Edvardo Qvinto, sed Sexto, aut nostro judicio, de Maria Regina dicendum fuerat; illa enim ineunte anno 1553 fratri successit, & qvoniam Catholicæ Religionis supra modum amans fuit, eidem addictis & præsertim Episcopi Catholici & Martyris, ut volunt Catholici, necis ultoribus libentissime patrocinata creditur. Succedente tempore ipse Rex etiam qvibusdam sicariorum gratiosissime restitutionem in integrum concessit, inter qvos Erlendus Thorvalldi anno 1558 die 27 Jan. literas securitatis testes nactus est. Conf. supra pag. 320 sq.

litur, & ut infecta esse jubetur, ipsiqve presbyterii honor & Præbenda
ɪfaasensis restituitur. Regii autem in mandatis habuerunt, compre-
:so aut occiso Jona Arii filio, Olaum Holanæ diœceseos Episcopum
:larare, incolarumqve obedientiam ei conciliare, usqvedum aliter
giæ Majestati decernere placuerit. Præterea illis injunctum fuit, ut
n 300 militibus, longis armatis sclopetis, exscensionem faciant, Jonam-
:, aut Holis, qvos eum munimento firmasse Rex ait, aut ubicunqve
n reperire possint, adoriantur & capiant, cædantve, incolas autem in
gis verba jurare adigant (a). Sed ad australem insulæ oram in portu
snfiordensi visus est Otto Stigoti, unicam habens triremem, qvi Gis-
m Jonæ secum habuit, itidem a Rege honori & Præbendæ Selardalensi
titutum (b). Ex qvibus omnibus patet Regi relatum, aut ipsum imagi-
:um fuisse magnam Islandiæ partem defecisse, qvapropter Stigotio
ungit, ut nulli parcat operæ, eandem in obedientiam reducere. Deinde
Aræsonii copias fundat & fuget, ipsum vero, si fieri possit, captivum
se vehat, deniqve Martinum a captivitate liberet, aut si mortuus sit
eum liberare non possit, alium ejus loco constituat Episcopum, unde
vet Martinum ante mercatorum discessum anno 1550 vinculis solutum
n fuisse (c). Tot Præfectis, tantisqve copiis ut auxilio & subsidio veni-
ıt, Rex, cujuscunqve Qvartæ Magnatibus, gratiosissimis mandavit lite-
; qvi fuerunt: Erlendus Thorvardi, Australis & Orientalis Islandiæ
ɔmophylax, Paulus Vigfusi de Hlidarenda, Ejolfus Einari de Dal,
ıæ Episcopi gener, Biörnus Erlendi de Ketilstad, Biörnus Jonæ de
ʏindaraa, Thorlevus Grimi de Mödruvöllum Arii Episcopi filii socer,
ɪorstenus Fimmbogi de Hafrafellstungu, Jonas Magni de Svalbard Biörni
ıiscopi filii socer; Ormus Jonæ de Draflastad, Egillus Jonæ de Skard (d).

Tandem

Vid. supra pag. 306.

Vid. ibid. pag. 277 & Summe Ven. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 84.

Sunt & antiqvorum qvidam, qvi Martinum captivitate detentum fuisse usqve post prælium Saudafellense, & a Sigurdo tandem Jonæ filio dimissum fuisse, postqvam hic patris & fratris infortunium inaudiverat.

Vid. supra pag. 303. Ex his tres primi fuerunt incolæ australis Qvartæ, ubi notandum generum Episcopi, qvi hic tertio loco nominatur fuisse Ejolfum Einari, sed non Einarum Ejolfi, ne confundatur aut cum patre aut cum filio, qvorum utriqve

nomen

Tandem etiam ad Davidem Gudmundi filium de eadem re hoc anno dedit clementissimas literas (a).

§. 62.

Licet vera hujus expeditionis causa Holanæ diœceseos incolis notissima esse posset, placuit tamen Regiæ Majestati eandem patentibus literis penitus illis inculcare, ut & eosdem, si modo bellicosus Præsul (qvem in vivis esse putavit) jam pro suo more rebellare velit, ab ejus obedientia auxilio & consortio dehortari, ni pœna rebellibus digna affici malint; omnibus tandem justum & pium regimen a se exspectare mandans (b); Tandem etiam vigilantissimus Islandiæ Ecclesiæ Inspector D. Petrus Palladius suam adjecit symbolam, mittendo ad Clerum Holanum literas paræneticas, qvibus primo in Aræsonii malitiam & cæcitatem invehitur, deinde ad Olai Hialtidæ laudes conversus, bonam etiam se de Sigurdo Episcopi filio spem habere contestatur, reliqvos vero omnes his dissimiles, qvi in tam clara Evangelii luce caligare malunt, qvo ad resipient, ab officio removet; tandemqve qvædam de vera verbi divini prædicationis methodo subjungit (c).

§. 63.

Cum autem Regii Præfecti & Legati Islandiam appellentes, contra spem, sublato rebelle Episcopo, omnia pacata invenirent, qvod agerent potissimum erat, incolas in verba Regis adigere, prout in mandatis habuerunt; Julius itaqve & Trundsonius Holanæ diœceseos, utriusqve, tam Ecclesiastici, qvam Politici status incolas Oddeyram ad Eyafiord convocarunt,

nomen fuit Einarus Ejolfi. Duo, qvi hos seqvuntur sub Biörni nomine, fuerunt incolæ Qvartæ orientalis; Qvinqve reliqvi Holanæ diœceseos cives fuerunt; At solus David hic pro Qvarta Occidentali apparet.

(a) Vid. Illustriss. *HARBOE* loc. cit. Tom. 7. pag. 87.

(b) Vid. Summe Vener. *HARBOE Afhandl. om Reform. i Island* in *Kiöbenh. Selsk. Skrifter* Tom. 7. pag. 88.

(c) Vid. loc. cit. pag. 97.

unt, qvi Regi præstiterunt homagium (a), sed in Skalholtina diœcesi igotius, multitudine ad consvetum comitiorum locum ac diem, per lartinum Episcopum, convocata, eandem eodem modo in Regis verba rare adegit (b). Tandem qvoqve accepto homagio, Julius & Trundnius per Ormum Sturlæum, Occidentalis & Borealis Qvartarum Noophylacem, 24 denominati curaverunt judices, viros ordinis Politici æstantissimos & juris Islandici scientissimos, qvi, præsidente ipso Noophylace, Jonam Episcopum ejusqve filios Biörnum & Arium rebelles perduelles fuisse declararunt, omnesqve eorum possessiones ad comnsandas, qvas in hanc expeditionem Rex fecerat, impensas, ipsius co adjudicarunt (c).

§. 64.

Peractis qvæ Oddeyræ agenda erant Trundsonius & Julius cum obo armatorum Holas pertenderunt, indeqve omnia qvæ alicujus previdebantur & invenire potuerunt, interqve ea magnum illum aureum mpli calicem, aliaqve ejus cimelia, abstulerunt, sed qvod perpaucos ibim reperirent homines, displicuisse fertur, pleriqve enim Episcopi doesticorum sibi ab eis timentes, eorum congressum vitabant, ideoqve te eorum adventum se suaqve omnia in latebras abdiderant. Helga tem, Episcopi concubina, cum paucis aliis magnam æstatis partem cirei coloris utens tentorio, in altissimo monte, cui nomen est Glóayker, se continuit. Hanc, cum ob instantem navigationem, qvam marare necessum duxerunt, convenire non possent, dicam ei per Thorinum Jonæ scripserunt, qva omnia ejus, comitumqve Jonæ & Gotalki bona Regio fisco adjudicari postularunt, qvam causam Ormus Sturfonius Borealis qvartæ Nomophylax ad Vallalaugam die Veneris ante stum Thorlaci delegatis judicibus secandam commisit, qvi eam gravitem, qvam ut ab iis dirimi posset, sentientes, ad Judices in eodem co die Mercurii post festum Michaëlis sapientiores undiqvaqve congregan-

(a) Vid. loc. cit. pag. 90.
(b) Vid. ibid. pag. 93.
(c) Vid. ibid. pag. 94.

gregandos eandem relegarunt (*), sed qvænam causæ capita fuerint, & qvalem habuerit finem, nobis ignotum est, verosimile autem est fuisse tantum aliqvam male fundatam suspicionem, qvæ aut probari non potuit, aut patefacta veritate evanuit.

Litr. A. p. 663.

(a) Salutem & indissolubile charitatis ac fraternitatis vinculum in Christo continuo observandum. Kiærliga og uinsamliga þöckum vier ydur

(*) *Nos Magnus Biörni, Thorsteinus Gudmundi, Sæmundus Simonis, Oddus Philippi, Thorgrimus Gudmundi, & Magnus Jonæ, bonis omnibus notum facimus his nostris patentibus literis, quod die Veneris proximo ante festum Thorlaci æstivum ad Vallalaugam in legitimo trium tribuum foro judices delegati fuimus a Viro honorando Domino Ormo Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, ad dispiciendam, examinandam, exactaque decisione dijudicandam illam accusationem, quam Thorsteinus Jonæ loco Christophori Trundsonii & Axelis Julii contra Helgam Sigurdi filiam ejusqve comites Jonam & Gotskalkum proferebat, ita sonantem, qvod universa illorum bona fisco Regio deberi palam pronuntiaverint. Primo itaqve iisdem literis observatis, nihil ista de re in præsentiarum judicare potuimus, propterea qvod in tam gravibus causis sapientissimorum æqve ac probatissimorum virorum judicium reqviri nobis videretur. Proinde in nomine Dei amen, omnibus ita examinatis & coram nobis prolatis, omnes illas caussas absoluta judiciali sententia ad Vallalaugam denuo relegavimus, die Mercurii festum Michaëlis proxime subseqvente, sub judicium Nomophylacis proborumqve virorum, a sapientissimis utpote tum ibidem pronuntiandum. Præterea omnes Toparchas, qvi Regiis præfecturis funguntur, itemqve eorum Assessores Judiciarios, & Juratos Regis viros, ut præstituto loco & die compareant, jus Regis promoturi, singulosqve Toparchiarum Præfectos, ut in sua qvisqve provincia Assessores suos Judiciales hac de re faciant certiores, nisi legitima prohibuerint obstacula, obligatos judicavimus. Siqvis autem ad stabiliendum Regis jus non comparuerit, atqve ideo & Regia Majestas jure suo exciderit, & qvi rei sunt promeritum judicium non subierint, eidem qvatuor mercarum mulctam Regi solvendam irrogavimus, si nimirum citra sonticam caussam se non stiterit. Qvi vero jusjurandum violaverint, illis mulctam, qvam leges, jus Regis stabilire recusantibus dicunt, pendendam judicavimus. In cujus rei veritatem laudatus Nomophylax Ormus Sturlæ filius hoc nostrum judicium nobiscum approbavit, suumqve Sigillum una cum prædictorum virorum Sigillis ei appendit, scripto eodem loco & die, anno a nato Salvatore M D.LI.*

(a) Amicissimas pro omni vestra benignitate, & sigillatim humanitate, qvam Legatis nostris peregre constitutis exhibuistis, gratias vobis habentes, fraternitatem vestram, pacis inter

lur öll gódheit, oc fierliga, þá heidarlega æru er þier fýndut vid vora ndiboda utanlandz. Trúum vier ydar bródærni sie minniligtt hvad ier oc Vier höfum medlofast sem beggia ockar brief med inncigium nehallda, hvad vier vilium oc skulum ad Gudz vilia vel hallda, oc id sama treystum til ydar Nádar. Wm þad Biarnarnes oc þá penninga m Teitur Þórleifsson átti til forna oc Herra Kong Fredrich gódrar inningar hefur selt, oc Vier hofum fullum peningum bítalad. Bidm vier kiærliga ad ydar bróderni villdi láta koma til skodunar þau írike sem þar eru um giörd af ydrum partte oc vorum bádum ockur erverandi. Þuí fyrir margra greina skulld villda ec giarna ad þier ttud einn stad oc dag ad vid mættum persónuliga finnast oc í þeim ndi mætte audvelldliga skodast þad ydur oc oss best sómer. Er oss gtt ad þier vilied reisa ydar visitationem nú í sumar í Vestfiördu, oc svo er þá verdur þad minnst ómak ad vid finnust í Hrútafirdî vill ydar íd svo vera láta, þá villdum vier giarna þier lietud vndervísa oss þad annad sem ydur best líkar, med vorum þienara Olafi Ormssyne, kann gia ydur nockud af vorum partti þad vier hofum honum vndervísad. im his paucis valete, oc iterum valete deo summo optimo fœliciter.

Reverendo in Christo patri Domino Gissero Episcopo Schalholltsi detur hoc in caritate.

---

inter nos sanciti, qvod utrinsqve nostri signatæ literæ continent, memorem esse, confidimus, idqve etiam qvoad prædium Biarnanes, nummosqve Teito Thorlevio olim possessos, qvos Dominus Rex Fridericus (bonæ memoriæ) justo nobis ære vendidit. Rogamus igitur amicissime, vestra fraternitas, documenta hac de re a vestra nostraqve parte producenda, utroqve præsente, examini submittere velit; multis enim de causis certum aliqvem locum diemqve conventui nostro destinetis, velim, in qvo, qvæ vos nosqve qvam maxime decent, facillime possunt examinari; Igitur, si, qvæ vos solitæ visitationis iter in Qvartam occidentalem instituendum determinasse, nos edocuit, verax existat fama, majoris commodi ergo, in tractu Hrutafiord nos convenire juvabit, qvod si adprobet clementia vestra, illud, ut & qvæ alia nobiscum communicare vobis placuerit, per famulum nostrum Olaum Ormi, qvi &, qvæ ipsi patefecimus, a nostra parte vobis referet, rescíscere exoptamus. Cum his paucis valete & iterum valete, Deo summo optimo feliciter commendati.

Litr. B. p. 663.

(b) Heilsa mínum bródur Herra Jóni med Gudz nád biskupe ad Hólum, laugmönnum oc nádugasta herra Kóngsins fóvita oc heidursamligum mönnum lærdum oc leikum á alþíngi med Guds kvediu oc minne. Vitanlegtt giörande ad fyrer nockurar hindrunar saker kann ec nú um sinn personlega ecki híngad ad koma, hvad ec hefde annars giörtt mínum kiæra bródur oc herra kóngsins fóvita oc öllum dándimönnum til vilia, einkum þar þörf hefdi giörst nádugasta herra kóngsins vegna, hvar ec tel mig skylldugann til vera, oc vil mig þar til jafnlega reidubúinn oc velviliadann láta finna. Er sú sierdeilis mín ósk oc bón ad minn bróder biskup Jón, landstiórnarmenn oc heidursamliger innbyggiarar þessa landz sieu aller tilhneygdir til kristiligrar eindrægni oc almennilegs fridar, hvad ec giarnan þægia ath allar ágreiningar mætti nidursetiast gudi til heidurs enn gódum mönnum til vnadsemdar. Hier med er ec ydur alla fyrer líf oc sál allzmekttugum gudi bífalandi. Skrifad í Schalholltti Aarum eptter Gudz burd M.D.XLIIII.

Litr. C. p. 664.

(c) Gratia & pax a Deo per Jesum Christum. Kunngiöre eg ydur ath ec hefi feingid fulla vissu af ydrum ferdum í austfiórdu oc Biarnanes,

---

(b) Fratri meo Domino Jonæ Dei gratia Episcopo Holensi, Nomophylacibus, & Clementissimi Domini Regis Qvæstori, ut & honorandis viris, tam clericis, qvam laicis, in Comitiis generalibus præsentibus, salutem Dei & meam mitto. Notum faciens, qvod, ob certa qvædam impedimenta, hac vice ipse per me illuc venire neqveam, qvod cæteroqvin, in dilecti mei Fratris, Domini Regis Qvæstoris, & omnium virorum discretorum gratiam, fecissem, præsertim cum Gratiosissimi Domini Regis ergo opus fuerit, qvod mei esse officii agnosco, & ad id jugiter paratum & lubentissimum me profiteor. Præcipuum meum petitum est & votum, ut Frater meus Episcopus Jonas, membra regiminis & honorandi hujus insulæ incolæ, christianæ concordiæ & paci publicæ, in unum omnes, studeant, in votis enim hoc mihi est, ut omnes simultates, in gloriam Dei, & bonorum virorum beneplacitum cessent. Cum his vos omnes, tam qvoad animam, qvam corpus, omnipotenti Deo commendo. Skriptum Skalholti, anno a nativitate Dei 1544.

(c) Gratia & pax a Domino per Jesum Christum; Notum vobis facio, qvod mihi de profectione,

nanes, oc þier hafid þadan hafft nockura peninga oc látid byggia jarder &c. Vndrar mig stórliga þvi þier haffid svo giörtt, hvad ec veit öngva von til ad þier hafid nockurtt skial þar til feingid af nádugasta herra kónginum oc hanns heidursamliga Ríkisradi, sídan sá dómur giördist þar vm á alþingi ockar í mille, sem ydur er velkunnigtt, oc ec reidi mig vppá oc hefi reitt ad hallda. Þar fyrir vil ec ydur kunngiöra, ad ec má med önguu móti nie vil þessar eigner afleggia, audruvís helldur enn dómur þar vm giördur innehelldur, oc vier báder höfum ordid ásátter oc ockur látid líka. Cum hiis &c. Ex Schalhollt 4 die Octob. Anno M.D.XL.V.

Litr. D. p. 665.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Fieck ec ydar brief ad heyra er þier lietud ydvarn Capellan í Schalholtti ypplesa feria qvarta qvatuor temporum aduentus oc vnderstód ad þier villdud ad reikningskapur kirkiunnar (sem ec hafdi vmskrifad) yrdi stadinn í þridiu viku páska nú þetta ár midvikudag oc fimtudag næstann epter Krossmessu, Enn saker þeirra kirkiunnar vtuega oc naudsynia sem í greindann tíma vidliggia kann eg þar ecki til ad komast af mínum parti, þuí hliota þær anner af ad lída ádur ec set prestastefnuna, ei sídur svo adrer

---

sectione vestra per qvartam orientalem Biarnanesum usqve liqvido constat, & qvod inde bona qvædam abstuleritis, fundosqve qvosdam elocaveritis &c. Cum vero post promulgatum in foro generali judicium, qvod vobis satis notum est, ad id faciendum Vos aut a gratiosissimo Rege, aut Regni Senatu, ulla autoritate instructos esse nesciam, vestrum factum non satis mirari possum. Cumqve confidam justam me tueri causam, vobis indicare volo, qvod has possessiones alio modo, qvam qvem determinat ea de re inter nos, utroqve consentiente, facta sententia, amittere nec possim, nec velim. Skalholti 4 Octobris 1545.

(d) Felicitatem in Jesu Christo salvatore nostro vobis exopto. Literas vestras audivi, qvas per Capellanum vestrum, feria qvarta qvatuor temporum Adventus, Skalholti, recitari curastis, &, ut rationes templi, de qvibus perscripseram, tertia hebdomade post pascha anni præsentis, feria scilicet qvarta & qvinta proximis ante Inventionem Crucis, componantur, vos velle, percepi. Sed ob negotia ecclesiæ, qvæ dicto tempore peragi necessario oportet, mihi per me tunc adesse non licebit, ista scilicet dicta negotia perficienda sunt, priusqvam ego Synodum habere qveam, qvia &

adrer dándimenn kunni þess audvelldligar til ad koma, hvad ydur skal í gódann tíma verda. Kunngiörist ydur oc ad ec hefi sannspurt ad Eyólfur bónde Einarsson hefur lögfest Biarnarnes oc þær eigner sem þuí fylgia, svo og bygt sumum bændum heima vegna biskups Jóns. Enn má vel skie ad þier vilied greindar eigner ecki afleggia wid Schálholltz dómkirkiu í ydrar lífstíd sem testamentum brief ydvart hliódar vppá hvad ec villdi ad þier giördud mier nockura ávísan á. Sægi ec giarnan ad heilog kyrkia mætti hallda sínum hluta óskiertum villdu þier hennar vnna sagdra eigna. Suo munu þier oc spurt hafa ad ec villde giarnan ad Reykir í Aulvesi drægist ecki undan dómkyrkiunni megi sú jörd hennar riettilig eign vera. Villdi þier oc tilleggia, ef ydur þyckir riettur tilstanda ad sama jörd skickist aptur kirkiunne fyrer ytan alla kífne edur ómak, sægi ec helst. þuí ec uil giarnan eiga allt gott vid ydart fólk mier ad vítalausu. Cum hiis paucis Omnipotenti Deo totiqve ejus celesti exercitui æternaliter nos commendo.

Litr. E. p. 665.

(e) Giöri gódum mönnum kunnigt med þessu mínu opnu briefi, sakir þess ad kaup biskups Augmundar oc Teits Þorleifssonar hefur verid

---

& aliis viris discretis hanc eo facilius freqventare licebit, tempus vero (synodi habendæ) vobis mature indicabitur. Notum vobis esto me vere compertum habere, qvod Dominus Eyolfus Einari, nomine Episcopi Jonæ, Biarnanesum cum cæteris prædiis ad id pertinentibus, hujus esse peculium publice proclamaveit, & cum illorum admodiatoribus qvibusdam contractum iniisse. Qvod si dicta prædia, ex testamenti vestri tenore, qvoad vivetis, templo Skalholtensi tradere volupe non fuerit, ut me certiorem reddatis, rogo. Nam ut sancta ecclesia sua sarta tecta retineat, si dicta illi prædia addicere vobis libitum fuerit, in votis habeo. Ita & notum vobis erit, me nolle ut Reyki in Ölveso a templo cathedrali abalienentur, si modo, prædium illud hujus peculium esse, evinci potuerit. Qvod si & vos operam vestram collocetis, ut, modo jure agi vobis videatur, dictum prædium templo absqve litibus & molestia restituatur, res mihi esset gratissima, omnia enim cum vestris familiaribus qvam amicissime peragere, ne qvæ tamen in me culpa sit, studebo. Cum his paucis omnipotenti Deo, totiqve ejus cælesti exercitui, æternaliter vos commendo.

(e) Per has patentes omnibus viris discretis notum esto, cum permutatio ab Episcopo Augmundo & Teito Thorleifi filio peracta, legitima & in omnibus valida decreta fuerit, ut

verid dæmt laugligt oc mindugt í allann máta epter þuí sem uppa á hlýda dánúmanna dómur med óskauddum oc heilum þeirra hángondum innsiglum, fyrirbýd ec nockurum manni bædi Eyolfi Arna (Einars *rectius*) syni sem ödrum ad byggia edur bæla neinar þær jarder sem Biarnarnesi tilheyra, utan þeir taki þær epter lögum af mínum vmbodzmanni Síra Arna Jónssyni enn öngvum ödrum oc svari honum öllum laugskilum sem til heyrer, þuí þeim helld ec til laga epter saugdu kaupi fyrer öllum oc sierhvörium. Enn hvor sem ödruvís dirfist ad giöra viti sig epter laugum þar fyrir svara skula oc til sannenda. Scriptum Schalhollti die Julii MDXL.

Litr. F. p. 667

(f) Svofelld verk liet biskup Jon Arason giöra oc hans syner Are oc Síra Sigurdur oc þeirra menn flester sem í þeirra reid voru mier Indrida Ketilssyne. Item ráku saman oc burt úr minne jördu oc heim til Biarnanesss tuttugu annars hundrads ásaudar oc tuttugu kýr oc suelltu inne í fiogur mál oc var komid ad köfnun. ráku kapla úr mínu lande alla, suo ec hafdi ecki epter af þriátiu nema þrevett hross oc þrevetrann hest, oc þó var hann í láne. Tóku fimm undan heyflutningi þar á hladinu vid

---

ut virorum frugi sententia judicialis cum integris & salvis eorum sigillis appensis testatur, me homini cuilibet, tam Eyolfo Einari filio, qvam aliis, prohibere, ut ulla prædia ad Biarnanesum pertinentia elocent aut occupent, nisi ex juris præscripto illa a meo mandatario, sacerdote Arna Jonæ filio, sed nemine alio, utenda accipiant, & illi omnia officia legitima præstent; Ego enim dictum permutationis contractum contra omnes & singulos in foro tuebor. Qvicunqve contra hæc aliqvid committere ausus fuerit, se ex juris præscripto satisfactionem redditurum fore scito. In qvorum testimonium &c. Scriptum Skalholti die Julii 1540.

(f) Seqventia in me, Indridum Ketilli filium, committi curavit Jonas Arii filius Episcopus, ejusqve filii Arius & presbyter Sigurdus, & eorum asseclarum pleriqve: Centum & qvadraginta oves lactarias, & viginti vaccas, in unum coactas, de meo fundo Biarnanesum abigebant, & per qvadraginta octo horas, inclusas & suffocatas fame cruciabant. Omnes de meo fundo eqvos abegerunt, ita ut de triginta eqvis solummodo mihi unica eqva trima superfuerit, & unus eqvus trimulus, qvem tamen alii tum utendum commodaveram. Qvinqve eqvos, in platea apud struem lignorum, qvi fæno domum vehendo adhibebantur, frenis ac ligamentis dissectis, rapuerunt,

vid vidinn, ſkáru í ſundur beiſl oc giarder, hinn ſetta tóku þeir vid vidin vndan ſyne mínum, ad ec ſenda hann heim, oc var hann farlama epter, ridu þeir aptur oc fram um ſveitina, töfdu verkum fyrir fólki mínu, giſtu þar átta, var þar fyrermadur Síra Olafur Hialltaſon oc hanns fylgiarar, Síra Högni, Síra Illugi Gudmundsſon, Síra Ketill Hallsſon, enn þá þeir í burt ridu, þá tóku þeir minn ſenadarmann er hann flúdi undan þeim ſem fienad tóku oc reid hann í móti þeim ſem úr hladinu ridu oc fluttu hann heim til Biarnaneſs vm þverbak hanns ſiálfs fienadarkapli, hielldu hönum naudigum, færdu hann úr ſínum fötum, ógnudu hönum med vöndum, byſſum oc vopnum, lietu hann fara naudigann ſudur yfer fliót oc þar um ſveitina, þóttiſt hann þar af þvíngan fengid hafa af þeim vondri medferd. Item ſendi biſkupinn þángad ſína tvo ſveina til ad vardhallda þar, hvörier vóru med pilltayrdum oc ſvo giördum ſem uar Síra Þorkell Olafsſon oc Olafur Tumaſſon hvör ad var med pilltſkap, lagdi þad biſkupinn ályktarord ad hann ſkylldi ſenda þángad ſína tuttigu ſueina ad eyda oc uppeta minn koſt, ſem Are audſýnde ſig í því ad hann reid af ſtad oc ætladi til mín oc fiell af baki í heimalæknum á blákaf oc vard ad taka klædaſkipte oc hnekti þad ferd hans ad því ſinne. Item tóku oc gripu ſídan tuttigu kapla í burt med ſer, ellifu heſta, tveir bleika-

---

erunt, ſextum, qvo filius meus vehebatur, qvem domum miſeram, qviqve ideo ab itinere impeditus remanere cogebatur, abſtulerunt. Illi ultro citroqve per hunc provinciæ tractum eqvitabant, operas meas in laborando impediebant, & octo eorum, qvorum primipilus erat Olaus presbyter Hialti filius, cum aſſeclis, Högnio presbytero, Illugio presbytero filio Gudmundi, Ketillo presbytero filio Halli, (ingratiis mei) pernoctabant. Qvi inde reverſi, opilionem meum, illos qvi pecora abigebant, fugientem, & hos domo mea abeqvitantes offendentem, capiebant, & dorſo eqvæ, qva pecora cogere ſolitus erat, transverſum alligatum, Biarnaneſum avehebant, & invitum retinebant, veſtibus exuebant, & virgis, ſclopetis & armis ei minabantur, ac invitum ultra fluvium, & per ulteriorem tractum ultro citroqve, ſecum abducebant, unde & hic ab illis ſe vexatum & male habitum fuiſſe conqveſtus eſt. Præterea Epiſcopus duos ſuorum ſatellitum, Thorkelum ſcilicet presbyterum Olai filium, & Olaum Thomæum, qvi in excubiis eſſent, huc miſit, qvorum hic neqvitiæ ſpecimina edidit. Epiſcopus qvidem ſententia edixerat, miſſurum ſe huc viginti ſuorum ſatellitum, qvi copias meas conſumerent & exederent, cujus & rei ſpecimen Arius edidit, qvi abeqvitans, me inviſurus, de eqvo in rivum Biarnaneſo vicinum decidit, totusqve adeo ſubmergebatur, ut veſtes mutare neceſſum habuerit, qvi caſus expeditionem illius ea vice diſtulit. Exinde viginti eqvos mihi ablatos abegerunt, undecim

eikalótter, annar kostahestur, þrír rauder, aller væner hestar, einn glókóttur stór oc rosſkinn nockud, þrír jarper. oc voru tveir grader, två ofs stór oc úng, annat lióst, enn annat bleikalótt, två folölld, hefi ec ſſa kapla alldre fengit; nema folalldit annat, enn hin þriú hrossin með lölldunum féck ec eigi fyrr enn um allra heilagra messu, er her til tnis alt mitt heimafólck oc aller í þeirre sveit, reid hann vid seinasta ed allan sinn flock hvar helldr stód ógn af, var ec þá ridinn upp til afafells, þeir ötludu mic upp ad rída; hafa þeir þessa peninga í ongvó nu frelsi hvorcki fyrir mer ne mínum erfingium.

Vitnisburdur um þetta.

Þad medkennumst vier Alexsander Haflidason, Arne Eyolfsson, n Þórsteinsson, heimilis búdar (*forsan* kvidar) vitne, Síra Oddur Ivarsn, Einar Petursson, Einar Ormsson, Þorarin Henrichson, Anno Christi .D.XL.VII ad vier vorum vidstadder í Arnanesi oc Biarna í Hornadi sáum oc heyrdum svofelldan verknad biskups Jóns Arasonar, oc ns sona Ara oc Síra Sigurdar oc margra annara þeirra fylgiara, Síra lafs Hiallrasonar Olafs Tumassonar med þeirra fylgiurum, ad þeir gripu oc

---

undecim scilicet eqvos (adultos), duos lutei coloris, qvorum alter tolutarius, tres rufos, omnes magni valoris, unum jubæ flavidæ, grandem & aliqvantum annosum, tres badios, qvorum duo erant admissarii, duas eqvas grandes & ætatis non provectæ, alteram glaucam, alteram gilvam, & duos pullos eqvinos. Has eqvas, præter alterum pullum, nunqvam, reliqvas autem tres eqvas cum pullis, tandem circa tempus festi omnium Sanctorum recuperavi, qvorum omnium meos domesticos & contribules antestor. Ille demum cum tota sua cohorte abeqvitavit, qvi, ubicunqve aderat, terrorem omnibus incutiebat. Ego tunc Stafafellum iter feceram, illis vero me eqvitando asseqvi constitutum erat. Dicta illi bona, nulla mea, meorumve hæredum venia, retinent.

Hac de re testimonium:

Nos Alexander Haflidi filius, Arnas Eyolfi, Jonas Thorsteini, testes domestici, Oddus presbyter filius Ivari, Einarus Petri, Einarus Ormi, Thorarinus Henrici, confitemur, qvod anno Christi 1547 Arnanesi & Biarnanesi in Hornafiordo præsentes eramus, videbamus & audiebamus talia facta Episcopi Jonæ Arii filii, ejusqve filiorum Arii & presbyteri Sigurdi, & multorum aliorum hos stipantium, presbyteri Olai filii Hiallti, Olai Thomæi, & illorum comitum, qvod omnia armenta &

oc ráku alla lifandi peninga sem þeir nádu oc fundu, naut oc saudi oc kapla Indrida Bónda Ketilssonar frá Arnanesi med soddan adburdum sem þessi fyrr ritud skrá innehelldur, innsettu oc fulltu í fiögur mál so ad kosnad komid var, hier med hefur hann alldrei aptur feingid tólf hesta oc tvær hestamædur, hier med vissum vier ecki annars enn hann mundi kúgadur oc naudgadur í burt hafdur, hefdi hann nádst, hier med var hanns heyskapur skadliga hindradur &c. Hier epter viljum vier sveria ef þurfa þikir, oc til sanninda hier um setium vier vor innsigli fyrir þetta vitnisburdarbrief, skrifad í Einhollti XVI dag Maji mánadar nockrum árum sídar enn fyr seigir &c.

Litr. G. p. 667.

(g) Þad giörum vier Tumas Eireksson, Þorsteinn Gunnarsson prestar, Grímur Jónsson, Einar Einarsson, leikmenn, gódum mönnum kunnugtt med þessu voru opnu brefe ad þá lidit var frá híngadburd vors herra Jesu Christi M.D.XX oc tvö ár á Hólum í Hialltadal á Uppstigningardag, vórum vier í hiá, sáum oc heyrdum á, ad Jón prestur Arason ættleidde fiögur sín börn er svo heita: Are, Magnús, Biörn, Þórunn ad þessum skilmála; ad nefnd Þórunn skyllde taka jafnann hlut vid brædur

& pecora, qvæ asseqvi potuerunt & invenerunt, boves, oves & eqvos Domini Indridii filii Ketilli de Arnarneso, eodem, ac antea scriptum est, modo, rapuerunt & abegerunt, per viginti qvatuor horas fame cruciaverunt & incluserunt, ita ut fere suffocata fuerint. Ille præterea duodecim eqvos & duas eqvas matres nunqvam exin recuperavit. Novimus &, qvod ille violenter habitus, & coactus fuisset abductus, si illi eum assequi potuissent, nec non qvod labor fænisecio ejus impendendus, ejus damno fuerit retardatus &c. Hæc, si opus visum fuerit, juramento confirmare spondemus. In qvorum testimonium nos sigilla nostra huic instrumento testimonii apprimimus, scripto Einholti, die sedecimo mensis Maji, paucis post annis ac supra.

(g) Nos Thomas Erici, Thorsteinus Gunnari, sacerdotes; Grimus Jonæ, Einarus Einari, laici; bonis viris per has nostras patentes notum facimus, qvod anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1522, Holis in Hialltadalo, festo Ascensionis, præsentes eramus, videbamus, & audiebamus, qvod sacerdos Jonas Arii filius, qvatuor suos liberos, qvorum nomina: Arius, Magnus, Biörn, & Thorunna, adhibita hac conditione adoptavit, ut Thorunna in æqvalem cum (singulis) fratrum suorum de sorte integra

rædur sína ad óskiptum arfe. Samþyktte þessa ættleiding Halldóra Magnúsdótter skilgietin módursyster fyrrnefndz Síra Jóns er þá stód næst arfe eptter hann, med handabande, jáyrde oc fullu upplagie síns arffs, sem geingu aller þesser fyrrnefnder menn fyrer kyrkiudyr sem *Lögbók* vottar, halldande aller á einne bók ad nefndum Síra Jóne Arasyne svo mælande: *Jeg Jón prestr Arason ættleidi Ara Jónsson, Magnús Jónsson, Biörn Jónsson, Þórunne Jónsdóttur, til arfs eptter mig, til fiár þess er eg gef þeim til gialldz oc til giafar, til sess oc til sætis, oc til alls þess rettar sem* lögbók *skírer ad ættleidingur á med lögum ad hafa.* Hier til gaf Sera Jón fyrrnefndum börnum eina bók hveriu þeirra, enn Þórunni gaf hann eina sylgiu gyllta med silfur. Og til sanninda hier um setium ver fyrrnefnder menn vor innsigle fyrir þetta giörningsbrief er skrifad var í sama stad er fyrr segir, fimtudaginn í páskaviku árum epter guds burd M.D.XL. oc eitt.

Litr. H. p. 707.

(a) Nád oc fridur Jesu Christi sie med ydur Herra Johann Friis míns nádugasta herra kóngsins Canziler. Wid vilium ydur witanligtt giöra þá stóru tvídrægne oc óvilia sem hier hefur wered nú í Íslande hvernin þad kemur til oc þad sem sannleikur skal med fundinn verda.

 I

integra hæreditatis partem succederet. Qvam adoptionem Halldora filia Magni, dicti sacerdotis Jonæ matertera legitima, qvæ tunc ejus erat hæres ab intestato, stipulata manu, assensu & totali hæreditatis renunciatione approbavit. Item omnes prædicti viri, ex præscripto *Codicis Legum* ad fores templi se conferebant, & omnes unum librum tenebant, dicto sacerdote Jona Arii filio verba sic præeunte: *Ego Jonas presbyter Arii filius, adopto Arium Jonæ filium, Magnum Jonæ filium, Biörnum Jonæ filium, Thorunnam Jonæ filiam, ad succedendum in facultates qvas reliqvero, ad bona qvæ illis dedero, sive illa dono, sive debiti nomine, abalienaverint, ad locum honoratiorem & dignitatem, & ad omne jus, qvod* Codex Legum *adoptivo competere debere asserit.* Præterea sacerdos Jonas singulis prædictorum liberorum librum, Thorunnæ autem fibulam argenteam deauratam dedit. In qvorum testimonium nos prædicti viri sigilla nostra huic instrumento apprimimus, scripto in loco prædicto, feria qvinta paschatos, anno post nativitatem Dei 1541.

(a) Domino Johanni Friis Clementissimi Regis Cancellario; Jesu Christi gratiam & pacem! Ingentem illam, qvæ his temporibus in Islandia viguit, discordiam & inimicitias, ut &

I fyrstu höfum vid med verid þá fángadur war Martheirnn Einarsson eptter dóme fyrir sínar stóru ódygder sem hann giorde hier í landid. Fyrst hliöp þesse Martheirn úr landinu med faulskum briefum sem hann let skrifa uppá XXIV kennemenn ad hann være kiörenn ad vera biskup í Skálhollti, oc þeir sem hann kiöru voru ecki meir enn VI eda IIX prestmenn öllu landenu í móti oc so kóngsins retti. Hier ofaná let hann taka vortt góts oc villde forráda ockarnn faudur Biskup Jón oc liet hann oc alla hanns dóma oc giörninga ónýta giöra. Hier til gaf hann Lafrans Múla peninga ad hann skyllde styrkia hann til svoddann vondra giörninga. Item hefur sá himm same Lafrans Múle farit med órietti oc lygum úr landinu oc inn aptur í landid oc látid mikid criettferdugtt góss oc penninga eptter í landinu eptter þuí sem domur hefur ádur á hann fallid á alþinge. Ec trúe ad hann hefde alldrei med lífenu komest af landinu hefde hann ecke notid wors náduga Herra Christians Fridrichssonar. Svo oc eru hedan hlaupner nockrer óærleger menn med skipum af landinu sem í fyrstu nefnist Petur Einarsson, Brynjolfur Jónsson, Gunnlaugur Arnason múnckur, Olafur Hialltason; þesser aller hafa fyrir sín vond ord, þiófnad oc gudlastan hlaupid út af landinu.

Nú höfum vid skrifad ydur riettann sannleika hier af svo sem vid viliuin andsuara fyrir Gudi oc mönnum oc ecke mundu þesser menn svo morg

---

& earum causas seqventibus veracissime non detractabimus detegere: 1) In eorum numero fuimus, qvi Martinum Einari ex prævio judicio, ob maxima, qvæ in hac terra commiserat, maleficia, comprehenderunt; Hic primo e patria aufugit, falsas qvasdam secum ferens literas, suam electionem ad Episcopatum Skalholtinum continentes, qveis 24 sacerdotum nomina subscribi curaverat, cum tantum a sex vel octo Pastoribus, contra patriæ mores & Regiam ordinationem electus esset. Præterea bona nostra rapuit; Patri nostro Episcopo Jonæ insidias struxit, cujus omnia Acta & Judicia sufflaminari curavit, muneribus emta Laurentii Mule ope; qvi eum ad patranda hæc maleficia juvit. Hic ipse Laurentius Mule falsa & emititia multa refert, multamqve auri & argenti vim injuste sibi comparavit, ut judicium de eo jam pronuntiatum clarissime demonstrat, adeo ut verisimile sit eum vivum hinc elapsum non fuisse, nisi clementissimi nostri Domini Christiani Friderici filii causa factum esset. Ita etiam hinc aliqvot enavigarunt viri, infamia notati, nimirum Petrus Einari, Brynjolfus Jonæ, Gunnlogus Arnæ Monachus, & Olaus Hialteri, qvi omnes ob maleficia, furta & blasphemiam aufugerunt. Qvæ nos tam veraciter scripsimus, ut coram Deo & hominibus defendere parati sumus. Et certe tot Regia Rescripta a Clementissimo

mörg Kóngs bref innflytia í landid frá worum nádugasta Herra Kónginum ef þeir þecktud þessa menn svo sem vier Islendsker þeckium þá. Oc villdu þier svo vel giöra oc senda híngad eirn mann sem trúr oc forstandigur være, sem med sannleika mætte vndervísa nádugasta herra Kónginum oc ydur hver falskleike oc óriettur ad hier geingur í landenu oc nú allramest sídan Lafrans Múli skyllde sóvite vera. Þvíad sá hinn same Lassi Múle giörer ongvann reikningskap af morgum eignum oc gódsum Kóngsins sem hier hafa Kónginum dæmdar wered. Oc margar þúngar saker standa hier oc hafa lánga tíma stadid ódæmdar oc sá hinn sami Lafrans Múli tekur þar fyrir Joachimsdale uppá sína æru oc trú þar sem Kóngurinn oc Þier lítid af vitid. Þar fyrir bidium wier ydur fyrir Guds skylld ad Kóngurinn oc Þier trúed ecke þessara manna dárligum lygum þuí þier finned sannendin sem vier segium ydur uppá ockar trú oc æru, ad biskupenn Jón ockar fader oc vid vilium vera trúer oc holler þienarar nádugasta Herra Kong Christians Fridrichssonar, oc so hans únga syne Friderich styrkia til nádugs herra &c So ad vier mættum hafa nád oc frid, oc so vilium vier hallda christiliga trú oc þad helga Evangelion so sem þad hefur alla wega í Islande predikad verid sídan ad sá nádugaste herra Kongurinn þar af skrifade oc skipade. Item bidium vier ydur fyrir Guds skulld ad vier meigum fá eitt opid Kóngs brief so hliódanda ad lögmadurinn oc landshöfdingiarner med ollum almúganum hier í

 landid

mentissimo nostro Rege in Islandiam non transferrent, si tam vobis, qvam nobis Islandis, noti essent. Magno nos mactaretis beneficio, si prudentem & fidelem qvendam huc transmittere dignemini, qvi veraciter Dominum Regem certiorem facere posset de injustitia & injuria cui hæc Provincia obnoxia est, præsertim a qvo Laurentius Mule ejus Præfecturam gerere cœpit, qvi præter qvod nullam Regi adjudicatorum bonorum rationem reddit, multas graves causas judicare prætermisit, seqve, per fidem jurans, joachimicis corrumpi finit, qvæ omnia vos atqve Regem fugiunt. Per Deum itaqve rogamus, ne a vobis, nec a Rege, ipsius temerariis mendaciis fides habeatur; hæc enim qvæ scribimus, hercle, verissima sunt. Nos cum patre Episcopo Jona, Clementissimo Domino & Regi, Christiano Friderici filio fideles manebimus subditi, ipsiusqve tenellum filium ita adjuvabimus, ut pacem & qvietem promoveamus. Religionem Christianam sanctuumqve Evangelium colemus, prout semper in Islandia obtinuit, & Clementissimus Rex postea de eo scripsit: Item vos per Deum rogamus, ut Regium qvoddam Diploma conseqvamur, mandans Nomophylacibus & patriæ Magnatibus, cum universis incolis, eo prospicere, ut a toto Populo &

landid mætti sá biskup vera, ad kiörinn yrdi af ollu landsfólki andligum oc veralldligum á alþínge oc sveria þar Kongenum trúann eid fyrir hanns fóvita, oc mættum med oc eptter Norrges Rike laug oc riette halldner verda. Þar fyrir vilium vid borgun setia ad þetta bref skal leyst verda med peníngum so ad ydur skal þad glædia oc lúckast í hendur ydrum Umbodsmanne sem þad bref ber oc færer oc giarnan vilium vier giaura ydarnn vilia þad þier vilied ockur tilskrifa oc til hiálpar wera. Oc ollum odrum landhlaupurum sem fyrir ydur hafa komid hiedan af landînu sem ockrum faudur oc oss eru mótfallner. Enn gud gefi oss ollum christiligum ad vera. Oc ad þier villdud oss tilskrifa eitt riett andsvar med þeim hinum sama sem ydur þetta bref færer sem oss mætte til hiálpar oc bata koma sem vid bidium. Oc til meiri vitnisburdar oc sannleika hier um set ec Biörn prestur Jónsson oc Are Jónsson ockar innsigle med biskups Jóns innsigle fyrir þetta brief, giörtt med gódra ærlegra manna ráde á Hólum í Hialltadal í Islande in die Laurentii, anno 1550.

Litr. I. p. 716.

(i) Ollum þeim gódum mönnum sem þetta brief siá edur heyra sendum vier Þórleifur Einarsson, Oddur Tumásson, Gudmundur Gíslason, Jón Grímsson, svarner Lögrettumenn, Brandur Einarsson, Steinþor

---

& Ecclesiasticis & Politicis, in Comitiis generalibus eligatur Episcopus, qvi coram Regio Præfecto homagium Regi præstet, utqve nobis Norvegicis legibus vivere permittat. Nos prædes dare non detrectabimus, tale diploma tot nummis, qvot optime contenti eritis, a vestro Procuratore nos redemturos fore. Voluntati vestræ satisfacere parati sumus, si modo per literas nobis aliqvid injungere placeat, siqve nobis contra fugitivos hinc ad vos discurrentes, qvi patri nostro & nobis adversantur, operam vestram nobis commodare non dedignemini. Faxit Deus ut christiane vivamus, & ut vos cathegoricum responsum cum hoc tabellario nobis remittere dignemini, qvod nobis, qvem optamus, usui sit & emolumento. Inqve horum testimonium & confirmationem, ego Biörnus Jonæ sacerdos, & Arius Jonæ, nostra sigilla una cum Episcopi Jonæ sigillo appendimus præsentibus scriptis, juxta proborum qvorundam consilia. Holis Hialtdalensium in Islandia, die Laurentii anno 1550.

(i) Probis omnibus has literas inspecturis seu audituris; Nos Thorlevus Einari, Otto Thomæ, Gudmundus Gislai, Jonas Grimi, jurati Pedarii, Brynjulfus Einari, Steinthorus

Steinþór Finnsson, Erlendur Jónsson, Jón Olafsson, Eigill Jónsson, Illuge Sveinsson, Þórvalldur Einarsson, Þórsteinn Oddsson, kvediu guds oc sína, kunnigt giörande ad þá lidid var frá híngadburdi vors Herra Jesu Christi MDL. ár vórum vier í dóm nefnder í Snóxdal í Breidafiardar dolum á fimtudaginn næstann fyrer Simonsmessu aff Ormi Sturlasyne Lögmanne nordan oc vestan á Islande, somuleides Kóngsins liensmanne í Þórness þínge til ad skoda oc rannsaka oc fullnadar dóms atkvæde á ad leggia vm þá menn sem Dade Bónde Gudmundsson hafde til fánga tekid epter Kóngsins Nádarbreffe oc skipan, sem var biskup Jón Arason oc hanz syner Biörn oc Are. I fyrstu kom þar fram fyrer oss ádurgreinda dómsmenn tvo Kóngsins Nádar breff med heilum oc óskoddudum innsiglum áþricktum er svo hliódande vóru, ad hanz Nád oc Herradómur oc Kong: Majestat tilskipade Dada B. Gudmundssyni vnder sína hlýdne, ad hann skyllde fánga fyrrgreinda menn huar hann kynne þeim ad ná. I annan máta beiddist B. Dade þar dómz á, huad hann skyllde aff þessum monnum ádurgreindum nú giöra, edur huorium í hendur fá, til uardueitslu edur forsiónar, til næsta Oxarár þíngz, hier med uændust þesser menn breffum oc kuittunum, ad þeir sogdust fyrer sier hafa, vt aff konúnglegu vallde vtgiefin, hier med budu þeir sig oc appellerudu sín mál til Alþíngis, saker þeirra Kóngsins Nádar brefa sem þeir þóttust fyrer sier hafa; Þuí ad Heilags Anda nád med sier tilkalladre, ad suo prófudu

rus Finni, Erlendus Jonæ, Jonas Olai, Egillus Jonæ, Illugo Svenonis, Thorvaldus Einari; Thorsteinus Ottonis, Divinam & nostram salutem dicimus, notum facientes anno 1550 die Jovis proximo ante Festum Simonis, Snoxdali in Breidafiordsdalis, ab Ormo Sturlæ filio, Borealis & Occidentalis Islandiæ Nomophylace, & Regio Præfecto Toparchiæ Thornesensis, delegatos nos fuisse, ad judicandum de Episcopo Jona Aræsonio, ejusqve filiis Biörno & Ario, qvos David Gudmundi, ex Regio mandato, comprehenderat. 1) Nobis bina Regis clementissimi Rescripta, illæsis & integris sigillis conspicua, repræsentabantur, qvibus Clementissimus Rex hos viros exules & proscriptos proclamat. Producta etiam fuerunt ejusdem clementissimæ literæ, cum apposito sigillo, qvibus Regia Majestas, Davidi Gudmundi, si pro obseqventi subdito haberi velit, memoratos viros, ubicunqve posset, capere mandat. 2) David Gudmundi de eo nostram sententiam expetebat, qvid memoratis viris esset faciendum, aut cujus tutelæ & curæ ad proxima usqve Comitia Oxaraaënsia, tradendi sint; Ex altera parte dixere memorati viri, se literas tutelares & qvittantias a Regia Majestate sibi datas, habere, qvam ob rem ad Comitia Generalia appellarunt. Invocata igitur Spiritus Sancti gratia, omnibusqve nostræ censuræ submissis rite examinatis; pleno judicio

udu oc fyrer off komnu dæmum vier fyrrnefnder dómsmenn med fullu dóms atkuæde Biſkup Jón oc hans ſyne Ara oc Biörn rettelega fángada hafa verid, epter Kóngſins breffe oc Alþíngis dóme: Sömuleides dæmum vier Dada Gudmundzſon, oc hanz medfylgiara ſaklauſa verid hafa dómſins vegna oc epter Kóngſins ſkipan oc bode giört hafa verid: Hier med dæmum vier Dada Gudmundzſon med öllu vidſkilldann vid þeſſa menn hiedan af, enn Chriſtian Kongſinz Umbodzmann ſkylldugann vid þeim ad taka, oc þá vel ad vardveita til næſta Oxarár þíngs, med ſtyrk oc trúlegum tillögum Lögmanna beggia Ormz Sturluſonar oc Erlendz Þórvardzſonar. Þar med leirſt oſs oc virdtiſt Dómkirkian í Skálhollte oc hennar Formann Herra Marteirn Einarsſon ſkylldugur til ad ſtyrkia ſuo ad optnefnder menn verde vel beuarader til næſta Oxarár þíngz, utan Kóngſinz rád annad til kome fyrre. Hier med dæmum vier öll þeirra ſkilríke oc breff ſkylldug ad koma til Alþíngis ad ſumre, med þeirra forſuarz mönnum, oc þá meiga epter þeim ſkrifa opinberliga epter ſínum vilia, ſuo hvad annad þeirra pröff oc ſkilríke, ſem þeim má til gagnz oc bata koma. Enn um þá menn er til þeſs villdu ſig hafa ad veita nockurn hernad edur ólöglegar atrider vt af Nordlendinga fiórdúnge híngad í ſtiftid í móte landzinslögum oc Kóngſinz vilia oc hanz Nádarbriefum oc Kónganna Riettarbótum. Þá dæmum vier þá alla landrádamenn epter

judicio ſupra nominati Judices decrevimus, Epiſcopum Jonam ejusqve filios Arium & Biörnum ex Regio mandato, & ſententia in Comitiis Generalibus pronuntiata, juſte captos eſſe. Judicavimus etiam Davidem Gudmundi ejusqve aſſeclas, nullo modo contra Regem peccaſſe, cum hoc ipſum juxta Regium mandatum & latam ſententiam fecerint. Præterea Davidem Gudmundi ab horum virorum cura & cuſtodia poſt hac liberum eſſe, Chriſtianum autem eos excipere, & adjuvante utroqve Nomophylace, Ormo Sturlæ & Erlendo Thorvardi, ad proxima usqve Generalia Comitia, cuſtodire debere. Videtur etiam æqvum juſtumqve, ut Cathedra Skalholtenſis; ejusqve Antiſtes, Dominus Martinus Einari, opera ſua eo proſpiciat, ut ad proxima Oxaraaënſia comitia bene cuſtodiantur, niſi Rex ante illum terminum de illis aliqvid aliud mandet. Decrevimus etiam Epiſcopum Jonam & ejus filios in proximæ æſtatis Comitiis Generalibus, cum ſuis Procuratoribus, omnibusqve teſtimoniis & documentis ſe ſiſtere debere, ideoqve libere & aperte ea, omniaqve ad hanc rem facientia, per literas adſciſcere licere. Qvod autem eos concernit, qvi arma circumferre & ex Boreali qvadrante in diœceſin Skalholtinam, contra Patriæ jura, Regis literas & conſtitutiones, irruptionem facere ſuſtinent, ex legum & regiorum mandatorum præſcripto, perduelles

pter þuí sem Lögmálid vtvísar oc Kónganna Riettarbætur vmhallda. amþyckte þennan vorn dóm ádurgreindur Ormur Lögmann oc Christan Skrifare Kóngsinz Vmbodzmadur.

Litr. K. p. 700.

k) Svo felldan framburd oc lýsing hefe ec Dade Gudmundsson ad framsegia um áreider oc fiárupptekter sem þeir biskup Jón oc hanns yner giordu mer í haust, þá þeir ridu heim á Hvamm í Hvammssveit, á augardagin næstan fyrir Michaëlis messu anno 1548. I fyrstu ridu þeir eim á mína þriá garda, Saudafell, Snóksdal oc Hvamm, med sitt fólk ilreidt med vopnum oc tíum, spyriandi ad hvar Dadi væri, med mörgum pies (al. blóts) ordum oc brúkaraskap, segiande: honum være nú nær ad era heima ad forsvara þær hanns saker sem Jón biskup mætte honum tilala, oc hefur mer sagt verid, hann hafe láted lesa stefnu uppá sínar ikargifter. I annan máta klaga ec þad til biskups Jóns oc hanns fólks, d um sumarid ádur hann veitte mer heimsóknena, let hann taka sex hesta yrer mer, oc þad góts sem á þeim var, á fimtudagin næstan fyrer Petrsmessu oc Páls; Hier med let hann slá mína menn, oc handdraga af eim veriur, oc adra þá peninga er ec hugde mer til þingskostar; Svo oc

---

perduelles esse judicavimus. Hoc judicium confirmarunt Ormus Nomophylax, & Regius Prætor Christianus Scriverus, simulqve nobis supra nominatis judicibus sigilla sua appendebant præsentibus, scriptis eodem loco anno & die ut supra.

c) Hæc ego David Gudmundi, publice profiteor & protestor, de insultibus & rapinis, qvibus Episcopus Jonas ipsiusqve filii me, proxime elapso autumno, infestarunt, cum Hvammum Parœciæ Hvammensis, die Saturni, festum Michaëlis proxime præcedente, anno salutis 1548 pervenirent. Primo prædia mea, Saudafellum, Snoxdalum, & Hvammum, ferro & integra armatura instructi adibant, ubinam David se contineret? rogitantes. Cavillas (diras) insuper & sesqvipedalia verba projicientes, ajebant, qvare domi se non contineret, Jonæ Episcopo, de excommunicationis causis, qvarum cum insimulare posset, se purgaturus? narratumqve mihi fuit, ipsum dicam de intentatis mihi criminibus denunciari curasse. Secundo Jonam Episcopum ejusqve satellites accuso, qvod per æstatem die Jovis, festum Pauli & Petri præcedente, anteqvam me domi infestare cœpit, sex, qvos possidebam eqvos, cum omnibus, qvas vehebant,

oc let hann grípa fyrer mer sex voder vadmáls úr kirkiunne á Þíngvöllum í öngre minne heimilld, hvor vadmál ec hefe enn nú eigi apturfengid. Enn þá biskup reid heim á mína þriá ádurnefnda garda, var ec í öngvan þann stad staddur, þá biskup Jón oc hanns menn þar komu, óttudu þeir mína konu oc mitt fólk; Hier med hofdu hanns menn í burtu úr ádurskrifudum Hvammi tvær bækur þar úr kirkiunne frá prestenum Síra Magnúsi Jónssyni, messubók oc Davids Psaltara. Item brutu þeir upp byrdu í kyrkiunni, oc köstudu henni fram í forkirkiuna, brutu hana sundur í mola, var mer sagt þad giört hefde Are Jónsson. Item vóru mer adrar fiárupptekter giördar á odrum peningum í somu reisu, ad upp voru brotin þriú hús i stadnum, hofd í burt ein tunna skyrs, (*al.* oc annar meire matur; enn spilltur hálfu meire matur, oc ollu rótad oc úr lage fært þad kyrrt átti ad vera. Item hafde mitt fólk hyrdt nockra peninga í hrískestinum, svo þeir hofdu siálfer virdt þad tólf (*al.* siö) hundrud, oc þad höfdu þeir mest med ser, þad sem þeim þókti peninga verdt vera; Höfdu þeir med ser tólf fiórdúnga smiörs, skóledur oc klippinga þad sem til var, fiogur fære oc eitt skinnfære fimtugt, mæliskeril oc fiórdúngs ketil, sextán engle, járn undan tíu hestum (*al.* under sextán hesta) edur fleire, svo míner menn sáu. Hier med let biskup Jón leggia elld í hrískostinn

vehebant, rebus, intercipi, vectores autem cædi, iisqve arma & alia, qvæ mihi in Foro Generali usui essent, extorqveri, curavit. Pannos etiam meos, 144 cubitos longos, ex templo Thingvallensi sine venia diripi jussit, qvi panni nondum sunt restituti. Cum Episcopus Jonas supra memorata mea prædia accederet, ego non in iisdem locis fui constitutus; Ipse autem cum suis uxorem meam & familiam territabat; Ex templo etiam Hvammensi, libros Sacerdotis Magni Jonæ, Graduale nempe & Psalterium Davidis, comites ejus abstulere; Arcam prætera in templo positam effringebant & in porticulam projiciebant minutatim confractam, id qvod Arius Jonæ filius fecisse fertur. Præterea vi & rapinis adeo sum infestatus, ut tres hac vice intra habitaculi limina ædes effractæ essent. Orca lacte schisto repleta (pluraqve cibaria) ablata, sed cibariorum duplo plus deperditum, & qvæ immota manere debebant, perturbata. Nonnihil etiam pecuniæ, qvod in fruticea congerie operæ meæ occultarant, & ipsi (hostes) 40 (28) Imperialibus æstimarant, de qvibus & aliis rebus, ea potissimum diripuere, qvæ ipsis pretiosissima videbantur, scilicet 120 pondo butyri, qvicqvid corii & pellium ovillarum suppetebat; lineas qvatuor piscatorias & qvintam ex corio confectam 50 cubitorum, lebetes duos & decem aut plurium (sedecim) eqvorum calceos, qvæ omnia aspectantibus meis famulis auferebant; Strui etiam fruticeæ

köstinn þar, svo þeir sögdu hann mundi hann ad kolum brendt hafa, hefdu góder menn ei sín ærleg ord tillagt. Item epter þessar heimreider oc fiár upptekter, hefur mer sagt verid ad þráttnefndur biskup Jón hafe sendt sína presta oc marga menn adra híngad í sveit oc vídar annarstadar í Skálhollts stifte, ad lesa yfer mer oc mínum mönnum bannsbref oc forbod, svo oc ad sækia mig á mitt lögheimile, oc færa mig nordur til Hóla under lausn oc skrifter, hvad ec veit ecke betur fyrer gude oc mönnum enn hann hafe eingin andleg nie veralldlig rád yfer mer haft hier í Skálhollts stifte; Hefi ec ordid (uppa peninga oc annan kostnad) ad hafa ad hallda styrk á móte hanns umsátre.

Ad ödru sumri komanda, þá Datum var 1549, villde biskup Jón rida á mitt heimele um vored epter páska, hiellt ec þá fram yfer fardaga sextíu menn, stundum áttatíu edur fleire, enn þá hann visse þad, snere hann af oc sudur í Borgarfiord, reid hann þá heim á mína jörd Signýarstadi, oc markadi þar fyrer mer níu málnytu kúgillde, oc lýste under sinn lás oc eign alla þá peninga sem þar stódu saman, svo þá sem odrum monnum tilheyrdu. Epter þad um haustid sendi hann sonu sína Biörn oc Ara vestur fyrir Jökul, oc sóktu þángad Herra Martein Biskup í Skálhollte

fruticeæ ignem admoveri jussit Episcopus, & penitus eam combussisset, ni probi viri suis precibus intercessissent. Post hos deniqve insultus & rapinas, fama accepi, Episcopum Jonam misisse suos sacerdotes cum plurimis aliis in hanc tribum, ut & cætera diœceseos Skalholtensis territoria, qvi me meosqve comites excommunicatos denuntiarent, meqve domi meæ comprehensum, Holas, ad absolutionem pœnasqve competentes sustinendas, abducerent. At ego, Deum & homines contestor prorsus me ignorare ipsum qvicqvam imperii, nec in rebus Politicis, nec Ecclesiasticis, in me hic intra diœcesin Skalholtinam degentem habuisse, sed nihilo minus ad propulsandos ipsius impetus, in præsidia sustentanda magnos sumtus (tam qvoad erogationem argenti, qvam impensas alias) facere coactus sum. Seqventi enim æstate, qvæ fuit anni 1549, post Festum Paschatos, cum domum meam adire pararet Jonas Episcopus, a Festo Paschatos ad tempora migrandi jam 60, jam 80 armatos mecum habere coactus sum, de qvo ille certior factus, austrum versus, in Tractum Borgarfiordensem iter vertit, prædium meum Signyarstadas accedens, ubi novem vaccas cum eadem villa elocatas, sui peculii instar, nota solita insignivit, omnia qvæ ibi constarent, tam aliorum, qvam mea, suam possessionem pronuntians. Subseqventi autumno; Biörnus & Arius, filii ejus, ab ipso, in eum regionis tractum, qvi a monte Snæfells Jökul occasum versus protenditur, cum centum aut pluribus armatis emissi sunt,

hollte med C. hermenn edur fleire; Höfdu þeir oc Síra Arna í Hýtardal heim í Snóksdal til mín, oc settu þar tiölld nærre túninu, skrifudu mer til heim med hugmód oc hofferdugheit, *ad ec skyllde nú sækia þá upp yfer túnid, oc þeim læge nú meira á, enn þá ec hefdi verid fyrer hermanna flocke í Skalhollte, oc varid sínum födur Biskup Jóni dómkirkiuna þar, svo hann hefdi eigi mátt hreinsa hana af vondskulegri* (*al.* þeirre naudsynlegri) *saurgan oc svívirdingu, sem henne í langan tíma ókristilega giörd hefdi verid, svo oc hefdi hann ei tilkomist ad giöra þar adra biskuplega skylldu, sem væri kennimanna vígslur oc kristinna barna fermingar, oc annad þvílíkt biskuplegt embætte ad veita.*

A þridia áre þá datum var 1550 reid biskup Jón oc hans syner heim á minn gard Saudafell í Breidafiardolum med níutíu menn oc settist þar á Stadin, giordu þá rád fyrer ad taka ad ser alla mína peninga kvika oc dauda, fasta oc lausa, vóru þar þá med honum Biörn oc Are; hafde Ari þá lýst Saudafell sína eign. Enn þá ec spurde þeir væru komner, reid ec úr Snóksdal, oc upp til Saudafells, oc nockrer míner menn med mer, þeir sem ec þeinkte mer munde med trúfeste til styrks vera, á fimtudagin næstan epter Michaëls messu, oc þá ec kom svo nærre Stadnum, geingu þeir brædur Biorn oc Are med sína menn oc biskupsins á móte

sunt, unde Martinum Skalholtinum Episcopum captivum, una cum Sacerdote Arna Arnoris filio de Hytardal, domum meam Snoksdalum, abducebant. Hic fixis, propius pomœria villæ, tentoriis, literas ad me dedere superbe & infesto animo conscriptas, *ut* nimirum *eos* (Episcopum & Arnam) *extra agri sepimenta egressus in libertatem vindicarem, magis qvippe jam opis meæ indigos esse, qvam cum Skalholtiæ Ducem militum egissem, patrem suum, Episcopum Jonam, a templo cathedrali probibens, qvo minus idem a nefanda* (*non necessaria*) *illa violatione & ignominia, qva longo tempore turpiter fuisset affectum, purgaret, nec ibidem munus Episcopi, aut alia, qvæ ejus partium fuissent, ut Sacerdotum inaugurationes & liberorum christianorum confirmationem peragere potuisset.* Tertio anno, scilicet a Christo nato 1550, Jonas Episcopus filiis suis & 90 militibus stipatus, prædium meum Saudafell in tribu Breidafiardardalis situm occupavit, omnia mea mobilia & immobilia, animata & inanimata ablaturus, & Arius qvi una cum fratre Biörnio patri se comitem adjunxerat, prædium Saudafell suam possessionem pronuntiabat. Qvo delatos cum audivissem, relicto Snoksdalo, assumtisqve mecum qvos fidelem operam mihi navaturos sperabam, Saudafellum die Jovis festum Michaëlis proxime seqventi, profectus sum. Qvo cum adirem, fratres Biörnus & Arius cum suis patrisqve militibus obviam procedunt; sed cum

móte ofs, oc þá þeir fáu vær mundum heimsída, geingu þeir heim aptur, oc stódu þar vid Stadin fyrer fydre dyrum Stadarins, enn Are oc nockrer adrer menn med honum vóru uppe á Stadnum, oc fettu biffur á mig oc mitt fólk, ridum vær heim á túnid, oc tókum ofs ftödu á einum hól móts vid þá. Var Síra Biörn þar hiá þeirra fólke oc fagde: *Þer er beft ad fara heim aptur oc binda inn nautin.* Þá fagda ec til Síra Biörns: *Þier er beft Biörn oc bifkup Jóne ad hafa yckur hedan, því ec vil fullkomlega hafa minn Stad, hús oc heimele her á Saudafelle friálslega fyrer mig oc mitt fólk, huad þad vill kofta um þad úti er dagurinn.* Þá fuaradi Síra Biörn mer fuo. *Svei þer oc fardu heim aptur Dade, því ecki áttú í Saudafelli, oc alldrei fkalltú eigandi ad því verda.* Þá taladi ec til Orms Sturlufonar fvo: *Ef þú ert einn dugandismann, fuo fem þier ber ad vera, þá fegdu nú uppá þín fannende, hvört þú hefur nockrum manne fellt edur vedfett Saudafell öärum fyrr enn mer, edur hvört þú hefur fellt þad nockud þeffum mönnum?* Þá fagdi hann þar þvert *nei fyrer, ad hann hefde fellt þeim þad, enn fagdift þad kiennaft, fem ockar kaup oc giörningur innehelldu* (um hellde). Þá fvaradi Síra Biörn til í annad finn, fegiandi oc *fveiandi mer heim aptur* í þriár reifur, oc fagde, ec *fkyllde alldri Saudafells niótande verda, fiandansftrákrinn*, oc fpurdi mig ad *hvört ec viffe ecki hvörnin ec være getinn?* Þá taladi Ari heitinn (*al.* Bonde) Jónsfon til mín.

 Þer

cum viderent nos villam intrepide accedere, domum reverfi, ad fores, qvæ auftrum fpectant, fubfiftebant. Arius vero & cum eo nonnulli tecta confcenderant, memet meosqve fclopetis excepturi. Nos vero in agrum propius provecti colliculum e regione fitum occupavimus. Tum Biörnus Sacerdos, qvi turbæ eorum aftitit, hæc præfatus eft: *Præftat, David! ut domum reverfus, boves ftabuleris.* At ego, *Præftat*, ajebam, *ut vos, Biörne Sacerdos, paterqve tuus Epifcopus Jonas, hinc ocius difcedatis; Ego enim prædium meum, atqve domicilium, qvod Saudafelli eft, qvantocunqve ftabit impendio, mihi, meæqve familiæ, ante vefperam vindicare decrevi.* Tunc iterum Biörnus: *Propudium David! domum revertere; neqve enim Saudafellum poffides, nec unqvam poffidebis.* Ego vero Ormum Sturlæ filium interpellans; *Dic ergo*, inqviebam, *per tuam fidem, num cui alteri, præter me, prædium Saudafell vendideris aut pignori pofueris, an vero etiam iftis illud vendideris?* Ille vero prorfus id denegavit, tolum, qvod noftra emtione contractuqve actum effet, fe agnofcere profesfus. Ad hæc iterum Biörnus Sacerdos, folitis verbis: *Tu propudium*, ter repetitis, me Saudafellum unqvam habiturum negabat; Sacerrimum me nebulonem appellans, & qvomodo genitus effem, percontatus. Tum (Dominus) defunctus jam Arius his

me

Þer er best ad fara heim aptur Dade, því her verda æfentýr í dag ef þú fer ei heim aptur. Ydur er best Are Bonde, sagde ec, *ad hafa ydur í burt af Stadnum, oc þer skulud mega fara friálser oc óhindrader fyrer mer oc mínum mönnum hvört þer vilied, oc þeir dándismenn oc dugandis sveinar sem her era med Biskup Jóne oc yckur brædrum Birni oc Ara, því fullkomlega ætla ec Stadinn ad hafa ádur enn úti er dagurinn; Svo oc skal hverke Biskup Jón oc Síra Biörn hedan fara óhindrader, utan þeir vilie gánga ad þeim bodum* (al.: *þessum kostum*) *sem ec býd þeim, ad þeir fare burt af Stadnum viliuglega, oc gefe mer oc mínum mönnum dag oc svó hvörier ödrum til alþinges ad sumre komanda, oc eigunst vier þar þá rett lög vid um þad sem hverier mega þá til annara tala.* Þetta baud ec þeim í þriár reisur edur optar, þá heyrda ec svar Síra Biörns, enn ei biskups Jóns ne Ara. Sagdi Síra Biörn þá: *Svei þer Dade, óþockastrákurinn, ei ertu þess verdugur þier sie nockur dagur gefinn.* Þá setti Síra Gísle Finnbogason á mig byssu oc mína menn, oc fleire menn adrer, þá vóru nockurer þeir sem med mer föru ad hlada gard under þær byssur sem mer tilkomu, kallade ec þá ad þeim ad þeir skylldu flýta ser, oc snart búner vera. Þá töludu vid mig nockurer þeir dándismenn sem vóru í selskap med biskup Jóni; stód ec þá til baka vid mitt fólk á medan. Enn þá ec kom heim aptur á hólenn, var mer sagt ad Biskup Jón oc hanns syner være komner upp til kirkiu; vóru þá byssurnar þær sem Biskupi

---

me compellavit! *Tibi David tutissimum est domum reverti, secus, hunc diem facta nostra nobilitabunt. Vobis, mi Ari Bonde,* ajebam, *hinc facessere consultissimum est; Vobis enim, cum omnibus probis viris & juvenibus, qvi hic Episcopo Jonæ, & vobis fratribus, Biorne & Ari! adhærent, per me, meosqve, salvis & illæsis abire licebit; Nam prædium ante vesperam omnino occupabo; Ita nec Episcopus Jonas, nec Pastor Biornus, hinc incolumes evadent, nisi oblatas amplectantur (has) conditiones, scilicet, prædium lubenter relinqvant, meisqve, qvod & nos vicissim faciemus, diem in Generali proximo Foro condicant, qvo intentatas ab utraqve parte causas, legitime agamus:* Hæc triplici vice aut sæpius iis offerens, nec Episcopi nec Arii audivi responsum, sed tantum Biorni, dicentis: *Propudium David! Inficete neqvam, indignus es cui dies concedatur.* Tum Sacerdos Gislus Finnbogi cum qvibusdam aliis cladem mihi meisqve minantia sclopeta disponebat. Ego vero meos, qvi aggerem sclopetis, qvæ mihi competebant, struere cœperant, festinare, opusqve accelerare jubebam. Interim mecum, pone meos constituto, sermones habuere probi aliqvot viri qvi a Jonæ Episcopi partibus stabant. Ibidemqve constituto nuntiatur Episcopum Jonam

Biſkupi tilkomu oc hanns monnum komnar uppá kirkiugardinn oc á litla tópt ſem þar er hiá, var þá Síra Gíſle Finnbogaſon oc nockurer menn adrer þar hiá byſſunum, oc ſettu byſſurnar uppá mig oc mína menn. Þá taladi ec til eins þeirra, oc ſpurdi ec hann ad heiti, ſá ſagdiſt Gíſle heita. *Ertu þann ſinne Gíſle Finnbogaſon* (ſagde ec) *ſem ſetur á mig byſſurnar? Já*, ſagde hann, *þad giöre ec ad ſkipan mins húsbónda Biſkups Jóns Araſonar, oc ecke munud þier ſtraffa mig þar fyrer. Þad er vel*, ſagda ec, *fyrſt þad er hanns ſkipan.* Stódu þá biſkupsmenn oc þeirra brædra med lagvopn (*al.* lángvopn) oc uppdregin ſverd oc handſka oc nockurar byſſur í kirkiugardenum fyrer framan kirkiudyrnar. Þá taladi ec til minna manna: *Þier ſkulud bída her epter hiá byſſunum, þriátíu edur fiörutíu, þeir ſem ótíader eru, enn vær ſkulum gánga heim ad kirkiugardinum, ec oc þeir ſem mer vilia trúlega fylgia.* Þá geck ec heim fyrer ſunnan kirkiunna, oc nockurer míner menn med mer, enn ſumer míner menn gengu heim fyrer nordan kirkiuna, oc þá ec kom heim fyrer kirkiuveggin, ſetti Ari Jónsſon á mig byſſu, enn einn minn madur ſló nedan under med lagvopne, þá loſſade hún fyrer ofan höfuded á mer, þá ſkaut oc annar þýſkur allagötu hiá kinnenne á mer. Þá ſagde ec *ad míner menn ſkylldu gánga ad í fiandans nafne.* Þá ſá ec Síra Biörn

---

Jonam cum filiis ſuis templum acceſſiſſe, ſclopetaqve ipſorum in exiguum aggerem, cœmeterio contiguum, eſſe translata. Aderant ibidem ſclopetis Sacerdos Giſlus Finnbogi & alii nonnulli, in me meosqve ſocios eadem dirigentes. Tum ego qvendam illorum allocutus de nomine qvæſivi, qvi cum Giſlum ſe nominari, reſponderet, *an idem Giſlus eſſet, qvi mihi meisqve ſclopetorum ictus intentaret?* rogitavi, id qvod ille *verum confeſſus, ſeſe juſſu heri ſui, Jonæ Epiſcopi, ita facere affirmavit, qvod ſibi a nobis vitio verti non debeat.* Ego vero, *hoc qvidem*, inqvam, *bene eſt, cum ita juſſerit Epiſcopus.* Stabant jam in cœmeterio & ante templi fores Epiſcopi & filiorum comites, ſtrictis gladiis, haſtis (longis), ferratis chirothecis & ſclopetis aliqvot inſtructi. Tum meis *ut 30 vel 40 qvi inermes eſſent, apud ſclopeta remanerent*, præcepi, *cæteris, qvi fidelem mihi operam navare vellent, me ipſum in cœmeterium comitantibus.* Qvo ordinato, ipſe cum qvibusdam meis ad auſtrale templi latus, alii vero ad boreale procedentes, eos aggreſſi ſumus. At cum foribus templi propinqvarem, Arius Jonæ in me ſclopetum direxit, ſed qvidam meorum haſta longa ſubtus impacta, periculum avertit, adeo ut ſupra caput meum glans evolaret. Alter itidem natione Germanus proxime genam meam ſclopetum explofit; Hinc ego meos *nomine Satanæ eos invadere* mandabam. Tum Biörnum Jonæ Sacerdotem in foribus

Biörn Jónsſon í kirkiudyrunum med nakinn kordahníf, oc *bad ſiandann ad eiga mig*, oc ſagde: *Vid ſkulum fundner enn ecke ſkilder, oc ver ſkulum hitta þig í annad ſinn.* Var þá Ara Bónda hrundid inní kirkiuna; Nockrer menn adrer tráduſt þá inní hana, oc letu hana aptur, báru fyrer hana kiſtur oc annad þad ſem í henne var; fengu þá nockurer menn Nordlendſker ákomur í kirkiugardenum. Minniſt ec þá ógiörla hvernin framfór um vor vidſkipti upp frá því, utan þad minniſt ec, ad Jón Jónsſon í Bæ, kom ad mer, oc ſagde ad ſonur ſinn Sturla være í kirkiunne, oc bad mig ad hann ſkyllde ná honum í burt þadan. Geck hann þá ad kirkiudyrunum, oc var þar lángann tíma, bidiande ad hann mætte ná ſyne ſínum í burtu þadan; Var engin gaumur (*al.* rómur) gefinn ad hanns ordum. Kom hann þá enn til mín aptur, bad mig fyrir guds ſkulld ad ſiá nockurt rád til, ſvo hann nædi ſínum ſyne óhindrudum í burt. Var ein fiölin framan úr biórnum (*al.* úr kórnum) á kirkiunne; þá ſkipade ec ad láta ſlá í burtu adra fiölina, ſvo þeſſi dándismann fengi ſína bæn. Þá for hanns ſonur þar út oc nockrer menn adrer, þeir ſem ec viſſe ecki af í kirkiunni vóru. Epter þad let ec hafa hönd (*al.* höndlan) á Biſkupe Jóne, oc hanns ſonum Birni oc Ara, oc nockurum mönnum med, lærdum oc leikum, hiellt ec þeim í vardhalldi til föſtudagſins, liet ec þá þeirra menn lauſa, enn opt nefndan Biſkup

---

foribus templi nudatam machæram tenentem videbam, qvi me *Diabolo commendans*, dixit: *Convenimus qvidem, ſed nondum ab invicem diſceſſimus, & altera certe vice te deprehendemus.* Arius vero vi turbæ agitatus, in templum cum nonnullis aliis ferebatur, qvi clauſa janua, fores ciſtis & aliis, qvæ in templo erant, præpedimentis, obſtruebant. Interim qvidam Borealis qvartæ incolæ vulnera aliqvot in cœmeterio accipiunt. Qvæ porro invicem geſſimus, non probe memini, niſi qvod Jonas Jonæ de Bæ me accedens, filium Sturlam templo incluſum eſſe qverebatur, me, ut exinde eriperetur, precatus. Tum ille fores templi propius accedit, ubi diutius hærens, rogabat ut filium inde recipere liceat, ſed ſurdis canebat auribus, qvare ad me reverſus, per Deum obſecrabat, aliqvid darem conſilii qvo filius illæſus ſibi reſtitueretur. Hinc cum pars anterior (odeum) templi per amiſſi unius aſſerculi rupturam aliqva ex parte pateret, alterum avellendum curavi, ut probus ille vir voti compos fieret, qvo facto, ejus filius & nonnulli alii, qvos in templo incluſos eſſe neſciebam, exiere. Tum deniqve Jonam Epiſcopum ejusqve filios Biornum & Arium cum qvibusdam aliis laicis & clericis comprehendi jubebam; Qvos ad diem usqve Veneris, cuſtodia aſſervavi, qvo Jonæ Epiſcopi filiorumqve comites dimiſi, ipſos autem per

23

Biskup Jón oc hanns sonu Biörn oc Ara hafde ec í hallde í þriár vikur oc tvo daga betur, oc þad þyckest ec giort hafa uppá trú oc hollustu vid minn Nádugasta Herra Konúng, epter þeim brefum sem hanns Nád oc Herradómur hefur innsendt í landid nærstu þriú sumur forlidin. Let ec þar med þessa þriá menn lausa med tólf manna dóme, tillage oc, samþycke Orms Sturlusonar, sem seger sig Lögmann vera; Sagde ec þá úr minne ábyrgd med vottum. Epter þad tók Christian Skrifare Kóngsins Umbodsmann þá í sína vakt epter þeim dóme sem þar um var giördur, oc alldrei komu þeir í mína vardveitslu, nie minna manna, upp frá því þeir ridu af hladinu í Snóksdal, sem mörgum dándismönnum er vel kunnugt, oc ec trúe mier munu vitne ad verda ef þörf giörist (*).

Svo látandi brefsord sende ec Dade Gudmundsson þeim fedgum ádur enn ec reid upp til Saudafells.

Gud gefe ydur góda oc kristelega stadfestu í öllum naudsynium ærleger dándismenn lærder oc leiker sem nú til samans komner eru á Saudafelle í Breidafiardar dölum, oc heimilesfaster eru hier í Skálhollts stickte.

---

23 dies custodivi, qvod fide erga clementissimum Dominum meum & Regem, juxta transmissas in patriam proxime elapso triennio literas, me fecisse existimo. Hos deinde tres viros, eorum curam testibus adhibitis abdicans, ex 12 virorum judicio, & Ormi Sturlæi, qvi se Nomophylacem profitetur, suffragio, mea emisi custodia. Qvo facto, Christianus Scriverius, Qvæstor Regius, eos, ex dicta hac de re sententia, custodiendos suscepit. Nec unqvam in meam pervenerunt custodiam postqvam Snoksdalum reliqvere, qvod plurimis probis satis notum esse, qvodqve, si opus fuerit, me contestari posse arbitror.

Sed priusqvam ego David Gudmundi eos Saudafelli aggrediebar, talem illis misi Epistolam:

Omnibus vobis, boni & honesti viri, Clerici & Laici, Skalholtensis diœceseos incolæ, qvi hac tempestate Saudafellum in Breidafiardardalis confluxistis! Deus in omnibus

(*) *Hæc Apologia huc usqve cum tribus ejusdem exemplaribus collata est, qvorum lectiones variantes hic in casis sistuntur. Unum eorum schedulam, qvæ seqvitur, alterum vero qvatuor edicta Regia, qvæ supra pag. 276 not. (a. b. c.) & 277 not. a. allegavimus, subnectunt.*

ſtickte. Ydur vil ec kunnugt ſie ad ec berſt fyrer ad rída á mína eign Saudafell nú í dag ad forfallalauſu med guds tilſiá; því er þad mín bón oc rád, ad þer ſláed ydur ecke inn til nockurs fylgis eda lidſinnis med biſkup Jóne Araſyne oc hans fylgiurum, því fullkomlega ſkal ec þángad minna húſa oc heimila leita med ollum þeim ſtyrk oc manndóme ſem minn ſkapare vill mer þar til veita. Þurfed þier ecke hier í ad efaſt. Oc fyrer þad ydur mege mín ſkráſett ord trúleg virdaſt, þá þrycke ec mitt ſignet á þetta pappírsblad. Skrifad í Snóksdal nú í morgun. Hier med ydur under guds nád befalande.

---

omnibus neceſſariis rebus concedat bonam & chriſtianam conſtantiam! Notum vobis facere volo, me hodie, Deo juvante, ſi non aliqvid obvenerit impedimenti, prædium meum Saudafellum acceſſurum fore, qvare vos oro, vobisqve conſulo, ne cum Epiſcopo Jona Arii filio & ejus copiis vos conjungatis, certe enim omnibus, qvas mihi Creator meus concedet, viribus & virtuti innixus, domum meam & villam occupaturus ſum; De hoc ne ullam dubitandi cauſam habeatis, & ut hoc epiſtolium pro veraci accipiatis, idem meo ſigillo obſigno, mane diei (2 Octobris). Divinæ gratiæ vos commendans.

